DVIDEŠIMTO AMŽIAUS AUKSO FONDAS

MA

MAJGULL AXELSSON

BALANDŽIO RAGANA

AJGULL
XELSSON

rilhäxan

MA

MAJGULL AXELSSON

BALANDŽIO RAGANA

ROMANAS

Iš švedų kalbos vertė
GIEDRĖ ŽIRGULYTĖ

alma littera

Vilnius 2001

UDK 839.7-3
Ax-01

Versta iš: Majgull Axelsson
APRILHÄXAN
Bokförlaget Prisma 1997

ISBN 9986-02-960-0

Pasakojimas pramanytas. Žinoma, Vadstenoje esama ir slaugos centro, ir ligoninės, kaip ir kosmoso fizikos instituto Kirunoje, tačiau nė viena iš tų įstaigų nėra tapati vaizduojamoms šioje knygoje. Žmonės ir įvykiai irgi iššokę iš mano galvos, vis dėlto šiek tiek padedant Rėjui Bredberiui, prieš keletą dešimtmečių paskatinusiam susimąstyti apie balandžio raganas.

Autorė

BANGOS IR DALELĖS

Neutrinos they are very small
They have no charge and have no mass
And do not interact at all
The earth is just a silly ball
To them, through which they simply pass
Like dustmaids down a drifty hall
Or photons through a sheet of glass...*

John Updike

* Neutrinai yra labai maži/ Jie neturi nei krūvio, nei masės/ Ir visiškai nesąveikauja/ Žemė jiems – tik kvailas kamuolys,/ Kurį jie paprasčiausiai pereina/ Tarsi valytojos vėjuotą koridorių / Arba fotonai – stiklo lakštą...

(*Angl.*)

– Kas tu? – klausia sesuo.

Ji jautresnė už kitas ir vienintelė nujaučia mano buvimą. Dabar, stovėdama ten ištempusi kaklą ir stebeilydama į sodą, ji panaši į paukštę. Ant baltų naktinių marškinių užsimetusi tik pilką chalatą, regis, nepastebi, kad po nakties dar laikosi šalna. Chalatas prasiskleidęs, ir diržas kabaluoja vienoje kilpoje. Jis nutįsęs ant virtuvės laiptų tarsi siaura uodegos plunksna.

Staigiai pasukusi galvą, ji laukia atsakymo iš sodo. Neišgirdusi vėl pakartoja, šįsyk baugščiau ir šaižiau:

– Kas tu?

Jos kvapas kyla baltomis plunksnelėmis. Jai tas tinka. Ji yra eteriška. Kaip rūkas, pamaniau dar pirmąsyk ją išvydusi. Buvo karšta rugpjūčio diena prieš daugelį vasarų, net gerokai anksčiau, nei patekau į globos namus. Hubertsonas pasirūpino, kad prieš pat gydytojų konferenciją ligoninės posėdžių salėje mane išstumtų su vežimėliu ir pastatytų didžiojo klevo paunksnėje. Tarsi atsitiktinai automobilių stovėjimo aikštelėje jis susidūrė su Kristina Vulf ir tarsi atsitiktinai sugundė ją apsukti lankstą didžiule veja, kurioje sėdėjau. Jos kurpaitės grimzdo minkštoje žolėje, ir kai jie priėjo žvyruotą aikštelę, ji akimirką stabtelėjo pasitikrinti, ar prie padų neprikibo žemių. Tik tada pamačiau, kad nors ir karšta, ji mūvi kojines. Puošni palaidinukė, pusilgis sijonas ir pėdkelnės. Viskas baltų ir pilkų atspalvių.

– Tavo vyriausia sesuo yra dama, plaunanti rankas su „Chlorinu“, – pasakė Hubertsonas prieš ją parodydamas.

Paviršutiniškai žiūrint, apibūdinimas buvo geras. Bet nepakankamas. Kai dabar ją iš tikrųjų išvydau, ji man pasirodė tokios netvarios spalvos ir formos, tarsi jai negaliotų materijos dėsniai, tarsi ji it rūkas galėtų sklisti pro uždarytus langus ir užrakintas duris. Jau maniau, kad Hubertsonui ištiesus ranką jos paremti, ši kiaurai pervers josios ranką.

Apskritai nebūtų buvę labai keista. Mes dažnai užmirštame, kad vadinamieji gamtos dėsniai tėra paprastos pažiūros į tikrovę, kuri mums per daug sudėtinga suprasti. Pavyzdžiui, kad mes gyvename masės neturinčių dalelių debesyje – tarp fotonų ir neutrinų. Ir kad visą materiją – net žmogaus kūno – daugiausia sudaro tuštuma. Atstumas tarp atomo dalelių toks pat didelis kaip ir atstumas tarp žvaigždės ir jos planetų. Taigi paviršių ir tankį sukuria ne dalelės, bet jas jungiantys elektromagnetiniai laukai. Be to, kvantinė fizika moko, kad smulkiausi materijos elementai nėra vien dalelės. Jie ir bangos. Tuo pat metu. Kai kurie iš jų net geba vienu metu būti keliose vietose. Per mikrosekundę elektronas išbando savo galimas padėtis ir tą akimirką visos jos yra vienodai realios.

Taigi viskas teka. Kaip žinoma.

Tuo remiantis ne itin keista, kad kai kurie iš mūsų gali pažeisti fizikos dėsnius. Bet kai Hubertsono ranka prisilietė prie Kristinos, stovinčios ant vienos kojos ir apžiūrinėjančios padą, pasirodė, kad jos apvalkalas toks pat tvirtas kaip ir visų kitų žmonių. Jo ranka nutvėrė jai už rankos ir pasiliko.

Bėgant metams, ji netapo mažiau perregima: ir toliau atrodo taip, lyg bet kada galėtų ištirpti ir nuskrieti kaip bangų ir dalelių draikalas.

Žinoma, tai tik iliuzija, iš tikrųjų Kristina yra tvirtai sulipintas žmogiškos materijos gumulas. Net labai tvirtai.

O dabar jos elektronai apsisprendė dėl naujos vietos. Sumirksėjusi ir užmiršusi mane, ji stipriau įsisupa į chalatą ir šlepsinčiais auliniais per tirpstantį sodo tako sniegą nuklampoja pasiimti iš pašto dėžutės rytinių laikraščių.

Laiškas guli dėžutės dugne. Jį pamačius nugara jai pereina siaubo bangelė nelyginant vėjas per sodą. *Astrida,* pamano, bet tą pačią

akimirką prisimena, kad Astrida mirusi, iš tikrųjų treji metai, kaip mirusi. Tai ją paguodžia. Pasikiša laikraščius po pažasčia ir ima žingsniuoti namo link, vartydama voką. Ji nemato, kur eina.

Užtat suklumpa ant negyvos žuvėdros.

Tą pačią akimirką kita mano sesuo atsimerkia Geteborgo viešbučio kambaryje ir smarkiai įtraukia oro. Ji visada šitaip nubunda; sekundę būna apimta siaubo, kol prisimena, kas ir kur esanti. Bet ryto panika atslūgsta, ir vėl beįkrintanti į miegus ji susiima ir iškelia rankas. Viešpatie! Nėra laiko drybsoti! Juk šiandieną, visai paprastą ketvirtadienį, skirs kelionei savo pėdsakais. *A walk down Memory Lane!** Ji jau yra ėjusi šiuo keliu, bet senokai.

Margareta atsisėda lovoje ir grabalioja cigarečių. Užsitraukusi pirmą kartą, krūpteli nuo jausmo, lyg būtų atitrūkusi oda ir ėmusi pleventi keletą milimetrų virš kūno. Pažvelgia į rankas. Jos nuogos, nublyškusios ir gumbuotos. Vienintelius savo naktinius ji užmiršo Klaso namuose...

Kaip prisiekusi rūkalė, Margareta neįprastai godi gaivaus oro. Nuogumą prisidengdama antklode, prieina prie lango ir jį atlapoja. Paskui stovi šaltyje žvelgdama į švininį priešpavasario dangų.

Niekur Švedijoje šviesa nėra tokia bjauri, kaip Geteborge, pamano. Įprasta ir gerai pažįstama mintis. Taip ji guodžiasi tamsos prispausta prie žemės namie, Kirunoje. Šiaip ar taip, jai pasisekė. Jei ne atsitiktinumas, puikiausiai būtų pragyvenusi visą gyvenimą po metaliniu Geteborgo dangumi. Atsitiktinumas Tanume...

Margareta užsitraukia cigaretę ir išpučia dūmus plona srovele, patenkintai šypsodama. Juk šiandien leisis į Tanumą. Pirmą kartą daugiau nei po dviejų dešimtmečių grįš į jos, kaip suaugusios, gyvenimą nulėmusią vietą.

Tą sykį jai buvo ką tik sukakę dvidešimt treji ir jau buvo pusiau archeologė. Visą karštą vasarą ji kasė, sijojo ir šepetėliu valė viržynų smėlį, kad atskleistų dar vieną seną raižinį, ir visą laiką joje viltingai virpėjo viena styga. Šią stygą virpino Flemingas: besisve-

* Pasivaikščiojimas Atminties skersgatviu (*angl.*).

čiuojantis danų profesorius gūdžiu balsu ir siauromis akimis. Jau tuomet Margareta, švelniai tariant, turėjo tam tikros patirties su pusamžiais vyrais ir griebėsi visų išmoktų triukų ir gudrybių. Nuleisdavo akis ir greitai persibraukdavo ranka plaukus, jam pasižiūrėjus eidama išpūsdavo krūtinę ir imdavo siūbuoti klubais, tyliai burkuodama juokdavosi iš jo pokštų per kavos pertraukas.

Iš pradžių jis daugiau bijojo, nei jautėsi pamalonintas. Žinoma, dažnai ją lankydavo, šypsodavosi, kai ji šypsodavosi, ir juokdavosi, kai ji juokdavosi, bet pats iniciatyvos nerodė. Bet vis dažniau nejučia užsimindavo apie žmoną ir vaikus, savo amžių ir pareigas. Tačiau Margareta nepaleisdavo vadžių. Tuomet, kaip ir dabar, ji buvo fanatiško būdo, ir kuo labiau jis išsisukinėjo, tuo stipriau ji siurbėsi į jo žvilgsnį. Ji gaus jį!

Blogiausia, kad nežinojo, kam jai jo reikia.

Juodu gulės. Be jokios abejonės. Palapinėje vakarais ji dažnai vaizduodavosi, kaip jis viena ranka apglėbs jai liemenį, o kita prasisegs antuką. Jis drebės ir ilgai čiupinėsis, bet ji nepadės, atvirkščiai, kliudys pilvo apačia spausdamasi prie jo ir palengva sukdama ratus. Bet antuką prasegus, ji ten įkiš ranką, apgniauš jo varpą, kuri lyg beformis gumulas daužysis ir veršis per baltą medvilninį pamaučių trikotažą, o paskui jos pirštai, lengvi ir plastantys it drugeliai, nukeliaus toliau.

Bet atsigulti su juo buvo tik priemonė. Ne tikslas. Margareta nujautė, kad pasitenkins perdavusi savo geidulį Flemingui, ir iš tikrųjų jai buvo vis tiek. Ji turėjo kitą tuštumą, kurią reikėjo užpildyti, ir žinojo, kad ją užpildys vėliau, kai juodu gulės viržiuose apgaubti vasaros nakties. Tuomet Flemingas kažką pasakys arba padarys – ji nežinojo ką – ir tas kažkas visiems laikams užpildys visas jos kūno tuštumas. Paskui ji gyvens patenkinta. Amžinai užpildyta.

Ir pagaliau tai įvyko. Vieną vakarą Flemingo ranka apglėbė jos liemenį ir ėmė čiupinėtis ties antuku. Ranka apgniaužusi jo varpą, Margareta nugrimzdo po juo į viržius, iš nekantrumo veik nesutvardydama geidulio. Netrukus ir Flemingas nesusitvardė. Paskui viskas baigėsi, nes Flemingo varpai suglebus jis nebetu-

rėjo kuo užpildyti Margaretos. Jo svoris, dar neseniai buvęs paguoda ir pažadas, tapo dusinantis ir grėsmingas. Ji nustūmė jį į šalį ir atsiduso. Jis tik burbtelėjęs apsivertė. Kietai miegojo žydinčiuose viržiuose.

Dar ir šiandien Margareta nežino, kaip atsitiko, kad ji pakilo ir nuėjo. Iš jos veikiau galėjai tikėtis, kad pasiliks susirietusi po jo pažastim, kad keletą mėnesių tenkinsis nubyrėjusiais trupiniais, užuot tuoj pat ėmusi svajoti apie kitus, kiek didesnius trupinius. Tačiau kartus nusivylimas privertė ją užsitempti šortus ir nueiti. Tyčia patraukė ne ton pusėn, tolyn nuo kasinėjimų ir archeologų palapinių, ieškodama kažko kito...

– Mergytė! – paguodžiamai šūkteli Margareta, po dvidešimt penkerių metų stovėdama prie atviro lango. Iškiša ranką iš po antklodės tarsi kažko ieškodama, tarsi norėdama ištiesti ją pro laiką, kad pasiektų tą tuščią merginą, klaidžiojančią Tanumo viržynuose. Bet suvokusi, ką šis gestas sako apie jos tikrovės sampratą, sustoja vidury judesio ir pakreipia ranką kitur. Verčiau paėmusi nuspaus cigaretę.

Margareta yra fizikė, užtat mažumėlę prisibijo šiuolaikinės fizikos. Kartais jai atrodo, kad tokios sąvokos kaip laikas, erdvė ir materija ištirpsta akyse ir tuomet ji turi sustoti, turi pažaboti įsisiautėjusią vaizduotę ir įtikinti save, jog žmogaus požiūriu niekas nepasikeitė. Čia, Žemėje, materija tebėra patvari, o laikas – nuo gyvenimo pradžios iki galo per pasaulį tekanti upė. Tik teorijose, tvirtina ji sau, laikas yra iliuzija. Žmogui jis realus, todėl mėginti kišti į jį ranką yra beprotybės požymis. Pavyzdžiui, guosti dvidešimčia metų jaunesnį savo egzempliorių.

Su trenksmu uždaro langą, užtraukia užuolaidas ir numeta ant grindų antklodę. Pasirąžo. Dabar palįs po dušu ir pasigražins, paskui nupleškės senu neprižiūrimu automobiliu iš pradžių į Tanumą, vėliau į Motalą, galiausiai į Stokholmą. Nuobodi konferencija, ką tik iškentėta Geteborge, savo užduotį padarė. Ji atsikratys Kirunos ir šėtoniškos disertacijos visai savaitei! Po dušu vėl apninka prisiminimai. Staiga priešais išvysta Flemingą, prisimena jo baugščią šypseną kitą dieną ir rūpestingus šnabždesius. Ar nebu-

vo tikrai nuostabu? Ir ar nebus tikrai nuostabu šiąnakt? O iki rudens jis pasistengs tapti jos darbo vadovu...

Vyresnioji Margareta pakiša veidą po vandeniu ir užsimerkia. Po vokais regi, kaip jaunoji Margareta ramiai nusišypso ir žemiau palinksta prie savo darbo.

– Deja, – atsako. – Deja, Flemingai. Tai neįmanoma...

– Kodėl?

Ji pasuka galvą ir pakelia į jį akis.

– Nes aš užbaigiau archeologiją. Rudenį studijuosiu fiziką. Šiąnakt nusprendžiau.

Vyresnioji Margareta sausai nusijuokia prisiminusi jo miną.

Trečioji mano sesuo guli ant čiužinio ir mirksi. Šiaip yra visiškai sustingusi.

Birgita neturi lovos. Net ir čiužinys be užvalkalo: ji guli tiesiai ant purvinai geltonos putgumės. Rankos subadytos, iš lūpų kampučio siaura srovele teka seilės...

Atrodo gailiai. Tarsi nukryžiuota tešla.

Tačiau mąsto apie grožį, prisimena laiką, kai buvo penkiolikos ir ją vadino Motalos pieno baltumo Marilina Monro. Šalia ant grindų guli Rodžeris: liesas kaip mažytė krevetė vyriokas riebaluotais plaukais ir bespalviais šeriais. Jis Birgitai neleidžia užmigti, verčia ją prisiminti laiką, kai buvo graži. Ir šit jai bemaž pavyko. Ji regi, kaip Dogas išslysta iš automobilio, užtrenkia dureles ir apsidairo. Automobilių stovėjimo aikštelėje tylu, girdėti tik Klifo Ričardo balsas, sklindantis iš nešiojamo patefono. Visų žvilgsniai nukreipti į Dogą, pas jį lyg drugeliai plasnoja mergaičių ilgesys, berniukų bejėgiškumas virsta pikta tyla.

Birgita žino, kad jis eis prie jos, dar jam nežengus pirmo žingsnio, žino, kad eis prie jos. Ir štai jis ateina, štai trūkteli automobilio dureles ir čiumpa jai už riešo.

– Dabar tu mano mergaitė, – pasako. Ir daugiau nieko. Tik tiek.

Kaip filme, pagalvoja Birgita tūkstantąjį kartą gyvenime. Viskas buvo kaip filme. Ir filmas sukasi toliau; ji prisimena, kaip jis, par-

metęs ant variklio gaubto, pasilenkė pirmąsyk jos pabučiuoti, ir erdvę užlieja choro dainos ir smuikai...

Tačiau per miegus apsiverčia Rodžeris ir filmas nutrūksta, ima džerškėti, vaizdas išnyksta. Ji pasuka galvą ir pažvelgia į jį, nosin trenkia silpnas amoniako tvaikas. Ant jo melsvų džinsų nuo antuko iki kairės šlaunies pasklidusi tamsi drėgna dėmė.

Birgita išsekusi, bet jei tebeturėtų nors kiek jėgų, užgriūtų šį sliekažmogį visu svoriu ir uždusintų savo kūnu. Tačiau jėgų ji neturi. Net neįstengia užsikimšti ausų, kad negirdėtų jo balso. Beje, koks skirtumas. Žodžiai jau ištarti, jo replika visiems laikams įsirėžusi jos smegenų žievėje.

– Na, ir velnias, – nusikeikia jis prisiminimuose ir ranka uždengia jai veidą. – Na, ir velnias. Tu, velniai rautų, tokia girta, kad net pimpalas glemba...

Birgita sumirksi ir atsidūsta, rausiasi prisiminimuose ieškodama choro dainų ir smuikų, milžiniškų Dogo rankų ir Motalos pieno baltumo Marilinos Monro. Bet filmas nutrūko, ritė sukasi beviltiškai džergždama, filmo skiautė plazda ir visi vaizdai išnykę.

Ji stipriai užsimerkia, suspausdama akis į du juodus brūkšnelius, ir mėgina įsirężusi išstumti kupinus paguodos prisiminimus. Kai nepavyksta, vos vos prasimerkusi dėbteli į Rodžerį. Šiandien pagaliau išgrūs šį velnią.

Į KRANTĄ IŠPLAUTAS RĄSTGALYS

Pavasaris, pamanė Sisi. Šiąnakt įsitaisysiu visuose gyvuose pasaulio padaruose.

Ray Bradbury

Prieš pat aušrą koridoriuje pakinta visi garsai: naktinių darbuotojų šnabždesius ir prislopintus žingsnius nutraukia kaukšintys kulniukai ir skaidrūs balsai. Tai rytinė pamaina. Beje, šiandien Šerstinos Pirmosios pamaina. Tai jaučiama tiesiog ore: jis virpa nuo noro dirbti, dar jai neįžengus. Kai prasideda rytinė Šerstinos Antrosios pamaina, oras būna sustingęs ir kvepia kava.

Šiandien ketvirtadienis. Galbūt paljsiu po dušu. Jau visa savaitė, kaip nesimaudžiau, ir saldžiarūgštis kūno kvapas darosi šleikštus. Jis blaško dėmesį. Taigi kvapus jaučiu gerai. Kas dar blogiau.

Ilgai ir atkakliai pučiu į kandiklį, ir virš lovos sumirga ekranas.

„Ar nori, kad išjungus liktų tekstas? Taip/Ne?“

Trumpas pūstelėjimas. Taip, noriu, kad liktų. Kompiuteris suūžia ir užgęsta.

Tik dabar pastebiu, kokios pavargusios mano akys. Degte dega po vokais. Turiu valandėlę pailsėti tamsoje. Be to, jei Šerstina Pirmoji sumanytų iš ryto apžiūrėti ligonius, saugiausia apsimesti, kad miegi. Jei užtiktų mane būdravusią visą naktį, išrėžtų prakalbą apie normalaus paros ritmo svarbą. Gal dar auklių komandai lieptų pririšti mane vežimėlyje ir nuridenti į kokias nors iš amžinai vykstančių bukapročių varžybų svetainėje. „Atmintis“ keturmečiams. Arba paveikslėlių bingas. Pirmasis prizas visuomet apelsinas, o iš laimėjusiojo laukiama, kad įteikiant dovaną jis nusišypsotų ir liautųsi seiliotis, – viskas pagal sugebėjimus. Užtat aš niekada nelaimiu, nors ir kaip būčiau nusipelniusi. Skelbdama rezultatus, Šerstina Pirmoji sukčiauja. Pacientams, turintiems laikysenos proble-

mų, – kaip ji vadina savo suamerikietinta socialine proza, – laimėti nedera. Tuomet bukapročių varžybos netektų gydomosios vertės. Mano laikysenos problema tai, kad aš apsimetu nemokanti šypsotis. Kai auklių komanda ima mane gundyti pergalės apelsinu, aš seiliojuosi ir vaipausi apsimetinėdama, kad mano lūpų kampučiai nevaldomi, bet nenusišypsau. Niekada. O Šerstina Pirmoji, žinanti, kad tai tik melas ir vaidyba, kiekvienąsyk įsiutusi sukanda dantis. Tačiau nedrįsta atvirai apkaltinti: ji negali išduoti jaunesniosioms slaugėms, kad sykį jai nusišypsojau.

Tai nutiko prieš mėnesį, pirmąją mano dieną skyriuje. Daug valandų girdėdavau jos balsą koridoriuje – tarpais smagiai tarškantį, tarpais gailiai inkščiantį, – ir nuo jo man pašiurpdavo oda. Jis primindavo pernelyg daug kitų balsų, šie virsdavo ausyse taškančia kakofonija: čia buvo Karina iš invalidų prieglaudos, giedroji Ruta, norėjusi tapti įmote (bet ne šitos!), vokietė Trudi iš neurologinio skyriaus ir jos sekėjos Berita, Ana ir Veronika. Visos jos čiauškėdavo drąsinamais paukščių balsais ir visos elgėsi kaip gatvės mergšės. Šypsodavosi, čiulbėdavo ir glamonėdavo už pinigus. Bet jų rankos buvo šaltos kaip ledas, o kaina, kurios reikalavo, beprotiška. Glorija.

Globos namuose buvau apsupta nuosaikiai abejingų tetų šiltomis rankomis ir ne itin daug žadančiais balsais, o prieš keletą metų įsitaisiau tikrą butą ir nuosavus pagalbininkus. Tai buvo įvairūs žmonės: jauni vyrai ir pagyvenusios moterys, bėgantys nuo nedarbo, išvargusios, išsilavinimo neturinčios mažų vaikų mamos ir pusamžiai dailininkai su beišsisklaidančiomis svajonėmis apie didžiulę sėkmę. Jie valgydindavo, prausdavo ir rengdavo nereikalaudami, kad iš dėkingumo juos mylėčiau. Būdavo nesutrikdomai ramūs ir jautrūs, jei sudejuodavau ar netikėtai įsitempdavau iš nepatogumo, tučtuojau mane paleisdavo ir bandydavo suimti kitaip ir meiliau. Bet dabar šitai baigėsi. Priepuoliai ėmė kartotis vis dažniau ir vis smarkesni, kartais vos nenuslysdavau į *status epilepticus*, nesiliaujantį nuomario priepuolį. O vieną dieną prie mano lovos atsistojo Hubertsonas ir tarsi iš gėdos nuleidęs akis pareiškė, kad daugiau taip nebegalima. Pagalbininkų nebeužtenką, man

reikią nuolatinės medikų priežiūros, bent keletą mėnesių, nors kol bus išmėginti ir pritaikyti nauji vaistai. Taigi vėl sugrįžau į ligoninę, iš kurios jis kartą buvo mane išvadavęs. O balsas koridoriuje atskleidė tiesą, kad čia viešpatauja žmogus, pasiryžęs nusilaužti koją kaudamasis dėl gerumo.

Vis dėlto tikrai mėginau elgtis mandagiai. Šerstinai Pirmajai įžengus į palatą ir man jau pučiant savo vardą, ji palinko prie lovos ir nustūmė į šalį ekraną.

– Vargšele... – ištarė siekdama paglostyti man veido.

Aš negaliu valdyti mėšlungių, bet šį kartą pavyko. Galva trūktelėjo ir pavirto ant šono, kaip kad visada trūktelėjusi pavirsta ant šono, ir aš pasisukau kaip tik tokiu kampu, kad nutverčiau jos nykštį. Stvėriau. Ir įkandau. Taip smarkiai įkandau, kad pajutau, kaip priekiniai dantys įsmigo per baltą jos odą ir pasiekė kaulą, tada kitas mėšlungis nubloškė galvą kiton pusėn ir turėjau paleisti nykštį. Tuomet ir nusišypsojau. Šilta, plačia ir nuoširdžia šypsena. Vienintele šypsena, kurią per visą laiką dovanojau Šerstinai Pirmajai.

Dar sykį sutraukus mėšlungiui, vėl sugriebiau kandiklį ir ėmiau pūsti. Nemačiau ekrano – ji buvo nustūmusi jį per toli į dešinę, – bet vis tiek pasakiau, ką norėjau:

– Niekas manęs vargšele nevadina!

Ji patraukė ekraną ir šniurkščiodama išlėkė iš palatos, su didžiausiu priekaištu kaire ranka sugniaužusi dešinį nykštį. Jau buvau bedžiūgaujanti dėl savo pergalės, bet pamačiau virš galvos mirgantį tekstą.

Niekas manęs vargšele nevadina. Dieve mano! Arnoldas Švarceneggeris geriau nepasakytų.

Ir vis dėlto reikėjo pasakyti. Mat nė vienas būvis nėra iškentęs tokios daugybės vardų; pastarąjį šimtmetį kiekvienas dešimtmetis išspjaudavo kartų seną žodį ir ieškodavo naujo, saldesnio. Taip apsigimėlis tapo luošiu, luošys – sužalotuoju, sužalotasis – besveikačiu, besveikatis – invalidu, invalidas – neįgaliuoju ir galiausiai neįgalusis tapo žmogumi, turinčiu funkcinių sutrikimų.

Kiekviename šių žodžių slypi beprotiška viltis. Nemanykit, kad aš jos neturiu. Niekas karščiau netrokšta, kad vieną dieną rastu-

me užburtą žodį, tobulą žodį, kuris išgydytų randuotas smegenis, leistų pačioms sugyti stuburo smegenims ir atsigauti suvytusioms nervų ląstelėms. Bet dar nesame jo suradę. Ir jei sudėtume visus iki šiol išmėgintus žodžius, ar gautoji suma nebūtų kaip tik tai, ką Šerstina Pirmoji išinkštė virš mano galvos?

Taigi, laukdama tobulo žodžio, renkuosi likti nuošaly paplitusių aprašymų. Aš žinau, kas esu. Į krantą išplautas rąstgalys. Suskeldėjusi sudužusio laivo nuolauža iš kito laiko.

– Po velnių, atrodo, tavo kūną būtų sutrynęs pats šimtmetis, – vieną Naujųjų metų naktį pasakė girtas Hubertsonas. Nuo šios pastabos man užkaito skruostai, tačiau ekrano neįjungiau. Ką būčiau atsakiusi? Gal: „Ak, leisk, mano meile, tau būti žmogum, o ne monumentu“? Tokių dalykų nesakoma. Ypač kai tavo kojos amžinai surakintos gemalo poza, kai galva ir rankos nuolat traukomos mėšlungio, kai veidas vaiposi, o rankos maskatuoja kaip vandeniniai augalai. Tuomet saugaisi meilės žodžių ir apsimeti negirdįs.

Bet aš girdžiu. Matau. Ir jaučiu.

Matau, girdžiu ir jaučiu, nors kitų žmonių sveiki ir nesutrūkę ryšiai man yra sudilę ir sutraiškyti. Dabar tik ploni siūleliai jungia tikrąjį mano Aš ir kūną. Mano balsas išduoda tik tris garsus: aš atsidūstu iš malonumo, sudejuoju iš nepatogumo, kentėdama užbaubiu kaip skerdžiamas gyvulys. Šitai galiu valdyti. Taip pat galiu pūsti į kandiklį, pūstelėjimai kompiuterio ekrane virsta tekstu. Be to, vis dar įstengiu – nors ir su begaliniu vargu – kaire ranka suimti šaukštą, nuleisti į lėkštę ir pakelti prie lūpų. Galiu kramtyti ir ryti. Ir viskas.

Ilgai bandžiau įsikalbėti, kad tasai chaosas, kuris yra mano kūnas, vis dėlto sudaro patį žmogiškosios būties branduolį. Aš turiu valią ir protą, turiu plakančią širdį, porą kvėpuojančių plaučių ir – svarbiausia – tiek daug gebančias žmogaus smegenis, kad net man pačiai baisu. Tačiau guvūs pasidrąsinimai nepadėjo. Vis dėlto galų gale buvau priversta pripažinti, kad esu pakliuvusi į aplinkybių voratinklį, Didžiojo Pokštininko ištemptą virš pasaulio. Šis jausmas sustiprėjo pastarąjį mėnesį. Kartais man atrodo, kad ir Šerstina Pirmoji yra jo pasiuntinė, – Dievo voriukas, kuris vieną

dieną pritykins tinklu ištirpdyti mano vidurių rūgščiomis seilėmis ir jų iščiulpti.

Taip. Būtų logiška. Bet kol kas negali taip atsitikti. Dar likusios dvi užduotys.

Pirmiausia noriu sužinoti, kas per vienos mano seserys, pavogusios man skirtą gyvenimą.

Paskui noriu palydėti į kapus savo mylimąjį.

Ir tik tada būsiu pasiruošusi, kad mane ištuštintų.

Dabar girdžiu jį ateinant. Niekas nepraveria durų taip palengva, niekas nevelka kojų koridoriumi taip užsimiegojęs. Šiandien jis mažumėlę neryžtingas, galbūt bijo, kad staiga išdygusi Šerstina Pirmoji neužtvertų kelio.

Eš Pirmoji, vadina ją. Skirdamas nuo Eš Antrosios.

– Ji neįsivaizduojama, – sako jis. – Visos šitos aptakios formos ir balti paviršiai... Velniai rautų, ji nulipdyta iš vanilinių ledų. Atšildyk, ir neteks tiek spalvos, tiek formos!

Jis ir pats nepertekęs šilkinės odos ir stangrių sausgyslių. Galbūt šiek tiek dėl senėjimo. Pastaraisiais metais veidas pavargo ir ištįso, antakiai pražilo ir suvešėjo, išsipūtė pagurklis ir pabrinko paakiai. Tuo pat metu ant marškinių atsirasdavo vis daugiau dėmių ir vis labiau dribo kelnių užpakalis. Kai kurios jaunesnės slaugės iš Šerstinos Pirmosios auklių komandos jį vadina bjauriu. Ji pati tenkinasi nubrėždama ribą. Jei jis prieina per arti, ji staigiai pasitraukia ir ranka persibraukia ilgus plaukus, tarytum atsiteisdama už prisilietimą.

Aš taip nesielgčiau. Turėdama baltą vanilinį kūną su stangriomis sausgyslėmis ir gebėdama jį judinti, dažnai prie jo prisiliesčiau. Jis – vienintelis žmogus, kurio prisilietimas man patikdavo. Galbūt todėl, kad taip retai mane paliečia. Kartą per mėnesį jis dėl akių mane patikrina, bet tuomet visada šalia stovi slaugė, o jo rankos būna profesionalios ir beasmenės. Vieną sykį baigė patikrinimą glamone. Tuomet ketvirtą kartą tais metais sirgau plaučių uždegimu. Uždėjo rankas man ant galvos ir prisitraukė ją prie savęs, prispausdamas skruostą prie krūtinės.

– Susiimk, – pasakė. – Nė šį kartą neturi mirti...

Ėriukų vilnos megztinis po baltu chalatu šiurkščiai brūkštelėjo per veidą. O jo kūnas kvepėjo migdolais...

Na, tai atsitiko prieš vienuolika metų ir niekada nepasikartojo.

Kartais – kai būname vieni – jis atsisėda ant lovos krašto ir glosto antklodę, bet dažniausiai sėdi atokiai ir net nežiūrėdamas į mane. Įlenda į gilią lango nišą, susineria rankas ant kelių, žiūri pro langą, kai pats kalba, ir stebeilyja į ekraną, kai aš atsakau. Aš jam realesnė žodžiais, nei kūnu.

Jis ir žodžius man davė. Ir ne tik. Kvapą ir skonį davė, šalčio ir karščio prisiminimus, motinos vardą ir seserų nuotraukas. Jis paskatino Namų amatų draugiją padovanoti mano lovai rankomis austų lininių paklodžių ir atsidėkodamas perskaitė jiems pranešimą apie tai, kaip vamzdelinis linų pluoštas saugo nuo pragulų. Pasistengė, kad „Rotary" apmokėtų mano kompiuterį, „Lions" – televizorių, o kartą per metus įgrūda mane į specialų neįgaliųjų automobilį ir nuveža į Stokholmo technikos muziejų pasižiūrėti Vilsono kameros. Kai ten atsiduriame, palieka mane sėdėti valandų valandas tamsiame kambaryje ir vieną stebėti materijos šokį.

Viską esu gavusi iš Hubertsono. Viską.

Buvau pavargusi ir pribaigta tyrimų, kai prieš penkiolika metų Linčiopingo neurochirurgai pagaliau nuleido rankas ir perkėlė mane į Vadstenos slaugos ligoninę. Čia pirmomis savaitėmis jie turėjo man prijungti lašintuvą, kad palaikytų gyvybę. Aš retai kada atsimerkdavau ir savo noru nejudėdavau. Jau po kelių dienų pajutau, kad ant klubų nelyginant pumpurai subrinksta ir išsprogsta pragulos, nors buvau vartoma kas valandą. Darbuotojų tais laikais netrūko. Beje, ambicingų. Viena slaugė parūpino seną „Östgöta-korrespondenten" iškarpą ir pakabino ant sienos. Tai buvo mano nuotrauka, aš sėdėjau paramstyta vežimėlyje su studentiška kepuraite ant praplikusio viršugalvio. *Pergalingoji metų studentė!*

– Žiūrėk, – sakydavo slaugės, pavertusios mane į sieną. – Ar neprisimeni? Juk tu gabi, išlaikei brandos egzaminą...

Tuo metu dar galėjau išduoti kai kuriuos garsus, primenančius įprastą kalbą, bet vien nuo minties, kad reikės išvapėti at-

sakymą, mane apleisdavo jėgos. Nieko labiau netroškau, kad tik jos nuimtų tą siaubingą nuotrauką, bet ir šito nepajėgiau pasakyti.

Hubertsonas atėjo trečios savaitės ketvirtadienį, prieš tai atostogavo. Įžengė į mano palatą ir visą laiką kažką niurzgė, kol slaugė supažindino su mano anamneze. Aš neatsimerkiau į jį pasižiūrėti. Gydytojas yra gydytojas, būta į ką žiūrėti.

Prieš mane patikrindamas, jis pasilenkė prie lovos ir įdėmiai nužvelgė ant sienos kabančią iškarpą, tačiau nieko nesakė. Šiurkščiomis rankomis braukė kūną, išmaigė ir iščiupinėjo kaip ir šimtai kitų gydytojų iki jo. Tik jam išeinant supratau, kad jis kitoks. Jis sustojo prie durų ir pasakė:

– Man rodos, šitą iškarpą nuimsim. Pakabink ją kur nors kitiems pasižiūrėti, bet pasirūpink, kad jai dingtų iš akių...

Tą pačią popietę atėjusi slaugė su lipnios juostelės ritiniu padarė, kaip jai buvo liepta. Baigusi atkišo stiklinę sulčių, ir pirmąsyk per tris savaites įstengiau prasižioti ir atsigerti.

Po dviejų dienų jis įžengė į palatą apglėbęs decimetro storumo aplanką. Priėjęs tiesiai prie lovos, paėmė man už kairės rankos.

– Ar šiandien ketini atsiliepti?

Vangiai dėbtelėjau į jį, bet neatsakiau.

– A, niekis, – tarė jis ir spustelėjo man ranką. – Vienas paspaudimas reiškia „taip“. Du – „ne“.

Tai buvo ženklų sistema, kurią gerai prisiminiau. Iš pačios pirmosios įstaigos. Invalidų prieglaudos.

– Esi iš pagrindų ištirta, liga diagnozuota. Tikriausiai šitai žinai. Bet ar ką nors žinai apie save?

Aš ištraukiau ranką. Ne jo reikalas.

– Nesiožiuok, – pasakė jis. – Ar žinai, kur gimusi? Ir kas tave pagimdė? „Taip“ ar „ne“?

Jis vėl sugriebė man už rankos, šįsyk tvirčiau.

– Na? „Taip“ ar „ne“?

Aš pasidaviau, užsimerkiau ir dusyk paspaudžiau jam ranką. Jis tučtuojau ją paleido, priėjo prie lango, įsitaisė gilioje nišoje ir susinėrė rankas ant kelių.

– Fantastiška, velniai rautų, – pareiškė. – Guli čia kone kuoktelėjusi ir mąstai apie astronomiją, elementariųjų dalelių fiziką bei kitas abstrakcijas – aš skaičiau tavo rašinius! – tačiau nė velnio nenutuoki apie save...

Jis nutilo ir ėmė sklaidyti aplanką. Aš įdūriau į jį akis, bet gerai neįžiūrėjau. Buvo vėlyvas ruduo ir jau pradėję temti, sušmėžavo tik jo kontūras. Po valandėlės jis atsistojo ir vėl priėjo prie lovos.

– Esama priežasties, dėl kurios tau taip atsitiko, – pasakė. – Paaiškinimo. Visada esama priežasties ir paaiškinimo. Aš galiu tau jį pasiūlyti. Bet, žinoma, klausimas, ar tu nori žinoti.

Man pasisekė negrabiai sučiupti jo ranką ir iš visų jėgų suspausti. Du kartus.

– Taigi taigi, – ramiai tarstelėjo jis. – Kaip nori. Bet rytoj aš vėl ateisiu...

„Ir kas rytą iki pasaulio pabaigos“, – galėjo pridurti.

Dabar jis pastumia duris ir įleidžia iš koridoriaus saulės spindulių pluoštelį, nutvieskiantį grindis.

– Labas rytas, ponia, – pasisveikina, kaip sveikinasi kas rytą penkiolika metų. – Kaip savijauta?

– *O captain, my captain...* * – atsakau citata.

Jis šypteli ir nučiūžina prie lango nišos.

– Aš dar nemiręs. O kaip seserys?

Kai jis gerai įsitaisė, išpūčiau atsakymą, šmėžuojantį ekrane jam priešais:

– Turi, ką nusipelnė...

– Neabejoju. Dabar vargšės šėtonės pakliuvo tau į nagus... – nusijuokia jis.

Vienu metu net maniau, kad jis sukelia mano sapnus atmerktomis akimis. Šitaip juos vadinau. Kitas žodis – haliucinacijos – per daug gąsdinantis.

* O kapitone, mano kapitone... (*Angl.*)

Vieną vakarą, tuoj po mūsų susitikimo, ant mano palangės nutūpė žuvėdra. Visai paprasta žuvėdra pilkais sparnais ir geltonomis kojomis. Bet tą pilką ir šaltą lapkričio vakarą žuvėdrai čia nederėjo būti, ji turėjo skrajoti virš vandens prie pat Gibraltaro. Ir aš negalėjau, palikusi savo kūną, įsisprausti į jos plunksnas. Tačiau staiga ten atsidūriau, giliai įgrimzdau į baltus šilkinius pūkus.

Iš pradžių nesupratau, kas vyksta, tik sulaikiusi kvapą ir susižavėjusi smegau į tą stebuklingą žuvėdrą. Jos vidaus organų gleivinės mirgėjo lyg perlamutrinės, drėgnos kepenys švytėjo rusvai raudonai, o griaučių kaulai buvo tuščiaviduriai ir plonyčiai, tarytum Didysis Pokštininkas, sumanęs išsiskobti fleitą, būtų pavargęs ir šypsodamasis pavertęs savo kūrinį rėksmingiausiu ir bjauriausius garsus leidžiančiu paukščiu. Tik pažvelgusi į apačioje plytinčią žemę, supratau, kur esu. Aš lindėjau juodoje žuvėdros akyje.

Niekada nepamiršiu savo siaubo, trūkčiojančio kauksmo, bemat grąžinusio mane į kūną. Aš baubiau. Plačiai pražiota burna spjaudė iš gerklės isteriškų balsių košę. Kažkas pasileido koridoriumi, subildėjo kulniukai, po sekundės pasigirdo ir kiti lygiai taip pat kaukšintys žingsniai. Į mano palatą įsiveržė trys baltai apsitaisiusios moterys, bet vos tik užsitrenkė durys, žuvėdra pakilo ir nuskrido.

Toks vakaras buvo ne vienas.

Iš pradžių labai bijojau. Jei ant lubų imdavo ropinėti musė, skubiai užsimerkdavau ir įtikindavau save, kad privalau saugoti protą, nes protas yra vienintelis mano turtas, kurį verta išlaikyti. Kartais padėdavo, kartais ne. Staiga pakibdavau ant lubų aukštyn kojomis ir pro prizmines musės akis išvysdavau šimtus lovoje po manimi gulinčio padaro atvaizdų. Tuomet tučtuojau atsikabindavau ir surikdavau krisdama atgal į save.

– Sapnuoja košmarus, – aimanuodavo slaugės per vizitaciją. – Pabunda ir šaukia kas naktį...

– Štai kaip, – atsakydavo Hubertsonas. – Gerai. Šaunu.

Bet išvydęs jų minas apsigalvodavo ir paskirdavo nestiprių raminamųjų.

Tuo metu jis tebebuvo stilingas vyras, žinoma, ne dabartinio nukeipėliško grožio, bet tiesiog stilingas. Ir tuo naudojosi. Kiekvieną ketvirtadienį važiuodavo į Norčiopingo „Standard Hotel" viešbutį ir kiekvieną penktadienio rytą įžengdavo į mano palatą gerokai pavėlavęs ir sočiomis akimis. Skyriaus merginos retai būdavo abejingos, visada atsirasdavo tokių, kurios dar minutėlę neišleisdavo jo iš akių. Maudydamos mane arba klodamos lovą, jos kone visada tyliai šnekėdavosi apie jį ir moteris, su kuriomis jis pergulėjo. Bent iš pradžių. Pajutusios, kad jis veik kas rytą užeina į mano palatą, apjuosė mane nedideliu tylos ratu. Klaustukų ir nuoskaudos tyla.

Ir aš pati stebėjausi nesuprasdama, ko jis nori. Šiaip ir anksčiau buvau sutikusi susidomėjusių gydytojų, ypač tais metais, kai buvau gabi idiotė, sumaniusi laikyti brandos egzaminą, bet nė vienas iš jų nepanėšėjo į jį. Jis tik ateidavo. Diena iš dienos, kiekvieną rytą. Kartais nepratardavo nė žodžio, kartais nesustodamas šnekėdavo valandą ar daugiau. Sužinojau jo požiūrį į tarptautinę padėtį ir politiką, nuomones apie mokslininkų draugijos irimą ir specializacijos ribotumą bei vieną kitą pikantišką detalę apie studijų draugus ir kolegas. Nė vienas šių dalykų manęs nedomino.

Kartais jis mane išgąsdindavo. Jei pasirodydavo per anksti, dar neprašvitus ir man dorai neprabudus, pasitaikydavo, kad mano galvoje staigiai plykstelėdavo kai kurie vaikystės prisiminimai ir mane apimdavo panika. Šešėlis! Bet širdis nurimdavo jam pasukus prie lango nišos. Mano vaikystės šešėlis niekada nenueidavo taip toli nuo lovos, norėdavo būti šalia bejėgiškumo, nuo kurio jam išbrinkdavo lytis. Tačiau Hubertsonas niekada negeidė mano nepajėgumo. Jis norėjo kažko kito, ko niekas nebuvo troškęs.

Kai baigėsi žiema, jau buvau pripratusi, užmiršusi jo pirmą apsilankymą ir tąsyk užduotus klausimus. Bet vieną balandžio rytą jis vėl atsinešė storąjį aplanką. Padėjo kojūgalyje ir sugriebė man už kairės rankos.

– Tavo motina vardu Elena Juhanson, – pasakė.

Patraukiau į save ranką kaip galėdama pikčiau, bet jis jos nepaleido.

– Tu gimei Motalos gimdymo namuose 1949-ųjų gruodžio 31 dieną. Be minutės dvyliktą.

Traukuliai sustiprėjo, kaip visada būna susijaudinus. Mėginau užsimerkti, kad jo nematyčiau.

– Daugiau vaikų ji nesusilaukė. Tačiau tu turi tris seseris.

Aš atsimerkiau, jis pamatė ir suprato, kad užkibau ant jo kabliuko.

Dezirė vardą tau išrinko Elena. Tai reiškia „seniai lauktoji"...

Dėbtelėjau į jį. Jau prieš daug metų įžvelgiau savo vardo ironiją.

– Viskas rodo, kad buvai sveikas vaisius.

Labai ačiū. Tikrai paguodė.

– Tačiau gimei sirgdama gelta. Sunkia gelta. O tuo metu dar nemokėta naujagimiams perpilti kraujo. Užtat ir ištiko cerebrinis paralyžius...

Vartydamas lapus, akimirką jis prikando lūpą.

– Be to, smegenys buvo pažeistos ir per patį gimdymą. Dėl to rados epilepsija ir kai kurių kūno dalių paralyžius. Taip pat jau gimus smegenyse galėjo nesmarkiai išsilieti kraujas... Elenos dubuo buvo deformuotas rachito, o jie laukė trisdešimt valandų. Štai kaip buvo, tuo laiku beveik niekada nedarydavo Cezario pjūvio...

Ar ji gimdydama mirė? Ar todėl buvau palikta? Ūmiai ėmiau nekantrauti. Trūktelėjau Hubertsonui už rankos, duodama suprasti, kad noriu paklausti. Bet tik po daugelio mėnesių pagaliau radau ką pasakyti, be to, reikėjo laiko balsui atgauti, iš pradžių tik dejavau ir burbėjau. Hubertsonas, matyt, manė, kad mano leidžiami garsai ir mėšlungiški mosavimai reiškia protestą. Jis dar stipriau sugniaužė man ranką ir prispaudė ją prie pagalvės, nepakeldamas akių nuo savo popierių.

– Tavo galva buvo labai sužalota, bet greičiausiai gimei po laiminga žvaigžde...

O paskui? Juk ne šitai norėjau išgirsti. Buvau įsiutusi, taip įsiutusi ir nusivylusi, kad bandžiau spjauti jam į veidą. Bet nepasisekė, neapskaičiavau traukulių ritmo, ir seilės atsidūrė ant sienos. Bet to užteko, kad jis paleistų mano ranką. Jis atsitiesė, žengė žingsnį atatupstas ir pažvelgė į mane.

– Ir aš gimęs po laiminga žvaigžde, – tarė. – Tai reiškia sėkmę, turbūt žinai?

Jis susiraukė, bet tučtuojau kreivai šyptelėjo.

– Matai, mudu esam ypatingi. Ypač apdovanoti laime.

Jis nutilo ir nukreipė žvilgsnį į šalį, pasižiūrėjo pro langą, paskui taip pat žaismingai pasakė:

– Tikriausiai neturėčiau tau šito sakyti, bet aš pažįstu tavo motiną. Taigi Eleną. Kažkada ji buvo mano buto šeimininkė, o dabar yra pacientė. Arba tai, kas iš jos likę...

– Alio! – šūkteli jis. – Tu, regis, kažkur kitur. Kaip jautiesi?

Aš mirkteliu ir grįžtu pas jį tokį, koks yra šiandien. Jis stovi kojūgalyje – pavasario brėkšmos apsuptas šešėlis. Šviesa jam negailestinga, iščiulpia visas veido spalvas, paversdama pergamentu. Greitai išpučiu atsakymą:

– Aš okei. O tu?

Jis valandėlę palieka klausimą kyboti ekrane neatsakydamas. Aš priversta pakartoti.

– Ei! Kaip tavo tyrimai?

Jis trūkteli pečiais:

– Atstok...

Bet aš užsispiriu, nerimstu ir taip pučiu, kad padarau rašybos klaidą:

– Kalbu rimtai. Ar pasitkirinai?

Jis giliai atsidūsta.

– Taip, pasitikrinau. Jie bemaž tokie, kokių ir galima buvo tikėtis. Užtat ėmiausi priemonių...

– Daugiau insulino? Ir šiandien?

– Mmm...

– Tau reikėtų būti atsargesniam!

Staigiu judesiu jis persibraukia veidą, paskui pažvelgia tiesiai į mane.

– Dabar liaukis.

Bet aš neketinu liautis. Apžioju kandiklį ir guviai išpučiu sakinį:

– Tavo tyrimai galbūt pagerėtų, jei mažiau gertum! – Nežinau, kas man užėjo. Nė sykio per visus šiuos metus – net po tos Naujųjų metų nakties, kai jis iki sąmonės netekimo prisigėrė mano bute, – neišsidaviau pastebėjusi, kad jis ieško nusiraminimo svaigindamasis. Tai buvo viena sąlygų, pirmas mūsų bendravimą reguliavusios sutarties straipsnis. Aš turiu teisę juokauti ar būti įžūli, bet man negalima įkyrėti. Niekada. Todėl pilve suspurda baimė: aš nusižengiau taisyklėms, ir jis mane paliks! Bet jis neišeina. Tik pašiurpsta iš nuostabos ir išrėkia atsakymą:

– Viešpatie! Ir vėl, velniai rautų, tarytum prasideda sena santuoka...

Jis grįžta į nišą ir užsikaria ant palangės. O man išsprūsta kandiklis. Sena santuoka? Niekada nėra sakęs. Net užsiminęs. Be abejo, turiu pripažinti, kad esu turėjusi tokių fantazijų, kad svajojau, kaip Didysis Pokštininkas iškilmingai atžygiuoja koridoriumi apsitaisęs tamsiai mėlynu apsiaustu ir žvaigždžių diadema, padaryti manęs Hubertsono nuotaka. Jis uždėtų gydančią ranką man ant kūno, ir kojos akimirksniu išsitiesintų, apaugtų raumenimis – tobulos formos kraujo pritvinkusiais raumenimis, – rankos nurimtų, veidas išsilygintų. Sausos odos maišai, kokios dabar yra mano krūtys, išbrinktų kaip tikros lelijų pagalvėlės ir pasipuoštų nuostabiai gražiais mažučiais speneliais – rausvomis žemuogėmis grietinėlės lėkštėje. O skysti kuokštai ant galvos tą pačią akimirką virstų vilnijančia plaukų kupeta. Galbūt kaštonine. Uždėti šiai grožybei geltoną peruką būtų per daug, galbūt dėl jo Hubertsonas apstulbtų ir pasipustytų padus gerokai prieš vestuvių naktį. Juk nenorėčiau jo gąsdinti, norėčiau tik sėdėti ant lovos krašto apsitaisiusi kaip nuotaka ir švytinti, kai jis užeis paskutinį rytą. Kaip tikra Pelenė.

– Ko juokiesi?

Apžioju kandiklį ir kaip tikra žmona pameluoju:

– Aš nesijuokiu.

Jis šnirpšteli ir vėl nusigręžia. Lauke iš tikrųjų švinta, pilkos prietemos laikas baigėsi. Atrodo, bus graži diena. Už Hubertsono šmėžuojantis dangaus lopinėlis vaiskiai žydras. Tačiau pasikeitusi šviesa negelbsti. Jo veidas vis toks pat gelsvai pilkas, odos kontū-

rai kaip niekada juodi. Man suspaudžia širdį į jį žiūrint. Mano vyras? Taip. Galbūt. Tam tikra prasme.

Apie santuoką išmanau nedaug – galiu pasiremti tik keliais tūkstančiais romanų ir nesuskaičiuojama daugybe televizijos serialų, – bet tai, ką esu perskaičiusi ir mačiusi, daugeliu atžvilgiu panašu į mūsų bendravimą. Pusantro dešimtmečio mudu sukomės vienas apie kitą, visą laiką ta pačia trajektorija, kaip pora pasiklydusių to paties krūvio elektronų, nepajėgiančių nei susilieti, nei išsiskirti. Šnekėjomės ištisas dienas ir savaites, mėnesių mėnesius ir metus; tačiau tylėjome apie tai, kas mumyse išdegino giliausias skyles. Todėl dažnai giliai panirdavome į mano vaikystę, nors jojo paliesdavome tik paviršių. Ir todėl daugiau žinau apie jo darbą ir pacientus nei trumpą santuoką, kurią jau seniai buvo palikęs už nugaros, kai susitikome. Lygiai taip pat plačiu lankstu apeidavome svarbiausius mano tikrovės dalykus. Jo žvilgsnis anksti įspėjo nepasakoti apie savo gabumus. Todėl apsimetu, kad tai tik žaidimas. Žaidžiu Šachrazadą, o jis dedasi gydytoju, leidžiančiu, kad jį linksmintų atlikusi nuo poros ir pasakotojos talentu apdovanota pacientė. Taigi slapstomės vienas nuo kito tariamojo proto kiniškose dėžutėse.

Kartais man liūdna, kad po Hubertsono išskirtinumu slepiasi toks paprastas žmogus. Jis kenčia nuo teofobijos: baidosi net minties apie tai, ko nepajėgia suprasti. Todėl vengia materijos ir visatos prigimties klausimų, todėl žiovauja, kai su įkarščiu raportuoju apie elementariųjų dalelių fizikos pažangą pastaraisiais metais, ir todėl susinervina man džiūgaujant nuo minties, kad laikas apsigręš, kai visata, užuot plėtusis, ims trauktis. Jam tai neatrodo smagu. Užtat jam labai smagu, kad galiu sugalvoti tokią daugybę tikrai įtikimų pasakojimų apie savo pagalbininkus ir ligoninės darbuotojus, ilgainiui iš tiesų pasitvirtinančių. Esu gerai ištreniravusi savo pastabumą, sako jis. Kartais nesusilaikęs net pavadina jį intuicija.

Dabar jis liaujasi rūgęs.

– Ar šiąnakt kas nors nutiko? – paklausia.

Yra vilties, kad jis atleis. Gerindamasi apžioju kandiklį.

– Taip. Užmušiau žuvėdrą.

Jis atrodo nustebęs.

– Kodėl?

Norėčiau pasakyti teisybę: užmušiau žuvėdrą, nes pamačiau Kristiną sapnuojant. Pučiant melagingą atsakymą, galvoje praplaukia tikri prisiminimai: regiu, kaip juoduoja Kristinos namų langai, kaip už jos lango ant skardinės palangės tupi žuvėdra ir kaip aš pati tūnau žuvėdros akyje. Kristinos sapnai lyg blyški migla liulėjo virš kambaryje stovinčios lovos. Iš pradžių buvo neryškūs ir nesuprantami, bet po valandėlės įgavo aiškų pavidalą: trys mergaitės vyšnioje. O paskui pieva atitakeno Elena, ant padėklo atnešė sulčių, akiniai kybojo ant nosies galo, ir ji linksmai žiūrėjo per jų viršų.

Ir viskas. Bet to užteko.

Mano pyktis išsiliejo kaip aktinija, regėjau ją, nuodingą tamsiai raudoną padarą, tiesiantį čiuptuvus visomis kryptimis: prie Elenos, tos persimetėlės, prie Kristinos, Margaretos ir Birgitos, prakeiktų vagišių! Ir staiga supykau ant viso pasaulio ir ant žuvėdros, sviedžiau ją į viršų ir priverčiau rėkiančią sukti didelius ratus priešais vėją, kol jėgos apleido sparnus ir ji sudrebėjo. Tuomet apgręžiau ją ir priverčiau iš didelio aukščio nerti į Dainų gatvę, tiesiai į raudoną mano sesers vilos sieną.

Bet tiesą Hubertsonas suprastų kaip kvailystę ir beprotybę. Užtat atsakau jam vieninteliu sakiniu:

– Žuvėdra tik painiojo reikalus...

Hubertsonas suraukia kaktą.

– Ar tave vėl traukė didysis mėšlungis?

Neatsakau. Tamsus ekranas priverčia jį pakilti ir grįžti prie lovos. Atsistojęs kojūgalyje, jis įdėmiai tyrinėja mane siauromis akimis.

– Ar traukė? Ar buvai išsigandusi? Kad ir tų trijų?

Mano ranka šlepteli į lovos virbus, išmesta neįprastai stipraus mėšlungio. Jis žiūri nereaguodamas.

– Nesuprantu, – taria. – Visos kitos istorijos iš tavęs plaukte išplaukia, bet šitai neužtenka kelerių metų. Kodėl taip bijai išlaužti iš lubų pasakėlę apie jas? Ar nesupranti, kad kaip tik dėl to ir privalai!

Sugriebiu kandiklį.

– Ar dabar esi puspročių daktaras?

Užuot atsakęs jis šnirpšteli. Paskui nueina prie stalo ir perbraukia ranka juodą aplanką.

– Ar reikia daugiau medžiagos?

Išleidžiu garsą, kurį turėtum suprasti kaip „ne". Daugiau medžiagos nereikia. Dar prieš keletą metų jis parūpino man šį aplanką. Jis pilnas žurnalų, nuotraukų ir laikraščių iškarpų apie mano motiną ir seseris. Kone viską moku atmintinai.

– Ką sakai?

Vėl apžioju kandiklį ir imu pūsti.

– Ne. Daugiau nereikia. Šįkart jau plaukia, gal kas susitupės...

– Ar galima paskaityti?

– Ne. Dar ne. Tik kai baigsiu.

Jis atsuka man nugarą ir, susikišęs į kišenes rankas, tylėdamas įdėmiai apžiūrinėja paveikslą ant mano sienos – beprasmį atspaudą, tuzinais brukamą „Ikea" parduotuvėje. Jo abejingumas mane išgąsdina ir priverčia kreiptis. Išpučiu taip stipriai, kad kandiklis prisipildo seilių.

– Ei! Šįsyk neketinu užmesti. Pažadu.

Jis išgirsta, kad jau išpūčiau, atsisuka, skaito ir šypsosi.

Atleido.

– Puiku.

Tarp mūsų stoja tyla, akys susitinka. Ir tik dabar pastebiu, kad kažko trūksta: blyksnio, visada glūdėjusio jo žvilgsnyje. Žinau, ką tai reiškia; tai žino kiekvienas, nugyvenęs gyvenimą ligoninėje. Reikia skubėti.

Žandikauliai sukimba, stipriai sukąsdami kandiklį. Tuo pat metu galva taip smarkiai bloškiasi į šoną, kad guminė žarna įsitempia kaip purvinai geltonas brūkšnys ore. Hubertsonas prieina prie lovos ir atsargiai išklibina iš burnos kandiklį. Jo oda tebekvepia migdolais. Ir kvapas spalvotas. Staiga visas kambarys sutviska ryto žara.

Daugiau išsisukinėti nebegalima. Pats laikas išjudinti seseris. Bet ne šią akimirką. Pirma užsimerksiu ir minutėlę atsipūsiu migdolų aromate.

KAŽKUR KITUR

Praeities ir ateities šviesos kūgiai P atveju erdvėje ir laike pasidalija į tris sritis (...) „Kažkur kitur“ P atveju yra sritis, netelpanti nei ateities, nei praeities šviesos kūgiuose.

Stephen W. Hawking

Laiškas atrodo keistai, į nieką nepanašus. Vokas naudotas, praplėštas ir užklijuotas lipnia juostele, senasis adresatas perbrauktas stačiais smailaus tušinuko brūkšniais ir šalia parašytas Kristinos vardas. Rašysena nenatūrali, tarsi nevykusi klastotė. Raidės išsiklaipiusios į visas puses, kai kurios greitai pakraigliotos, kitos – puošniai išraitytos. Senas pašto ženklas dešiniame kampe nuplėštas, trys gerokai per didelės vertės naujieji nelygia eile priklijuoti kairiame. Tačiau neantspauduoti: ne paštas pasirūpino, kad šis laiškas atsidurtų Kristinos dėžutėje.

Astrida, pamano, ir žemė susiūbuoja po kojomis, nespėjus prisiminti, kad Astrida yra mirusi, iš tikrųjų mirusi jau treji metai. Tuo pat metu pajunta, kad kūnas nesileidžia įtikinamas, nors ji ir stengėsi žiūrėti akimis ir čiupinėti rankomis, rankomis, tąsyk dar baltesnėmis nei Astridos. Tačiau raumenys, kaulai ir nervai ja netiki, kūnas reaguoja, lyg Astrida vis dar būtų gyva: ties kryžkauliu nugarą sutraukia mėšlungis, skausmas išplinta ir švino diržu apjuosia strėnas.

Nors ir yra gydytoja, – o galbūt kaip tik todėl, – Kristina nežino kito būdo susidoroti su skausmu, kaip nekreipti į jį dėmesio. Pastumia akinius ant kaktos, prikiša trumpareges akis ir mėgina įskaityti seno adresato vardą. Tačiau pilkšvos ryto šviesos nepakanka, po mėlynais brūkšniais išskiria tik pavienes raides – A, E ir S. Tuomet pamėgina atplėšti prie krašto užkišusi smilių, bet ir šitai nepavyksta. Lipni juostelė per stora. Reikia žirklių.

Ne Astrida, pamano eidama namo link ir vartydama voką. Birgita. Be abejo, Birgita. Ir tuomet reikės skambinti Margaretai, ir,

žinoma, nuotaika pagenda, nes jiedvi nesimatė keletą metų... Negi iš tikrųjų turime amžinai apsimetinėti, kad esame seserys?

Paukštis priverčia pamiršti laišką, ji suklumpa ant negyvo kūno ir, atgavusi pusiausvyrą, negalvodama įsikiša voką į chalato kišenę. Žengia žingsnį atatupsta, pamato pilką plėvę, užsitraukusią ant juodų akių, ir pasibjaurėjusi kilsteli viršutinę lūpą.

Prisispaudusi prie krūtinės „Vadstena Tidning" ir „Dagens Nyheter", šlepsinčiais guminukais pustekinė nubėga prie virtuvės durų. Erikas stovi virtuvėje ir raiko pusryčiams duoną, po skutimosi skruostai įraudę, o rusvi plaukai patamsėję nuo dušo drėgmės. Jai traukiant nuo kojų guminukus, jis atkreipia į ją žydras akis, ir nejaukią minutę ji pamato save jo akimis: pelenų spalvos plaukais ir liesą, suglamžytais naktiniais ir po nakties susivėlusiais plaukais. Pilkas apipešiotas žvirblis. Greitai patraukia chalato diržą, jis vilkosi iš paskos it uodega jai būnant lauke, ir susiriša mėgindama nutaisyti kuo ramiausią ir kasdienišką balsą.

– Sode guli negyvas paukštis. Žuvėdra...

Jis prieina prie virtuvės durų ir dirsteli į lauką vis dar su peiliu rankoje.

– Kur?

Ištempęs kaklą pasistiebia, ji atsistoja jam prie pat nugaros, kad matytų tuo pačiu kampu. Jį gaubia silpnas muilo kvapas, ir ji staigiai užgniaužia norą apsivyti jį rankomis ir giliai panirti į kvapą. Tai nuvestų per toli, taria sau. Mes nesuspėtume.

Baltąjį paukštį iš tolo sunku įžiūrėti, jis susilieja su purvinu sniegu ir spindinčiu tamsiu žvyru.

– Ten, – parodo Kristina, tiesdama ranką jam po alkūne. – Prie pat alyvos. Ar matai?

Dabar jis mato: nenatūraliai perkreiptą galvą, praskėstus sparnus ir pražiotą snapą. Nieko nepasakęs, pripažindamas tik linkteli galvą ir atsineša plastiko maišelį.

Sode įkiša abi rankas į maišelį ir sugriebia paukštį per plastiką, paskui maišelį išverčia ir užriša.

– Sunkus, – taria įžengęs virtuvėn. – Ar nori pakelti? – Pakilnoja jau formuluodamas teoriją: – Nusisuko sprandą. Matyt,

atsimušė į sieną, girdėjau, kaip apie penktą dunkstelėjo, bet pamaniau, kad vėjas... Ar ką nors girdėjai?

Kristina nebyliai papurto galvą. Erikas pasižiūri į ją, paskui į maišelį.

– Matyt, sirgo, sveiki paukščiai neskrenda tiesiai į namą... Na, nėra prasmės jo įsinešti. Eisiu ir paleisiu į šiukšliadėžę...

Paskui jis ilgai prausiasi tekančiu karštu vandeniu, taip ilgai, kad baltos rankos parausta ir šviesių strazdanų nebematyti.

Kristinos profesorius.

Taip Eriką vadina Margareta. Nors iš tikrųjų jis nėra profesorius, jau daugelį metų tebetrypčioja docentūroje.

Vis dėlto Margaretos apibūdinimas turi pagrindą. Erikas panašus į vulgarų profesoriaus atvaizdą. Yra siaurų pečių ir blyškiaodis, o po dušo išdžiūvę ir susitaršę plaukai rusvomis garbanomis apriečia kone pliką lopą viršugalvy. „Einšteino šukuosena", – juokiasi Margareta kažkur Kristinos atmintyje, bet šiandien Kristina nenori juoktis iš Eriko, tad sučiaupia lūpas.

Ne todėl, kad Erikas pastebėtų ją juokiantis prie pusryčių stalo. Jis įsikniaubęs į „Dagens Nyheter" ir išsiblaškęs grabalioja peiliu nematydamas, ką daro. Kartais rytais Kristina nustumdavo sviestinę ant virtuvės stalo tolyn, palikdama jį veltui grabalioti, ir smalsiai stebėdavo, kiek laiko jis nepakels akių. Rekordas – aštuonios minutės.

Tuomet jie gyveno Linčiopinge ir jų dvynės buvo verksmingiausių paauglystės metų. Jos sėdėdavo abipus virtuvės stalo – Osa šalia mamos, o Tuvė šalia tėtės – ir tyliai stebėdavo sviesto keliones. Kai pagaliau Erikas pakeldavo akis ir sutrikęs pasižiūrėdavo, Kristina sukikendavo, bet Osa susiraukdavo, o Tuvė šnirpštelėdavo. Abi vienu gaistu atsistodavo, pristumdavo prie stalo kėdes paniekinamai brūžtelėdamos ir duetu pareikšdavo:

– O Dieve, kokie jūs *vaikiški!*

Taip, pamano Kristina. Galbūt tokie. Bent jau Erikas. Jis vaikiškas pačia geriausia šio žodžio prasme, nes vis dar stebisi pasauliu. Dauguma vyrų liaujasi stebėjęsi būtimi dar tik pradėję bręsti

ir visą likusį gyvenimą paskiria kovai su ja. Erikas tebėra smalsus. Jis kovoja ne norėdamas laimėti, bet sužinoti.

Taigi dabar jis išvažiuoja. Miegamajame kėpso prasižiojęs lagaminas, pasirengęs praryti paskutinius marškinius. Penkis mėnesius jo nebus, ir penkis mėnesius Kristina turės gyventi viena. Pirmą kartą, nes anksčiau ji visada likdavo su mergaitėmis. Bet dabar jos didelės, mokosi Upsaloje ir tik perplasnoja per Vadsteną, vieną kitą kartą apsilanko su daugelio mėnesių pertraukomis.

Kristina nėra nepatenkinta. Atvirkščiai. Žinoma, Erikui kaltai dėstant, kad jam dar sykį teks tyrinėti svečio teisėmis, ji nutaisė ganėtinai paniurusį veidą, bet širdy pajuto, kaip suspurdėjo auksinė džiaugsmo žuvelė: ją paliks ramybėje.

Ji nusišypso pagalvojusi apie daugybę jos laukiančių vienišų pusryčių. Pasitieks juodos kavos. Ką tik išspaustų apelsinų sulčių. Ir mažų karštų bandelių su Čedaro sūriu ir viskio marmeladu. Jo avižines kruopas ir javainius išmes vos parsiradusi iš oro uosto. Galbūt ir katę įsitaisys...

Kaip paprastai, jis tarsi nujaučia, kada ji įsisvajoja apie pabėgimą ir laisvę. Nuleidęs laikraštį, pažvelgia į ją ir paklausia:

– Ar negalėtum gegužę pasiimti porą savaičių atostogų? Ir atskristi?

Kristina apgaulingai nusišypso. Gegužę ji ketina viena sėdėti sode ir žiūrėti, kaip krauna pumpurus alyvos, o ne prakaituoti dulkėtame Teksaso universiteto rajone.

– Galbūt. Viskas priklauso nuo to, kaip laikysis Hubertsonas. Jei man reikės jį dangstyti, tikriausiai nieko neišeis...

To užtenka, kad Erikas imtų saugotis šios temos. Jis linkteli ir paima laikraštį. Hubertsono liga jį erzina, nieko nenori apie ją girdėti. Gydytojas, nesirūpinantis savo cukralige, geriantis ir ryjantis iki amputavimo ribos, protingiesiems kelia rūpestį ir drumsčia sąmonę. O Erikas yra protingas.

Ir vis dėlto matydama, kaip jis susiraukia prie „Dagens Nyheter“ vedamojo, pajunta jam tokį pat begėdišką švelnumą kaip ir prieš daugelį metų. Jis – mano vyras, pamano. Taip, net daugiau –

mano išvaduotojas ir gynėjas. Visada man buvo tik geras, ir vis dėlto sėdžiu čia geisdama, kad jis išvažiuotų...

Ji impulsyviai pakyla, prieina prie jo ir pasilenkusi pabučiuoja veik pliką plotelį viršugalvyje.

– Jau dabar tavęs ilgiuosi, – pasako.

Jis jaučia, kaip akimirką pasiduoda dvejonei, kaip įsitempia raumenys ir skubiai atsileidžia. Atsistoja, apkabina ją ir bučiuoja kaklą, skruostus ir ausis. Taip yra visada: ji pakšteli vieną kartą, o pati susilaukia daugybės bučinių. Gerokai per daug. Jos pačios meilės niekada nepakanka, ją užplūsta ir nuskandina jojo. Dabar turi suvaldžiusi geismą įremti rankas jam į krūtinę ir jį nustumti. Tokia mintis ateinančiais mėnesiais keltų grėsmę jų abiejų dvasios ramybei; nė vienam nevalia prisiminti jos bučinio, tik priešiškumą.

Bet štai jis nurimo, nebebučiuoja, tik laiko ją prisiglaudęs ir pagaliau iš tikrųjų apkabina.

– Ir aš tavęs ilgiuosi, – pagaliau ištaria Erikas ir paglosto jai galvą.

Kristina išsivadavusi susikiša rankas į kišenes. Ir prisimena. Laiškas! Keistasis laiškas.

– Žiūrėk, – sako ji ir atkiša laišką. – Gulėjo pašto dėžutėje, kai traukiau rytinius laikraščius.

Bet Erikas, jau atsisėdęs ir įknibęs į „Dagens Nyheter“, į voką užmeta tik išsiblaškiusį žvilgsnį.

– Nuo ko?

Kristina trūkteli pečiais ir atsineša žirkles.

– Nežinau...

Suspaudusi voką, viršuje rūpestingai nukerpa milimetro pločio kraštelį. Vokas storas, laiškas greičiausiai daugelio puslapių.

Bet traukdama jį iš voko iš pradžių pamano, kad apsiriko, nes tai visai ne laiškas, o rūpestingai suvyniotas rožinio popieriaus paketėlis, kuriame yra kažkokia maža brangenybė. Vis dėlto, ant pusryčių stalo išskleidus šilkinį popierių, neiškrinta jokia brangenybė, iš pradžių jis atrodo visiškai tuščias. Tik po valandėlės ji pamato lapo viduryje tekstą – keletą trumpučių pieštuku išvedžiotų eilučių, kurių nė viena raidė ne aukštesnė nei dviejų milimetrų.

Prisitraukusi ir tinkamu kampu virš rožinio popieriaus pakreipusi virtuvės lempą, Kristina perskaito:

Aš esu ilgai lauktoji,
Niekada nepasirodžiusioji,
Visų užmirštoji sesuo

Keletą centimetrų žemiau mažutėlaitėmis kriputėmis iškeverzota:

Ir aš sėdėjau tetos Elenos vyšnioj.
Nors jūs nepastebėjot!
Teta Ela, tetaela, tarantela!
Šokis? Ne, voras.
Tarantulas!

– Šlykštu! – po valandos pareiškia Kristina, jungdama penktą bėgį. – Nesveika, šlykštu ir neuroziška – štai kaip. – Kokią dramą dabar ji žada inscenizuoti? Maniau, kad viskas baigta, kad repertuaras išsemtas. *Vargšė Birgita liūdnai pagarsėja* ir *Nekaltoji Birgita neteisingai apkaltinama ir įstumiama į narkomaniją*, jau nekalbant apie visą seriją spektaklių tema *Didvyriškoji Birgita liaujasi vartoti kvaišalus, bet susidūrusi su sunkumais vėl nugrimzta į liūną!* Man ji taip nusibodo! Ir Margaretos nebepakenčiu! Kodėl, dėl Dievo meilės, būdama kone penkiasdešimties, svetimiems žmonėms visą laiką turiu vaidinti vyresniąją ir jaunesniąją seserį? Žinoma, keletą metų mes gyvenome drauge, bet juk nei Margareta, nei Birgita man nieko nereiškė. Tik teta Elena. Dabar su jomis neturiu nieko bendra. Nieko! *Nada!** Visiškai!

Erikas uždeda ranką jai ant peties.

– Tu per greitai važiuoji, nurimk. Nesuk sau galvos, paprasčiausiai išmesk šitą laišką ir įjunk atsakiklį, kad galėtum išsiaiškinti, kas skambina. Kada nors jos vis tiek supras, kad tau neįdomu...

* Amerikietiškas slengas, pažodžiui reiškiantis „teliudija Dievas“. (*Vert. pastaba.*)

– Cha! – šūkteli Kristina. – Norėčiau pamatyti, kaip Birgita suprastų tokius taurius mostus. Arba Margareta. Čia, matyt, reikia sunkesnės artilerijos, juk nė viena neparodė kokių nors didesnių jausmų būties subtilybėms...

Erikas juokiasi, gerai pažįstamas kvaksėjimas išblaško jai pyktį, ji atsigręžia ir išvysta it raudoną auksą saulėje švytinčius jo plaukus. Pilkas rytas išsiblaivė į spindinčią pavasario dieną, dangaus skliautas aukštas ir žydras, o sniego dėmėse, išsibarsčiusiose juoduose laukuose, žybsi saulė.

Ji pasiėmė dieną atostogų ir nuveš į patį Stokholmą ir Arlandą. Jie turi pakankamai laiko, lėktuvas pakils tik po daugelio valandų. Ji sumažina greitį ir įjungia lėtesnę pavarą. Nėra ko spausti, gali pasimėgauti paskutinėmis valandomis dviese.

Bet Erikas nenusiteikęs mėgautis. Jau ties posūkiu į autostradą jam įkyri sėdėti ir būti vežamam. Jo balsas pairzlėja.

– Ar man išvykus planuoji imtis kokių nors žygių Postindustriniame Rojuje?

Kristina atsidūsta užgniauždama gižlų atsakymą. Dvidešimt trejus metus kentė jo verksmingą pavydą, o šis ją erzina labiausiai. Ilgai manė, kad bėgant metams jis pradings. Nesitikėjo nukrypsiant į namą.

Bet taip yra. Erikas pavyduliauja jų namui. Ir besupykstanti Kristina priversta pripažinti, kad iš tikrųjų jis turi tam priežasčių. Ji myli Postindustrinį Rojų ir negali to paneigti.

Mergaitėms išsikėlus į Upsalą, Erikas neprieštaraudamas pripažino, kad Linčiopingo namas per didelis ir kad jam pravartu imti švytuoti, kaip kad ji visus tuos metus švytavo tarp namų Linčiopinge ir tarnybos Vadstenoje. Bet jai parodžius raudoną XVIII amžiaus namą, paaiškėjo, kad jis turi kitų planų. Iš tikrųjų norįs gyventi bute. O Linčiopingo centre esama puikių butų, solidžių, patogių ir ne per daug nutolusių nuo universitetinės ligoninės. Ar ne geriau būtų, jei Kristina įsidarbintų Linčiopinge? Juk šeimos gydytojų reforma suteikė galimybių... Visą vedybinį gyvenimą Kristina vaikščiojo apie Eriką ant pirštų galų, nuolat saugodamasi, kad jo nesujaudintų ir nesuerzintų. Ginčai ir pikti balsai ją gąsdino. Aštresnio atsakymo pakakdavo, kad paširdžiuos suspurdėtų panika. Todėl ji nusilenk-

davo ir prisitaikydavo iš gėdingai sumišusių baimės ir abejingumo. Kaip ji pajėgtų triukšmauti ir ginčytis dėl gyvenimo banalybių? Juk rytais vos išlipdavo iš lovos, visas jėgas išeikvodavo tampyti tai sunkiai paslapčiai, keliančiai baimę ir pasidygėjimą.

Ir vis dėlto ji gėdijosi. Jos prisitaikymas buvo savotiška melagystė, būdas jam valdyti. Bet Erikas tarytum nieko nepastebėdavo. Kaip ir dauguma vyrų, buvo trumparegis, tad jam atrodė savaime suprantama, kad ir ji visada nori to paties kaip ir jis. Juk tik taip esą protinga.

Tačiau Kristina pasikeitė atsiradus progai nusipirkti seną namą Dainų gatvėje, Vadstenoje. Jei būtų reikėję rinktis Eriką ar namą, ji būtų pasirinkusi namą. Ir jis, matyt, suprato. Kai išvydo ją kilnojant rankomis nukaltą raktą, liovėsi kalbėjęs apie butus Linčiopingo centre ir prisipažino nugalėtas. Kaip bausmę tik bejėgiškai vogčiomis jai žnybtelėjo; žinoma, jam nesvetima mintis nusipirkti tą seną namą, bet – tikėjosi, kad ji supras, – jis neturįs laiko remontuoti. Tuo reikės jai pačiai pasirūpinti.

Ir Kristina pasirūpino. Kol Erikas tūnojo Linčiopingo name, ji keletą mėnesių visą laisvalaikį skyrė senajam namui. Nugrandė sintetinius dažus ir nudrėskė vinilo tapetus, išplėšė dulkių prisigėrusią kiliminę dangą ir nugludino senas grindis, vadovavo santechnikams, elektrikams, staliams ir stogdengiams, tuo pat metu pati kiaušinine tempera nudažė spintas ir duris. Metras po metro atkūrė tai, ką sugadino modernieji laikai, ir iš viso chaoso pamažu radosi tobulas senų amatų ir šiuolaikinio patogumo kompromisas. Ir šis daugiau priklausė jai, ne jam. Ji užkariavo namus savo darbu. Pirmąkart gyvenime Kristina pajuto įsigijusi nuosavybę ir pirmąkart suprato, kaip tai malonu.

Tačiau vardą namui davė Erikas. Ką tik baigtas bendrasis kambarys dar buvo tuščias ir neapstatytas baldais, bet Kristina, pakūrusi koklinę krosnį, pradarė dvivėres duris norėdama jam parodyti, kokius gražius šešėlius ugnis meta ant perlo pilkumo sienų. Kambarys jį nustebino, jis sustojo vidury žingsnio ir sustingęs ant slenksčio tik po kurio laiko pasakė:

– Tarsi žvelgtum į kitus laikus...

Susikišęs rankas į kelnių kišenes, sparčiai žengė tris žingsnius plačiomis grindlentėmis, apsisukęs įdėmiai apžiūrėjo visas detales, paskui šypsodamas atsigręžė:

– Sveikinu, Kristina. Tu sukūrei Postindustrinį Rojų. Šiame kambaryje atrodo, tarsi dvidešimto amžiaus niekada nebūtų buvę, tarsi jis būtų buvęs tik nevykęs epizodas.

Sąmojis privertė suabejoti, mažne susigėsti. Staiga ji pasijuto lyg vulgari vogtų daiktų slėpėjo draugė, išlaikytinė, koketuojanti nudžiautais papuošalais. Keletą savaičių svarstė jo pastabą bandydama suprasti, kodėl jai taip nemalonu.

Kristina jau anksčiau buvo patyrusi, kad jos santykis su istorija toks kaip neuroze sergančio žmogaus, kad dėl to jaučiasi prastai pavalgiusi ir išbadėjusi, kandi ir pavydi. Erikas nesuprasdavo. Tik trūktelėdavo pečiais dėl visų pastorių ir gydytojų, susigrūdusių jo genuose, ir sudejuodavo suirzęs dėl senų knygų ir klebonijos baldų, paliktų rūpintis ir saugoti jam su seserimis. Kam jam tas šlamštas? Jis yra medikas, o ne antikvaras, puikiai žino, kas esąs ir iš kur kilęs, ir nemato jokio reikalo tąsytis visų šitų senienų.

Kristinai niekada nepavyko priversti jo suprasti, kad pati jaučiasi lyg iš bebambių Kristinų giminės, niekieno nepagimdytų, išsiritusių kaip paukščiai ar driežai iš didelių baltų kiaušinių. Jis skėstelėdavo rankomis ir atremdavo ją mediniu protu. Juk žinanti, kad Astrida buvo jos motina. Juk tereikia pasirausti gyventojų sąrašuose, jei norinti sužinoti daugiau. O jei jaudinasi, kad iki septynerių metų veik nieko neprisimenanti, *so what**? Juk prisimena ir ligoninę, ir vaikų namus, metus pas tetą Eleną ir paauglystę pas Astridą. Jei norinti žinoti daugiau, galima užsisakyti senus žurnalus ir vaikų globos komisijos dokumentus...

– Tu nieko nesupranti, – kartą pareiškė ji sugniužusi. – Juk noriu ne savo istorijos. O kažkieno kito.

Ir kaip tik šitai davė jai Postindustrinis Rojus. Nusipirkusi namą, ji gavo ir savo istoriją, kaip kad šiuolaikiniai žmonės įsitaiso viską, ką nori turėti. Jos laukujės durys buvo datuotos 1812 me-

*Na, ir kas (*angl.*).

tais. Pats namas buvo dar senesnis, o jos ką tik įrengto bendrojo kambario antikvarinėje knygų lentynoje gulėjo Senosios Vadstenos draugijos išleista brošiūra, pasakojanti, kad pirmas pastatas šiame sklype iškilo dar paskutiniais XIV amžiaus metais. Daugiau istorijos jos neturintieji negali nusipirkti.

Ir vis dėlto meilei nebūtini jokie protingi motyvai, kad būtų meilė. Kristina mylėjo Postindustrinį Rojų, nepaisydama jokios patirties. Likusi namie viena, prasimanydavo keisčiausių dalykų: prisikišdavo skruostu prie lango, paglostydavo sieną arba ilgiau nei dvidešimt minučių stovėdavo bendrajame kambaryje vien tam, kad pamatytų, kaip įsėlina prieblanda ir tarsi angelo pūkais nukloja blyškias spalvas. Kartą, bandydama apglėbti duris, prisivėrė pirštus. Kai tą vakarą Erikas parėjo namo, jautėsi lygiai taip pat nusikaltusi, tarsi būtų praleidusi popietę su meilužiu, tarsi pamėlę pirštai būtų tokie pat iškalbingi kaip įkandimo ženklai ant kaklo. Ir Erikas tai pajuto. Tvarstydamas jai skaudančius pirštus, suveržė be jokio reikalo.

Mano vyras, pamanė ji tą kartą, kaip ir daugybę kartų lig tol, ir impulsyviai paglostė jam skruostą.

Mano vyras.

Osa su Tuve laukia prie tarptautinio oro uosto. Erikas jas pamato dar iš tolo ir nustebęs šūkteli. Kristina susijaudina pastebėjusi jo jaudulį. Jis nesitikėjo, kad dukterys suras laiko atvažiuoti į Arlandą iš Upsalos, norėdamos tik jam pamojuoti. Išsirango iš automobilio išskėstomis rankomis ir apkabina abi, Kristinai dar neišjungus variklio. Kai ji išlipa, jie stovi sukišę galvas ir susikabinę rankomis per pečius nelyginant prieš rungtynes įsiaudrinę futbolininkai. „Lapinai“, pamano ji. Futbolo komanda „Lapinai“. Jei ne kasmetinė Rudaplaukių draugijos sueiga. O šioms aš nepriklausau.

Atsargiai užrakina automobilį ir prieina prie jų.

Vėlesnės valandos pilnos balsų ir lakstymo. Erikas nuo registracijos stalo nuplasnoja į spaudos kioską, tuo tarpu mergaitės ilgesingai čiauška apie pietus „Dangaus mieste“. Tačiau tik bemaž po

valandos jie pasiekia restoraną, nes mergaitės pakeliui turi užsukti į kiekvieną parduotuvę. Erikas šypsos ir moka pinigus ištiktas neįprasto išlaidumo priepuolio. Naujų rankinių? Žinoma. Tikros „Mullbery". Po naują megztinį? Žinoma, rankomis megztą tautiniais raštais. Naujų kumštinių pirštinių? Taip, ką reiškia visuotinio bankroto laikais?

Paskui, lėktuvui pakilus ir mergaitėms su visais savo krepšiais įšokus į Upsalos autobusą, Kristina lengvais žingsniais patraukia į automobilių aikštelę. Pūsčioja vėjelis, mėgaudamasi atgręžia į jį veidą, plaukai plevėsuoja, ir sekundę ji pajunta, tarytum pakilusi nuskristų. Ji laisva. Visiškai laisva. Nebereikia dirsčioti į laikrodį, virti pietų, jokių vaikų ar laukiančių pacientų.

Pirmą kartą per daugiau nei dvidešimt metų ji pati sau ponia.

Paleidžia variklį, šis žvaliai užparpia, ir automobilis atsargiai atbulom išrieda iš aikštelės.

Ilgesys apninka labai staigiai. Ji sustoja prie Niučiopingo tilto išgerti puodelio kavos ir eidama iš kavinės ūmiai prisimena šiurkštų Eriko skruostą, prigludusį prie josios, o paskui – šilkinius mergaičių veidelius. Pajunta tarsi grynai fizinę netektį, sunkų kraujo pritvinkusį skausmą duobutėje: mano šeima! Prieš ketvertą valandų valgėme pietus ir kalbėjomės vienas per kitą, o dabar taip tylu, lyg nė vieno niekada nebūta... Bet aš noriu, kad jie būtų čia, noriu, kad jie mane suptų!

Sustojusi automobilių aikštelėje, keletą sykių giliai įkvepia. Temsta, oras šaltas ir drėgnas. Palei tuščią sunkvežimių aikštelę it sargyboje stovi išlakių medžių giraitė, nelyginant Romos kareivių kohorta, laukianti įsakymo žygiuoti. Bet įsakymo niekas neduoda. Pasaulis visai nutykęs, be vėjo ir be judesio, minutę neįsiterpia net tolimas variklio burzgesys. Kristina smarkiau įsisupa į pelerininą ir pažvelgia į dangų. Šis alyvų spalvos ir plynas: be debesų, be žvaigždžių ir net be lėktuvų.

Visi dingę, pamano ji. Jų nebėra, ir aš jiems nebeegzistuoju...

Įstrižai automobilių aikštelės eina vienišas vyriškis, ir susiėmusi nuo jo žvilgsnio ji pradeda pernelyg uoliai raustis rankinė-

je raktelių. Automobilyje užsidega lemputę ir gerai apsižiūri veidą veidrodėlyje. Išsiskiriant Eriko akys spindėjo, Osa šniurkščiojo, o Tuvė atvirai verkė, bet ji pati stovėjo nieko nejausdama.

– Kas aš per viena? – balsu paklausia atspindį veidrodyje ir tučtuojau pakartoja dar garsiau, lyg kalbėdama priekurčiam pacientui: – Iš tikrųjų, kas aš per viena?

Po kelių valandų jos automobilis šokinėja per Dainų gatvės akmenis. Tylus kaip pažadas Postindustrinis Rojus skęsta vienišo gatvės žibinto šviesoje, budriai saugomas seno Raudonojo bokšto kitapus gatvės. Pasistačiusi automobilį ir iš jo išlipusi, ji akimirką sustingsta pakreipta galva, it kažko klausytųsi. Miestas aplinkui, regis, visiškai nutilęs, bet staiga nuo Veterno stipriai papučia švelnus vėjas, švilpia ir švokščia nešdamas į žiemos šaltį pavasario ir žydinčių dobilų kvapą. Kristinai atrodo, kad jis stumia ją iš nugaros, kai ji nenorom pasuka prie laiškų dėžutės. Pradaro ją apimta negeros nuojautos, bet randa tik sąskaitą ir „Ica“ reklaminį lapelį.

Prieš įeidama pasivaikščioja po naktinį sodą. Stabtelėjusi prie alyvos, paspardo žvyrą lyg norėdama palaidoti prisiminimus apie negyvą paukštį. Ji nemato žybsinčios cigaretės ir nepastebi, kad kažkas sėdi ant virtuvės laiptų ir ją stebi. Užtat krūpteli ūmiai išgirdusi šiurkštų balsą:

– Labas, Kristina. Ar ir tu šiandien gavai laišką?

Dievulėli, kokia ji išsičiustijusi, pamano Margareta. Milo pelerina ir odinės pirštinės! O po visa šia elegancija tikriausiai pasirišusi „Hermio“ šaliką... Su grandinėlėmis, arklio galvomis ir visu kitu šūdu. Taip, Dieve mano.

Atsistojusi numeta nuorūką ant žolės, užmina kulnu ir sutrina tabaką ir filtrą į neįžiūrimas dalelytes. Paskui įsikiša laišką kišenėn ir pabrėžtinai nerūpestingai nutimpina prie alyvos. Priėjusi arčiau, pamato Kristinos veido išraišką. Ji išsižiojusi, pakėlusi viršutinę lūpą ir iškišusi dantis.

– Ar išgąsdinau? Atleisk. Neketinau...

Kristinos ranka plasteli prie apykaklės, ji trumparegiškai prisimerkia po storais stiklais.

– Margareta? Ar čia tu?

Klausti nėra reikalo, ji puikiai žino, kas čia. Šiurkštus balsas, perdėtai nerūpestinga laikysena, visa ko staigumas – tai gali būti tik Margareta. Jos balsas mažumėlę pašviesėja:

– Vaje, labas! Kaip smagu tave matyti! Ar ilgai laukei?

– Ištisas valandas. Jau ėmiau manyti, kad šiąnakt dirbi.

– Oi, tu greičiausiai sušalai.

– Jokio pavojaus, aš šiaurietiškai apsitaisiusi. Iš tikrųjų buvo visai smagu...

Margareta, be abejo, meluoja. Žinoma, ji nesušalo – ji retai kada sušąla, jos kūnas įsuptas į kiek per storą šildančių poodinių riebalų sluoksnį, – bet smagu nebuvo.

Iš tikrųjų nenusisekė visa diena, visa jos išvyka į praeities kraštovaizdį. Ir valandų valandas vieniša tūnodama Kristinos sode, Margareta turėjo pripažinti, kad jau iš anksto žinojo, jog kaip tik taip viskas ir susiklostys.

Kai kuriuos prisiminimus reikia palikti ramybėje, jie trapūs lyg voratinkliai ir nepakenčia nei minčių, nei žodžių. Turi pasitenkinti, kad jie kada ne kada blyksteli sąmonės pakrašty.

Kaip tik tokie Margaretai buvo Tanumo prisiminimai: rasoti ir perregimi, jie sužibėdavo sąmonės pakrašty, ir ji labai atsargiai prie jų prisėlindavo. Sykį mėgino įvilkti juos į žodžius: tąsyk, maloniai atsipūtusi po valandėlės glamonių su Klasu, mėgino paaiškinti, kaip sumaniusi studijuoti fiziką. Šnabždėdama ir užsikirsdama apsakė jaunosios Margaretos klajones viržynuose, kaip prieš pat aušrą ryto žara nusidažiusi tokiu pačiu blyškiai rožiniu atspalviu kaip viržiai, kaip dangus susiliejęs su žeme ir kaip prieš išnykdama nuo ryto šviesos suspindusi Šiaurinė.

– Kaip tik tuomet kopiau į kalvą... O pasiekusi viršūnę ir pažvelgusi į viržynus, išvydau tris milžiniškas baltas lėkštes. Tris palydovines antenas. Bet juk tuomet šito nežinojau, tuo metu veik niekas nežinojo, kas yra palydovinė antena. Niekada nebuvau nieko panašaus regėjusi, bet spėjau, kad jos susijusios su kosmosu... Ir taip apsidžiaugiau! Pasijutau be galo laiminga, kad jos tokios didelės ir gražios ir kad... Na, paprasčiausiai, kad jos yra!

Iki tol tyliai glėbyje gulėjęs Klasas išsivadavo, atsisėdo nuogomis pėdomis šleptelėdamas į eglines miegamojo grindis. Jo balsas buvo kupinas apsimestinio susirūpinimo:

– Saugok Dieve, Margareta! Ar dėl to padavei prašymą?

Ji, žinoma, irgi susijuokė ir, pasikėlusi taip pat kaip ir jis, šleptelėjo į grindis savo padais. Kumštelėjo jam alkūne.

– Ar ne tu visą laiką aiškini, kad trupučiuką kvaištelėti leistina?

– Aišku. Bet ne išeiti iš krašto!

Paskui ji jautėsi nepatenkinta. Ko prasižiojo? Protingiau būtų buvę užkasti šituos išgyvenimus ir pripažinti, kad jais pasidalyti negalima. Su niekuo, net su patikimu draugu ir meilužiu. To reikalauja laiko dvasia, šių laikų amžinybės baimė.

Apskritai aprašyti tam, ką ji patyrė, žodžių netrūko, bet ne priimtinų, tokių, kurių neatstumtų Klasas – tasai savojo laiko kūdikis. Jei būtų pasakiusi, kad išvydus antenas jai suputo širdis, kad jos priminė jai sudužusius laivus ir negyvenamas salas, jis būtų sutrikęs. O jei dar būtų pridūrusi, kad iš tikrųjų tai išgyveno lyg susitikimą su antgamtinėmis jėgomis, tikrai būtų išmušusi jį iš vėžių. Protingi žmonės religinių jausmų nepatiria. Bent šiais laikais.

Bet taip buvo. Jai širdis tą rytą stačiai suputo, ir ji pirmąsyk gyvenime pajuto Dievą. Palydovinės antenos buvo galingesnės ir oresnės už bet kokią senąją katedrą ar šventyklų griuvėsius, aplankytus per archeologijos studijas. Ūmiai ji pasijuto tarytum Robinzonas Kruzas, Robinzonas, kai, laukęs visą gyvenimą, pagaliau išvydo horizonte šmėžuojančias bures.

– O taip! – šūktelėjo ji, pati gerai nesuprasdama, ką turi galvoje. – O taip!

Tekant saulei, viržyno spalvos pasodrėjo, šimtai tūkstančių žiedų nusimetė anemiškus atspalvius ir patamsėjo iki purpuro, sidabrinės ašarėlių stygos virto auksu, milžiniškos lėkštės tvykstelėjo visomis prizmės išskaidytomis spalvomis, o šioms susiliejus vėl pabalo. Ir staiga ji pamatė, kad baltosios lėkštės – visai ne burės. Jos buvo balsai. Ilgesio šauksmai kosmosui: *Čia mes! Čia mes! Gelbėkit mus!*

O dabar nieko nebeliko. Net prisiminimų. Šiandien ji sudraskė voratinklį. Jau niekada nebeprisimins, kaip jauna moteris parklupo viržiuose prikausčiusi akis prie antenų, kartu neprisimindama, kaip pusamžė moteris pasistatė automobilį kelio pakrašty ir iš jo išlipo. Vos primerkti vokai virpėjo iš nekantros, ji tarsi mėgino pratęsti malonumą iš pradžių nukreipdama žvilgsnį: norėjo išvysti tris baltas lėkštes tik atsistojusi gerai apgalvotoje vietoje – prie užpakalinės automobilio sėdynės durelių. Tada pagaliau atsimerkė ir pažvelgė plačiai išplėstomis ir šviesiomis akimis, pasirengusiomis gerte sugerti...

Bet jos nieko nesugėrė. Margareta mirktelėjo ir suprato, kad nors smėlynai, viržiai ir palydovinės antenos nepasikeitė – joms dvidešimt penkeri metai ne ilgesni kaip vienas kvėptelėjimas, – bet ji pati jau ne ta. Ir naujosios Margaretos galvoje tūkstančiai

sukauptų nuodugnių žinių išvaikė visą orumą. Ji žiūrėjo į baltąsias lėkštes veltui mėgindama prikelti katedras ir šventyklų griuvėsius, sudužusius laivus ir baltas bures. Ji žinojo, ką mato, ir todėl nebuvo vietos jokiems vaizdiniams: tai jokie šauksmai kosmosui, o tik trys palydovinės antenos. Gal pavadintum jas ausimis. Bet Margareta nemokėjo patirti religinių jausmų ausimis. Akys gali būti ugnys, bet ausys yra ir liks ganėtinai banalios kriauklės. Svarbios ir atliekančios tam tikrą paskirtį, tačiau mažne tokios pat orios kaip nuospaudos.

– Kvaiša! – šūkteli sau, paspirdama žvyrą prie griovio. – Idiotė! Bukagalvė! Apdujėlė!

Akimirką dingteli svaigi mintis: kuo ji būtų tapusi, jei tą naktį nebūtų leidusis klajoti? Tuomet būtų jau seniai gavusi daktaro vardą. Nė vienas archeologas nerašo disertacijos ilgiau nei ketvertą penketą metų, o fizikai tąsosi dešimt–penkiolika, kol ką nors sukurpia. Be to, archeologai važinėja į seminarus ir konferencijas Graikijoje, vakarais geria vyną ir mylisi. Fizikai ištisas naktis prasėdi vieni kokioje nors vėjų perpučiamoje Norlando pašiūrėje, stebėdami instrumentų duomenis. Bent jau tokie puspročiai kaip Margareta, stokojantys lakios vaizduotės, kuria pasižymi tikri talentai ir kuri juos nuveda į CERN'ą* Šveicarijoje.

Taip, pamano Margareta, vėl įsėdusi į automobilį ir paleidusi variklį, pats laikas suprasti, kad iš tikrųjų tesu nesusitupėjęs talentas...

Ji pagraibė keleivio sėdynę ieškodama cigarečių, vieną rado ir užsidegė. Užsitraukus pirmą kartą, gailūs dūmai ėmė spausti iš akių ašaras, ji mirktelėjo, ir šios ištekėjo. Tačiau nepradėjo geriau matyti. Akys tučtuojau vėl pritvinko ašarų.

Margareta sušnirpštė ir suirzusi smilium brūkštelėjo panosę. Nejau iš tikrųjų verkia? Margareta Juhanson – moteris, paleistuvystę pavertusi menu? Tikrai ne: ji neverkė penkiolika metų ir dabar neketina pradėti. Automobilyje per daug dūmų... Nuleido stiklą. Nuo priešinio vėjo plaikstėsi plaukai ir akys vėl ėmė ašaroti.

* *Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire* santrumpa, reiškianti Europos branduolinių tyrimų tarybą.

Bet okei. Žinoma. Vis dėlto pripažino, kad jaučiasi mažumą prislėgta, galbūt senokai taip jaučiasi. Nuo to laiko, kai suprato, kad viskas jos gyvenime tik pusėtina: esanti tik pusamžis pustalentis su įpusėta disertacija, pusiau pašlijusiais finansais ir pusiau tikromis seserimis. Ar kaip jas dabar vadinti. Be to, kone visus metus ji būdavo moteris be apatinės kūno dalies: Klasas gyveno Stokholme, o ji pati – Kirunoje. Be to, Klasas seniai davė suprasti, kad gali pasiūlyti tik draugystę ir kūnų artumą. Taigi pusinius santykius. Margareta užgesino cigaretę ir išsiviepė: gal galėtų tapti Čiviko mugės įdomybe? Ateikit pasižiūrėti pusmoterės! Tik pusė kainos!

Keletas mylių už Udevalos pagaliau atsikratė savigailos. Sustojo ties kryžkele ir dirstelėjo į žemėlapį. Taip, reikia važiuoti per Jončiopingą, nors į Stokholmą tai aplinkinis kelias. Bet juk turinti dar sykį stabtelėti keliaudama savuoju *Memory Lane*.

Iš karto buvo nusprendusi neužsukti į Vadsteną, nors atmintinai mokėjo naująjį Kristinos adresą. Ramiai prapūškuos pro šį savimi patenkintą miestuką su savimi patenkintais daktarėliais ir toliau riedės į Motalą. Ten, prieš leisdamasi toliau į Stokholmą, uždegs žvakę ant tetos Elenos kapo ir vogčiomis užmes akį į senąjį namą. Ne todėl, kad skubėtų, – Klasas Sarajeve užtruks dar kelias dienas, – bet dėl malonumo pirmąsyk vienai pagyventi Klaso bute. Neketina raustis jo paslaptyse, bet jei netikėtai atsidarytų stalčius ar spinta...

Ji sustojo pietų „Auksinėje ūdroje“, pusvalandį ar ilgiau sėdėjo tuščioje kavinėje stebeilydama į melsvai pilką žieminį Veterno vandenį, paskui atsistojo ir išėjo prie automobilio. Tai atsitiko nuvažiavus kelias mylias: kažkas subildėjo, ir ūmiai senas Klaso „Fiat“ ėmė žvangėti lyg visas šarvuočių pulkas. Margareta pasuko į šoninį kelią ir sustojo, išlipusi apėjo automobilį bandydama išsiaiškinti, kas sugedo, bet nieko neaptiko. Bet vėl paleidus variklį, sužvangėjo dar labiau. Ji nebedrįso grįžti į autostradą, tik palengva riedėjo nosies tiesumu.

Taigi vis dėlto ji atsidūrė Vadstenoje ir turėjo čerškančiu ir barškančiu automobiliu kaip utėlė ropoti siaurutėmis gatvelėmis. Ir,

žinoma, galiausiai pasitaikiusi dirbtuvė greitai pataisyti nepažadėjo. Pernelyg nuzulintas dujų išmetamasis įtaisas. Galimas daiktas, atsirastų Linčiopinge. Jeigu jai nuskils.

– Rytoj, – estjotų tarme išretavo meistras. – Rytoj po pietų galėsi atsiimti. Tikrai ne anksčiau.

Suprakaitavusi nuo įtampos, Margareta nubraukė kirpčiukus.

– Ar daug kainuos?

Jis kilstelėjo kepę ir nusuko žvilgsnį.

– Galbūt. Nežinau. Pažiūrėsim...

O kai ji išėjo į automobilių stovėjimo aikštelę, po valytuvu buvo pakištas laiškas.

Drebanti ir susinervinusi atsikapstė iki Kristinai galbūt priklausančio namo ir dar labiau susinervino, kai niekas neatidarė. Kelis sykius apibėgo aplinkui, pabalzgino į virtuvės duris ir vis spaudė skambutį prie durų iš gatvės pusės, bet pamažėle suprato, kad elgiasi isteriškai. Juk namas iš tiesų galėjo būti tuščias. Nebuvo jokio protingo pagrindo manyti, kad Kristina kažkur lindi už juoduojančių stiklų, nenorėdama įsileisti Margaretos. Jos nėra namie. Ir viskas.

Uždususi, bet nuo proto prošvaistės palengvėjusia širdimi, Margareta galiausiai įsitaisė ant virtuvės laiptų, pasirengusi laukti. Iš pradžių pačiupinėjo voką, apvertė ir smilium brūkštelėjo praplėštą kraštą, bet po valandėlės raumenys atsileido ir maloniai sušilo, rankos nusviro ant kelių ir lanku aptvėrė laišką. Nebelaikomas šis gulėjo ant džinsais apmautų šlaunų.

Galėjo būti maloni valandėlė. Jei ne įkyrus balsas galvoje, vis išdainuojantis paskutines laiško eilutes: *Gėda, gėda, kad niekas jos nenorėjo.*

Ilgai laukdama, Margareta ištiesė koją ir sportbačiu palietė sodo takelį. Galėjo kirsti lažybų, kad Kristina kas savaitę kruopščiai sugrėbsto žvyrą. Jog taip privalu daryti, jas išmokė teta Elena. Kiekvieną šeštadienį mergaitėms būdavo įduodama po grėblį ir tikimasi, kad jos atliks savo pareigą. Kristinai tekdavo takas nuo

tvoros iki namo, Margaretai – kiemo aikštelė, o Birgitai – žvyruotas plotelis už namo.

Jei Margaretai kada nors šautų į galvą sukauptą išmintį išsiuvinėti kilimėlyje, prisimintų būtent tuos šeštadienius. *Kaip grėbstai, taip ir gyvensi*, išsiuvinėtų. Nes taip ir buvo. Kaip jos grėbstė, taip ir gyvena.

Vos tik teta Elena pradingdavo, Birgita nutrenkdavo savo grėblį į žolę ir nuropodavo prie namo sienos, nematomos pro virtuvės langą. Ten sėdėdavo dėbsodama iš po kirpčiukų ir taip atsidėjusi kramtydavo jau ir šiaip nukramtytus nagus, kad jie imdavo kraujuoti.

Margareta smerkė jos elgseną. Ji nenorėdavo sprukti. Priešingai, norėdavo kiemo aikštelę tikrai išgražinti. Braukydavo grėbliu žvyrą plačiai užsimodama, paišydavo gėles, cirko žirgus ir karalaites, bet išvydusi rezultatą tik bejėgiškai apsiverkdavo. Net nebūdavo matyti, kad ji stengėsi! Aikštelė atrodydavo negrėbstyta!

Tik Kristina grėbstydavo kaip reikia, paskui ją žvyras tvarkingai guldavo vinies tiesumo juostomis. Baigusi savo ruožą, imdavosi Margaretos, o galiausiai Birgitos. Niekada nesiskųsdavo, priešingai, tarytum bijodavo, kad jos neužtiktų, ir, bailiai žvilgčiodama į virtuvės langą, skubėdavo baigti seserų darbą.

Nors seserų esama visokių...

Margareta pakeitė padėtį ir pasikrapštė kišenėje ieškodama cigarečių. Pastaraisiais metais Kristina visiškai nuleido šalmo antveidį, neduodavo apie save jokios žinios ir niekada nerasdavo laiko susitikti. Advento savaitėmis Margareta kiekvieną kartą, suskambus telefonui, viltingai pakeldavo ragelį: galbūt Kristina susiims ir, kaip kadaise, pakvies ją Kalėdų, – bet gaudavo tik kalėdinį atviruką su Vadstenos nėriniais. Nuo Vulfų *šeimos*. Tai buvo galutinis atsakas: Kristina nepageidauja jos, kaip sesers. *Gėda! Gėda! Kad niekas jos nenorėjo!*

Ir staiga pasijuto visai kvailai, kad čia sėdi. Virpančia ranka užsidegė cigaretę. Iš tikrųjų kodėl, dėl Dievo meilės, jai kartis ant kaklo tam, kas aiškiai nenori turėti su ja jokių reikalų? Visą gyvenimą Margareta pasirinkdavo verčiau pati išeiti, nei kad ją palik-

tų. Reikėtų ir dabar taip padaryti: pakilti ir susirasti nedidelį viešbutuką. Ten plekštelėtų į stalą banko kortele ir gerai pavakarieniautų – buvo tikrai išalkusi, – išgertų taurę vyno, o paskui įlįstų tarp ką tik iškočiotų baltų paklodžių...

O gal išsinuomoti automobilį ir važiuoti tiesiai į Stokholmą? Nors, antra vertus, ji negali visiems laikams palikti fiato Vadstenoje. Parsiradęs Klasas visai pasiustų, jei nerastų jo savo vietoje. Ir dar tasai laiškas: ji turi kaip nors atsikratyti šėtoniško laiško, o Kristina, deja, vienintelė gali suvokti jo turinį. Čia kažkokios pinklės. Bet šitai suprasti galėjo tik trys asmenys, vienas iš jų – pati rašeiva. O jos Margareta tikrai nenorėjo užsipulti. Būtų net pavojinga: niekas nežino, kas dedasi suminkštėjusiose smegenyse.

Nors vis dėlto? Ar jai reikėtų dėl to sukti sau galvą? Negi apsišikusi Motalos narkomanė pakenktų Margaretai Juhanson? Ar negalėtų šito laiško ir visų kitų, kurie greičiausiai dar ateis artimiausiomis savaitėmis, nuleisti tualete? Ar turi duotis gąsdinama?

– Ne, – atsakė sau garsiai ir ėmė keltis. Spjaus į visas šias kvailystes, susiras artimiausią viešbutį ir išsinuomos kambarį. Birgita gali eiti velniop. Kaip ir Kristina...

Tą pačią akimirką gatvėje sustojo automobilis, ir Margareta apmirė. Dabar per vėlu nešti kudašių. Atsisėdo pastirusi ir įsiklausė į lengvus sodu ateinančios sesers žingsnius. Keisčiausia, ji sustojo prie alyvos ir ėmė spardyti žvyrą...

Supratus, kad yra nematoma, Margaretai pabudo dramatizmo ilgesys. Vėl susmukusi ant laiptų, giliai užsitraukė cigaretę, o paskui gargždžiausiu balsu pasisveikino:

– Labas, Kristina. Ar ir tu šiandien gavai laišką?

Dabar abi lūkuriuoja stovėdamos šalia viena kitos, Kristina – suglaustomis pėdomis ir padoriai sunėrusi rankas po pilvu, Margareta – plačiai išsikėtusi ir rankas giliai susikišusi į skrandutės kišenes. Ūmiai pasijunta visiškai saugi. Vakaro oras išvėdino plaučius ir išvalė kraujo šlakus, ji jaučiasi stipri, švari lyg ką tik išmaudyta.

– Gaila, kad turėjai laukti, – rimtai taria Kristina ir žengia prie virtuvės durų. – Bet šiandien nuvežiau Eriką į Stokholmą. Jis skren-

da į Teksasą, kur tyrinės svečio teisėmis, tai iš tikrųjų labai įdomus, visiškai naujas sumanymas išnagrinėti vėlyvą nėštumą ir...

Ji puikiai slepia nepasitenkinimą nekviesta viešnia. Balsas šviesus, draugiškas ir gerai moduliuotas, visiškai kitoks nei tas, kurį Margareta prisimena iš vaikystės. Pirmaisiais mėnesiais pas tetą Eleną Kristina tik šnabždėdavo, kartais bemaž atrodydavo, kad švokščia. Kai ilgainiui prašneko, paaiškėjo, kad kalba itin keista, savotiškai iškreipta Skonės tarme. Dauguma skoniečių greitai atpranta nuo dvibalsių, bet išlaiko grebluojamus gerklinius garsus. Kristina visai nebuvo gimusi Skonėje, ji makalavo liežuvio galu kaip ir visi kiti, bet švaraus balsio neištardavo. Tik po kelerių metų, kai mėlynapirštė Astrida – ragana, kuri buvo Kristinos motina, – atsibastė pareikalauti dukters, joms paaiškėjo. Astrida kalbėjo taip pat. Bet tuo metu Kristina jau buvo perėjusi prie plačios estjotų tarmės ir neketino jos keisti. Pasislėpė už tetos Elenos kėdės ir paleido gerklę Astridai prisiartinus.

Kristina įkiša raktą, atidaro virtuvės duris ir, įslydusi vidun, uždega šviesą. Margareta įeina iš paskos, vilkdamasi skrandutę apsidairo po virtuvę. Logiška, pamano. Atominį šaldytuvą ir hiperšaldiklį jie užkišo už medinių durelių. Bet greitakrosnės negalėjo nuslėpti. Matyt, todėl ant geležinės viryklės stovi varinis dubuo su sausiukais. Kad nukreiptų žvilgsnį... Taip, Dievulėli! Nesunku susigaudyti, kokie žaidimai žaidžiami šiuose namuose.

– Tataigi, – pasako ir pasikabina avikailius ant kėdės atlošo. – Vadinasi, naujas namas. Arba naujai senas.

Kristina stabteli vidury virtuvės pirštais suėmusi viršutinę pelerinos sagą, lyg nenorėtų nusirengti ir atidengti spėjamo šilkinio šaliko po apačia. Vis dar užsegta pelerina žengdama į paltų drabužinę, meta per petį:

– Galėsim apžiūrėti namus, jei nori, tik nusimesiu drabužius...

Bet Margareta neketina laukti virtuvėje, kiūtina iš paskos. Eidama priemene, veidrodyje pamato, kaip Kristina skuba nusirengti: it gėdingą paslaptį nusiplėšia šaliką ir sumaigiusi įgrūda į seną komodą, tuo pat metu ranka persibraukdama plaukus. Paskui ranka nuplazda žemyn prie perlų vėrinio, šmėkščiojančio po švarku.

Ar ir jį ketina nusitraukti? Bet nespėja. Tą pačią akimirką Margareta sustoja tarpdury, įsiremia į staktą ir rūgščiai nusišypso.

– Puikūs perlai, – pagiria. – Ar gavai iš profesoriaus?

Šie žodžiai tarsi pažadina seną jaunatvišką Kristinos atšakumą: staigiai kryptelėjusi galvą, ji parodo nė neketinanti nusiimti perlų, kad ir ką Margareta apie juos manytų.

– Taip, – pasako perbraukdama ranka papuošalą. – Puikūs. Ir seni. Daugelį metų ėjo kaip Eriko giminės paveldas, man jie atiteko po anytos...

Margareta kilsteli antakius.

– Baugščiosios Ingeborgos? Ar ji mirė?

Kristina linkteli.

– Mmmm. Pernai pasimirė.

Margareta nutyla ir stebi savo veidrodinį atspindį šalia Kristinos. Staiga pajunta nuovargį. Ko jai šaipytis iš Kristinos šaliko ir perlų? Ar pati neatrodo it standartinis modelis? Juk nešioja visus įprastinius atributus, reikalaujamus iš tariamai tradicijų nesilaikančios pusamžės moters. Juodi džinsai ir dizainerio sukurta lininė striukė, kampuota berniukiška šukuosena ir išdažytos akys. Ant kaklo vėrinys, kurio originalumas ūmiai jai pasirodo tarsi menkutis atsiprašymas už grožio trūkumą, – keli stambūs keraminiai bumbulai ant plonų odinių dirželių. Ką ji ketino jais parodyti?

Kristina pažvelgia atsigręžusi.

– Ar pavargai?

Margareta linkteli.

– Pastaruoju metu gerai neišsimiegu...

– Kodėl?

Margareta gūžteli.

– Nežinau... Gal dėl nuojautos.

Kristina padaro gydytojos grimasėlę, nuojautos netelpa į jos pasaulio sampratą. Bet staiga prisimena:

– Tu kažką sakei apie laišką?

Margareta ištraukia iš kišenės ir atkiša laišką, bet Kristina jo nepaima, susigrūda rankas į švarko kišenes, pasilenkusi įdėmiai apžiūri voką.

Jos pakelia žvilgsnį tą pačią akimirką ir pasižiūri viena kitai į akis. Margareta išsiviepia ir greitai dirsteli į šalį. Gumulas gerklėje, į kurį ilgai mėgino nekreipti dėmesio, išbrinksta ir sprogsta tarsi gleivėtas muilo burbulas. Ji turi smarkiai suspausti lūpas, kad neprasiveržtų rauda. Bet Kristina mato.

– Nagi, – taria baugščiai plekšnodama Margaretai per petį. – Nurimk, Margareta... Ką ji ten rašo, kad taip jaudiniesi?

Margareta vėl atkiša laišką, ir šįkart Kristina priversta jį paimti. Laiko jį tarytum užkrėstą, pirštai susispaudžia lyg pincetas, kurį atsargiai įkiša į voką, ir, ištraukusi suglamžytą popiergalį, apdairiai padeda ant komodos. Paskui pasitaiso akinius ir, ryžtingai metusi žvilgsnį į Margaretą, tvirtu balsu ima skaityti:

Trys moterys gimdė vaikus.
Oi, aiktelėjo Astrida, oi, aiktelėjo Elena, oi, aiktelėjo Gertrūda.
Ojojoj.
Pribuvėja nusigręžė. Plumpt plumpt plumpt plumpt!
Išlėkė keturi vaikai.
Vienas atsidūrė ant grindų. Kieno ši netikėlė?
Gėda! Gėda! Kad niekas jos nenorėjo!
Gėda! Gėda! Kad niekas tavęs nenorėjo!

Valandėlę stoja tyla, jos nežiūri viena į kitą, Kristina ranka perbraukia laišką. Paskui, regis, apsisprendžia. Pradariusi komodos stalčių, ištraukia pakelį popierinių nosinių.

– Išsišnirpšk, – taria. – Paskui pavalgysim...

Margareta padaro, kaip jai liepta, bet šnirpšdama, įsikniaubusi nosimi ir burna į nosinę, neaiškiai išmarma:

– Galėčiau ją užmušti! Viskas per ją! Visas gyvenimas sumautas dėl Birgitos kaltės!

Pavasaris tebuvo tuščias pažadas. Dabar bemaž naktis, ir žiema susitelkė paskutiniam puolimui. Pakilus vėjui, ėmė snigti, lango apačioje jau pridrėbta tirpstančio sniego. Prie virtuvės stalo sėdinčią Margaretą krečia šaltis. Krūmas už lango lanks-

tosi, vieną sekundę glaustydamasis brūkšteli per stiklą, kitą šeria lyg pikta valytoja.

Perskaičiusi Kristinos gautą laišką, Margareta šnarpštelėjo iš pykčio. Galbūt ji mažumėlę perdėjo: juk iš tikrųjų viskas tik nesuprantama nesąmonė, tačiau atrodė, jog saikingai karšti žodžiai savotiškai pridengtų ašaras. Bet dabar ji seniai jas įveikusi. Žinoma, tebesislepia ranka, priglaudusi popierinę nosinę, bet gumulas gerklėje išnyko, akys sausos. Tvirtu žvilgsniu stebi Kristinos judesius prie indų plovimo stalelio. Ji sukasi tarp spindinčių rykų, tačiau atrodo tarsi įsilaužusi į savo pačios namus. Vaikšto labai tyliai, rankas prispaudusi prie kūno, atsukusi vandenį skubiai pristabdo srovę, kad per smarkiai neūžtų, o darydama šaldytuvo dureles paskutinę sekundę prilaiko. Paskui atsidūsta – iš visa ko sprendžiant, visiškai nejučiomis, – nutveria dureles abiem rankom ir be jokio garso uždaro.

Paslaptingumo įspūdį stiprina šviesa virtuvėje. Kristina uždegusi tik lempą virš virtuvės stalo – iš „Švedų alavo“, pamano Margareta, kainuoja ne mažiau kaip du tūkstančius kronų! – o pati prie indų plovimo stalelio tūpinėja prietemoje. Bet tai, ką ji ruošia, teikia daug vilčių: atkimšo butelį vyno ir pastatė, kad prisigertų oro, dabar mikrobangų krosnelėje atitirpdo naminę duoną, o užšaldytas luitas ant viryklės virsta sriuba.

– Gal tau padėti? – klausia Margareta.

Kristina iš nuostabos pakelia akis, bemaž pamiršusi Margaretą. Bet greitai susivokia.

– Ne ne, – skubiai tarsteli. – Veik baigiau... Sėdėk.

– Ar galima užsirūkyti?

Kristina trūkteli pečiais. Margareta užsidega cigaretę ir palinksta prie virtuvės stalo su parengtu žiebtuvėliu.

– Ar ir stearininę žvakę uždegti?

– Aišku, – abejingai atsako Kristina. – Uždek...

Margareta atpažįsta žvakidę. Iš Peru. Pati ją nupirko, ir galvoje staigiai šmėkšteli tos dienos prisiminimai: vėlų vakarą ji sėdėjo ant kranto Limoje. Prieš keletą valandų pirmą kartą išvydo tą vaiką, liesą mažytį susiraukšlėjusį berniuką juodomis akimis. Jis gu-

lėjo susidėjęs rankas už galvos kaip kūdikis ir stebeilijo į ją nemirkčiodamas. Tas žvilgsnis nutildė ją keletui valandų, netarusi nė žodžio, nulipo prie vandens, atsisėdo ant smėlio ir be žado įsižiūrėjo į Ramųjį vandenyną. Tai tik logiška, pamanė tąsyk. Mes, rastinukai, esame savotiški žmonės, turime vieni kitais pasirūpinti... Pakeliui į viešbutį ji šypsojos iš motiniškos laimės ir, sutikusi gatvės prekeivį, pardavinėjantį gražias rankomis dažytas žvakides, iš įkarščio nusipirko penkias. Viena jų ilgai stovėjo ant spintelės prie tetos Elenos lovos ligoninėje, kita, vadinasi, atsidūrė ant šito virtuvės stalo Vadstenoje. Bet kur dėjos gražiausia, toji, kurią pastatė ant grindų prie berniuko lovytės, težinoma dievams...

Kristina pastato priešais ją garuojančios sriubos lėkštę, ji atpažįsta rūgštų kvapą.

– Ar čia tetos Elenos sriuba? – paklausia alkdama ir stveria šaukštą.

Kristina pirmąsyk per visą vakarą nusišypso.

– Taip, paskutiniais metais ji man davė daugybę receptų... Turiu guliašą. Ir aviečių pyragą...

Margareta godžiai nusišypso virš sriubos šaukšto.

– O, aviečių pyragas! Norėčiau recepto... Ar prisimeni?

Daugiau jai sakyti nereikia, Kristina tyliai suburkuoja, tarsi būtų atsigirdęs tetos Elenos kadai nuskambėjęs juokas. Pilstant vyną, į juoko taktą jai kratosi ranka.

– Papasakok, kaip tave užtiko įkišusią pirštus į uogienės stiklainį. Tuomet tau buvo riesta! Tiesa sakant, aš mirtinai persigandau...

Margareta irgi nusišypso.

– Taip, po kelmais. Tuomet gerokai trankėsi perkūnas...

Kristina atkiša duoninę, gestas be įtampos, ledas tarp jų veik pralaužtas.

– Ar dabar kada buvai prie kapo? – paklausia Margareta, imdama šiltos duonos riekę. Jai užtenka tik paliesti, kad suprastų ir ją esant iškeptą pagal tetos Elenos receptą.

Margareta gūžteli.

– Buvau ten per Visus Šventuosius. Įtykinau vogčiomis. Nebemėgstu važinėti į Motalą...

Margareta nustebusi stabteli su sviestiniu peiliu rankoje.

– Kodėl? Ar susidūrei su ja?

– Ne, bet...

Ji sustingsta įbedusi žvilgsnį į sieną už Margaretos.

– Taip, – nekantrauja Margareta. – Bet kodėl?

– Jaučiuosi stebima. Tarsi visi žinotų, kas aš tokia. Po to karto, kai ji pavogė mano receptų knygelę. Tiek kartų reikėjo vaikščioti į kvotas. O paskui turėjau liudyti provincijos teisme. Rašė laikraščiai ir vietinis radijas transliavo intarpą, nebuvo itin malonu...

– Bet jie turbūt neminėjo tavo vardo?

Kristina kreivai šypteli.

– Kas iš to. Čia visi apie visus viską žino. Ar žinai, kas man atsitiko pavasarį? Nuvažiavau į Motalą apsipirkti ir nutariau užeiti pietų į restoranėlį prie turgaus, tokią visai įprastą vietelę su pietumis ant padėklų. Ir šit išdygsta pati savininkė ir pradeda nurinkinėti indus. Trinasi apie mane, tarškina ir bilda, kad tik pakelčiau akis. Tuomet ši žmogysta paklausia: „Atleiskit, bet ar nebūsit daktarė Vulf iš Vadstenos?“ Ir turėjau prisipažinti... O ji suraukia veidą tokia dirbtinai užjaučiama mina ir pareiškia: „Na, norėjau tik pasakyti, kad daktarės seserį mes mėginome įdarbinti indų plovėja šiame restorane, juk mielai padėtume, bet nieko neišėjo...“

Margareta pasibjaurėjusi vypteli.

– Ką atsakei?

– Na, ką galėjau atsakyti? Nejau turėjau klausti, kaip ji paslydo? Gal išsirengė priešais stovinčiuosius eilėje? Įsitempė savo klientus į plovyklą ir paleistuvavo? Įšvirkštė į bulves amfetamino? Ne, ačiū. Paprasčiausiai atsistojau ir pasakiau, kaip yra. Kad neturiu jokių seserų!

Tai tarsi antausis. Bet Kristina, regis, nepastebi, kaip užkaista ir parausta Margaretos skruostai. Tik pakėlusi taurę taria:

– Į sveikatą ir už susitikimą...

Bet Margaretos ranka tebeguli ant stalo, ji nedrįsta pakelti savo taurės.

– Deja, – sako stebėdamasi, kad toks tvirtas jos balsas. – pamiršau tau pasakyti, kai pylei vyną. Aš negaliu jo gerti, nes šiąnakt turėsiu važiuoti atgal į Stokholmą...

Ir niekada nebegrįšiu, pamano. Niekada, niekada! Gali būti tikra, tu šūdina mergše!

Kristina nustebusi nuleidžia taurę.

– Bet šįvakar negali važiuoti. Tokiu oru... Juk ir automobilio neturi.

Margareta dirsteli į virtuvės langą. Lauke vėjas ir sninga, bet iki pūgos vis dar toli.

– Nusisamdysiu, – pareiškia. – Supranti, darbas. Poryt dalyvausiu fizikos katedros posėdyje. Reikia pasiruošti...

– Bet juk turime pasišnekėti, – neatlyžta Kristina. Dabar ji rimtesnė, galbūt ima suvokti, ką pasakiusi.

– Spėsim valgydamos...

Kristina nuleidžia akis ir giliai atsidūsta.

– Bet, Margaretėle... Mes taip seniai matėmės. O jei tavęs paprašyčiau?

Margareta žiūri neatitraukdama žvilgsnio, bet Kristina nepakelia akių. Jos balti pincetiški pirštai nervingai rankioja trupinius nuo staltiesės.

– Būk gera! – sako vis dar nudelbusi akis, ir dabar tai suskamba, lyg iš tiesų maldautų. Tarp jų stoja tyla. Margaretos mintys blaškosi. Iš tikrųjų ji visai nenori leistis į kelią dar šįvakar, bet ir pasilikti trokšta ne daugiau. Abi galimybės žeminančios. Bet staiga ji randa išeitį.

– A, – burbteli stverdama taurę. – Jei išmausiu ryt iš ryto, galbūt nusidanginsiu. Tuomet galėsiu važiuoti per Motalą ir aplankyti kapą. Taip seniai niekas nepadėjo ten gėlės...

– O Birgita? – paklausia Kristina po vakarienės, keletą minučių joms tyliai pasėdėjus priešais koklių krosnį bendrajame kambaryje. – Ką darysim su Birgita?

– Užmušim, – pareiškia Margareta, trūktelėjusi iš likerio taurelės. Kristina vaišina „Amaretto“, jis glosto gomurį ir kvepia

migdolais, tačiau po sekundės it ugnis nudegina gerklę. Dabar jaučiasi gerai. Kristina jai pasiūlė truputėlį gero gyvenimo, kuriam ji pati niekada neranda laiko. Tam reikia pasirūpinti smulkmenomis, o smulkmenoms Margareta niekada nesijautė turinti laiko. Paauglystėje ji nuolat vaikščiojo apsmukusiomis kelnaitėmis ir apie šlaunis netvarkingai susibraukusiu apatiniu, nes negalėdavo nė dvidešimties sekundžių skirti drabužiams. Ir taip visą laiką. Užaugusi kiekvieną dieną pradėdavo prie indų plovimo stalelio, paskubomis išmaukusi tirpios kavos. Stovėdavo ten nusiplikiusi liežuvį, neaiškiai ilgėdamasi tikrų pusryčių prie padengto stalo. Kitą rytą, pasižadėdavo kas dieną, pradėsianti naują ir geresnį gyvenimą. Tuomet liausis rūkiusi ir imsianti daryti rytinę mankštą, pusryčiauti ir pasikabinsianti virtuvėje užuolaidas... Bet ne šiandien, nes šiandien turinti per daug darbo ir jei dabar jo nenudirbsianti, tai užklupsianti mirtis ir ji niekada nieko nenuveiksianti.

Kristina nuo likerio susilaiko. Ji, regis, bijo alkoholio, kaip ir būdama jauna: per vakarienę tik porą kartų atsargiai gurkštelėjo iš vyno taurės. Dabar sėdi tiesia nugara fotelyje su atrama galvai, užsimetusi koją ant kojos, ir abiem rankom laiko kavos puodelį. Pirštai išskėsti ir pastirę, puodelis tarsi plevena tarp jų galiukų. Gerdama palenkia nejudrų sprandą ir lūpomis vos vos paliečia puodelio kraštą.

– Taip, – sako Margareta, atsiremdama į fotelio pagalvėlę sprandui. – Manau, kad imsim ir ją užmušim...

Kristina kreivai šypteli.

– Be abejo, viliojanti mintis. Bet per vėlu...

Margareta sumirksi.

– Kodėl per vėlu?

Kristina siurbteli gurkšnelį kavos, ir jos šypsena susiaurėja.

– Mums reikėjo ją užmušti po tetos Elenos nelaimės. Tuomet niekas nebūtų mūsų įtarę. O dabar per dažnai įdavinėdavom ją policijai ir keliais kartais per daug suteikėm informacijos tardytojui... Policija žino, ką apie ją manom. Bemat įmerktume uodegą. Bent jau aš.

Margareta neryžtingai nusišypso ir pasitempia fotelyje.

– Bet aš tik pajuokavau...

Pilkos Kristinos akys skaidrios kaip stiklas, prieš siurbtelėdama dar gurkšnelį, ji įsispyrusi žiūri į Margaretą. Nurijusi vėl nusišypso. Paprastai ir draugiškai.

– Ir aš, – taria. – Ir aš tik pajuokavau... Tai ką darysim?

Margareta užsidega cigaretę ir gūžteli.

– Nežinau. Šiuo metu, matyt, kažin ko nepadarysi. Gal tik pamėgintume nuspėti kitą jos žingsnį...

– Ir kaip manai, koks jis galėtų būti?

– Neturiu jokio supratimo... Juk tai ir blogiausia. Daug kas gali nutikti. Nustipusi katė ant priebučio kilimėlio. Arba pasirodymas per televiziją kokioje nors svetainės programoje. *Atleisk man.* Arba *Žmoniškumas*. Ar kaip jos dabar vadinasi.

Kristina staigiai ištraukia kojas iš puošnių batelių ir užsikėlusi pasikiša po sijonu.

– Och!

– Arba prikakotas krepšys ant tavo rašomojo stalo priimamajame...

– Per vėlu. Tą jau padarė. O paprastai ji nesikartoja...

Margareta atsidūsta ir užsimerkia, tačiau neleidžia sau sustoti.

– Arba anoniminis laiškas apie tave į „Vadstena Tidning"... Neskelbtinas, tik įprasti pliurpalai. Arba mažutis gaisriukas... Tikriausiai įsivedei priešgaisrinę signalizaciją?

Kristina tyliai linkteli. Margareta vienu ypu ištuština taurę ir trinkteli ją ant stalo. Įsivyrauja tyla. Kristina fotelyje susirangiusi į kamuoliuką. Pėdos pridengtos sijono, rankos sukištos į švarko rankoves.

– Vis dėlto tai ne visų blogiausia, – pagaliau pasako ir nudelbia akis į kelius.

Margareta neatsiliepia. Žinau, galvoja. Žinau. Blogiausia, kad ji žino visas mūsų silpnąsias vietas. *Gėda! Gėda! Kad niekas tavęs nenorėjo!*

– Gal įpiltum dar taurelę likerio? – paklausia neatsimerkdama.

Po valandos ji be ūpo sėdi ant lovos krašto Kristinos svečių kambaryje. Kambarys ankštas ir perkrautas baldų. Kristina čia iš tiesų tiek prikišusi, kad net braška: sena geležinė lova, sena komoda, sena kėdė ir senas rašomasis stalas. Ir dar senų apmušalų imitacija.

Margareta girdi, kaip Kristina vonios kambaryje valosi dantis. Greičiausiai antikvariniu šepetėliu. Drožtu rankomis ir 1840-ųjų metų ar panašiai. Ir greičiausiai Karlsono kleisteriu, kad naktį būtų gerai užčiaupta burna ir netyčia neišsprūstų kokia netikėtybė...

Ne kažin koks buvo pokalbis. Ir ko iš tikrųjų ji tikėjosi? Kad Kristina išspręs tai, kas neišsprendžiama? Ar kad pasiūlys seserišką pagalbą žmogui, kurį, iš visa ko matyti, laiko įkyriu pažįstamu? Buvo kvaila išvis čia važiuoti. Bet iš ryto ji išeis kuo anksčiausiai – laukdama automobilio gali keletą valandų pasivaikščioti po miestą – ir šįkart tikrai įrodys, kad yra pasimokiusi. Jokio bendravimo. Kad ir kas atsitiktų...

– Ei! – šūkteli Kristina iš prieškambario. – Margareta! Vonia jau laisva...

Margareta sugraibo rankšluostį ir neseserą, bet keliantis suskamba telefonas ir ji sustingsta. Veidrodyje virš komodos mato savo veidą: susiaurėjusios akys, raukšlėta kakta.

– Taip, – sako Kristina ten už durų. – Taip, bet...

Valandėlę tylu.

– Žinoma, – sako Kristina. – Bet...

Ją pertraukęs kitas asmuo, regis, šneka nesustodamas.

– Ar labai blogai? – klausia Kristina.

Murmesys telefone pakyla visa oktava. Pacientas, pamano Margareta. Aišku, skambina vienas jos pacientų.

– Taip. Žinau. Pati esu gydytoja, – pagaliau ištaria Kristina. – Taip taip. Turbūt atvažiuosim... Taip taip.

Padeda ragelį nepadėkojusi ir neatsisveikinusi. Akimirką namai visiškai nuščiūva, Margareta sustingsta priešais svečių kambario veidrodį, Kristina, regis, lygiai taip pat nejuda prieškambaryje.

– Margareta! – pagaliau pašaukia Kristina. Jos balsas prislopęs. – Margareta?

Giliai atsidususi, Margareta išeina pro duris. Vidury prieškambario sustoja su rankšluosčiu ir neseseru glėbyje.

– Ar ji skambino?

– Ne, – atsako Kristina. – Iš Motalos budinčios moterų rūpybos...

– Ko jos norėjo?

Kristina atsidūsta ir ranka persibraukia plaukus. Staiga nebeatrodo taip baugiai išsipuošusi: jos naktiniai susiglamžę, plaukai susivėlę, o chalatas prasiskleidęs.

– Pranešė, kad Birgita sumušta. Labai sumušta. Ji guli Motalos ligoninėje ir jos mano, kad mes turėtume ten nuvažiuoti...

– Kodėl?

Kristina bejėgiškai atsidūsta, jos balsas sausas ir dalykiškas.

– Ji miršta. Jos sakė, kad ji miršta...

– Prasilakėle! – šaukia kažkas iš tolumos. – Ar vemsi čia lovoje, prisisiurbusi šlykšti kekše...

Vemsi? Lovoje?

Balsas pradingsta neaiškiam murmesy. Birgita nežino, kas šaukė, ir neįstengia atsimerkti. Tas pats šūdas. Bet, žinoma, ji kažkur guli lovoje... Lovoje su purvinomis paklodėmis. Brūkštelėjus audinį ranka, pirštų galai apkimba kažkokiais mažyčiais juodais riebiais ir slidžiais grūdeliais. Ji yra regėjusi šiuos mažyčius grūdelius tokioje daugybėje lovų, kad ir neatsimerkusi atpažįsta. Taip būna, tik kai patalynė tiek surambėja, kad purvas nebepereina per audinį. Be to, ji atpažįsta kvapą: saldoką pridegusio tabako kvapą, sumišusį su rūgščiais alaus vėmalais.

Taip. Ji teisi. Prasilakėlė lovoje apsivėmė. Ir, be abejo, išsivoliojo vėmaluose. Jie jau džiūsta ir truputėlį traukia skruostą. Tačiau ji neįstengia pakeisti padėties, kūnas per daug sunkus nuo pritvinkusio kraujo ir sukaitęs. Gali tik be galo lėtai pakelti rankas ir suglaudusi pasikišti po skruostu. Gertrūda kartą sakė, kad taip gulėdama ji atrodanti kaip angelas ant knygų žymeklio. Tikras angeliukas.

Dabar vėl tylu, dabar ji gali atsidėti tam, kam iš tikrųjų nori. Snobėms.

Mintys slysta gerai pažįstamu kraštovaizdžiu. Medžioklės kraštovaizdžiu. Po ranka pasikišusi automatą, tyliai it plėšrūnas ji sėlina nuo kalvos prie kalvos. Ir šit – papliūpa į Margaretą. Ir šit – į Kristiną. Ji tvatina kulkas į kelius, pilvą, krūtinę ir gerklę. Cha! Iš prakeiktos beždžionės teliks faršas...

Birgitai niekada neatsibosta vaikyti snobių. Kad ir kaip visa kratydavosi ir kentėdavo nuo abstinencijos, kad ir kaip paskui kaifuodavo gerai įkvaišusi, kad ir kaip giliai pastaraisiais metais panirdavo į svaigalus, šis žaidimas išlikdavo toks pat. Tai vienintelė jos paslaptis; ji niekada nerasdavo žodžių, norėdama ją nupasakoti bičams ar boboms iš socrūpybos. Šiaip ji žodžių kišenėje neieško, su kvaišūnais pliauzija kaip kvaišūnai, o su bobomis iš socrūpybos – lotyniškai. Teisme net prabyla tarsi iš protokolo. Bet ką jai pasakyti apie šitai? Atsakymas pripažįsta, kad aštuonis tūkstančius šešis šimtus septyniasdešimt trim progom mintyse iš bobų Margaretos Juhanson ir Kristinos Vulf ji padarė faršą. Taip, na ir kas? Grasinti neuždrausta. Juk ji niekada nieko nepasakė ir nepadarė.

Dabar vėl užeina skausmas ir blogumas, rodos, lyg kažkas maigytų vidurius bulvių grūstuvu: aukštyn žemyn, aukštyn žemyn. Žarnos susisuka, skrandis dega. Bet šįsyk kaip reikiant neišsivemia, iš burnos išteka tik kažkokia rūgšti vandeninga pliurzė. Anksčiau visiškai lengvai surydavo dvi dėželes kvaišalų, užsigerdama degtinės buteliu, ir nieko neatsitikdavo, jausdavosi kuo puikiausiai. Dabar džiaugiasi, jei atgal neišverčia alaus skardinukės.

Alus, o taip. Jei tik turėtų alaus.

Ranka sunki kaip akmuo, vis dėlto jai pasiseka ją pakėlus įsiremti į lovą, sudejuoja, galva sukasi, savijauta tokia, lyg atitrūkusios smegenys it mazgotė plūduriuotų siūbuojančiam vandeny. Pilvą sutraukia mėšlungis, bet ji žūtbūt turi atsikelti...

Dabar sėdi, bet vis dar neatsimerkusi, vis dar gerai nesuvokia, kur viršus, o kur apačia. Mėgindama mažumėlę pamataškuoja kojų pirštais, jie pasiekia šaltas grindis ir kažkokį skarmalą. Atsimerkia ir dėbteli tarp pražergtų kojų. Tarp pėdų drykso žaliai išmarginti marškiniai. Grindys pilkos ir tuoj už jos kulno pradegintos.

Iš lėto pakelia galvą ir apsidairo. Ji ne namie, kažkur kitur. Kambariūkštis mažas. Iš kairės trys juodi langai, užimantys visą sieną. Kažkas mėgino vieną iš jų uždengti antklode, bet ši nukrito ir dabar laikosi tik už vieno kampo. Po radiatorium šviečia apvirtusi stalinė lempa. Matyt, yra naktis. Arba ankstyvas rytas.

Kieno ši buvykla?

Atrodo kaip ir kitos buvyklos, tuo pat metu gerai pažįstama ir anonimiška. Baldai iš rūpybos: į šalis krypuojantis stalas su įdagomis ir šlapiais ratilais, lova, ant kurios pati sėdi, ir du ant grindų pamesti čiužiniai. Dvi kėdės lentelių atkaltėmis, viena stovinti, kita pargriauta.

Oras tirštas nuo dūmų ir žmonių kvapų. Matyt, drūčiai paūžauta: peleninė kaupina nuorūkų, o stalas nukrautas buteliais, skardinėmis ir stiklinėmis. Birgita labai atsargiai pasvyra į priekį, kresteli skardinę ir pajunta, kad ši veik puspilnė. Godžiai stveria ją abiem rankom ir išgeria, bulvių grūstuvas pradeda puolimą iš apačios, bandydamas išversti skrandį, bet ji atsilaiko, sėdi tiesia nugara užsimerkusi ir kovoja su šleikštuliu. Aprimus pirmiesiems traukuliams, toliau greitais gurkšneliais mukina skrandžio atmestą alų. Atsimerkia tik skardinei ištuštėjus. Lempa ant grindų, regis, šviečia stipriau ir visi kontūrai paryškėję. Dabar pamato, kad ji ne viena. Pasieniais pampso keturi – ne, penki – miegantys kūnai. Nė vienas iš jų nėra Rodžeris. Tačiau tolimiausioje kertėje sėdi jauna mergina ir spokso išsproginusi nieko nematančias akis. Atrodo keistai, lyg piešinys iš pasakų knygelės. Kaklas plonučiukas, o galva apskrita. Karalaitė Rožėlė, išslydusi iš pasakos...

Įsirėmusi į lovą, Birgita stenėdama atsistoja. Ji vėl čia, toji sena moteris, drįstanti vairuoti vis daugiau jos minčių ir judesių. Mažumėlę pakikena iš savęs. Štai kaip jai viskas išvirto, jai, visada maniusiai, kad mirs jauna ir bus gražus lavonas.

Tas pats šūdas. Dabar jai reikia į šikinyką. Susileidusiais keliais sverdėdama nužergloja prie durų ir atsiduria mažame prieškambaryje. Tuliko durys atlapos, šviesa uždegta, o iš veidrodžio žvelgia jos pačios atspindys primerktomis akimis, pilkomis lūpomis ir susivėlusiais plaukais.

Prasilakėlė.

Tukni prasilakėlė. Tokia bjauri, kad...

Gėda degina, bet ji pripratusi ir gali atsikirsti. Užsidengusi veidą rankomis, sudrimba ant puodo ir valandėlę išnyksta.

Pabunda, kai kažkas papurto už plaukų. Grybšnis stiprus, bet skausmas grynas, aiškus ir dilginantis. Bemaž malonus.

– Oi! – aikteli blausiu ką tik atbudusiu balsu. – Ką, po velnių, čia darai?

– Pasitrauk, boba. Man reikia nusimyžt...

Virš jos linksi dilba kimiu balsu ir dvigubu pagurkliu. Stiprus ir atkaklus. Pakelia ją už plaukų ir sviedžia į prieškambarį. Atsitrenkusi į drabužių kalną, ji susmunka ant grindų.

– Prakeiktas šiknius! – surinka.

Jis neatsako. Stovi išsižergęs virš klozeto, remdamasis į sieną priešais. Galbūt jos nė negirdi: žiūri negyvu uždaru žvilgsniu, įmanomu tik tam, kuris su švilpesiu skrieja savo paties visata. Keista, kad jo nepažįsta. Aišku, senas kvaišys, o ji tarėsi pažįstanti visus senus Motalos kvaišius. Bet šito niekada neregėjo...

Dabar jis ima dudenti sienai, nepakeldamas akių išmurma ilgą tiradą. Šios monotoniškos belzgynės iš pradžių ji nesupranta, bet paskui jis pakelia balsą ir žodžiai tampa aiškesni.

– ...užmušti visas prakeiktas bobšes, surišti visas parsidavinėjančias velnio kvaišūnes ir uždusinti dvokiančiose jų pačių putėse... Blia... putėse... blia blia blia putėse...

Akimirksniu Birgitai nušvinta galvoje kaip dieną, tokių tiradų jau yra girdėjusi ir puikiai žino, kas po jų būna. Pasirausia drabužių kalne savo vatinukės, kone bemat suranda ir ropodama prie durų į ją pusiau įsimalina. Tą pačią akimirką dilba išeina į prieškambarį, išvysta ją bruzdant ir padeda išsikepurnėti iš krūvos. Vienu žingsniu atsidūręs prie durų, atplėšia jas, dar sykį čiumpa jai už plaukų ir pakelia. Ūmiai ji visu svoriu pakimba ant plaukų, regis, oda atplyš nuo galvos ir ji apaks, akyse blyksi tik iki baltumo įkaitęs skausmas. Bet viskas eina sparčiai, po sekundės jau baigta. Jis paleidžia jos plaukus ir spiria į užpakalį basa koja. Nesmarkiai, bet užtenka, kad ji išlėktų į laiptinę.

– Šliundra, – palydi veik normalaus pokalbio tonu. – Nešdinkis!

Birgita tiksliai žino, kiek turi jam nusižeminti, kad jos nepriluptų. Nudelbia akis į grindis ir nurepečkoja kuo toliau nuo jo regėjimo lauko. Jei būtų pasitaikę laiptai, ji būtų nuslydusi jais greitai ir nematoma kaip gyvatė aukštoje žolėje, bet laiptų nėra...

Ją apima panika: nėra jokių laiptų! Po akimirkos pamato liftą. Ten turi įsliuogti vos jam uždarius duris.

Kai po poros minučių išspūdina į kiemą, užtrenkusi už nugaros laukujes duris, jau švinta. Naktį pasnigo ir vis dar labai šalta, pašiurpusi Birgita stipriau įsisupa į vatinuką. Išvysta savo pėdas. Jos apautos niekada neregėtais juodais bateliais. Plačiais juodais bateliais. Atrodo, nudžiovė Kiaulytės Mimi apavą.

Iš lėto pakėlusi galvą, apsidairo. Kiemas visiškai svetimas. Ji stovi priešais niekada neregėtą pilką daugiaaukštį, o kitapus žvyruotos aikštelės stūkso keletas lygiai nepažįstamų triaukščių. Jie neseniai suremontuoti. Kažkas bandė pagražinti pilką betoną nudažydamas blyškiai rožine spalva. Neatrodo protinga. Pataikūniška.

Birgita papurto galvą ir pradeda eiti, krypuoja per veją ir žaidimų aikštelę ant smailių kulniukų, mėgindama užčiuopti vedančiąją giją, kuri pasakytų jai, kur patekusi. Bet vedančiųjų gijų nėra. Tik namai. Dideli ir maži, pilki ir rožiniai. O tarp jų keletas žiemos nuvargintų krūmų, apytuštės automobilių aikštelės, murzinos pusnys ir abejingi grafiti.

Kur ji?

Stabteli automobilių aikštelės vidury ir palengva apsisuka. Viskas svetima, nieko neatpažįsta. Ir šalta, skruostai svyla, o kojų pirštai darosi nejautrūs. Nieko keisto. Juk pėdos visiškai šlapios! Staiga išvysta save sėdinčią vežimėlyje nupjautomis pėdomis; šis vaizdinys ir vilioja, ir gąsdina. Ji regi snobes kaltai stovinčias prie palatos durų. Jos vilki storus viršutinius drabužius, o ji pati – žydrą ligoninės chalatą, virš kurio puošniai atlenkta balta naktinių apykaklė. Ką tik išplauti plaukai tokie patys kaip jaunystėje. Iš pradžių snobių nepastebės, jos ilgokai stovės tarpdury tramdydamos ašaras, bet paskui ji lėtai pakels galvą ir pažvelgs į jas didelėmis juodomis akimis...

Et! Ji nusipurto viziją ir dar sykį apsisuka. Juk neprotinga. Stovi čia nepažįstamam pasauly, apsiavusi svetimus batelius, ir palengva merdėja iš šalčio... Kad bent turėtų alaus. Jai reikia namo. Jos buvykla pilna slaptaviečių ir vienoje iš jų turėtų atsirasti alaus.

Tolumoj išgirsta variklio burzgesį, priebrėkšmiu nurieda vienintelis automobilis. Sukryžiavusi rankas, ji leidžiasi burzgesio link,

tai amžina kelionė tarp dar didesnės daugybės rožiniais dažais nugrimuotų betono lindynių, vejų ir žaidimų aikštelių, bet dabar ji turi tikslą, dabar apglėbia save, kad sulaikytų šilumą, ir sparčiai nužygiuoja. Išėjusi į gatvę vėl ims gaudytis. Praleido Motaloje visą gyvenimą ir nėra gatvės, kurios nepažintų, kad ir kaip apsinešusi... O susivokusi, kur yra, pareis namo ir išgers alaus. Ir išsimiegos. Kaip reikiant. Savo lovoje. Akimirką ši mintis tokia gyva, kad ji užsimerkia ir eidama vos neužmiega...

Velnias! Ji niekaip neatsikrato tų prakeiktų filmukų, nuolat besisukančių smegenyse. Jie pavojingi, magiški ir užburti, iškraipo tikrovę. Svajonės niekada neišsipildo, užtat karščiausius troškimus reikia sukišti į juodą maišelį pačiame smegenų gale ir niekada nesusigundyti jo atrišti. Pasimokė dar vaikystėje. Tūkstančius kartų regėjo save iš senės Elenos namo išsikraustančią pas Gertrūdą. Ir kas atsitiko? Gertrūda mirė. O paskui, paaugusi, taip gyvai vaizduodavosi šeimyninę laimę su Dogu, kad dabar svajonę prisimena geriau nei tai, kas iš tiesų atsitiko. Jie turėsią modernų trijų kambarių ir virtuvės butą ir užuolaidėles su raukinukais virtuvėje. O ką gavo? Malkomis kūrenamą krosnį, šaltą vandenį ir išvietę lauke, kol Dogas pabėgo, o vaiką atėmė.

Užtat turi susiimti, negali vaizduotis esanti savo buvykloje, nes taip niekada ten nebegrįš. O jei galvosi apie miegą, daugiau nebemiegosi. *Galvok, ką darai,* visada sakydavo senė Elena. Ir tai iš tikrųjų buvo protinga. Vienintelė protinga mintis, per visus metus ištarta šios gyvatės...

Jau arti gatvė. Supratus, kad ir jos nepažįsta, jai suburbuliuoja pilvas. Gatvė plati, daug platesnė nei Motalos, dvijuostė ir su rezervine juosta per vidurį. Kitapus prasideda naujas gyvenamasis rajonas: pilki daugiaaukščiai juodais langais. Ji niekada nėra jų mačiusi.

Kas čia per velnias? Kur ji?

Birgita užsimerkusi giliai atsikvepia, paskui atsimerkia ir bando galvoti, ką daro. Birgita Fredrikson stovi kažkur vejoje, apsiavusi šaltus peršlapusius svetimus batelius ir vilkinti savo vatinuką. Nežino, nei kur ji, nei kaip čia atsidūrusi, bet žino, kad jei užsitrauktų vatinuko užtrauktuką, drebėtų mažiau. Antra vertus,

tai neįveikiamas uždavinys: pirštai nuo šalčio jau taip sugrubę, kad nieko nepadarytų.

Tiesiai prieš ją driekiasi šaligatvis su apledėjusio sniego ploteliais ant juodo asfalto. Jai reikia perlipti pusnį, kad jį pasiektų. Apledėjęs sniegas šiugžda ir trekši po kojomis, keletas ledukų įlenda į juoduosius batelius. Bet ji perlipo. Dabar stovi ant šaligatvio. O už kelių metrų į ją žiūri moteris. Birgita perbraukia ranka plaukus, mėgindama atrodyti kaip eilinė į darbą traukianti ponia Svenson. Susikiša rankas į vatinuko kišenes, kad nemataruotų rankomis lyg kvaiša, ir santūriai nutipena prie moters. Dabar pamato. Čia autobusų stotelė.

– Atsiprašau, – kreipiasi ir išgirsta, koks užkimęs jos balsas. Krenkšteli skubėdama įsikalbėti, kad net eilinė ponia Svenson paryčiais gali truputėlį gergžti. Vis dėlto pati dėl visa pikta nutaiso šviesėlesnį balsą.

– Atsiprašau, bet aš paklydau... Ar negalėtum pasakyti, kur aš?

Moteris – užsienietė juodais trumpai kirptais plaukais ir plonu apsiaustėliu, aptempusiu užpakalį. Spoksodama į Birgitą rudomis kiek pasprogusiomis akimis, ji neaiškiai mosteli, o tai gali daug ką reikšti. Galbūt: *Nemušk manęs, nutukusi milžine!* Arba: *Aš švediškai nekalbu, atstok.* Arba: *Manęs čia nėra, kaip ir tavęs.*

– Klausyk, – sako Birgita ir mėgina nusišypsoti, bet prisimena, kad jos burna pažymėta kastos ženklu. Jokia eilinė ponia Svenson nevaikšto juodomis išmuštų dantų kiaurymėmis. Kiekvieną kartą išsišiepdama ji parodo, kas esanti iš tikrųjų: kvaišūnė, persikvalifikavusi į girtuoklę... Tarkštelėdama žandikauliu vėl užsičiaupia ir užgniaužia šypseną.

Pasirodo autobusas. Jam kažko trūksta, ir tik po kelių sekundžių Birgita suvokia, kodėl. Tekstas autobuso priekyje sako, kur jis važiuoja.

Vrinevi? Bet juk tai Norčiopinge...

Ir staiga Birgita susigaudo, kur ji yra.

Autobuso vairuotojas nepalenkiamas, paleidęs variklį nekantriai burgzti tuščiąja eiga, užsispyręs kartoja tą pačią frazę. Be bilieto važiuoti negalima. Išimčių nėra.

Tvirtai įsitvėrusi metalinio strypo prie durų, Birgita kaulija:

– Nerūstauk taip, velniai rautų! Juk lauke šalta... O pinigus paskui atsiųsiu, prisiekiu! Tik duok adresą, atsiųsiu pinigus tavo sumautai bendrovei vos parvažiavusi... Būk gerutis!

Autobuso vairuotojas žiurkso tiesiai prieš save ir neatsako.

– Betgi, – vėl kreipiasi Birgita. – Po velnių... Galgi teiktumeis!

– Nulipk nuo laiptų, – sako vairuotojas, vis dar įbedęs žvilgsnį į priekį. – Autobusas dabar važiuos, ir aš noriu uždaryti duris.

Durys šnypšteli, bet nieko neatsitinka. O Birgita neketina taip lengvai pasiduoti.

– Galgi teiktumeis, ką... Kažkoks kipšas nušvilpė man piniginę, bet namie pinigų turiu ir pažadu mokestį išsiųsti vos parsiradusi namo. Dabar turėsiu pranešti policijai... Ei! Po velnių!

– Išlipk! Aš uždarau!

Autobuso vairuotojas grėsmingai priveria duris, bet nedrįsta uždaryti iki galo. Birgita užlipa ant aukštesnio laiptelio.

– Ei tu! Aš net nesisėsiu, tik pastovėsiu įsitvėrusi stulpelio... O pinigus išsiųsiu! Prisiekiu!

– Lauk! – surinka vairuotojas. Jo lūpos suspaustos, o nugara išsitiesusi. Birgita užkopia dar laiptelį. Dabar stovi prie pat vairuotojo.

– Klausyk, – taria ir pamėgina nusišypsoti nepraverdama burnos. – Juk galėtum, velniai rautų, vieną kartą padėti merginai...

Merginai! Kažkas pakartoja šį žodį ir prunkšteli jai už nugaros. Ji atsigręžia. Pačiame autobuso priekyje sėdi dvi paauglės. Viena prisikišusi šaliką, kad neprunkštų, kita – prispaudusi burną rankom. Nė viena nedrįsta pakelti akių. Birgita greitai įvertina jas žvilgsniu ir atsuka nugarą. Prunkščiančios paauglės visų blogiausia, jos labiau nei kas kitas primena, kuo ji tapo. Kadaise ji turėjo galią prunkšti iš viso pasaulio. Bet dabar neturi laiko krimstis.

– Lauk! – pakartoja vairuotojas.

– Bet klausyk, – taria Birgita. – Man rodos, aš kišenėse turiu smulkių. Plėšikas ne viską nugvelbė... Pradėk važiuoti ir matysi, kad kaip nors sukrapštysiu... Tu tik važiuok, o aš viską sutvarkysiu! Matai, šit radau kroną. Ir penkiasdešimt erių... Kiek tau reikia?

Tačiau vairuotojas išjungia variklį ir atsistoja. Jis jos negąsdina, yra toks pat liesas vargšelis kaip ir Rodžeris. Tipiškas mamytės sūnelis, kuris nešasi vien todėl, kad vadovauja visam autobusui.

– Galėsi važiuoti kitu autobusu, – pareiškia. – Lauk!

Birgita toliau rausiasi kišenėse.

– Tu tik važiuok!

– Ar neprigirdi? Lauk, pasakiau!

Paauglės tebeprunkščia jai už nugaros. Už jų prislopintu, bet aiškiu balsu staiga prabyla vyriškis:

– Išmesk ją. Autobusas pavėluos.

– Tikrai, – pritaria kitas. – Mes turime rūpintis savo darbu ir neturime laiko kažin kiek laukti...

– Užčiaupk srėbtuvę! – drebia Birgita. – Tik užčiaupkit srėbtuves ir nesikiškit ne į savo reikalus...

Ji įkiša ranką į užpakalinę džinsų kišenę ir užčiuopia kažką keista. Banknotas? Na, aišku! Juk visada įkaušusi ten įsigrūda paskutinius pinigus. Sekundę užmiršta, kad jai reikia saugotis svajonių; pro šalį greitai pralekia vaizdas, kaip triumfuos tėškusi šimtinę šiam frantui. Ir šito trumpo vaizdo užtenka. Kai nuleidžia akis į daiktą, kurį laiko rankoje, suvokia, kad ir vėl atsitiko tas pats. Sapnas sugriovė tikrovę. Tai ne šimtinė. O laiškas. Keistas mažutis laiškelis.

– Prakeiktas gestapininkas! – surinka risdamasi ant šaligatvio. Netenka pusiausvyros, bet užuot nugriuvusi atsigręžia, kad vėl pamėgintų įlipti į autobusą. Bet vairuotojas greitesnis. Paniekinamai šnypšdamos durys užsiveria, ir nebėra už ko nusitverti. Autobusas pradeda riedėti, ir pro šiltai geltonus langus keleiviai stebi, kaip ji bejėgiškai skeryčiojasi.

– Prakeiktas gestapininkas! – vėl rikteli taikydamasi spirti į užpakalinį ratą. – Prakeikta Hitlerio kiaulė! Aš įskųsiu tave dėl sužalojimo...

Bet dar nebaigus rėkti, autobusas nutolsta ir ji pamato tik raudonas užpakalines šviesas, palengva pranykstančias brėkšmoje.

Tik nuėjusi gerą galą, pastebi vis dar laikanti rankoje keistąjį laišką. Jis brūkšteli per skruostą, kai pakelia ranką nusišluostyti snarglio. Teka ir iš akių, ir iš nosies, bet pati nežino, ar nuo šalčio, ar kad iš tikrųjų verkia.

Sustojusi prie gatvės žibinto, apžiūri laišką iš arčiau. Senas vokas, jau naudotas. Kažkas perbraukė seną adresą ir šalia užrašė jos. Pan. Birgitai Fredrikson. Panelei! Koks molio motiejus ją vadina panele?

Pirštai taip sugrubę, kad norėdama ištraukti laišką turi perplėšti visą voką. Pamačius, kad popierėlis mažutis ir geltonas, galvoje smilkteli beprotiška viltis. Receptas! Kažkas atsiuntė jai receptą: galbūt sobrilio arba... O Dieve, taip – rohipnolio! Pirštai ilgai čiupinėjasi ir dreba, tad galiausiai turi pasitelkti ir burną, kad išskleistų geltoną lapuką.

Ir iš tiesų tai recepto blankas. Net su jos sesers antspaudu: Kristina Vulf, dipl. gydytoja. Tačiau raudonu tušinuku ir didelėmis gremėzdiškomis raidėmis išvedžiotas gerai pažįstamas tekstas:

Jei lindėčiau Birgitos aš kaily,
Pasimuščiau putytę tik oda.
Išsitrenkčiau bastytis po šalį
Ir be vargo mylėčiaus bet kada.

O apačioje smulkesnėmis raidėmis:

Ir ji taip padarė!
Ji taip padarė!
Ji taip padarė!

Kažkas dryksteli nagais skrandį. Skausmas ją nustebina. Ji susilenkia ir susiima po krūtine.

Paskui gerai nebeprisiminė, kur traukia. Ėjo ta pačia gatve visą amžinybę, kol už nugaros pranyko pilkasis septinto dešimtmečio betonas, dabar jai iš dešinės – geltonai tinkuoti šešto dešimtmečio daugiabučiai namai, iš kairės – miesčioniškos vilos. Daugiabučiuose šviečia keli langai, bet vilose vis dar tamsu.

Birgita ieško senės Elenos namo, nebesusigaudo, kokiame laike atsidūrusi, žino tik, kad laiškas su šlykščiu posmu giliai įgrūstas į liemenuką. Jaučia, kaip susiglamžęs popiergalis trinasi į krūtinę, drasko ir brūžuoja duodamas peno jos pykčiui.

Velnio išperos! Elena su snobėmis! Dabar tikrai jas užmuš, dabar galas fantazijoms, dabar jau ganėtinai prisikentėjo. Melai ir šmeižtas. Skundai policijoje ir tūžmingi liudijimai. Net ir kai buvo įstojusi į tikrą kelią, kai susiėmusi bandė pataisyti savo gyvenimą, net ir tada persekiojo kaltindamos ir skųsdamos. Jos tik griovė, niekada nepadėjo. Ir vien iš pragariško pavydo. Ir šiandien tebėra tokios pat pavydžios kaip tąsyk, kai išvydo ją pirmą sykį. Mat ji turėjo Gertrūdą, tikrą mylinčią mamą. Juk Kristina turėjo tik pusprotę Astridą, močią, bandžiusią supleškinti savo pačios vaiką! O Margareta išvis neturėjo močios. Rasta skalbykloje. Kas per velnias tokia močia, kuri savo naujagimį paguldo skalbykloje? Šūdės buvo jų močios. O ji turėjo Gertrūdą! Ir šito negalėjo pakęsti nei snobės, nei senė Elena. Mat senė Elena norėjo būti vienintelė, visų didžiausia ir geriausia. Švedų motinystės meistrė! Taip, ačiū. Lyg niekas nežinotų, kaip buvo iš tikrųjų...

Dar kartą šnirpštelėjusi Birgita nukervoja nuo šaligatvio, ant jo slidu ir žvarbu, o gatvėje automobiliai išarę sniego bliukatoje keletą juodų asfalto vagų, tokių sausų, kad net Kiaulytės Mimi spindinčios odos padai gali atsiremti. Ji paspiria priešais save sušalusį ledo ir žvirgždo rubulą. Šis didelis ir kietas, didesnis ir kietesnis net už Dogo kumščius, o juk jo kumščiai buvo didžiausi jos regėti vyro kumščiai. Taip, Dogas! Jis antroji jų velniško pavydo priežastis. Niekada nepamirš Margaretos minos tą vakarą. Jos veido, sušmėžavusio priešais automobilio langą, stačiai žalio iš pavydo. Dogas pasirinko ją! Visos dėmesio vertos Motalos panos – taigi ne Kristina ir kitos vėdarėlės – ten buvo, ir visos troško to, kas jai nutiko. Taigi. Niekam kitam to nenutiko. Tik jai. Birgitai.

Sustoja vidury kelio juostos ir dar sykį tai išgyvena. Septintas dešimtmetis, melsva birželio prieblanda, ji Varamobadene. Su Margareta, Laručiu ir Loja sėdi automobilyje klausydamasi nešiojamam patefone besisukančios paskutinės Klifo Ričardo plokštelės, kai Dogas įlekia automobilių aikštelėn su „Chrysler". Jis raudonas, milžiniškais užpakaliniais stabilizatoriais ir tikrais šviesų vargonais pačiame gale. Visų stebimas, minutėlę pasėdi prie vairo, varikliui burzgiant tuščiąja eiga. Galbūt žinodamas, kad yra

gražus, galbūt žinodamas, kaip žvilga juodi jo plaukai, o po odine striuke akinamai, kaip ir kakta, boluoja nailono marškiniai.

Bet ne grožis labiausiai vilioja mergaites, o suvokimas, koks jis pavojingas – automobilių vagystės, pora metų jaunimo pataisos kolonijoje, paskui vasara su klajojančiu pramogų parku, – sklindantis aikštelėje tarsi kvepalų aromatas ir verčiantis jas nuleisti vokus ir apsilaižyti lūpas.

– Dogai, – išlemena Larutis smarkiai virpančiu balsu ir pasilenkia pasukti starterio raktelio naujajame tėtės „Anglia“. Larutis panašus į tėtės automobilį. Aštriausi jo kampai kyšo neįtikėčiausiose vietose.

– Ne, – sustabdo Birgita. – Nepaleisk...

Larutis išmokęs paklusti. Devyniolika metų klausė tėvo, be to, aštuonerius mokykloje klausė mokytojo, o pastaruosius ketverius – ir „Luksoro“ meistro. Dabar pirmą ir paskutinį kartą paklūsta Birgitai.

Dogas išsliuogia iš automobilio ir, užtrenkęs dureles, apsidairo. Aikštelėje tyla, skamba tik Klifo Ričardo balsas. Visų žvilgsniai įbesti į Dogą, jo linkui it plaštakės plasnoja mergaičių svajonės, berniukai bejėgiškai pasitinka gūdžia tyla.

Birgita žino, kad jis eina prie jos, dar jam net nepasukus link Laručio „Anglia“, žino, kad eina kaip tik prie jos. Žino ir Larutis. Kaktą jam išpila smulkūs prakaito lašeliai, bet jis neprataria nė žodžio, tik pasilenkęs pakelia nuo jos kelių grotuvą ir užsideda ant savo. Dogas atplėšia automobilio dureles ir stveria Birgitai už riešo.

– Dabar tu mano mergaitė, – pasako. Ir daugiau nieko. Tik tiek.

Kaip filme, pamano ji. Visiškai kaip filme... Ir jai rodos, kad girdi dainuojant chorą ir smuikus, kai jis tempia ją iš automobilio; chorą ir smuikus, perauganči us į džiūgaujantį *crescendo*, kai jis, užmetęs ant „Anglia“ variklio gaubto, pirmąsyk ją pabučiuoja. Akies krašteliu ji pamato, kaip automobilyje užsimerkia Larutis, o už jo sušmėžuoja pažaliavęs Margaretos veidas. Jos akys primerktos, o dantys prašiepti. Ji panaši į gyvulį, pamano Birgita ir užsimerkia. Dogo liežuvis kartus nuo alaus, ji pirmąsyk pajunta jo kvapą ir skonį. Visi kiti ragavę tik „Žaisliuko“ ir „Džono Silverio“.

Užuot paėmęs už plaštakos, – jis niekada nepaims jai už plaštakos, – Dogas čiumpa už riešo nelyginant kalinių prižiūrėtojas, ir ji mielai iš paskos nustypina prie raudonojo „Chrysler“. Kol ji įsitaiso, jis paleidžia variklį ir paspaudžia mygtuką. Automobilio lubos prasižioja ir nuslysta į šonus. Kabrioletas! Ji džiūgauja. Sėdi sau kabriolete su kiečiausiu Motalos vaikinu. Visa, ką šiame mieste iškentėjo, ūmiai tampa lengvai pakeliama. Juk kančios buvo prasmingos. O prasmė – kaip tik ši akimirka...

Norėdamas apsisukti, Dogas turi pervažiuoti visą aikštelę. Birgitai triumfo paradas. Ji išrinkta. Išrinktoji. Varamobadeno karalienė pasirodo neišrinktosioms. Bet vos automobilis išsuka iš aikštelės, ji išgirsta šaižų berniokišką balsą, kliegiantį už nugaros:

– Jei lindėčiau Birgitos aš kaily...

Ji visada prisimins nuaidėjusį pašaipų kvatojimą, nors niekada nebus visiškai tikra, kad iš tiesų jį girdėjo. Tačiau dėl paskubom mesto šnairo Dogo žvilgsnio neabejoja. Ir jo klausimo:

– Kas, po velnių, čia buvo?

– E! – nuniūkia ji. – Nieko...

Ką galėtų pasakyti? Kad jie šūkalojo dainušką, persekiojusią ją nuo trylikos metų? Kad ši dainuška būdavo peizojama ant tualetų sienų ir raižoma telefono būdelėse? Kad ji skardėdavo mokyklos kieme ir būdavo niūniuojama jai už nugaros, kai pradėjo dirbti „Luksore“? Juk šito negali pasakyti, nes tuomet viskas baigtųsi. O ilgainiui jis tikriausiai vis tiek sužinos...

– Nuostabus automobilis, – verčiau taria ir ranka perbraukia galionuotą sėdynę.

Ir tuomet jis tikrai nusišypso.

Už nugaros sucypia stabdžiai, suurzgia variklis. Pusiau atsigręžusi, Birgita gindamasi mosteli: nusiraminkite. Vairuotojas dar sykį spusteli pedalą ir paleidžia variklį. Birgita nutaria nekreipti į jį dėmesio, atsuka nugarą ir išdidžiai nuvėžlina juoda asfalto juosta gatvės vidury, spardydama didžiulį ledo gurvolį. Ji negirdi. Jis gali laikyti paleistą variklį kiek tik nori, ji vis tiek neketina išgirsti.

Kitapus gatvės stovi balta vila. Senės Elenos namas irgi buvo baltas. Galbūt čia tas pats, nors ir nėra visiškai toks pat. Galbūt Elena jį pakeitė, pasodino naujų krūmų ir perdėjo langus, kad Birgitai susisuktų galva. Iš jos galima tikėtis. Kažkas uždega šviesą virtuvėje, ir ji mato judantį šešėlį. Tikriausiai ji. Matyt, kaip paprastai, krypuoja tarp stalo ir krosnies nukarusiomis senomis krūtimis, teliūskuojančiomis po chalatu. Krūtys kaip kumštinės pirštinės su atvartais. O, po galų, kokia šlykšti toji senė!

Gal Birgita ir toliau būtų šlitiniavusi per gatvę baltojo namo linkui, jei automobilio vairuotojas jai už nugaros nebūtų uždėjęs rankos ant klaksono ir nesupypinęs. Bet jis taip padaro: trissyk įsakmiai supypina. Birgita ūmiai sustoja vidury žingsnio ir nustėrsta.

– Neaušink nasrų! – surinka, tarytum automobilis būtų gyvas padaras ir galėtų išgirsti. Bet ji stovi nusigręžusi ir riksmas nusirita ne ton pusėn.

– Neaušink nasrų! Ir atsikabink!

Automobilis už nugaros vėl supypsi. Ir tada Birgita atsisuka. Sukdamasi susverdėja, bet tučtuojau atgavusi pusiausvyrą pamato, kad už jos išsirikiavę trys automobiliai spokso baltais prožektoriais. Pirmutinis vis dar kruta: grėsmingai urgzdamas rieda prie jos pamažiukais, tuo tarpu vairuotojas nuleidžia langelį ir iškiša galvą.

– Ką čia susigalvojai? – šūkteli. – Lipk ant šaligatvio, moterėle!

Vienu žvilgsniu Birgita įvertina, kas tai per tipas. Spindintis automobilis ir ką tik apkirpta galva. Akiniai, spiegiantis balsas, balti marškiniai ir kaklaraištis. Snobas.

Birgita bjaurisi snobais. Užtat negalvodama pasilenkia, užtat sugriebia tą didžiulį ledo gurvolį ir iškėlusi virš galvos vienu stipriu užsimojimu blinkteli jam tiesiai į veidą. Jis surinka ir sustabdo variklį; ranka, regis, prilimpa prie klaksono.

Ir ryto tyla suskyla į daugybę garsų. Kažkas šaukia, pypsi klaksonas, stabdomi kiti du automobiliai, jų durelės atsidaro, iššoka du vyrai ir vėl užtrenkia dureles, suloja šuo ir po sekundės baltojo

namo laukujes duris praveria žilas seneliukas. Abiem rankom įsikibęs į turėklus, jis palengva kepurnėjasi laiptais, regis, nepastebėdamas, kad yra basas. Pastirusi ir nurimusi Birgita stovi vidury gatvės ir, pati nė nekrustelėdama, įdėmiai seka kiekvieną judesį aplinkui. Bet basam seneliukui pastačius nuogą pėdą ant sodo takelio, ji atsipeikėja ir pradeda trauktis. Apsigręžia ir duoda į kojas. Dingsta iš akiračio dar jam nespėjus pasiekti šaligatvio. Bet jis ją matė. Kaip ir kiti. Jie matė, jei išvis ką nors įžiūri.

Pasislėpti nėra kur. Sodai prie vilų per maži, o visi krūmai nuogi, išsikėtojusiais juodais stagarais. Kiemas už daugiabučio namų kitapus gatvės didelis ir tuščias, jame nėra net dviračių pašiūrės, kur galėtų susigūžusi patupėti. Birgita girdi savo žingsnius, savo šnopavimą ir sirenas tolumoje. Jau? Ar tikrai galimas daiktas, kad farai jau atsidangino?

Ji bejėgiškai paklebena porą užrakintų durų, vieną po kitos išspaudo atsitiktines skaičių kombinacijas juodose dėžutėse šalia, tačiau tik sublyksi raudona lemputė. Sirenos artėja, jai reikia sprukti, reikia prasmegti...

Jie suranda ją ant rūsio laiptų, nusiritusią slidžiomis pakopomis, nusibrozdinusią rankas ir išsisukusią pėdą. Keletą minučių ji bejėgiškai daužė ir spardė rūsio duris, galiausiai nusiavusi Kiaulytės Mimi batą, mėgino kulnu iškulti durų langelį. Bet nieko neišėjo, jis net neįtrūko. Tvirtas storas stiklas.

Ji pasidavė likimui išgirdusi, kaip sirenos užkaukė ir nutilo gretimoje gatvėje, sudribo ant šalto cemento ir užsitraukė ant galvos vatinuką. Taip ir sėdi, kai jaunas raudonskruostis policininkas persisveria per turėklą dviem metrais aukščiau.

– Ji čia! – šūkteli. – Radau ją...

Jo Norčiopingo tarmė skambiabalsė, o bandšuniai pergalingai skalija.

BAUDŽIAMOSIOS EKSPEDICIJOS

Aš esu *benandante,* nes keturis kartus per metus, tai yra per keturis jų laikus, naktimis kartu su kitais leidžiuos į kelią, kad palikęs kūną neregimas kaučiausi dvasia...

Iš aukciono vadovo Battistos Moducco kalbos Čividalės inkvizicijai 1580 m. birželio 27 d.

Taip. Puiku.

Pagaliau išjudinau seseris. Dabar jos ten, kur aš noriu.

Kristina, papilkėjusi iš nuovargio, sėdi automobilyje priešais Motalos budinčią moterų rūpybą, o Margareta kaip tik išeina pro jos duris. Rūpestingai jas uždariusi ir dar paklebenusi, ar užsitrenkė, – laiptinė pilna įspėjimų apie išpampusius nuo adrenalino patinus, – sustoja užsidegti dar vienos iš savo amžinų cigarečių. Kristina atidaro automobilio dureles ir mostu parodo išskęsianti kvapą, kad tik sužinotų, ką jai pasakė.

– Jos neskambino, – praneša Margareta ir papurto galvą įsitaisydama ant sėdynės. – Buvo tik trys merginos, viena savanorė ir dvi ieškančios prieglaudos. Nė viena neskambino, jos prisiekė...

– Ir tu jomis tiki?

– Absoliučiai. Toji, kur savanorė, net pasivedė mane į šalį ir papasakojo, kad Birgitos nebeįsileidžia. Ji porą kartų sulaužiusi jų įrangą...

– Viešpatie, – be jokios išraiškos taria Kristina ir įjungia variklį. – Nejau jai taip pasisekė, kad net moterų rūpyba nebeįsileidžia... Vikriai apsisuko, reikia pripažinti...

– O ką dabar darysim? – paklausia Margareta.

– Pusryčiausim, – atsako Kristina. – Po poros valandų man darbas...

Birgita keikiasi. Ir kaip keikiasi! Nė vieno angelo visame danguje nelieka neapdergto, nė vieno pragaro velnių nepašaukto. Da-

bar ją apleido ir spalvos: plaukai karo peleniniais kuokštais, oda nublyškusi ir stambiaporė, lūpos vos vos tamsėlesnės.

Deja, taip atsitinka. Net toms, kurios kažkada buvo Motalos pieno baltumo Marilinos Monro.

Tačiau jaunasis policininkas gražus. Stačiai nužengęs iš afišos: geltonplaukis, mėlynakis galiūnas pasteline persikų oda, užtempta ant geležinių raumenų ir plieninio skeleto. Tokių jaunuolių anksčiau nebuvo, jie postmodernistiniai ir priklauso šimtmečio pabaigai. Dažniausiai atpažįsti juos iš žiaunos: jų labai išlavėję kaklo raumenys ir itin kampuoti smakrai. Iš tikrųjų keista. Juk šiais laikais jaunuoliams nereikia nei milžiniškų žiaunų, nei geležinių raumenų. Būtų buvę logiškiau, jei jie būtų nublyškę ir sulysę susitraukdami į gležnas pakalnutes, užuot išaugę galingais ąžuolais.

Birgitos smakro raumenys irgi gerai išlavinti, bet visai dėl kitų priežasčių nei jaunojo policininko. Daugiau nei dvidešimt metų ji be perstojo griežė dantimis nuo amfetamino. Bet dabar galvoje tylu. Maža beliko dantų griežti, be to, ji perėjo prie kitų chemikalų. Apsimeta pasirinkusi, sąmoningai atsisakiusi amfetamino, nes per daug prisižiūrėjusi, kaip miršta tokie kaip ji. Bet iš tikrųjų ne Birgita atsisakė amfetamino, o amfetaminas jos atsisakė. Jis ėmė nebeveikti ir paliko ją guostis alkoholiu. Šit kodėl sukruta jautrios cementiniais laiptais besileidžiančio Afišūno šnervės. Birgita iš tikrųjų su kvapu. Ne rožių ir ne jazminų.

Ji vis dar tūno susirietusi, užsitempusi ant galvos vatinuką, ir atsisako pasijudinti, nors jis tolydžio ragina keltis. Ir tik jam sugriebus už rankos ir ėmus vilkti laiptais, atkunta ir ima keiktis. Spjaudo jam į ranką, kliegia, kad prievartaująs nekaltą moterį, ir taikosi spirti į bandšunį. Šuo šiepia dantis pasirengęs kąsti, bet Afišūnas burblendamas jį sutramdo. Jis rūpinasi savo orumu. Niekam nevalia prikišti, kad jis pasitelkė šunį norėdamas sučiupti keiksmais besisvaidančią girtuoklę. Su tokiomis susidoroja vienas.

Tačiau Birgita niekada nesuprato, kaip svarbu išlikti oriai. Ji tarsi trokšte troško būti pažeminta. Motaloje nerastum nė vienos krautuvės, kur ji nebūtų apsivogusi ir sučiupta kaip vagišė, nė vie-

nos gatvės, kur burnojanti ir mostaguojanti rankomis nebūtų pagauta policijos, nė vienos globos įstaigos, kur nebūtų apsimelavusi ir išaiškinta kaip melagė. Esu ją mačiusi vemiančią į šiukšliadėžę aikštėje – žinoma, šeštadienio popietę, kai aikštė pilna žmonių, – o paskui be žado palinkstančią į priekį ir stebinčią, kaip kojomis bėga skystos išmatos. Esu ją mačiusi girtą kaip pėdą, vėlų vakarą apsišlapinusią ir sėdinčią pusnyje, apsuptą besišaipančių paauglių gaujos. Esu ją mačiusi praskečiančią kojas vienam vyrui po kito, net ir tokiems kaip Rodžeris, kuris delnais pridengė jai veidą, kad nereikėtų į jį žiūrėti. Ir visada matydavau, kaip ji nešasi, kaip nesuprantamai didžiuojasi savo nuosmukiu...

Sužalotasis automobilininkas stovi ant šaligatvio mažame pulkelyje. Viena akis uždengta ranka, ant skruosto tarsi ašara žybsi kraujo srovelė. Kiti du vairuotojai it sargybiniai stovi jam iš šonų; jie atsuka išblyškusius veidus ir žiurkso į Birgitą išplėstomis akimis. Prieš juos stovi vyresnis policininkas, kuriam kažkaip pavyksta ir būti, ir nebūti įvykio vietoje. Galbūt jis angelas, nusistekenęs angelas sargas, tiek daug prisižiūrėjęs, kad dabar išvis nieko nemato.

Basas seneliukas apsiavė batus. Kai Afišūnas tai kumšėdamas, tai vilkdamas perveda Birgitą per gatvę, tas jau stovi prie išsiblaškiusio policininko.

– Čia ji! – šaukia mataruodamas šlakuota ranka. – Ji kaltininkė. Aš ją mačiau!

– Užčiaupk srėbtuvę, senpalaiki! – mechaniškai išbeldžia Birgita.

Senų pažiūrų tėvų išauklėtam gerbti senatvę Afišūnui šito per daug. Jis trenkia jai per sprandą, taip smarkiai, kad ji ilgai neišmekena jokio garso. Ir tik tada jis prisimena, kad ir ji nebejauna.

Kristina su Margareta, sėdinčios į Vadsteną grįžtančiame automobilyje, irgi tyli. Mano seserys kaip susisiekiantys indai. Kai viena širsta ar paniūra, kita ima baimintis, meilikauja, prašo ir šypsosi, bet vos tik šioji galų gale nusileidžia, pati užsispiria ir supyksta. Visados šitaip, bent kol iš regėjimo lauko išnykusi Bir-

gita. Vos šiai išdygus, kitos dvi tampa gniuždomai vieningos. Iš tikrųjų gniuždomai.

Bet dabar, silpnoje prieblandoje, jos pasiekė savotiškai tykią pusiausvyrą. Praėjusi naktis buvo tokia kupina žodžių, kad jos išsisėmė. Kalbėjosi be paliovos, iš pradžių, kai tarėsi važiuojančios prie mirštančiosios, pagarbiai šnabždėdamos, paskui kasdieniškai, bet prislopintais balsais traumatologiniame skyriuje, balsais, kurie tučtuojau tapo šaižūs ir įtarūs, kai paaiškėjo, kad tarp naktį atvežtų pacientų Birgitos Fredrikson nėra. Kristina susijaudino labiausiai, jos santūrumas bemat išgaravo palikdamas ją nuogą ir nesivaldančią. Piktai kaukšėdama kulneliais, ji išnaršė visą ligoninę, žygiavo iš skyriaus į skyrių, o jos daktariškas balsas buvo toks griežtas ir autoritetingas, kad slaugės lankstėsi iš gryno siaubo. O pasikeitus Kristinai, pasikeitė ir Margareta. Jos pasitikėjimas suaižėjo, ir ji bailiai plazdeno paskui Kristiną, avėdama minkštapadžius madingus sportbačius ir nervingai plepėdama.

– Jos nėra, spauskim iš čia...

Tačiau Kristina buvo nepajudinama: ji stropiai patikrino visus didžiulius pilko namo skyrius, nuo pediatrinio iki geriatrinio. Kai galų gale – daugiau kaip valandą išlakstčiusi koridoriais – pasidavė ir liftu nusileido į apatinį aukštą, buvo pabalusi iš pykčio. Dabar jau tikrai gana. Dabar pasirūpins, kad Birgita būtų visiems laikams uždaryta, ir pati apsiims išmesti raktą.

– Esti beviltiškų atvejų, – pasakė stumdama lauko duris. – Tiesiog reikia tą pripažinti. Kai kurių niekaip nepakeisi... Tai užrašyta genuose. Ji visiškai tokia kaip mama. Beviltiška!

Žvarbus nakties vėjas taršė Margaretai plaukus, kai suklupo rausdamasi kišenėse cigarečių.

– Vajėzau, Kristina. Jau kam kam, bet tau iš tikrųjų vertėtų būti atsargesnei su genetika...

Kristina apsisuko ir įsisiurbė į Margaretą juodomis akimis. Ji įgavo spalvą, net nykiai geltoni plaukai, regis, sutvisko gatvės žibintų šviesoje.

– Turi omeny Astridą! Kad turėčiau būti kaip Astrida! Ohoho! Gal turėjau ir tėvą.

Degdama cigaretę, Margareta pridengė liepsnelę delnu.

– Ir ji greičiausiai turėjo.

– Žinoma, – atsakė Kristina. – Kokį nors šlapjurgį. Dar vieną beviltišką atvejį.

– O ką tu žinai apie savo tėtę? – paklausė Margareta. – Arba aš? Juk net nežinau, kas buvo mano mama. Ką tokios kaip mes galime išmanyti apie savo genus?

– Pakankamai. Mūsų gyvenimas yra įrodymas. Ir kas man labiausiai atsibodo, tai tavo sumyžtas humanizmas... Iš pradžių inkšti ir ją keiki, o paskui nesiryžti net žingsnio pabaigti. *Užmušti ją,* sakei. Bet kai reikia pasiryžti, taip ir nenueina nuo lūpų vargšė Birgita. Jau esu šitai regėjusi. Prisimink.

Margareta piktai išpūtė dūmus jai į veidą.

– Vadinasi, manai, kad tik išskirtiniai genai suteikė tau padorų gyvenimą? Nejau visiškai nieko nereiškia, kad buvai tetos Elenos numylėtinė?

Kristina šnarpštelėjo.

– Numylėtinė? Aš? Juk numylėtinė buvai tu! Žavinga ir linksma. Aš buvau tik sumani, o jei nebūčiau buvusi sumani, iš manęs nieko nebūtų išėję. Nebeegzistuočiau. Nepamiršk, kad ir Birgita gyveno pas tetą Eleną... Tarpais ji net labiau mėgdavo Birgitą. Pavyzdžiui, kai ši pradėjo dirbti „Luksore“. Tai buvo puiku. Tikras darbas fabrike. Nepalyginamai geriau nei mano apdovanojimai ir pažymiai.

Margareta delnu lengvai prisilietė prie Kristinos pelerinos, ieškodama jos rankos. Tačiau Kristina staigiu judesiu išsisuko. Ir tik tada Margareta suprato, kaip iš tikrųjų yra susijaudinusi. Užtat prislopusiu balsu paklausė:

– Nejau nesupranti? Tu gąsdinai ją savo laimėjimais. Tai atrodė svetima. Birgitos darbas fabrike buvo normalu, jai suvokiama. O juk tik tiek ir tetroško mums duoti: įprastą gyvenimą. Įprastą darbą, įprastą vyrą ir keletą įprastų vaikų... Ir tu šitai gavai. Gavai viską, ko ji tau linkėjo, bet kur kas daugiau ir kur kas geriau.

Tačiau Kristina nusigręžė ir ėmė eiti prie automobilio.

– Dabar gesink nuorūką, – paliepė. – Gesink ir važiuojam.

Margareta pustekinė užsitraukė pusiau surūkytą cigaretę.

– Kur?

– Be abejo, į moterų rūpybą. Juk reikia vienąsyk visiems laikams išsiaiškinti.

Taip, Dievulėli. Lyg kas nors kada nors išsiaiškinama.

– Pusryčiai, – it laiminga papūgėlė sučirška prie durų jaunesnioji slaugė. – Rūgpienio ar košės, Dezire?

Klausimas tik taip sau. Ji puikiai žino, kad aš noriu rūgpienio. Ne todėl, kad jis gardus, avižinė košė su obuolių putėsiais gardžiau, bet per Šerstinos Pirmosios rytinę pamainą negaliu pati valgyti košės. Apdrabstau paklodę, tad turiu būti valgydinama. O galėdama rinktis, ar pro šiaudelį siurbti rūgpienį, ar prisileisti artyn auklę, pasirenku rūgpienį. Visada.

Nežinau, kuo vardu ši mergina, dar neįsidėmėjau visų dieninės pamainos seserų ir slaugių vardų, bet ji mane šnekina taip, lyg būtume draugės nuo pat vaikystės. Tik Dezirė ir Dezirė. Šerstina Pirmoji nuolatos kala savo pavaldinėms, kad žmonės darosi sukalbamesni, kai į juos kreipiesi vardu. Ji ištekėjusi už pardavėjo.

Bevardė pastato padėklą ant stalelio prie lovos ir toliau čirška:

– Duokš, išpurtysiu pagalvę, Dezirė. O paskui pakelsim nugarą, kad įsitaisytum reikiamam aukšty. Kad neapsipiltum. Juk norėsi kavos, ką? Merginos sako, jog tu tikra kofeinistė! Chachacha... Beje, ar judu su daktaru Hubertsonu šįryt jau susitikot? O gal ir jam palikti puodelį?

Nusilaužk koją, pamanau. Arba pasikark.

Akimirką man dingteli, kad tikrai galėčiau įlįsti jos galvon ir priversti kaip reikiant griūti ant užpakalio. Bet tai tik mintis: nebeturiu nei laiko, nei jėgų pavojingoms baudžiamosioms ekspedicijoms.

Anksčiau buvo kitaip. Pirmą vasarą, aptikusi savo gabumus, žinoma, dar buvau tokia nemokša, kad ryždavausi bet kam, ir kartu tokia ištroškusi patirties, kad nekreipdavau jokio dėmesio į aplinkinius. Matydavau tik, kad jie galėtų būti nešėjai: ligoninės pastorius ir darbo terapeutas, slaugės ir gydytojai, atsitiktiniai lanky-

tojai ir susirūpinę giminaičiai. Nekantraudama ir pakiršindama išgindavau juos į vasaros karštį, bet tučtuojau jų atsisakydavau, vos jiems susidūrus su kitais, kur kas geresniais nešėjais. Buvo tiek daug mano niekada neaplankytų vietų, o dabar norėjau patekti visur. Be perstojo kaitaliojau pavidalą: iš ryto būdavau mergaitė aukštakulnėmis basutėmis ir drungno vėjelio glostomu sprandu, vidudienį – jaunu vyriškiu, sėdinčiu Veterno pakrantėje ir beriančiu pro pirštus baltą smėlį, temstant – pusamže moterim, palinkusia prie karališkai žydrų pentinių ir traukiančia kvapus į visas savo kaukolės kiaurymes.

Tą vasarą daug išmokau: kaip malonu pačiai bučiuoti ir kai tave bučiuoja, kaip nuo šokio sudrėksta net sausiausia makštis ir ką pajunti, nosim ir burna slysdama pūkuota kūdikio galvute...

Beje.

Rudeniop, sutrumpėjus dienoms ir medžiams virtus juodais į dangų įremtais drožiniais, viskas pasikeitė. Aš susipažinau su *benandanti,* klausydavausi jų įspėjimų ir pati pastebėjau, kad už išvykas reikia susimokėti. Po kiekvienos kelionės paimdavo vis didesnis nuovargis, kartais keletą valandų tysodavau bemaž be sąmonės. Bet tuo metu jau buvau ganėtinai soti įspūdžių, kad galėčiau į juos ramiai žiūrėti. Sykį susidomėjau, kas dedasi skyriuje. Taip pradėjau landyti į savo slauges. Ir taip išmokau bijoti meiliausiųjų, švelniausiai šypsančių virš galvūgalio.

Psichopatės. Potencialios žudikės. Visa gauja.

– Argi tai gyvenimas? – šnabždėdavosi kavinėje ir koridoriuose. – Ji dorai nekalba ir nevaikšto...

– Ir toji galva...

– Taip, Dievulėli. Atrodo lyg ateivis iš kosmoso... Pirmą kartą tikrai išsigandau.

– O dar pragulos. Mačiau jos strėnas... Hubertsonas pliauškia apie linines paklodes. Tarsi jos padės.

– Juk ji tikriausiai kenčia...

– Žinoma. Nežmoniška. Išgulėjo tampydamasi trisdešimt metų, nejau tampysis dar trisdešimt? Ar dar daugiau. Geriau viską užbaigtų.

Tą rudenį staiga padaugėjo nelaimingų atsitikimų. Viena suklupusi ant laiptų susilaužė koją. Kita nusiplikė rankas verdančiu vandeniu. Trečia apsinuodijo vaistais nuo epilepsijos. Ketvirta raikydama duoną nusipjovė piršto galą.

Ir taip toliau.

Žinoma, žiauriai siautėjau, vis dėlto turiu pareikšti, kad mano nuosprendžiai buvo teisingi. Baudžiau tik už apsimestinę užuojautą tą, kuri prabyla žmogaus balsu, bet neturi jo širdies. Tylias tetules ir ramias mergaites palikdavau ramybėje; net susitaikiau su tyliais jų švelnumo ženklais. Nepuldavau jų, kai taršydavo man plaukus ir glostydavo veidą. Tačiau jos privalėjo tylėti. Tikras gerumas nelaido liežuvio. Jį galima parodyti daugybe veiksmų, bet tik ne žodžiais.

Užtat man tokia atkari toji bevardė, dabar dedanti ant spintelės mano pusryčius. Jos burna taip pilna žodžių, kad jie drimba per smakrą lyg seilės. O vis dėlto žinau, kad išėjusi iš mano palatos ji, kaip ir kitos, ištars: *Ir kodėl ji išvis gyvena? Juk nėra jokios prasmės...*

Supraskite mane teisingai: man užkliūva ne tai, kad ji geidžia mano mirties, juk ir aš kartais geidžiu. Negaliu pakęsti jos pretenzijų, kad ji nė neabejodama laiko mano gyvenimą esant ne tokį prasmingą kaip jos. Nes kokia gi toji vertingoji jos pačios gyvenimo prasmė? Išperėti keletą jauniklių? Ar metų metus vakarais kiurksoti su pasipūtusiu vyru prie televizoriaus? O gal laimė retkarčiais išbiznoti į akmenimis grįstas Vadstenos gatves ir pasileisti po parduotuves?

Ji netektų žado, jei jos šito paklausčiau. Aš žinau. Visiems judriesiems – net ir Hubertsonui – lengva kalbėti apie beprasmybę, tačiau itin sunku apie jos priešingybę. Prasmę. Ši sąvoka išmuša juos iš vėžių tarsi Gelbėjimo Armijos karius, kai atsidūrę viešnamyje jie sutrinka, bet kartu taip susižavi, kad ima rausti ir ganyti akimis.

Sakoma, jog kaltas Izaokas Niutonas, kad jo tris šimtus metų vyravusi mechanistinė pasaulio samprata vakariečius atpratino nuo prasmės sąvokos. Ir iš tikrųjų: jei pasaulis yra Niutono laikrodis,

o žmogus – atsitiktinis mikrobas, tuomet prasmės sąvoka – vienas nemalonumas. Ir tokiame pasaulyje į biologiškai netobulą mikrobą – tokį kaip aš – nebūtina kreipti dėmesio. Laikrodis tiksės ir be jo. Gal net geriau. Taigi jo būtis ne tokia prasminga kaip biologiškai tobulų mikrobų.

Bet dabar žinome, kad Niutonas tik prisilietė prie tikrovės. Pasaulis nėra nekintama mašina, o širdis. Gyva, išsiplečianti ir susitraukianti širdis, be galo išsipučianti ir nesuvokiamai subliūkštanti. Ir, kaip visos širdys, ji pilna paslapčių ir nepaaiškinamų dalykų, mįslių ir nuotykių, pokyčių ir permainų. Nekinta tik viena: masės ir energijos dydis. Tai, kas yra buvę, išliks amžinai, nors nauja ir kitokia forma.

Vadinasi, kiekviena tokio netobulo gumulo kaip mano kūnas dalelė yra lygiai amžina kaip ir visata. Tačiau išskirtinis šios dalelių sankaupos bruožas tai, kad ji suvokia savo buvimą.

Aš turiu sąmonę. Šiuo požiūriu nesiskiriu nuo mane supančių žmonių, galinčių vaikščioti ir kalbėti. Ir esu įsitikinusi, kad prasmė slypi ten, sąmonėje. Nieko neišmanau nei apie jos formą, nei turinį – ar prasmė yra lygtis ar eilėraštis, daina ar pasaka, – bet žinau, kad ji egzistuoja. Kažkur.

Todėl drįstu pareikšti, jog mano gyvenimas toks pat prasmingas kaip ir šitos bevardės merginos, šiuo metu pjaustančios mano sviestainį pašto ženklo didumo gabalėliais. Taip, esu net tokia išdidi, kad drįstu pareikšti, jog mano gyvenimas prasmingesnis. Nes ji visada bus ten, kur yra. Niekada kur nors kitur.

O aš galiu atsidurti ten, kur manęs nėra. Visai kaip elektronas, darantis kvantinį šuolį. Ir kaip elektronas nepalieku jokio pėdsako. Net ten, kur manęs nebuvo.

Balandžio ragana, sako *benandanti*. Tu veik tokia kaip mes, bet nesi viena iš mūsų. Aš įsakau savo nešėjui – žuvėdrai arba šarkai, varnai arba varnui – išskleidus sparnus ironiškai nusilenkti. Aš žinau. Esu veik tokia kaip jie, bet nė viena iš jų.

Kai kurie man pavydi. Aš gebu daugiau ir galiu apskrieti didesnius plotus. Bet šitai teisinga. *Benandanti* visada turi funkcio-

nuojantį kūną, jie gyvena įprastą gyvenimą įprastame pasaulyje ir dauguma iš jų palieka kūną tik sulaukę švenčių keturis kartus per metus. Kai kurie net nesuvokia tokie esantys. Kai pasikeičia metų laikas ir jie nubunda rytą, visą naktį žygiavę Mirusiųjų procesijoje, tik miglotai prisimena blyškius veidus ir pilkus šešėlius. Ir įsikalba sapnavę.

Balandžio ragana kitokia. Ji suvokia, kas esanti. Ir pažinusi, ką geba, gali pažvelgti pro laiką ir pleventi po kambarį, gali pasislėpti vandens lašuose ir vabzdžiuose taip pat lengvai kaip užvaldyti žmogų. Bet ji negyvena savo gyvenimo. Jos kūnas visada menkutis, netobulas ir nejudrus.

Mūsų ne tiek jau daug. Tiesą sakant, niekada nesu sutikusi kitų. Keturis kartus per metus senu papratimu prisijungiu prie Mirusiųjų procesijos vildamasi sutikti panašią į save, bet iki šiol taip neatsitiko. Vadstenos aikštė esti pilna visokiausių būtybių, bet kitos balandžio raganos niekada tarp jų nesutikau. Turėjau pasitenkinti *benandanti*, bailiais šešėlių pasaulio piliečiais.

Tačiau kartais praverčia ir piliečiai. Jų dėka jau esu atsargesnė nei pirmaisiais metais. Iš *benandanti* patyriau, kad jei kas nors prakalbina tuščią kūną, kai pats esi jį palikęs, niekada į jį nebesugrįši. Tuomet tapsi neapibrėžtu šešėliu, įgaunančiu formą tik Mirusiųjų procesijoje.

Savame bute buvau saugi, ten niekas nedrumsdavo man ramybės, kol pati nepasiprašydavau pagalbos. Jei susimanydavau pamiegoti, pagalbininkai tyliai uždarydavo miegamojo duris ir nežadindavo. Čia kitaip: kiaurą dieną gali kas nors užmesti akį. Ir niekas taip neprovokuoja Šerstinos Pirmosios ir jos auklių komandos, kaip vidurdienį užsnūdusi pacientė. Tokią pacientę būtina kalbinti...

Taigi dieną turiu saugoti kūną, tenkintis stebėjimu iš tolo ir nesikišti. Galbūt galėčiau pamatyti trumpą išvyką, sučiupti lekiantį paukštį ir priversti kuo skubiausiai nunešti laišką adresatui. Pavyzdžiui.

Bet naktys yra mano. Kol turėsiu atskirą kambarį, naktys bus mano. Kaip ir skirtingos naktinės pamainos. Vis dėlto išmokau

apdairiai elgtis ir su šiomis moterimis. Nakties pradžioje dažniausiai jų nejudinu, nes tuomet jos būna labai užsiėmusios ir sunkiai valdomos. Būdama kūne, prieš išskrisdama su žuvėdra ar šarka, niekada jų nieko neprašau, tik leidžiu parengti mane miegui ir užgesinti šviesą. Su žuvėdromis geriausia: jos plačių sparnų ir lankstaus skrydžio, ko trūksta šarkoms. Be to, yra nejautrokos, tarsi niekada nepastebi, kai jų sąmonę perskrodžia kita. O šarkos išsigąsta ir ima baidytis to, ką staiga pajunta už akių. Bemaž kaip žmonės.

Taigi nenoriu gąsdinti naktinės pamainos moterų. Užtat nedažnai jas užvaldau, paprastai tik ramybės valandą tarp trečios ir ketvirtos, kai ligoniai miega giliai ir nesapnuodami, o jos pačios gali atsisėsti kavinėje ir atsiduoti mintims. Aš rūpestingai daliju malones, palengva perplukdydama savo sąmonę tai per vieną, tai per kitą. Šnabždu paguodos žodžius nuliūdusioms, paišau žydinčius sapnus jaunoms ir paniūniuoju dainelę apie ramybės kupiną vandenį susijaudinusioms. Tik visoms ilsintis siauroje riboje tarp miego ir būdravimo, kurią nors įkinkau man tarnauti.

Taip prieš keletą savaičių vieną naktį paliepiau Agnetai smulkučiukėm raidytėm ant rausvo šilkinio popieriaus parašyti laišką, koridoriais atnešti į mano palatą ir paslėpti pagalvės užvalkale. Kitą naktį Marijai Luisai teko parašyti kitą laišką ir atlikti tą pačią kelionę. Dar po kelių naktų blyškioji Ilva gavo susiieškoti geltoną receptų knygelę ir suantspauduoti užmirštu daktarės Vulf antspaudu. Bet kai pakuždėjau jos galvoje Birgitos dainušką, taip pasibjaurėjo, kad paleido rašiklį. Turėjau taip išplėsti savąjį Aš, kad galiausiai jis užpildė visą jos galvą, ir tik tada jos ranka sugriebė raudoną tušinuką ir iškeverzojo popieriuje mano diktuojamus žodžius. Rytą atėjus Hubertsonui, buvau tokia išsekusi, kad kalbinama nepajėgiau atsakyti. Bet kitą naktį vis dėlto įstengiau juodaakei Tujai liepti paruošti tris naudotus vokus ir užrašyti ant jų adresus. O vakar, kai akmuo jau buvo išjudintas, dar gerai neįnaktėjus nuginiau Leną į slaugių postą, priverčiau tylutėliai uždaryti duris, surinkti telefono numerį ir pareikšti, kad skambinanti iš Motalos budinčios moterų rūpybos...

Ir viską padariau dėl Hubertsono, taip ilgai troškusio pasakojimo apie mano seseris.

Bet kad ir kaip man svarbus Hubertsonas, negaliu jam duoti to, ko nori, nepridėdama ir to, ko nenori. Pasakojimo apie man paliktą gyvenimą.

Šio pasakojimo pradžią man pačiai dovanojo Hubertsonas.

– Tu esi paskutinio badmečio paskutinė auka, – kartą pasakė. Galbūt taip ir reikėtų žiūrėti; juk pasakojimas apie kiekvieno iš mūsų gyvenimą yra ir pasakojimas apie tai, kas buvo iki mūsų.

Taigi mano istorija prasideda ne mažiau kaip trisdešimt metų prieš mano gimimą. Baigiantis Pirmajam pasauliniam karui, vieną lapkričio dieną mažučiukė mergytė sėdi geležine krosnele apšildomame Norčiopingo kambaryje ir verkia.

– Nenoriu ropių, mama... – sniaukroja užtinusia gerkle. – Nenoriu ropių!

Bet motina neatsiliepia, tik pasilenkusi įkiša krosnin dar vieną pliauską, dar spėja pamatyti, kaip sukibirkščiuoja tošis, ir uždaro dureles, kad įsidegtų ugnis.

Visas mergytės veidelis šlapias ir maldaujantis: akys, lūpos ir smakras. Visa motinos laikysena sausa ir užsklęsta: kietai sučiaupta burna, sugniaužtos rankos, priešiškai nugręžta nugara.

– Mamyte, nenoriu ropių... Nenoriu ir šiandien!

Bet motina, nurijusi užuojautą, nebeprisimena, kodėl ją taip drasko mergytės rauda. Mergytė vėl pradeda, prasižioja dar kartą prašyti, bet motina atsigręžia ir pažvelgia jai tiesiai į akis. Mergytė bemat nutyla, nes nors ir neturi ketverių metų, gerai supranta, kas matyti motinos akyse. Bus dar blogiau.

– Turime tik ropių, – taria motina. Mergytė neatsako, sėdi tylutėlė, motinai prijuoste šluostant nuo veidelio ašaras. Audinys nuo dažno skalbimo suminkštėjęs, bet ranka po juo nuo to paties vandens sudiržusi.

O paskui, kai ruduo pereina į žiemą ir iš tikrųjų pasidaro blogiau, mergytė nebeverkia, nutyla alkiui graužiant kūnelį. Šis sumaigo ir perdaro minkštą vaiko skeletą, kojytės išlinksta ir iš-

krypsta, tose vietose, kur šonkauliai pereina į kremzles, iššoka gumbeliai, o dubuo paslapčia visiškai pasikeičia.

Mergytė susitaiko su savo nuovargiu kaip kupra ant nugaros. Rytais, motinai išėjus į fabriką ir palikus ją vieną su pakurta krosnele, užsirango ant ištraukiamos sofos ir guli. Ji nežaidžia, nebeatmena tų avižinės košės ir pieno laikų, kai galėdavo žaisti. Bet atmintis sugrįžta, kai vieną dieną sofos dugne užtinka keletą trupiniukų: įkišusi ranką pro čiužinio kraštą, smiliumi brūkštelėjo per medinį sofos dugną. Staiga užčiuopia kažką kieta. Traškios duonos trupinius. Kažkada ant šios sofos gulėjęs žmogus valgė traškią duoną. Tą pačią akimirką staiga ir nepaaiškinamai iš nosies kliūsteli kraujas.

Ši mergytė kraujuos visą gyvenimą. Jos kraujagyslės tapo trapios kaip muilo burbulas: sprogdavo vos paliestos vėjo. Ir bėgant laikui reikalai nepasitaiso. Jos kūnas, regis, atsisako tikėti tuo, kas vyksta vėliau: kad badmetis baigėsi, kad motina nukrauna stalą bulvėmis, kiauliena su svogūnų padažu, rupia duona ir kvapiais obuoliais, kad ji pati užauga ir išmoksta kepti labai riebias sviestines bandeles ir surauginti pieną, tirtantį nuo tirštumo dubenyje. Ji vis tiek kraujuoja, o jos skeletas iškraipytas visiems laikams.

Šiame kraujuojančiame kūne prasideda mano būtis, ten aš įsiskverbiu ir tvirtai įsikabinu į storą gimdos gleivinę, ten sklandau gemalo gyvenimo amžinybėje ir augdama girdžiu, kaip ji dainuoja, kvakši ir juokiasi.

Gydytojas, apžiūrintis ją prieš gimdymą, nieko nežino nei apie geležine krosnele šildytą kambarį, nei apie badą, tad jam ne galvoj išmatuoti jos dubens konjugatą. Trisdešimt valandų mano galvą maigo iškrypę kaulai, trisdešimt valandų mudvi kamuojamės, nes senasis badas laiko užtvėręs kelią į gyvenimą. Tik kai abi esame pasirengusios mirti, ją užmigdo ir perskrodžia gimdą.

– Kas gimė? – pabudusi sušnabžda Elena.

Ką jai atsakyti? Ką begalima atsakyti?

Akušerė nusigręžia ir tyli. Visi tyli.

Bet aš pati ištiesiu ranką per laiką ir sukuždu:

– Į krantą išplautas rąstgalys, mama.

Bet gal išvaduosiu Hubertsoną nuo šitos istorijos. Juk jis ir taip viską žino apie trapias Elenos kraujagysles ir sugniužintą skeletą. Juk, skirtingai nei aš, jis ją iš tikrųjų pažinojo ir globojo.

Iš manęs jis laukia visai kito dalyko: užbaigto pasakojimo. Jis nori išvysti, kaip baigėsi istorija, prasidėjusi vieną birželio dieną daugiau nei prieš trisdešimt metų, kai jis savo šeimininkę rado ant grindų ištiktą insulto.

Jis dažnai pasakodavo, kaip tada elgėsi trys mergaitės: kaip Kristina stovėjo lyg įšalusi tarpdury, lūpas užspaudusi kumščiais, kaip Margareta sėdėjo šalia Elenos laikydama jos ranką, kaip Birgita glaudėsi prie sienos šaižiai spiegdama:

– Aš nekalta, aš nekalta...

Jis išvežė Eleną greitąja. O kai vėlai vakare parsirado, namai buvo tušti ir ant durų kabojo lapelis, pranešantis, kad mergaitėmis pasirūpino vaikų globos komisija.

Vėliau jis stebėjęs jas tik iš tolo. Žinoma, Kristina yra jo kolegė, tačiau labai santūri kolegė. Ji mielai šneka apie savo darbą ir net retkarčiais pasikviečia vakarienės, bet jam paminėjus Eleną ir tai, kas tąsyk atsitiko, nutyla ir nusuka žvilgsnį.

– Aš svarstau, – sako jis kartais. – Svarstau, kas atsitiko prieš man pareinant...

Ir vieną dieną buvau tokia kvaila, kad jam atsakiau:

– Sutik, kad aš parašyčiau tau šį pasakojimą.

Ir kone tučtuojau pasigailėjau.

Hubertsonas mano, kad aš bijau ir todėl istorija gaišuoja, o aš nuolat ją pradedu iš naujo. Bet taip nėra. Aš nebijau savo seserų, tik nenoriu pernelyg prie jų priartėti. Matote, aš prie nieko nenoriu pernelyg priartėti. Galbūt tik prie Hubertsono.

Didžiausias mano būklės – tiek išorinės, tiek vidinės – sunkumas, kad aš negaliu apsiginti. Kone penkiasdešimt metų kiti žmonės tolydžio čiupinėjo mano kūną: šampūnu trinko man galvą ir tepalais trynė odą, šepetėliu valė dantis ir krapštė nagus, keitė pridergtas palutes ir išmesdavo kruvinus tvarsčius. Ir visa, kas atrodydavo malonu vaikystėje ir būdavo pakeliama jaunystėje, da-

bar tėra kasdienė kančia. Lyg kiekviena ranka išdurtų po skylutę ir pro šias sunktųsi manasis Aš. Greitai būsiu tik barškančius kaulus gaubiantis odos maišas; visa kita bus išbėgę ant komunos linoleumo grindų ir iššluota valytojų.

Su mano slaptais gabumais turėtų būti priešingai: balandžio ragana turėtų prispausti nešėjo esybę prie baltų kaukolės sienų kaip ploną plėvelę ir panaudoti jo kūną saviems tikslams. Tačiau pernelyg dažnai aš pati pranykstu kitų žmonių galvose, įsiskverbiu ir prasiskiedžiu. Ir ūmiai juokiuosi ir verkiu, myliu ir nekenčiu pagal jų diktuojamas sąlygas, o ne savo. Prasmengu savo nešėjuose. Bet šito nenoriu. Turėtų būti kitaip.

Todėl dabar pasirenku tik gyvūnus ir abejingus prašalaičius. Ten galiu plūduriuoti paviršiuje, ten niekada negresia skenduolio mirtis. Ir todėl itin rūpestingai saugausi, kad neįlįsčiau į tuos, kurie gerąja ar blogąja prasme yra svarbūs mano gyvenime: niekada į Šerstiną Pirmąją ir niekada į Hubertsoną. Ir niekada į savo seseris.

Kažkuri iš šios trijulės gyvena man skirtą gyvenimą. Ir taip pat karštai, kaip kad Hubertsonas trokšta sužinoti, kas atsitiko tą dieną prieš daugelį metų, aš trokštu išsiaiškinti, kuriai jis atiteko.

Bet aš tik noriu žinoti. Nenoriu išbandyti. Noriu pamatyti, bet neprisiliesti.

Vis dėlto. Pažadėjau Hubertsonui atsakyti į senąjį klausimą, o pažadas yra pažadas. Užtat šią akimirką esu daugelyje vietų. Pusiausėda lovoje ryžtingai grabalioju sviestainio kvadratėlį su kruopėta dešra ir tuo pat metu sklandau Norčiopingo policijos nuovados girtuoklių kameroje, kur uždaryta Birgita, ir stovėdama ant Postindustrinio Rojaus laiptų žiūriu, kaip Kristina rausiasi rankinėje raktų. Margareta, prikandusi lūpą, stovi jai už nugaros.

– Tik palįsiu po dušu, – sako ji, – ir dumsiu...

Kristina po nemiegotos nakties per daug pavargusi, kad vaidintų svetingą šeimininkę. Tik gūžteli. Margaretos balse tarsi suskambą maldavimas:

– Gal ir numigsiu kokią valandą. Ar neprieštarausi? Juk negausiu automobilio iki pietų...

Kristina dar sykį gūžteli ir atidaro duris. Jai tylint Margareta dar labiau įsibaimina.

– Bet aš galiu paruošti pusryčius, jei nori. Kol palįsi po dušu ir susitvarkysi.

Kristina tvarkingai pasikabina peleriną ant kabyklos. Margareta nutrenkia skrandutę ant senos skrynios ir kreipiasi garsiau:

– Na, taip ir padarysim. Aš paruošiu pusryčius, kol tu susitvarkysi... Ko nori: arbatos ar kavos?

– Kavos, – pagaliau atsako Kristina, įdėmiai tyrinėdama savo pilką veidą prieškambario veidrodyje. – Juodos kavos...

Birgita prasižiojusi drybso ant nuolaidžių girtuoklių kameros grindų. Ji miega, bet nesapnuoja, net ir miegodama suvokia, kad reikia saugotis sapnų.

Niekas nesiveržė jos tardyti. Nesutikusi pasisakyti pavardės, ji paprasčiausiai buvo įstumta į kamerą be tolesnių formalumų. Ji nešaukė, net nesikeikė. Tik atsigulė ant šono ir pasikišo abi rankas po skruostu. Kaip angelas. Tikras angeliukas.

O Dievulėli. Ir dėl šitos ji mane paliko...

Taip, paliko. Elena manęs atsisakė. Trys sveikos globos reikalingos mergytės susirado gerus namus šešto dešimtmečio pradžios Motaloje, nes ištiktas cerebrinio paralyžiaus, tampomas mėšlungio ir nuomariu sergantis kūdikis prieš keletą metų buvo atiduotas į invalidų prieglaudą ir užmirštas.

Praktiniu požiūriu buvo gerai nuspręsta: už trijų mergyčių laimę sumokėta ketvirtosios nelaime. O Elena gyveno praktiškais laikais; laikais, sunkiai pakentusiais kančią ir netobulumą. Ankstyvuosiuose tautos namuose turėjo būti iššluotos visos kertės, todėl visus kvailius ir apsigimėlius atiduodavo įstaigoms. Ten balti gydytojų chalatai kvepėjo vėju ir vandeniu, ten su muilu šveisdavo grindis kiekvieną mielą dienelę, o koridoriuose būdavo taip tylu, kad už keliolikos metrų girdėdavai, kaip šiugžda krakmolytos slaugių uniformos. Tik pamesti vaikai ardė tobulybę, tie apsiseilėję ir akli vandengalviai, inkščiantys šlubiai ir ai-

manuojantys kupriai, rėkiantys ir mikčiojantys epileptikai ir sergantieji mėšlunglige.

Elena daugeliu atžvilgių buvo savo laikų kūdikis; kaip viena pirmųjų patronuojančių seselių, ji priklausė higienos brigadai. Paauglystėje išmokusi baidytis su darbu fabrike susijusios prievartos ir izoliacijos, nuo Norčiopingo tekstilės pramonės ji pabėgo į Motalą. Ten buvo aptaisyta veik tikra slaugės uniforma ir kiekvieną dieną pervažiuodavo miestą dviračiu; gamindavo valgį vienišiems senukams, apiplaudavo ir apkuopdavo visų pasiligojusių motinų vaikus ir rūpindavosi, kad drebančios neseniai kūdikio susilaukusios mamos nepasiduotų pogimdyminei psichozei, o prisimintų savo pareigas.

Ji buvo tikras perlas. Tokia buvo visuotinė tiek socialinių reikalų komisijos, tiek vaikų globos komisijos nuomonė. Smagi ir pareiginga, švari ir rūpestinga, sumani ir patikima. Be to, skaniai virdavo. Todėl niekas per daug nenustebo, kai apie ją ėmė nevikriai suktis Hugas Juhansonas, pirmasis statybininkas, kada nors patekęs į miesto savivaldybę. Jie buvo tarsi vienas kitam sukurti: dori ir patikimi, garbingi ir darbštūs. Kad Hugas buvo dvidešimt metų vyresnis ir našlys, atrodė tik pranašumas: dabar jis turėjo nuosavą namą ir jaunai žmonai galėjo pasiūlyti įrengtus namus.

Tarp Hubertsono popierių kažkur esama Hugo nuotraukos, retušuoto penkto dešimtmečio pusamžio vyro senomis akimis ir lygiu veidu portreto. Sunku įsivaizduoti, kad jis iš tikrųjų buvo mano tėvas, jo akys man nieko nesako.

Galbūt nėra nieko keisto. Mat Hugas tebuvo tik mano motinos apsėklintojas. Kai Elena buvo paguldyta ant gimdymo stalo, Hugas kitoje ligoninės palatoje jau kovojo su vėžiu.

Liaujuosi kramčiusi sviestainį ir įsiklausau. Auklių komandos kulniukai kaukši koridoriuje itin efektyviais sūkuriais, bet jų balsai prislopo. Taip jos šneka, tik kai kuriam nors iš ligonių iš tikrųjų pasidaro blogai.

Kažin kam?

Pažįstu ne itin daug kitų ligonių. Iš teisybės, jų vengiu. Daugelis yra seni ir savo buvimu dėl daugybės priežasčių mane kankina. Pastarosiomis dienomis, kai Šerstinos Antrosios merginos rideno mane koridoriumi, mačiau seną vyrą, vienišą sėdintį valgykloje. Atsidusau, kai jis sušmėžavo pro praviras valgyklos duris, ir mergina man už nugaros sustojo vidury žingsnio. Akimirką sustingome vienas kito akyse: mergina, senukas ir aš.

Jis, lygiai kaip ir aš, sėdėjo pririštas vežimėlyje. Bet viršutinis diržas buvo atsileidęs ir stuomuo taip pasviręs į priekį, kad kairysis skruostas įsirėmė į stalo viršų. Protezai vos laikėsi burnoje. Po juo tabalavo glebnios rankos. Jis nepajėgė jų pakelti, kad įsitvėręs į stalą mažumėlę atsitiestų. Pečiai buvo sunkiai užgriuvę aštrų stalo kraštą. Jam turėjo skaudėti.

Jis nepratarė nė žodžio, net nesudejavo, tik iš lėto kilstelėjo antakius. Tą pačią valandėlę laikas vėl pajudėjo iš vietos. Mergina paleido mano vežimėlį ir abiem rankom susiėmė už burnos.

– O Dieve! – šūktelėjo. – Ne!

Buvau dėkinga, kad ji šituo pasitenkino, kad buvo Šerstinos Antrosios pamainos mergina, neveblenanti jam kaip kūdikiui. Ji tik žengė kelis žvitrius žingsnius ir jam padėjo.

– Ar nori gultis, Folke? – paklausė.

Jis užsimerkė ir kinktelėjo galvą. Staiga pajutau jam begalinį ilgesį, norėjau pakilti iš savo vežimėlio, sugriebti jį tvirtomis rankomis ir nusinešti iš šio pažeminimo kažkur kitur... Tačiau teįstengiau nusukti žvilgsnį, kai jį nurideno pro šalį, kaip kad tūkstančius kartų jis nusukdavo akis nuo manęs.

Galbūt Folkė dabar nutarė mirti.

Štai taip pasielgia jie, stipriausi senukai. Nutaria mirti. Žinoma, jie negali pasirinkti ligos, bet susirgę, regis, turi galią savo pačių mirčiai. Iš šio pasaulio jie iškeliauja visai paprastai: vieną dieną atgniaužia į gyvenimo lyną įsikibusią ranką ir nukrinta.

Aš pati vis dar stipriai kabinuosi į savo lyną. Daugiausia dėl seserų ir Hubertsono, tačiau ir todėl, kad žinau, kas laukia ne laiku mirusių. Bet Folkei nėra ko bijoti. Jo gyvenimas užbaigtas, jam niekada nereikės žygiuoti Mirusiųjų procesijoje.

Trinkteli durys, čirškianti it papūgėlė mergina pastumia jas strėnomis.

– Ar papusryčiavai, Dezirė?

Apžioju kandiklį ir išpučiu:

– Taip. Ir šiandien norėčiau palįsti po dušu. Ar pavyks?

Skaitant tekstą ekrane, jos veide atsiranda abejonė. Ji trūkteli pečiais.

– Nežinau. Pasiklausiu...

– Jau daugiau kaip savaitė nesimaudžiau.

Ji mėgina mane nutildyti. Aš reikalauju, taigi esu išlepinta. Visi ligoniai, turėję pagalbininkų ir nuosavus butus, laikomi išlepintais. O aš ypač išlepinta, nes man už nugaros stovi Hubertsonas. Tokie kaip aš tariasi galį patys spręsti. Taip pat ir kada bei kaip dažnai jiems maudytis. Visiškai neatsižvelgdami į darbuotojų krūvį bei slaugos taupumo sumetimus.

Aš nepaleidžiu kandiklio.

– Man šiandien reikia palįsti po dušu. Nuo manęs sklinda blogas kvapas. Be to, atsiranda pragulų, jei neišsimaudau porą kartų per savaitę. Juk jūs žinote...

Dabar ji jau nebečirška kaip papūgėlė, jos balsas pažemėjęs visa oktava, kai išlekia pro duris stvėrusi padėklą.

– Taip, bet aš turiu pasiklausti! Juk sakiau!

Ji ketina atraportuoti pačiai Šerstinai Pirmajai. Bet Šerstina Pirmoji nesiskubins atsakyti.

Aš šypteliu ir pasirengiu laukti.

Postindustriniame Rojuje Kristina atsisėda prie pusryčių stalo ir užgniaužia atodūsį. Tai šit kokie jos pirmieji vieniši pusryčiai, apie kuriuos taip ilgai svajojo. Jokio viskio marmelado, jokio Čedaro sūrio ir jokių bandelių. Ir tikrai jokios tylos, nei ramybės.

Jos kiaušinis keistos išvaizdos: pusiau išviręs, pusiau išnykęs. Matyt, verdant skilo lukštas, baltymas išsiveržė ir kabo lyg puta kitoje pusėje. Tarsi į kiaušinį būtų įsimetusi pasiutligė. Be to, Margareta, pagauta neapskaičiuotos ambicijos, pakepino aštuonias duonos riekutes: jos kėpso krepšelyje šaltos ir suodinos.

– Aš verčiau pati pasikepinsiu duonos, – taria Kristina ir atsargiai nusišypso per stalą. Margareta gūžteli, taisydama pusryčius ji surūgo ir dabar jai tik nusispjaut į Kristinos pridengtą jos kulinarinio talento kritiką.

– Ar liksi numigti keletą valandų? – paklausia Kristina, spausdama į šviežiai pakepintą riekutę ploną sviesto sluoksnelį. Svieste pilna juodų taškiukų. Margareta ką tik užsitepė vieną iš suodinų riekučių. Abi be žado stebi taškuotą sviestą, kol pagaliau Margareta atsako:

– Taip. Jei leisi. Bet apie pietus kokį kartelį išbėgsiu.

Kristina rimtai linkteli.

– Tuomet duosiu tau raktą, kad išeidama užrakintum. Gali paskui įmesti į vieną iš dūdkriauklių...

Margareta vypteli.

– Ar į tas, kur prie virtuvės laiptų?

– Taigi. Nusipirkau, kai su Eriku lankėmės Balyje... Buvo nelengva parsigabenti sveikas.

Margareta nepastebimai šnirpšteli.

– Tai jos tikros?

Kristina pakelia akis išties apstulbinta klausimo.

– Aišku, tikros.

Margareta vėl vypteli ir siekia cigarečių. Jos pusiau nuvalgytas sviestainis tebeguli ant lėkštutės.

– Štai kaip, – pasako spragtelėdama žiebtuvėlį. – O aš maniau, kad iš plastiko...

Bet kaip tik tuo metu, kai atėjo eilė surūgti Kristinai, suskamba telefonas. Ją kviečia į ligoninę. Tuoj pat.

Šerstina Pirmoji ateina greičiau, nei tikėjausi. Jos baltos basutės minkštais padais, užtat aš negirdžiu. Tik staigiai pastumia mano duris ir jau stovi palatoje.

Keisčiausia, kad gražios moterys iš tikrųjų beveidės. Atrodo taip, kaip vaizduojamos reklamoje: gražiausia iš gražiausių neturi jokių veido bruožų, tik porą laisvai sklandančių akių ir burnos užuominą.

Taip pat ir Šerstina Pirmoji. Žinoma, ji turi ir nosį, ir skruostus, ir smakrą, bet jos spindinčios akys ir tobulos lūpos visiškai užgožia visus kitus bruožus. Dabar ji suraukia dailiai išlenktus antakius ir įremia spindinčias akis į varguolę, gulinčią lovoje.

– Ar atsirado naujų pragulų?

Aš apžioju kandiklį.

– Ne, dar ne.

– Bet Ulrikai sakei, kad atsirado.

– Kokiai Ulrikai?

– Jaunesniajai slaugei, atnešusiai pusryčius. Ji sakė, kad tvirtini turinti naujų pragulų...

– Aš netvirtinau. Tik pasakiau, kad atsiras, jei nepalįsiu po dušu.

– Šiandien mums trūksta žmonių, kurie galėtų numaudyti.

– Bet aš nesimaudžiau visą savaitę!

– Labai gaila. Aš nekalta, kad dabar neturime tam galimybių. Bet pasirūpinsiu, kad atsikeltum ir nuvažiuotum į svetainę. Vežimėlis – geriausia priemonė nuo pragulų, kaip žinai. Be to, šiandien žaisime paveikslėlių bingą. O paskui atvyks padainuoti choras.

Man sustiprėja traukuliai, galva taip bloškiasi į šalį, kad lūpomis vos benulaikau kandiklį. Vis dėlto pavyksta išpūsti mikčiojantį protestą:

– Aš nenoriu žaisti paveikslėlių bingo. Ir klausytis choro. Noriu palįsti po dušu!

Šerstina Pirmoji kantriai laukia, kol baigsiu pūsti. Paskui nusišypso.

– Tau bus smagu, vos tik ten nuvažiuosi. Kas žino, galbūt šiandien laimėsi apelsiną? Be to, mums reikia apkuopti tavo kambarį. Taigi bus šiokių tokių permainų.

Kandiklis išsprūsta iš burnos ir nuslysta į šoną, man reikia kautis su traukuliais, kad vėl jį apžiočiau. Tačiau Šerstina Pirmoji neskuba, stovi meiliai šypsodama prie lovos krašto ir stebi, kaip gaudau orą. Kai galiausiai apžioju kandiklį, įstengiu išpūsti tik vieną žodį:

– Permainų?

Šerstina Pirmoji dar plačiau nusišypso.

– Žinoma, tu išsikelsi pas kitą pacientę. Tikriausiai bus smagu?

Aš smarkiai papučiu:

– Ne!

Šerstinos Pirmosios balsas pažemėja, kai pasilenkusi ima mane klostyti.

– Kaip gaila, o aš maniau, kad tau patiks būti tarp žmonių.

Ji atsitiesia ir susikryžiuoja rankas ant krūtinės.

– Klausyk, iš tiesų man labai gaila. Bet nieko negaliu padaryti, mes turim perkraustyti ligonius, nes Folkei iš antrosios palatos reikia vienutės. Jam labai pablogėjo, ir netrukus čia suvažiuos visa jo šeima. Jis gaus tavo palatą, o tu persikelsi pas Mariją.

Vėl apžioju kandiklį, nors ir bijau tampydamasi nutraukti žarną. Tuomet likčiau bebalsė, kol ateis Šerstinos Antrosios pamaina. O gal net iki Hubertsono apsilankymo anksti rytą. Nuo šios minties mane pagauna siaubas, bet vis tiek nepajėgiu prasižioti ir paleisti kandiklio. Papučiu dar sykį:

– Pas ką?

Žodžiai sublyksi ekrane, eidama prie durų Šerstina Pirmoji užmeta į juos akį. Uždėjusi ranką ant rankenos, ji sustoja ir pamosuoja man antrąja.

– Mariją. Tikriausiai žinai. Tą, sergančią Dauno sindromu. Ji be galo miela, kaip ir visi mongolidai! Jie – žemės druska, kaip žinai. Visada vienodai meilūs ir švelnūs. Tau yra ko iš jos pasimokyti!

Akyse blyksteli žaibai, kūną supurto nemėšlungiški traukuliai. Užsimerkiu. Horizonte tamsu. Artėja audra, ir aš tegaliu atsiduoti jos jėgoms.

DVYNYS „SIURBLYS“

... ir tarei sau vonios kambary:
Aš nesu mylimiausias vaikas.
Brangioji, kai ateina
lemiamas momentas
ir užgęsta šviesa, ir įsirita migla,
ir tūnai avarijos sužalotame savo kūne
po antklode arba degančiu automobiliu,
ir pliūpčioja iš tavęs raudonos liepsnos,
ir šalia galvos užsiplieskia asfaltas
arba grindys ar pagalvė,
mes nė vienas nesame toks;
arba esame visi.

Margaret Atwood
(pagal Hans Nygren vertimą)

– Ligoninę? – paklausia Margareta. – Maniau, kad dirbi slaugos centre.

Kristina plasnoja po virtuvę ieškodama raktų ryšulio. Ji jau užsivilkusi peleriną.

– Aš ir dirbu. Bet, kaip šeimos gydytoja, turiu pacientų ir ligoninėje...

Suradusi ryšulį ant suolo šalia viryklės, tučtuojau ima knebinėti virtuvės durų raktą. Tačiau pirštai neklauso, o perregima oda užsiplieskia nuo įtampos.

– Duokš, – sako Margareta, tebesėdinti prie pusryčių stalo. – Aš atsirišiu...

Kristina sagstosi peleriną laukdama, kol Margareta baigs rišti, tai tetrunka akimirką.

– Štai!

Margareta atkiša ryšulį, virtuvės raktas guli ant stalo. Akimirką abi žiūri į jį, ir abiejų galvose nuaidi tetos Elenos balsas: *Nedėkit raktų ant stalo! Tai reiškia nesėkmę!* Margareta stveria raktą ir šypsodama įsikiša į džinsų kišenę.

– Na, – taria Kristina ir staiga nebeatrodo tokia amžinai skubanti. Greičiau dvejojanti. – Na, viso labo. Tikriausiai dar susisieksim...

Margareta vypteli.

– Tikriausiai. Ir tau viso labo.

– Ar važiuosi prie kapo?

Margareta kinkteli galvą.

– Jei spėsiu dar nesutemus...

– O Birgita?

– Ech! Matyt, prisižaidė šį kartą...

Akimirką stoja tyla, paskui Kristina krenkšteli:

– Na, taip sakant. Susisieksim. Bet dabar turiu skubėti...

Staiga jai tarytum kyla mintis žengti žingsnį į priekį ir paliesti Margaretą. Bet Margareta ją sustabdo išpūsdama jos pusėn dūmų debesį.

– Erikai, – garsiai ištaria Kristina sau pačiai, sukdama starterio raktelį. Ji dažnai kartoja jo vardą, likusi viena, – ne iš ilgesio, bet todėl, kad mintis apie jį suteikia stiprybės. O dabar jai kaip tik reikia stiprybės. Pastarosios paros įvykiai tarytum atitraukė užuolaidą – pilką it plienas aksomo užuolaidą, banguojančią geležinę uždangą, – ir apnuogino praeitį. Trokšdama, kad Erikas išvažiuotų, ji užmiršo jį esant jos užuolaidos traukytoją, padedantį jai gyventi taip, lyg tai, kas seniai nugyventa, nebeegzistuotų. Šalia jo praeitis yra mirusi, o kai jis nepasiekiamas ranka, vėl sukruta ir ima kvėpuoti.

Bet šįsyk ji neketina vėl joje atsidurti. Ji nebėra nei vaikas, nei paauglė, ir praeitis yra praeitis. Šiandieninė Kristina Vulf neturi nieko bendro su senais įvykiais. Ji gimė Lundo universitete kaip tik tą septinto dešimtmečio pabaigos akimirką, kai pasaulio istorija užsikirto ir peršoko ant kito krumpliaračio. Į studentų kambarį kažkas įrideno kiaušinį, ir po kelių valandų trapus lukštas ėmė trūkinėti. Vidurnaktį kiaušinis galutinai suskilo. Tuomet lukštas prasivėrė į dvi puses, ir iš jo išlipo jauna moteris. Jau nuo pirmos akimirkos ji buvo tokia, kokia jai buvo skirta tapti: rimta ir ryžtinga mergina, kas rytą atsisėdanti prie rašomojo stalo ir lygiai aštuntą atsiverčianti vadovėlius. Tik retkarčiais vakarėjant ji atidėdavo į šalį knygas, išsitraukdavo melsvo laiškinio popieriaus ir parašydavo laišką įmotei, kurią buvo susitikusi kitame gyvenime. Turinys visada būdavo tas pats: viskas gerai ir taupau pinigus, kad atvažiuočiau tavęs aplankyti per Kalėdas! Ji retai kada gaudavo atsakymą, bet pašto dėžutėje atsirasdavo kitokių laiškų. Dažnai

antspauduotų Norčiopinge. Tokius suglamžydavo ir išmesdavo net neatplėšusi. Norčiopinge ji nieko nepažinojo. Buvo ką tik gimusi ir gyveno Lunde.

– Gyvenimą galima pasirinkti, – dažnai galvodavo tuo metu. – Nebūtina imti tik tai, kas tau duodama.

Bet dabar ji jau seniai suaugusi ir pasirinkusi, gyvena Vadstenoje, yra pareiginga ir atsakinga moteris, neturinti nei laiko, nei galimybių knaisiotis praeityje. Ji dar sykį pasuka starterio raktelį. Variklis atsiliepia mažne apatiškai kostelėdamas. Skydelyje sublyksi dvi raudonos lemputės. Benzino ir baterijų. Kristina persibraukia ranka plaukus, ją pila prakaitas, o akiniai smarkiai rasoja.

– Nesijaudink, – taria sau garsiai ir prisiverčia užsimerkti. Dar sykį pasuka raktelį. Ir įvyksta stebuklas: variklis ima draugiškai pupsėti. Jis veikia. Ji skubiai žvilgteli į rankinį laikrodį. Nuo telefono skambučio praėjo septynios minutės. Iki ligoninės važiuos dar aštuonias. Suspės.

Be abejo, Kristina žino, kad ligoninėje Folkė mirs. Ji negali jo išgelbėti. Prasidėjo galutinis plaučių uždegimas, visų senatvinės silpnaprotystės apimtų pacientų išvaduotojas. Nors Folkė iš tikrųjų nėra silpnaprotis, tik nukamuotas senatvės. Kai kūną pradėjo apleisti jėgos, jis pats užslopino savo jusles: nenorėjo nei matyti, nei girdėti ar kalbėti. Kristina nieko negali padaryti. Tik palinkėti jam laimingos kelionės.

Iš tikrųjų jai net nereikėjo važiuoti į ligoninę, galėjo paskirti morfijų telefonu, o paskui baigti pusryčiauti. Taip elgiasi kiti gydytojai. Bet Kristina negali, žino, kad taip pasielgusi likusią dienos dalį turėtų saugotis kaltės prislėgtų fantazijų apie skausmingą Folkės mirtį. Užtat bijo laiku nesuspėti. Bijo giminaičių žvilgsnių ir paskambinusios geltonplaukės skyriaus slaugės. Šerstinos Pirmosios, kaip ją vadina. Kristina nervinasi nujausdama, jog ši moteris suvokia, kaip širdyje ji nemėgsta savo profesijos.

Kaip tik taip. Ji nemėgsta savo profesijos. Blogai pasirinko. Ir seniai tą suprato. Iš tikrųjų jau tą dieną, kai pirmąsyk išvydo Eriką.

Ji pateko į jò paskaitą kiek atsitiktinai. Jis buvo strazdanotas doktorantas, stulbinamai nepratęs stovėti prieš žmones. Iš pra-

džių jaudinosi, klaidžiojo akimis ir dažnai stabčiojo, bet pamažėle susižavėjimas savo tema įveikė abejones. *Agnesia cordis!* Itin reta būklė, pasitaikanti vos kartą iš 35 000 nėštumų...

Kristina klausėsi tik puse ausies, viskas, ką iki tol buvo pasakęs, jai neatrodė svarbu. Galbūt įdomu, bet ką tik iškeptai bendrosios praktikos gydytojai nebūtina. Be to, buvo atpratusi ramiai sėdėti; paskutinius mėnesius be perstojo lakstė nuo paciento prie paciento, iš budėjimo – į nustatytą darbo laiką, iš priimamojo – į slaugos centrą, iš ligoninės – į senelių namus.

Jos nuostaba pagaliau ėmė slūgti, pirmų metų nuostaba, kad jai pavyko, kad ji, Kristina Martinson, iš tikrųjų yra diplomuota gydytoja. Kokiame nors juodame žiemos lange išvydusi savo atspindį – pilką moterytę baltu chalatu ir su stetoskopu kišenėje, – ji nebenustebdavo, priešingai, galėdavo kiek ironiškai sau mirktelėti. Dievaži! Šit ateina daktarė.

Bet trumpų triumfo akimirkų vis mažėjo. Ji ėmė suvokti, kokia buvo naivi. Metų metus pralindėjo įknibusi į knygas, karštai ir aistringai siekdama tikslo. Studijos neatstodavo ir miegant, ji prabusdavo vidurnaktį sukrėsta sapnų apie mistinius pacientus. Bet taip ir turėjo būti. Rytą ji tik išsipurtydavo sapnus iš plaukų ir vėl imdavo semtis naujų naujos dienos žinių. Vieną rytą, galvodavo tuo metu, ji prabusianti gydytoja ir viskas būsią kitaip. Visų pirma pasikeisianti pati. Visas slidinėjantis ir išskydęs jos vidus išdžius ir sustings, ji taps vientisa ir nepajudinama, tvirta kaip betono kolona.

Ir šis rytas atėjo, bet stebuklo neįvyko. Dvylika mėnesių rytai ateidavo ir praeidavo be jokių pokyčių. Ir Kristina ėmė suprasti, kad tik dabar – po vienuolikos metų studijų ir praktikos – susimąstė apie pasirinktą profesiją. Ji buvo priversta tapti gydytoja dar nenutuokdama, ar iš tikrųjų nori ja būti.

Bet kodėl? Kodėl tai buvo taip svarbu?

Žinoma, dėl Astridos. Ir dėl Elenos.

Ji tapo gydytoja dėl abiejų savo motinų.

Kristina nuleido galvą ir užmiršo jaunąjį lektorių. Taip, štai kaip buvo. Ne todėl, kad Astrida ar Elena būtų kada nors ma-

niusios tokią pažangą esant galimą. Kai Kristina pareiškė ketinanti tapti gydytoja, ligos patale gulinti Elena dvejojo ir baiminosi, o Astrida atvirai nusišaipė. Šnirpšdama ji sumurmėjo, kad puikybė vedanti į pražūtį, Kristinai dar tik pirmąsyk išdrįsus apie tai užsiminti. Ir vis dėlto Astrida buvo viena iš priežasčių. Jos pasaulyje gydytojai – visi gydytojai – turėjo mistinę galią ir prieš juos ji pavirsdavo visiškai paprasta tetule, baikščia moteryte, įteikliai šypsančia ir prikandusia liežuvį. O tokią Kristina ir norėjo ją matyti. Niekada kitokios. Tiktai tokią.

Profesija buvo bėgimas, bandymas išsigelbėti. Tačiau Astrida jos nepaleido. Ji buvo pasėjusi Kristinoje mažytę sėklytę, šleikštulio sėklytę, slapta įsišaknijusią mokymosi metais ir sužydėjusią gavus pirmą darbą. Dabar jai reikėjo kiekvieną dieną slėpti savo pasidygėjimą priešais ją šmėžuojančiais kūnais: plaukuotomis šlaunimis ir į tešlą panašiais pilvais, maskatuojančiomis moterų krūtimis ir raukšlėtais senių užpakaliais, dvokiančiomis senomis žaizdomis ir prasmirdusiomis papilvėmis.

Kūnas pats save baudžia. Tačiau gydytojas yra išvaduotas, švari ir neužsikrėtusi, ji plevena virš kitų netobulybės, taip aukštai, kad puvėsiai jos niekada nepasieks...

Taip. Kristina dar kartą įsmeigė žvilgsnį į jaunąjį lektorių. Ji ir toliau bus gydytoja. Dėl šio plevenimo. Ir dėl tetos Elenos, nusišypsojusios perkreipta šypsena ir vargais negalais uždėjusios abi rankas jai ant rankos, kai ji pirmąkart atsistojo ligoninėje prie jos lovos apsitaisiusi baltu chalatu ir išsitraukusi stetoskopą.

Jaunasis lektorius, nervingai kuisdamasis ant pakylos, nuleido ekraną ir parengė projektorių. Kristina pasitempė lyg nusikaltusi mokinukė ir pamėgino atrodyti dėmesinga. Šviesą salėje užgesino ir pasidarė tamsu, ekrane išryškėjo pirmoji skaidrė. Placenta. Kraujagyslių raizginys buvo pripildytas metileno mėlynojo, ir lektoriaus smilius blaškėsi po atvaizdą ieškodamas arterijos.

– Etimologija vis dar neaiški, bet esama teorijos, teigiančios, kad nėštumo pradžioje sutrinka kraujagyslių formavimasis, todėl silpnesnis dvynys imamas maitinti panaudotu krauju per *umbili-*

calis... Bet ši kraujagyslė pirmiausia pasiekia apatinę kūno dalį, tad ji, kaip pamatysime, yra mažumėlę tobulesnė...

Jis dar sykį paspaudė mygtuką. Naują skaidrę auditorija sutiko netekusi žado. Kristinai iš pradžių pasirodė, kad ji nieko neįžiūri, sumirksėjusi pasitaisė akinius, o paskui itin neprofesionaliu gestu prisidėjo prie burnos ranką. Per jėgą nuleidusi ranką ant kelių, atsivertė kitą paskaitų bloknoto puslapį, tarytum rengdamasi užsirašyti svarbią pastabą, bet nieko neužsirašė.

Skaidrė vaizdavo mažą kūnelį su virkštele ir ne iki galo išaugusiomis kojytėmis. Begalvį ir berankį vaisių, rausvą mėsos gniužulą. Buvo visiškai akivaizdu, jog tai žmogus. Bet tik jo pusė. Gniužulo viršus buvo lygut lygutėlis, minkštai suapvalėjęs toje vietoje, kur turėjo kyšoti kaklas ir galva.

Tyliai pastovėjęs prie projektoriaus, kol įkris skaidrė, lektorius aiškino toliau:

– Šis reiškinys literatūroje vadinamas *The acardiac monster*, beširdžiu monstru, ir pavadinimas parinktas gerai, nes širdies iš tikrųjų nėra, bet aš jo privengčiau, nes skamba trupučiuką... ee... skandalingai...

Jis dar sykį paspaudė mygtuką, išdygo naujas paveikslėlis, to paties padaro, tik kitu kampu. Dabar tarp abiejų išaugų, turėjusių tapti kojomis, galėjai įžiūrėti mergišką odos raukšlelę. Smilius perbėgo raukšlele.

– Apsigimėlis ir sveikasis dvynys visuomet tos pačios lyties. Dažniausiai būna mergaitės, tačiau kodėl jos vyrauja, nežinoma. Dvynių „siurblių“ mirtingumas didelis, nes tęsiantis nėštumui reikia daugiau kraujo. Dvyniui „siurbliui“ dėl to gali kilti didelių sunkumų...

Po daugelio metų, jų pačių dvynėms jau pradėjus lankyti mokyklą, Kristinai vieną naktį pasirodė, kad ji Eriko nesuprato. Impulsyviai ištiesusi ranką, papurtė jį, nors visą santuoką jo miegas buvo šventas.

– Erikai! – sušnabždėjo miegamojo tamsoje. – Erikai!

Jis atsiliepė tik po valandėlės, suniurnėjo išsisukinėdamas. Bet Kristina tebepurtė jį už peties.

– Klausyk! Aš noriu pasiklausti tik vieno dalyko...

Jis atsimerkė ir atsigręžė į ją mieguistas.

– Kokio?

– Ar prisimeni tą paskaitą, kurią skaitei, kai susitikome? Apie beširdį monstrą? Prisimeni?

Jis užsitraukė ant peties antklodę ir vėl užsimerkė.

– Mmm. O kas?

– Tu kalbėjai apie *dvynį „siurblį"*, ar kaip ten? Bet katrą dvynį turėjai omeny? Sveiką vaiką? Ar tą kitą?

Jis pridengė susierzinimą juoku.

– O Viešpatie, Kristina, koks klausimas vidurnaktį... Žinoma, turėjau omeny sveiką gemalą. Juk savaime aišku: dvynys „siurblys" pumpuoja kraują apsigimėliui...

– O, – tarė Kristina. – Štai kaip. Ačiū. Dabar miegok...

Jis sugriebė jos plaštaką ir lengvai spustelėjo.

– Kodėl klausi?

– Et, šiaip sau prisiminiau. Patį žodį. Visada maniau, kad „siurblys" buvo antrasis dvynys...

Kone miegodamas jis vis dar stengėsi būti toks pat mandagus ir susidomėjęs.

– Kodėl?

Kristina, ištraukusi ranką, palindo giliau po antklode ir užsimerkė stengdamasi nuginti seną vaizdą.

– Et, – tarstelėjo. – Tik pamaniau, kad jis panėšėjo į siurblį...

– Saldžių sapnų, – palinkėjo Erikas.

– Ir tau, – atsakė ji.

Astridą erzino jų bendravimo būdas, kad jie vienas kitam sakydavo *ačiū* ir *prašau, saldžių sapnų* ir *sėkmės*. Nekviesta apsilankiusi jų namuose pirmą ir paskutinį sykį, ji aiškiai parodė, ką mano.

– Jūs maivotės, – pareiškė kraipyta Skonės tarme. – Tarškate kaip didžiausi išpuikėliai. Nejau negalite tiesiai pasakyti, ką iš tikrųjų manote, nejau visą laiką turite nežinia ką vaizduoti? Juk esate vedę, tai galbūt galite šnekėtis kaip žmonės?

Kristina laukė atviro puolimo, ištisus mėnesius ir metus rengėsi jai atsikirsti. Nuzulintas ir aštrus atsakymas jau kabėjo ant

liežuvio galo, tačiau iš pradžių ji nieko nepasakė. Tik suspaudusi lūpas į trumputį minuso ženklą, prisitraukė motinos kavos puodelį, nors šis dar buvo puspilnis. Tylėdama ir pasitempusi nunešė jį prie indų plovimo stalelio.

– Ei, ponia, – sušuko Astrida jai už nugaros. – Aš dar neišgėriau!

Kristina sustingo, apsisuko vis dar nusitvėrusi puodelį ir įsmeigė akis į motiną. Astrida mataravo melsvomis rankomis.

– Dabar būk tokia velniškai maloni ir vėl padėk man puodelį. Ir peleninę, ačiū!

– Čia tau negalima rūkyti, Erikui nepatinka...

– Ohoho! – atšovė Astrida ir užsidegė cigaretę. – Jo praskiestybė Vapalius įsakė... Klausyk, juk galima praverti langą.

Palaidos krūtys sumaskatavo lyg apypilniai bulvių maišai, kai ji pasviro virš stalo. Ilgai ir demonstratyviai grabaliojo kablius, kol atlapojo langą, paskui šnopščiodama vėl nerangiai sudribo ant kėdės. Patenkinta giliai užsitraukė cigaretę ir įsakmiai pabeldė į stalą toje vietoje, kur anksčiau stovėjo kavos puodelis. Kristina tarkštelėjo prieš ją apypilnį puodelį ir giliai atsikvėpė. Balsas turi būti tvirtas, kai ji pateiks Atsakymą.

– Rietis su žmonėmis nė kiek ne garbingiau, nei draugiškai šnekėtis. Bet tu visada manei, kad yra tik vienas tikras jausmas. Pyktis.

Tačiau Kristina nepakankamai įvertino varžovę. Astrida pritrėškė ją tokiu žvilgsniu, kad Atsakymas subyrėjo į dulkes.

– Bučiuok mane iš lėto! – riūktelėjo. – Ar žinai, kad pliurški kaip švedų pakeltnosiai? *Mažutį mažutį meilų žodeliuką! Ir ištaaark jį šypsodama!*

Kristina sustojo prie stalo vis dar tiesia nugara ir pasitempusi, tačiau paširdžiuos suplazdėjo sena baimė. Astrida pasilenkė ir greitai nelyginant roplys mėlynais pirštais apgniaužė jai riešą, suspaudė ir pasuko – tik tiek, kad išties suskaudėtų, bet neliktų žymių. Kvėpavo tyliai ir kalbėjo aiškiai, bet balsas sklido žemesnis nei paprastai, bemaž kaip šnabždesys.

– Ir nesikelk prieš mane į padanges, Kristinute. Nė velnio nebūtum tapusi daktare ir prašmatnia ponia, jei nebūčiau leidusi...

Tą pačią akimirką Erikas atidarė laukujes duris ir šūktelėjo sveikindamasis. Prieškambaryje barkštelėjo pakabos.

Jis kabinasi striukę, pamanė Kristina.

Astrida sugniaužė smarkiau. Kažkas dunkstelėjo į grindis.

Dabar jis aunasi batus. O, mielasis, paskubėk!

Sušnarėjo popieriai, jis dirstelėjo į paštą. Astrida pasuko dar truputį, patrynė dukters odą į riešo kaulus, įdėmiai stebėdama reakciją. Spindinčios akys. Bet jokio pasipriešinimo. Kristina pasipriešino tik vieną kartą gyvenime, ir tai, kas tuomet atsitiko, išmokė ją daugiau niekada nebesipriešinti.

– Ei! – vėl šūktelėjo Erikas. – Ei, ar yra kas namie?

Jis žengė į virtuvę. Kristina sumirksėjo ir pažvelgė motinai į akis, Astrida paniekinamai šnarpštelėjo, bet nusuko žvilgsnį. Atleido gniaužtą ir nustūmė Kristinos ranką vaikiškai piktu mostu.

– Labas, – pasisveikino Erikas. Jis stovėjo prie durų šypsodamas, nieko nepamatęs.

Astrida skubiai užgesino cigaretę, persibraukė ranka kaktą ir nusuko žvilgsnį. Kristinos akys blaškėsi tarp jų abiejų, pergalingai prisimerkdavo žvelgdamos į Astridą ir išsiplėsdavo, ir sužibdavo šypsodamosi Erikui.

– Oje, labas! – šūktelėjo ji, eidama prie jo išskėstomis rankomis. – Negirdėjau, kad parėjai...

Mano vyras, pamanė skęsdama jo glėbyje.

Aš iš tikrųjų turiu vyrą.

Ji niekada jam nepasakė, kad jis buvo vienintelis kada nors jos turėtas vyras, iš tikrųjų net vienintelis jos bučiuotas. Kai per pačią pirmąją konferenciją pietaujant jis atsisėdo šalia, ji įsitempė ir pastiro, o kai po kelių savaičių telefonu pakvietė į teatrą, vos sutikusi turėjo nueiti išsivemti. Ne todėl, kad jis būtų buvęs atstumiantis, anaiptol, bet iš baisaus netikėtumo, kad išvis į ją atkreipė akis vyriškis.

Per pirmojo pavasario pietus, koncertus ir teatro lankymus jos mergystės plėvė vis storėjo ir kietėjo. Prieš dešimt metų ji būtų

buvusi priimtina, prieš penkerius – mažumėlę komiška, bet nūnai ji buvo gėdos dėmė. Mat nūnai prasidėjo nauji laikai, laikai, kai moteris imta laikyti turint trūkumų, jei iki trisdešimties metų nė karto neatsidavė vyriškiui.

Vakarą prieš vasarvidžio išvakares, dėdamasi į naują lagaminą rūpestingai išlygintus vasarinius drabužius, iš siaubo ji pravirko. Kas iš to, kad jos puikiausia medvilninė suknelė kvepia vėju ir vandeniu? Kas iš to, kad jos nudilinti nagai žvilga kaip perlamutras ir kad apsikirpo plaukus nauja ir labai tinkančia kirpsena? Juk ji žinojo, kad dabar šitai turės įvykti, kitaip Erikas jos niekada nebūtų pasikvietęs į tėvų vasarnamį Šv. Onos šcheruose. Ji buvo pasirengusi ištverti daugybę jos laukiančių sunkumų: atlaidų didžponių draugiškumą, rodomą prasimušėliams, pridengtus seserų klausimus apie jos giminę ir pakeltus tėvų antakius, išgirdus jos glaustus atsakymus. Ji žinojo, jog tuomet pašonėj stovės Erikas, jis jau krėtė juokus iš baugščių motinos klausimų apie „apverktinas Kristinos prielaidas“, kaip ji tai vadino. Bet ar jis atlaikys jos nekaltybę? O gal pasibaidęs atsitrauks atatupstas? Arba paniekinamai nusigręš?

Paskui atrodė, kad savarankiškai apsisprendė jos kūnas. Dešinė ranka staiga išsitiesė, plaštaka nuleido užuolaidą, kojos nuvedė prie komodos, dešinė plaštaka paėmė rankinį veidrodėlį, o kairė atsegė ir paleido ant grindų sijoną. Viena plaštaka nustūmė į šalį lagaminą, kita nusmaukė kelnaites. Dešinė koja pati pakilo, pėda įsirėmė į lovos kraštą, o dešinės rankos smilius, didysis pirštas ir bevardis suėmė chirurginį instrumentą. Akys sutiko užsimerkti.

Paskui stvėrusi rankinį veidrodėlį ji pažvelgė į tarpkojį. Tarsi būtų apžiūrinėjusi svetimos moters papilvę: taip, iš visa ko matyti, kad ši moteris turi tam tikrą, nors ir ne itin didelę, seksualinę patirtį. Kraujavo negausiai. Greitas apsiplovimas panaikins visus pėdsakus. O paskui atrodys lyg nieko nebūtų nutikę.

Eidama į vonios kambarį, ji išvydo dešinės rankos pirštus. Vidiniai nagų krašteliai ir krumplių raukšlės buvo apvedžioti storomis kraujo linijomis. Iš pasišlykštėjimo ji susverdėjo ir vos neprarado pusiausvyros: paskutinius žingsnius iki vonios kambario žengė

laikydamasi sienos, užsidarė duris, bet nedegė šviesos, tamsoje apgraibom atsuko šalto vandens čiaupą ir tol skalavo pirštus, kol šie taip atšalo, kad tapo visiškai nejautrūs.

Ir vis dėlto kai kitą rytą Erikas pasistatė automobilį prie jos namo, ji nubėgo laiptais kaip ant sparnų. Diena buvo fantastiška: dangus virš Vadstenos žydras it Mergelės Marijos apdaras, beržų lapeliai tviskėjo saulėje, orą buvo lengva įkvėpti.

– Ko tokia smagi? – įtariai paklausė Erikas, kai jie susitiko ant šaligatvio. – Ar kas atsitiko?

Kristina skubiai prigesino šypseną.

– Nieko neatsitiko, – atsakė, kaip visada, santūriai. – Esu tik gerai nusiteikusi, paprastų paprasčiausiai...

Nes turiu vyrą, pamanė pirmąsyk gyvenime. Užsimokėjau ir dabar tikrai turiu vyrą!

Tetos Elenos namuose niekas niekada nesitikėjo, kad Kristina gaus vyrą. Net ji pati. Paauglystėje ji kenčiančiu veidu tampė moteriškumą it kuprą, tolydžio mėgindama ją nusimesti. Čia Kristina kentė šleikštulį ir skausmus, čia ji kartą per mėnesį raitydavosi ant žemės, o paskui visa drebanti būdavo guldoma į lovą po dvejomis antklodėmis ir apdėliojama šilto vandens buteliais, kai Margareta su Birgita, kaip jaunos moterys, susivėlusios plaukų kupetas, ruošdavosi užkariauti pasaulio.

Buvo vargani laikai. Vėsų vasaros vakarą mėgindama susišildyti ledines rankas stora kojine aptemptu buteliu nuo sulčių, tetos Elenos pripiltu karšto vandens ir įkištu lovon, ji užsimerkdavo ir stengdavosi prisiminti šviesesnes dienas: egzaminą pirmoje klasėje, kai buvo pirmą kartą apdovanota, pilkšvus lyg pūkai sekmadienio rytus virtuvėje, kai tirpdavo sviestas ant karštų tetos Elenos pusryčių bandelių, žaidimus vyšnioje tyliais vasaros vakarais.

Būti maža mergyte tetos Elenos namuose buvo labai paprasta. Paprasta ir ramu. Reikėjo tik valgyti, klausyti ir duotis apkuopiamai. Tokia buvo tvarka. Kristinai dėl to nekildavo jokių keblumų: visas tetos Elenos valgis jai buvo gardus, paklusnumo reikalavimai suprantami, o švarinimasis – vienas malonumas.

Kai Birgita rėkdavo protestuodama, tetai Elenai užsispyrus prieš pietus pačiai nuprausti jos murziną veidą, Kristina gosliai prisiglausdavo prie tetos Elenos pilvo, atėjus jos eilei. Birgita skųsdavosi, kad tetos Elenos rankos per kietos, o Kristinai kietos rankos atrodė malonios. Vaikų namuose buvo slaugė labai švelniomis rankomis. Šiai moteriai prisiartinus, Kristina isteriškai klykdavo; klykdavo ir klykdavo, kol slaugė netekusi kantrybės ją šiurkščiai sugriebdavo. Tik tada Kristina leisdavosi prausiama. Bet dėl visa pikta ir toliau klykdavo.

Šiaip iš vaikų namų ne itin daug prisimena, tik didelį kambarį aukštais langais ir išrikiuotomis lovomis. Jos prisiminimuose viskas balta: sienos, lovos, šviesa, besiskverbianti pro beržų šakas sode. Tik retkarčiais galvoje tarsi žaibas blykstelėdavo koks vaizdas: berniukas spaudžia prie savęs vienakojį meškiuką, mergaitė, apvilkta paltu ir apauta žieminiais batais, eidama prie durų atsigręžia ir pažvelgia į Kristiną, staiga nuaidi mažučiukės mergytės verksmas, iš jos atėmus antklodėlę: *Mano apklotėlis, mano apklotėlis, kur mano apklotėlis!* Bet prisiminimai buvo bereikšmiai ir nesuvokiami, stokojo vardų bei sąsajų, ir jų niekaip negalėjai papasakoti.

Tas pats buvo ir su ligonine. Teprisiminė užliūliuojančius šnabždesius ir baltus pirštus, spaudžiančius į švirkštą stūmoklį. Taip, beje, prisiminė ir visą žmogų, vienintelį kartu gulėjusį ligonį didžiojoje palatoje, kai po kurio laiko ją ten perkėlė. Tai buvo stora sena moteris, be perstojo kalbanti ir visą laiką krutanti, ji vaikščiojo nuo lovos prie lovos, garsiai komentuodama kitų ligonių būklę ir gydymą. Apdegusi penkiametė ją ypač domino.

Troškulys buvo visų blogiausia. Skausmus malšindavo švirkštai, švirkštai, nuo kurių Kristina plevendavo virš visų sopulių, bet nuo troškulio nebuvo jokio vaisto. Lašintuvas turėtų padėti, kalbėjo baltai apsitaisiusios būtybės ties tikrovės riba, tačiau lašintuvas nepadėjo. Liežuvis sutino ir apsitraukė tirštomis gleivėmis, lūpos suskirdo, o gerklė taip užputo, kad kvėpuojant šnypšdavo. Jos troškulys galiausiai tapo kančia ir tiems, kurie jį tik matė, ir privertė juos pastatyti prie jos lovos vandens pripil-

tą dubenėlį su marlės skiautėmis. Jai reikėtų braukyti lūpas kompresais, kad mažiau kankintųsi. Tačiau baltai apsirengusios būtybės vis palinkdavo prie jos ir įspėdavo: *Tik sudrėkink lūpas, bet nečiulpk. Daryk, ką nori, bet nečiulpk!*

Be abejo, ji čiulpdavo. Bet čiulpdavo labai atsargiai, kad niekas nepamatytų. Išsitraukdavo kompresus sveikąja ranka ir braukydavo jais burną, kaip liepdavo slaugės, tačiau slapta praskirdavo lūpas po marle, liežuvio galiukas išlįsdavo ir godžiai brūkštelėdavo per audinio siūlus. Ir staiga jis tapdavo gyvu padaru, ėdriu savo valią turinčiu žvėreliu, kuris priversdavo ją iščiulpti iš kompreso aliai lašelio.

Po sekundės iš vidurių išsiverždavo kažkokia geltona ir dvokianti košė, kūną sutraukdavo mėšlungis ir žaizdoje vėl užsiplieksdavo ugnis. Bet vos jai prasimerkus įtraukti oro skausmui, prie lovos jau stovėdavo storoji moteris, pakėlusi smilių virš jos lovos.

– Aš mačiau tave, – sakydavo. – Tu čiulpei. Pati esi kalta.

Kristina sučiaupdavo lūpas ir nurydavo ašaras.

– Taip, iš tikrųjų, – vėl pakartodavo moteris. – Mačiau tave. Užtat *žinau,* kad pati esi kalta.

Ir giliai Kristinos galvoje pritardavo šaižus balsas:

– *Klausyk, velnio vaike! Pati esi kalta! Viskas darosi dėl tavo kaltės!*

Juodi kaltiniai varteliai sugirgždėjo, kai seselė Inga juos uždarė.

– Eikš, – tarė ir atkišo ranką Kristinai. Ji mūvėjo rugiagėlių mėlynumo megztas pirštuotas pirštines, visiškai to paties atspalvio kaip paltas. Kristina pati vilkėjo rusvą paltuką ir mūvėjo žalias it žirniai kumštines pirštines. Ji matė, jog tai negražu, nes per ilgą tylą visos spalvos tarytum sukietėjo ir tapo aštriabriaunės, jos graužė akis lyg žvyras. Jei ji būtų žinojusi, kaip padaryti pasaulį tokį pat juodą, baltą ir pilką kaip nuotraukoje, būtų jį tokį padariusi.

– Eikš. Nesidrovėk, – tarė seselė Inga ir čiupo jai už rankos. – Čia tik mano svainė. Ir ji tokia gera...

Bet Kristinos ranka glebnai išsmuko, ji buvo tokia minkšta ir lanksti, kad jos negalėjai nutverti. Mergaitė stovėjo it įšalusi sodo takelyje ir, regis, nieko negirdėjo. Mat dabar tai įvyko, pagaliau ji įžengė savo nuotraukon. Šis sodas visais atspalviais atitiko juodai baltą pasaulį, kurį buvo susikūrusi galvoje. Viskas sutapo: prieblanda ir balta migla, juodos vaismedžių linijos pilkame danguje, tirpstantis šalnos glajus vejoje. Šis sodas buvo skirtas tokioms mergaitėms kaip ji. Žiemos karalaičių sodas.

Seselė Inga sugriebė jai už rankos ir nusitempė.

– Nagi, eikš! Tau nėra ko bijoti...

Lauko laiptai buvo milžiniški. Ir akmeniniai. Visiškai kitokie nei mediniai laiptai į vaikų namų verandą. Jie nedrebėjo pastačius koją, stovėjo sunkūs ir nepajudinami nelyginant kalnas, laukiantis, kad į jį įliptum. Ir buvo neseniai nušluoti; ant plokščių likusiame sniege buvo įsispaudusios šluotos žymės.

Seselė Inga paspaudė skambutį, tuo pat metu praverdama duris ir stumtelėdama Kristiną priešais save į nedidelę laiptinę. Ir čia viskas buvo iš akmens: pilko ir spindinčio ant grindų, žalsvo ir korėto ant sienų.

Seselė Inga skubiai nusitraukė giliuosius kaliošus, lanksčius guminius apmovus, saugojusius aukštakulnius išeiginius batelius nuo neryžtingos žiemos lauke, ir taip pat greitai nuavė Kristinai guminukus. Paskui stipriai pabeldusi atidarė rudas vidines duris.

– Ei! – šūktelėjo į butą. – Ei, ar yra kas namie?

Nuo garsų, pasigirdusių iš vidaus, Kristinai nugara perbėgo šiurpuliukas. Radijo laiko signalai ir šnypščianti keptuvė. Šiais garsais, nerimo ir skubos garsais, ji išmoko bjaurėtis koklinėje vaikų namų virtuvėje. Garsais, lygiai nejaukiais kaip grūdėtas miltelių pienas ir nerūdijantis vaikų namų puodelis.

Bet čia kažkas tučtuojau užsuko radiją ir pakėlė nuo viryklės keptuvę, čia buvo vietos žmonių balsams.

– Ji bemaž nieko nevalgo, – tarė seselė Inga ir nubraukė plaukų sruogą Kristinai nuo veido, pražiodė plaukų segtuką ir vėl įsegė. – Ir nekalba. Neišduoda jokio garso, jei neverkia...

Moteris kitapus stalo akimirką pažvelgė tiesiai į pilkas Kristinos akis.

– Taigi taigi, – pasakė. – Galbūt ir taip pasaulyje užtektinai kalbama...

Šalia jos sėdėjusi mergaitė greitai prisiglaudė skruostu jai virš alkūnės.

– Tu, teta Elena, kalbi. Visą laiką kalbi...

Elena stvėrė pirštų galais jai už nosies.

– Oi! – šūktelėjo. – Margaretos nosis vėl šlapia!

Mergaitė sušnirpštė ir sriūbtelėjo didelį pieno gurkšnį iš stiklinės. Ji suvalgė vienuolika mėsos kukulių, Kristina suskaičiavo. Vienuolika! Ir vis tiek dideliame pusdubenyje ant indų plovimo stalelio dar būbsojo visas kalnas kukulių. Ji pati suvalgė tik vieną vienintelį, tada ryžtingai, kaip visada, padėjo šakutę ir pasirengė atremti seselės Ingos įkalbinėjimus. Neatsilaikė tik dėl vieno dalyko: ištuš-

tino veik pilną stiklinę pieno. Juk galėjai justi, kad čia tikras pienas, ne purūs milteliai, išplakti vandenyje iš čiaupo.

– Tikiuosi, nepridarysim daug vargo, – tarė seselė Inga. – Turiu omeny, kad taip lyg niekur nieko čia išdygom. Bet Kalėdų liko tik keturi vaikai ir mes pamanėm, kad puikiausiai galėtume juos pasiimti ir užsidaryti. Vedėja pasiėmė du ir mudvi su Brita po vieną... Kitaip šiemet nebūtume turėjusios tikrų Kalėdų.

Stabtelėjusi dar kartą perbraukė Kristinai per kaktą.

– Ir ji tokia gerutė, nepridarys vargo...

Elena šyptelėjo sėdėdama apsitaisiusi gėlėtu ruošos chalatu ir baltom rankom sunkiai pasirėmusi į stalą.

– Jokio vargo, – atsiliepė ji. – Nebus jokio vargo...

Vėliau tą dieną Kristina viena sėdėjo tetos Elenos bendrajame kambary. Gumbuotas sofos apmušalas truputį trynė šlaunis, ji neturėjo vilnonių kelnaičių, pridengiančių odą tarp apatinukių ir kojinių.

Namuose tvyrojo visiška tyla. Seselė Inga su Margareta buvo išvažiavusios į turgų pirkti kalėdinės eglutės, jos įkalbinėjo ir Kristiną važiuoti, bet ji atkakliai papurtė galvą ir taip atsileido ir suglebo, kad seselė Inga net negalėjo jai užvilkti paltuko.

– Ji gali likti su manim, – galop pasakė teta Elena, ir po viso srauto priekaištų bei atsiprašinėjimų seselė Inga nusileido.

Taigi dabar ji pasitempusi sėdėjo ant sofos ir dairėsi. Jai patiko šis kambarys, jo spalvos gerai sutarė, nekėlė triukšmo ir nerėkė mėgindamos viena kitą užmušti. Gelzganas užuolaidų atspalvis draugiškai glaustėsi prie tamsios sofos pilkumos, sodrūs auksiniai kilimo tonai žaidė su prie sienos stovinčios žemos spintelės rudumu. Virš spintelės kabėjo didelis tapytas paveikslas, vaizduojantis auksinį mišką. Šis ją sugundė. Gal jai reikėtų įlipti į jį ir tapti rudens karalaite, užuot buvus žiemos karalaite... Bet ne, ji norėtų likti šitame kambaryje, šiuose namuose, šioje tyloje, kurią tarsi stiprino ryžtingas sieninio laikrodžio tiksėjimas.

Ir šit staiga prie apvalios durų arkos atsistojo teta Elena, vis dar vilkinti gėlėtą ruošos chalatą. Veidas po tamsiais plaukais buvo

platus ir keturkampis, baltos rankos sukryžiuotos ant galingos krūtinės. Akiniai ant nosies nuslydę žemyn, o iš vienos šnervės kyšojo baltas vatos kuokštelis.

– Ar nori karamelių? – paklausė ir prisimerkė virš akinių, traukdama iš kišenės maišelį.

– Šilkinės pagalvėlės, – pridūrė, lyg Kristinai tai būtų ką nors sakę, ir klestelėjo į fotelį šalia sofos. Kristina atsargiai pasilenkusi dirstelėjo į maišelį. Karamelės tikrai panėšėjo į šilkines pagalvėles: jos žvilgėjo ir mainėsi blyškiais šilko atspalviais. Rožinės, violetinės, melsvos.

– Nagi, čiupk, – pasiūlė teta Elena ir papurtė maišelį.

Kristina suspaudė nykštį ir smilių kaip pincetą ir atsargiai įkišo ranką, lipnokos šilkinės pagalvėlės buvo smarkiai sukibusios ir jai reikėjo jas gerai paklibinti, kad išsitrauktų gražiausią. Ji buvo šviesiai violetinė.

– Čiupk daugiau, – paragino teta Elena ir vėl papurtė maišelį. – Juk šiandien Kūčių išvakarės...

Kristina dar sykį įkišo ranką į krepšelį ir dabar išsitraukė visą gumulą. Keturias sulipusias pagalvėles. Sulaikiusi kvapą, įbedė akis į tetą Eleną. Ar nepradės rėkti?

Tačiau teta Elena nerėkė, net nepasižiūrėjo į karamelių gumulą, tik užsukusi vėl įsikišo maišelį kišenėn. Paskui atsilošė į aukštą fotelio atkaltę ir įrėmė žvilgsnį į paveikslą kitame kambario gale, akimirką atrodė, kad ir ji svarsto, ar nežengus jai į rudens karalaitės mišką.

– Taigi taigi, – atsiduso po kurio laiko. – Ne visada taip lengva.

Ir tą pačią akimirką Kristinos burnoje trekštelėjo trapus šilkinės pagalvėlės apvalkalas. Liežuvį užliejo kremo salduma.

Žinoma. Dabar ji prisiminė. Tokio skonio šokoladas.

Lauke temo, į namus sėlino prieblanda. Baltų Kalėdų nebus, priešpiečio šlapdriba bemaž tuoj pat perėjo į lietų. Nieko tokio, vis tiek ateis Kūčios, o jų laukiant galima ir ramiai pasėdėti bendrajame kambaryje, tyliai stebėti, kaip žibančiais juodais tetos Elenos langais ritasi lietaus lašai.

Teta Elena nieko nekalbėjo. Užtat Kristinai atrodė tokia neįprasta: ji dar niekada nebuvo sutikusi suaugusio žmogaus, kuris išsėdėtų be žado ilgesnę valandėlę. Visi kiti suaugusieji būdavo taip įsitraukę į šnekas, kad nerasdavo laiko galvoti, o ši moteris sėdėjo kaip sėdėjusi užkišta šnerve ir vos pražiota burna. Bet ji nemiegojo: jos pilkos akys buvo plačiai atmerktos ir šviesios.

O paskui staiga pasigirdo seselės Ingos juokas ir Margaretos klegesys laiptinėje, buto durys atsidarė ir vidun įgriuvo Margareta vilnonėmis puskojinėmis ir prasegtu paltu. Teta Elena, įsirėmusi delnais į ranktūrius, pasikėlė, nuvilko Margaretai paltą, nusijuokė iš jos šnekų ir pašiaušė jai plaukus.

Kristina nusigręžė ir pažvelgė į langą, akimis nulydėdama žemyn dar vieną lietaus lašą, ieškantį kelio ant spindinčio paviršiaus. Galvoje perlėkė ją nustebindama mintis: viskas būtų buvę kitaip, jei galėčiau kalbėti.

Taip pamanė pirmą sykį. Anksčiau tokių minčių jai niekada nekildavo.

Vis dėlto balsas nesugrįžo vos jai panorėjus, taip, kaip kažkada ne jos noru ir išnyko. Tokie dalykai tik patys atsitinka.

Tačiau Margareta tarytum nė nepastebėjo, kad Kristina nekalba: ji pripildydavo namus savo šneka, žodžiai iš jos burnos byrėjo kaip gyvsidabrio rutuliukai, jie akimirksniu nusirisdavo grindimis ir pradingdavo kertėse.

Kai eglutė jau buvo papuošta, Margareta nusitempė Kristiną. Dabar pagaliau ji pamatys visus namus: tamsų rūsį su cemento pilkumo skalbykla ir žalsvu vonios kambariu, akmeninius laiptus ir prieškambarį, laiptus į viršų ir rudas nuomojamo buto duris antrame aukšte. Ir, žinoma, palėpę, visų svarbiausią. Kristina giliai įkvėpė įkišusi galvą pro lubų angą, iš viršaus sklido geras kvapas. Dulkių, pjuvenų ir medienos.

– Tai atstoja žaislinį namelį, – pasakė Margareta, nuėjusi prie kelių baldelių, sustatytų palei frontono langą. – Dėdė Hugas turėjo pastatyti žaislinį namelį, bet numirė net nepradėjęs... Nors spėjo sukalti baldus.

Ir Margareta, ir Kristina staiga išaugo it milžinės. Baldai joms buvo per maži, šlaunys virto per lentinių kėdžių kraštus, keliai netilpo po stalu.

– Jis padarė baldus mažam vaikučiui, – paaiškino Margareta. – Bet dabar jie mano...

Po valandėlės jos vėl nulipo į butą. Teta Elena turėjo keturis kambarius, ir Margareta kiekvienam surado vardą. Didysis, mažasis, valgomasis ir tuščiasis.

Bet tuščiasis iš tikrųjų nebuvo tuščias, jame stovėjo ir lova, ir komoda. Margareta į jį neįėjo, tik pravėrė uždarytas duris nepaleisdama rankenos.

– Iš tikrųjų tai mano kambarys, – pasakė. – Jis man atiteks. Vėliau. Kai pradėsiu lankyti mokyklą... Dabar miegu su teta Elena. Mažajame.

Kristina išsiviepė. Ji nenorėtų miegoti vienoje lovoje su suaugusiu žmogum.

– Žinoma, ne vienoje lovoje, – pridūrė Margareta, lyg atspėjusi jos mintis. – Tai dviguba otomanė, po viena lova yra dar kita, kurią vakarais išsitraukiame...

Tačiau mažajame kambaryje nebuvo nieko, kas rodytų Margaretą jame gyvenant. Otomanė ir fotelis, baltinių spinta ir siuvamoji skrynelė, bet jokio žaislo ar pasakų knygelės. Vaikų namuose kiekvienas turėjo savo spintelę, kur laikė drabužius ir daiktus. Čia buvo kitaip, Margaretos drabužiai kabėjo tetos Elenos drabužinėje prieškambaryje. Margaretai aprodant butą, ji pati matė: didelės ir mažos suknelės ant to paties skersinio, sumaišytos be jokios tvarkos.

Bet Margareta, regis, nesuko galvos dėl netvarkos drabužinėje ar savo nematomumo mažajame kambaryje, ji nuplasnojo į virtuvę ir pradarė dar vienas duris.

– Apyvokos spinta! – sušuko. – Čia sudėti mano žaislai.

Kristina atsargiai žengė žingsnį į priekį ir dirstelėjo vidun. Apyvokos spinta nebuvo jokia spinta, o tik lėliškai mažas sandėliukas su baltu lempos gaubliu lubose ir senu skudurininiu kilimėliu ant

grindų. Iš jo sklido aštrus kvapas. Kristinai buvo pažįstamas. Taip kvepėdavo vaikų namuose tomis dienomis, kai spindėdavo grindys. Grindų vašku.

Po valandėlės ji suprato, kad jai smagu būti apyvokos spintoje, sėdėti ant grindų ir kloti Margaretos lėlių lovytę, kol moterys ruošiasi virtuvėje. Dabar teta Elena jau buvo susitvarkiusi su mėsos kukuliais, juodajame ketaus troškintuve šnypštė kitas patiekalas. Kvepėjo kopūstais ir actu.

Valgis dar nebuvo gatavas net atėjus laikui gultis. Kristina su Margareta prie virtuvės stalo gavo po lėkštutę nykštukų dešrelių ir mėsos kukulių, tuo tarpu Elena maišė ketaus troškintuvą, o seselė Inga taisė garstyčias. Ji laikė ant kelių dubenį su didžiuliu geležiniu rutuliu, kuris sunkiai risdamasis traiškė garstyčių grūdelius. Nuo tvaiko jai ašarojo akys.

– Iš tiesų tai tikras patrankos sviedinys, – sniaukrodama ji paaiškino mergaitėms. – Likęs nuo mano ir Hugo senelės. Mes juo naudojamės tik Kūčių išvakarėse, tokia tradicija...

Teta Elena kreivai šyptelėjusi atkišo jai nosinę.

– Išsišnypšk, – paliepė vos nekvatodama. – Prilašinsi į garstyčias...

Kristina sužavėta klausėsi šito juoko, nuolat trykštančio iš tetos Elenos. Atrodė, lyg jos gerklėje būtų susisukusi lizdą maža balandėlė, kuri patenkinta burkavo prieš jame atsitūpdama. Kristina taip įnirtingai vaizdavosi šią balandėlę, kad užsimiršo. Nė nepagalvojusi sušveitė viską, kas buvo jos lėkštutėje: tris nykštukų dešreles, keturis mėsos kukulius ir veik visą sviestainį su sūriu. Jau kramtydama paskutinį sviestainio kąsnį, staiga pajuto kylant šleikštulį. Prasižiojusi išmetė lėkštėn pusiau sukramtytą duoną. Ir tą pačią akimirką galvoje atgijo svetimas balsas: *Išpaikinta mergiūkštė! Ar spjaudysi valgį?*

Kristina užsimerkė laukdama ugnies. Bet ji neįsiplieskė. Pirmą kartą nesuliepsnojo randas vos išgirdus šį balsą. Dar sekundę palaukusi, labai atsargiai per milimetrą pakėlė vokus ir pasižiūrėjo. Seselė Inga nosine šluostėsi akis, ji nieko nepastebėjo. Margareta spoksojo į Kristiną prasižiojusi, bet nieko nesakydama. Teta Ele-

na kuo atsargiausiai uždėjo ranką Kristinai ant galvos ir greitai brūkštelėjo per plaukus, o kita ranka nepastebimai įsimetė pusiau sukramtytą sviestainio kąsnį į ruošos chalato kišenę.

Seselė Inga išsišnypštusi pakėlė akis.

– Kad tave dievai! – šūktelėjo. – Man rodos, Kristina viską suvalgė!

Ir taip pasibaigė pirmoji diena.

Kūčių pavakare ėmė plaukti visi giminės. Pirmoji atlingavo Selma, senoji tetos Elenos mama, kaulėta moteris išeigine suknele, kuri buvo tiek pat lygi ir juoda, kaip kad veidas – baltas ir raukšlėtas. Paėmusi Margaretai už smakro ir įdėmiai apžiūrėjusi sausu žvilgsniu, paleido ir nieko netarusi atsigręžė į Kristiną.

– Nauja?

Seselė Inga tūptelėjo Kristinai už nugaros.

– Ne, ne. Ji iš vaikų namų, kuriuose dirbu, mes tik atšvęsim Kalėdas...

Selma gūžtelėjo.

– Štai kaip. Štai kaip. Na, aš mėgstu vaikus. Bet tik klusnius. Kitokius reikia vyti į pipirų žemę...

Seselė prasižiojo kažko sakyti, bet laiptinėje sububeno nauji balsai. Atvyko jie – pagrindiniai asmenys. Visų svarbiausi svečiai.

Praskėtęs rankas, tarpdury atsistojo Stigas, po sekundės jam už nugaros tą patį judesį pakartojo Gunaras. Abu prasegtais paltais, todėl matėsi gelstelėjusios naujoviško nailono marškinių krūtinės. Jų galingi balsai užpildė visus namus.

– Štai mes ir atsiradom! – sugriaudėjo Stigas.

– Linksmų Kalėdų! – sudundėjo Gunaras.

Jiems už nugaros spietėsi šeimos: abiejų žmonos – Stigo Bitė ir Gunaro Anita – ir kartu sudėti penki įvairaus ūgio sūnūs šlapiomis šukomis priplotais plaukais. Visi tarškiais naujųjų laikų vardais: Busė, Šelė, Lasė, Olė ir Antė.

– Sveiki atvykę, – tarė teta Elena.

Kristinos žvilgsnis nuplasnojo prie jos. Teta Elena ne tik buvo chalatą pakeitusi puošnia pilka suknele nėrinių apykakle, bet ir jos balsas

atrodė prisitaikęs prie aprangos spalvos. Ir seselė Inga pasikeitė, bet kitaip. Duodama ranką Stigui, iš nekantrumo ji visa užraudo.

– Broliuk! Smagu tave matyti...

Greitai paspaudęs jai ranką, Stigas ėmė malintis iš palto.

– Smagu ir tave. Kaip sekasi?

– Gerai. O tau? Kaip komunos reikalai?

Stigas skubiai pasitaisė kostiumą.

– Spalį tapau vaikų globos komisijos pirmininku. Ar negirdėjai?

Seselė Inga užsidengė burną ranka, dabar ji galutinai pasikeitė. Nebebuvo griežta vaikų namų auklėtoja, tik maža mergaitė.

– Oje! Ką tu sakai. Kaip smagu...

Stigas apkabino Gunarą ir stumtelėjo prie sesers.

– O štai čia būsimasis „Luksoro" profesinės sąjungos pirmininkas. Kitais metais važiuoja į trijų mėnesių kursus Runio, o paskui baisiai greitai taps ombudsmenu, gali neabejoti...

– Et, – burbtelėjo Gunaras, bakstelėdamas broliui pečiu. – Matyt, praeis nemažai laiko, kol pasiploninsiu liežuvį kaip tu...

– Nė velnio, – atsakė Stigas. – Tai įvyks greitai, jei gerai tave pažįstu...

– O! – šūktelėjo seselė Inga, pritrūkusi kvapo. – Kaip gaila, kad Hugas šito nesulaukė. Būtų taip džiaugęsis.

Kristina niekada nepamirš pirmųjų Kūčių tetos Elenos namuose. Nors nenutiko nieko ypatinga, kas nepasikartotų per kiekvienas kitas Kūčias ar giminės puotą. Lyg pamojus burtų lazdele, ant stalo atsirado ir buvo praryta daugybė maisto: silkė ir Jansono pagunda, kepti kiaulienos šonkauliukai ir šaltiena, mėsos kukuliai ir nykštukų dešrelės, sūriai ir paštetai, kumpis ir raudonieji kopūstai. Prie suaugusiųjų stalo iš rankų į rankas ėjo gira ir pilsneris, o vis labiau prakaituojantis Stigas – jau be švarko ir persisukusiu kaklaraiščiu – apsiėmė visiems apnešioti degtinę. Bet prie vaikų stalo gėrimai nebuvo pilstomi: kiekvienas buvo gavęs po visą butelį kalėdinių vaisvandenių. Kristina pati nieko negalėjo nuryti, tačiau visą vakarą kaip alibi jos lėkštėje gulėjo mėsos kukulis ir nykštukų dešrelė. Ne todėl, kad to būtinai reikėjo, – per šią pir-

mąją puotą tetos Elenos namuose jos veik niekas nepastebėjo. Tai ją kuo puikiausiai tenkino. Dabar galėjo žiūrėti ir klausytis pati nei matoma, nei girdima.

Beje, jos niekas nebūtų išgirdęs, net jei būtų galėjusi kalbėti. Kaip mažai mergaitei perrėkti dundesį, kylantį iš skardžiabalsės giminės gerklių? Ji užsimerkė ir klausėsi. Prie suaugusiųjų stalo Gunaras kažką pasakojo svaigalų sudrėkintu šeštadieniniu balsu, Selma šaižiai iš jo žvengė ir kvaknojo, jiems padėjo Stigas: daužė kumščiu į stalą ir šnopuodamas gaudė orą – *aaii, aaii, aaii* žviegė it gaudomas paršas, – tuo tarpu Bitė, Anita ir Inga pratrūko sidabriniu juoku, kuris purptelėjo į lubas it kregždžių pulkelis. Berniukai prie vaikų stalo irgi juokėsi, nors nė vienas negalėjo išgirsti ir suprasti, iš ko juokiamasi, ir akimirką erzelį perskrodė spigus Margaretos balselis:

– Bet kas tai buvo? Papasakok! Ką jis pasakė?

Trūko tik tetos Elenos burkavimo. Bet ji ten buvo: atsimerkusi Kristina išvydo tetą Eleną stovinčią tarpdury ir įdėmiai apžiūrinėjančią savo svečius. Nejučia Kristinos žvilgsnis nukrypo prie Ingos, Anitos ir Bitės, prie jų spalvingų suknelių, spindinčių plaukų ir žaižaruojančių akių. Teta Elena keturkampiu veidu ir pilka suknele iš jų išsiskyrė.

Dabar ji krenkštelėjusi mėgino perrėkti klegesį:

– Dėmesio! Dėmesio! Malonėkite eiti į didįjį kambarį...

Prisikvatoję ir prilalėję, Stigas su Gunaru, kaip vadovai, pakilo ir susikabino per pečius. Tarytum vienas keturkojis – nors kiek šlitiniuojantis – padaras, jie priėjo prie tetos Elenos, be žodžių prasiskyrė ir įterpė ją į vidurį. Stovėjo visi it sulydyti: Hugo našlė ir jo jaunesni broliai. Vienalypis darinys, viena šeima.

– Geriausias valgis pasaulyje, – pagyrė Stigas. Gunaras linktelėjo su įkaušėlio rimtumu.

– Absoliučiai! Geresnio nebūna...

Teta Elena susijuokė:

– Taip taip. Ačiū. Bet dabar eikit kavos ir prie saldžiojo stalo...

Jos balsas skambėjo kaip paprastai, ramiai, ryžtingai ir meiliai, bet tas, kas stebėjo ją įdėmiai, galėjo pamatyti, kad viršutinė lūpa virpčioja. Keista. Lyg namuose ji pati būtų svečias.

Suaugusi Kristina visą laiką svarstydavo, kaip iš tikro vyko derybos, slaptos derybos tetos Elenos namuose per pirmąsias Kalėdas. Įprastas klausimas vėl atgyja jai įsukus į ligoninės automobilių aikštelę. Kas pradėjo? Pati teta Elena? Seselė Inga? Ar Stigas?

Jai norėtųsi, kad būtų pradėjusi teta Elena, kad teta Elena būtų sukuždėjusi svainiui į ausį, jog norinti šito vaiko, šitos nebylios liesutės mergaitės peleniniais plaukučiais. Bet tikriausiai buvo kitaip. Teta Elena vengė ko nors prašyti iš Hugo giminių. Ji įtarinėjo juos manant, kad ir taip yra per daug gavusi, kad jos santuoka su Hugu iš tikrųjų buvusi per trumpa ir ji neturinti teisių į jo namą ir gyvybės draudimą.

Ir greičiausiai nepaprašė nė seselė Inga. Ji tąsyk buvo per jauna; pernelyg jauna savanaudiška blondinė, kad rimtai domėtųsi kitų reikalais. Ji kone nuolat būdavo išsiblaškiusi, pusė jos esybės visą laiką plevendavo kažkur kitur. Vieną kartą ji visiškai užsimiršo ir svajingai sušoko keletą valso žingsnelių pagal jai vienai girdimą muziką, švysčiodama plačiu uniforminiu auklėtojos sijonu it baline suknele.

Ne, perkelti Kristiną, matyt, sumanė Stigas, kaip kad po kelių metų ėmėsi Birgitos.

„Lydžiažabtis Stigas“, – Kristinos prisiminimuose juokiasi Birgita. Kristina šypteli, labai atsargiai aikštelėje įvinguriuodama tarp kitų dviejų bendradarbių automobilių. Nuostabu, kad buvo užmiršusi, kaip Birgita pravardžiuodavo žymiausią tetos Elenos svainį. Bet dabar prisiminė, kaip ir šaižų Margaretos juoką Birgitai leptelėjus

naująjį vardą. Ji pati tąsyk tik nusišypsojo, santūriai šyptelėjo sučiauptomis lūpomis. Kristina niekada nedrįsdavo garsiai juoktis, kai Birgita imdavo pravardžiuoti žmones, ji ne be pagrindo spėjo, kad Birgitos galvoje užkištas ir jai skirtas pašaipus vardas.

Vis dėlto lydžio ar ne lydžio žabtais, tačiau jei ne Stigas ir jo pareigos komunoje, Kristina būtų atsidūrusi kur nors kitur. Galbūt kokioje Smolando sektantų šeimoje. Arba molingoje ūkininko sodyboje Esterjotlando plynėse. Paprastai taip nutikdavo tiems, kurie patekdavo į vaikų namus šeštą dešimtmetį. Jei juos išvis atiduodavo auklėti į šeimyninius namus. Dalis vaikų pasilikdavo vaikų namuose keletą metų, kol juos galiausiai atsiimdavo jų tėvai paklaikusiomis akimis arba sergantys tuberkulioze.

Astrida priklausė prie klaikiaakių ir, jei ne Stigas, būtų parsivedusi savo dukterį dar dvylikmetę. Ir tada – Kristina stipriai sukanda dantis iš tikrumo – ji būtų susimokėjusi gyvybe. Mat tik apsigyvenus pas tetą Eleną jai prabudo atkaklus noras gyventi, o be atkaklaus noro gyventi Astridos aplinkoje niekas neišlikdavo. Taigi galima sakyti, kad Lydžiažabtis Stigas iš tikrųjų išgelbėjo Kristiną.

– Tad nors ir buvo galima iš jo šiek tiek pasišaipyti, – taria ji sau garsiai, segdamasi saugos diržą, – vis dėlto jis labiau buvo vertas pagarbos...

Bėgant metams tapo nebe taip gerbtinas. Nuolat trokšdamas būti dar didesnis, dar galingesnis ir dar labiau nusipelnęs pagarbos už savo velionį brolį, atrodė trupučiuką graudokai. Niekada nesuprato, kad pats sau kenkia. Per daug gėrė, per daug kalbėjo ir per daug mėgo didingus mostus, kad bent kiek primintų Hugą.

Duoti tetai Elenai vaiką, kaip padėką už skanias Kalėdų vaišes, buvo mostas, visiškai atitinkantis jo charakterį. Našlės įmotėmis tapdavo tik išimtiniais atvejais, bet, kaip vaikų globos komisijos pirmininkui, Lydžiažabčiui Stigui užteko tik spragtelėti pirštais, kad taip įvyktų. Nedaug Motalos vyrų turėjo tokių galimybių. O Lydžiažabtis Stigas, nors ir tolydžio kalbantis apie kolektyvą ir solidarumą, tiesiog nerte nėrėsi iš kailio, kad padarytų tai, ko kiti Motalos vyrai negalėtų pakartoti.

Kažkada paauglystėje, – kai Elena jau gulėjo pusiau paralyžiuota kaip tik šioje Vadstenos ligoninėje, o ji pati buvo išsiųsta į Astridos betoninį butą Norčiopinge, – Kristinai pirmąsyk toptelėjo, kad galbūt ir su ja buvo kaip su Birgita. Galbūt teta Elena jos visai nenorėjo, gal tik stengėsi įtikti Stigui. Taip galėjo būti: teta Elena dažnai dūsaudavo dėl Lydžiažabčio Stigo sprendimų, tačiau niekada atvirai jam neprieštaraudavo.

Ši mintis buvo tokia netikėta ir šleikšti, kad ji nesusilaikė: nepagalvojusi pasilenkė ir išmetė iš burnos į lėkštę pusiau sukramtytą Faluno dešros kąsnį. Akimirką nuo apatinės lūpos nutįso seilių gija. Astrida, sėdinti kitapus stalo ir vartanti seną „Namų žurnalą“, pakėlė galvą.

– Velniai rautų, – tyliai nusikeikė ir mėlynais pirštais išsitraukė iš burnos kampučio cigaretę. – Kartais būni pasiutusiai bjauri, ar žinai?

Kristina papurto galvą norėdama nuvyti Astridos vaizdą. Bet uždanga plačiai atitraukta ir nebesuglaudžiama, užtat Astridą pakeičia prisiminimai apie Margaretą, stovėjusią ant laiptų tik su suknele ir guminukais, kai juodi vartai dar sykį girgžtelėjo Kristinai už nugaros. Buvo matyti, kad Margaretai šalta be palto: prie krūtinės prispaustos nuogos rankos, tirtantys keliai.

– Nagi eikš, Kristina! Eikš! Mudvi gyvensime tuščiajame kambary, teta Elena jį sutvarkė, bet aš negaliu persikelti, kol tu neatsikraustei. Tad eikš! Paskubėk!

Bet Kristina nesiklausė, net nepažvelgė į ją. Žiūrėjo kiton pusėn. Buvo vasario pavakarys ir saulė kybojo įkypai sodo. Sodas nusidažė, nors dar ilgai reikėjo laukti, kol ateis pavasaris ir ims sprogti medžiai. Nespalvotas paveikslas tapo akvarele, kurioje žalia žolė buvo tarsi nusėta rudais pernykščių lapų šašais. Kristinai už nugaros seselė Inga nusijuokė iš Margaretos, ji jau sagstėsi paltą.

– Kad tu ir skubi...

Margareta nekreipė į ją dėmesio.

– Betgi eikš, Kristina! Eikš!

Po kelių minučių Kristina galėjo įsitikinti, kad tuščiasis kambarys iš tikrųjų pasikeitęs. Dabar prie dviejų sienų stovėjo po

lovą, o palei langą – staliukas. Komoda buvo dingusi, ir Kristina pašiurpo pagalvojusi apie sujauktą drabužinę prieškambaryje. Ar jos drabužiai bus įsprausti tarp Margaretos ir tetos Elenos suknelių?

– Teta Elena, ar dabar galima įsikelti? Juk Kristina jau atvažiavo, dabar man reikia įsikelti...

Teta Elena tyliai suburkavo kažkur tolumoj.

– Keletą dienų ji netvėrė savo kailyje, nė minutės nenustygo vienoje vietoje...

– Ir Kristina, – atsakė seselė Inga ir linktelėjo galvą. – Ir ji baisiai nekantravo.

Kristina pasuko galvą ir pažvelgė jai į veidą. Kodėl ji meluoja?

Jau po kelių dienų Kristinos drabužiai įgavo kitokį kvapą. Tai buvo painus kvapas, surizgęs iš daugybės siūlelių, ir rengdamasi rytais ji mėgindavo juos išskirti. Stiprus muilas. Keptuvės smarsas. Rūgštus kūno dvokas. „Christel“ talko milteliai. Tetos Elenos kvapai.

Ji nežinojo, nei kaip atsidūrė pas tetą Eleną, nei kiek laiko čia pasiliks. Žinojo tik tiek, kad vieną dieną seselė Inga surinko skalbti visus jos drabužius, o kitą rūpestingai juos sudėjo į naujutėlį lagaminą. Paskui jos pusvalandį sėdėjo traukinyje, kol atvažiavo į Motalą. Ten įlipo į autobusą – pilkšvai mėlyną autobusą, gerai derantį šiam pilkšvai mėlynam pramoniniam miestui, – ir atriedėjo prie paties paskutinio namo. Per Kalėdas Kristina nepastebėjo, kad tetos Elenos namas stovi pakrašty, bet dabar matė, kad čia ir kaimas, ir miestas. Iš kairės stūksojo namai, iš dešinės plytėjo laukai, o kitapus kelio prasidėjo miškas.

Kelias vedė į Vadsteną ir buvo pavojingas. Be tetos Elenos į jį buvo uždrausta išeiti, bet sode galėjai daryti, ką nori. Žinoma, tik nelaužyti vaismedžių šakų. Tačiau kabarotis ant stipriausių vyšnios šakų buvo leidžiama.

Iš pradžių tetos Elenos sode po medžius niekas nesikarstė. Kristina nedrįso, o Margareta nenorėjo. Po pirmos savaitės Margare-

ta tarsi persimainė: pasidarė zirzli ir įžeidi, nuolat žliumbdavo dėl tikrų ir išsigalvotų nuoskaudų. Be to, atsisakė valgyti.

– Kas tau pasidarė? – diena iš dienos dūsaudavo teta Elena ir, užsikėlusi ant kelių, mėgindavo valgydinti kaip mažytę. – Nagi, valgyk, juk paprastai turi tokį apetitą...

Tačiau Margareta sučiaupdavo lūpas, užsimerkdavo, priglausdavo galvą tetai Elenai prie krūtinės ir užsisklęsdavo nuo viso pasaulio. Nuo jos zirzimo iš tetos Elenos gerklės išskrido burkuojanti balandėlė. Ir, rodės, tik Margareta galėjo ją parsivilioti, Kristinos pastangų neužteko. Be abejo, teta Elena pagirdavo Kristiną, kai ji išdažydavo lėkštę, ir nusišypsodavo, kai ji timptelėdavo už dulkių skuduro duodama ženklą, kad nori padėti tvarkytis, bet niekada nepratrūkdavo tuo burkuojančiu juoku.

Margaretos apetito stoka paskatino valgyti Kristiną, nors jai vis dar nesinorėdavo. Be to, pavalgiusi ji nunešdavo savo lėkštę ir pieno stiklinę prie indų plovimo stalelio ir mandagiai tūptelėdavo dėkodama už valgį. Ir visa tai darydavo su šalto išskaičiavimo kruopele žvilgsnyje. Žinojo, kad ją pagyrus Margareta ims dar labiau bliauti.

Patikliai išplėstomis akimis ji dar sykį pereidavo per virtuvę, įmesdavo valgomuosius įrankius į dubenį ir pateliūskuodavo išgrandytą lėkštę karštame vandenyje, o paskui atsisukusi tūptelėdavo prieš tetą Eleną.

– Na, ir šaunuolė, – pagirdavo teta Elena kiek pavargusiu balsu. – Tu tikra šaunuolė, Kristina.

Ir žiū. Pavykdavo. Dabar Margareta staugte staugdavo mataruodama rankomis tetos Elenos glėbyje nelyginant kūdikis.

„Ir kaip ji ištvėrė su mumis tas pirmąsias savaites“, – pamano Kristina. Patraukusi rankinį stabdį, greitai dirsteli į savo atspindį veidrodėlyje. Po ilgos nemigos nakties mažumą pablyškusi, bet juk niekas nė nesitiki pamatyti Kristinos itin skaisčios. „Bespalvė“ – įprastas žodis jai apibūdinti, ji žino. Klasikinė apmušalų gėlė. Jau neminint vardo, kurį Birgita galų gale ištraukė iš galvos užkaborio. Vėdarėlė. Margareta tą kartą irgi juokėsi.

– Bet tokia ir esu, – taria savo atspindžiui. – Vėdarėlė Kristina Vulf, *take it or leave it**!

Dabar ji tarsi nebeskuba. Palengva nužingsniuoja per automobilių aikštelę, lyg stengdamasi užvilkinti neišvengiamą įėjimą. Ji nemėgsta įeiti į ligoninę. Žinoma, Kristina visada tyliai užprotestuoja, kai jai paskambinus ir užsakius vietą senyvas žmogus verkdamas prabyla apie mirties laukiamąjį. Taip žiūrėti negalima, ramina ji. Jokiu būdu. Šių namų durys atsiveria ir į vidų, ir į išorę, čia visų pirma atsigaunama. Iš tikrųjų ji ne blogiau už savo pacientus žino, kad tiesa kitokia. Ligoninė yra mirties laukiamasis, ir tik laimės kūdikiai išneša iš jos sveiką kailį.

Bet ne dėl šitos etiketės ji nemėgsta ligoninės. O dėl jos prikimštumo. Darbuotojams duotos laisvos rankos, o darbuotojai tarytum bijo tuštumos, kaip kad gamta bijo vakuumo. Užtat gražus gelsvai tinkuotas malonių proporcijų penkto dešimtmečio statinys pavirto milžiniška pobūvių sale; sale, išpuošta eglinėmis lentynėlėmis ir rožinėmis plastiko gėlėmis, pigiomis žalvarinėmis žvakidėmis ir paveikslais su verkiančiais vaikais. Be to, daugybe pirktų gatavų į plastiką įrėmintų sentencijų apie kasdienę laimę ir motinos meilę. Ir nuo visų šitų daiktų ne tik susitraukia pats namas, bet ir žmonės jame sumenkėja. Kodėl toks žmogus kaip Folkė – senas sodininkas, visą gyvenimą daiginęs sėklas ir stengęsis pražydinti gėles, – turi mirti apsuptas plastiko pelargonijų? Geriau būtų jį išnešti į mišką arba pastatyti jo lovą bažnyčios navoje, kad paskutinę gyvenimo valandėlę galėtų pasidžiaugti tuo, kas daro būtį pakeliamą: dangaus spalvomis ir pasaulio grožiu.

Anksčiau Eriką ir mergaites erzindavo jos jausmingos akys.

– Mergaitės, mama yra estetė, – sakydavo Erikas, pamaldžiai kilstelėdamas akis į dangų. – Nejudinkit jos.

Ir tikrai. Taip ir buvo. Laikas, praleistas pas tetą Eleną, padarė ją estete. Bet kai ji užsiminė apie tai Erikui, jis tik kreivai šyptelėjo ir pakeitė pokalbio temą. Ji nujautė, ką jis mano: geram skoniui įgyti būtinas išsilavinimas, o teta Elena nebuvo iš-

* Kaip sau norit! (*Angl.*)

prususi. Paprasta, kaip jis ją apibūdindavo: „Kristina augo pas paprastą moterį..."

Kristinai visada atimdavo žadą išdidus Eriko maloningumas, jo požiūris į tetą Eleną lyg į menkesnį žmogų nei, pavyzdžiui, jo paties motina. Baugščioji Ingeborga augo kaimo pastorijoje, o ne geležine krosnimi šildomame Norčiopingo kambaryje, lankė mergaičių mokyklą, kai Elena dirbo namų darbininke, gėrė arbatą iš angliško porceliano, kai Elena gėrė kavą iš Gustavsbergo puodelio, ir visa tai Eriko akyse ją darė tikresnę ir tauresnę už Eleną. Tačiau Baugščioji Ingeborga nieko nenutuokė apie grožį: ji tik tvarkė jai atitekusius atributus taip, kaip iš jos buvo tikimasi, lygiai taip pat, kaip kad visą gyvenimą elgėsi, galvojo ir jautė taip, kaip iš jos buvo tikimasi. Klusni moteriškė.

Kristina, be abejo, matė, kad Eriko panieka kilo dėl žinių stokos, kad jis, nors ir buvo sutikęs, niekada nepažinojo nė vieno žmogaus, kurio gyvenimą formavo nepritekliai. Priminus, kad ne visų būtis vienodai paprasta, jis tik suirzdavo. Bent trupučiuką veiklūs žmonės visada mokėdavo suktis, o kitais turbūt reikia kaip nors pasirūpinti. Antra vertus, Kristina šį dalyką primindavo jam ne per dažniausiai, žodžiai įstrigdavo gerklėje ir ji netekdavo žado. Nebuvo žodžių nusakyti, ką jai reiškė teta Elena, bent jau Erikui priimtinų žodžių. Be to, jiems užkirsdavo kelią dėkingumas. Kaip būtų atrodęs jos gyvenimas be Eriko ir jo šeimos? Juk jie iškėlė ją iki tikro žmogaus.

Todėl ji niekada neišsitarė Erikui, kad ją skaudina, jog jis žodį „paprastas" laikąs „prasto" sinonimu. Kaip galėtų jam išaiškinti, kad šis žodis jai turi visiškai kitą prasmę, kad kalbama apie rūpestingumą, uždėjusį antspaudą visam gyvenimui tetos Elenos namuose? Ten kiekvienas daiktas buvo savaip gražus ir svarbus: stipriai iškočioti jos pačios austi lininiai rankšluosčiai, puošniai paženklintos virtuvinės pašluostės, viena stiklui, kita lėkštėms, ploni kavos puodeliai paauksuotais krašteliais, kuriuos buvo gavusi kaip vestuvinę dovaną. Be to, teta Elena buvo minimalistė: pražydusi pelargonija ant virtuvės lango turėdavo stovėti viena, kad deramai įvertintum jos grožį. Ir tokioms moterims kaip Bitė ir Anita šešto

dešimtmečio pabaigoje ėmus vilkti į savo namus vis naujas raukiniais puoštas užuolaidas ir gėlėtus lempų gaubtus, teta Elena griežtai laikėsi vienos spalvos, atsisakydama tapti vartotoja. Todėl jos namai tapo užšaldyta penkto dešimtmečio liekana. Ir šiuose namuose dienos susiliedavo, kiekviena diena kartu buvo ir visos kitos, jos ritosi į krantą lyg bangos. Ritmas ramino, kartojimasis slopino nerimą ir gniaužė bet kokį pyktį. Užtat greitai viskas vėl stojo į savo vėžes: Margareta nusikeberiojo nuo tetos Elenos kelių ir pradėjo valgyti, Kristina priprato prie visų namų kvapų ir jų nebejusdavo. Abi nupėdino į apyvokos spintą ir pradėjo žaisti. Išlįsdavo tik atėjus laikui valgyti.

Tetos Elenos namuose nebuvo nieko svarbiau, nei valgyti, ir jokio darbo – svarbesnio už valgių gaminimą. Kiekvieną pirmadienį iš siuvimo fabriko atveždavo penkiasdešimt pusiau gatavų švarkų, kuriuos teta Elena per savaitę turėdavo apkarpyti zigzagais, bet ji verčiau sėdėdavo su siuviniu naktį, užuot dieną apleidusi valgį. Taip pat žiūrėta ir į visus kitus namų darbus. Sutaisyti krienų padažą prie virtos menkės buvo svarbiau, nei nušveisti laiptus. Apvirti kopūstus balandėliams svarbiau, nei sutvarkyti bendrąjį kambarį. Ir svarbiau orkaitėje išdžiovinti bei sumalti duoną, kad džiūvėsėliuose išvolioti karbonadai apkeptų traškia plutele, nei išlyginti baltinius, sukrautus skalbykloje.

Teta Elena būdavo nuolat užsiėmusi: darbas plaukė per jos bukapirštes rankas lyg upė. Ir vis dėlto rodės, kad ji niekada neskuba, be perstojo niūniuodavo ir visada rasdavo laiko suburkuoti kaip balandėlė, jei tik būdavo iš ko pasijuokti. Ir dabar juokdavosi ne tik iš Margaretos. Kai Kristina ėmė čiulpti plaukus, teta Elena kvaktelėjusi ištraukė šlapią sruogą.

– Taip negalima, nevaleika...

Nevaleika buvo svarbus žodis. Kristina žinojo, ką jis reiškia: kad kažką padarei ne taip, bet tai tik niekis. Tetos Elenos namuose nebuvo pavojinga ką nors padaryti netinkamai, ji šitai suprato, kai Margareta susižavėjusi sukikeno tetai Elenai juokais ant jos suniurzgus prie netikusiai paklotos lovos. Antra vertus, Kristina nebuvo visiškai tikra, kad ši taisyklė galioja visoms nevaleikoms.

Juk Margaretos atveju buvo kiek kitaip, taigi jai pačiai buvo saugiau lovą pasikloti tvarkingai.

Vieną vienintelį kartą teta Elena pamėgino užsikelti Kristiną ant kelių, kaip kad nuolatos užsikeldavo Margaretą, bet pajutusi, kaip ši pastiro, tučtuojau paleido. Bet nenuėjo šalin, dar valandėlę pasiliko ir įsmeigė Kristinai į plaukus segtuką, prispausdama be perstojo išslystančią sruogą, o baigusi meiliai plekštelėjo per užpakalį. Po to karto prisiliesdavo prie Kristinos tik ją tvarkydama: nuprausdavo burną ir rankas, sušukuodavo plaukus, padėdavo užsivilkti paltą, nors Kristina buvo pakankamai didelė, kad susidorotų pati. Tačiau Kristina neprotestuodavo, noriai pavirsdavo maža mergyte. O rūsyje įrengtame vonios kambaryje ji netgi leisdavo tetai Elenai smiliumi pabraukyti randus. Dabar jie buvo visiškai užgiję ir retai kada skaudėdavo. Tik didžiulės plonytės rožinės odos dėmės išlaikė atmintį, pati Kristina kone viską buvo užmiršusi.

Tetai Elenai tarytum buvo nė motais, kad Kristina nekalba, ji niekada nekratydavo galvos ir nesikuždėdavo apie tai su kitomis tetomis, kaip vaikų namų seselės. Tik susitaikė su padėtimi: įsmęsdavo pilkas akis į Kristinos burną ir stebėdavo, ar lūpos be žado sudeda „taip“ ar „ne“. Ir viskas. O kai sukrutėjus lūpoms ėmė sklisti ir nedideli garsai, taip pat nieko nesakė.

Vasarvidžio išvakarėse valgyti silkių ir gerti degtinės susirinko visa giminė. Kristina gavo pjaustyti svogūnų laiškus. Pliaukšėdama liežuviu, pjaustė labai rūpestingai, visi gabalėliai turėjo būti vienodo ilgio. Seselė Inga stovėjo jai už nugaros ir stebėjo.

– Ji baisiai gražiai pjausto, – galiausiai pasakė.

– Ačiū, – atsakė Kristina ir tūptelėjo.

Seselė Inga apsisukusi įsistebeilijo į tetą Eleną.

– Ar girdėjai? Ji kalba! Ji moka kalbėti!

Teta Elena, stovinti prie virtuvės stalo ir dėliojanti į stiklinius pusdubenius silkių gabaliukus, net nepakėlė akių.

– Aišku, kad moka, – pasakė. – Juk rudenį eis į mokyklą...

„Toji vasara...“ – prisimena Kristina, pustekinė bėgdama ligoninės laiptais. Ji tapo visų vasarų vasara. Ne todėl, kad buvo itin

graži. Atvirkščiai: birželio vidury pradėjo lyti ir paskui be perstojo pylė šešias savaites. Bet Kristinai dėl to galvos neskaudėjo. Ji mėgo lietų, jis tarsi siena skyrė tetos Elenos namus nuo pasaulio. Per pietus virtuvėje įsivyraudavo visiška tyla, teta Elena karpydavo švarkus, o mergaitės sėdėdavo prie virtuvės stalo ir piešdavo. Kristina kartais kilstelėdavo galvą norėdama įsiklausyti į šią dvasinio susikaupimo tylą, bet išgirsdavo tik lietaus teškėjimą į lango stiklą.

Bet įkvėpti mažumėlę oro joms reikėjo, kad ir koks jis būtų. Kiekvieną popietę teta Elena ištraukdavo mergaičių lietpalčius bei guminukus ir išsiųsdavo jas į sodą. Pirmą valandėlę jos susigūžusios stovėdavo ant laiptų, o paskui nubildėdavo žemyn ir pasinerdavo į lietų. Vieną dieną už serbentų krūmų jos įkūrė sraigių šalį: Kristina išėjo gaudyti sraigių, tuo tarpu Margareta šlapioje žemėje išpaišė kelius ir namus. Kitą dieną jos leidosi iškylauti į Vadsteną. Tetos Elenos krepšys buvo sunkus nuo termosų – vienas kavos ir vienas kakavos su pienu, dvylikos sviestainių, trijų bandelių su cinamonais ir šešių obuolių. Jos kone viską sutašė sėdėdamos ant šlapio parko suolo Veterno pakrantėje, o paskui juokdamosi nuėjo į didžiąją pilį. Bet kai pro šalį dviračiu pravažiavo vienuolė, plasnodama gobtuvu lyg prie ausų pritaisytais varno sparnais, jos tik nutilusios išpūtė akis. Ir teta Elena.

Tačiau Kristinai Vadstena netapo vienuolių miestu, o nuo pirmos akimirkos buvo išblyškusių moterų miestas. Jau eidama iš geležinkelio stoties Pilies kelio link, tai pastebėjo, o paskui per visą Didžiąją gatvę atlošusi galvą vis pažvelgdavo į sutiktųjų veidus. Taip. Tikrai. Vadstenoje visos moterys išblyškusios. Kristinai patiko: vaizdavosi, kad išblyškusios moterys turi ir kalbėti pašnibždom. Ji tučtuojau apsisprendė. Užaugusi gyvens mieste, kur žmonės kuždasi...

Teta Elena važiavo turėdama tikslą. Jai reikėjo nusipirkti naują virbalinių nėrinių raštą. Uždavinys buvo keblus. Ji ėjo iš parduotuvės į parduotuvę ir rimtai žiūrinėjo jai rodomus pavyzdžius ir popieriaus juostas. Kai galų gale išsirinko, kaltai atsiduso. Nėrinių raštai buvo brangūs. Pernelyg brangūs kaip daiktai, iš tikrųjų nebūtini, tačiau teikiantys malonumą.

Nėrimas tapo pirmuoju Kristinos triumfu, pirmąja pergale prieš Margaretą. Vos tik teta Elena prisėdo prie nėrimo pagalvėlės, Kristina išdygo jai už nugaros ir įbedė akis į jos rankas. Iš pradžių nieko nesuprato: atrodė, kad tetai Elenai varstant ant pagalvėlės riteles kaip papuola šokinėja žiogai. Tačiau greitai išmoko įžiūrėti renkamą raštą, o po kurio laiko iškišo ranką pro tetos Elenos petį ir parodė ritelę, kurią reikės perverti. Tuomet teta Elena užlipo į palėpę ir, atnešusi jai seną nėrimo pagalvėlę, padėjo pačiai pradėti nėrinį. Paskui tamsiais rugpjūčio vakarais jos sėdėdavo prie didžiojo valgomojo stalo viena priešais kitą ir centimetras po centimetro knyburiuodavo savo nėrinius. Mama žiogė ir jos didžioji duktė. O virtuvėje tūnodavo mažoji duktė žiogė, surūgusi, kad į valgomąjį jai neleidžiama neštis vandeninių dažų. Taip jai ir reikėjo.

Nors dabar nėra kada apie tai galvoti, dabar turi lipti per du laiptus, kad suspėtų įeiti ir apsivilkti baltą chalatą. Nuo telefono skambučio praėjo šešiolika minučių. Kad tik Folkė būtų ištvėręs...

Šerstina Pirmoji sėdi slaugių punkte prie stalo. Kiekvieną sykį, išvydusi šią moterį, Kristina patiria nedidelį šoką. Ji tokia šiurpiai tobula, tokia nepriekaištinga, pradedant sraigės kiauto baltumo nagais ir baigiant geltonais plaukais.

– Labas, – pasisveikina Kristina perdėtai širdingai, mėgindama pasirodyti draugiškesnė, nei yra iš tikrųjų. – Štai aš ir čia. Ar Folkė vis dar antroje palatoje?

Šerstina Pirmoji įsmeigia į Kristiną dideles mėlynas akis ir atsako ne iš karto, vien norėdama pabrėžti, kad yra mažumėlę kritiška. Ji visada parodo, kad kritiškai vertina visus ligoninės gydytojus. Tai tarsi koks principas.

– Taip, kol kas, – pagaliau atsako. – Bet mes tuštiname kitą palatą, kad galėtume jį perkelti. Šiuo metu palatos pilnokos, bet tikriausiai kaip nors susitvarkysime. Arba tikriau: žinau, kad susitvarkysime. Paprasčiausiai kai kam reikės susispausti.

Kristina linkteli galvą ir kapteli Šerstinos Pirmosios atkištą ligos istoriją.

– Naujų antibiotikų? – paklausia Šerstina Pirmoji, kilstelėdama antakius.

Kristina atsidūsta, ji jau išmėgino tris preparatus, bet Folkė nereagavo. Nepadės nė ketvirtas.

– Greičiausiai ne, – trumpai atsako ir nusigręžia.

Mirtis skleidžia blogą kvapą. Kristina šį rūgštų dvoką užuodžia dar koridoriuje ir sugniūžta nuo jo įžengusi į Folkės palatą. Vos žvilgtelėjusi į Folkę, suvokia, kad jis jau sulaukė savo valandos. Matyti iš veido: pagurklis sukritęs, burna virtusi juoda skyle, plonytė skruostų oda išsitempusi nuo užsitęsusios ligos pabrinkimų. Ji nieko negali padaryti. Tačiau dėl akių įsikiša į ausis stetoskopą ir pabarškina jam krūtinę. Išgirsta tai, ko ir tikėjosi: duslius ir neaiškius garsus. Kvėpavimas silpnas, o kairysis plautis mažumėlę švokščia. Atkakli Folkės širdis tebeplaka, žinoma, silpnai ir neritmiškai, bet kiekvienas tvinksnis palydimas tvirto ryžto. Jai nereikėjo taip skubėti. Folkės širdis beviltiškai kovos dar daug valandų.

Kitapus lovos stovi žila moteris, laiko sutinusią Folkės ranką. Akimirką Kristina sudreba: nieko nėra baisiau, kaip pranešti verkiančioms žmonoms ir suaugusiems vaikams blizgančiomis akimis, kad atėjo laikas nutraukti gydymą.

– Eime į koridorių, – taria ji pusbalsiu. Tačiau moteris neatsiliepia, tik taip mirkčioja, kad akys vėl pritvinksta ir raukšlėtais skruostais nusirita ašaros. Kristina sudvejoja. Galbūt ji neišgirdo.

– Mieloji, – vėl paragina, – eime į koridorių...

Bet moteris tik papurto galvą.

– Aš nenoriu jo palikti...

– Taip, bet norėčiau šį tą paaiškinti.

– Nereikia. Aš žinau.

Kristina nutyla. Mirtis turi savo liturgiją, ir visos ritualinės frazės jau ant liežuvio galo: nieko nebegalime padėti, bet pasirūpinsime, kad jis bent nekentėtų, – ir kai jų nebereikia ištarti, ji pasijunta lyg paralyžiuota. Sustoja prie Folkės lovos, pažvelgia į verkiančią jo žmoną ir nejučia atsidūsta: kokia diena laukia šios moters. Penkiolika arba dvidešimt valandų ji sėdės laikydama Fol-

kės ranką ir žiūrės, kaip jis keliauja per visas agonijos stadijas. Troškulį. Skausmus. Dusimą ir švokštimą. Iš gyvenimo turėtų būti išeinama lengvai, pro atviras ir kviečiančias duris...

Vis dėlto ji ne tik užjaučia, bet ir savotiškai pavydi akivaizdaus senosios moters sielvarto. Pati niekada nemokėjo taip verkti, net kai teta Elena pagaliau pasimirė, penkiolika metų išgulėjusi slaugos skyriuje. O Margareta mokėjo. Ji palinko prie negyvo Elenos kūno, apsikabino jį, sutepdama baltus ligoninės marškinius nutekėjusiu blakstienų tušu, ir lemeno jau beprasmius paguodos žodžius: „Viskas bus gerai, Elenute, bus gerai, galiausiai viskas bus gerai..."

Kristina įsiuto. Tarytum paplūdusi ašaromis Margareta būtų pavogusi jos pačios širdgėlą. Kaukšėdama kulneliais, ji išdūmė iš palatos ir pasileido per koridorius ir laiptus pas didįjį klevą vejoje prie ligoninės. Buvo žiema, bet ji nekreipė jokio dėmesio, klampojo per sniegą iki kelių, nors jis lindo jai į batelius ir stingdė kojas. O galų gale nusikasusi iki medžio, puolė ant jo spardydama ir daužydama žievę baltais kumščiais.

– Po velnių! – rėkė po daugelio metų pirmą kartą keikdamasi. – Šimtas raugintų velnių!

Vėliau tą naktį, kai tetos Elenos kūnas buvo išneštas, ji su Margareta automobilių aikštele nuėjo į slaugos centrą ir atsisėdo savo kabinete. Ir kai abi ten sėdėjo šaltomis rankomis apgniaužusios arbatos puodelius, Kristina po ilgokos tylos paklausė:

– Ar manai, kad galima gyventi be meilės? Kad galima išgyventi?

Margareta dar sykį sušniurksėjo ir brūkštelėjo ranka per panosę.

– Aišku, galima, – atsakė. – Matyt, esi stačiai priverstas.

Ir tik tada Kristina pravirko. Bet ne todėl, kad numirė teta Elena, o kad Margareta jau tiek daug užmiršusi.

Dabar ji pagaliau išbeldžia senajai moteriai keletą daktariškų frazių ir išeina į koridorių. Jai reikia pasikalbėti su Šerstina Pirmąja apie skysčių balansą ir morfijų. Tarpais jai atrodo, kad ši žmogysta šykšti nuskausminamųjų, kai nematyti gydytojų. Ji jau yra sutikusi tokių slaugių, moterų, kurios artėjant mirčiai pasi-

junta visagalės. Vos tapusi gydytoja, kartą matė, kaip religinga vyresnioji slaugė palinko prie aimanuojančio senuko ir sušnypštė: „Ar iš tiesų nori stoti prieš Viešpatį apnuodytu kūnu?“ Bet Šerstinos Pirmosios motyvai, matyt, kitokie, ji niekada neatrodė itin pamaldi.

Kristina atsiremia į slaugių posto durų staktą ir krenkšteli, Šerstina Pirmoji pakelia akis nuo savo popierių. Bet nė viena nespėja pradėti šnekos, kai atlekia jaunesnioji slaugė.

– Ateikit kuo greičiau! – šaukia. – Šeštoje palatoje priepuolis! Sunkesnis nei paprastai!

– Marija? – paklausia Šerstina Pirmoji.

– Ne ne, Dezirė.

Šerstina Pirmoji iš lėto pakyla ir brūkšteli nuo sėdėjimo ant baltos palaidinės atsiradusias raukšles. Šios išnyksta lyg mostelėjus burtininko lazdele: palaidinė atrodo tarsi ką tik sulaidyta. Kristina stebi ją susižavėjusi, kol susivokia turinti kažko griebtis. Ji nežino, apie kokią ligonę jos šneka, net ne itin gerai prisimena visų savo pačios pacientų vardus ir veidus ligoninėje. Tačiau paklausia:

– Ar manęs reikės?

– Nemanyčiau, – atsako Šerstina Pirmoji.

Silpnas kavos aromatas pakutena nosį, kai Kristina įeina į slaugos centrą, o dirstelėjusi į priešpiečių kambarį, ji pamato ten sėdintį ir „Dagens Nyheter“ skaitantį Hubertsoną.

– Labas, – pasisveikina. – Na, ir ankstyvas tu šiandien.

Nė nepakeldamas nuo laikraščio akių, jis atsako:

– Aš visada ankstyvas. Ar nežinai?

Ne, ji nežino. Ir kam žinoti? Juk, iš teisybės, ji vengia Hubertsono kaip įmanydama. Vengia ne sąmoningai, o instinktyviai; instinktas verčia ją saugotis visų, regėjusių Kristiną kitokią nei bendrosios praktikos gydytoją Vadstenos slaugos centre. O Hubertsonas, kaip nuomininkas, atsikėlė į tetos Elenos namus, kai Kristina dar buvo keturiolikmetė, taigi matė ją mokinę. Tą, kuri, kaip ir visos mokinės, dėvėjo škotišką languotą sijoną ir bajinį paltą su gobtuvu, tačiau niekada tikrai nesusilygino su kitomis. Bajinį paltą ji susisegdavo ne kaulinėmis sagomis, o mediniais pagaliukais, ir sijonas buvo tamsiai mėlynais langais, o ne raudonais, kaip reikėjo iš tikrųjų. Ir paltą, ir sijoną pasiuvo teta Elena, bet Kristina negalėjo jos kaltinti, nes pati išsirinko ir sijono medžiagą, ir sagas. Antra vertus, kažin, ar kas nors būtų pasikeitę, jei būtų tinkamai jas išsirinkusi, klasės hierarchijoje vis tiek būtų likusi savo vietoje: pačioje žemiausioje. Ten ji buvo su dviem kitomis mergaitėmis, irgi tokiomis pat plokščiakrūtinėmis ir neįdomiomis, kad kitos mergaitės vos teikdavosi į jas kreiptis. O kadangi buvo taip, jos nesišnekėdavo ir tarpusavyje. Eidama iš mokyklos namo, Kristina krenkšėdavo ir krenkšėdavo, kad tik niekas nepastebėtų jos balsą

esant prikimusį ir nepralamdytą. Jai ne visada pavykdavo: iškarkė „labą dieną", kai vieną popietę parėjusi rado tetą Eleną su nauju nuomininku didžiajame kambaryje. Jie gėrė kavą, teta Elena buvo ištraukusi puošniausius puodelius. Be to, ji buvo suprakaitavusia panose, o vatos gumulas šnervėje buvo tamsiai raudonas. Susinervinus jai visada kliūstelėdavo iš nosies kraujas.

– Jis – daktaras, – sušnabždėjo ji Kristinai, po valandėlės uždariusi duris, kai išėjo Hubertsonas. Valandėlę jos stovėjo klausydamosi, kaip jis lipa į nuomojamą butą, kaip atsirakina duris ir įsineša lagaminus. Kristina stebėjo tetą Eleną. Jos dėmesingas pasitempimas bylojo apie Kristinos iki tol niekada neregėtą pagarbą. Tai ją nustebino. Paprastai akademinis išsilavinimas tetai Elenai nedarydavo teigiamo įspūdžio, greičiau jos akyse žybtelėdavo nedidelė panieka, kai Kristina itin pagarbiu balsu pasakodavo apie mokytojus. Teta Elena manė, kad per daug mokytis neverta. Galima sukvailioti, kiek buvo girdėjusi, visiems mokyklos mokytojams taip ir atsitikę. Taigi gydytojams ši taisyklė negaliojo. Jų žinios kėlė pagarbą, ne pajuoką. Ir nors ilgainiui Hubertsonas tapo šeimos draugu, teta Elena tik vargais negalais susilaikydavo netūptelėjusi vos jam priėjus.

Tuo metu jis buvo išsiskyręs. Užtat ir susirado darbą Vadstenoje bei būstą Motaloje, toli nuo ankstesnio jaunesniojo gydytojo gyvenimo Geteborgo ligoninėje. Bet apie tai teta Elena neprasitarė, paslaptį iššniukštinėjo, be abejo, Birgita.

Ir šiandien jis tebėra išsiskyręs, dar sykį niekada nevedė. Gaila, jam reikėtų žmonos. Ypač dabar, kai suseno ir pasiligojo.

– Gal ir man atsirastų puodelis kavos? – paklausia Kristina.

– Žinoma, – atsako Hubertsonas ir atsiverčia kitą laikraščio puslapį. – Tik prisėsk.

Bet Kristina pirmiausia nueina prie šaldytuvo ir ima raustis. Ji pasidėjusi sviestinę ir sūrio gabalą, galbūt ras ir duonos. Bet ne.

– Ar galėčiau paprašyti duonos?

Hubertsonas padeda laikraštį ant stalo.

– Žinoma. Griebk...

– Rimtai kalbi?

Jis nusijuokia.

– Ten pačiame gale užkišta prancūziška bandelė. Gali pasiimti.

Jis stebi ją, pjaunančią trapią bandelę per pusę.

– O kodėl atlėkei į darbą uždususi? Ir be pusryčių?

– Ligoninė, – lakoniškai atsako Kristina, sėsdama prie stalo. – Beje, aš papusryčiavau. Tik nelabai vykusiai.

– Štai kaip, – taria Hubertsonas. – O kodėl? Ar sudeginai dribsnius?

– Margareta, – atsako Kristina ir atsikanda sviestainio, kad nebereikėtų kalbėti. Hubertsonas palinksta į priekį akivaizdžiai susidomėjęs.

– Tavo sesuo? Ar ji čia?

Kristina sukramto kąsnį prieš atsakydama.

– Netikra sesuo.

Hubertsonas kreivokai šypteli.

– Be abejo, – atsako vėl imdamas laikraštį. – Netikra sesuo. Štai kaip buvo.

Kristina suraukia kaktą įtardama, kad jis vėl pradės taukšti apie senus laikus. Tačiau Hubertsonas nebekalba, tik toliau sklaido laikraštį. Klausimas, ar jis perskaito daugiau nei antraštes. Turint omeny, kaip rūpinosi savo diabetu, šiuo metu turėtų būti pusaklis. Faktiškai Hubertsonas yra didesnis ligonis už daugelį savo pacientų. Beje, šiandien atrodo dar blogiau nei paprastai. Visai nupilkęs. Kristina pasilenkia ir paliečia jam ranką, jis pakelia akis.

– Kaip iš tiesų reikalai? – paklausia ji. – Ar gerai jautiesi?

Hubertsonas atsistoja ir nueina prie durų vilkdamas kojas.

– Jaučiuosi gerai, – meta per petį. – Šauniai. Puikių puikiausiai. Nepaprastai gerai. Ar norėtum dar ką nors sužinoti? O gal dabar jau galima eiti ramiai paskaityti laikraščio?

Kristina susiraukia jam už nugaros. Surūgėlis.

Artėjant pietums, įsitraukusi į darbą ji užmiršo ir Hubertsoną, ir savo seseris, ir tik keistas silpnumas per alkūnes priminė ilgą bemiegę naktį. Šiandien jai smagu dirbti: ne todėl, kad labiau pamėgo savo profesiją, bet dėl rutinoje slypinčio saugumo jaus-

mo, kai dar sykį pakartoji tūkstantį kartų sakytus žodžius ir frazes. Be to, visą rytą aiškūs kaip ant delno atvejai: nedidelis gastritas, pora nesmarkių streptokokinių infekcijų, spuoguotas penkiametis, nebegalėsiantis valgyti apelsinų. Nėra ypatingo pavojaus, kad už tokių požymių slėptųsi auglys. Įėjus naujam pacientui, ji dar labiau nurimsta. Vos užmetus žvilgsnį į šito paauglio akių plyšelius, jai aišku, kas jam yra. Akių uždegimas.

Tačiau, savaime suprantama, ji nuodugniai apžiūri paauglį ir užgesina lempą palubėj jam gulantis ant kušetės, kad ryški šviesa nedirgintų akių. Be to, jis žadina jai šiokį tokį švelnumą: toks pats siaurapetis ir plonytis kaip Erikas ir su smarkiai užkrėstais inkštirais ant smakro. Tikrai ne hipis. Nė kiek nepanašus į testosterono pritvinkusius jaunus patinus, kokius parsitempdavo Osa su Tuve, būdamos paauglės.

– Išrašysiu trupučiuką tepalo, – taria ji apžiūrėjusi. – Ir manyčiau, kad tau reikėtų porą dienų neiti į mokyklą...

Paprastai Kristina šykščiai dalija poilsį, ji žino, kad Draudimo kasos tarnautojai registruoja kiekvieno gydytojo išduotus nedarbingumo lapelius ir už per didelį dosnumą rizikuoji gauti pastabą. Bet šis berniukas per jaunas, kad patektų į kokią nors statistiką. Be to, visa jo išvaizda rodo, kad jam iš tikrųjų reikia keletą dienų pailsėti nuo pasaulio.

Jis pasikelia, bet lieka sėdėti ant kušetės tabaluojančiomis kojomis. Kristina stabteli, ji jau ruošėsi atsistoti ir išrašyti receptą, bet dabar vėl tūpteli ant spindinčios nerūdijančio plieno taburetės.

– Ar dar kas nors?

Jis ne iš karto atsako, tik palenkęs sprandą atsidūsta.

– Klausyk, – atsargiai kreipiasi Kristina, – ar dar ko nors norėjai?

Jis pakelia galvą ir pažvelgia į ją raudonais akių dryželiais. Blakstienos sulipusios nuo traiškanų.

– Kodėl žmogus turi gyventi? – gergždžiu balsu paklausia jis.

Kristinai rankos nusvyra ant kelių, visiškai nejučia ji atverčia delnus. Nežinau, byloja gestas. Bet jos burna tyli.

– Ar tu, būdama daktarė, žinai? Ar žinai, kodėl žmogus turi gyventi?

Ūmiai sukyla visas jos nakties nuovargis, priversdamas užmiršti visas profesines frazes.

– Ne, – atsako atsidususi. – Nežinau. Aš tik gyvenu.

Jis tebesėdi ta pačia poza, ir toliau tabaluodamas kojomis, bekulnėje sportkojinėje ties pirštais matyti maža skylutė.

– O jei gyventi nenori? Ką tada daryti?

– Ar tu nenori gyventi?

– Ne.

– Kodėl?

– Paprasčiausiai nenoriu.

Ir tuomet ji pasielgia taip, kaip iš tikrųjų nereikėtų: ištiesia ranką ir paglosto jam galvą, jai taip norisi jį paguosti... Bet glostant suskamba telefonas ir ji negalvodama pakyla atsiliepti. Ir tuoj pat supratusi, kad padarė klaidą, pikta pakelia ragelį.

– Taip, Kristina Vulf. Kas atsitiko?

Balsas ragelyje plonytis ir baugštus. Jaunesnioji slaugė iš priimamojo žino, kad negalima skambinti gydytojams, kai pas juos yra pacientų.

– Miela Kristina, atleisk, bet skambina iš policijos, jie taip įkyriai lenda, tvirtina, jog labai svarbu, niekaip negalėjau jų nusikratyti...

Kristina permeta žvilgsniu kabinetą: berniukas tebesėdi ta pačia poza, bet nebetabaluoja kojomis.

– Gerai, sujunk.

Ragelyje trakšteli, paskui pasigirsta naujas balsas. Moters.

– Alio. Ar čia daktarė Vulf?

– Taip.

– Na, skambina iš Norčiopingo policijos. Pas mus yra asmuo, nurodęs jūsų pavardę...

Kristina nekantriai niurgzteli. Kuris iš nedidelio Vadstenos padugnių pulko nusitrenkė į Norčiopingą ir atsidūrė daboklėje? Ir ką ji gali padaryti?

– Ji vardu Birgita Fredrikson...

Kristina pertraukia:

– Ar sumušta?

– Nė trupučio. Greičiau priešingai...

– Kodėl priešingai?

– Ji įtariama sumušusi kitą. Mes atvežėme ją anksti rytą. Bet dabar ilgiau laikyti nebegalime, turime paleisti. Tik ji neturi pinigų autobusu grįžti į Motalą ir tvirtina, kad jūs, taip sakant, galėtumėte už ją laiduoti. Taigi jei mes paskolintume jai pinigų kelionei, jūs garantuotumėte, kad mes juos atgausime. Ar sutinkate? Ar ryžtumėtės tokiam sandėriui? Juk jūs – jos sesuo.

Kažkur netoliese girdėti gerai pažįstamas balsas.

– Nagi, pasirūpinkit, velniai rautų, kad ji sutvarkytų! Pasakykit, kad tai jos sumauta pareiga...

Kristinos pyktis įkaista iki baltumo; baltas karštis šmėžuoja priešais akis, baltas karštis degina gerklę. Niekada!

– Alio! – šaukia policininkės balsas. – Alio, daktare Vulf! Ar dar klausotės?

Kristina atsikvepia ir prabyla metaliniu balsu:

– Taip, klausau. Deja, negaliu padėti. Viskas tėra nesusipratimas. Iš tikrųjų aš neturiu jokios sesers.

– Taip, bet ji tvirtina...

– Meluoja.

– Ji turi receptą su jūsų pavarde.

Kristinai nugara perbėga nedidelis nerimas.

– Su prirašytais vaistais?

– Ne, ne. Tik patį blanką. Ant jo suregzta baisiai bjauri dainuška. Ir uždėtas antspaudas su jūsų vardu. Kristina Vulf, Vadstenos slaugos centras... Tai turbūt jūs?

Kristina perbraukia ranka plaukus, nujaučia, kokia tai dainuška, nė viena iš jų nėra jos užmiršusi. Bet ji neketina leistis įtraukiama į šį žaidimą. Niekada.

– Nieko nuostabaus. Jei pasižiūrėtumėt į savo registracijos knygą, pamatytumėt, kad šitas asmuo šiemet buvo pavogęs mano receptų knygelę. Ji buvo už tai nuteista.

Policininkė dvejoja, veik girdėti, kaip krapštosi galvą.

– Štai kokie reikalai... Na, tada nežinau, ką mums daryti.

– Turbūt galite kreiptis į socialinę rūpybą.

Ragelyje vėl subrazda, Norčiopingo policininkė iš nuostabos šūkteli, ir staiga Kristina išgirsta gerai pažįstamą balsą – taip giliai ausyje, kad net suvirpa būgnelis.

– Klausyk, velnio merga! – užriaumoja Birgita. – Tu visą gyvenimą man krėtei vien kiaulystes, bet dabar, velniai rautų, turi padaryti tvarką. Šito iš tavęs nesitikėjau. Anoniminiai laiškai, mat kaip! Po velnių, sakau. Po velnių, kokia pasiutusiai nepaslaugi esi, kokia velniškai rafinuota pikčiurna...

Kristina trenkia ragelį ir įsikniaubia į delnus. Iš vidaus ji visa pažliugusi ir taki, suglemba lyg pripučiamas žaislas ir niekada nebepastovės ant kojų. Šitaip išsėdi visą minutę girdėdama, kaip tiksi laikrodėlis, ir tik atsargus krustelėjimas kažkur netoliese priverčia ją pakelti akis. Viešpatie! Berniukas. Ji užmiršo berniuką.

Apsisuka su kėde visą ratą ir giliai atsikvepia.

– Atleisk man, taip iš tikrųjų neturėtų atsitikti. Apie ką mudu kalbėjomės?

Berniukas pažvelgia į ją, nuo uždegimo jo akys – tik juodi brūkšneliai.

– Žadėjai išrašyti receptą.

– Taip, bet...

Jis nuslysta nuo kušetės, staiga prabyla kaip suaugęs vyras.

– Apie akių tepalą, – sako jis. – Kalbėjomės apie akių tepalą...

Jam išėjus ji tebesėdi prietemoje nepajėgdama atsikelti ir užsidegti šviesos. Kitas pacientas gaus palaukti, ji valandėlę turi pabūti ramiai ir sustingti iš vidaus. Pasisuka su rašomojo stalo kėde, kad galėtų žiūrėti pro langą, ir po valandėlės išvysta berniuką, kertantį automobilių aikštelę. Jo laikysena jai kelia nerimą: pečiai sulinkę, prie šonų glebiai kadaruoja rankos, sprandas palenktas. Jam turėtų būti šalta šliūžuojant per sutižusį sniegą, bet striukė prasegta, nematyti nei pirštinių, nei šaliko. Jos atminty išnyra vienas iš amžinų medicinos studijų klausimų. Ar esama savižudybės pavojaus? Taip. Čia esama savižudybės pavojaus.

Ir staiga jai prieš akis šmėkšteli vizija, kaip jo gyvenimas susijęs su jos, kaip viskas yra sunku, komplikuota ir neįmanoma, jei tas

faktas, kad ji kažkada buvo į šeimyninius vaikų namus atiduotas sužalotas vaikas, po keturiasdešimties metų paskatintų visiškai svetimą berniuką pareiti namo ir nusižudyti. Jei Kristinos gyvenime nebūtų buvę Birgitos, berniukui pradėjus atsiverti, telefonas ant jos stalo būtų tylėjęs, būtų tylėjęs tol, kol jis būtų viską išsakęs.

– Jeigu nebūtų jeigu, – tyčiojasi Astrida jos atmintyje.

Astrida. Taip. Juk ji dėl visko kalta, ji pavertė Kristinos gyvenimą tuo, kuo jis dabar yra. Ir ji tokia galinga, kad praėjus tiek daug laiko po mirties, vis dar gali purvinais nagais draskyti kitiems žmonėms žaizdas. Nejučia Kristina patraukia apatinį rašomojo stalo stalčių ir išima voką. Vokas rudas ir apglamžytas, daugelį metų išgulėjęs stalčiuje.

Erikas nežino, kad ji turi šį voką, nežino, kad ji dar daugiau nei prieš penkiolika metų padarė tai, ką jis taip dažnai jai patarinėja. Užsisakė savo vaikystės ligos istoriją. Ir ne tik ją, išsirūpino ir ugniagesių komandos pranešimą apie gaisro padarinius, policijos pirminio tyrimo dokumentą ir – pasirėmusi gydytojos autoritetu ir gerokai apsimelavusi – gabalus Astridos ligos istorijos iš Vadstenos Birgitos ligoninės.

Jos pačios ligos istorija guli viršuje. Pakelia pageltusius lapus prie rašomojo stalo lempos ir ima skaityti gerai pažįstamus žodžius. *Penkerių metų mergaitė. Atvežta greitosios pagalbos 22.25. Be sąmonės. Ant pilvo, krūtinės, virš kairės alkūnės ir dešinio delno II ir III laipsnio nudegimai...*

Ji negali patikėti. Kaskart skaitydama šią ligos istoriją vienodai suabejoja – neįmanoma, taip negalėjo būti. Ir vis dėlto puikiai suvokia, kad kiekvienas žodis yra teisybė, jau vien dėl to, kad išlikę randai. Kai kuriose vietose jos oda visada bus plonesnė ir labiau žvilganti: ant pilvo, krūtinės, kairės alkūnės ir dešinio delno.

Be to, ji turi pirminės policijos apžiūros dokumentą ir sutuoktinių Petersonų liudijimą. Šių kaimynų ji neprisimena, kaip ir buto, kuriame gyveno su Astrida, bei namo Šv. Petro gatvėje Norčiopinge. Vis dėlto, sklaidydama kvotos protokolą, tarytum girdi, kaip ponia Peterson sodria estjotų tarme pasakoja:

„Taip, juk buvom įpratę prie šio vaiko rėkimo, bet dažniausiai ji tik kūkčiodavo... Nors šį kartą taip bliovė, kad baisu buvo klausyti..."

Policijos pirminio tyrimo ataskaitos santrauka pirmame protokolo puslapyje pateikia likusias detales:

Sutuoktiniai Elsa ir Oskaras Petersonai praneša, kad 1955 m. kovo 23 d. apie pusę dešimtos vakaro jie užuodę aitrius dūmus. Išėjusi į laiptinę, ponia Peterson nustatė kvapą sklindant iš gretimo buto. Ji paragino vyrą iškviesti ugniagesius, o paskui, paklebenusi gretimo buto duris, pamatė, kad jos neužrakintos. Įėjusi į butą, pirmiausia šoko į virtuvę, paskui į didįjį kambarį, tačiau neaptiko nei ugnies židinio, nei buto savininkės, panelės Astridos Martinson. Pamėginusi įsigauti į mažesnį kambarį, vis dėlto pastebėjo, kad šios durys užrakintos, bet raktas tebėra įkištas iš išorės. Atsirakinusi ji puolė vidun. Liepsnos liežuviai kilo iš vaiko lovytės. Ponia Peterson uždusino ugnį kilimėliu. Jai triūsiant staiga išdygo Astrida Martinson ir virtuviniu peiliu dviejose vietose sužeidė jai nugarą. Netrukus į kambarį įpuolė ponas Petersonas. Jam mėginant nuginkluoti panelę Martinson, kilo muštynės, per kurias ant grindų nukrito žibalinė lempa. Ugnis vėl įsiplieskė. Tačiau ponia Peterson kilimėliu uždusino ir šį naują ugnies židinį, tuo tarpu ponas Petersonas įveikė panelę Martinson ir stipriai ją laikė...

Kristina vėl sukiša popierius į voką. Iš tikrųjų nėra reikalo skaityti: viską moka atmintinai. Ypač Astridos kvotos protokolą. Iš pradžių ji pareiškia, kad ugnis kilusi mergaitei apvertus žibalinę lempą. Ima siautėti, kai supažindinama su greitosios pagalbos parodymais, kad mergaitės rankos ir kojos buvusios pririštos prie lovytės virbų ir reikėję nupjauti mazgus.

O paskui Birgitos ligoninėje Astridai nustatytos diagnozės, viena po kitos ir visos su abejonę rodančiu klaustuku paraštėje. Endogeninė psichozė? Paranojinė šizofrenija? Maniakinė depresija? Psichopatija su psichozės proveržiais? Netikrumas, regis, buvo būdingas ir gydymui. Per septynerius metus Birgitos ligoninėje Astrida patyrė rišimą diržais ir ilgalaikį gulėjimą vonioje, sulfaziną ir izofeną, elektros šokus ir gydymą insulinu, kol galiausiai buvo pritaikyti stebuklingi to meto vaistai – hibernalis.

Kristina viską žino, nors nieko neprisimena. Ir keisčiausia, kad nieko neprisimindama viską žinojo dar vaikystėje, dar tąsyk, kai Astrida atėjo į tetos Elenos namus pareikalauti savo dukters.

Buvo šalta sausio pradžios diena, diena, kai speigo išgaląstas oras drasko plaučius, o šviesa tokia skaisti, kad žilpina akis. Tačiau tetos Elenos virtuvėje buvo šilta ir kvepėjo: ji kepė bandeles. Kristinai su Margareta buvo Kalėdų atostogos, visą priešpietę jos žaidė sniege, o dabar rymojo prie virtuvės stalo laukdamos, kol išdžius slidinėjimo kelnės. Ant lesyklos už lango nutūpė sušalęs žvirblis, abejingai sukapnojo paskutinius sudžiūvusius duonos trupinius, paskui pasišiaušė ir sustingo.

– Ar galima duoti paukščiukui bandelę? – paklausė Margareta.

Teta Elena pasilenkė prie orkaitės ištraukti skardelės, vietoj puodkėlės suėmė ją prijuostės skvernais.

– Taip, – atsakė. – Bet ne ką tik iškeptą. Duoninėj nuo pereitos savaitės likusios dvi bandelės... Paimk jas.

Abi mergaitės pakilo tą pačią akimirką. Atrodė, kad Margareta pirmoji prilėks prie duoninės, įsibėgėjusi dviem ilgais žingsniais ji čiūžtelėjo per linoleumą storomis puskojinėmis. Tačiau teta Elena ranka ją sulaikė:

– Ei, nevaleika. Eik tvarkingai, prakiurs kojinės, jei visą laiką čiužinėsi...

To užteko, kad Kristina ją pralenktų. Kai Elena paleido Margaretą, Kristina jau buvo ištraukusi sužiedėjusias bandeles iš duoninės ir dabar išdidžiai laikė po bandelę abiejose rankose.

– Teta Elena! – sukniurkė Margareta.

Elenai nereikėjo nė dirstelėti, kad suprastų visą reikalą, ji gerai pažinojo savo auklėtines. Nusigręžusi nuo mergaičių paliepė:

– Abiem po vieną. Ir jokių peštynių.

Ir tada į duris kažkas pasibeldė.

Visą likusį gyvenimą Kristina žinos, kad laikas – tik reliatyvi sąvoka, kad akimirka ir amžinybė yra tas pats. Galvoje greitai pralėkė vaizdas: į tamsų vandenį pliumptelėjo akmuo, paviršiumi pasklido platūs ratilai. Toks buvo laikas. Akmuo – dabartis,

o ratilai – tai, kas įvyko, ir tai, kas įvyks. Ji žinojo visa, kas įvyko, ir visa, kas įvyks, tačiau vienodai nepajėgė prisiminti nei praeities, nei ateities. Vienu kvėptelėjimu spėjo pagalvoti apie šimtus dalykų: kas nemato skambučio lauke? kodėl mes negirdėjom, kaip užsidarė laukujės durys, prieš pabeldžiant į vidines? kodėl man pašiurpo rankos?

Tetai Elenai su Margareta pasirodė visiškai normalu, kad kažkas beldžiasi į duris. Margareta, stvėrusi vieną sužiedėjusią bandelę, prisikišo prie virtuvės lango, teta Elena nusišluostė į prijuostę rankas ir nuėjo atidaryti durų.

Balsas prieškambaryje skambėjo keistai, Skonės, nors nevisiškai tikra Skonės tarmė atsitrenkė į tetą Eleną ir pertraukė ją net nespėjus pasisveikinti.

– Aš turiu ją pasiimti, – pareiškė svetimas balsas.

– Ką? Ką jūs turite omeny? – staiga suspigo teta Elena.

– Ji mano. Aš turiu ją pasiimti.

Kažkas dunkstelėjo, Kristina užsimerkė supratusi, kad parvirto suolelis po telefono lentynėle. Kraujoplūdis, pamanė. Dabar tetai Elenai vėl kliūstelės kraujas iš nosies. Ir tikrai teta Elena jau stovi virtuvės tarpdury, prijuostės kampu prispaudusi dešinę šnervę. Ji greitai mostelėjo Kristinai: dink!

Vėliau ji prisiminė, kad galėjo pasislėpti apyvokos spintoje, bet tuomet jai ši mintis nedingtelėjo. Pastaraisiais metais apyvokos spinta buvo nebetekusi savo svarbos, juk Kristina ėjo į ketvirtą, o Margareta – į trečią klasę, jos buvo per didelės ištisas dienas žaisti sandėliuke. Dabar apyvokos spinta tebuvo apyvokos spinta, joje stovėjo dulkių siurblys ir kibiras su grindų skuduru, šalia išsipūtusio prie sienos pritvirtinto maišelio kabėjo pašluostė. Kristina padėjo tetai išsiuvinėti maišelį puošiančius žodžius. Jie skambėjo it kokia dainelė: krepšiai, virvės, kamščiai ir kvitai. Kažkas atsitiko jos regėjimui, žvilgsnis tarytum paryškindavo visas linijas. Dabar ji matė kiekvieną šiaip neįžiūrimos kasdienybės detalę. Rudą linoleumą. Klijuotės raštą. Pilką žvirblį, tupintį už lango. Aš sušaldysiu tave savo žvilgsniu, pamanė Kristina. Nepajudėsi be mano leidimo.

Bet ji pati, matyt, judėjo be savo sutikimo, nes beregint atsidūrė prie virtuvės stalo. Kaip ten atsirado? Neprisiminė. Kaip kad neprisiminė pastūmusi į šalį tetos Elenos kėdę ir už jos užlindusi. Tačiau iš tikrųjų ten stovėjo, už tetos Elenos kėdės, nugara prisispaudusi prie sienos.

– Kur ji? – paklausė balsas prieškambaryje.

Teta Elena paleido prijuostės kraštą, šnervę tarsi žiedlapiai rietė nedidelis kraujo vainikėlis. Ji atsigręžė į prieškambarį.

– Dabar jau gana, – kuo griežčiausiai pasakė. – Ką, dėl Dievo meilės, sau manot šitaip įsiverždama?

Teta Elena tokiu balsu prabildavo tik ypatingais atvejais, bet kai prabildavo, klusniai išsitempdavo visas pasaulis, ne tik mergaitės. Kristina buvo mačiusi taip nutinkant bakalėjininkui ir nuomininkui iš antro aukšto. Bet ši žmogysta buvo nepajudinama, ji tai žinojo. Ir tikrai atkišta ranka nustūmė tetą Eleną į šalį. Ir šit pasirodė ji. Astrida.

Ji iš tikrųjų panėšėjo į raganą. Galbūt todėl, kad buvo tokia aukšta ir pakumpusi, tokia liesa ir smailianosė. Jau nekalbant apie jos keistą aprangą. Juodas lietpaltis ir neperšlampama skrybėlė. Sausį? Be to, neperšlampama skrybėlė buvo užmaukšlinta atbulai: ilgiausias kraštas it snapas kabalojo ant kaktos, mesdamas šešėlį ant akių.

– Krisstiina!

Ji siurbė į save skiemenis, tarsi nenorėdama išleisti vardo.

– Mano mergaaaite!

Makaruodama rankomis, Astrida žengė į priekį. Kažkas surikо, galbūt pati Kristina, jai taip atrodė, nors nejuto, kaip šaižus vienatonis garsas išsiveržė jai iš gerklės.

– Netikėk jais, – tarė Astrida. – Viskas vieni melai...

Akies krašteliu Kristina matė, kaip išsižiojo Margareta, stovinti kitapus stalo. Ji tebelaikė sužiedėjusią bandelę. O prie virtuvės durų kaip prikalta stovėjo teta Elena. Ji būtų galėjusi virsti savo pačios nuotrauka, jei ne tamsiai raudono kraujo upeliukas, virvenantis iš dešinės šnervės. Kristina vėl prasižiojo, šįsyk juto, kaip virpėdamas išsiveržė šaižus riksmas.

– Nerėk, – tarė Astrida, dabar bėrė žodžius greičiau, kone dusdama. – Nerėk, nes viskas tik melas ir prasimanymai. Jie viską išsigalvojo. Mums buvo gera, Kristina...

Jos akys lakstė neperšlampamos skrybėlės šešėlyje, tarytum Kristinos oda būtų buvusi tokia slidi, kad jos žvilgsnis niekaip negalėjo įsikabinti. Ji vis dar stovėjo išskėtusi rankas, plaštakos mažumėlę drebėjo, pirštai buvo tokie balti, kad atrodė pamėlę.

Studijuodama mediciną, Kristina sužinos, kad drebulys – tai pirmas hibernalio pašalinis poveikis. Padidėjęs kraujospūdis – antras. Jautrumas šviesai – trečias. Groteskiškos grimasos – ketvirtas. Temperatūros kritimas – penktas. Taigi mediciniškai buvo lengva paaiškinti tai, kas tuomet rodės raganystė ir burtai.

Bet tuomet, kai šitai dėjos, viskas buvo tik magiška. Pro virtuvės langą įspindo mirgantis saulės šviesos ruoželis, palietė Astridą, paskui išsiskleidė ir išplatėjo, kad apėmė ir Eleną, stovinčią prie durų. Ji sumirksėjo ir nuo šio nesąmoningo judesio tarytum atbudo, giliai įkvėpusi vienu moju nuslydo virtuvės grindimis, apsisuko aplink Astridą ir atsistojo priešais Kristiną išskėtusi rankas gynybai. Astrida atsigręžė ir mėgino ją sugauti, bet buvo per vėlu: jos mėlyni pirštai sugriebė tuščią orą. Veidą iškreipė grimasa: pakilusi viršutinė lūpa apnuogino dantis ir dantenas, iš burnos išsikorė liežuvis ir nutįso per smakrą, dešinė akis užsimerkė ir vėl atsimerkė. Kitą akimirką jai sulinko keliai, ji susverdėjo ir be sąmonės griuvo ant grindų.

Vėliau, kai teta Elena paskambino Lydžiažabčiui Stigui ir keletas Birgitos ligoninės slaugytojų parsivedė pirmąsyk į laisvę išsprukusią Astridą, viskas pasikeitė. Tarytum Astrida, atėjusi į tetos Elenos namus, būtų kažką sudaužiusi: stiklinę sieną ar ledo pertvarą, o gal susprogdinusi milžinišką muilo burbulą. Visi garsai paaštrėjo. Staiga lauke ant kelio užriaumojo automobiliai, stogo čerpes supurtė žieminis vėjas, o Hubertsono pirmtakas antrame aukšte lipdamas laiptais pradėjo kaukšėti kulnimis. Tas pats atsitiko ir orui: namuose susyk pasidarė šalta ir drėgna, šiurpo kratoma Kristina nuolat vaikščiodavo su megztiniu ir storomis

puskojinėmis. Nuo šalčio jos pirštai sugrubo, nesilankstydavo kaip anksčiau. Ji nekantriai nusviesdavo rankdarbį, kai jos koriukai imdavo panėšėti į Margaretos: vaikiškai išsikraipę į visas puses. Ją kankino nerimas – užuot kiaurus vakarus sėdėjusi šalia tetos Elenos ir klausiusis radijo, slampinėdavo po namus trukdydama Margaretai, kuri kone visą laiką gulėdavo lovoje tuščiajame kambaryje ir skaitydavo knygas, arba slankiodavo nuo lango prie lango, skabydavo sausus vazoninių gėlių lapus ir žiūrėdavo į savo atspindį tamsiuose languose. Kartais pratindavosi ištverti. Ką justų, jei prie lango stiklo staiga prisispaustų baltas liesas veidas? Ką justų, jei numirtų teta Elena? Ką justų, jei vieną dieną pati turėtų išeiti iš tetos Elenos namų?

Juodą skylę. Štai ką turėtų pajusti. Štai ką justų.

Teta Elena po Astridos apsilankymo irgi tapo kitokia. Ji vis dažniau pakeldavo akis nuo rankdarbio ir sekdavo Kristiną žvilgsniu, tačiau be šypsenos ir nieko nesakydama. Be to, ji pakeitė kai kuriuos įpročius: mergaitės nebekeldavo ragelio suskambus telefonui ir nebebėgdavo prie laiškų dėžutės parsinešti pašto. Jį pasiimdavo pati teta Elena. Be to, ji sustodavo ir kai kuriuos laiškus išsitraukdavo dar sode, nors vis dar buvo žiema ir šalta. Kristina tai matydavo pro virtuvės langą: suraukusi kaktą teta Elena prakerpa voką ir skubiai permeta akimis laišką, o paskui nueina tiesiai prie šiukšliadėžės ir išmeta.

Tik Margareta liko tokia pati. Ji, regis, nepastebėjo jokių pokyčių ir staiga namuose atsiradusių paslapčių. Ir toliau, vos ištaikiusi progą, glaustydavosi prie tetos Elenos lyg išpaikinta katė ir tebevargindavo Kristiną smulkiai atpasakodama kiekvienos perskaitytos knygos intrigą. Regis, nepastebėjo ir to, kad vis dažniau apsilanko Lydžiažabtis Stigas, ir visada kaip tik tuo laiku, kai mergaitės ruošiasi gultis.

Tačiau Kristina pastebėjo. Kas vakarą gulėdavo plačiai atmerktom akim savo lovoje tuščiajame kambaryje ir klausydavosi jo malančio balso iš virtuvės. Jis kalbėdavo nesustodamas, o teta Elena veik nieko neištardavo.

Įkalbinėjo. Taip, greičiausiai. Lydžiažabtis Stigas mėgino prikalbinti tetą Eleną padaryti kažką, ko ji nenorėjo. Nuo šios minties Kristiną užliejo šleikštulio banga, ir staiga ji pasijuto žūtbūt turinti ką nors padaryti, kad tik sužinotų, apie ką jie kalbasi. Kuo atsargiausiai ji nuleido nuogas pėdas ant tuščiojo kambario grindų, paskui atsikėlė ir be garso nutipeno į prieškambarį.

– Mums reikia ilgalaikio sprendimo, – pasakė Lydžiažabtis Stigas šliurptelėjęs, iš ko paaiškėjo, kad Elena jį pavaišino kava. – O vaikų namai nėra ilgalaikis sprendimas. Bent jau šiuo atveju.

Kristina atsikvėpė. Ar ją išsiųs atgal? Staiga ji užsinorėjo šlapintis, taip, ir labai smarkiai. Vos laikėsi. Kad ir kaip spaudė kojas, juto kaire šlaunimi sruvenant upeliuką. Puolė į tualetą, bet nespėjo užsidaryti durų.

Jos tebebuvo praviros, kai po minutės teta Elena su Lydžiažabčiu Stigu išėjo į prieškambarį pasižiūrėti, kas jame vaikšto. Kristina užsimerkė iš gėdos. Ji nenorėjo, kad jie pamatytų ją, sėdinčią ant tualeto puodo su užraitytais ant kelių flanelės naktiniais, tačiau negalėjo pasikelti ir uždaryti durų. Būtų prilašinusi ant visų grindų.

– Ar tu nemiegi? – nustebusi paklausė teta Elena.

O už jos sušmėžavo šypsantis Stigo veidas.

– Ei, Margareta, – tarė jis. – Ką pasakytum, jei gautum dar vieną seserį?

– Iš tikrųjų čia Kristina, – pataisė jį teta Elena.

Jau kitą dieną Birgita stovėjo ant tetos Elenos slenksčio.

Kristina negalėjo nuspręsti, ar ji graži, ar bjauri, kažkokiu būdu buvo ir tokia, ir tokia. Plaukai šviesiai geltoni ir garbanoti, akys visiškai apvalios, o atkištos lūpos papuoštos labai ryškiu Amūro lanku. Ji būtų atrodžiusi kaip lėlė, jei nebūtų turėjusi tokio kevėrziško kūno. Mat šis toks buvo. Kojos visiškai tiesios, be menkiausio išlinkio per blauzdas, pilvas išsipūtęs, plaštakos plačios ir bukapirštės. Kaklo oda kitokio atspalvio nei veidas. Pilkesnio. Be to, po viena šnerve virpėjo žalsvas upeliukas, o pirštų galai virš nukramtytų nagų buvo tokie raudoni ir sutinę, kad tiesiog jutai, kaip juos skauda.

– Aš noriu pas savo mamą, – pasakė Birgita. Atkirtis buvo vaikiškas, bet balsas visai ne vaikiškas. Storas ir duslus, vos ne vyriškas.

– Nagi nagi, – ėmė raminti atlydėjusi teta iš vaikų globos komisijos. – Juk žinai, kad mamai reikia pailsėti.

– Ji nepailsės, jei čia liksiu. Juk aš ja rūpinuosi...

Teta iš vaikų globos komisijos abejingai nusišypsojo ir pasilenkė atsegti jos striukės.

– Taip taip, mergyte, žinau, kad tu taip manai. Bet dabar tavo mama iš tikrųjų turi kaip reikiant pailsėti, užtat ir paprašė mūsų kurį laiką tavim pasirūpinti...

Birgita įtartinai į ją žvilgtelėjo, dar sykį šliurptelėjo ir persibraukė smilium panosę. Šis judesys nustūmė tetos iš vaikų globos komisijos ranką, ir po sekundės ji jau buvo užsisegusi tetos

ką tik atsegtą sagą. Akimirką tetos Elenos prieškambaryje įsiviešpatavo visiška tyla. Margareta ir Kristina, teta iš vaikų globos komisijos ir teta Elena – visos spoksojo į sagą. Birgita slydo akimis nuo vieno veido prie kito. Ištyrinėjusi užsimerkė ir iškvėpė tarytum giliai atsidusdama. Visiškai nejučiomis Kristina su Margareta taip pat atsiduso: tetos Elenos prieškambariu lyg vėjas nušniokštė.

Birgita vėl atsimerkė. Jos akyse kažkas žybtelėjo, ji apsisuko ir pasileido prie durų.

Į Kristinos duris kažkas pasibeldžia, išgirdus bailų tuk tuk tuk jai pasirodo, kad slaugos centro koridoriuje, perskrodęs laiką, nutūpė tasai sušalęs pilkas žvirblis iš tetos Elenos lesyklėlės. Bet jos kūnas protingesnis, jis bemat parengia reikiamą alibi. Staigiu judesiu ji nustumia stalinę lempą ir prisitraukia kėdę prie kompiuterio, kad atrodytų, jog pildo ligos istoriją.

– Prašom, – taria kuo santūriausiai.

– Atleisk, Kristina, – pasigirsta neryžtingas balsas. Tai Helena, viena slaugių.

– Tuoj pasiruošiu priimti naują pacientą, – sako Kristina, vis dar įbedusi akis į ekraną.

– Aš ne dėl to, – atsako Helena. – Tu vėluoji tik penkias minutes...

Kristina apsisuka su kėde visą ratą ir pažvelgia į duris.

– O kas?

– Hubertsonas...

– Kas jam atsitiko?

– Jis toks keistas. Ir skambina iš ligoninės, atrodo, kažkokiam jo ligoniui nepaprastai stiprus epilepsijos priepuolis...

– Na?

– O Hubertsonas... Su juo tarsi negalima susikalbėti.

Kristina pasitaiso akinius.

– Ar išgėręs?

Helena tiesiog raivosi iš nesmagumo, slaugos centre ji yra pirmutinė Hubertsono advokatė, perekšlė be viščiukų, pasirengusi

ištverti visas jo užgaidas ir nuotaikos svyravimus vien dėl malonumo išskleisti virš jo savo baltus sparnus, jam blogai pasijutus.

– Ne, nemanau. Tik su juo sunku bendrauti.

Kristina atsistoja ir susikiša rankas į balto chalato kišenes. Ji suirzusi. Ne pirmą kartą Hubertsonas Helenai atrodo keistas, tačiau ji atkakliai nepalaiko Kristinos teorijos, kad keistybes galbūt lemia kažkur paslėptas viskio butelis. O gal labai alergiškas becukrėms tabletėms nuo kosulio: paprastai, kai Helenai atrodo itin keistai, jis stipriai trenkia su alkoholiu sumišusiu mentolu. Tada Kristinai, be savo, tenka pasirūpinti ir jo pacientais.

– Kur jis?

– Savo kabinete.

Eidama per laukiamąjį, Kristina greitai apskaičiuoja: už durų sėdi trys pacientai, vienas iš jų, matyt, jos, o kiti du Hubertsono. Taigi šiandien apsieis be pietų.

Hubertsono durys praviros. Kaip kad neseniai Kristina, jis užsigesinęs visas lempas ir sėdi visiškai taip, kaip ką tik sėdėjo ji pati, – žvelgdamas pro langą. Bet jis nežiūri į automobilių aikštelę, jo akys įbestos į geltoną ligoninės fasadą. Kristina suima rašomojo stalo kėdę už atlošo, apsuka ratą ir pasilenkusi žiūri jam į akis.

– Kaip reikalai?

Jis dar pilkesnis, nei buvo rytą, o kakta sudrėkusi. Kristina paklausia garsiau:

– Ar gerai jautiesi?

Jis atstumia ją gestu, bet neatsako.

– Ar gėrei?

Žvilgsnis krypteli, jis silpnai papurto galvą. Ji prisikiša arčiau, įtraukia nosin jo iškvėpto oro. Jokio kvapo: nei viskio, nei mentolo, netgi senų pagirių.

– Ar šiandien valgei?

Jis atsako tyliai gargtelėdamas, o tai gali reikšti ką tik nori. Kristina uždeda delną jam ant kaktos. Ji ne šiaip sau drėgna, o tiesiog šlapia nuo prakaito.

– O insulinas? Ar susileidai?

Jis kažką negirdimai suniurna, akių vokai virpteli. Ūmiai visiškai aišku, kas jį ištiko. Padauginta insulino. Ji trupučiuką nustemba. Nors jis pats taip negyvena, kaip patarinėja diabetu sergantiems savo pacientams, paprastai Hubertsonas sumaniai atremia insulino perdozavimo reiškinius. Niekada neišeina iš namų neįsimetęs saujos cukraus gabaliukų į kelnių kišenę.

– Paskubėk! – meta per petį Kristina Helenai. – Aš atliksiu cukraus mėginį. Pasiruošk suleisti gliukozės...

Ji išties pajunta, kaip Helenai palengvėja. Taip būna kone visoms slaugytojoms. Jos niekada nesijaučia tokios saugios, kaip tada, kai pačios nieko nespręsdamos vis dėlto gali išsitraukti švirkštą. Kristina pati patikrina kraują, kol Helena ruošiasi injekcijai. Paima didžiulę Hubertsono plaštaką ir įduria, po to prispaudžia prie piršto galo bandomąją juostelę. Atsakymas pasirodo beregint: cukraus kiekis ekstremaliai mažas.

Dabar jos dirba tyliai ir susikaupusios, nežiūrėdamos viena į kitą ir nesikalbėdamos. Helena palinksta prie Hubertsono, praskleidžia baltą chalatą, atraitoja dešinę marškinių rankovę ir užriša virš alkūnės timpą, Kristina pirštų galais paplekšnoja per įlinkį, kad išryškėtų vena. Hubertsonas iškvepia pajutęs įbestą adatą. O Kristinai labai palengva spaudžiant švirkšto stūmoklį, prasimerkia ir visiškai aiškiu balsu pasako:

– Dezirė.

– Birgita, Margareta ir Kristina, – išskaičiavo teta iš vaikų globos komisijos ir maloningai sukvakšėjo. – Dabar tetrūksta mažytės Dezirė, kad būtų kaip Hagos pilyje...

– Dezirė triedlė, – pasakė Birgita. Vos tik teta iš vaikų globos komisijos ją atitempė nuo laukujų laiptų, ji atsisėdo ant virtuvės grindų ir atsisakė pasijudinti iš vietos. Kristinai paširdžiuos krustelėjo baimė: ši nauja mergaitė turėtų suprasti, kad yra pernelyg didelė sėdėti ant grindų. Be to, jai reikėtų liautis plūstis kaip kokiai mažvaikei, pakilus atsisėsti prie virtuvės stalo ir išgerti stiklinę gėrimo bei suvalgyti bandelę, kaip Kristina su Margareta.

– Dezirė triedlė, – pakartojo Birgita. – Panelė Kaka ir Bezda, hercogienė Triedlė fon Šūdgalis...

Margareta prunkštelėjo, o Kristina metė žvilgsnį į tetą Eleną. Blogiau, nei ji tikėjosi: tetos Elenos veidas pabalęs, vyzdžiai išplėsti ir juodi. Raukšlelės apie akis, šiaip vos įžiūrimos, dabar tarsi pagilėjo, atrodė, kad tetai Elenai po akimis išbraižyti juodi voratinkliai. Ji sėdėjo nė nekrustelėdama ir žiūrėjo į Birgitą. Kristina žinojo, kad naujoji mergaitė turi justi jos žvilgsnį, kitaip negalėjo būti, tačiau ši akių nepakėlė, tebesėdėjo išsiskėtriojusi per pusę virtuvės. Vienos kojinės kelyje žiojėjo skylė, melsvai pilkas megztinis buvo išaugtas, ji visą laiką tampė ilgyn jo rankoves.

Teta iš vaikų globos komisijos dirstelėjo į tetą Eleną, paskui prisidėjo ranką prie kaklo ir pasakė:

– Dabar liaukis kvailiojusi, Birgita.

– Grafienė Triedlė fon Kakašvirkštė...

Margareta vėl prunkštelėjo, Birgita staigiai pakėlė akis nuo grindų ir metė į ją greitą žvilgsnį, jos lūpų kampučiuose virptelėjo šypsenėlė. Teta iš vaikų globos komisijos atsikėlė ir ryžtingai atsistojo priešais ją.

– Dabar stokis, Birgita. O paskui sėskis prie stalo ir išgerk gėrimą, kaip kitos mergaitės!

Bet Birgita nuleido galvą ir vėl dėbtelėjo į grindis.

– Aš geltono gėrimo negeriu.

Teta iš vaikų globos komisijos žengė žingsnį atgal, jos rankos nukaro prie šonų, rodės, kad ji nežino, ką daryti.

– Kodėl?

– Nes geltonas gėrimas atsiduoda myžalais!

Paskui viskas įvyko per sekundę. Teta Elena, iki tol sėdėjusi nė nekrustelėdama, atsikėlė, ryžtingai žengė prie Birgitos ir pastatė ją. Birgitos kojos buvo visiškai suglebusios, ji tabalavo tetos Elenos rankose it skudurinė lėlė.

– Vieną dalyką įsidėmėk, – labai tyliai pasakė teta Elena. – Tie žodžiai, kuriuos ką tik pažėrei, man baisiai nepatinka. Ir šiuose namuose mano viršus! Taigi žinok.

Nunešusi pasodino Birgitą ant tuščios kėdės prie stalo trumpojo galo, paskui greitai prisitraukė Birgitai paruoštą stiklinę ir pripylė geltono gėrimo.

– Gerk! – paliepė ir susikryžiavo rankas ant krūtinės.

Margareta garsiai susijuokė, ji, regis, kaip paprastai, nieko nesuprato.

– Čia apelsinų gėrimas! Teta Elena pati jo padarė iš apelsinų žievių. Mes rinkome žieves visą rudenį...

Kristina nieko nesakė, tik, įdūrusi pilkas akis naujajai mergaitei į veidą, pakėlė savo stiklinę ir ištuštino keliais dideliais mūksniais. Tačiau Birgita jos judesių nepakartojo, sustingusi sėdėjo be žado ir spoksojo į geltoną skystį.

Teta Elena pasilenkė prie jos, dabar kalbėjo tyliai, bet labai aiškiai.

– Gerk, – paliepė. – Žiūrėk, kad išgertum...

Ant sienos tiksėjo laikrodis, jo raudonas sekundininkas trūkčiodamas keliavo ciferblatu. Vos pasiekė dvylika, Birgita ištiesė ranką ir sugriebė stiklinę, o kai pasiekė šešetą, jau buvo ją ištuštinusi.

Ir prasidėjo naujas laikas.

Kristinos ir Helenos vedamas prie jo paties kušetės pasieny, Hubertsonas sumirksi ir papurto galvą nelyginant ne visai išsibudinęs lokys.

– Dabar turi trupučiuką pailsėti, – taria Kristina. – Po penkiolikos minučių pakartosime mėginį ir tada matysim, ar reikia tave siųsti į Motalą...

Jis kažką sumarma, tik po valandėlės Kristina suvokia, ką jis sako. *Ligoninė*. Na, žinoma, skambino iš ligoninės... Ji atsigręžia į Heleną, kaip tik klojančią Hubertsoną geltona korėta antklode ir perdėtai švelniai glostančią jam pečius.

– Kas skambino iš ligoninės?

– Šerstina Pirmoji.

– Gerai, aš jai paskambinsiu.

Ji pasinaudoja Hubertsono telefonu ir, klausydamasi signalų, barbena į Hubertsono rašomojo stalo viršų dailiai nudilintais na-

gais. Šerstina Pirmoji atsiliepia ne iš karto, bet pagaliau atsiliepusi prabyla skambiu kaip stiklas balsu. Kristina bemaž girdi, kaip šis skimbčioja, nors Šerstina Pirmoji atrodo visiškai rami.

– Taip, mes iš tikrųjų skambinome, nes Hubertsonas yra prisakęs būtinai paskambinti, kai šią pacientę ištinka priepuolis, – pareiškia ji. – Šįsyk buvo du priepuoliai, ir vienas labai ilgas. Iš pradžių septynias minutes, paskui pusės valandos pertrauka ir vėl kone keturiasdešimt penkias minutes...

Kristina prikanda lūpą. Keturiasdešimt penkių minučių priepuolis yra ties *status epilepticus*, niekada nesibaigiančio priepuolio, riba.

– Ar jau praėjo?

– Mmmm. Aš padariau keturias stezolido klizmas po 10 miligramų.

Kristina atsikvepia. Kaip ji drįsta? Tokia dozė partrenktų arklį.

– Koks pacientės svoris?

– Apie keturiasdešimt kilogramų...

Kristina mėšlungiškai sugniaužia kumštį. Ši žmogysta išsikraustė iš proto!

– Juk tai moteris?

– Taip. Hubertsono numylėtinė, kaip žinai.

Ne, ji nežino.

– Ar Hubertsonas paskyrė tokią didelę dozę?

Šerstina Pirmoji nekantriai atsidūsta.

– Ne, paprastai priepuoliui ilgai nesibaigiant jis stato lašintuvą, tik šiandien aš jo nenutvėriau... Bet gali nesijaudinti, šitoji yra ištverminga. Ji nei kruta, nei kalba, yra ištikta cerebrinio paralyžiaus, krinta nuomariu ir tamposi nuo traukulių, bet nemiršta. Jai daugiau nei keturiasdešimt penkeri ir visą gyvenimą pragulėjo ligoninėse, bet, kaip sakiau, nemiršta.

Kristinai išdžiūvo gerklė.

– Aš ateisiu.

Šerstina Pirmoji atsidūsta.

– Nėra reikalo, jai priepuoliai kiekvieną dieną, kartais po keletą sykių. Paprastai mes tik paskambiname Hubertsonui, o pas-

kui ji keletą valandų miega. Beje, ji labai mėgsta miegoti, tad nesiskundžia.

Kristina krenkšteli.

– Vis tiek ateisiu.

Ji kone girdi, kaip Šerstina Pirmoji gūžteli pečiais.

– Na, jei priėmimo laiku neturi ko veikti, prašom.

Šįkart ji sukąstais dantimis pasiruošė šokui, vis dėlto išvydusi Šerstiną Pirmąją turi giliai įkvėpti. Kai veda koridoriumi pacientę, ji atrodo kaip šampūno reklama, ilguose geltonuose plaukuose blykčioja tūkstančiai žvaigždučių. Jos uniforma su kelnėmis tviska baltumu, puskojinės atrodo pasipūtusios ir minkštos, baltos basutės tarytum ką tik ištrauktos iš batų dėžės. Tačiau visa ši tobulybė neglosto širdies šalia einančiai moteriai. Tai Marija, viena Kristinos pacienčių. Jos plaukai nežybčioja, kėpso ant viršugalvio skysti ir be jokio blizgesio. Apsirengusi nuskalbtu kombinezonu, ji čiūžina nukleiptomis šlepetėmis. Marija turi Dauno sindromą, serga sunkia epilepsija ir šypsosi, lyg prašytų atleidimo.

– Labas, Marija, – pasisveikina Kristina, nors viduje visa dreba iš nekantrumo. Žino, kad Marija gali ištisas savaites graužtis, jei jos nepasveikinsi. – Kaip šiandien jautiesi?

– Šiaip sau, – atsako Marija ir papurto galvą. – Visai šiaip sau...

Kristina sustoja: paprastai Marija niekada nesiskundžia, iššauna savo šypseną ir užtikrina, kad viskas kuo puikiausiai, kol galų gale griūna be sąmonės.

– Kodėl?

– Negaliu būti su angelais, – atsako Marija ir nukaria galvą.

– Nagi, nagi, – Šerstina Pirmoji paplekšnoja Marijai ranką. – Juk žinai, kad tik laikinai...

Kristina žino, kad Marijos palata yra šventovė. Visa likusi ligoninė yra pobūvių salė, o Marijos palata – šventykla. Naivumo šventykla. Ji išpuošusi ją angelais: putnūs porceliano kerubai susprausti ant palangės, namų darbo serafai ant siūlų kada-

ruoja palubėj, žvilgančiais knygų žymeklių ir spalvingais savaitraščių angelais sienos aplipdytos nuo grindų iki lubų. Marija juos klijuoja tiesiai ant sienų, kartais Karlsono kleisteriu. Ligoninės vedėja, praktiška moteris be jokių svajonių apie rojų, prabilus apie Marijos palatą, visada pažvelgia siaubo kupinomis akimis. Kalbama, kad ji sapnuojanti košmarus apie tai, kas atsitiktų, jei komunos tarnautojai išgirstų, kaip atrodanti ši palata. Tačiau ji niekada nemėgino atimti iš Marijos angelų. Supranta, kad angelų palata – tai vienintelis dalykas, skatinantis Mariją gyventi. Prabudusi iš vieno amžinų savo priepuolių, ji visada apsidairo su nerimu akyse, bet įsitikinusi, kad tebėra tarp angelų, nurimsta.

– Kodėl Marija negali būti savo palatoje? – paklausia Kristina, bet, užuot įbedusi žvilgsnį į Šerstiną Pirmąją, būgštaudama pasižiūri į Mariją.

– Deja. Neturime pasirinkimo, – atsako Šerstina Pirmoji. – Folkei reikia atskiros palatos, o juk jo negalime paguldyti tarp angelų, tad turėjome perkelti Hubertsono numylėtinę. Kadangi šiuo metu ji miega ir kurį laiką negali būti žadinama, pamanėme, kad būtų geriausia, jei Marija keletą valandų praleistų svetainėje...

Marija mėgina maldaujamai nusišypsoti Kristinai, bet nepavyksta, lūpų kampučiai nutįsta žemyn. Dėl to atrodo verksmingai. Kristina persibraukia ranka per kirpčiukus, ji vėl ima jaustis suglebusi ir tekanti. Kokia diena! Ir dar nėra nė dvylikos...

– Ar neįmanoma kitaip sutvarkyti? – bejėgiškai paklausia.

– Ne, – atsako Šerstina Pirmoji. – Neįmanoma. Be to, šiandien žaidžiamas paveikslėlių bingas, tad bus tik smagu.

Žengus pirmą žingsnį į Marijos palatą, Kristinai kažkas brūkšteli per viršugalvį. Ji instinktyviai pakelia ranką, lyg norėdama apsiginti nuo puolančio paukščio, ir iškart prisimena negyvą žuvėdrą ant sodo tako. Bet per plaukus brūkšteli ne paukščio sparnai, o minkštos angelo kojos iš siūlų. Paskutinis Marijos kūrinys

nuleistas nuo lubų prieš pat duris: pusės metro aukščio angelas staniolio galva ir auksinės lipnios juostos garbanomis įsuptas į seną rankšluostį su užrašu LANDSTINGO NUOSAVYBĖ. Tas pats užrašas šmėžuoja po retomis plunksnomis ant kartoninių sparnų. Marijos kartono ir Užgavėnių plunksnų atsargos baigiasi, matyt, jai pavyko išsikaulyti senų medžiagų iš tų laikų, kai ligoninė dar nepriklausė komunai.

Šimtai angelų paveikslų ant sienų sugeria visą šviesą ir daro kambarį dar tamsesnį. Žmonių aplinkoje turėtų būti priešpietis, bet pas Mariją ir angelus tvyro amžina prieblanda. Tačiau palata ne visai tokia kaip paprastai. Stalas, stovėjęs šviesoje prie lango, nustumtas į šalį; žirklės, plunksnos, lipnios juostos ritiniai ir sukarpyti savaitraščiai sustumti į krūvelę vidury.

Kitos pacientės lova stovi prie sienos su langais. Jos daiktai tarp Marijos pertekliaus atrodo skurdūs ir svetimi: lovos kojūgalyje guli aplankas ir keletas knygų, prie galvos ant plieninio stovo užkeltas kompiuteris. Geltona žarnelė su kandikliu nukarusi nuo kompiuterio, ir staiga Kristina prisimena girdėjusi apie šią pacientę, kaip tik girdėjusi, kad į ligoninę atvežta moteris, kalbanti per kompiuterį. Bet dabar ekrane nematyti jokio teksto: pacientė yra anapus visų žodžių, taigi ir jos kompiuteris. Bet foninis jo paveikslėlis gerai dera Marijos kambaryje. Jame matyti tūkstančiais žvaigždžių nusėta juoda erdvė, ir į jį pažvelgus Kristinai staiga susisuka galva, akimirką ji pasijunta lyg šviesos greičiu skriejanti per visatą. Sumirksėjusi nuleidžia akis į ligos istoriją. Dezirė Juhanson, 491231–4082. Pažeista cerebrinio paralyžiaus, nuo gimimo spazmuojanti ir serganti sunkia epilepsijos forma.

Ji atrodo it paukščiukas, mažutis beplunksnis paukščiukas. Tokia smulkutė, kad, regis, nė neįspaudžia čiužinio, ir tokia liesutė, kad persišviečia kiekvienas kaulelis ir sausgyslė. Vienos rankos pirštai suriesti ir sustingę kaip kablys. Ji guli keista poza: aukštielninka, prie krūtinės pritrauktomis ir sukryžiuotomis kojomis it gemalas. Veidas širdies formos, smakras smailus ir ašt-

rus. Vokų oda tokia plonytė, kad kraujagyslės persišviečia nelyginant mėlyna upės delta.

Vadinasi, tokia Hubertsono numylėtinė...

Mažumėlę virpančiomis rankomis Kristina įsikiša į ausis stetoskopą ir palinksta prie pacientės. Dar sykį greitai dirsteli į ligos istoriją: taip, šiai moteriai akivaizdžiai kas dieną kartojasi priepuoliai ir tikriausiai pastaraisiais metais jie dar labiau pažeidė smegenis. Bet šiuo momentu ji, regis, ramiai ilsisi: širdis tiksi taip pat saugiai ir ritmiškai kaip laikrodis tetos Elenos bendrajame kambary, kvėpavimas lygus ir be pašalinių garsų. Įsikišusi stetoskopą kišenėn, patikrina rankų ir kojų tonusą. Jis irgi atrodo toks, koks ir turi būti: ji nejunta užsilikusių traukuliukų. Galiausiai labai atsargiai pražiodo pacientę ir pašviečia lempute į gomurį. Ne. Berods nesusikandžiojusi nei liežuvio, nei skruostų. Viskas normalu, tiek normalu, kiek gali būti normalu tokios būklės žmogui. Kristina užgesina lempą ir pažvelgia į miegančią pacientę. Tokia vargšelė...

Moteris lovoje krūpteli ir atsimerkia, sekundę Kristina žvelgia tiesiai į jos žydras akis, paskui labai palengva vokai vėl nusileidžia. Kristina žengia žingsnį atatupsta, širdis ima daužytis. Bet tik sekundę. Įkvėpusi keletą kartų, pacientė, regis, ramiai užmiega ir Kristinos širdis vėl tuksi normaliai, gal tik mažumėlę paveikta įtampos.

Užtraukia languotą apklotą ant lovoje gulinčios moters ir ją apkamšo, netyčia numesdama ant grindų vieną knygą iš sukrautų kojūgalyje. Kristina pasilenkia jos paimti. Antraštė priverčia pakelti antakius: *Einšteino svajonės.* Pakilnoja kitas knygas. Mari Gelio-Mano *Kvarkas ir jaguaras.* Rėjaus Bredberio *Auksiniai Saulės obuoliai.* Karlo Ginzburgo *Benandanti – gerieji burtininkai.* Bruro Gadelijaus *Raganos ir raganų procesai.* Be to, visiškai suskaitytas Stefeno Hokingo knygos *Kosmosas: trumpa istorija* egzempliorius.

Kristina trūkteli pečiais. Šita naujoji fizika – Margaretos sritis, pati niekada neįstengė į ją įsigilinti. Jai tik įskausta galva, kai

Margareta ima dėstyti apie materiją ir antimateriją, apie didįjį pirminį sprogimą ir visatos plėtimąsi, kvarkus ir stygas, ir visus panašius dalykus. Daug kas atsiduoda kvaišalais, o šio kvapo Kristina nemėgsta.

Ji tvarkingai sukrauna knygas ant spintelės prie lovos. Ją mažumėlę jaudina, kad Stefeno Hokingo knyga tokia suskaityta. Tokiai moteriai kaip ši jis turėjo atrodyti it dievas. Įdomu, ko ji jam labiausiai pavydi. Smegenų ar šlovės? O gal tiesiog jo meilės nuotykių?

Po valandėlės eidama automobilių aikštele, ji staiga pastebi, kad jaučiasi kur kas geriau. Vėsus oras teikia žvalumo, ir kulniukai linksmai kaukši į žvilgantį drėgną asfaltą. Visiškai nejučia prikiša ranką prie pakaušio ir kilsteli plaukus, kad gaivus Veterno vėjas paglamonėtų sprandą. Užgniaužia staigų impulsą išskėsti rankas ir apsisukti, visiškai sveiko proto bendrosios praktikos gydytoja turbūt negali išlėkti į automobilių aikštelę džiūgaudama vien dėl to, kad staiga pastebėjo, koks aukštas ir žydras dangus, kokia skaisti ir blyksinti saulė, o vejoje augančių kaštonų pumpurai tarytum pulsuote pulsuoja pritvinkę gyvybės. Ją džiugina oro permaina. Rytoj pavasario lygiadienis.

Tetos Elenos namuose metų laikų kaita būdavo apgaubta apeigomis ir ritualais. Prieš Valpurgijų naktį iš palėpės būdavo ištraukiami vasariniai drabužiai, o rugsėjo penkioliktąją vėl sukabinami neatsižvelgiant nei į temperatūrą, nei į orą. Jei mergaitės imdavo skųstis, kad joms per karšta ar per šalta, teta Elena atsakydavo vienu savo amžinų priežodžių: pavasarį privalu prakaituoti, o rudenį šalti!

Kristina šypteli. Daugeliu atžvilgių teta Elena savo senamadiškomis manieromis buvo mažumėlę juokinga. Pavyzdžiui, ji buvo tvirtai įsitikinusi, kad net šeštą dešimtmetį visos mergaitės mokykloje tebedėvi prijuostes, kaip kad ji pati – trečią dešimtmetį. Užtat pirmąkart į mokyklą Kristina nuėjo išpuošta languota medvilnine suknele ir siuvinėta prijuoste. Antra vertus,

teta Elena suskubo prisitaikyti. Vesdama Kristiną už rankos, ji stebėjo kitas mergaites ir pamačiusi, kaip jos aprengtos, lyg niekur nieko pasilenkė prie Kristinos, atrišo prijuostę ir įsikišo į rankinę. Iš tikrųjų buvo gaila. Prijuostė buvo daili, su kryželiu ant krūtinės išsiuvinėta Kristinos monograma ir paukščiukų juosta apvedžiota apačia. Nūnai ji guli plastikiniame maiše Postindustrinio Rojaus spintoje su kitais rankdarbiais, kuriuos Kristinai pavyko įsigyti per aukcioną po tetos Elenos mirties. Kartais, praplėšusi vieną iš šių rūpestingai lipnia juosta užklijuotų plastikinių maišų, ji tariasi užuodžianti tetos Elenos kvapą: stiprų muilą ir „Christel" markės talko pudrą. Bet kvapas kaskart vis silpnesnis, todėl maišus retai beišsitraukia.

Tačiau jai malonu apie juos galvoti. Žinoti, kad jie ten sudėti. Kad yra jos nuosavybė. Tik jos.

Birgitai įsikrausčius į tuščiąjį kambarį, labiausiai susispausti teko Kristinai. Margareta visada viską darydavo lovoje: skaitydavo ir piešdavo, žaisdavo su lėlėmis ir ruošdavo pamokas, – o Kristina lovoje tik miegodavo. Piešdama ir ruošdama pamokas, ji sėdėdavo prie stalo palangėje. Bet dabar jam vietos nebebuvo, ten turėjo stovėti nauja lova. Teta Elena pakėlė stalą ir pastatė prieškambaryje. Bet ten buvo per tamsu. O prie valgomojo stalo irgi nepavyko įsitaisyti. Jau trečią dieną Birgitai valgomajame pasisekė sukulti porceliano figūrėlę, ir nuo tol šis kambarys visoms trims mergaitėms tapo uždrausta teritorija. Teliko virtuvės stalas. Bet ir ten nebuvo kaip anksčiau: Margaretai su Birgita irgi atsisėdus prie to paties stalo, nebegalėjai susikaupti. Jos be perstojo tauškėjo, prunkštė ir šnabždėjo viena kitai savo paslaptis.

Atsikrausčius Birgitai, namie niekada nebūdavo tikros ramybės. Ji buvo lyg įelektrinta: nuo jos spragsėdavo kibirkštys ir per arti priėjęs rizikuodavai, kad tave nutrenks. Suskambus telefonui, ji griebdavo ragelį nuo šakutės ir surikdavo *Alio!* tetai Elenai nespėjus net atsigręžti, o paskambinus į duris nugarmėdavo

laiptais lyg furija. Ji niekada nenorėdavo ramiai sėdėti ir skaityti kaip Margareta arba užsiimti rankdarbiais kaip teta Elena ar Kristina. Jos žaidimai būdavo judrūs ir triukšmingi, o kai nežaisdavo, krėsdavo visokias šunybes. Nesidrovėjo net laužyti tetos Elenos taisyklių: vieną dieną atsidarė juodus kaltinius vartelius ir išsvirduliavo į kelią tetos Elenos dviračiu, kitą dieną pabėgo ir tik po daugelio valandų teta Elena ją surado jos senojoje gatvėje miesto centre, trečią dieną iš namų kasos pavogė keturis vienkronius. Kai teta Elena pareiškė, kad, kaip bausmę už vagystę, ištisas dvi dienas gausianti likti tuščiajame kambaryje, iškišo liežuvį ir suriko:

– Prakeikta sene! Tu nesi mano mama! Nebūsi man viršininkė!

Kristina tą sykį užsikimšo rankomis ausis ir užsimerkė. Bet teta Elena ne iškart tai pastebėjo, jai netrūko darbo norint mostaguojančią ir rėkiančią Birgitą įvaryti į tuščiąjį kambarį ir uždaryti duris. Kai sugrįžo virtuvėn, panosė buvo raudona nuo kraujo. Eidama prie indų plovimo stalelio, metė skubų žvilgsnį į Kristiną, tebesėdinčią lyg įšalusią prie virtuvės stalo, ir sušnypštė:

– Ko taip sėdi? Juk didelio pavojaus nebuvo!

Bet kai po valandėlės Kristina suklupo prie klozeto ir apsivėmė, teta Elena jau buvo atsigavusi. Priglaudusi vieną ranką Kristinai prie kaktos, kita paglostė nugarą.

– Viskas bus gerai, – sušnabždėjo. – Viskas vėl bus gerai...

Tačiau tą kartą teta Elena klydo. Nieko visiškai gerai nebebuvo. Pirmą pavasarį Birgita joms visoms įkyrėjo, kiekvienai savaip. Su Margareta, spūdinančia iš paskos, ji traukė per namus ir sodą, užkariaudama vieną kvadratinį metrą po kito. Margareta tai juokdavosi, tai krūpsėdavo, kiauras dienas blaškydamasi tarp siaubo ir susižavėjimo. Nieko nebebuvo kaip anksčiau: vėjas tapo raganų prieglobsčiu, rūsys – vaiduoklių miestu, o sodas – pavojingomis džiunglėmis. Atėjus laikui gultis, ji pravirkdavo lyg mažytė. Teta Elena negalėdavo užgesinti šviesos. Negalėdavo ir palikti mergaičių tuščiajame kambaryje vienų,

turėdavo sėdėti ant Margaretos lovos krašto ir laikyti jai už rankos, kol užmigdavo.

Tetai Elenai pačiai kiauras dienas bėgdavo iš nosies kraujas. Po pietų parėjusios iš mokyklos mergaitės ją vis dažniau rasdavo bendrajame kambaryje. Ten užsimerkusi ir išsižiojusi ji sėdėdavo didžiajame fotelyje su tamsiai raudonais vatos gumulais abiejose šnervėse. Jos nėrimo pagalvėlė nenaudojama gulėjo ant stalo valgomajame, o vieną dieną ji pietų patiekė net tokią paniekos vertą madingą naujybę kaip bulvių košę iš miltelių. Ir vis dėlto tą savaitę vos spėjo apkarpyti švarkus. Tą naktį, prieš atvažiuojant fabriko automobiliui, ji prasėdėjo iki antros.

Tačiau blogiausia buvo tai, kad teta Elena nebežiūrėdavo į Kristiną kaip anksčiau. Žinoma, ji šypsodavosi ir, kaip paprastai, padėkodavo, kai Kristina padėdavo suplauti indus, kaip ir anksčiau tikrindavo pamokas ir siuvinėjant kryželiu visada padėdavo suskaičiuoti langelius, vis dėlto, vos žengusi vieną žingsnį nuo tetos Elenos, Kristina tarytum tapdavo nematoma. Teta Elena nebelydėdavo jos žvilgsniu. Bet jei būtų žiūrėjusi, būtų šį bei tą pamačiusi. Pavyzdžiui, kad Kristinos nugara atsitiesė. Mat dabar ji buvo mergaitė, nuolat turinti saugotis.

Ji nesuprato, kodėl Birgita kaip tik ją pasirinko savo priešu. Bet buvo taip. Jau pirmą savaitę Birgitos akys prisimerkdavo žvelgdamos į Kristiną. Kitą savaitę Kristina savo lėlę aptiko be rankų ir kojų, dar po savaitės buvo suplėšytas iš bibliotekos pasiskolintos knygos puslapis. Greitai ji išmoko ypač saugotis žaidimų sode. Staiga ji taip gaudavo kumščiu į nugarą, kad parkritusi kniūbsčia susidraskydavo kojinę ir prasimušdavo kelį. Blogiausia būdavo, jei praplyšdavo tik kojinė, tuomet teta Elena suirzdavo ir piktai iškalbėdavo, kad kojinės tikrai neaugančios ant medžių. Kristina niekada nedrįsdavo prasitarti apie kumščiojimus, nes tokiomis valandėlėmis Birgita visada kone visai išslysdavo iš Kristinos akiračio, o jos akys susiaurėdavo kaip niekada. Be to, teta Elena laikėsi savų principų, vienas iš jų buvo tai, kad ji nemėgo vaikų, verčiančių kaltę kitiems. Ko-

jinę bemaž visada prakiurdydavo ta, kuri ją tuo metu mūvėdavo. Geriau būdavo, kai prasimušdavo ir kelį, nes tuomet ne tik išvengdavo priekaištų, bet susilaukdavo pleistro, bandelės ir paguodos žodžių.

Tačiau šiek tiek palengvėjo, kai Birgita užkariavo vyšnią. Ši stovėjo tetos Elenos sode metų metus viliodama pažadais, laukiančiais to, kas pirmas išdrįs užsikeberioti ant aukščiausių šakų. Kristina su Margareta dažnai susigundydavo, bet nė vienai neužtekdavo drąsos užlipti aukščiau nei pačios žemiausios šakos. O Birgita išdrįso. Šnarpšdama ir švokšdama ji braklino savo kevėrzišką kūną nuo šakos ant šakos, vis aukščiau ir aukščiau, visai nekreipdama dėmesio, kad žievė ilgais raudonais dryžiais raižo šlaunų vidų. Margareta mėgino kartis iš paskos, bet, pasiekusi tik medžio vidurį, atsisėdo rankomis apsivijusi kamieną. Kristina pati neįlipo aukščiau nei paprastai. Įsitaisė ant vienos iš apatinių šakų ir ten pasilikusi vos nenusisuko sprando žiūrėdama į Birgitą su Margareta.

– Saugokitės! – šaukė.

Tačiau Birgita nesisaugojo: kimiai juokdamasi, įsitvėrė abiem rankom į šaką viršum galvos ir atsistojo. Kristina užsimerkė. Nežinojo, ar tikisi, ar bijo, kad Birgita pasileis. Taip, tikėjosi. Bet kai vėl atsimerkė, Birgita dar sykį atsisėdo ant savo šakos. Ji nenudribo.

Tai, kad Birgita taip sumaniai kabarojosi į medį, galiausiai tetą Eleną su ja sutaikė. Pirmaisiais mėnesiais ji niekada nenusijuokdavo Birgitai ką nors pasakius ar padarius, atvirkščiai, jos balsas tapdavo šiurkštus ir įsakmus, vos Birgita pasirodydavo akiplotyje. Bet kai tą birželio vakarą išėjo į sodą ir išvydo tris mergaites sėdinčias vyšnioje it uogas, jos veide išsiskleidė plati šypsena.

– O Dievulėli! – šūktelėjo prisimerkusi virš akinių lankų. – Šauniai įlipai, Birgita!

Ji laikė padėklą, bet dabar taip staigiai nuleido ant vejos, kad gėrimo stiklinės dzingtelėjo viena į kitą, ir pasakė:

– Pasėdėkite, atsinešiu fotoaparatą.

Jai pavyko nufotografuoti medį su visomis trimis mergaitėmis. Nuotrauka puikiai pavyko, taip puikiai, kad teta Elena atidavė ją padidinti ir padažyti ranka. Tačiau fotografas parinko ne tas spalvas: Birgitai teko rožinė suknelė, o Kristinai žalia, nors iš tikrųjų buvo priešingai. Birgita labai džiaugėsi klaida: nuo tos valandėlės, kai įrėminta nuotrauka buvo pastatyta ant tetos Elenos baltinių spintos, ji pasisavino rožinę spalvą.

– Nuo šiol visa, kas rožinės spalvos, yra mano, – pareiškė ji, tą vakarą joms sugulus tuščiajame kambaryje.

– O viskas, kas geltona, mano, – pridūrė Margareta. – Nes nuotraukoje mano suknelė geltona.

Kristina apsivertė lovoje ir nusigręžė į sieną. Iš jų kvėpavimo ji girdėjo jas laukiant, kad ji ką nors pasakytų. Keletą minučių tvyrojo tyla, kol galiausiai Margareta nebeištvėrė įtampos.

– O tu, Kristina? – sušnabždėjo. – Žalia ar mėlyna? O gal raudona?

Kristina neatsiliepė. Rožinė buvo vienintelė jos pamėgta spalva.

Helena stovi prie slaugos centro durų ir laukia Kristinos.

– Aš perregistravau vieną Hubertsono pacientą, – sako ji, – bet antrą turėsi priimti. Ir pusvalandį vėluoji savo...

– Kiek Hubertsonui užrašyta po pietų?

– Šeši. Bet mes skambinam ir mėginam perregistruoti.

Kristina įslysta į persirengimo kambarį ir pradeda autis žieminius batus.

– O kaip Hubertsonas?

– Ką tik padariau mėginį. Cukraus daugėja. Šiuo metu jis miega.

– Gerai. Tuomet valandėlę palauksim.

– Ir skambino tavo sesuo.

Kristina įkvepia.

– Mano sesuo?

– Mmmm. Norėjo atsisveikinti prieš išvažiuodama, bet man paaiškinus, kaip šiandien esi užsiėmusi, žadėjo paskambinti iš Stokholmo.

Kristina iškvepia. Pastarosiomis valandomis ji bemaž pamiršo, kad rytą paliko Margaretą Postindustriniame Rojuje.

– Ir dar norėjo, kad perduotume linkėjimų Hubertsonui, – priduria Helena ir nusišypso. – Jūs, matyt, pažinojote jį dar mažytės.

Kristina vypteli ir pasitaiso baltą chalatą. Margareta per daug pritauškė. Kaip paprastai.

– Taip, – atsako. – Pažinojome.

– Tik pamanykit, – taria Helena. – O aš nieko nenujaučiau.

Iš tikrųjų Kristinos nestebina, kad Margareta pasiuntė linkėjimų Hubertsonui. Tikriausiai turi apie jį malonių atsiminimų. Juk jis buvo jos pirmoji meilė. Vos keturiolikos ji liovėsi glaustytis kaip išpaikinta katė prie tetos Elenos ir ėmė godžiai gerintis Hubertsonui, kai tik šis pasirodydavo, tai yra kasdien per pietus. Mat pusmetį išgyvenęs tetos Elenos nuomojamame bute, atsisakė visų mėginimų šeimininkauti pats.

– Dar viena konservų skardinė, ir įsitaisysiu skorbutą, – pasakė ir pasiūlė tetai Elenai gana padorią pinigų sumą mainais už kartą per dieną pagamintą valgį. O jei ji sutiktų apskalbti ir sutvarkyti butą, gautų dvigubai.

Teta Elena tesvarstė akimirką. Juk laiko ji turėjo. Kristina su Margareta dabar ėjo į vidurinę mokyklą ir ilgai užtrukdavo pamokose, Birgita dirbo „Luksore" ir parsirasdavo dar vėliau. Be to, jai reikėjo pinigų. Name vis reikėjo šį tą taisyti, o apkarpinėti švarkus nebeapsimokėjo kaip anksčiau. Be to, mergaites išlaikyti darėsi vis brangiau. Jai reikėjo papildyti kasą.

Antra vertus, Hubertsono pasiūlymas reikalavo išlaidų. Juk tikras daktaras negali valgyti prie stalo, užkloto paprasta klijuote iš vartotojų kooperatyvo. Tad vieną dieną teta Elena traukiniu nuvažiavo apsipirkti į Linčiopingą: Motaloje nebuvo Violos Grosten dizaino klijuočių. O reikėjo Violos Grosten, taip manė visos moterys iš Namų amatų draugijos, kurios stropi, nors ir santūroka narė buvo teta Elena. Ta proga Linčiopinge nusipirko ir skardinę „Servalac" lako virtuvės kėdėms bei audeklo tiek servetėlėms, tiek virtuvės užuolaidoms. Taip pat penkis lygius eglinius servetėlių žiedus.

Servetėlės buvo didelis rūpestis. Penktą dešimtmetį vienus metus – prieš tapdama patronažo sesele – teta Elena buvo namų darbininke architektų šeimoje, ir tas laikas ją šio to išmokė apie simbolinę servetėlių vertę. Architekto namuose buvo gyvenama šiuolaikiškai, taigi Elena šiokiadieniais su visais sėsdavosi prie stalo ir kartą per savaitę gaudavo švarią lininę servetėlę. Skirtumas tarp ponų ir tarnų būdavo pabrėžiamas labai subtiliai: šeimos nariai kiekvienas turėdavo po servetėlės žiedą, o

Elenos servetėlė būdavo sulankstoma keturkampiu ir padedama tiesiai ant lėkštės.

Tetos Elenos namuose kasdien servetėlės nenaudotos. Jei kuri išsimurzindavo, pavalgiusi eidavo į tualetą apsiprausti panosės, o šiaip būdavo gerai ir taip. Kalėdoms, vasarvidžio šventei ir kitoms giminės puotoms teta Elena nupirkdavo plonų popierinių servetėlių, bet daugiausia dėl akių. Bet dabar reikėjo permainų, nes Hubertsonas tikriausiai buvo įpratęs ir prie servetėlių, ir prie servetėlių žiedų. O kaip atrodytų, jei jis vienas sėdėtų prie virtuvės stalo mosuodamas servetėle?

Kristina su teta Elena visą savaitgalį plūkėsi tvarkydamos virtuvę. Jos nubrūžino ir nulakavo virtuvės kėdes, apsiuvo servetėles ir pakabino užuolaidas. Birgita nusišaipė iš jų pastangų, paskui pasistatė zomšinės striukės apykaklę ir ištraukė ieškoti šeštadieninių nuotykių. Margareta trynėsi prie virtuvės durų ir dėl daugelio dalykų turėjo savo nuomonę, bet šiaip buvo prasta pagalbininkė. Galiausiai teta Elena nuo jos pavargo ir pristatė apsukinėti servetėlių žiedų skirtingų spalvų vilnoniais siūlais, kad galėtum juos atskirti. Ji gavo pati išrinkti spalvas. Žinoma, Birgitai išrinko rožinę ir sau geltoną, bet Kristinai teko balti, o tetai Elenai žydri siūlai. Tačiau Hubertsono servetėlės žiedą ji apvyniojo plonu skaisčiai raudonu šilkiniu kaspinėliu ir dailiai surišo rožele.

Lygiai taip pat skaisčiai žioravo jos skruostai, kai sekmadienio vakarą Hubertsonas nulipo iš savo buto pirmąsyk pavakarieniauti tetos Elenos virtuvėje.

– Tau reikia sėstis iš priekio, – drąsiai pareiškė Margareta, pabrėždama, kad nebėra maža mergaitė, privalanti tūpčioti ir kreiptis „dėde“. Hubertsonas linksmai ją stebėjo. Jis nebuvo toks kvailas, kad nesuprastų, kodėl jos akys spindi lenktyniaudamos su ką tik nulakuotomis virtuvės kėdėmis. Bet iš tikrųjų jo nė trupučiuko nedomino tokia šviežia ėriena. Norėjo tik karališko jautienos kepsnio su miltingomis bulvėmis, žirneliais ir morkomis, rūgščiais drebučiais ir marinuotais agurkais. O visą šią puikybę norėjo užpilti tamsiu grietinėlės padažu, kurio gardus acto ir ančiuvių,

lauro lapų ir juodųjų pipirų kvapas jau prieš valandą buvo užtvindęs visas namų kertes.

Taip jie ir sėdėjo, visas penketas, pasitiesę ant kelių naujas servetėles. Birgita su balta šieno kauge ant galvos ir juodai išdažytomis akimis, Margareta su arklio uodega ir rožiniais skruostais, Kristina su ant nosies nusmukusiais naujais akiniais, Hubertsonas su ant kaktos užkritusia garbana ir įsitempusi teta Elena nuo viryklės užkaitusiais skruostais. Ji neatsileido, kol Hubertsonas nepradėjo taršyti trečios porcijos.

– Atleiskit, – atsiprašė jis. – Paprastai tiek daug nevalgau. Bet taip skanu!

Tuomet visos susijuokė. Net Birgita.

Šiaip tais metais Birgita juokdavosi ne itin dažnai. Žinoma, mirus mamai, ji išverkė visą vaikišką aikštingumą, tačiau ir praėjus pirmajam pašėlusiam sielvartui nebuvo tokia kaip kitos. Neberėkdavo ir nebesimušdavo, bet jos viršutinė lūpa nuolat būdavo iškreipta begalinės paniekos.

Septintoje klasėje, baigiantis pavasario semestrui, ji virto absoliutaus ryžto paminklu. Kas vakarą sėdėdavo prie tetos Elenos virtuvės stalo ir kartodavo vis tą patį: po paraliais, ji neketinanti eiti į aštuntą! Juk neprivaloma, taigi panorėjusi gali nebesimokyti. Be to, dėdė Gunaras žadėjęs jai parūpinti darbo „Luksore“, jei tik ji panorėtų. Prunkštelėdavo, kai teta Elena mėgindavo aiškinti, kad dirbti fabrike ne itin smagu. Smagu? Kas, po paraliais, dirba iš smagumo? Juk dirbama dėl pinigų. O „Luksore“ net tokios keturiolikmetės kaip ji gerai uždirba.

Kristiną jau iš pat pradžių stebino tetos Elenos pagarba, rodoma Birgitos darbui. Dabar būdavo svarbiau vakarais suruošti Birgitai maisto dėžutę, nei patikrinti Kristinos ir Margaretos pamokas. Ir nors Kristina buvo trim mėnesiais vyresnė už Birgitą, o Margareta tik vienuolika mėnesių jaunesnė už Birgitą, Birgita tarytum tapo suaugusi, o jos liko mergaitės.

Teta Elena neprieštaravo, ir kai Birgita ėmė puoštis. Mielai išsitraukdavo siuvamąją mašiną, kai Birgita panorėdavo susi-

siaurinti džinsus ar sijoną. Galiausiai daug jos sijonų taip susiaurėjo, kad per medžiagą išsišaudavo gakta. Tai visiškai atitiko jos norus, kas buvo matyti iš patenkintos šypsenos, prieškambaryje staipantis prieš veidrodį. Kaip tik to ir norėjo: išsipūtusios krūtinės, atsikišusio užpakalio ir dviprasmiško trikampio sijono vidury.

Daug laiko skirdavo plaukams: veldavo ir purkšdavo, bandydavo vis naujas šukuosenas. Bet susiruošusi išeiti visada atrodydavo taip pat: didžiulė stirta cukraus vatos ant galvos, nubaltintos lūpos ir nujuodintos akys. Ragarų* nuotaka. Tikra ragarų nuotaka, be to, ne kokia bailiukė, neišlaikanti plačių viražų.

Kristinai Birgita atrodė šlykščiai. Jai buvo atkarios visos šitos siūbuojančios baltos mėsos ir amžinai primerktos akys. O kur dar ją gaubiantis rūgštus kvapas, kurio tuščiasis kambarys dabar būdavo pilnas net ir Birgitai išėjus. Antra vertus, Kristinai atrodė, kad dauguma žmonių šlykštoki. Hubertsonas turėjo bjaurius pirštus, Lydžiažabtis Stigas – bjaurią burną. Kartais jai net atrodydavo, kad ir teta Elena trupučiuką pašlykštėjo. Rytais, kai ji taisydavo pusryčius vilkėdama tik naktinius marškinius ir chalatą, nuo jos kūno po visą virtuvę sklisdavo nestiprus gaižus dvokas. Šis dvokas privertė Kristiną pakeisti savo įpročius. Dabar ji pati sėsdavosi prie pusryčių stalo nusipraususi, apsirengusi ir susišukavusi, o kai tetos Elenos dvokas per daug sustiprėdavo, paprasčiausiai pakeldavo prie nosies ką tik nusimazgotą ranką ir įkvėpdavo muilo kvapą. Šis kutendavo nosį.

Iš tikrųjų tik Margareta nebuvo bjauri. Nesubjaurėjo net Birgitai mėginant padaryti ją panašią į save, nes kad ir kiek vėlė ir purškė laku jai plaukus, dažė lūpas ir akis, niekada nepavykdavo Margaretos pakeisti ilgiau nei valandėlei. Jau po pusvalandžio Margareta atrodydavo kaip permirkęs plaunamas meškiukas: privelti plaukai subliūkšdavo, lūpų dažai būdavo nulaižyti, o akių tušas juodais ratais išzulintas apie akis. Teta Elena juokdavosi iš jos ir varydavo nusiprausti. *Nevaleika!*

*Apskurę vaikinai, važinėjantys senais automobiliais.

Kartais Margareta su Birgita net kartu leisdavosi ieškoti nuotykių. Tokiais šeštadienių vakarais jos kamšydavosi prieškambaryje priešais veidrodį, o teta Elena stovėdavo prie virtuvės durų ir apžiūrinėdavo jas per akinių viršų. Ji retai ką nors pasakydavo, niekada nepeikdavo ir bemaž nekritikuodavo. Tarytum būtų atsisakiusi savo pareigų ir nebeturinti teisės vertinti šio naujo ir nesuprantamo reiškinio, vadinamo paauglių gyvenimu.

Niekada nebuvo nė kalbos, kad ir Kristina turėtų įsilieti į šį gyvenimą. Ir šitai be žodžių nusprendė Birgita. Bet jos atviras priešiškumas Kristinai dabar išvirto į abejingumą ir panieką. Birgita paprasčiausiai ištrynė Kristiną iš savo sąmonės, kreipdavosi į ją tik ką nors supeikdama ir veik niekada neatsakydavo į Kristinos klausimus. Be to, ji išmoko ypatingo žvilgsnio, skirto tik Kristinai: staigiai dėbtelėdavo ir taip pat staigiai sumirksėdavo. *Vėdarėle,* bylodavo žvilgsnis. *Nemanyk, kad tave matau!*

Vis dėlto Kristina gerai žinojo Birgitos darbelius. Paprasčiausiai Margareta nepriturėdavo liežuvio: kas rytą pusvalandį žygiuodama su Kristina į mokyklą patikliai perpasakodavo viską, ką būdavo jai patikėjusi Birgita. Iš pradžių tik kikendavo ir kikendavo: jos akys žybtelėdavo, kai sušnabždėdavo vardą vieno berniuko, nuėmusio Birgitai liemenuką, ir pravardę kito, tuo pat metu įkišusio ranką į kelnaites. Bet bėgant mėnesiams jos šypsena darėsi vis dirbtinesnė. Ir visai užgeso, kai vieną rytą pradarė telefono būdelės duris ir parodė dainušką, iškeverzotą ant sienos. Kristina pasitaisė akinius ir pirmą eilutę perskaitė garsiai: *„Jei lindėčiau Birgitos aš kaily..."*

– Nutilk! – sušuko Margareta, delnu uždengusi jai ant burną.

Kristina išpūtė į ją akis: juk ir taip buvo aišku, kad ji nutils vos suvokusi, kas užrašyta ant sienos. Kaip Margareta galėjo pamanyti, kad ištars šiuos bjaurius žodžius?

Drebančia ranka ji pradėjo raustis portfelyje penalo, sugraibė geriausią tušinuką, kuriuo paprastai tik švariai perrašinėdavo rašinius, ir ėmė braukyti keverzonę ant sienos. Koks idiotas pakraigliojo šią dainušką, juk net rašyti be klaidų nemoka!

Margareta pravirko, atsirėmė į telefono būdelės sieną ir bejėgiškai sukūkčiojo lyg mažas vaikas, lėtai smukdama ant grindų. Jos balsas buvo neaiškus, bet dabar ji nebegalėjo susilaikyti, dabar turėjo papasakoti visų blogiausia.

– Ir mokykloje kalba, kad šeštadienį ji gulėjusi su trim vaikinais... Bet kai paklausiau, atsakė buvusi per girta, kad atsimintų. Ir nusikvatojo!

Kristinai paširdžiuose suspurdėjo panika. Stipriau prispaudusi prie sienos tušinuką, dar sykį perbraukė keverzonę, nors ir žinodama, kad nėra prasmės. Šių žodžių niekada neištrinsi. Niekada ir niekaip.

Šis tikrumas plumptelėjo kūnan it akmuo. Ji visada žinojo, kad kažkada taip atsitiks. Ir štai atsitiko.

Katastrofa.

Helena laukia tinkamos progos koridoriuje, kai Kristina išleidžia ketvirtą pacientą.

– Kaip Hubertsonas? – pusbalsiu klausia Kristina.

– Jokio pavojaus, – taip pat pusbalsiu atsako Helena. – Ką tik buvau išėjusi ir nupirkau jam keletą sviestainių. Vieną ir tau paėmiau... Eikš!

Kristina užmeta akį į žurnalų lentyną už durų. Laukiamajame greičiausiai sėdi du pacientai.

– Ar spėsiu?

– Aišku. Juk turi pavalgyti... Eikš.

Hubertsonas įsitaisęs prie rašomojo stalo, tačiau atsisukęs kėdę į kambarį ir nusigręžęs nuo kompiuterio. Kristina anksčiau niekada nepastebėdavo jo foninio paveikslėlio, bet dabar mato, kad jis vaizduoja juodą erdvę su tūkstančiu žvaigždžių. Ji pakelia antakius: Hubertsonas foniniu paveikslėliu su bet kuo nesidalija. Šerstina Pirmoji gal ir nesuklydo tą pacientę pavadindama jo numylėtine.

– Buvau užsukusi pas Dezirė Juhanson, – atsargiai ištaria ji. Bet Hubertsonas neatkreipia dėmesio: labai susikaupęs rausiasi

Helenos atkištame maišelyje. Sviestainis su kumpiu jam, regis, patinka, bet išvydęs mineralinį vandenį susiraukia.

– Ar negalėjai nupirkti silpno alaus? – paklausia. Helena atlaidžiai nusišypso lyg iš užsispyrusio berniuko.

– Ne, kurį laiką alaus negalima.

– Tai bent kavos?

– Tuojau atnešiu, – atsako Helena ir laimingai šypsodama šmurkšteli pro duris.

Kristina atsikanda sviestainio, kad susilaikytų nesiraukusi. Šimtus kartų per savo profesinį gyvenimą ji matydavo, kaip slaugės lepina gydytojus vyrus, ir kiekvieną kartą vis taip pat bejėgiškai suirzdavo. Antra vertus, ji neturi tokio pagrindo pykti ant Helenos kaip ant daugelio kitų. Helena ne iš tų, kurios atsisako ištraukti ligos istoriją ir tyrimų atsakymus gydytojoms, nors įsiteikinėdamos vyrams tiesiog nusivaro nuo kojų. Bet jos elgesys su Hubertsonu stačiai juokingas.

Pačiam Hubertsonui Helenos paslaugumas, regis, savaime suprantamas. Atsilošęs prie rašomojo stalo kėdėje ir gurkštelėjęs mineralinio vandens, atrodo visiškai patenkintas.

– Kaip dabar jautiesi? – klausia Kristina.

Jis kreivai šypteli ir padeda butelį.

– Jokių problemų. Jaučiuosi lyg septyniolikmetis.

Kristina prunkšteli.

– Ganėtinai išsekęs septyniolikmetis...

Jis vypteli ir pakeičia pokalbio temą.

– Girdėjau, kad skambino Margareta ir perdavė linkėjimų specialiai man. Ar ji seniai mieste?

Kristina gurkšteli iš savo butelio, kad nereikėtų tučtuojau atsakyti. Pastaraisiais mėnesiais jis pasidarė visiškai nepakenčiamas, vos radęs progą tučtuojau pradeda kalbą apie Margaretą, Birgitą ir tetą Eleną. Ir daro tai tyčia, žinodamas, kad ją siutina.

– Jos nebėra, – trumpai atsako ji. – Užsuko tik pravažiuodama. Beje, kaip ką tik sakiau, buvau viršuje ir aplankiau vieną tavo pacienčių ligoninėje, Dezirė Juhanson. Šerstina Pirmoji suvarė jai keturias stezolido klizmas po 10 miligramų...

Bet Hubertsonas jos nebegirdi, sėdi sustingęs ir stebeilija pro langą. Kristina paseka jo žvilgsnį: ant skardinės palangės tupi paukštis. Žuvėdra. Ji spokso į Hubertsoną, paskui grakščiai pastato vieną geltoną kojytę priešais kitą ir nuleidžia baltą viršugalvį. Tada labai iš lėto išskleidžia milžiniškus pilkus ir baltus sparnus, užklodama jais kone visą lango apačią. Tai panašu į nusilenkimą. Ne, greičiau į reveransą.

– Ne, bet... – taria Kristina.

Jos balsas tarsi pereina per stiklą, paukštis krūpteli ir pakyla. Tačiau Kristina atsistoja, žengia prie lango ir žvilgsniu palydi virš automobilių aikštelės sklandančią žuvėdrą.

– Kaip keista, – sako ji. – Ir vakar... Ar žuvėdros neišskrenda?

– Ne visos, – atsako Helena, dėdama padėklą su kava ant Hubertsono rašomojo stalo. – Kai kurios pasilieka. O ką?

Kristina meta žvilgsnį į Hubertsoną, jis nebesustingęs, apsisuko pusračiu su kėde ir siekia puodelio.

– Čia tupėjo keistai besielgianti žuvėdra. O vakar namie sode radom negyvą žuvėdrą...

Hubertsonas buvo bekeliąs prie lūpų puodelį, bet stabteli.

– Ką tu sakai?

– Mmm. Buvo nusisukusi sprandą. Erikas manė, kad ji atsitrenkė į sieną.

Helena nusijuokia:

– Matyt, plinta užkrečiamas žuvėdrų pamišimas. Reikia įspėti ekologus.

Ji nemato, kad Hubertsono veide sustingsta nepatikli grimasa. Tačiau Kristina mato. Keisčiausia, kad jis panašus į tetą Eleną. Kaip tik taip atrodė jos veidas, kai Kristina po kelių dienų abejonių papasakojo, ką žinanti apie Birgitą. Ir lygiai toks pat pilkas buvo jos veidas, kai kitą dieną gulėjo ant grindų nebegalėdama nei pakrutėti, nei kalbėti.

„Mergaitėmis pasirūpino vaikų globos komisija“, – užrašė Lydžiažabtis Stigas lapelyje, kurį smeigtuku prisegė prie Hubertsono durų.

Visos trys išblyškusios ir bežadės stovėjo tetos Elenos prieškambaryje. Virtuvėje ant viryklės, skleisdami kvapą, tebestovėjo balandėliai, stalas buvo padengtas pietums, bet nė vienai iš jų neatėjo į galvą jo nudengti, o balandėlius įdėti į šaldytuvą.

– Ar viską susiruošėt? – valdingai paklausė Stigas. – Dantų šepetėlius? Naktinius marškinius? Vadovėlius?

Nė viena neatsakė, tik Margareta tyliai linktelėjo.

Lauke krito pirmasis sniegas, sodą gaubė pilka prieblanda, paversdama jį nespalvota nuotrauka.

– Dabar eisite į mano namus, – pasakė Stigas ir užrakino laukujes duris. – Bent kelioms dienoms, kol paaiškės, ar reikalas neužsitęs.

Bitė joms paklojo pobūvių kampelyje, tamsiame ką tik pasistatytos vilos rūsio kambarėlyje. Stigas buvo išklijavęs sienas žaliais dumblių piešinio apmušalais, o Bitė jas išdabinusi mėlynomis suvenyrinėmis Riorstrando fabriko lėkštutėmis. Ji baugščiai žvilgtelėjo į Birgitą, kuri plačiais staigiais mostais nusitraukusi megztinį pareiškė:

– Kolekcininkų lėkštelės iš tikrųjų baisiai brangios. Tad jei teiktumėtės apie tai pagalvoti...

Prie virtuvės stalo pietavo smarkiai susikimšę. Bitės berniukai, – nes jie buvo jos, kone jos vienos, – daug vietos užėmė savo milžiniškomis paauglių plaštakomis ir ilgomis kojomis. Kristina su Margareta turėjo sutarti prie vieno stalo galo, Birgita gavo kamšytis su Bite prie kito. Kalbėjo tik Bitė su Stigu.

– Ar ją išvežė į Linčiopingą? – paklausė Bitė ir palingavo galvą, rydama pieno gurkšnį. – Tuomet jai tikrai prastai...

– Na, – atsakė Stigas, mesdamas akį į Kristiną, – taip sakyti negalima. Linčiopinge geriausi gydytojai. Specialistai. Jie pastatys ją ant kojų kur kas greičiau nei Motalos daktarai.

Bitė palingavo galvą.

– Bet kraujo išsiliejimas į smegenis...

Stigas trinktelėjo ant stalo pieno stiklinę.

– Juk nežinome, ar iš tikrųjų kraujas išsiliejo į smegenis.

– Bet ar Hubertsonas nesakė...

– Hubertsonas! – paniekinamai šūktelėjo Stigas ir nusišluostė burną delnu.

Po trijų savaičių sekmadienį jis pravėrė savo naujo „Volvo Amazon“ dureles ir liepė mergaitėms pasiskubinti. Kristina įsitaisė ant užpakalinės sėdynės ir labai atsargiai užsikėlė ant kelių didelę tetos Elenos kinrožę. Kai po savaitės ji parėjo į tetos Elenos namus sutvarkyti kambarių ir palaistyti gėlių, kinrožę rado visiškai išdžiūvusią ir pusiau numetusią lapus, bet dabar ji buvo atsigavusi ir sukrovusi tris didelius pumpurus. Kristina norėjo, kad teta Elena, gulinti lovoje Linčiopinge, pamatytų juos išsiskleidžiant. Margareta atsisėdo šalia, prisispaudusi prie pilvo įrėmintą mergaičių vyšnioje nuotrauką. Birgita tuščiomis rankomis atsisėdo priekyje.

Jos nesišnekėjo viena su kita. Per visas tas savaites veik nė žodžiu nepersimetė. Margareta tylėdavo net rytais su Kristina eidama į mokyklą ir tebetylėdavo vakarais. Net nebeskaitydavo, kaip buvo įpratusi. Pareigingai užsirašiusi nežinomus žodžius ir išsprendusi uždavinius, užduotus per pamokas, atsiguldavo ant pripučiamo čiužinio pobūvių kampelyje ir įsistebeilydavo į lubas.

Kristina buvo aktyvesnė. Po pirmos savaitės ji kasdien važinėdavo į tetos Elenos namus, išimdavo ir surūšiuodavo paštą, palaistydavo gėles ir nušluostydavo dulkes. Kai kada išsiurbdavo, ne iš tikro reikalo, bet todėl, kad siurblio burzgimas ją ramindavo. Niekada neužlipdavo pas Hubertsoną, tik padėdavo jo paštą laiptų apačioje ir be garso uždarydavo už savęs laukujes duris.

Birgitos bemaž nematydavo. Ji išeidavo į fabriką anksti rytą ir niekada neparsirasdavo vakarienės. Bet kas naktį Kristina prabusdavo, kai Birgita, nusitvėrusi nutrintus batus, tipendavo žemyn laiptais į pobūvių kampelį. Galbūt žinojo, kad Bitės berniukams gėda gyventi su ja tuose pačiuose namuose. Jų flirtuojančios šypsenos ir godūs žvilgsniai užgeso tą pačią dieną, kai vienas Šelės

klasės draugų pašnabždėjo tą dainušką. Dabar ji skrajojo po visą Motalą. Tarsi sparnuotas paukštis.

Išlipus iš automobilio priešais Linčiopingo leno ligoninę, Stigas jas apžiūrėjo.

– Ar pasirengusios? – kariškai paklausė. Margareta linktelėjo galvą, Kristina sukuždėjo „taip“. Tačiau Birgita staiga žengė žingsnį atatupsta.

– Aš nenoriu, – pareiškė.

– Dabar jokių kvailysčių, – pasakė Stigas ir užtrenkė automobilio dureles.

Birgita taip krestelėjo galvą, kad sudrebėjo pašiauštas kuodas.

– Bet aš nenoriu!

Stigas griebė jai virš alkūnės, jo balsas buvo niūrus.

– Baik darkytis!

Birgita išsivadavo vienu trūktelėjimu, tokiu stipriu, kad iš baltų kirpčiukų ant asfalto iškrito segtukas. Apsisukusi ji pasileido bėgti, kiek tik leido siauras sijonas ir aukštakulniai bateliai. Vidury automobilių aikštelės atsigręžė ir šaižiai suriko:

– Juk aš nenoriu! Ar negirdi, senpalaiki!

Stigas gūžtelėjo ir įsikišo automobilio raktelius į išeiginio švarko kišenę.

– Tegul sau bėga. Akiplėša.

– Atrodai kaip piratė, – pasakė Margareta, juokdamasi pro ašaras. Teta Elena nusišypsojo nauja kreiva šypsena ir pakėlė drebančią kairę ranką prie juodo lopinėlio, dengiančio dešinę akį.

– Ji nemirkčioja, – paaiškino gretimoje lovoje gulinti moteris. – Todėl turi prisidengti lopinėliu. Kad neišdžiūtų akys.

Akimirką Kristinai dingtelėjo, kad tai ta pati moteris, prieš dešimtmetį sukusi ratus apie jos pačios lovą ligoninėje. Pakreipusi galvą, metė į ją tokį priešišką žvilgsnį, kad moteris tučtuojau atsikėlė iš savo lovos ir nušlempino durų link. Be abejo, dabar ji matė, jog moteris kita, bet vis tiek gerai, kad išėjo. Užteko ir kitų keturių palatos ligonių įbestų žvilgsnių.

Teta Elena vis dar nekalbėjo, tik ant lūpų suputodavo trupučiukas seilių, kai pamėgindavo. Tačiau ir Kristina, ir Margareta ją suprato. Margareta atsisėdo ant lovos krašto, pakėlė jos ranką ir priglaudė sau prie skruosto. Kristina suklupo prie lovos galvūgalio ir padėjo galvą ant pagalvės, prisikišusi prie tetos Elenos.

Nė viena nieko nesakė. Nebeturėjo ko sakyti.

Tą vakarą jos susirinko Stigo bendrajame kambaryje. Jis pats, atsiraitęs marškinių rankoves, stovėjo prie valgomojo stalo, o mergaitės susėdo ant naujos gėlėtos sofos. Kristina iš kairės, Birgita iš dešinės, Margareta kaip buferis vidury. Stigas nedrįso į jas pasižiūrėti, įsisiurbė žvilgsniu į vaikų globos komisijos popierius, trim baltom krūvom sudėtus ant stalo, rausdamasis krūtinės kišenėlėje cigarečių ir žiebtuvėlio. Prireikė visos amžinybės, kad išsitrauktų cigaretę iš „Džono Silverio" pakelio ir ją užsidegtų.

– Na, – tarė išpūsdamas dūmų debesį, – turbūt pačios suprantate. Dabar, kai ją pamatėte.

Jis padarė trumpą pauzę, vis dar žvilgsniu įsisiurbęs į stalą.

– Štai kaip bus, – toliau kalbėjo. – Komisija parūpino nedidelį vieno kambario butuką Birgitai ir naujus įtėvius Margaretai. O Kristina galės persikelti namo pas savo mamą į Norčiopingą.

Po kelių valandų, baltai pavasarėjančiai dienai už lango vos pradėjus suptis į rožinius pavakario šilkus, Kristina išvysta Hubertsoną. Apsivilkęs seną paltą ir nusitvėręs portfelį, jis kerta automobilių aikštelę. Vadinasi, keliauja namo, nes šiaip eidamas į ligoninę niekada nesivelka viršutinių drabužių. Helena, matyt, prikalbėjo. Antra vertus, jis nepasuka prie savo seno „Volvo"...

Kristina dirsteli į laikrodį, priiminėti ligonius vis dar gerokai vėluoja, nors ir bandė kiekvieną apsilankymą paspartinti. Naujas pacientas gimęs 1958-aisiais. Puiku. Šio amžiaus vyrai paprastai per daug neįkyri.

Jau kildama jo įsivesti iš laukiamojo, žvilgteli pro langą ir pamato, kad Hubertsonas sustojo. Stovi atsigręžęs į slaugos centrą ir matyti, kad su kažkuo kalbasi. Kristina kreivokai šypteli. Greičiausiai Helena jį stebėjo pro langą ir dabar bara, kad neina tiesiai prie automobilio...

Tačiau Hubertsonas nemėgsta nurodinėjimų, suraukia vešlius antakius ir kažką atsako, paskui piktai nusigręžia ir patraukia į ligoninę. Kristina girdi, kaip trinkteli slaugių punkto langas. Hubertsonas irgi išgirsta. Pamojuoja portfeliu atsisveikindamas ir atsikratydamas.

Ji jau mačiusi šį gestą. Prieš trisdešimt metų.

Buvo šeštadienio popietės valandėlė, kai nutyla visi švedų miestai, kai užsidaro parduotuvės ir žmonės sulenda į namus. Norčiopingą slėgė drėgna prietema, juodų namų fasadų gelto-

ni stiklai dar buvo ką tik suspindę, o gatvėse žibintai jau gaubėsi aureolėmis.

Uždariusi lazareto duris, Kristina dar valandėlę pastovėjo ant laiptų, iš lėto maudamasi kumštines pirštines. Ji neskubėjo. Niekada neskubėdavo, kai ateidavo laikas grįžti namo atidirbus savaitgalį lazarete.

Pirštinės nesiekė bajinio palto rankovių. Per metus, išgyventus Norčiopinge, ji keletą centimetrų paaugo, ir dauguma drabužių pasidarė per ankšti ir susidėvėjo. Labiausiai apatiniai. Kai reikėdavo persirengti gimnastikos pamokai, ji visada mėgindavo pasislėpti už durų, kad niekas nepamatytų, jog kelnaitės su didelėmis skylėmis, o vienintelis liemenukas nuo senumo papilkėjęs.

Jai niekada neateidavo į galvą paprašyti Astridos pinigų naujiems drabužiams, bet kas mėnesį atsidėdavo iš algos dvidešimt kronų, du pilkus dešimties kronų banknotus, kuriuos užkišdavo už matematikos vadovėlio aplanko. Praeis daug laiko, kol pakankamai susitaupys nusipirkti naujam bajiniam paltui, bet gal ir gerai. Juk negalėjo žinoti, kaip Astrida pasielgtų prieškambaryje staiga aptikusi naują drabužį. Kol kas Kristina mėgindavo aukščiau užsitempti pirštinių atnarą arba giliai įsikišti rankas į palto kišenes. Bet liemenuką nusipirks jau kitą savaitę. Ir keletą naujų kelnaičių. Jų Astrida niekada nepastebės.

Užsitraukė ant galvos gobtuvą, kad apsaugotų plaukus nuo dulksnos, ir nuleidusi galvą perėjo žvilgančiu kiemo asfaltu, nepakeldama akių iki pat Pietinės promenados. Ten stabtelėjo: prie autobusų stotelės sustojo tramvajus, ir akimirką ji svarstė, ar gali nusipirkti bilietą. Ne. Būtų per brangu ir per greitai parvažiuotų. Jei eitų pėsčia, namo parsirastų dar po valandos.

Tuomet jį ir išvydo. Ne iš karto suprato, ką matanti, ir tą akimirką, regis, visas pasaulis mažumą pasviro į šoną lyg kumštelėtas. Staiga ją apėmė džiaugsmas. Tai jis! Tikrai jis išlipo iš tramvajaus priešais Norčiopingo lazaretą!

– Hubertsonai! – sušuko. – Hubertsonai!

Jo žvilgsnis nuslydo jos veidu, iš pradžių nerasdamas atramos, sekundę atrodė, kad jis pamanė gerai neišgirdęs ir jau ketina eiti

toliau. Kristiną pagavo panika, nieko negalvodama ji puolė prie jo ir timptelėjo už rankovės.

– Nejau manęs nepažįsti? Juk čia aš. Kristina!

Jis žengė žingsnį atatupstas ir pasižiūrėjo į ją.

– Taip, tikrai. Čia tu.

– Kaip teta Elena? – sumikčiojo ji.

Hubertsonas mažumėlę susiraukė.

– Panašiai kaip anksčiau.

– Ar ji gavo mano laiškus?

– Taip.

– Ar ji liks tavo ligoninėje?

– Ligoninė ne mano. Bet taip, manau, kad liks.

– Ar galima ją aplankyti?

– Aišku, galima. Beje, kaip laikaisi pati?

Kristina patraukė pečiais.

– Štai kaip, – tarė Hubertsonas. – Štai kaip.

Stojo tyla, pagaliau jis kostelėjo ir nekantriai pasimuistė.

– Man reikia skubėti, turiu susitikti kolegą... Lik sveika.

Kristina linktelėjo, iš jos buvo ištekėjęs visas džiaugsmas, ji stovėjo sustingusi nusivylimo klanelyje. Tarytum Hubertsonas savo abejingumu būtų nutraukęs paskutinį sidabrinį siūlelį, jungusį ją su praeitimi. Bet galbūt pavyktų jį vėl surišti. Jei atsisakytų naujų apatinių baltinių. Ši mintis paskatino ją dar sykį sušukti jam pavymui:

– Hubertsonai!

Jis atsigręžė nesustodamas, žengė keletą žingsnių atgal, kol ji suformulavo savo klausimą.

– Kiek kainuoja nuvažiuoti traukiniu į Vadsteną?

– Trisdešimt dvi kronos!

Apsisuko ir atsisveikino pamojuodamas portfeliu.

Ir viskas. Tarsi jos nė nebūtų.

Antra vertus, čia nebuvo nieko naujo. Atsikrausčiusi į Norčiopingą, ji tarsi tapo stikline figūra, žmonės pastebėdavo ją tik susidūrę. Be mokyklos mokytojų, ji kalbėdavosi vos su trim asmenim: Astrida, Margareta ir sesele Elze.

Seselė Elzė, atrodo, ją netgi mėgo. Per kavos pertraukas šeštadienio popietėmis ji visada pasiteiraudavo, kaip jai pavyko paskutinis matematikos kontrolinis, ir kai Kristina galėdavo atsiskaityti dar viena mažąja „a“, apsidžiaugusi taip linktelėdavo galvą, kad sudrebėdavo dvigubas pagurklis.

Bet ne visada taip džiaugdavosi. Kartais paimdavo Kristinai už smakro ir apžiūrėdavo veidą. Ar ji tikrai gerai valgo? Ar išsimiega? Sveikos paauglės skruostuose turi žydėti rožės, o ne juoduoti šešėliai po akimis. Iš tikrųjų šaunu ir dirbti, ir lankyti mokyklą, ji, be abejo, labai padedanti motinai, bet ar tikrai pajėgia? Ar ne geriau būtų savaitgaliais pailsėti ir pabūti gryname ore?

Kristina susigėsdavo, kai seselė Elzė paimdavo už smakro. Jos išbalęs veidas tarytum meluodavo. Juk darbas buvo jos vienintelis poilsis. Lazarete jai nereikėdavo saugotis, užtekdavo tūpteleti, būti mandagiai ir padaryti, kas liepta. Bet šito ji, savaime suprantama, negalėjo pasakyti.

Kaip ir to, kad pati seselė Elzė irgi buvo poilsis, kad įsitempę sprando raumenys visada atsileisdavo išgirdus seselės Elzės balsą ir užuodus muilo ir rožių vandens kvapą, plevenantį virš putlaus nedidelio jos kūno. Po žydra slaugės uniforma ji buvo smarkiai susivaržiusi korsetu, minkšta, bet pasitempusi, tokia, kokia norėjo būti Kristina. Tačiau iš tikrųjų kasdien vis labiau panašėjo į palengva stingstančią ledo skulptūrą: sušalusią ir kietą iš išorės, tižią ir takią iš vidaus.

Kartais įsisvajodavo, kad seselė Elzė pakvies įsikelti į jos butą. Jis turėtų būti kažkuriame iš angliško stiliaus tipinių namų, kraštuojančių Pietinę promenadą, ir ten Kristina gautų atskirą kambarį su rožėmis išmėtytais apmušalais. Kas vakarą ruoštų pamokas prie rudo moteriško XIX amžiaus rašomojo staliuko, tuo tarpu seselė Elzė virtuvėje taisytų vakaro arbatą, o paskui abi sėdėtų šalia bendrajame kambarėlyje ir klausytųsi radijo teatro... Bet, savaime aišku, seselė Elzė nieko panašaus nesiūlė. Juk Kristina gyvena ir toliau turi gyventi pas savo mamą, kaip ir visos gimnazistės.

Sykį Kristina matė, kaip seselė Elzė nusipurtė iš pasibjaurėjimo, kai kelios kitos slaugės prašneko apie Hagebiu, ir nuo tos dienos,

prieš žengdama ligoninės teritorijon, itin įdėmiai apsižiūrėdavo kaučiukinius padus. Pakraščiuose neturėjo likti išdavikiško molio. Nes kaip tik iš molinų batų galėjai atpažinti naujausio Norčiopingo rajono gyventojus. Net ir po gerų metų, įsikėlus pirmiesiems nuomininkams, šis rajonas tebebuvo molina statybų vieta.

Astrida atsikraustė viena pirmųjų. Ji daugelį metų buvo įrašyta į butų eilę ir galiausiai gavo du kambarius pačiame pilko betoninio daugiaaukščio viršuje. Dar po metų ji kas dieną garbstė naująjį butą ir kuo iškalbingiausiai keikė tą laužą, kurį paliko. Kristina skrupulingai saugojosi pasakyti ką nors, kas galėtų būti suprasta kaip buto arba molinos aplinkos kritika, bet išėjusi iš namų taip pat skrupulingai saugojosi, kad niekas nesužinotų, kur ji gyvena. Nors ir nebuvo kokio didesnio pavojaus, kad ją atskleis, nes jos adreso dar nebuvo klausęs nė vienas žmogus.

Klasėje draugių neturėjo, bet ir nenuostabu. Visos kitos pažinojo viena kitą daugelį metų, o Kristina buvo naujokė. Be to, tam tikra prasme jautėsi per daug pavargusi, kad ieškotų draugių. Per pertraukas išsinešdavo į mokyklos kiemą vadovėlį ir, nulindusi į užkampį, ruošdavosi kitai pamokai. Kituose užkampiuose stovėdavo daugiau išblyškusių mergaičių, bet kalbėtis su jomis jai neužtekdavo jėgų.

Margareta išdygo jau po pirmųjų Kalėdų atostogų. Ji pripuolė prie Kristinos mokyklos kieme taip staigiai, kad Kristina, net nespėjusi nustebti, buvo užpilta įprasto Margaretos žodžių srauto. Ar Kristina žinanti, kad teta Elena perkelta į Hubertsono ligoninę Vadstenoje? Margareta buvo ten jos aplankyti savaitę prieš atvažiuodama pas savo naujus įtėvius čia, Norčiopinge. Dabar ji vienintelis vaikas. Gavo atskirą kambarį ir begales naujų drabužių. Ar negalėtų Kristina kurią nors dieną palydėti jos namo ir pasižiūrėti, kaip įsikūrusi? Kristinai nespėjus atsakyti, suskambo skambutis, o kai išvydo Margaretą kitą sykį, ji jau stovėjo rūkalių langelyje ir flirtavo su antraklasiu. Daugiau jos nebesikvietė ir dabar jos tik persimesdavo keliais žodeliais susidūrusios koridoriuje. Jos nedaug teturėjo ką viena kitai pasakyti. Galbūt todėl, kad Kristinai reikėjo tiek daug nutylėti, o gal todėl, kad Margaretą tarsi užvaldė pareiga virsti tobu-

la paaugle. Vos po mėnesio ji atrodė lyg iškirpta iš paskutinio „Bild-Journalen“ numerio. Sunkiai įsivaizdavai, kad tai ta pati mergaitė, kuri vos prieš metus leidosi išdažoma kaip ragarų mergšė. Dabar jos plaukai buvo berniukiškai apkirpti pagal naujausią madą, o šalikas siekė kelius. Ji tapo dabita, tikra dabita. Kristina pati niekuo neišsiskyrė. Žinoma, buvo kalikė.

Pirmomis savaitėmis pas Astridą Kristina nusprendė tris dalykus. Pirma, ji išlaikys abitūros egzaminus, kad ir per didžiausią vargą. Antra, negalvos apie praeitį. Trečia, neverks.

Trečiasis sąlygojo du pirmuosius. Užtat buvo visų sunkiausias. Kartais manydavo virtusi Pavlovo šuniu, apie kurį buvo skaičiusi mokykloje. Juk jai nebuvo itin liūdna, dažniausiai išvis nieko nejausdavo, vis dėlto kiekvieną popietę, kišant raktą į Astridos buto spyną, akys priplūsdavo ašarų. Tarsi kūne būtų atsiradusi verkimo mašina. Uždarius duris, kūnas imdavo purtytis nuo kūkčiojimo, akys patvindavo, burna savaime prasižiodavo ir išsprūsdavo neartikuliuotas mykimas. Nieko nepadėdavo ir tai, kad ji mėgindavo save suklaidinti tvarkingai kabindama ant pakabos bajinį paltą. Rodės, tarsi stovėtų išlipusi iš savo kūno ir stebėtų, kaip jos pačios rankos taip nerangiai grabalioja, kad paltas nukrinta ant grindų. Ramiai ir drausmingai pasilenkdavo ir jį pakeldavo, o burna vis mykdavo ir gailiai aikčiodavo, staugdavo ir bliaudavo.

– Kodėl kažką pasakei? – aimanuodavo verkimo mašina. – Kodėl negalėjai patylėti?

Ką ji galėdavo atsakyti? Nieko. Kas padaryta, padaryta.

Verkti visada nustodavo taip pat staigiai ir nesuprantamai, kaip ir pradėdavo, mašina užsikirsdavo ir sustodavo. Kristina šliurpčiodama įtraukdavo oro ir pažvelgdavo į laikrodį. Verkimo mašina, kaip paprastai, dirbdavo punktualiai. Astrida turėdavo parsirasti po dvidešimties minučių. Ji nusiprausdavo veidą šaltu vandeniu ir imdavo skusti bulves. Ir kol rudi gumbai vienas po kito pabaldavo jos rankose, ji dar sykį sau prisiekdavo, kad liausis verkusi. Tai buvo absoliučiai būtina, taip pat logiška ir būtina kaip kad skaičius matematikoje. Nes jei nesiliaus verkusi, nespės gerai

išmokti pamokų, o jei nespės jų išmokti, gaus prastesnius pažymius, ir jei šie suprastės, Astrida privers ją mesti mokyklą. Galbūt net privers įsidarbinti tekstilės fabrike.

Kad ir kas atsitiktų, bet tik ne šitai.

Jau per pirmas Kalėdų atostogas, kai Kristina dar tik mėnesį gyveno Norčiopinge, Astrida įtaisė ją į YFA. Ji tai pateikė kaip ypatingą malonę: ją taip vertiną tiek meistrai, tiek darbo draugai, kad duktė gausianti vieną iš visų trokštamų atostoginių vietų. Net audykloje.

Fabrikas buvo Astridos pasaulis. Kas dieną, parėjusi iš darbo, ji sudribdavo ant virtuvės kėdės ir, trindama sutinusias pėdas, smulkiai išpasakodavo visus įvykius. Audėjų sąjungos, prakeikti pasipūtėliai, pareikalavo jiems mokėti 25 erėmis daugiau. Idiotas suomis siūlų sandėlyje prisivėrė koją, taip ir reikia tam kerėplai. Birgita taps senele, nors dar tik trisdešimt ketverių. Iš tikrųjų ne taip ir keista, nes ir ji, ir jos duktė visada buvo tikros ištvirkėlės, taip mano ir Moda su Monka...

Moda ir Birgita, Monka ir Barbru; vardai lakstė pro šalį, nors Kristina nežinojo, kam jie priklauso. Tačiau gana greitai iš Astridos pasakojimų jos galvoje susidarė fabriko vaizdas. Tai buvo moderniausias tekstilės fabrikas visoje Švedijoje. Vadinasi, jis turėjo spindėte spindėti nuo plieno. Visos grindys parketo, nes to reikalauja mašinos. Vadinasi, ir grindys spindi. Audimo staklės visiškai automatizuotos. Vadinasi, milžiniškose audimo salėse veik nesą žmonių.

Tikrovė buvo kaip antausis. Kai meistras pravėrė duris to audimo cecho, kurį Kristina turėjo šluoti visas Kalėdų atostogas, ji iš tikrųjų pajuto, lyg kažkas jai būtų trenkęs per ausį. Ten buvo taip tamsu! Ir bjauru! Mašinos išdažytos blyškiai žalia kaip žiogai spalva, o parketas toks išsitrynęs ir sugadintas, kad atrodė lyg subombarduotas. Bet tai dar ne blogiausia. Blogiausia buvo, kad duslus urzgesys, neaiškiai girdėjęsis įžengus pro fabriko vartus, pravėrus audimo cecho duris virto riaumojimu; tai buvo beprotiškas stūgavimas bet kam pasirengusio padaro, pamišėlio, daužančio ir dras-

kančio jai kūną. Grotė, spėjo ji pamanyti, kol dar galvojo. Grotė staugdamas reikalauja mėsos savo girnoms*...

Užtat artėjant vasaros atostogoms, ji drebančia ranka surinko lazareto kadrų skyriaus numerį. Po kelių trumpų klausimų reikalas buvo sutvarkytas. Ji laukiama kitą dieną, kai užsidarys mokykla. Arba tą pačią, jei norinti. Trūko pagalbinių darbininkių.

Iki to laiko tarp Astridos ir Kristinos galiojo paliaubos. Ji atsikraustė sekmadienį, ir Astrida sutiko ją su kava, Vienos bandelėmis ir neryžtinga šypsena, tačiau jau po kelių valandų prašneko šalčiau. Kai atėjo metas bendrajame kambaryje išskleisti sofą lovą, Kristina paskubėjo užtikrinti, kad susidorosianti pati, nesunku. Bet ne iškart ėmėsi darbo: Astridai išėjus, pirmiausia atlapojo balkono duris. Pastovėjo ir giliai įkvėpusi išpūtė iš plaučių Astridos cigarečių dūmus. Lyg ir žybtelėjo vilties kibirkštėlė. Gal ir nebus taip baisu, gal Lydžiažabtis Stigas ir neklydo, kai susiraukė išvydęs jos ašarotas, baimės kupinas akis ir pavadino ją prietaringa. Jis išdrožė jai ilgą pamokslą, prieš išvažiuojant iš Motalos. Ar Kristina nežinanti, kad psichiniai ligoniai per ilgai buvo užkišti visuomenės šešėlyje? Bet dabar kiti laikai, tokios ligos nebelaikomos nepagydomomis ir gėdingomis, jas galima išgydyti vaistais ir joms užkertamas kelias socialine politika. Beje, Kristinos mama esanti puikus šios pažangos pavyzdys. Dabar ji visiškai sveika ir tikrai gali tiek pasirūpinti savo dukra, tiek ją išmaitinti. Kristinai nėra ko jaudintis. Tai, kas atsitiko tetos Elenos virtuvėje, kai ji buvo vienuolikos, buvo tik seniai išgydytos ligos poveikis. Šitai nebepasikartos, patikino ją Lydžiažabtis Stigas.

Kristina priėjo prie sofos lovos ir ją atvertė. Tai buvo nepaprastai bjaurus baldas, niauriai rudas ir sunkus it tankas. Visi kamba-

* Pagal X a. islandų eilėraštį Grotė – malūnas, kurio malinys priklausydavęs nuo malant dainuojamos dainos žodžių. Po Victoro Prydbero eilėraščio „Naujoji Grotės daina" (1891 m.) jis tapo industrializmo simboliu, susijusiu su žmonių išnaudojimu.

rio baldai buvo sunkūs ir rudi. Be to, Astrida tarytum nemėgo kampų. Niekur nematei susiduriančių sienų, baldai stovėjo įkypai, slėpdami kampus lyg gėdingą paslaptį. O tiko lentyna prie balkono durų buvo nugulta storo dulkių sluoksnio... Rytoj, grįžusi iš mokyklos, apsisuks su dulkių siurbliu ir skuduru, tuomet galbūt ir Astridos balsas sušvelnės.

Tiesdama paklodę, Kristina išgirdo Astridą išeinant iš vonios kambario. Matyt, pajutusi vėsaus vakaro oro pūstelėjimą, po sekundės ji staiga atsistojo prie bendrojo kambario durų apsirengusi tik liemenėle ir apatinėmis kelnėmis.

– Ką, po velnių, čia darai? – paklausė spoksodama į Kristiną.

Kristina smarkiai sugniaužė paklodę.

– Kloju lovą.

– Nekvailiok. Ko atidarei balkono duris?

– Ketinau pravėdinti...

– Kurių galų vėdinti? Juk žiema, velniai rautų, atšaldysi visą butą.

Priėjusi prie balkono durų, Astrida jas užtrenkė, paskui ėmė grabalioti ir užtraukė žaliuzes. Kai vėl atsigręžė, vokai buvo pusiau nuleisti, o balsas pritilęs.

– Ar tu iš tų, kurioms patinka rodytis?

Kristinos žvilgsnis ėmė blaškytis, keliai buvo belinkstą, bet ji privertė juos išsitiesti. Astrida dar sykį nusišaipė.

– Taip, žinoma, iš tų. Tu tokia, kuri nusirenginėja priešais langą ir rodo papus kiekvienam sumautam pasileidėliui, einančiam pro šalį...

Kristina prasižiojo paaiškinti, kad iš tikrųjų ji dar su visais drabužiais, kad ketinusi užtraukti žaliuzes vos pasiklojusi ir kad niekas nieko neįžiūrėtų dvylikto aukšto bute, bet lūpos neištarė nė žodžio. Jos kūnas pats nusprendė. Žodžiai nebūtų padėję.

– Nestovėk čia spoksodama, – drėbė Astrida. – Eik gultis. Ir prisimink, kad jokių velniškų kekšysčių aš nepakęsiu. Jei nori gyventi su manim, turi elgtis kaip žmonės.

Tačiau pirmuosius mėnesius Astrida elgėsi bemaž normaliai, nors ir kiek nenuspėjamai. Rytais atsikeldavo suskambus žadintuvui, užkaisdavo kavos, nusiprausdavo, išsivalydavo dan-

tis, pažadindavo Kristiną ir paduodavo pusryčius. Vakarais sėdėdavo bendrajame kambaryje priešais televizorių, o Kristina virtuvėje ruošdavo pamokas. Kartais ji išrėkdavo trumpą įsakymą: norinti kavos, pamirkyti pėdas arba naujo pakelio cigarečių, ir Kristina skubėdavo atnešti televizinį ąsotėlį, pripilti į plastikinę vonelę vandens ar nubėgti į kioską. Tačiau bendrajame kambaryje niekada neužsibūdavo. Vos išpildžiusi Astridos norą, kažką sumurmėdavo apie pamokas ir rašinėlius ir grįždavo prie virtuvės stalo.

Per daug leistis į šnekas su Astrida buvo šiek tiek pavojinga. Niekada negalėjai žinoti, kokie žodžiai ir pokalbio temos įžiebs tą blizgesį jos akyse, šaltą blykstelėjimą, neišvengiamai priversdavusį Kristiną nuleisti akis ir nutilti. Žodžio *kvailas* turėjai vengti, net ir kai tikrai kvailai pasielgdavo kuris nors iš mokytojų, Astridos be galo niekinamų. Negalėjai minėti nė tetos Elenos, Motalos ir klausinėtis apie asmeninį Astridos gyvenimą ar vyrą, kažkada užtaisiusį jai vaiką. Be to, buvo uždrausti visi pokalbiai, galintys nukrypti į tokias temas kaip vaistai, gaisrai ir maži vaikai.

Tačiau tylėti nebuvo labai sunku, sunkiau buvo žiūrėti, kad Astrida nesijaustų kritikuojama. Jei Kristina per daug uoliai šluostydavo ir siurbdavo dulkes arba iškratinėdavo kupinas peleninės, taip, kad pastebėdavo Astrida, ši galėdavo pratrūkti. Kartą ji išvertė nuorūkas ir kavos tirščius ant bendrojo kambario kilimo, kitą kartą ištrynė Kristinai veidą mūvėtomis apatinėmis kelnėmis, kaip bausmę už tai, kad Kristina buvo tiek įžūli, jog pakėlė jas nuo grindų prieškambaryje. Bet tai buvo išimtys. Dažniausiai ji tik plūsdavosi. Daugiau ir nereikėdavo, užtekdavo jai tik pakelti balsą ir kiek šaižiau rikteleti, kad Kristina išblykštų ir paleistų pašluostę ar dulkių siurblio žarną. Paliaubos nutrūko, kai keletą savaičių pradrebėjusi Kristina pagaliau ryžosi pasisakyti, jog vasarai susirado kitą darbą, nei buvo numačiusi Astrida.

Jau įžanginis plūdimas užtruko ilgiau nei paprastai. Tarytum pasirinkdama lazaretą, o ne fabriką, Kristina būtų parodžiusi panieką, bet Astrida tikrai mokėjo atsikirsti panieka. Ji mynė

po bendrąjį kambarį, rūkė cigaretę po cigaretės ir malė liežuviu be jokio sustojimo. Dirbti ligoninėje – prašmatnių panelių darbas, bet juk Kristina ir yra prašmatni panelė... Išpaikinta ir išpirdusi, kad net dvokia. Tačiau vieną dalyką ši madmuazelė turėtų įsidėmėti: valgis ir kambarys panelėms kainuoja tiek pat kaip ir paprastiems žmonėms. Taigi gal ji būtų tokia velniškai maloni ir pasirūpintų vasarą užsimokėti už valgį ir kambarį tiek pat kaip ir per Kalėdų atostogas, kad ir kiek uždirbtų kaip šikpuodžių nešiotoja. Astrida tikrai neišgalinti apmokėti panelių paikysčių, jai, skirtingai nei tai Elenai, niekas *neatlygino* už Kristinos priežiūrą. Ir jei kaliošai netinka, pats laikas išsikraustyti: Astrida iš tikrųjų jau nuo keturiolikos metų pati išsimaitino ir mokėjo už kambarį šeimininkei. Juk Kristina jau išlaikė realinės mokyklos egzaminus, tai kur kas daugiau, nei buvo prieinama Astridai, nors geriausiai klasės, ne, visos mokyklos mokinei. Beje, užmačia laikyti brandos egzaminus jai neišdegs, tai irgi tik išdidūs svaičiojimai. Tokių kvailybių į galvą, kaip ir visokiausių melų apie Astridą, matyt, pripūtė prakeiktoji Elena. Ar Kristina tokia kvaiša, kad mano, jog ji nesupratusi? Taip, tokia ir yra. Kvaiša ir tinginė, štai kokia ji. Po paraliais, juk kur kas patogiau zulinti užpakalį į mokyklos suolą kaip kokiai aristokratei, nei stvertis garbingo darbo ir pradėti pačiai pelnytis duoną...

Violetinis dangus už bendrojo kambario lango temdamas tarytum gilėjo. Atrodė, kad Kristina galėtų į jį panirti, nors iš tikrųjų tiesia nugara ir sunertomis rankomis sėdėjo Astridos bendrajame kambaryje. Šimto juodų paukščių pulkas nusklendė į saulėlydį, paskui staiga visas apsisuko ir leidosi atgal. Kristina įsmeigė akis į Astridą, pirmą sykį be baimės, ir ją apžiūrėjo. Ilgas kaulėtas kūnas nebuvo panašus į jos, kaip ir ilgas smakras bei kumpoka nosis. Galvoje pralėkė mintis: tai ne mano mama. Mes ne giminės. Viskas tik juokingas nesusipratimas.

Astrida pastėro.

– Ko spoksai? Ar išvis girdi, ką sakau?

Jos rankos drebėjo, kai jas pakėlusi sugniaužė kumščius priešais Kristinos veidą. Kairiame lūpų kamputyje prisirinko seilių.

– Ar girdėjai bent vieną sumautą mano žodį? Aš sakau, kad daugiau nebeketinu tavęs penėti!

Kristina nustūmė ją į šalį ir atsistojo staiga visiškai nurimusi.

– Kiek nori?

Astridos rankos atsigniaužė ir nusviro žemyn.

– Ką?

– Kiek nori?

– Ką turi galvoj?

– Kiek nori pinigų, kad parneščiau tau kas mėnesį?

Astrida išsižiojo. Kristina greitai sumetė, ji visada gerai skaičiuodavo atmintinai.

– Už Kalėdų atostogas gavai šimtą dvidešimt penkias kronas. Buvo trys savaitės. Vadinasi, valgis ir kambarys šiuose namuose per mėnesį kainuoja šimtą šešiasdešimt šešias kronas. Tiek galėsiu mokėti ir per vasaros atostogas ir dar sutaupysiu dvidešimt penkias kronas. O nuo rudens tu gausi už mane pašalpą mokslui, keturis šimtus dvidešimt penkias kronas per semestrą. Taigi būsiu tau skolinga du šimtus trisdešimt devynias kronas už semestrą, arba penkiasdešimt devynias kronas ir – kiek gi čia? – septyniasdešimt penkias eres per mėnesį. Pasirūpinsiu, kad jas gautum.

Tiesia nugara ji išėjo į virtuvę, atsisuko vandens čiaupą ir išsiėmė iš spintelės stiklinę. Koks jausmas! Galva rodės tokia pat skaidri kaip į stiklinę tekantis vanduo. Bet ji buvo ištroškusi, o Dieve, kaip ištroškusi...

Vos pakėlė prie lūpų stiklinę, kai Astrida jai spyrė. Stiklinė išlėkė iš rankos ir nukrito ant žaliadryžio plastikinio kilimėlio, bet nesudužo, tik nuriedėjusi kilimėlio kraštu ant linoleumo apsisuko ir pasirito po virtuvės stalu.

– Įsidėmėk vieną dalyką, – pasakė Astrida, mėlynais pirštais grabaliodama, kad tvirtai sugriebtų Kristinai už plaukų, – jei kas nors man spiria į užpakalį, aš spiriu atgal...

Kristina užsimerkė ir užsimiršo. Kažkada šitai jau buvo įvykę. Nejau kitaip iškart pajustų kraujo skonį burnoje?

Išleidusi paskutinį pacientą, Kristina užgesina viršutinę lempą ir suglemba fotelyje. Turi valandėlę pailsinti akis, labai pavargusios. Ir visa ji pavargusi: nelyginant milžiniška banga dabar per ją nusirita ilga nemigos naktis...

Ji atsilošia ir ištiesia prieš save rankas, pro langą krintančioje pavakario šviesoje apžiūri praskėstus pirštus. Jie tiesūs ir dailūs, jų forma neišduoda, kad oda slepia penkis savaime sugijusius lūžius: du kairės rankos pirštų, tris – dešinės. Iš tikrųjų ji sužinojo, kad vaikšto su savaime suaugusiais rankų pirštais, tik atvažiavusi į Lundą. Per paskaitą pakišo rankas po rentgeno aparatu, ir kai nuotraukos buvo parodytos kandidatų grupei, per auditoriją nusirito susidomėjimo šnaresys. Neapsigynė nuo kaulų tankio tyrimo, dėl kurio užsispyrė docentas, bet kai šis pasirodė visiškai normalus, vis dėlto įstengė išsivaduoti nuo jo klausimų. Ji nėmaž nenutuokianti, kaip šie trūkiai atsiradę. Galbūt žiemą paslydusi ir griūdama atsirėmusi rankomis. Štai kaip, bet matyti, kad sužalojimai atsiradę ne vienu metu. Keista. Skaudėjo? Ne, neprisimenanti, jog kada nors būtų itin skaudėję pirštus...

Prisiminus skausmą, jai nudiegia akis. Pirštai visuomet būdavo Astridos finalas. Tuo metu jau būdavo apsiašarojusi iš euforijos ir apsiseilėjusi. Kumščiais partrenkusi Kristiną ant žemės, prispausdavo keliu krūtinę ir atlauždavo vieną pirštą iš mėšlungiškai sugniaužto kumščio. Prieš tai bute įsivyraudavo mirtina tyla: Astrida kilstelėdavo galvą ir pauostydavo, Kristina įkvėpdavo ir mėgindavo užgniaužti dar neprasiveržusį riksmą...

Nors ne paskutinį kartą. Ne brandos egzamino išvakarėse, kai garsiai ir šaižiai suspiegė:

– Daryk, ką nori! Aš vis tiek tapsiu gydytoja, tapsiu gydytoja, kad ir ką darytum!

– Velnio apsėsta pasipūtėle, – sušnabždėjo Astrida, – išpirdęs šūde! Tu negali tapti gydytoja, tu atsidursi beprotnamyje!

Ji stipriau sugriebė Kristinos bevardį, vis labiau laužddama atgal. Skausmas deginte degino, tačiau Kristina įstengė išspjauti:

– Tikėkis! Bet tai nepaveldima...

Dabar šitai įvyks. Greitai. Po akimirkos. Ji stipriai suspaudė lūpas. Jei išleis bent vieną garsą, kūnas dar labiau subyrės.

O Astridos pranašystės nepasitvirtins. Niekada nepasitvirtins.

Kristina nuleidžia rankas. Dabar gana, daugiau nenori prisiminti.

– Pasiilgau namų, – pusbalsiu taria ir nusišypso iš savęs. Iki Postindustrinio Rojaus ne taip toli, kad pasiilgtų. Tereikia atsistoti ir užsivilkti peleriną. Automobilį verčiau palikti aikštelėje ir nukiūtinti Vadstenos gatvėmis per mėlynas sutemas, o parsiradusi namo pasikurs koklinę krosnį, apsisiaus šaliu ir įsitaisys fotelyje su puodeliu arbatos ir knyga. Viešpataus tokia tyla, kad vaizduosis aplinkinį pasaulį visai ištuštėjus, ir jausis tokia saugi, koks gali būti tik paskutinis žemėje likęs žmogus...

Taip ji galvoja. Bet neatsistoja, nenusikabina pelerinos, tik ir toliau sėdi prie rašomojo stalo.

Ir taip sėdės, kol suskambės telefonas.

PROTIŠKAI ATSILIKUSIŲJŲ ŠYPSENA

Mes teturime vienas kitą
Vienas kitą vienas kitą

Mes – dvigubas riksmas

Lars Forssell

Aš nenoriu prabusti. Nenoriu sužinoti.

Už savo priepuolius vis dažniau susimoku viena ar dviem gebomis. Epilepsija – tai rudeninė vėtra, o aš tesu vienišas medis. Ji taip lanksto ir purto mane, kad lapai byra žemėn vienas po kito. Greitai teliks nuogos šakos.

Praeitą savaitę ėmiau nebejusti dešinės pėdos. Nenoriu sužinoti, ką praradau šiandien.

Beje, iš tikrųjų visai ne ruduo. Rytoj – pavasario lygiadienis. Pirmoji pavasario ir paskutinė žiemos diena.

Benandanti šitai pajunta kaip kūno niežulį. Jie sukaliojasi ant kėdžių, nuobodžiaudami bankuose ir krautuvėlėse, galvoja ne apie debetą ir kreditą, o pankolius ir duras, klaidžioja akimis ir užkalbinti negirdi, kas jiems sakoma. Veržiasi į tolius žinodami, kad jau renkasi į pulkus per anksti mirusieji ir ruošiasi naktinei eisenai.

Kiti žmonės – tokie kaip Hubertsonas ir Kristina, Margareta ir Birgita – apie tai nieko nežino. Dauguma išvis neprisimena, kad atėjo pavasario lygiadienis, o iš tų, kurie prisimena, tik vienas kitas žino, kad kitais laikais ši diena buvo švenčiama. Kiekvienais metais, nuo tada, kai Tiamat ir Mardukas buvo Mesopotamijos dievai, žiema kaudavosi su pavasariu: eskimų krašte žiemą gimęs žmogus gaudavo galynėtis su gimusiuoju vasarą, naujagimėje Švedijoje dvikovon stodavo žiemos ir vasaros grafai, o Vokietijoje žmones ir gyvulius plakdavo pumpuruotomis medžių šakelėmis. Tačiau tikroji kova vykdavo vogčiomis. Šimtmečių šimtmečius pa-

vasario lygiadieniais *benandanti* susitikdavo su raganomis per slaptus naktinius mūšius, iš pradžių viduramžių Italijoje, ilgainiui toli šiaurėje. Pietuose jie prieš raganų duros lazdas ginkluodavosi pankolio lazdomis, šiaurėje raganų eglišakėms priešindavosi pumpuruotomis medžių šakomis. Tačiau visur kovota dėl to paties: būsimojo derliaus. *Benandanti* gindavo žmones nuo alkio.

Aš pažymėta slaptu raganų ženklu, jų *stigma diaboli:* nemoku verkti. Niekada negalėjau verkti. Tačiau kiekvieną pavasario lygiadienį prisijungiu prie *benandanti* kaip koks dezertyras. Bet niekis. Šiomis dienomis maža raganų, kurios apkaltintų mane. Apskritai maža raganų. Užtat *benandanti* iškilmės pasikeitė. Dabar *benandanti* dažniausiai keturis kartus per metus būna Mirusiųjų procesijos solistais. Vargu ar jie pastebi juodą paukštį, sklandantį virš jų ir rėkiantį apie senų laikų badą. Ir nieko keisto. *Benandanti* yra savo laikų žmonės ir, kaip visi kiti šių laikų žmonės, pamiršę badą. Nebežino, kad jo ilgi pirštai gali pasiekti sočiuosius laikus ir drikstelėti.

O aš žinau. Užtat ir rėkiu. Užtat rėksiu šią naktį.

Bet kol kas neįstengiu pakilti. Šerstina Pirmoji tiek pripumpavo man stezolido, kad ilsiuosi savo kūne sunki kaip pilkas akmuo. Širdis palengva tuksi, kiekvienas tvinksnis sudrebina krūtinės ląstą. Tuo pačiu ritmu virpa mintys, greitai jų nebenulaikysiu...

Tokioje būklėje seseris matau tik iš tolo, nebegaliu jų šen bei ten pastumti. Bet nieko tokio, šiuo metu pasakojimas yra kaip savaeigė mašina. Rutuliojasi neskatinamas nei mano valios, nei ketinimų.

Margareta staiga viską suprato, ir tai ją išgąsdina, todėl kalendama dantimis stovi Postindustrinio Rojaus vonios kambaryje priešais veidrodį ir mėgina apsivynioti nuogą kūną rankšluosčiu. Sekasi nekaip, grabalioja ir vėl paleidžia rankšluostį, turi vis pasilenkti, pakelti šį nuo grindų ir pradėti iš naujo. Ji skuba, kaip visada. Jei būtų radusi laiko nusišluostyti po dušo, dabar taip nešaltų ir lengviau suturėtų rankšluostį. Bet jai nėra kada, užtat sugnybia rankšluostį ties krūtine ir išdumia į viršutinį prieškambarį, paskui šlapiomis kojomis tekina nušlepsi laiptais žemyn, visai negalvodama apie paliktus pėdsakus. Kristina neapsidžiaugs, jai ne-

patinka šlapiomis kojomis išpėduotos grindys. Aišku, išsigąs. Žinoma, mėgins save įtikinti, kad pėdsakai Margaretos, kad tai logiškas padarinys įsileidus į namus nerūpestingą svečią, bet jai nepavyks. Vėliau keletą savaičių ausyse vis girdės nestiprų grasinantį ir įspėjantį balsą: saugokis! Galbūt namuose tu ne viena, kaip manai, galbūt už kertės kas nors slepiasi, galbūt slepiasi mėgėjas pažaisti degtukais... Vargšė Kristina! Keletą savaičių ji negalės ramiai užmigti naktimis. O norėjo tik mažumėlės tylos ir ramybės.

Birgitos tyla ir ramybė nė trupučio nedomina. Paleista iš girtuoklių kameros, ji jau įsigudrino privaryti prie ašarų aukštosios policijos mokyklos aspirantę, vogčiomis paskambinti tuščio kontoros kambario telefonu, apgaule įsmukti į darbuotojų kambarį, kur buvo užtikta, bei išvesti iš kantrybės du jaunus policininkus, nusiskųsdama kava, kurią ten nugvelbė. Pagaliau pavyko ją išguiti iš areštinės. Tačiau ji atsisako išeiti iš pastato, yra įsitaisiusi priimamajame pirmame aukšte. Stovi ten ir mataruoja rankomis, garsiai aiškindama pavargusioms nusikaltėlių aukoms, laukiančioms eilės paduoti skundą, kad, jos nuomone, Norčiopingo policijos nuovada nė kiek nesiskirianti nuo gestapo rūsio, be to, bent septynis tarnautojus ji ketinanti apskųsti dėl piktnaudžiavimo teisėsauga.

Ak taip. Šiandien ji geros formos. Bet galbūt ne tokia pagauli, kaip reikėtų. Nesuvokia, kad pasirinko kiek nevykusią auditoriją. Žmonės, kurių ką tik išmušti langai, išnešti stereoaparatai ar nuvaryti automobiliai, retai simpatizuoja rėksmingoms pusamžėms moterims, kurių veidai ir kalba liudija, kad jos irgi šį bei tą nuveikusios. Nemato, ir kad jai už nugaros artėja du jauni policininkai, du itin gerai susilaidę uniformas jauni policininkai gosliai žybsinčiomis akimis. Dabar ji išsinešdins! Girtuoklė.

Šerstina Pirmoji smarkiai plekšnoja man skruostą ir verčia žiurksoti jai į akis. Jos blizga it brangakmeniai.

– Na, – taria nusimaudama plastikines pirštines. – Dabar pakeisime paklodę, lova baisiai šlapia. Ir apvilksime ją sausais naktiniais...

– Ne viršutiniais drabužiais? – atsargiai pasiklausia Ulrika.

– Ne, ne dabar, kai gavusi tiek daug stezolido. Miegos valandų valandas...

Dar nesiryžtu suskaičiuoti savo gebų, bet pakrutinu burną rodydama, kad turiu kai ką pasakyti ir noriu apžioti kandiklį. Šerstina Pirmoji pastebi, bet apsimeta nematanti. Galbūt įtaria, jog dar sykį pareikalausiu dušo. Viena ranka paglosto man kaktą, o kita nustumia į šalį stovą su kompiuteriu. Dabar kandiklis ir geltona žarna kadaruoja nepasiekiami. Negalėsiu kalbėti, kol kas nors man neleis.

Ir tik dabar išvystu vaizdus ant sienų. Sumirksiu. Netiesa. Taip negali būti.

– Žiūrėk, – sako Ulrika. – Ji pamatė angelus...

Šerstina Pirmoji suraukia kaktą ir ją pataiso.

– Negalima kalbėti apie pacientus. Reikia kalbėti jiems. Klausa išlieka nepažeista ilgiausiai.

Mano klausa puiki, ir ji tai žino. Tačiau pati pakelia balsą ir pusiau išrėkia man į ausį:

– Ar matai angelus, moteryte? Čia Marijos angelai. Tu esi Marijos palatoje. Ar ne gražu? O Marija tokia meilutė, jūs tikrai gerai sutarsite...

Pakelia galvą ir tuo pačiu rėžiančiu balsu sušunka:

– Eikš pasisveikinti su Dezirė, Marija...

Aš nematau, bet girdžiu, kad Marija yra klusni. Tą pačią akimirką, kai Šerstina Pirmoji išrėkia savo užmaskuotą įsakymą, ji numeta ant stalo kažkokį metalinį daiktą, kažkur subrūžuoja kėde ir atšlepsi į mano regėjimo lauką. Akimirką man pasirodo, kad ją pažįstu, bet tučtuojau susigaudau, kad apsirikau. Šitos Marijos pilkos akys, be geltonų ir rudų dryžių, tarsi grūmojusių iš Tigrės Marijos akių.

– Ar nepasisveikinsi su Dezirė? – klausia Šerstina Pirmoji.

– Labas, Dezirė, – taria Marija ir nusišypso savo maldaujama šypsena.

Daug metų gyvenau šalia tokios šypsenos. Ji gerai man pažįstama. Tai vienintelis protiškai atsilikusiųjų skydas nuo pasaulio: atgailos, elgetų šypsena.

Galiausiai Tigrė Marija šypsodavosi kiekvieną bemiegę minutę. Aš pati anksti atsisakiau šypsotis, maniau, kad jei šitaip nesišypsosiu, pasaulis supras, jog nesu protiškai atsilikusi, o tik taip atrodau. Bet tuščios viltys. Jau iš pat pradžių vyriausiasis gydytojas Redelijus visiems laikams nustatė, kad mano protas taip nesusiformavęs, kad net neverta manęs kalbinti. O dabar, man sulaukus kone dvylikos, jis kartodavo savo diagnozę, vos tik ateidavo mano eilė būti patikrintai per savaitinę vizitaciją invalidų prieglaudoje. Nieko negelbėdavo, kad ant mano spintelės gulėdavo šūsnis knygų. Aš jas tik vartau, pareikšdavo. Tai tik mechaniškas elgesys, mėgdžiojimas.

– Griunevaldas ir kiti gali sau vaizduotis, kad kiekvienas idiotas gali tapti profesorium, – pasakė jis ir padarė nedidelę pauzę. – Tačiau kartais privalai suvokti faktą. Tokio tipo vaiką reikia triskart valgydinti ir dukart per dieną prausti, daugiau nėra ko veikti.

Vyresnioji slaugė šalia jo linktelėjo galvą ir neva užsirašė. Ji visada apsimetinėdavo užsirašanti jo žodžius, ir nors visi matydavo, kad ji vedžioja rašiklį keletą milimetrų virš ligos istorijos lapų, pats Redelijus tarsi nepastebėdavo. Atvirkščiai, rašiklio judesiai, regis, glostydavo jam širdį: kartkartėmis jis stabtelėdavo, kad ji spėtų viską pasižymėti.

– Kaip klinikos vadovas, – iš lėto ir aiškiai kalbėjo toliau, – jaučiu atsakomybę ne tik pacientams, bet ir... (pauzė)... mūsų darbdaviams, tai yra mokesčių mokėtojams. (Ilga pauzė.) Vis dėlto reikia suprasti, kad mūsų visų mokesčius verčiau skirti vaikams ir jaunimui, turinčiam ateitį... (pauzė)... nei būtybėms, kurias daugių daugiausia galima išlavinti iki šimpanzių lygio... (Nauja pauzė.) Kaip kad šitą.

Tuo mano patikrinimas baigėsi. Jis atsigręžė į gretimą lovą, kurioje įsitempusi gulėjo Tigrė Marija. Tąkart ji buvo trylikos ir jau pradėjusi šį bei tą nutuokti apie save ir savo būtį. Tą dieną ji buvo pririšta prie lovos. Redelijus pasižiūrėjo į diržą.

– Ar Marija neklausė?

Vyresnioji slaugė prisispaudė prie krūtinės pluoštą ligos istorijų.

– Ji mėgino pabėgti.

Redelijus pakratė galvą lyg baisiausiai nuliūdęs.

– Marija, Marija! Ką tu padarei?

Tigrė Marija pravirko: tai buvo garsus vaikiškas bliovimas, akimirksniu sušlapinęs visą veidą – skruostus ašaromis, kaktą prakaitu, smakrą seilėmis. Mane ėmė stipriau tampyti mėšlungis, norėjau paaiškinti, kad Tigrė Marija visai neketino pabėgti, kad ji tik norėjo nušlubčioti iki kiosko. Mama jos gimimo dieną atsiuntė voką net su penkių kronų banknotu, ir Tigrė Marija sumanė mums visoms nupirkti saldainių. Ji užmiršo, kad pro vartus neleidžiama išeiti neatsiklausus šeimininkės, bet ar ne žmogiška užmiršti? Ypač jei tau trylika metų, turi Dauno sindromą ir trumpą atmintį, atbukintą šimtų nuomario priepuolių? Beje, Marija niekada negalėtų pabėgti, jos sužalotas klubo sąnarys neleidžia iš karto nueiti daugiau nei porą šimtų metrų, nejau jie nežino? Nejau neprisimena? Bet jokių žodžių neištariau. Tuo metu mane šiaip taip suprasdavo, jei pati būdavau visiškai rami ir jei klausantysis turėdavo daug laiko. O dabar niekas nesiklausė. Išspaudžiau tik putotas seiles ir keletą neartikuliuotų garsų. Redelijus nepastebėjo, kad man sustiprėjo traukuliai, pažvelgė į Tigrę Mariją ir giliai atsiduso.

– Kada šitai atsitiko?

Vyresnioji slaugė nuleido rašiklį ir rimtai į jį pasižiūrėjo.

– Vakar.

– Ir ką nusprendė seselė su šeimininke?

– Tris dienas lovos režimo. Jokių žaidimų lauke ketvirtą ir penktą dieną.

Redelijus linktelėjo.

– Girdi, Marija. Taisyklių reikia laikytis. O dabar tikiuosi, kad pasimokysi iš patirties.

– Taihp! – sukūkčiojo Tigrė Marija ir nusišypsojo pro ašaras. – Pahsimokysiu, pahžadu, kad pahsimokysiu...

Aš pati užsimerkiau staiga užsiutusi ant Tigrės Marijos.

Palatoje buvom keturios mergaitės: Tigrė Marija ir aš, Elsegerda ir Agneta. Turėjome po lovą, spintelę ir bendrą darbo staliuką su dviem kėdėmis. Už lango augo milžiniškas ąžuolas, už durų ėjo

ilgas koridorius su aštuoneriomis rudomis durimis. Vienu aukštu aukščiau buvo toks pats koridorius ir toks pats – aukštu žemiau. Kiekvienas koridorius baigėsi mažu slaugių punktu. Ten vaikams nebuvo leidžiama įeiti; jei ko nors užsinorėdavai, gaudavai pasibelsti ir palaukti, kol seselė įleis. Nieko tokio. Dauguma iš mūsų vis tiek nebūtų perlipę slenksčio. Visi turėjome mažesnių ar didesnių judėjimo sutrikimų.

Mūsų palata išsiskyrė tuo, kad, be kitų fizinių trūkumų, visos keturios sirgome nuomariu. Užtat kiaurą parą mūvėdavome šalmus. Nors iš tikrųjų tai nebuvo tikri šalmai, o tik savotiškos po smakru susegamos vatinės kepurės. Elsegerda ir Agneta kepurėmis bjaurėjosi kaip kastos ženklu, o mudvi su Tigre Marija į viską žiūrėjome ramiai. Juk vis tiek nepriklausėme jokiai kastai.

Žinoma, invalidų prieglaudoje tarp vaikų viešpatavo griežta hierarchija: aukščiausio rango buvo mažiausiai sužaloti, žemiausio – turintys ir judėjimo sutrikimų, ir atsilikusį protą. Neatsilikusiems nieko nebuvo svarbiau, kaip aiškiai atsiriboti nuo idiotų. Tai buvo gryno atsargumo priemonė. Visi žinojo, kad už vartų mes visi rizikavome būti palaikyti idiotais, o tai buvo pavojinga, nes idiotu laikomas asmuo galiausiai įsijaučia į vaidmenį. Nuomaris jau buvo tam tikras proto sutrikimas. Juk tik idiotas nuolat griūva ant grindų, leidžia putas ir apsišlapina.

Elsegerda su Agneta būtų užėmusios aukštą vietą hierarchijoje, jei ne nuomaris. Elsegerda turėjo tik luošą pėdą ir apsiėjo su viena lazda, Agneta turėjo stuburo išvaržą ir, žinoma, sėdėjo vežimėlyje, bet viską atpirko jos dailumas. Iš vatinio šalmo it krioklys veržėsi baltos garbanos, o kai jos lėliškas veidelis liūdnai nusišypsodavo, apsiašarodavo visi žmonės. Per Kalėdų šventes ji visada dainuodavo „Aš išdažysiu visą pasaulį, mamyte...“, ir tuomet net Redelijus imdavo vaipytis pratrūkęs nebyliu verksmu.

Agneta tikrai turėjo mamą. Ir nepaprastai mylinčią mamą. Menkiausią sanitarinę dieną ji išdygdavo prieglaudoje ir, pasiėmusi Agnetą, apvažinėdavo visas Stokholmo krautuves. Vakare Agneta įriedėdavo palaton krepšeliais ir ryšuliais apkrautais keliais. Ar norime pažiūrėti? Nauja palaidinukė! Dėlionė! Kvapus muilas! Be to,

per visas ilgesnes atostogas ji, lyg tikra internato mokinė, parvažiuodavo namo į vilą Svartšiolandete arba į Singio vasarnamį.

Elsegerda ir Tigrė Marija taip pat turėjo mamą, bet nebuvo taip gerai aprūpintos. Elsegerdos tėvai buvo misionieriai juodžiausioje Afrikoje ir parvažiuodavo namo tik kas treji metai, Tigrės Marijos mama buvo našlė su keturiais vaikais Vilhelminoje. Ji atkakdavo net rečiau už misionierius. Bet kiekvieną savaitę Tigrei Marijai atsiųsdavo atviruką, atviruką, kurį seselės garsiai perskaitydavo per pietus ir kurį Tigrė Marija paskui įsidėdavo į batų dėžutę. Kai kitos mergaitės ruošdavo pamokas, Tigrė Marija prisitraukdavo kėdę prie mano lovos ir išdėliodavo ant antklodės visus atvirukus. Kuris man gražiausias? Žiemos vaizdai? Ar saulėlydis prie Malgomajaus ežero? Aš visada išrinkavau žiemos vaizdus, bet galutinai nuspręsdavo Tigrė Marija, visada pasirinkdavo saulėlydį prie Malgomajaus ežero.

Paruošus pamokas prasidėdavo mano mokslai. Elsegerda būdavo mano mokytoja, Agneta – mano pieštuko laikytoja, Tigrė Marija – mano garbintoja. Man reikėjo jų visų, ypač Tigrės Marijos.

Viskas prasidėjo kaip žaidimas, žaidimas, kurį norėjo žaisti Elsegerda, dar pirmoje klasėje nutarusi, kad užaugusi taps mokytoja. Stalelis pamokoms ruošti virto mokytojos stalu, o abi kėdės – mokinių suolais. Iš pradžių ji mėgino padaryti mokinėmis Agnetą ir Tigrę Mariją, bet šioms greitai atsibodo: Agnetai todėl, kad ji jau mokėjo tai, ko mokė Elsegerda, o Tigrei Marijai todėl, kad nesuspėdavo suvokti. Jos kikeno ir pliauškė niekus, norėjo žaisti kitokius žaidimus. Ir kai jos išbildėjo iš palatos, Elsegerda, neturėdama pasirinkimo, ėmė mokyti mane. Aš taip užsidegiau, kad apsiseiliojau. Nieko labiau netroškau, kaip išmokti suprasti tuos mažyčius knygų ženkliukus. Tai turėjo būti tas pats kaip klausytis radijo akimis, o klausytis radijo man buvo visų smagiausia.

– O, – ištarė Elsegerda ir pamosavo savo elementoriumi. – O, molis, ola!

– Eeeeh, – pakartojau.

– Ne, ne, – supeikė Elsegerda. – Turi pasistengti! Tai O. O!

– Ehhh!

– Ne visai taip! Žinoma, gali išmokti! O, molis! Ola!

– Ooeh!

– Taip! Gerai! Dabar įrašau tau knygelėn žvaigždutę. Štai čia M. Ar gali pasakyti M?

– Eeemm!

– Taip! Visiškai teisingai! Gauni dar vieną žvaigždutę, Dezirė. O dabar šiai dienai užteks, dabar sugiedosime psalmę ir pasimelsime Dievui!

– Eeem!

– Žinoma, pasimelsime, tik pikčiurnos nesimeldžia!

Ji šiaip taip sudėjo mano neklusnias rankas, supynė pirštus ir pasiskubino pašėlusiu tempu ištratėti „Tėve mūsų", kol mėšlungis vėl atplėš man delnus.

– Amen! – baigė pridususi.

– Ehmn! – pasakiau, ir blyškiame Elsegerdos veidelyje nušvito plati šypsena.

– Oo! – šūktelėjo. – Dabar gauni dar vieną žvaigždutę!

Toks buvo mano pradinis išsilavinimas: kelias, nubarstytas Elsegerdos žvaigždutėmis. Po kurio laiko šalia Elsegerdos įsitaisė Agneta ir padėdavo man rašant laikyti plunksną, o Tigrė Marija atsiguldavo lovon ir išsižiojusi iš nuostabos stebėdavo mano pažangą. Išėjusios skaitinius, įžengėme į daugybos šalį, paskui peržygiavome visas gamtos mokslų lankas ir davėme vardus paukščiams ir medžiams, kurių niekada nebuvau regėjusi, laikėme užgniaužusios kvapą su šieno vežime besislapstančiu Gustavu Vaza ir sykiu perskridome visus atlaso kraštus. Elsegerda buvo puiki pedagogė, kartais kiek per daug puiki. Ji taip ryškiai papasakojo apie Valdemarą Aterdagą ir Kristijoną Tironą, kad Tigrė Marija ėmė baisiausiai bijoti visų danų. O kai paaiškėjo, kad Redelijus trims mėnesiams išvažiuos studijuoti į Ameriką ir jį pavaduos danas, ją tiesiog pagavo panika.

Pavaduotojas buvo vardu Prebenas. Jis nustebino mus pasirodydamas mūsų palatoje visiškai vienas, be įprastinės Redelijaus slaugių ir padėjėjų palydos, ir imdamas elgtis lyg koks svečias. Jis perėjo nuo Elsegerdos prie Agnetos, o paskui mano

lovos ir pasiveikino paduodamas ranką. Bet prie Tigrės Marijos lovos sutriko. Kur ketvirtoji?

Kitos mergaitės bemat griebėsi gynybos: Elsegerda prišlubavusi keletą kartų tūptelėjo, raizgiais žodžių deriniais prašydama atleisti Tigrei Marijai, Agneta prisidėjo žavesiu ir žybsėdama saulėtomis akimis apsakė, kad Tigrė Marija iš tikrųjų išsigandusi guli po lova.

– Ar ji bijo daktaro? – paklausė Prebenas gargaliuojančiu akcentu.

– Ne, – atsakė Agneta. – Ji bijo danų...

Prebenas atrodė nustebęs, bet greitai susigaudė, atsiklaupė ir dirstelėjo po lova.

– Labas, – atsargiai pasisveikino.

Tigrė Marija sustaugė ir užsikimšo rankomis ausis.

– Kodėl bijai danų? – paklausė Prebenas.

Tigrė Marija užtriūbijo dar garsiau, Elsegerda išsigandusi nušlubavo uždaryti durų. Prebenas dar labiau sutriko.

– Kam uždarai duris?

Išsigandusi Elsegerda nesumojo, ką atsakyti, tačiau Agneta pakreipė galvą ir kuo meiliausiai nusišypsojo.

– Ji uždaro, kad šeimininkė ir seselė neišgirstų, kaip rėkia Marija...

– Aha, – tarė Prebenas ir atsisėdo ant grindų siuvėjo poza. – O gal dabar malonėtum paaiškinti, kodėl Marija bijo danų?

– Valdemaras Aterdagas, – pasakė Agneta.

– Kristijonas Tironas, – pridūrė Elsegerda.

Prebenas nusijuokęs atsistojo, nusipurtė baltą chalatą ir atsisėdo ant Tigrės Marijos lovos krašto.

– Valdemaras Aterdagas, – pasakė. – Ar žinote, ką reiškia šis vardas?

Žinojome visos, net Tigrė Marija. Bet atsakė Elsegerda, iš lėto sėsdamasi ant savo lovos.

– Valdemaras Vėl Diena.

– Taip, – patvirtino Prebenas. – Taigi. Ir šį vardą gavo išvadavęs Daniją iš nakties tamsybių...

Mes iš karto pajutome jo intonaciją. Taip kalbėdavo tetos per radiją, sekdamos pasakas.

Jis buvo dar geresnis pedagogas nei Elsegerda. Pusvalandį sėdėjo ant Tigrės Marijos lovos, pasakodamas, kaip Valdemaras Aterdagas, puikiai derindamas gudrybę su ginklo jėga, apgynė tarp Švedijos karaliaus Magnaus ir holšteiniečių įspraustą Daniją. Palatoje stojo mirtina tyla ir vos po valandėlės išvydau Tigrės Marijos plaštaką, tysančią ant grindų. Ji jau nebesilaikė už ausų, o įtemptai klausėsi kaip ir mes. O kai po kelių dienų Prebenas sugrįžo į mūsų palatą, atėjus nustatytam vizitacijos laikui, – šį kartą lydimas viso Redelijaus pulko, – ji mielai liko lovoje ir gulėjo pasitempusi, kaip liepdavo vyresnioji slaugė. Jis sustojo prie jos lovos ir nusišypsojo.

– Labas, – pasisveikino. – Ar žinai, kas aš?

Marija nuleido akis ir nusišypsojo savąja atgailos šypsena.

– Tu esi danas...

Vyresnioji slaugė smarkiai įkvėpė, ji būtų tučtuojau sudrausminusi Tigrę Mariją, bet Prebenas mostelėdamas ją sulaikė.

– O ar žinai, koks mano vardas?

– Mmmm, – sumurmėjo Marija. – Tavo vardas Valdemaras Aterdagas...

Marija neklydo. Prebenas buvo mūsų Valdemaras Aterdagas. Jis atnešė mums šviesą, pirmas leidęs pajusti, kad ne viskas turi likti, kaip buvę. Jis pasirūpino, kad Elsegerda patektų pas profesinio orientavimo instruktorę pasitarti dėl studijų, kad Agnetai būtų paskirta gydomoji mankšta nusilpusiems kojų raumenims sustiprinti ir kad Tigrė Marija gautų naują išeiginę suknelę. Jos reikėjo. Metų metais Tigrė Marija visą laiką vaikščiojo kitų mergaičių išaugtomis suknelėmis ir sudėvėtomis palaidinėmis. Dabar, sekmadienio rytą atėjus dvasinio susikaupimo valandėlei, ji įriedėdavo centrine koplyčios nava lyg keturkampė mažulytė nuotaka, aptaisyta modeline tamsiai mėlyna, mašina išsiuvinėta storos medvilnės suknele. O aš susilaukiau didžiausios dovanos. Mane pasiuntė pas Karolio ligoninės logopedę.

Tuo metu buvau trylikos metų ir gyvenau Stokholme, kiek tik galėjau prisiminti, tačiau niekada nebuvau mačiusi miesto. Kai kiti

vaikai iškylaudavo, – o taip atsitikdavo bent kartą per metus, – tokių kaip mudvi su Tigre Marija niekas kartu neimdavo. Juk nebuvo jokios prasmės: vis tiek nesuvoktume, ką matome.

Taigi dabar mane nuvežė į Karolio ligoninę. Vieną. Su taksi.

Šito niekada nepamiršiu. Viena pagalbinių darbininkių aprengė mane suknele, kurią Agneta dėvėjo septynerių metų, nunešė laiptais ir pasodino ant užpakalinės automobilio sėdynės. Privažiavus prie raudono plytų pastato, taksistas nunešė mane pas logopedę. Ji buvo vardu ponia Nilson, elegantiška mažutė moterėlė aukštais kulniukais ir atversta marškinių tipo palaidinukės apykakle. Lūpos blizgėjo padažytos vyšniniu lūpų pieštuku, nagai buvo nulakuoti tuo pačiu atspalviu, plaukai rūpestingai sušukuoti ir labai madingai sušiaušti. Tačiau labiausiai mane sužavėjo jos keista šypsena: užuot patraukusi lūpų kampučius į šonus, ji taip sučiaupdavo lūpas ratuku, kad abiejose panosės griovelio pusėse susimesdavo po tris įkypas raukšleles. Atrodydavo, kad ji su ūsais it kokia linksma komikso pelytė.

Bet greitai patyriau, kad ji nėra paprasta pelė. Tai buvo užsislėpusi liūtė, liūtė, kurios riaumojimas išstūmė pro mano lūpas vieną neįmanomą žodį po kito. Reikėjo tarti švariai, neužsikertant ir nestenant! Bet kai Redelijus, parsiradęs iš Amerikos, dar sykį panoro sutaupyti mokesčių mokėtojų pinigus, pasirodė, kad mano viršininkui ji dar griežtesnė nei man. Iš pradžių ji keletą sykių tyliai suurzgė, o paskui taip užriaumojo, kad jis drebėdamas nusileido. Aš ir toliau kartą per savaitę turėjau važinėti į Karolio ligoninę mokytis kalbėti. Šiam sprendimui tam tikrą įtaką galėjo padaryti tai, kad ponia Nilson buvo ištekėjusi už vieno žymiausių Karolio ligoninės neurochirurgų: kaip visi diktatoriai, Redelijus širdies gilumoje buvo šunelis. Vos užuodęs stipresnį už save, atsiguldavo ant nugaros ir ištiesdavo kaklą.

Ir kitos Redelijaus pozicijos susvyravo. Išvažiuodamas į Ameriką, jis tebebuvo savo karalystėje karalius, grįžęs tapo ties pražūties riba atsidūrusiu niekšingu diktatoriumi. Tarytum jo pavaduotojas būtų prakirtęs skylę prieglaudos tvoroje ir dabar pro ją plūdusios šviesa ir naujos mintys. Nors galbūt ši skylė buvo ne vien

Prebeno nuopelnas. Ir kiti ją krapštė. Radijo korespondentas, švelniu balsu apsakęs mūsų gyvenimą, privertė visą tautą suabejoti, ar iš tikrųjų savaime suprantama, kad mums labiausiai reikalinga lavonų drausmė ir pamaldos. Kai kurie narsūs tėvai net išdrįso atvirai pasipriešinti: nejau tikrai būtina visus judėjimo sutrikimų turinčius vaikus ruošti krepšių pynėjais ir knygrišiais? Ar net būtina juos atiduoti į prieglaudą, kad lankytų mokyklą? Ar ne pigiau ir geriau paprastose mokyklose įrengti takus vežimėliams ir leisti vaikams gyventi su tėvais? O savo kontoroje, išmuštoje riešutmedžiu, socialinių reikalų ministras, trindamasis smakrą, garsiai svarstė: ar neatėjo laikas dabar, kai tautos namai užbaigti, numesti monetą ir paskutiniams posūniams – atsilikusiems vaikams?

Visas mūsų ketvertas jau buvome paauglės ir piktdžiugiškai stebėjome Redelijaus kaktą temdančius debesis. Be to, trys iš mūsų žinojome debesies vardą: Karlas Griunevaldas ir būsimasis rūpybos įstatymas. Net mudvi su Tigre Marija gausime teisę lankyti mokyklą! Ir bus uždrausta rišti vaikus prie lovos, o pasiilgusią namų Tigrę Mariją – vilkti tramdomaisiais marškiniais.

Kaip tomis dienomis džiaugėmės! Mūsų palatos sienos buvo išdažytos geltonų geltoniausiai, o slaugių punktai pavirto svetainėmis. Tėvų komitetai pareikalavo skirti pinigų televizoriui, o pastačius aparatą šeimininkes privertė pakeisti gulimosi laiką. Dabar visi, vyresni nei dešimties, galėdavo nesigulti iki devintos vakaro! Apatiniame aukšte buvo įrengtas žaidimų kambarys patiems mažiausiems su pedagogiškų geltonos, mėlynos ir žalios spalvų žaislais. Ketvirtadieniais ateidavo dažų teta, ir tuomet visi septynmečiai išsirengdavo iki apatinių kelnaičių ir valandą praleisdavo dušinėje, gavę visišką laisvę ir keletą didžiulių pirštais tepliojamų dažų skardinių. Valandai pasibaigus, teta išrikiuodavo juos dušinėje ir nuprausdavo. Tai nėra itin sunku, aiškino ji aikčiojančiai šeimininkei. Tepliojami dažai tirpsta vandenyje, o vaikus ir taip reikėtų prausti. Ir vežimėliai lašelį vandens turėtų atlaikyti!

Mums, vyresniesiems, didelė naujiena buvo knygų vežimėlis. Bibliotekininkė, vardu Barbru, surinkusi mus svetainėje pasakų valandėlei, juokdavosi iššiepusi didelius baltus dantis. Paskui ji

visada dar truputį pasilikdavo su didžiausiais skaitymo entuziastais ir paslaptingai šypsodamasi visiems savaitei paskolindavo po knygą: *Pepę Ilgakojinę* Agnetai, *Trolytę* Elsegerdai ir – mirktelėjusi, parodydama suprantanti, kas aš per viena, – *Pono Arnės pinigus* ir *Vežiką* man.

Bet dabar būdavo sunku skaityti. Staiga sujudo sukruto visas didelis namas. Tėvai ir broliai su seserimis išdygdavo bet kuriuo dienos metu. Žmonės, prieš keletą metų tūpčioję, lankstęsi ir nedrąsiai brūžavę kojomis, dabar tik paniekinamai prunkštelėdavo, šeimininkei ir seselėms pasiskundus, kad jie nesilaiką lankymo valandų. Nejau motina neturinti teisės užeiti pas savo vaiką kada panorėjusi? Gal čia kalėjimas? Ar šioje vietoje nesą žmonių, turinčių bent elementarių žinių apie vaiko poreikius ir ugdymą?

Šviesa sruvo į mūsų palatas.

Niekas negalvojo, kad ten, kur visų šviesiausia, randasi ir juodžiausi šešėliai.

Vienas kvėptelėjimas. Taip viskas prasidėjo.

Kitos trys mergaitės jau buvo taip giliai nugrimzdusios į miegus, kad jų kvėpavimo nebuvo girdėti. Aš viena nemiegojau ir stebeilijau į tamsą. Tai buvo geriausia paros valanda, vienintelė, visa priklausanti man vienai. Dabar mano mintys galėjo laisvai skrajoti neatsitrenkdamos į mergaičių šnekas ir slaugių rutiną.

Gulėjau ir galvojau apie Stefaną. Jis buvo už mane metais vyresnis ir gyveno palatoje viršuje. Taip, iš tikrųjų jo lova stovėjo tiksliai virš mano. Tai apsakė Agneta. Skirtingai nuo manęs, ji buvo užlipusi laiptais. Nebuvau mačiusi nei jo kambario, nei jo koridoriaus, bet patį Stefaną regėdavau kiekvieną dieną, kai mus išridendavo į parką. Jo plaukai buvo geltoni, o oda pastelinio alyvų atspalvio, tarsi berniukas būtų buvęs panertas į auksą. Kirpčiukai ilgi ir neklusnūs, bet ne tokie ilgi, kad neįžiūrėtum dailiai išbrėžtos kregždutės, sklendžiančios ant jo kaktos, – antakių.

Stefanas rašė eilėraščius. Tai žinojo visi, kaip kad visi žinojo, jog įpuolęs į begalinę neviltį jis sykį rėkdamas taip šveitė ramentą į knygrišyklos darbo stalą, kad susijaukė ant grindų išlakstę at-

spausdinti puslapiai, klijai ir siūlų ritės. Mokytojas ir judriausi mokiniai išbėgo, o jiems pradingus Stefanas užšovė durų rankeną kito mokinio lazda. Daugiau kaip valandą išsilaikė jo barikada, net Redelijui, galiausiai atsistojus kitapus durų ir pagrasinus tokia pusiau pamiršta bausme kaip tramdomieji marškiniai ir odiniai diržai, Stefanas nenuėmė lazdos. Sargui teko kabarotis pro langą ir nuridenti jo vežimėlį nuo durų. Bet tuo metu Stefanas jau buvo liovęsis rėkti ir užsidengęs veidą delnais.

Visos prieglaudos mergaitės buvo įsimylėjusios Stefaną. Visos be išimties. Aš nebuvau tokia kvaila, kad tikėčiausi jį kada nors prašnekinsiant mane, bet man patikdavo apie jį galvoti. Kartais išdrįsdavau trupučiuką pasvajoti: mudviejų vežimėliai stovi sustumti po didžiuoju ąžuolu ir Stefanas skaito Dezirė savo naujausią eilėraštį, o jo ranka ieško jos rankos ir vėjas šiurena lapus viršuje...

Kaip tik tokią valandėlę tatai išgirdau. Svetimą kvėptelėjimą.

Negirdėjau, nei kaip prasivėrė ar užsivėrė durys, nei žingsnių per linoleumą, net ir neaiškaus šnaresio trinantis rankovei į pačius marškinius. Tik vienas vienintelis garsas: gilus atokvėpis. Tarytum atsidūsėjimas.

Palatoje buvo tamsu, bet ne tiek, kad neišskirtum šešėlių ir apybrėžų. Vis dėlto praėjo valandėlė, kol išvydau prie durų naująjį šešėlį. Jis stovėjo visiškai sustingęs, tačiau, be jokios abejonės, buvo gyvas padaras. Labai atsargus gyvas padaras.

Jis tarsi juto mano žvilgsnį. Tą pačią akimirką, kai išvydau šešėlį, šis jau suprato, kad nemiegu. Tačiau neišsigando ir nepasitraukė giliau į tamsą, o žengė žingsnį į priekį, ir aš vėl išgirdau jo kvėpavimą. Jis buvo sunkus. Pridusęs.

Dabar pabudo ir kitos mergaitės. Girdėjau, kaip Elsegerda šiugždina paklodes, ir prislopusį garsą iš Agnetos lovos. Tik Tigrė Marija vis dar miegojo, nors nebe taip giliai. Ji vartėsi per miegus ir jos kvėpavimas išdavė, kad ji tuoj prabus.

Ir šešėlis norėjo, kad mes pabustume. Jis šiūrino nuo lovos prie lovos, lyg norėdamas užsitikrinti, kad mes visos esame pasiruošusios išgirsti tai, kas dabar atsitiks pirmą sykį, o paskui kartosis kiekvieną naktį daugelį mėnesių. Iš pradžių jis sustojo prie

trumpojo Elsegerdos lovos galo, paskui prie Agnetos ir galiausiai prie mano. Uždėjęs ranką ant lovakraščio pinučių, atsargiai juos taip krestelėjo, kad virpesys perėjo per visą lovą. Tai buvo grasinimas, įspėjimas. Aš nedrįsau pakrutėti, bet prisimerkusi stebėjau: pro siaurutyčius akių plyšelius stengiausi kuo daugiau pamatyti. Veltui – neįžiūrėjau jokio veido. Prieš mane stovėjo tik šešėlis.

Bet štai jis nusigręžė nuo manęs ir nuėjo prie Tigrės Marijos lovos, sustojo ir iškėlė ranką lyg laimindamas.

– O Marija, – sušnabždėjo balsas tamsoje. – Mano angele, tigrine lelijėle! Mano kekše! Mano gleivėta putyte!

Vėliau, kai durys užsidarė ir nebebuvo girdėti šliūžaujančių žingsnių, mes visą amžinybę gulėjome tylėdamos ir stebeilydamos į tamsą. Girdėjome tik vieną garsą, silpną aimaną, sklindančią iš Agnetos lovos. Tai buvo aštrus džeržgesys, perdūręs man ausų būgnelius ir tarsi adata persmeigęs galvą. Galiausiai jis tapo nepakenčiamas. Bandžiau prispausti prie ausų rankas, bet mėšlungis jas nublokšdavo į šalis ir jis vis tiek prasiskverbdavo. Staiga išgirdau, kad ir pati prisijungiau, kad ir man iš gerklės veržiasi tas pats šaižus garsas kaip ir Agnetai.

Pagaliau Elsegerda ryžosi negirdėtam, labiausiai uždraustam dalykui. Ji uždegė šviesą, susigrabaliojo ramentą ir pakilo iš lovos. Už tokius poelgius buvo griežtai baudžiama. Naktimis prieglaudoje nelikdavo pašalinių asmenų ir tebegaliodavo senų laikų taisyklės.

Niekada nepamiršiu, kaip ji atsistojo, krypuodama ir sverdėdama, ir nusibraukė nuo kaktos peleninius kirpčiukus. Staiga Elsegerda tapo gražuole: išblyškęs veidas, juodos gilios akys. Netarusi nė žodžio, ji prišlubčiojo prie Tigrės Marijos lovos ir suėmė raukšlėtą viršutinę paklodę, išplaikstė ir išpurtė, paskui apvertė kita puse, užtiesė ant nejudraus Tigrės Marijos kūno ir jį apkamšė.

Ištempusi kaklą pažvelgiau į Tigrę Mariją. Ji gulėjo sustingusi lyg lėlė ir šypsodama spunksojo į lubas.

Vieną dieną po daugelio metų, kai jau buvau išsikėlusi iš globos namų ir keletą metų gyvenau nuosavame bute, staiga tarpdu-

ry išdygo svetima moteris. Ji vilkėjo cinamoninę peleriną, prisimenu, ši spalva mane nustebino. Niekada neįsivaizdavau, kad ruda spalva galėtų liepsnoti. Bet ši pelerina taip liepsnojo, kad neįžiūrėjau, kas ją vilki.

– Labas, Dezirė, – pasisveikino ji. – Ar nepažįsti manęs?

Aš klausiamai sumirksėjau. Elsegerda?

– Turbūt prisimeni mane, – pridūrė ir žengė keletą žingsnių į mano bendrąjį kambarį. Ji tebešlubčiojo, bet dabar ne taip smarkiai, kad neišsiverstų su nedidele lazdele.

– Mes buvome palatos draugės invalidų prieglaudoje...

Aš apstulbau. Man niekada neateidavo į galvą mintis, jog kada nors vėl susitiksiu Elsegerdą ar Agnetą. Išsiskyrėme visiems laikams, nes tokioms kaip mes nebuvo leidžiama spręsti pačioms. Agneta pradingo dar prieš Tigrės Marijos baigtį, Elsegerda – netrukus po jos. Ji net nedalyvavo laidotuvėse. Nors buvo per jauna, turėjo pradėti lankyti tikrą liaudies mokyklą. Paskutinėmis dienomis ji blaškėsi tarp ašarų ir juoko; vieną valandėlę džiūgaudavo dėl artėjančios laisvės, kitą sugniuždavo iš sielvarto dėl Tigrės Marijos.

O dabar ji sėdėjo mano bendrajame kambaryje, šviesiame fotelyje, kurį ką tik buvau nusipirkusi pasiūlyti savo svečiams. Penketą metų išgyvenusi nuosavame bute vis dar neatsidžiaugiau žodžiu „savo“. Savo svečiams.

– O! – šūktelėjo Elsegerda ir apsidairė. – Kaip tu puikiai įsitaisiusi. Taip šviesu ir gražu!

Buvo akinanti žiemos diena, tokia, kai virš parketo saulės spinduliuose siausdavo žybsinčios dulkelės ir kai labiau nei paprastai gėrėdavausi gėlėtų portjerų spalvomis. Tuo metu dažnai gėrėdavausi savo gėlėtomis portjeromis, iš tiesų kartais man rodydavosi, kad tapsiu portjerų garbintoja. Bet ir kiti kambario daiktai buvo gražūs: gelsvas beržinis stalas, raudona sofa, perpildytos knygų lentynos. Ir rankomis austas skudurinis takas, žinoma, pigiai nusipirktas per Hubertsono pažįstamus Namų amatų draugijoje.

Puikuodamasi savo gražiu bendruoju kambariu, iš pradžių nepastebėjau to, kas atsiskleidė Elsegerdai nusivilkus peleriną. Bet išvydusi giliai įkvėpiau: balta apvali apykaklė virš juodų marški-

nių. Tuomet dar galėjau sugriebti kandiklį ranka, greitai jį įsikišau ir išpūčiau:

– Ar tu pastorė?

Elsegerda nuleido akis ir labai mergaitiškai brūkštelėjo ranka per sijoną.

– Mmmm. Mane įšventino pernai... Užtat ir atvykau į Vadsteną. Į ekumeninę konferenciją, kaip žinai. Nors šiandien išsprukau. Dėl tavęs.

Ištiesiau kiek galėdama ranką ir prisiliečiau prie josios.

– Džiaugiuosi, kad užėjai.

Ji greitai dirstelėjo į mano ekraną ir nusišypsojo.

– Ir aš. Pamaniau, kad galėtume atšvęsti ir tavo gimimo dieną. Nupirkau Napoleono pyragaičių...

Nusijuokusi išpūčiau:

– Vadinasi, prisiminei? Kad jų geisdavau kiekvienais metais?

– Mmm. Gražu, kad Agnetos mama malonėdavo keturis kartus per metus suruošti gimimo dienos puotą...

– Ar prisimeni, kaip Tigrė Marija užsiprašė karalaitės karūnos?

Elsegerdos akyse suspindo ašaros, ir ji dirstelėjo į šalį.

– Ar užkaisti kavos? – paklausė. – O gal pati pajėgsi?

Paleidau vežimėlio variklį ir nuriedėjau virtuvėn.

Tik po kelių valandų, ėmus temti, Elsegerda papasakojo apie Tigrę Mariją.

– Aš galvoju apie ją kiekvieną dieną, – pasakė ji, čiupinėdamasi sijoną. – Jog aš dėl to kalta...

Aš nieko neužrašiau ekrane.

– Turiu omeny, kad tu nieko negalėjai padaryti, negalėjai papasakoti... O Agneta buvo per trapi, iš jos negalėjai reikalauti. Bet man reikėjo padaryti daugiau. Buvau vyriausia ir sveikiausia, turėjau suprasti, kad ji mirs...

Per ekraną nuplasnojo keletas mano paguodos žodžių:

– Juk tu mėginai. Žinau, kad kalbėjaisi su šeimininke, nors mums niekada nieko nepasakei.

Elsegerda susiraukė.

– Ji pareiškė, kad aš prisigalvojanti visokių šlykštynių. Ar gali įsivaizduoti! Ji matė, kad Tigrė Marija iš pradžių nustojo kalbėti, paskui valgyti, kad ji vaikščiojo diena iš dienos šypsodama ta beprasme šypsena... O paskui tvirtino, jog aš prisigalvoju visokių šlykštynių!

Atsidusau taip giliai, kad žodžiai nušoko į pačią ekrano apačią:

– Juk yra taip, kaip yra. Net ir dabar. Ne tokios kaip mes nusprendžia, kas yra tikra...

Elsegerda šniurkštelėjo.

– Bet man reikėjo padaryti kaip Stefanui, reikėjo užkišti duris, kad šis padaras negalėtų įsėlinti. Ir reikėjo taip rėkti, kad prisišaukčiau ateiti naktinę slaugę...

– Nebūtų padėję. Juk ji daugiausia būdavo pas mažuosius. O jei ir būtų išgirdusi, buvo per daug toli. Jis būtų spėjęs pasprukti ir niekas mumis nebūtų patikėjęs.

Elsegerda pasilenkė ir sugriebė mano plaštaką.

– Bet tu žinai, ar ne? Tu prisimeni jį ir ką jis padarė? Nors mes niekada nedrįsome apie tai kalbėtis? Nors tik tylėjome, tylėjome ir tylėjome?

– Prisimenu.

Elsegerda iškvėpė, jos baltas veidas švytėjo prieblandoje it sidabrinis.

– Ačiū.

Aš ištraukiau ranką.

– Už ką dėkoji?

Elsegerda neatsakė, o po valandėlės ištryniau savo žodžius iš ekrano. Matyt, žinojau, už ką ji dėkojo.

Ilgai sėdėjome tylėdamos ir prisimindamos Tigrę Mariją.

Jis ateina. Girdžiu jį lipant laiptais ir burbant panosėje. Bet nenoriu, kad pasirodytų. Dar per anksti. Dar nespėjau inventorizuoti savo gebų.

Ir vis dėlto išgirdus, kaip jis stumteli duris ir įšliūžina į palatą, dingsta visas nuovargis, pasitraukia it po potvynio atslūgstanti jūra ir palieka krantą laisvą. Atsimerkiu.

– Kur, po kelmais, tu atsidūrei? Dangaus karalystėje?

Hubertsonas stovi vidury palatos ir, ranka mosikuodamas ties viršugalviu, stengiasi išsivaduoti iš balto angelo rankšluostinio apdaro.

Paliečiu lūpas rodydama, kad noriu kalbėti. Hubertsonas atitursena prie lovos ir, pritraukęs kompiuterį, įkiša man į burną kandiklį klausinėdamas:

– O kodėl tu nemiegi? Tau suleistos keturios stezolido klizmos, turėtum gulėti partrenkta visą parą...

Sunku išpūsti atsakymą.

– Pats atrodai ne per žvaliausiai. Kaip tavo reikalai?

– E, truputėlį perdozavau insulino. Bet nėra jokio pavojaus. Tik nuėjęs sutašysiu gerus pietus, o paskui trauksiu namo pailsėti.

Susirūpink savo sveikata, norėčiau pasakyti. Pasisaugok. Negerk vyno per pietus ir kas valandą tikrinkis cukrų! Bet susilaikau prisiminusi pirmą paragrafą. Neįkyrėti. Todėl tik trumpai pūsteliu: gerai.

– Tik ketinau truputį tave apžiūrėti. Po stezolido...

– Buvo užėjusi Kristina.

Hubertsonas užmeta akį į ekraną ir atsako:

– Taip, žinau. Pasisakė. Nors manė, kad miegi...

Neprasitariu, kad mane pažadino jos mintis: *Tokia vargšelė...* Gaus už ją susimokėti. Vis tiek kada nors.

– Aš būdravau.

Hubertsonas krenkšteli ir nukreipia žvilgsnį į šalį.

– Kartais nutinka keistų dalykų... Vakar ji užėjo negyvą žuvėdrą. Savo sode.

Neatsakau, tik pasižiūriu į jį. Jis nedrįsta susitikti su mano žvilgsniu, tik čiumpa man už riešo, įbeda akis į laikrodį ir skaičiuoja širdies tvinksnius. Neįprasta, dažniausiai tikrinti pulsą jis liepia slaugėms. Riešą laiko lengvai kaip plaštakę, šiltais pirštų galais.

– Hmmm, – suniurkia paleisdamas riešą. – Jautiesi pavargusi, ar ne?

Trumpas pūstelėjimas. Taip.

– Turiu pasikalbėti su Eš Pirmąja. Peržengtos visos ribos... Keturios stezolido klizmos!

Neatsakau. Neįstengiu. Vandenys vėl užlieja krantus. Hubertsonas apsidairo ieškodamas, kur atsisėsti. Bet šioje palatoje negali įsitaisyti lango nišoje, kliudo mano lova. Todėl neryžtingai sustoja prie lovos krašto ir nužvelgia šimtus angelų ant sienų. Seku akimis paskui jį ir, nors vėl perimta nuovargio, suvokiu, kad paskutinį kartą prasimerkusi pamačiau tik menką viso vaizdo dalelę. Marijos angelai grūdasi ir stumdosi ant sienų daugeliu sluoksnių, smalsūs kerubai vėpso virš serafų sparnų, didžiuliai vyriški sparnai baksnoja švelniai nuapvalintus moteriškus sparnus, o krypuojantys mažėliai plasnoja mėgindami pakilti į orą blizgučiais nužarstytomis išaugėlėmis...

– Neprotinga, – sako Hubertsonas.

Jis teisus. Neprotinga. Ir vis dėlto netrukus pajuntu dėkingumą Marijos beprotystei. Mat jei sienos nebūtų nuklotos jos knygų žymeklių angelais, Hubertsonas nebūtų apstulbęs. O neapstulbęs niekada nebūtų pakėlęs mano rankos pasidaryti vietos atsisėsti. Ir jei būtų atsitokėjęs, nesėdėtų taip kaip dabar, tebelaikydamas mano ranką.

Kiaušinis lizde. Perlas kriauklėje.

Mano ranka jo rankoje. Taip visada turėtų būti.

Tik visiški neišmanėliai nūnai galvoja kaip šventasis Augustinas, kad laikas yra upė. Mums, kitiems, žinoma, jog jis greičiau primena deltą: šakojasi ieškodamas naujų vagų, vėl susijungia ir pasklinda šimtais naujų tėkmių. Kai kurios valandos prašniokščia kaip krioklys, kitos sustoja ir virsta klaneliais, laiko vandenys juos apibėga, bet jie žliugso nejudrūs...

Dabar tokia valandėlė. Klanas. Aš pasineriu. Šiuose vandenyse norėčiau pasilikti.

Jis niekada nėra laikęs man už rankos.

Galbūt tik vieną kartą. Nors nežinau, ar tikrai taip buvo, gal tai atsiminimas, o gal sapnas.

Bet jei taip atsitiko iš tikrųjų, atsitiko seniai, gerokai prieš ligoninės remontą ir prieš man atsikraustant į globos namus. Galbūt tą dieną, kai jis atskleidė jos vardą. Aš nežinau. Neprisimenu.

Bet prisimenu, kad jis nešė mane purvinai geltonu koridoriumi. Pro šalį bangavo lubų šviestuvai: blyškios žvaigždės, įžiebusios viltį nugalėti tamsą. Hubertsono glėbyje galėjau žaisti su jais, kaip žaisdavau su šviesa vaikystėje. Užsimerkdavau, kol šviesa parausdavo, taip greitai sumirksėdavau, kad suspindėtų visas pasaulis, taip stipriai suspausdavau vokus, kad šviesos likučiai sumirgėtų žaliai...

Tuo metu jis vis dar buvo sveikas. Sveikas ir stiprus. Man patiko jaustis besvore jo glėbyje, jis žirgliojo žvaliais žingsniais ir mikliai lipo, taip, kone užlėkė siaurais laiptais, skyrusiais mano ir jo skyrius. Pakeliui sutikome vos vieną žmogų, vienišą padėjėją, baugščiai nusišypsojusią Hubertsonui. Jis atsakė greitai linktelėdamas, bet nesulėtino žingsnių ir nebandė aiškinti, kodėl neša pacientę tarp skyrių. Jos mina vėliau mane prajukino ir leido pajusti triumfą – kaip ji ir kitos moterys turėjo stebėtis, kaip apkalbinėti ir svarstyti visą likusią dieną! – bet tuomet žvelgiau į ją iš tikrųjų jos nematydama.

Po visos amžinybės Hubertsonas sustojo prie durų.

– Žinau, kad ji girdi, – pasakė. – Ir manau, kad mato. Tad pasistenk tylėti. Neišleisk nė garso.

Staiga išsigandau. Mano kairė ranka, sugriebusi jam už balto chalato atlapo, tampė ir plėšė, o galva nevalingai metėsi į šoną vis stipriau traukoma mėšlungio. Iš tikrųjų visai nenorėjau jos išvysti! Ką tai pakeistų? Ji nusviedė mane, kaip nusviedžiama įdužusi stiklinė, atidavė Redelijui ir invalidų prieglaudai, kurie savo ruožtu atidavė neurologinio skyriaus tyrinėtojams. To, kas padaryta, nepanaikinsi, laike nėra skylių, pro kurias prasmukę pakeistume tai, kas jau įvyko...

Visa tai mėginau paaiškinti Hubertsonui, bet buvau per daug susijaudinusi ir jis negalėjo suprasti mano narnesio.

– Šššš, – nutildė ir stumtelėjo duris alkūne.

Atpažinau palatą: ji galėjo būti ir mano. Pilka ryto šviesa ir žalsvos sienos. Oranžinės sintetinės užuolaidos – nuolaida ką tik praėjusiai madai. Nutrintas galionuotas fotelis su siaurais plyšeliais sėdynėje. Šalia spintelė. Landstingo spintelė – regis, vienin-

telis nekintamas daiktas šioje planetoje. Dryžuotos paklodės ir geltona korėta antklodė.

Aš sumirksėjau. Ne. Geriau įsižiūrėjus, šioje palatoje buvo daug dalykų, kurių nerastum manojoj. Ant spintelės stovėjo išsipūtusi žvakidė, o ant palangės buvo išrikiuotos nuotraukos. Baltas dviaukštis namas su vešliu birželio sodu, nufotografuotas iš viršaus, auksiniuose rėmeliuose dvi mergaitės studentiškomis kepuraitėmis – viena rimta, kita šypsanti – ir ranka padažyta padidinta, iš visa ko sprendžiant, paprasta septinto dešimtmečio pradžios nuotrauka. Trys mergaitės, sėdinčios vyšnioje; jų veidai buvo nušešėlinti rausvai, o suknelės nudažytos rožine, geltona ir žalia spalvomis, tačiau fonas paliktas toks pat pilkas ir bespalvis kaip pirminėje nuotraukoje.

Hubertsonas žengė į kambarį dar keletą žingsnių, aš užsimerkiau ir nusigręžiau jam į krūtinę. Pūsdamas šiltą orą man į skruostą, jis sušnabždėjo:

– Jokio pavojaus. Ji miega...

Ir tik dabar išvydau jos rankas. Oda buvo palaida ir tokia balta, kad mažne melsvo atspalvio, nagai nudilinti tobulu ovalu ir nublizginti. Kažkas net pasistengė taip atstumti odeles, kad matėsi pusmėnuliai. Tai mane nustebino: mano ligoninės manikiūro patirtis neperžengė nukarpymo. Vadinasi, ja ypatingai rūpinamasi.

Smalsumas nuvijo šalin baimę, pakėliau akis ir pažvelgiau į veidą. Jis buvo toks pat išblyškęs kaip ir rankos, oda keistai lygi, o susproginėję skruostų kapiliarai išryškėję it plonos violetinės linijos. Senos moters plaukai buvo kaip angelo: plonyčiai, balti ir garbanoti.

– Kraujo išsiliejimas į smegenis, – sukuždėjo Hubertsonas. – Ji pragulėjo čia pusiau paralyžiuota keturiolika metų. Dabar serga plaučių uždegimu...

Ji gulėjo prasižiojusi, kaip žmonės prieš pat mirtį. Tačiau negirdėjau jos kvėpavimo. Kambaryje tvyrojo visiška tyla, tik iš lėto pakildavo ir vėl palengva nusileisdavo jos krūtinė.

Vėliau, kai jau gulėjau savo lovoje ką tik pažadinta ar sugrąžinta Hubertsono, jis paėmė mano plaštaką ir užsidėjo ant delno. Kitą

savo ranką užspaudė nelyginant kiaušinio lukštą. Tik tada išdrįsau jį paklausti to, ko niekada nedrįsdavau paklausti ar net pagalvoti. Mano balsas buvo visiškai aiškus, kiekvienas žodis išsirito skaidrus kaip stiklo rutuliukas:

– Kodėl ji mane pametė?

Hubertsonas neatsakė.

Bet Hubertsonas nebūtų Hubertsonas, jei būtų neatsakęs į klausimą. Kitą dieną jis buvo pasirengęs, nors aš jau buvau apsigalvojusi ir nebenorėjau sužinoti. Sušnypščiau pavadindama jo pastangas įkyriu zirzimu ir pamėginau demonstratyviai – nors ir ne itin sėkmingai – užsidengti rankomis ausis.

Iš pradžių jo paskaita sukosi apie laiką. Elenos laiką.

– Kodėl, klausi. Kodėl ji tave pametė? Todėl, kad taip buvo daroma šeštą dešimtmetį. Nukrypimų visuomenė nepakęsdavo, ypač gydytojai. Kai dirbau jaunesniuoju gydytoju Geteborge, dar netrūko karingų storžievių, kuriems atrodė savaime suprantama, kad luošame kūne visada glūdi luoša siela. Mano klinikoje buvo vyresnysis gydytojas, kuris patardavo tėvams palikti ir užmiršti luošą vaiką. Užtekdavo nesveikos pėdos...

Nutilęs jis suraukė kaktą.

– Iš tikrųjų gerai nežinau, ką jis manė, ar jam išties atrodydavo, kad visi vaikai nesveikomis pėdomis protiškai atsilikę, ar tai tik trikdė jo tvarkos meilę. Jis kovojo už tvarką ir stereotipus, mano galva, dažniausiai jam dingodavosi, kad susijauktų ir pairtų visa tvarka, jei gatvėmis imtų slankioti begalės šlubių ir kitokių luošių. Geriau juos sukišti į įstaigas. Juk tuomet jie taip ilgai negyvena...

Jis atsigręžė į mane, ir aš prisitaikiau iškišti jam liežuvį. Reikėtų pagerbti jo pastabumą, nes jis suprato, kad tai padariau tyčia, nors tuo metu mėšlungis mane tampydavo ypač smarkiai.

– Gali sau žliumbti, – pasakė, – bet jei nepasistengsi suprasti to laiko, niekada nesuprasi ir Elenos. Ir nemanyk, kad žinai, kaip viskas atrodė, nes buvai per maža pamatyti, kaip buvo lankstomasi, tūpčiojama ir maivomasi hierarchijos viršūnėse ir kaip spardomasi, spjaudomasi ir niekinama apačioje... O sveikatos apsaugoje

buvo blogiausia. Kartais, po plynių, man rodos, kad sveikatos apsaugoje buvo blogiau nei kariuomenėje.

Apsisukęs atsistojo prie trumpojo mano lovos galo, išsitraukė popierių iš ligos istorijų pluošto, kurį buvo nutrenkęs prie kojūgalio, pabarbeno į jį pirštais ir pakėlė balsą.

– Tavo likimą nulėmė neurologas, pavarde Cimermanas. Jis apžiūrėjo tave trečią gyvenimo savaitę ir iškart viską suprato. Štai čia juodu ant balto parašyta, kad esi tokia sužalota, jog nieko nebeišmoksi... Net tokių elementarių dalykų kaip kramtyti ir įsmeigti žvilgsnį. Galima spėti jį manius, kad niekada neturėsi ir jausmų.

Paleidęs popierių, kuris nupleveno ant lovos, kostelėjo.

– Nesu apie šitai kalbėjęs su Elena. Ji net neįtaria, kad aš apie tave žinau. O dabar jau vėlu, ji per daug serga. Kiek žinau, visus tuos metus ji neprasitarė apie tave nė vienam žmogui. Aišku, niekam nebuvo paslaptis, kad ji su Hugu susilaukė kūdikio, bet nežinau, kaip ji jiems aiškinosi, ar tvirtino tave mirus ar ką nors kitą... Apie tokius dalykus tais laikais daug nekalbėta, manyta, jog geriausia viską užmiršti ir žengti toliau.

Jis nuleido balsą.

– Turėtum prisiminti, kad Hugas sirgo vėžiu ir mirė praėjus trims mėnesiams nuo tavo gimimo. Ji turėjo visą laiką prie jo sėdėti, jos ligos istorijoje parašyta, kad ji pakilo iš lovos jau kitą dieną ir paspruko. Tai buvo narsu. Tuo laiku visos gimdyvės gulėdavo visiškai ramiai ne mažiau kaip savaitę laukdamos, kol krešuliai užkimš kraujagysles. O tave išsiuntė į Stokholmą dėl nuomario ir cerebrinio paralyžiaus. Juk, be jokios abejonės, tau reikėjo priežiūros. Dvejus metus išgulėjai vaikų ligoninėje, ar žinai?

Jis metė į mane žvilgsnį, iš tikrųjų nieko nematantį. Tai nieko nepakeitė. Neketinau išsiduoti atradusi dar vieną kaladėlę galvosūkio, kurį jis privertė mane išspręsti.

– Velniai žino, ar ji bent pažvelgė į tave. Galbūt per stiklą. Nors, žinoma, aš abejoju, tuo laiku jie velniškai mitriai paslėpdavo kūdikius nuo tėvų... Ypač jei kas nors nepavykdavo.

Jis vėl nusigręžė į langą ir įbedė akis į pilką dangų.

– O jei stebiesi, kodėl niekada tavęs neaplankė, atsakymą gali-

ma rasti laiškuose, kuriuos jai parašė Cimermanas. Tavo ligos istorijoje esama kopijų. Ar nori jas pamatyti?

– Ne! – išniurzgiau.

Jis mažumėlę suglebo.

– Ne. Suprantu. Čia nedaug kas tėra skaityti... Tik keletas skirtingų to paties valso variantų: į šį kūdikį neverta dėti vilčių. Jis nieko neišmoksta. Nevaikšto. Nekalba. Nesupranta.

Galvoje pralėkė prisiminimai apie Redelijų. Šimpanzė. *Hey hey, we're The Monkeys...* *

Rodės, kad Hubertsonas sapnuoja: rankos, kuriomis ką tik mostagavo, glebnai nusviro prie šonų. Valandėlę stovėjo sustingęs, paskui sumirksėjo ir vėl prašneko.

– Taip. Bet kuriuo atveju... Elenos laiškų ligos istorijoje nėra, vis dėlto panašu, kad ji rašydavo Cimermanui gana dažnai. Jis atsako, kad namie tavęs neįmanoma slaugyti. Ir nepataria lankyti, tai galėtų tave per daug sujaudinti. Be to, tau jos apsilankymas būtų visiškai beprasmiškas. Juk tu gaudavai viską, ko reikia: valgyt kas keturios valandos ir švarius vystyklus tarp maitinimų...

Vis dėlto ji buvo atsakinga, norėjau pasakyti. Niekas nebūtų draudęs jai ateiti. Turėjo suprasti, kad jai reikia atlikti pareigą, galėjo prisiminti, kad esu jos vaikas ir, nepaisant visų sužalojimų, žmogus. Bet nebepajėgiau kalbėti, tik užsimerkiau. Tai buvo prašymas nutilti. Tačiau Hubertsonas netylėjo – ir toliau kalbėjo krumpliu barbendamas į palangės marmurą.

– Taip, tavim gerai pasirūpinta, manė Cimermanas. Elenai ir *jos vyrui* vertėtų užsiplanuoti naują vaiką...

Jis nusijuokė:

– Kvailys užmiršo, kad ji našlė!

Jis nutilo ir iš laikysenos buvo matyti, kad netrukus turės išeiti.

– Taip, – užbaigė. – Matyt, todėl Margareta tapo įdukra...

Nuovargis toks stiprus, kad net nejaučiu Hubertsoną tebelaikant mano ranką. Nieko tokio. Jis jau yra laikęs.

*Ei, ei, mes Beždžionės. (*Angl.*)

O aš vis dar vandenyse. Jie žali ir skaidrūs lyg stiklas. Mano akys toli įžiūri. Net seserį Margaretą.

Ji šypsosi sėdėdama sename Klaso automobilyje ir klausosi jo balso per automobilio radiją. Niekada Margareta taip nesidžiaugia, kaip važiuodama iš vienos vietos į kitą, važiuodama taip greitai, kad tariasi, jog niekas jos nepavys. O dabar dar labiau džiaugiasi: pirmiausia, kad kilometras po kilometro tolsta nuo Kristinos – to paiko gegužiuko! – o paskui, kad važiuoja į Norčiopingą ir pas Birgitą. Dabar ji tikrai suprato visą reikalą ir ruošiasi atlikti dienos gerąjį darbą. Ji tikra skautė, mano jauniausioji sesuo.

O Birgita jokių gerų darbų kol kas neplanuoja, klepsinčiais bateliais žingsniuoja Norčiopingo Šiaurine promenada ir mėgina susigaudyti, kaip jai parsirasti į Motalą. Autobusas atkrinta, bet traukiniu galėtų pasisekti. Ji ir anksčiau yra slėpusis traukinio tualete, ir kur kas didesnius nuotolius... O kol kas norėtų užsitraukti dūmą, tačiau kišenėje vos penkiasdešimt erių. Kaip nusipirkti cigarečių be pinigų? Ką? Gal kas nors atsakytų?

Jų orbitos susisiekia, jos pamažu keliauja ta pačia kryptimi. Viskas vyksta, kaip reikia. Galiu grimzti į savo vandenis.

Aš skęstu!

Vandens pilnas gomurys ir gerklė, jis teka iš pražiotos burnos ant kaklo ir krūtinės. Užsikosėju, bet neatsimerkiu, visos jėgos sukauptos vienam tikslui. Išsikosėti, įtraukti oro... Gelbėkit, skęstu!

Kažkas pakelia lovos galvūgalį, ir mano galva staigiai bloškias į priekį.

– O Dievulėli! – pusbalsiu aikteli kažkas. – Aš tik norėjau sugirdyti jai trupučiuką sulčių, aš nežinojau...

– Tu nekalta, – taria Šerstina Pirmoji. – Dabar padėk, palenk ją į priekį!

Mano galva maskatuoja, net nebandau jos sulaikyti. Nes dabar žinau, ką praradau, kuo susimokėjau už paskutinį priepuolį.

Aš nebegaliu ryti. Daugiau niekada nebegalėsiu ryti.

VYŠNIOS KARALAITĖ

Duok man ranką, jei noro turi
Aš ne tas, kuris pasilieka
Meilės čiulpų ir syvų išžįsti
Aš juk tasai, kuris ateina ir nueina

Kelionės kerinti gaida
Anksti mane tolyn išginė
Esu tik tas, kuris praeis pro šalį
Duok man ranką, jei noro turi

Hjalmar Gullberg

Margareta nuspaudžia nuorūką. Vos už Kristinos užsiveria durys, atsilošia į seną kėdę lentelių atkalte ir pasirąžo. Matyt, saugiausia iškart nudengti stalą. Kad jos malonybės iš išgąsčio neištiktų širdies smūgis, jei per anksti parėjusi atrastų ant stalo pusryčių lėkštes.

Margaretą visada stebino, kad Kristina, taip nuosekliai išmokusi išsilavinusios buržuazijos likučių tradicijas ir signalus, nesuvokė, jog tvarkymasis nėra itin kotiruojamas. Kas kita kūnas ir drabužiai. Nugrandytas kūnas, švarūs drabužiai ir pridergtas butas yra iššūkis. Iškuoptos kertės rodo smulkiaburžuazinį pedantiškumą. Arba dar blogiau: proletarinį menkavertiškumą. Tik kažką slepiantis asmuo neapsieina be išties švarios aplinkos.

Šiuo požiūriu ji pati tikrai geriau už Kristiną perprato gyvenimo stilių, būdingą tai visuomenės klasei, kuriai dabar abi priklauso. Kirunoje jos bute viešpatauja nuolatinis chaosas. Bet jai dėl to nei šilta, nei šalta, nes ieškodami nuotykių aplankyti užklysta tokie patys fizikai kaip ir ji, supratingai nusijuokiantys, kai ji teisinasi standartine fraze:

– Entropija didėja. Ypač mano namuose.

Nors iš tikrųjų ji mielai įsitaisytų kaip Kristina. Malonu, kai šviesa smelkiasi pro krištolo skaidrumo langus, kai plačios virtuvės grindlentės nušveistos iki aksominio baltumo, o skudurų takas taip švariai išskalbtas, kad įžiūrimas kiekvienas audinio atspalvis. Bet kiek darbo! Be to, greičiausiai Erikas – o ypač jo paveldėti pingai – yra viena sąlygų, leidžiančių Kristinai taip gyventi.

Pati Margareta visada būdavo linkusi savo vaikinų per arti neprisileisti, kad ir su išsipūtusiomis taupyklėmis. Sunkiausia, kad dauguma vyrų jaučiasi esą svarbiausi asmenys ne tik savo pačių, bet ir savo moterų gyvenime, o Margareta ne itin norėtų tapti antraeile figūra savo pačios istorijoje.

Dabar ji vis dėlto žvilgtelės į šį bei tą šiuose namuose. Vakar vakare bendrajame kambaryje pastebėjo spintą, kuri ją domina. Atrodė kaip balta staltiese uždengtas altorėlis su alavo žvakidėmis ir sena jaunos apskritaveidės Elenos nuotrauka. Yra pagrindo manyti, kad spintoje esama paslapčių. Įdomių paslapčių.

Margareta nusišluosto į džinsus nuo indų plovimo šlapias rankas ir atstumia vieną dvivėrių durų pusę. Ši girgžteli. Virtuvė apšviesta ryto saulės, o čia vis dar pilka prietema. Valandėlę stovi kambaryje prie durų ir apsidairiusi iš lėto palinguoja galvą. Dabar regi tai, ko nematė vakar. Kristina savo bendrąjį kambarį pavertė šventosios Elenos šventykla. Mokančiam skaityti ženklus visur pilna jos relikvijų: staltiesėlė su virbaliniais nėriniais, paprasta presuoto stiklo vaza vaisiams, stovėjusi ant jos bendrojo kambario stalo, rūdžių spalvos penkto dešimtmečio knygos, sudarančios rinktinius Martino Anderseno Neksės raštus. Jau nekalbant apie ikoną ant altoriaus sidabriniais rėmeliais. Pačią nuotrauką.

Bet Elenai nereikia šventyklų. Ji nebuvo šventoji, tik moteris, apdovanota nepaprastu motinystės talentu. Tačiau ji gebėdavo ir tokiu balsu atrėžti mergaitėms, kad sukrekėdavo pienas ir nuo virtuvės lango apleipusios krisdavo musės. Be to, buvo šykštoka. Paišybos sąsiuviniai ir kreidelės būdavo per Kalėdas ir gimtadienius dalijama išmalda, o likusį metų laiką tekdavo piešti juodu pieštuku ant senų maišelių ir vyniojamojo popieriaus. Bet būdavo gerai ir taip. Sunkiau pakęsdavai jos pavydą: tą nuodingai žalią krislą, blykstelėjusį jos žvilgsnyje porą kartų. Tik dėl vieno dalyko. Mokyklos.

Šis krislas itin išryškėjo Kristinai laukiant atsakymo, ar ją priėmė į vidurinę mokyklą; ji buvo dvylikos ir atrodė tarsi laukianti mirties nuosprendžio. Kiekvieną rytą, tetai Elenai išėjus pasiimti pašto, išblyškusi ir sukandusi dantis trindavosi palei duris. Bėgo

dienos, ir ji vis labiau traukėsi bei liesėjo. Tarytum ilgas laukimas būtų siurbte išsiurbęs visas jos jėgas, rodės, kad netrukus ji nepajėgs rytą išlipti iš lovos, jei atsakymo neateitų.

Kai laiškas pagaliau atėjo, teta Elena praplėšė voką dar sode, įžengusi pro duris, laikė jį rankoje.

– Ar pavyko? – sušnabždėjo Kristina.

Teta Elena rimtai įbedė akis į sieną jai virš galvos.

– Deja... Nepatekai.

Kristinos veidas pasidarė pilkas kaip pelenai, rodės, kad ji nualps. Žengusi keletą žingsnių atatupsta, susmuko ant suoliuko prie telefono stalelio.

– Taip ir žinojau! – šūktelėjo.

Teta Elena nusijuokusi mostelėjo laišku.

– Aš tik pajuokavau, turbūt supranti. Žinoma, tave priėmė. Su tavo pažymiais.

Bet Kristina tebesėdėjo ant suoliuko nepajėgdama džiaugtis.

Dabar, praėjus daug laiko, Margareta supranta, kodėl teta Elena pavydėjo mokyklos, bet negali su tuo susitaikyti. Mat nors teta Elena ir krimtosi, kad pati buvo gimusi laikais, kai tekstilininkės pavainikė negalėjo nė svajoti apie vidurinę mokyklą ir pradinių klasių mokytojų seminariją, turėjo būti pakankamai subrendusi negailėti mergaitėms to, ko pati negavo.

Pati Kristina šio epizodo nenori prisiminti, ir kai Margareta kartą jai priminė, jos balsas per telefoną tapo aštrus ir spigus. Melas ir apkalbos! Jei kas nors iš tikrųjų nepagailėjo joms viso, kas geriausia, tai teta Elena! Paskui trenkė ragelį ir nutraukė diplomatinius santykius. Margareta lankstėsi ir maivėsi, kol vėl atgavo malonę.

Margareta išsiviepia. Ar prisiminti tetą Eleną tokią, kokia ji buvo, apkalbos? Ar dėl to ją mažiau mylėtum? Ne. Teta Elena visapusiškai buvo geriausia Margaretos kada nors turėta mama. Nors konkurencija išties nebuvo pritrenkianti...

Tetos Elenos altorius iš tikrųjų yra sena 1815 metų valstietiška spinta, metai išdažyti iš priekio. Turi triskart pasukti raktą,

kad atidarytų gremėzdiškas duris, ir kai jos pagaliau prasiveria, iš pradžių nusivilia. Spinta apytuštė: vos keletas rūpestingai lipnia juosta apklijuotų plastikinių maišelių viršutinėje lentynoje ir rudas popierinis krepšys ant dugno. Ir viskas. Tačiau reikia apžiūrėti tai, kas yra.

Atsisėda ant grindų sukryžiuotomis kojomis ir siekia plastikinių maišelių. Jau žino, ką juose ras. Tetos Elenos rankdarbius. Kristina, matyt, rūpestingai rinkosi per aukcioną, čia nesama nė šimtosios dalies tetos Elenos darbų, bet tasai truputėlis yra rinktinis. Pirmo maišelio net nedrįsta pražioti bijodama sugadinti įdėtą daiktą: paukščių motyvo laisvus nėrinius, prisegtus prie mėlyno aksomo. Margareta nusišypso. Teta Elena vos nuslėpė savo triumfą, kai, jai parodžius šį darbą, kitos Namų amatų draugijos tetos prašneko apie parodas ir muziejų. Ir iš tikrųjų įspūdingas: tikras inžinerijos menas, daugelio mėnesių kantrių skaičiavimų rezultatas. Rišeljė išsiuvinėtas staltieseles irgi prisimena: kiekvienai jų išsiuvinėti prireikė dviejų mėnesių. Bet čia kažkas nepažįstama: languota prijuostėlė su paukščiukų apvadu ir kryželiu išsiuvinėta monograma. KM. Taigi Kristina Martinson. Keista. Neprisimena, kad Kristina būtų kada nors ją užsirišusi. O čia – tik pažiūrėkit! – mažučiai kūdikio marškinėliai iš minkščiausio batisto. Šie tikriausiai jos pačios, juk ji vienintelė atsirado pas tetą Eleną dar kūdikystėje...

Labai atsargiai atplėšusi lipnią juostą, iškrapšto marškinėlius. Priekinė dalis ne ilgesnė už jos plaštaką. Nejau tikrai pateko pas tetą Eleną tokia mažulytė? Kokio dydžio yra keturių mėnesių kūdikis?

Margareta patiesia ant grindų plastikinį maišelį ir atsargiai išskleidžia marškinėlius. Jie siūti rankomis: šonai – mašinine siūle, palankos – paslėptais dygsneliais, o paraukta apykaklė išsiuvinėta baltais siūlais. Tiek darbo įdedama tik į labai laukiamo kūdikio drabužėlius. Tai matyti. Kažkas tikrai troško Margaretos.

– Turbūt angelas pajuto, kokia aš vieniša ir nuliūdusi, – sakydavo teta Elena, kai Margareta dar buvo mažytė ir vienintelis vaikas namuose. – Ir apvertė debesį, kad tu nukristum pas mane...

– Ar pramušiau skylę lubose? – klausdavo Margareta.

– Tuomet ne, – atsakydavo teta Elena. – Tau užteko proto nudribti į vyšnią. Radau ten tave vieną dieną, susiruošusi skinti vyšnių.

– Ar aš jų valgiau?

– Begales. Juk visada buvai ėdrūnė. Po medžiu buvo daugybė kauliukų. Tais metais neišsispaudžiau sulčių, neužteko vyšnių. Bet nesukau dėl to galvos, juk tu jas pakeitei.

Margareta buvo penkerių metų ir ne tokia kvaila, kad nesuprastų, jog jai seka pasaką. Tačiau įsisprausdavo giliau tetai Elenai į sterblę ir patenkinta juokdavosi.

Pliaukšėdama liežuviu, sulanksto marškinėlius per senus sulaidytus lenkimus. Džiaugiasi, kad Kristina juos turi: jos spintoje jie saugiai gulės daugybę metų, o kai kada nors ji mirs, tikriausiai jais pasirūpins katra nors iš jos mergaičių. Šioje šeimoje taip daroma: saugoma, tausojama ir slepiama ateinančioms kartoms. Ir kai šitas įvairiausių žinomų ir nežinomų dalelių mutulas, šiuo metu sudarantis Margaretą Juhanson, vieną dieną išsiskirstys ir pasklis šimtuose kitų dalelių mutulų, marškinėliai gulės čia kaip jos buvimo liudytojai. Ji turės batisto paminklą.

Et! Ar taip ir sėdės įsijausminusi? Tam nėra laiko, ji turi tvarkingai sudėti plastikinius maišelius ta pačia tvarka. Jei Kristina pastebėtų Margaretą iššniukštinėjus jos spintą, ją pagautų įprastas ledinis ir neatlaidus siutas. O šito Margareta nenori: į valias normalaus Kristinos pasipūtimo.

Margareta šypsodamasi prisitraukia krepšį iš apatinės lentynos, bet užtenka tik prie jo prisiliesti, kad šypsena užgestų. Praskleidžia ir dirsteli. Taip. Ranka neklydo. Šiame krepšyje guli studentiška kepuraitė. Kristinos studentiška kepuraitė.

Niekada nemanė, kad Kristina norės ją pasilaikyti.

Beržų šakomis išpuošti automobiliai. Linksmos iškabos. Triukšmas ir šurmulys.

Margareta stovėjo mokyklos kiemo kamšaty, mėgindama bent šiek tiek pamatyti laiptus ir mokyklos duris. Veltui. Buvo per maža net pasistiebusi. Gal būtų pavykę, jei būtų avėjusi batus tikrai aukštais kulniukais, bet, antra vertus, jai nebūtų buvę leista išeiti iš namų su tokiais batais. Margota uoliai sekė paauglių madą, o aukšti kulneliai buvo visiškai nemadingi. Tik Dooorisės dabar juos nešiojo. O Dooorise tu, Magute, greičiausiai nenori būti?

Ne. Ji nenorėjo būti Dorise. Ir jai dažniausiai patikdavo Margotos nupirkti drabužiai: trumpi sijonėliai ir žemakulniai bateliai, balti aulinukai ir suknelės optiniais raštais. O jei nepatikdavo, vis tiek jais rengdavosi. Buvo patyrusi, kad taip ramiausia.

Šiandien avėjo baltus aulinukus, iškirptus ties pirštais, ir visiškai tiesią oranžinę mini suknytę. Atrodė dieeviškai! Stačiai nuoostabiai! Vaikinai kris prieš ją kaip epušės lapai... Margareta prunkštelėjo. Ją baisiai erzino, kad Margota visą laiką painiojo palyginimus, kad tvirtino saulę žeriant spindulius kaip iš kibiro, kad grindys esančios slidžios kaip gyvatė.

Bet nėr ko kreipti dėmesio. Dabar jos niekas nevaržys daug valandų, Margota tiesiog nusiviltų, jei ji per anksti pareitų. Jai davė net penkiasdešimties kronų banknotą gėlėms – nupirk visoms baigiamųjų klasių draugėms, Magute! Nepamiršk nė pačios prasčiausios abiturientės! – ir Margota tikėjosi, jog šita investicija Margaretą ves iš vieno būsimųjų studentų pobūvio į kitą iki pat vidurnakčio.

Iš tikrųjų Margareta buvo nusprendusi pagerbti tik vieną abiturientę. Kristiną. Tai buvo savotiška atgaila: ją senokai graužė sąžinė dėl sesers. Atkakusios į Norčiopingą, jos nė karto nesusitiko laisvalaikiu, tik retkarčiais sustodavo mokyklos koridoriuje ir greitai persimesdavo naujienomis apie tetą Eleną. Kristina kartą buvo susitikusi Hubertsoną prie lazareto, o pati Margareta vogčiomis jam skambindavo kas mėnesį. Apie tai jos pasikalbėdavo. Bet apie save ir tai, kas atsitiko Birgitai, niekada neužsimindavo: laikėsi tylaus susitarimo.

Kristina neatrodė sveikai. Paskutiniais metais nė vienos dienos neatrodė sveikai. Išblyškusi kaip šmėkla ir su juodais ratilais po akimis stovėdavo mokyklos kiemo užkampyje ir kaldavo kiekvieną mielą pertrauką. Pati Margareta laikydavosi rūkalių langelyje, amžinai juokdamasi, plepėdama ir flirtuodama. Kartais greitai dirstelėdavo Kristinos pusėn, tačiau Kristina niekada neatsakydavo žvilgsniu. Tarsi nepastebėtų, kad už knygų esama pasaulio, nežinotų, kad stovi mokyklos kieme, pilname galimų nuotykių. Antra vertus, juk ir pas tetą Eleną, regis, gyveno savame pasaulyje. Ji niekada neidavo iš sodo ir neieškodavo kitų žaidimų vietų, kaip Birgita su Margareta, niekada nenorėdavo kartu vasarą patraukti išsimaudyt į Varamoną arba žiemą su Margareta užsukt į biblioteką ar „Ereliukus“ ir niekada neturėjo geriausios draugės, kaip kitos mergaitės. Tik sėdėdavo nepakildama iš vietos nelyginant mažesnė ir blyškesnė tetos Elenos kopija, įknibusi į nėrimą ar siuvinėjimą. Tetai Elenai turėjo gerokai nusibosti jos sekiojimas iš paskos metų metus...

Bet dabar Margareta vis dėlto pasveikins Kristiną, išlaikiusią brandos egzaminą. Nupirko tris geltonas rožes, kurias pakabins jai ant kaklo, ir rinktinių Karinos Bojė eilėraščių knygą, kurią iškilmingai įteiks per pobūvį. Gerai nežinojo, kur Kristina su savo mama gyvena ir kaip ten nusigauti, bet juk galės pasiklausti užkabinusi gėles...

Kažin, kur jos mama? Margareta apsidairė. Be jokios abejonės, atpažins tą raganą, jos apsilankymas pas tetą Eleną padarė neišdildomą įspūdį. Bet mokyklos kiemas buvo taip prisigrūdęs žmonių, kad jos negalėjai pamatyti.

Minia sukruto: štai jie ateina! Tolumoje pasigirdo spigūs balsai, traukiantys studentų dainą, prie jų prisiderino vienišas trimitas ir kartu sugrojo keletą taktų, kol daina virto džiūgavimo šauksmais. Abiturientai išgriuvo į mokyklos kiemą, minia prasiskyrė ir leido jiems iškilmingai pražygiuoti.

Margareta visada užsikrėsdavo entuziazmu ir dabar, ūmiai atsiradusi pulko priekyje, abiem kojom šokinėjo iš susižavėjimo. Kokia buvo kvaila, kad nenupirko gėlių ir kitiems! Juk ten žengė didžiaausis Andersas, vis dėlto reikėtų jį apkabinti. O štai ten Laifas! Ir Karina, apsitaisiusi neregėtai valyvais studentiškais drabužiais! Bučkis, bučkis, ei, ei, sveikinu, sveikinu!

Buvo suprakaitavusi ir įraudusiais skruostais, kai po valandėlės išsivadavo iš liesų, bet atkaklių Anderso rankų ir apsižvalgė. O kur Kristina? Ar jau nuvažiavo kokiu nors automobiliu su į buferius prikaišiotomis beržų šakomis?

Bet ne, ji ten! Juk tikriausiai ten, mokyklos kiemu, ryžtingai žengia Kristina? Kietai susičiaupusi ir išblyškusi, kaip visada, nors ne visai į save panaši. Prisidengusi veidą kaire ranka tarsi skydu, įremdavo baugiai svetimiems žmonėms delną į nugarą ir praskirdavo juos, spraudėsi tarp išdidžių motinų ir džiūgaujančių studentais tapusių sūnelių ir, baksnodama alkūne senai moteriai į nugarą, stūmė ją šalin.

Kas jai? Nejau pasimaišė protas?

– Kristina! – sušuko Margareta ir ėmė brautis prie jos. – Sveikinu, Kristina! Sveikinu!

Kristina akimirką stabtelėjo ir nuleido rankas, bet paskui vėl pradėjo eiti. Jau buvo bemaž ant šaligatvio, kai Margareta pagaliau ją prisivijo.

– Palauk, Kristina! Palauk!

Kristina atsigręžė ir įbedė į ją nieko nematančias pilkas akis, paskui sumirksėjo ir vėl atvirto savimi. Margareta užkabino jai ant kaklo savo gėles, jos tabalavo vienišos virš baltos sintetinės palaidinukės, kokių galima nusipirkti už devynias kronas ir devyniasdešimt erių „Hennes" parduotuvėje. Tiesus baltas sijonas, iš visa ko sprendžiant, buvo tos pačios kainų klasės. Batai – pora senų kurpių, veikiausiai baltai nudažytų tos dienos garbei. Maskuotė

ne itin pavyko: dažai ant senų raukšlių sutrūkinėjo atidengdami odą. Rudą. Kristina akimis palydėjo jos žvilgsnį, akimirką abi žiurksojo į trūkius. Margareta sumišo.

– Sveikinu, – ištarė ir pakėlė akis. – Ir linkiu laimės.

– Ačiū, – padėkojo Kristina.

– Kur rengi pobūvį?

Kristina nusijuokė, tai nuskambėjo lyg koks sausas kostelėjimas, tačiau jai nespėjus atsakyti, šalia jų išdygo putni maža moterytė.

– Kristina! Štai kur tu! Sveikinu, vaikeli!

Kristinos skruostai staiga nusidažė, ji tūptelėjo ir gracingai palenkė galvą, kad moteris galėtų užkabinti jai ant kaklo puokštę. Pakalnučių.

– Kur tavo mama, drauguže? Norėčiau ją pasveikinti. Ji turi didžiuotis tavimi tokią dieną...

Kristina vėl tūptelėjo.

– Ji negalėjo ateiti, sesele Elze. Šiąnakt susirgo.

Putni moterytė stvėrėsi už burnos.

– Vaje, kaip nepasisekė! Kaip tik šiandien. Tikiuosi, nieko rimto?

Kristina vėl tūptelėjo, ji, regis, tūptelėdavo kiekvieną kartą, kreipdamasi į šią moterį.

– Ne, manau, kad ne. Bet ji labai karščiavo. Vakar vakare buvo 41,2 laipsnio. Tad, deja, turėjome atsisakyti mano pobūvio...

Seselė Elzė suraukė kaktą.

– 41,2? Hmm. Jei karštis nekris, turėtum iškviesti gydytoją.

Kristina dar sykį tūptelėjo.

– Iškviesiu. Ir labai ačiū už dėmesį.

Seselė Elzė paplekšnojo jai per skruostą.

– Nėra už ką dėkoti, vaikeli. Taip smagu, kad vis dar esama tikrų mergaičių.

Kristina pradėjo eiti, vos tik seselė Elzė dingo iš akiračio. Margareta nuskubėjo iš paskos.

– Kaip gaila, kad tavo mama susirgo, Kristina. Ar tau reikia pareiti namo, gal galėtume kur nors išgerti kavos, aš turiu pinigų, galėčiau pavaišinti...

– Ji neserga.

– Ką?

– Astrida neserga, ji darbe. Aš tik taip pasakiau.

– Tai rengsi pobūvį?

– Ne, nerengsiu.

Ji žirgliojo plačiais žingsniais, Margareta bėgo pustekinė, kad suspėtų.

– Tai gal tuomet išmauktume kavos? Atšvęstume?

– Ne. Neišeis.

– Kodėl?

– Man neužteks laiko. Turiu spėti į traukinį.

Ji pasuko už kampo ir pasileido Karalienės gatve. Margaretai pro iškirptus aulinukų galus lindo pirštai, prieš eidama toliau ji turėjo įsirėmusi į namo sieną vėl atstumti pėdas. Kai ji pati pasuko už kampo, Kristina jau buvo nuskuodusi pusę kvartalo, jai išties reikėjo bėgte bėgti norint pasivyti. Pirštai vėl išlindo.

– Palauk! – sušuko pridususi. – Kokį traukinį? Kur važiuosi?

– Į Vadsteną, – atsakė Kristina. – Įsidarbinau vasarai tetos Elenos ligoninėje.

Kristina, matyt, viską buvo susiruošusi dar rytą. Jos lagaminas stovėjo parengtas stoties saugojimo kameroje, bilietas saugiai gulėjo užtrauktuku užtraukiamame piniginės skyrelyje. Atsiėmusi lagaminą, ji tarytum aprimo, įsikišo jį tarp kojų ir metė žvilgsnį į stoties laikrodį.

– Pasiankstinome, – pasakė. – Traukinys išeis tik po pusvalandžio.

Vis dėlto tuoj pat panoro eiti į peroną. Pastvėrusi lagaminą, susiraukė, bet Margaretai neleido jo nešti, tik perėmė į kitą ranką. Jos atsisėdo ant suolo ir įsispitrėjo į tuščius bėgius.

– Laisva, – pasakė Kristina.

– Ką?

– Et, nieko...

– Kur tu gyvensi? Ar ligoninėje?

Kristina nusijuokė.

– Ne, gyvensiu pas vienuoles, jų svečių namuose. Baisiai pigu. O jei padedi ruoštis virtuvėje, nuoma dar sumažinama...

Margareta sudvejojo:

– Ar pradėjai tikėti?

Kristina vėl nusijuokė, išėjusi į peroną ji tarytum pagyvėjo.

– Ne, nepradėjau. Bet man reikia trupučiuko tylos ir ramybės. O tai turėtum rasti vienuolyne.

– Ką sako tavo mama?

– Astrida? Jai niekas nieko nesakė.

– Nejau ji nežino, kur tu susirengei? O jei ims tavęs ieškoti, juk esi nepilnametė?

Kristina gūžtelėjo.

– Vargu. Tuomet turėtų kreiptis į policiją, o to daryti nedrįs. Beje, tikriausiai tik džiaugsis manęs nusikračiusi.

– Manai?

– Taip, – atsakė Kristina. – Gal įsitaisys katę mano vieton. Ir išsuks ją centrifuga.

Margaretos mintys ėmė klaidžioti, ji pasilenkė ir pažvelgė į kojų pirštus, aulinukų baltos odos fone jie švietė rausvi kaip paršeliai. Atrodė idiotiška. Idiotiški batai.

– Ar tau buvo taip blogai? – galiausiai paklausė.

– Taip, – atsakė Kristina. – Labai blogai.

Ji stovėjo perone, kol nuvažiavo traukinys. Kristina plazdančiais plaukais kyšojo pro kupė langą, mojuodama studentiška kepuraite, susyk apsvaigusi lyg nuo šampano. Margareta šaltokai mojavo atgal. Po oda krebždėjo nerimo vabzdžiai, aštriažiauniai plėviasparniai rausėsi landas pilvo duobutėje, riebios musės bėginėjo rankomis aukštyn ir žemyn, vorai iš viso kūno ropojo rinkdamiesi gerklose. Buvo sunku kvėpuoti.

Įėjusi į laukiamąją salę, bilietų kasoje išsikeitė kroną į keturis dvidešimtpenkiaerius. Valandėlę palaukė, kol atsilaisvins telefono būdelė, ir priėjus jos eilei iš įtampos tapo tokia nerangi, kad vos įkišo monetą į plyšį.

Atsiliepė moteris. Suaugusi moteris. Margareta nutaisė kuo vaikiškesnį balsą:

– Labą dieną, aš vardu Margareta Juhanson. Lankau IIb realinę klasę. Ar galėčiau pasikalbėti su mokytoju Andrė?

– Valandėlę! – Moteris uždengė ranka ragelį ir garsiai šūktelėjo: – Bertiiili! Telefonas! Mokinė!

Jis tuoj pat priėjo, balsas suskambo nekantrokai.

– Alio!

– Tai aš.

Jis įkvėpė ir nuleido balsą:

– Ar išprotėjai!? Kodėl čia skambini?

– Brangusis, – sušnabždėjo Margareta, spoksodama į perforuotą masonito sieną priešais, pakrapštė mažyliu jau ir taip išdraskytą skylę. – Nepyk! Aš tik labai tavęs pasiilgau... Ar negalėtume šįvakar susitikti?

Grįždama namo, tuoj po vidurnakčio, pamatė draugelį iš Stokholmo. Susitiko jį Anderso namuose, ne, geriau pas Rasmusą, nes Margota nežinojo, kas jis per vienas... Draugelis buvo vardu Peteris ir atrodė per didelis šaunuolis, kad tikrai galėtum pasitikėti. Blondinas Bitlų kirpčiukais. Mėlynakis ir įdegęs. Žaidžia tenisą. Tėtušis turi automobilių firmą, o jis pats ketina tapti advokatu. Zodiako ženklas – Skorpionas. Mėgstamiausia spalva mėlyna.

Margota jį bemat pripažino sėdėdama ant išpampusios bendrojo kambario sofos, ant korseto užsivilkusi rožinį chalatėlį ir galvą apsivyniojusi visiškai to paties atspalvio frotiniu rankšluosčiu.

– Ar jis tave pabučiavo? – paklausė ir uždėjo putnią rankytę ant Margaretos plaštakos. Margareta vos susilaikė neatitraukusi rankos.

– Ne. Žinoma, jis mėgino, bet aš pasakiau „ne“. Tačiau leidau pabučiuoti į skruostą...

– Gerai, – pagyrė Margota. – Nereikia per lengvai atsiduoti. Ar ir vėl susitiksit?

Margareta linktelėjo galvą ir nusišypsojo.

– Mmm. Rytoj vakare einame į kiną. O po pietų pažadėjau aprodyti miestą.

Margota pakėlė pečius ir susižavėjusi suulbo:

– Nuostabu! Kaip apsirengsi?

Margareta širdyje atsiduso, jautėsi pavargusi ir sutrikusi, be to, maudė papilvę, bet kas iš to. Už maistą ir kambarį vis tiek reikia susimokėti.

– Nežinau, – atsakė pakreipusi galvą. – Maniau, kad padėsi išsirinkti.

Margota sukikeno.

– Dabar?

Margareta linktelėjo.

Jos tyliai užsliūkino laiptais, Margareta – nusitvėrusi baltuosius aulinukus, Margota rožinėmis frotinėmis šlepetėmis. Kiek iš tikrųjų ji turi frotinių šlepečių? Rožines, žydras, turkio spalvos, raudonas... Ir prie kiekvienos poros priderintas chalatas. Svarbu suderinti. Žmonės, nemokantys derinti, nestilingi.

Margaretos kambarys buvo gerai suderintas. Kartais jai rodydavosi, kad ji pati tik aksesuaras, kambario interjerą užbaigianti detalė. Mergaitės kambariui reikia mergaitės. Margota Londone nupirko apmušalus, užuolaidas ir užtiesalus dar metai iki Margaretai atsirandant namuose. Tiesiog negalėjusi atsilaikyti! Tik pamanyk: tos pačios rožės ant sienų kaip ant užuolaidų ir užtiesalų. Tokių dalykų galima atrasti tik Londone, o ne šioje nuobodžioje socialistinėje šalyje. Margota visą gyvenimą troško dukters, meilutės paaugliukės, kuri gyventų kambaryje gėlėtais apmušalais, ir pamačiusi šiuos apmušalus iššsyk suprato, kad atėjo laikas. Viskas įvyko neregėtai lanksčiai. Juk vaikų globos komisijos tarnautojai užteko mesti vienintelį žvilgsnį į vilą, kad suprastų, jog tai idealūs namai įvaikiui. Tikra svajonė bet kokiai mergaitei. Tačiau, žinoma, įsimaišė ir aukštesnės jėgos. Visi žmonės turi angelą sargą, o Margotos buvo ypač veiklus. Vardu Astoras, ar ji nesakiusi?

Jos pasiekė viršutinį prieškambarį. Vienodas narnesys, girdėjęsis lipant laiptais, staiga nutilo. Margota apmirė.

– Šššš! – sušnypštė prisidėjusi pirštą prie lūpų. Sekundę jos stovėjo nuščiuvusios, kol vėl išgirdo Henrio knarkimą. Margota sukikeno.

– Maniau, kad prabus... O juk šito nenorime.

Margareta nusišypsojo ir papurtė galvą.

– Kartais mes, mergaitės, norime pabūti vienos, – tarė Margota, darydama Margaretos kambario duris.

– Dabar, mergyte, pažiūrėsim, ką galime rasti tavo drabužinėje...

Jos ieškojo pusvalandį, tačiau nesėkmingai. Margareta vilkosi suknelę po suknelės ir apsisukdavo prieš veidrodį. Margota, pasirėmusi galvą ranka, atrodė vis labiau susirūpinusi.

– Ne, – pareiškė. – Netinka. Turėsime rytoj anksti atsikelti ir eiti į miestą... Mačiau baisiai mielą geltoną ir žalią suknytę tame naujame butike Karalienės gatvėje. Butike? Butike? Ar taip tariama?

Margareta linktelėjo ir nusišypsojo, atsikalbinėjimus derėjo pabarstyti cukrumi.

– Bet iš ryto man pamokos...

– Ee, – numykė Margota, numodama ranka. – Parašysiu raštelį. Ir ilgai neužtruksim, į likusias pamokas galėsi nueiti.

– Bet rytoj mokomės tik pusę dienos. Juk šeštadienis.

– Menkniekis. Tu per daug rimtai žiūri, mergaitei iš tikrųjų nereikia jokios abitūros. Ir nesakyk Peteriui, kad pasirinkai realinę kryptį, nes išgąsdinsi. Berniukams ne itin patinka pernelyg protingos mergaitės, juk sakiau tau ne vieną sykį.

Margaretai nespėjus atsakyti, atsidarė durys ir prieškambaryje pasirodė Henris dryžuota senio pižama. Kelnės pūpsojo nuo stiprios erekcijos.

– Ar ateini, Margita?

Margota suirzusi atsistojo.

– Aš vardu Margota. Margota, o ne Margita! Kaip tu negali išmokti...

Metė greitą žvilgsnį į savo atspindį veidrodyje, apsilaižė lūpas ir pasiruošė paklusti.

Sparčiai išsivaliusi dantis, Margareta iš vonios į savo kambarį nuskubėjo rankomis spausdama ausis. Nepadėjo: Henris buvo pratęs mylėtis garsiai. Galvon veržėsi jo dejonės.

Dabar žinojo, kad neužtenka ausų užsikimšti vata, Henrio kriokimą užslopindavo tik užlenkusi lezgelius ir primygusi smiliais. Bet tuomet apsisaugodavo, tuomet galėdavo įsirangyti lovon ir manyti, kad namuose nieko ypatingo nevyksta.

Bėda, kad šitaip gulėdama ji neužmigdavo. Tetos Elenos namuose visada gulėdavo imperatoriška poza: aukštielninka, už galvos užmetusi vieną ranką. Tuomet užmigdavo per porą minučių, dabar ilgai nesudėdavo bluosto. Negerai. Ji labiau mėgo savo sapnus nei mintis, bet būdraudama nesusilaikydavo nemąsčiusi. Naktis iš nakties stodavo prieš savo pačios teismą. Kas yra Margareta Juhanson? Kas ji tokia? Žmogysta, turinti gėdingų paslapčių. Intrigantė. Melagė. Veidmainė.

Tačiau ji nematė pasirinkimo: tiesiog žinojo, kad nemeluodama šiuose namuose neišgyventų. Jei pradėtų sakyti tiesą, jai baigtųsi taip, kaip tam įkyriam pudeliui, pernai Margotos nuneštam užmigdyti. Nors Margota tikriausiai neatiduotų jos veterinarui – būtų visiškai nestilinga, – tačiau garantuotai ją išsiųstų. Ir vien Dievui žinoti, pas kokius naujus įtėvius ji pakliūtų. Jau nekalbant apie naują mokyklą.

Juk iš tikrųjų Margota jai nebuvo atgrasi. Kartais ant jos supykdavo, bet dažniausiai tik gailėdavosi. Atrodydavo kiek apgailėtinai, kepėstuojanti amžinai suderintais, bet nuolatos vienodai prastai gulinčiais drabužiais. Ji niekada nerodydavo savo pačios plaukų: jei nebūdavo užsimovusi kurio nors iš sintetinių perukų – apsivyniodavo galvą frotiniu rankšluosčiu. Bet plika, regis, nebuvo, kartais iš turbano išlįsdavo keletas plonų kuokštelių. Tikriausiai tik nenorėjo rodyti savo plaukų, kaip ir kūno. Visada dėvėdavo korsetą, net po maudymosi chalatėliu, kai apsimesdavo minkšta moteryte, tingiai išsitiesusia ant sofos po putų vonios. Pernai vasarą ji vaikščiodavo su peruku, korsetu ir nailono kojinėmis net per trisdešimties laipsnių karštį. Kaip tik tada Margareta suprato, kad ji gėdijasi. Kitaip jai nereikėtų taip dangstytis.

Teta Elena nieko neslėpė ir vasarą niekada nenešiodavo kojinių. Atsisėsdavo sode ir ištiesdavo kojas prieš saulę nesijaudindama, kad balta oda išmarginta mėlynomis venų linijomis. Bet apie

tai Margareta negalvodavo, niekada negalvodavo apie tetą Eleną, likusi viena. Mokykloje arba sėdėdama kavinukėje su kitomis klasės mergaitėmis kartais pagalvodavo, bet niekada likusi viena. Kas dėl to kaltas? Kodėl taip atsitiko? Šito irgi nesvarstydavo.

Margotai nepatikdavo, kai ji prašnekdavo apie tetą Eleną. Dažniausiai Margareta negalėdavo išsiduoti esanti įvaikinta, Margota norėdavo žaisti, kad jos iš tikrųjų yra motina ir duktė. Iš pradžių ji norėjo, kad Margareta ją vadintų „mamute“, bet pastebėjusi, kaip nenatūraliai šis žodis skamba Margaretos lūpose, liovėsi reikalauti. Pasitenkino „Margota“. „Savaitės reviu“ buvo skaičiusi, kad daugelis šiuolaikiškų tėvų leidžią vaikams vadinti juos vardais. O gal „Moteryje“. Arba „Moterų pasaulyje“.

Savaitraščiai buvo vieninteliai Margotos draugai. Su jais ji leisdavo dienas Margaretai išėjus į mokyklą, o Henriui į firmą. Per pietus iš jos žodyno suprasdavai, koks žurnalas atėjo tą dieną. Jei „Švedų moterų žurnalas“, dažniausiai kartodavosi „žavinga“, jei „Moterų pasaulis“, viskas būdavo „prašmatnu“. Namuose atsiradus Margaretai, ji ėmė prenumeruoti ir „Iliustruotą žurnalą“ bei „Savaitės reviu“, taigi daugelį mėnesių pasaulis būdavo tai „neapsakomai akiplėšiškas“, tai „baisiai šaunus“.

Henris nematė nieko bloga, kad jo žmona gyvena svajonių pasaulyje. Kartais pakratęs galvą pareikšdavo, kad ji kvaiša, bet dažniausiai nekreipdavo dėmesio. Kai ji pareikalaudavo kelių šimtinių – ką darydavo kone kasdien, – atsegdavo piniginę ir linksmai burbtelėdavo apie moterėles ir jų beprotybes. Margareta įtarė, kad ir ją pačią Henris laiko viena iš Margotos beprotybių: brangia naujiems kailiniams ar originaliam kilimui prilygstančia užgaida, kažkokiu daiktu žmonai sudominti, kad ši per daug neišdyktų. Jis pats Margareta nė trupučiuko nesidomėjo, nė sekundės nebuvo jai įtėviu, vos ne vos pasisveikindavo. Juk galvodavo apie firmą, įmonę, kurią nuo paprastų stalių dirbtuvių iškėlė iki daugiau nei tris šimtus darbuotojų turinčio baldų fabriko. Žinoma, galėjo išlaikyti kvaištelėjusią žmoną ir išlepintą įdukrą, bet iš tikrųjų neturėjo laiko jomis domėtis. Išskyrus naktį, be abejo, kai iš Margitos, arba Margotos, kaip ši kvanka nūnai save vadina, – buvo tikimasi dalyko, kurį tik vieną moterys gerai išmano.

Ne. Šiuose namuose negalėjai išvengti melo. Margota už butą reikalavo pasitikėjimo, bet tik tam tikro. Margaretos užduotis buvo savaitraščių pasaulį paversti tikrove, užtat jai reikėjo prasimanyti idealių kavalierių ir apydorių meilės nuotykių. Ir, aišku, čia glūdėjo savotiškas Dievo teisingumas, logiška bausmė. Plepė turėjo išmokti tylėti, nebegalėjo taukšti, kas tik užeina ant seilės.

Ėmė šį bei tą nutuokti apie pasaulį, ko anksčiau visai neišmanė. Pavyzdžiui, kad viskas turi kainą ir kad niekas nedalijama veltui. Todėl dar bent metus, iki brandos egzamino, turėjo vaizduoti žaislą ir rengiamą lėlę. Jei įstengs šį egzaminą išlaikyti, nes pažymiais negalėjo itin girtis. Margota jaudinosi be reikalo, Margaretos mokslo pasiekimai neatbaidytų jaunikių.

Bet iš tikrųjų ji netroško jokių jaunikių. Net nenorėjo draugauti su berniukais. Kiekvieną berniuką mokyklos kieme gaubdavo slogus kūno ir geidulingumo kvapas, ir šis kvapas ją gąsdino. Tačiau nelengvai prieš juos atsilaikydavo. Per pertraukas stovėdama rūkalių langelyje, uoliai koketuodavo, svaidydavo į visas puses žybsinčius žvilgsnius ir gyvas replikas, bet jei kuris nors berniukas ją pačiupdavo, vikriai išslysdavo jam iš rankų. Ji norėjo kažko kito. Vyro. Milžiniško vyro, galinčio užtemdyti pusę dangaus...

Atsargiai atitraukė vieną smilių nuo ausies lezgelio. Ar jau viskas? Taip. Dabar Henris vėl knarkė, dabar ji galėjo atvirsti ant nugaros ir ištiesti už galvos ranką.

Judesys priminė skausmą papilvėje. Ji atsiduso: nieko negauni už dyką. O šitai yra vyro kaina. Milžiniško vyro, galinčio užtemdyti pusę dangaus.

André. Taip jį vadino, nors iš tikrųjų tai buvo jo pavardė. Neprisivertė vadinti jo Bertiliu, vardu, tinkamu kalikams ir bankininkams, bet neįmanomu meilužiui.

O jis buvo jos meilužis. Ji buvo septyniolikmetė, turinti tikrą meilužį.

Gerai nežinojo, ar dėl to gėdijasi, ar didžiuojasi. Liežuvaudama su draugėmis kokioje nors kavinukėje, staiga apie jį pagalvodavo ir akys pritvinkdavo ašarų nuo pažeminimo – senis! Viešpatie, ji iš tikrųjų susidėjo su seniu! – tačiau susitikus jį mokyklos koridoriu-

je, kraujas plūstelėdavo į skruostus ir turėdavo slėpti savo triumfą. Ten eina mano meilužis! Tai žino jis ir aš, bet niekas kitas pasaulyje.

Tačiau buvo puiku, kad jis dėsto kitose klasėse. Tik vieną sykį – jai tik atkakus į Norčiopingą – jis užšoko į jos klasę kaip pavaduotojas. Tuomet viskas ir prasidėjo, tą akimirką, kai nutrenkęs aptrintą seną portfelį ant mokytojo stalo, pareiškė:

– Sveiki, vaikėzai. Sėskit ir nekelkit triukšmo.

Kėdės subrūžavo į grindis, nuotaika klasėje ūmiai nušvito šypsenomis ir daugybe vilčių. Andrė. Juk žinoma, koks jis.

– Nauja mokinė? – paklausė ir pasižiūrėjo į sąrašą. – Margareta Juhanson. Kur tu?

Ji kilstelėjo ranką, jis atsistojo ir nutimpino tarp suolų, rankas giliai susikišęs į flanelinių kelnių kišenes. Buvo aukštas ir stiprus, tamsiais storais plaukais. Truputėlį panašus į tą amerikoną aktorių, kuo jis ten vardu... Diną Martiną. Žinoma. Hubertsonas irgi šiek tiek priminė Diną Martiną.

– Iš Motalos? Ar Motaloje nusimanoma apie geografiją?

Klasė sukikeno. Margaretai patiko, kikenimas buvo draugiškas ir rodantis susidomėjimą. Ji nusišypsojo.

– O kaipgi. Ir nemažai.

Jis atsisėdo ant jos suolo krašto, šlaunim vos per centimetrą nesiekdamas jos rankos.

– Sakai. Tuomet turbūt gali išvardyti Halando upes.

Klasė nusikvatojo. Margareta atitraukė ranką ir greitai pakartojo mintyse seną pradinės mokyklos balzgynę: *Laga vi, äta ni.* *

– Laganas, Viskanas, Etranas, Niskanas...

Nusirito griausmingas juokas. Margareta sumirksėjo ir susvyravo. Ar tikrai taip linksma? Andrė šypsodamas palaukė jos suole, kol nurimo paskutinis kiknojimas.

– Labai gerai, – pagyrė stodamasis. – Ypač Niskanas**.

– O! – šūktelėjo Margareta, pliaukštelėdama ranka sau per burną.

* Gaminame mes, valgote jūs. *(Šved.)*

** Turėjo būti Nisanas *(vert. past.)*.

Nuo tos dienos jis visada nusišypsodavo pamatęs ją prašmėžuojant koridoriuje. Ir Margareta jam nusišypsodavo, bet kaskart vis greičiau ir droviau. Tas žybsnis jo akyse... Tvirčiau prisispaudusi knygas prie krūtinės, paskubėdavo dingti iš akiračio.

– Ko paraudai? – klausdavo suolo draugė, jai įžengus į klasę.

– Paraudau? Ar aš?

– Ėė! Neapsimetinėk...

Svajojo apie jį visas vasaros atostogas, svajojo taip karštai, kad galiausiai pradėjo net naktimis sapnuoti. Bet sapnai būdavo keisti. Kasnakt jie grumdavosi mokyklos kieme švokšdami ir dūsuodami, aikčiodami ir dejuodami.

Bet ji visai nenorėjo grumtis su Andrė. Norėjo tik, kad jis ją pabučiuotų.

Jis budėjo per pirmuosius rudens semestro šokius. Ji buvo išrinkta į mokinių tarybą. Visiškai natūralu, kad jie tą vakarą keletą kartų pasišnekėjo, taip, jis net sugriebė jai už riešo, einančiai kažkur kitur. Ir kai ją išvedė, tai galima buvo laikyti savotišku mandagumu, parodytu mokinių tarybai: šokis su viena iš šeimininkių. Jei tai nebuvo pokštas, viena įprastinių Andrė intermedijų. Nes kai jis apkabino ją per liemenį, per visą gimnastikos salę perlėkė šypsena: žiū! Andrė šoka su Margareta!

Jis laikė ją tolokai, nespaudė ir neglamžė, kaip berniukai, bet tvirta ranka nuvedė per šokių aikštelę, neatitraukdamas žvilgsnio nuo jos akių. Jo akys susiaurėjo, kai jos pilvas nejučiom prisilietė prie jo papilvės, jis praskyrė lūpas ir blykstelėjo dantimis. Margaretai patiko, kad jis į ją žiūri, kad tvirtai laiko žvilgsniu, bet iš tikrųjų jos dėmesį labiau traukė jo plaštakos, kairė, susipynusi su jos pačios, dešinė, išskėsta jai ant nugaros. Jos išties buvo milžiniškos: rodės, kad ji visa sutilptų jo delne, kad galėtų ten susigūžti ir užmigti. Ji troško, kad jam kiltų noras ją pakelti, nusinešti didelėmis plaštakomis, prisispausti ir apsukti ratu.

Jis padėkojo jai už šokį vos palytėdamas skruostu jai skruostą, nusmelkta prisilietimo ji išsiblaškė ir neišgirdo, ką jis sukuždėjo.

– Atsiprašau, – pasakė nežiūrėdama į jį, tik spoksodama sau į ranką. Plaukai buvo pasistoję. Lyg ją krėstų šaltis.

Jis pasilenkė prie jos ir pakartojo:

– Tu esi kipšiukė. Ar ne?

Nutilus paskutinio šokio muzikai, jis apsivilko paltą, tarytum ruošdamasis išeiti, tačiau užsibuvo dar kone valandą, kol Margareta su kitais mokinių tarybos atstovais viską sutvarkė. Galiausiai atsistojo prie durų taip jas laikydamas, kad išeinantys mokiniai turėjo pralįsti jam pro pažastį.

Pagaliau liko tik Margareta. Ji stovėjo gimnastikos salės vidury susinėrusi rankas virš gaktos. Tikėjosi, kad atrodo dailiai, pirmąsyk gyvenime sąmoningai geidė būti pakankamai dailutė.

Jis atsirėmė į duris ir pažvelgė į ją.

– Eikš, – pakvietė.

Dabar šitai atsitiks, pamanė, statydama vieną koją prieš kitą. Dabar atsitiks. Tai realu.

Jis šaukėsi Dievo į ją įeidamas.

Paskui jie kartu perėjo mokyklos kiemą, jis priekyje, žirgliodamas plačiais žingsniais, ji klupčiodama ir pustekinė iš paskos. Automobilyje prieš pasukdamas starterio raktelį jis užsidegė cigaretę, nuo žiebtuvėlio šviesos ant jo veido ėmė šokinėti šešėliai.

– Kodėl nepasisakei, kad esi skaisti?

Ji gūžtelėjo ir siekė jo cigarečių pakelio.

– Ar skaudėjo?

Ji papurtė galvą. Neskaudėjo. Buvo malonu. Bet ne taip kaip jam: nė sekundės nejuto pagundos rikteleti ir pasišnekėti liežuviais. O dabar norėjo likti savo tyloje. Kol nekalbėjo, tebesijautė apgaubta, apglėbta, įsupta. Tai, kas įvyko, įvyko kitapus visų žodžių, ir kol ji tylėjo, dar galėjo justi jo odą, prigludusią prie savosios, kol nepraskyrė lūpų, galėjo išlaikyti burnoje jo skonį.

– Bet atsakyk! Ar suteikiau tau skausmo?

Ji uždėjo delną jam ant plaštakos, ūmiai panorusi prašnekti gestų kalba kaip kurtieji. Bet neturėjo jokio supratimo, ką jos pirštai tuomet pasakytų.

– Tasai šūdžius!

Apsiašarojusi Margareta įkiša studentišką kepuraitę atgal į popierinį krepšelį ir įgrūda spinton. Vis dar negali prisiminti Andrė be įtūžio. Jei jis čia būtų, skeltų jam antausį! Nors kam dabar skeltų? Lavonui. Arba tirtančiam seneliukui kokioje nors senelių prieglaudoje. Užtat bent gali jam palinkėti podagros. Arba kokios nors kitos iš tikrųjų skausmingos senatvinės negalės.

Jis ją išnaudojo. Žinoma, ji mielai puldavo jam į glėbį, žinoma, kartais įsmukdavo į mokytojų kambario drabužinę ir prikaišiodavo jo palto kišenes laiškučių, žinoma, ištisas popietes trainiodavosi mokyklos kieme, jo laukdama. Bet vis dėlto: ji neturėjo nė septyniolikos metų, kai jie ėmė santykiauti, o kiek buvo jam? Keturiasdešimt. Arba keturiasdešimt penkeri. Buvo trijų vaikų tėvas ir jos mokyklos mokytojas, žinojo, kad ji neturi tėvų ir yra įdukrinta, kad kramto nagus ir kartais serga skrandžio uždegimu. Galėjo suprasti, kad ji norėjo tik atkreipti į save dėmesį. O ką jis jai davė? Sparčiai apmokė Lolitos meno.

Nors šitai ji suprato tik sulaukusi daugiau nei keturiasdešimties. Daugiau nei dvidešimt metų blaškėsi gėdydamasi, kad jos seksualinis gyvenimas ne toks kaip kitų moterų, kad jis veik nesuprantamas ir paslaptingas, kad klaidžiojo išvirkščioje kitų žmonių santuokų pusėje, kad rėmėsi apgaule, melu ir veidmainyste. Ką gelbėjo tai, kad ji išsišiepdavo ir juokais pareikšdavo savo atspindžiui veidrodyje, jog blogos mergaitės ne pačios prasčiausios? Juk širdies gilumoje vis tiek gerai žinojo esanti bevertė. O sugadino ją

Andrė, įdiegęs mintį, kad jai būtina praskėsti kojas kaip atpildą už kiekvieną meilų žodį. Už švelnumą mokama seksu. Už susidomėjimą mokama seksu. Už teisę egzistuoti tokios kaip Margareta Juhanson moka seksu.

Jei Andrė būtų ją palikęs ramybėje, galimas daiktas, ji būtų susitikusi vienmetį berniuką, kokį nors akiniuotą gyvačiuką spuoguotu smakru ir prakaituotomis rankomis. Tuomet viskas būtų išvirtę kitaip. Jie būtų galėję mylėti vienas kitą užuot tik mylėjęsi. Būtų pykęsi ir taikęsi, miegoję vienas kito glėbyje, pasitikėję vienas kitu.

Ji užtrenkia spintos duris. Kaip ten sakė Mua Martinson? „Pasitikėti vyru? Tave reikėtų prilupti." Dabar paslėps raktą ir palįs po dušu. Ir užmirš, kad tikrai jį mylėjo, kad tikrai niekada nemylėjo kito vyro neprisimindama Andrė.

To šūdžiaus.

Lipant laiptais, suskamba telefonas, ji neryžtingai stabteli nežinodama, ar jai atsakyti ten, viršuje, ar apačioje. Bet kai apsisprendžia, jau vėlu, iš atsakiklio prieškambary apačioje pasigirsta formalus Kristinos balsas. Margareta ima leistis žemyn, galbūt skambina pati Kristina, tuomet galėtų išjungti aparatą ir atsakyti.

Ir, aišku, kalba jos sesuo, supranta jau iš pirmo skiemens. Bet ne ta. Kita sesuo.

– Prakeikta pasipūtėle, – veblena Birgita. – Kaip galima būti tokiai velniškai bjauriai niekšei, kad neduotum žmogui pinigų net nusipirkti paprastam autobuso bilietui? Ir kaip galima rašyti tokius dalykus, kaip parašei tame laiške? Ką? Kaip šitaip galima? Ar vieno šulo netekai? Bet pasisaugok, aš tikrai...

Margareta automatiškai pakelia ragelį, kiekviena kūno ląstele jusdama, kad pasigailės, bet vis tiek pakelia.

– Alio, – taria. – Birgita?

Stoja tyla.

– Margareta? – paklausia Birgita. – Ar čia Margareta?

– Taip.

– Viešpatie. Maniau, kad tu pragare pas lapius. Arba Afrikoje.

– Afrikoje?

– Taip. Juk esi dirbusi Afrikoje...

– Ne, ne. Lotynų Amerikoje. Ir tik tris mėnesius. Prieš daugelį metų.

– Tas pats šūdas. Ką veiki vėdarėlės namuose?

Turėtum žinoti, pamano Margareta. Bet nieko nesako. Staiga mažumėlę išsigąsta. *Gėda, gėda, kad niekas tavęs nenorėjo!*

– Užsukau pravažiuodama, – santūriai paaiškina, nors iš tikrųjų norėtų išpyškinti ką kita: „Ačiū už laišką ir nemiegotą naktį, brangi sesute. Bet neužmiršk, kad mudvi sėdime tame pačiame laive: ir tavęs niekas nenorėjo. Netgi tavo garbinamoji mamulytė."

– Ar turi automobilį?

– Taip, bet...

– Po velnių, kaip gerai. Brangioji, ar negalėtum atvažiuoti manęs pasiimti, esu visai įvaryta į kampą.

Gali vaizduotis, pamano Margareta, tuo pačiu metu girdėdama savo pačios žodžius:

– Palauk. Kur tu?

– Norčiopinge.

– Norčiopinge? Ką ten veiki?

– Na, ilga istorija. Aptarsime vėliau. Kiek reikia važiuoti į Norčiopingą? Valandą? Klausyk, po valandos lauksiu prie policijos nuovados...

– Palauk! – sušunka Margareta, bet per vėlai. Birgita jau padėjusi ragelį.

Ką daryti? Margareta bejėgiškai nusijuokia savo atspindžiui vonios kambario veidrodyje. Kaip pasielgtų gerai išauklėta moteris, jos seserį ištikus nelaimei?

Nesuktų dėl to sau galvos. Štai kaip pasielgtų.

Nuo šios minties pajunta šiokią tokią atsakomybę. Bet juk Birgita iš tikrųjų suaugusi, turėtų būti pasimokiusi, kad žmonių negalima visur siuntinėti. Ir jei užteko nuovokos nusibelsti į Norčiopingą, tikriausiai gali iš ten ir išsikrapštyti.

Matyt, pastaruoju metu Birgita praplėtė savo medžioklės plotus. Retkarčiais jos susisiekdavo, ir, rodos, pastarąjį dešimtmetį ji

dažniausiai laikydavosi Motaloje. Nors, antra vertus, tai gali būti viena įprastinių gudrybių. Juk Birgita nežino, kad Margareta informuota apie kai kurias jos išvykėles. Pavyzdžiui, į Vadsteną, padėti ant Kristinos rašomojo stalo prikakoto maišelio arba nukniaukti receptų knygelės. Ir į Hinsebergą keletui mėnesių. Bet važiuodama į gydymo įstaigą paprastai visada paskambina Margaretai pranešti džiugios naujienos. Mat dabar yra galutinai nusigėrusi ir nusikvaišinusi. Visiškai, beviltiškai.

Pirmaisiais metais po tetos Elenos insulto Birgita dažnai važinėdavo į Norčiopingą, Margareta jau tuomet šitai suprato. Pati buvo mačiusi ją Saltengene vieną vakarą, kai su Andrė važinėjo aplinkui ieškodami nuošalios automobilių aikštelės.

– Sustok! – šūktelėjo stverdama jam už rankos. Jis sustabdė automobilį tikrai nustebęs, bet paskui vėl iš lėto paleido variklį.

– Tik ne čia. Ar nežinai, kur esame?

Kaipgi. Ji žinojo. Tai buvo Norčiopingo lūšnynas, galbūt paskutinis lūšnynas Švedijoje. Čia žmonės dar eidavo tuštintis į išvietę lauke, o iš čiaupų bėgdavo tik šaltas vanduo, čia gyveno visuomenės posūniai, neįsileidžiami į tautos namus. Vakarais Saltengeno gatvėmis palengva riedėdavo spindintys automobiliai ir pro langus akylai dairydavosi nuo pernelyg tvarkingo gyvenimo bėgantys vyrai.

Birgita klasikine poza stovėjo po gatvės žibintu. Juk tikriausiai ji? Taip. Be jokios abejonės. Margareta atpažino net jos seną zomšos striukę. Vilkėjo ją prasegtą virš baltos palaidinės, aptempusios biustą. Birgita užaugo. Irgi užaugo.

– Palauk, – pakartojo Margareta. – Aš ją pažįstu...

– Ką? – paklausė Andrė, vėl stabdydamas automobilį. – Ar tą prie gatvės žibinto?

– Tai mano sesuo.

– Tu tikriausiai neturi sesers.

– Taip. Tam tikra prasme. Pavažiuok truputėlį atgal, noriu su ja pasikalbėti.

– Nieku gyvu, – atsakė Andrė. – Juk ji kekšė.

Dušo vanduo per šiltas, puiku, bet jis varo ją nuo koto, o mintis daro permatomas ir tuščias. Nepajėgia net išsimuiluoti, tik stovi atkišusi veidą. Gal reikėtų dėl eismo saugumo valandą ar dvi numigti prieš pasiimant automobilį ir leidžiantis į Stokholmą. Kažin, kiek kainuos dujų išmetimo sistema? Ir kiek jai dar likę algos? Tikriausiai ne itin daug. Šį mėnesį ji laikėsi to paties ekonominio principo kaip ir kitais mėnesiais: saugiausia švaistyti pinigus, kol jie neišsibaigė.

Ji apsisuka, pakelia plaukus ir paleidžia vandenį ant sprando. Nors pinigai jai nekelia rūpesčių. Tik šioje srityje visada jausdavosi saugi. Ji kaip šilkaverpis: jei siūlas baigiasi, reikia truputį priverpti. Gali sukurpti straipsnį apie šiaurės pašvaistę ar Saulės audras kokio nors vakarinio laikraščio sekmadieniniam priedui (žinoma, pasirašytą slapyvardžiu), tą yra dariusi ir anksčiau, arba įšokti keliomis valandoms į gimnaziją pavaduoti mokytojo. Visada viskas susitvarko. Be to, pusę pinigų už dujų išmetimo sistemą išspaus iš Klaso. Tai tik protinga. Jam iš to bus daugiau džiaugsmo nei jai. Kažin, ar jis skambino iš Sarajevo, ar žybsi atsakiklis ant nudruskintos komodos jo bute Sioderyje? Ji tikisi. Jai patinka išgirsti jo balsą per atsakiklį...

Staiga pro visas lengvas mintis šviysteli sunki: iš kur Birgita galėjo žinoti, kad Margareta vakar turėjo išdygti Vadstenoje? Juk šito net ji pati nežinojo. Iš kur galėjo žinoti, į kokias dirbtuves ji važiuos? Kaip galėjo slapstytis reikiamoje vietoje reikiamu laiku, kad paliktų laišką tą trumpą valandėlę, kai Margareta užėjo pasišnekėti su meistru?

Nesuvokiama. Paslaptis. Kodėl ji anksčiau apie tai nepagalvojo?

Vanduo staiga pasidaro šaltas kaip ledas. Margareta susiima rankomis krūtinę. Ją krečia šiurpas.

Margareta nemėgsta paslapčių. Bet turėjo išmokti su jomis susigyventi.

Ją rado Motalos skalbykloje, pačioje įprasčiausioje to meto skalbykloje. Ji buvo įrengta penkto dešimtmečio siaurajame daugiabučio namo gale, prie baltai dažytų jos durų leidosi cementiniai laiptai, o vidury durų smūksojo storo matinio stiklo langelis. Viduje prie vienos sienos stovėjo senoviškas puskubilis, o prie kitos – cilindrinė nerūdijančio plieno mašina. Grindys buvo išklotos koklinėmis plytelėmis, nuo čiaupo sienoje iki kanalizacijos angos it banguota gyvatė rangėsi raudona žarna. Visa tai ji žino, visa tai prisimena. Mat praėjus savaitei po brandos egzamino, pamelavusi atsiplėšė nuo Margotos ir ten nuvažiavo.

Buvo vasaros pradžia, bet jau labai šilta. Skalbyklos durys buvo atlapotos, kieme ant virvės ramiai plevėsavo paklodės, o kiek toliau smėlio dėžėje žaidė keli vaikai. Margareta palengva nulipo laiptais, atsistojo tarpdury ir dirstelėjo vidun. Garai liulėjo tarsi balta migla, iš pradžių ji įžiūrėjo tik savo šešėlį ant baltų koklinių grindų plytelių.

– Kokiu reikalu?

Iš miglos išniro moteris. Ji dėvėjo darbinį chalatą ir guminius, plaukus buvo apsisukusi šaliku, bet ne kaip turbanu, o kaip skarele. Buvo aukšta ir stora, kakta išmušta prakaito. Margareta atkišo ranką ir dėl visa pikta tūptelėjo. Moteris akimirką į ją žiurksojo, paskui, nusišluosčiusi į chalatą, padavė ranką.

– Kokiu reikalu? – pakartojo.

Margareta staiga neteko žado. Kaip jai paaiškinti?

– Norėčiau pasižiūrėti, – galiausiai pasakė.

– Pasižiūrėti? Į ką?

– Į skalbyklą.

Moteris suraukė kaktą ir įsisprendė.

– Pasižiūrėti į skalbyklą? Kas per kvailystės? Mauk iš čia!

– Bet...

Moteris suvasnojo rankomis.

– Na! Škac, mauk iš čia!

Margareta suklupo žengdama atatupsta, atsitrenkė į laiptus ir pargriuvo. Dar spėjo nusitverti turėklo, vis dėlto susitrenkė į laiptelį uodegikaulį. Jai taip skaudėjo, kad negalėjo susivaldyti: į akis plūstelėjo ašaros ir ji pravirko, garsiai ir gailiai kaip mažas vaikas. O pravirkusi nebegalėjo susilaikyti, staiga apraudojo visus ir viską: tetos Elenos insultą, negalintį jos mylėti Andrė, Kristinos baimes ir Birgitos nuodėmes, Margotą, tą vargšę, ir visus jos sudergintus drabužius. Bet labiausiai apraudojo save: kad yra tokia vieniša pasaulyje ir kad jos net į skalbyklą neįsileido.

Moteris atrodė išsigandusi.

– Ar taip smarkiai užsigavai?

Margareta atgręžė į ją veidą ir išsniaukrojo:

– Juk norėjau tik pasižiūrėti. Į skalbyklą. Nes ten mane rado...

– Tave rado? Ar tai tu? Rastinukė?

Ji buvo vardu Gunhilda ir šešiasdešimtmetė. Dabar našlavo, bet vis dar gyveno dviejų kambarių bute, į kurį juodu su Eskiliu įsikėlė po karo. Svirduliuodama tarp indų plovimo stalelio ir virtuvės stalo, ji patiekė kavos, bandelių ir septynių rūšių sausainių. Tegul dabar Margareta malonėja paragauti to, ką įstengia pasiūlyti šis nedidelis namų ūkis. Kaip smagu ją čia priimti, ji dažnai svarstydavo, kaip susiklostė mergaitės gyvenimas.

Gunhilda ne pati ją rado, o Svensonas, sargas, bet jis jau seniai miręs. Tačiau Margareta iš tikrųjų yra gulėjusi ant tachtos ten, kambaryje, Svensonas ją čia atnešė, nes Gunhilda su Eski-

liu vieninteliai visame name turėjo telefoną. Bet užsibuvo neilgai. Po penkiolikos minučių atvyko policija, ir jau po valandos prisistatė moteris iš vaikų globos komisijos. Ji atsinešė buteliuką su žinduku bei švarių palučių – ir labai gerai, nes Margareta siaubingai rėkė.

– Kaip buvau aprengta?

– Iš tikrųjų išvis nebuvai aprengta. Ji įsuko tave į skudurą, vieną senų mano rankšluosčių, paliktų skalbykloje. Virkštelė buvo nenukirpta, atrodė labai keistai... Bet ji tave nuprausė, nebuvai nei kruvina, nei sulipusi.

Margareta pasimirkė į kavą trečią sausainį ir sukaupė jėgas svarbiausiam klausimui.

– Ar žinai, kas ji tokia?

Gunhilda vėl sudribo ant kėdės ir susikryžiavo rankas ant išsipūtusio pilvo. Virtuvė buvo šešėlyje, oras vėsesnis nei lauke, tačiau ant baltos jos kaktos vis dar spindėjo keli prakaito lašeliai.

– O ne, nežinau. Tikrai ne.

Margareta nudelbė akis į puodelį, kavoje plaukiojo trupiniai.

– Bet ką manei? Ar galėjai ką nors įtarti šiuose namuose?

– Ne, – atsakė Gunhilda. – Aišku, sklido gandai, negaliu to paneigti, bet ne apie šio namo gyventojas...

– Atvirai kalbant?

Gunhilda, rodos, suprato klausimo svarbą, įsisiurbė Margaretai į akis ir nė kiek neslėpdama uždėjo plaštakas ant virtuvės stalo.

– Taip, – atsakė. – Atvirai kalbant.

Valandėlę stojo tyla. Prie indų plovimo stalelio lašnojo čiaupas: tai priminė širdies tvinksnius, rodės, jog vogčiomis jų klausydamasis ir sulaikęs kvapą stovi kažkoks žmogus, žmogus, kuriam vis dėlto nepavyksta nuslėpti širdies plakimo. Margareta pamaišė šaukštuku puodelį, pakrapštė jo dugną, kad negirdėtų to ritmiško dunksėjimo.

– Ar ji mane pagimdė skalbykloje?

Gunhilda atrodė nukankinta.

– Nežinau, to niekas nežinojo... Juk galėjo taip padaryti, o paskui nuplauti žymes. Šiaip ar taip, grindys buvo šlapios, nes

Svensonas didįjį kambarį smarkiai pripėdavo. Paskui turėjau vaškuoti grindis.

Ūmiai Margareta išvydo jį priešais save: smulkų vyruką mėlynu kombinezonu, stovintį vidury Gunhildos bendrojo kambario. Iš kur ji žinojo, kad jis buvo smulkus? Taip. Šitai ji žinojo. Bet daugiau nieko, net neprisiminė, iš kurios pusės švietė saulė: į virtuvę ar į kambarį.

– Kada tai atsitiko?

– Iš ryto. Eskilis buvo ką tik išėjęs į darbą.

– Kaip ji pateko skalbyklon?

Gunhilda, bekandanti sausainį, suabejojo, padėjo jį ant gėlėtos lėkštelės.

– Na, ir šito nežinau. Bet galbūt rašyta kokiame nors laikraštyje... Kokia aš kvailė, juk visai užmiršau iškarpų albumą! Imk dar vieną sausainį, eisiu paieškoti.

Margareta tamsioje virtuvėje liko viena, langas buvo pravertas į kiemą, o jame žaidė vaikai. Kaitroje jų balsai atrodė vėsūs, vėsūs ir balti it žaibas. Čiaupas lašėjo.

– Štai!

Gunhilda įkrypavo virtuvėn apglėbusi iškarpų albumą, apvalia ranka nubraukė nuo klijuotės trupinius ir prieš sėsdamasi prisitraukė kėdę arčiau Margaretos.

– Dabar pažiūrėsim, – tarė atversdama didelį rudą albumą. – Tai Eskilio iškarpų albumas, taigi daugiausia apie futbolą. Jis buvo Jostos Liofgreno mokyklos draugas.

Margareta linktelėjo. Juk ji augo Motaloje ir negalėjo nežinoti, kas per vienas buvo Josta Liofgrenas. Net teta Elena jį pažinojo. Gunhilda greitai pravertė pasakojimus apie jo kelią į šalies rinktinę.

– Štai, – pagaliau tarė ir putniu smilium bakstelėjo į antraštę: NAUJAGIMĖ MERGAITĖ, RASTA SKALBYKLOJE.

Margaretai niekada neateidavo į galvą, kad apie ją galėjo rašyti laikraščiuose, bet dabar pamatė, kad ji iš tikrųjų buvo didelė naujiena, nors ir ne tokia didelė kaip Motalos futbolininkų laimėjimai Švedijos pirmenybėse. „Expressen" įdėjo pirmą jos nuotrauką: rimtas kūdikis, spoksantis į kamerą. Antraštė

skambėjo: MAMA, KUR TU? „Kvälls-Posten" laikėsi to paties stiliaus. Margareta susigėdijusi išsiviepė ir nusuko akis. „Östgöta-Correspondenten", „Motala Tidning" ir „Dagens Nyheter" buvo išrankesni ir ne tokie jausmingi, nors irgi prirašė metrines paklodes.

Valandėlę ji abejingai pavartė albumą, permesdama akimis antraštes, bet iš tikrųjų nieko neskaitydama. Staiga pasigailėjo atėjusi. Nei Gunhildos iškarpų albume, nei jos skalbykloje atsakymo nebuvo. Vis dėlto galiausiai trumparegiškai prisikišo prie vienos nuotraukos. Sargas Vilhelmas Svensonas iš tikrųjų buvo smulkus žmogeliukas. Akimirką šnerves pakuteno jo kvapas. Tabako ir vasarinio prakaito.

Vangiais judesiais Gunhilda įpylė po antrą puodelį kavos, regis, irgi susyk pavargusi. Galbūt šį pasimatymą ir ji kitaip vaizdavosi.

– Turi pabandyti jai atleisti, – pasakė. – Ji negalėjo pasirinkti. Dabar kitaip, bet tuo metu neištekėjus pagimdyti vaiką buvo gėda. Didelė gėda.

Pasukiojusi šaukštuką puodelyje ir akimirką pasižiūrėjusi į sūkuriuojančią kavą, pakartojo:

– Labai didelė gėda...

Pratęsusi kelionę, Margareta važiuodama truputėlį subblogavo, nuo visų Gunhildos sausainių pūtė pilvą, lygumas slėgė karštis, pro atvirus langus skverbėsi ir ją pykino išmetamosios autobuso dujos.

Teta Elena nustebo jai pasirodžius. Padavė sveikąją ranką ir nusišypsojo kreiva šypsena. Dabar ji galėjo kalbėti, nors iš lėto ir neaiškiai, bet užuot stengusis daugiau pasakyti, parodydavo, ko nori, kūnu ir gestais. Dabar ji perbraukė ranka kaktą. Ją kankino karštis.

Pasivaikščioti su teta Elena po Vadsteną buvo nauja patirtis. Gyvenant pas Margotą, Margaretai tik porą kartų pavyko melu išsiprašyti pinigų bilietams bei laisvą sekmadienį, ir abu kartus buvo pasnigę. Bet dabar vežimėlis lengvai riedėjo šaligatviu, jos galėjo toli nusigauti, kur kas toliau, nei Margareta iš pra-

džių tikėjosi. Palengva jos klaidžiojo gatvėmis. Margareta lygiais laiko tarpais sustodavo prie rankdarbių krautuvių vitrinų, teta Elena palinkdavo į priekį ir apžiūrėdavo nėrinius, paskui lengvai atsidusdavo ir bejėgiškai mosteiėdavo paslankiąja ranka. Aplink jas tyliai ilsėjosi miestas, taip tyliai, kad Margareta nejučia nuleido balsą ir ėmė šnekėti beveik pašnibždomis, lyg teta Elena vežimėlyje miegotų ir jos negalėtum žadinti. Tačiau jos kalbėjo tik apie paviršutinius dalykus, apie šilumą, Hubertsoną ir apie tai, kad Kristina vėl ruošiasi į Vadsteną. Ji ir šiemet vasarą gavusi darbą ligoninėje ir po savaitės atvažiuosianti iš Lundo.

Prieplaukos parkas buvo bemaž tuščias, turistai dar nepasirodę. Šešėliai po aukštais medžiais švelnūs ir žali, neseniai nupjautoje žolėje kur ne kur žybsėjo saulės zuikučiai, o parko pakrašty šešėlyje rymojo pilis. Margareta nuspaudė tetos Elenos vežimėlio stabdį ir atsisėdo ant parko suolo. Jos ilgokai sėdėjo žiūrėdamos į Veterną, traukė šviežiai nupjautos žolės kvapą ir tyliai klausėsi žuvėdrų klyksmo.

– Šiandien buvau Motaloje, – pagaliau tarė Margareta. – Toje skalbykloje.

Teta Elena pasuko galvą ir pasižiūrėjo į Margaretą, bet ši vis dar neatitraukė akių nuo vandens. Jos mintys nuklydo, kaip atsitikdavo visada, jei turėdavo papasakoti ką nors svarbaus. Man visada atrodydavo tik mitas, kad vanduo gali būti mėlynas. Juk dažniausiai jis pilkas. Bet šiandien iš tikrųjų mėlynas. Tamsiai mėlynas.

– Kaip keista, – kalbėjo toliau. – Kai gyvenome Motaloje, niekada nenorėjau ten nueiti. Juk žinojau, kokioje gatvėje ir kokiame name tai nutiko, bet tarytum netikėjau. Buvo nerealu. Rodės, kone lengviau patikėti, kad tu iš tikrųjų radai mane vyšnioje.

Teta Elena šyptelėjo, Margareta nuleido akis ir pasižiūrėjo į rankas.

– Bet ar žinai, ką iš tikrųjų maniau būdama mažytė? Maniau, kad tu esi tikroji mano mama, tik slepi.

Teta Elena atkišo ranką, Margareta ją sugriebė.

– Man taip atrodė. Ir tuomet nereikėdavo galvoti apie tą kitą, juk jos nebuvo. Tik atvykusi į Norčiopingą ėmiau apie ją galvoti, tik tada supratau, kad tu iš tikrųjų kalbėjai teisybę. Kad esu rastinukė ir našlaitė.

Teta Elena spustelėjo jai ranką, bet Margareta ją ištraukė ir ėmė raustis rankinėje. Įsikišo tarp lūpų cigaretę, mažumėlę palinko į priekį ir, skubiai dirstelėjusi per petį, užsidegė.

– Margota numirtų mane pamačiusi, – pasakė išpūtusi dūmus. – Geros mergaitės lauke nerūko...

Teta Elena gūžtelėjo pečiais, nusigręžė į Veterną ir žvilgsniu nulydėjo žuvėdrą, nėrusią į spindintį vandenį, o po sekundės vėl pakilusią į dangų su žvilgančia it sidabro papuošalas žuvimi snape.

– Kodėl ji mane pametė? – staiga paklausė Margareta ir nusviedė pusiau nurūkytą cigaretę. – Ar žinai? Ar žinai, kaip ryžtamasi pamesti naujagimį?

Teta Elena neatsakė, sustingusi sėdėjo vežimėlyje ir sekė akimis paukštį.

– Ne, – tarė Margareta ir atsiduso. – Be abejo, nežinai.

Fizika jai tapo paguoda. Kur kas geresne paguoda nei archeologija.

Tai žmogiškiausia iš visų keblių padėčių, manė ji pirmaisiais fizikos studijų metais. Mes nieko nežinome apie savo kilmę. Dievas paliko mus skalbykloje ir paspruko.

Ji nebuvo tokia kvaila, kad pasakytų tai garsiai. Labai greitai suprato, kad gamtos mokslų konvencijos reikalauja tam tikro santūrumo tiek mikro, tiek makrokosmoso atžvilgiu. Negalėjai gilintis į egzistencines šio mokslų mokslo puses, kol tavęs nepaskelbė genijum, iš paprastų nereikšmingų fizikėlių reikalauta minčių, žodžių ir veiksmų santūrumo. Kitaip grėsė pavojus, kad tave nukreips į filosofijos arba – šiurpi mintis! – į teologijos fakultetą. Ir ši taisyklė tebegalioja. Vidutinių gabumų fizikos doktorantui pasaulio pakrašty nevalia mąstyti apie Dievą, tai dera tik tokiems kaip Albertas Einšteinas ir Stefenas Hokingas. Ir vargu ar net jiems. Hokingas su Dievu santykiauja pernelyg išdidžiai ir pagyrūniškai, kad žadintų tikrą kolegų pagarbą, o

Albertas Einšteinas kai kuriais pareiškimais iškyla kaip įspėjamas pavyzdys.

„Dievas nelošia kauliukais“, – tvirtina jis. Bet, žinoma, lošia. Jei Dievas yra, jis akivaizdžiai mėto kauliukus: tai įrodė kvantinė fizika. Materija nuolatos dvejoja, neapsisprendžia, ar yra sudaryta iš bangų, ar iš dalelių, šitai sprendžia tik stebėtojo akis. Be to, kai kurios dalelės geba tuo pačiu metu būti keliose vietose, kas savo ruožtu liudytų, kad daugybės pasaulių teorija iš tikrųjų yra teisinga. Tai reiškia – kiek supaprastintai, – jog dalelių gebėjimas tuo pačiu metu būti keliose vietose yra aplinkybė, leidžianti spėti, kad tikrovė visą laiką skaidoma, kad pasaulis dalydamasis dauginasi.

Dievas šaiposi iš mūsų, kartais galvoja Margareta. Žaidžia mumis ir mus erzina. Bet mes aptikome jo pėdsakus, nieko nepadės ir mistifikacijos, kurių jis prikaišiojo mūsų kelyje. Mes išskvarbysime jo kūrinį iki smulkiausių detalių, surasime pradingusią antimaterijos dalį, nepamesdami nė mažiausio pozitrono, apskaičiuosime tikrą neutrinų sunkį, nes laikyti juos neturint masės yra tik pasišaipymas iš mūsų pastangų apskaičiuoti visatos svorį, uždarysim Higo daleles į skardinę ir tyčiosimės jomis barškindami. Jis mūsų neapgaus.

Bet tokias mintis ji pasilaiko: dieną klusniai stebeilija į kompiuterį ir užsiima magnetinėmis audromis. Šią tikrovės dalį gali aprėpti tiek jausmais, tiek protu. Apie kitą dalį – paslaptis – nešneka.

Tačiau tyliai svarsto, ar kitų fizikų galvos pakankamai stiprios, kad suvoktų, o ne tik matematiškai aprašinėtų tikrovę. Pavyzdžiui, ketvirtąją gamtos jėgą. Visuotinę trauką. Kaip ir visi kiti, Margareta žino, kaip ji aprašoma ir apskaičiuojama, bet nežino, kas yra iš tikrųjų. Bet, antra vertus, ne ji viena. Greičiausiai iš tikrųjų niekas nesupranta, kas yra visuotinė trauka. Tačiau, regis, tik ji viena apie tai mąsto. Kartais per pietus apsidairo Kirunos kosmoso fizikos instituto valgykloje ir pamano: dabar šitai padarysiu, dabar atsistosiu ir paklausiu. Vaizduojasi būsimą sceną, kaip kiti paleidžia iš rankų įrankius ir liaujasi valgę, kaip nuščiūva valgykla.

– Na, – pasakys. – Atleiskit, kad kliudau jums valgyti, bet ar dar kam nors, be manęs, atrodo, kad visuotinė trauka yra Dievas? Ar bent jau Dievo rankos?

Taip, ačiū. Gerai įsivaizduoja, kas nutiktų vėliau: kaip pavargęs kolega čiuptų jai už apykaklės ir kelnių sėdynės ir šveistų į pusnį. Margaretos Juhanson finalas. Tuomet apsigynus disertaciją nebegautų nuolatinės tyrinėtojo tarnybos. Jei išvis gintų disertaciją. Veikiausiai būtų skubiai nuvežta į ūminį psichiatrinės skyrių.

Tad Margareta ir toliau geraširdiškai sėdi ant valgyklos kėdės, geria liesą pieną ir kramsnoja jautienos maltinį. Tik retkarčiais akimirką užsimerkia ir atsiduoda ilgesiui. Ji norėtų ką nors turėti. Draugą. Vaiką. Seserį. Ką nors, su kuo galėtų kartu svarstyti.

Ji negaišta laiko susiieškoti chalatui, apsisukusi kūną tik maudymosi rankšluosčiu, drebėdama nuskuba žemyn laiptais į paltų drabužinę ir šlapia ranka ima raustis skrandutės kišenėje. Kvitas susiglamžė, bet ne taip baisiai, kad negalėtų perskaityti telefono numerio. Surenka jį, kalendama dantimis, vis dėlto jai pavyksta prašnekti tvirtu balsu.

– Alio, – kreipiasi. – Vakar aš palikau „Fiat". Ar gatavas? Puiku. Po dešimties minučių būsiu.

Kur telefonų knyga? Ji trauko ir rausia senos komodos stalčius. Velnias. Čia šimtai šilkinių kaklaskarių ir kašmyro šalikų, bet nė vienos telefonų knygos. Turės skambinti į informaciją. Jai reikia dviejų numerių. Taksi. Ir Kristinos slaugos centro.

Paskui užpluošia viršun trim šuoliais, nori kuo greičiau apsirengti ir išsidanginti iš šio beprotnamio.

Kristina tokia pat beprotė kaip ir jos mama. Be jokios abejonės.

Greitai susimetusi daiktus ir užtraukusi lagamino užtrauktuką, ji atsikvepia. Balsas turi būti ramus ir abejingas, kai šnekėsis su Kristina, reikia jai padėkoti ir atsisveikinti be jokios įtampos, tarytum ir toliau nieko nenujaustų ir nė trupučio nesuprastų.

– Ar galima daktarę Vulf?

– Jos nėra, – atsako pavargęs balsas. – Sujungsiu su slauge.

Nėra? O jei ji išėjo namo?

– Seselė Helena!

Energinga narsuolė.

– Norėčiau pasikalbėti su Kristina Vulf, bet jos, matyt, nėra.

– Deja. Ar galėčiau padėti? Ar norėtum užsirašyti?

– Ne, visai ne. Aš jos sesuo, buvau jos aplankyti ir norėjau tik padėkoti ir atsisveikinti prieš išvažiuodama.

Seselės Helenos tonas mažumėlę sušvelnėja ir ji prašnenka širdingiau.

– Štai kaip. Taip, tuomet gaila, kad Kristinos nėra... Supranti, ji išbėgo į ligoninę.

– Gal perduotum, kad jai skambinau? Ir pasakyk, kad duosiu žinią iš Stokholmo.

– Gerai, viską padarysiu.

Baigdama pokalbį Margareta staiga prisimena:

– Hubertsonas turbūt irgi dirba slaugos centre? Ar dabar jis ten?

Seselė Helena krenkšteli.

– Taip, deja, jis šiuo metu taip pat negali kalbėti telefonu.

– Bet gal malonėtum ir jam perduoti linkėjimų! Mes nesimatėm daug metų, bet, manau, jis mane prisimena. Margaretą. Kristinos jaunesniąją seserį.

Helena akivaizdžiai susidomi.

– Tai judvi su Kristina ir anksčiau pažinojote Hubertsoną?

Margareta šypteli. Kaip paprastai, nei Kristina, nei Hubertsonas neišsidavė kitiems slaugos centro darbuotojams, kaip gerai iš tikrųjų vienas kitą pažįsta. Bet galėdama prakiurdyti jų apgailėtiną paslaptėlę, ji tai mielai padaro.

– Žinoma. Jis daugelį metų buvo mūsų nuomininkas...

– Tik pamanyk, – svajingai taria Helena.

Margareta kuo pareigingiausiai paslepia virtuvinių durų raktą Kristinos dūdkriauklėje ir išeina į šaligatvį. Ji linkusi palaukti taksi lauke, jei kartais šeimininkei šautų į galvą parsirasti.

Tikra pamišėlė. Skystagalvė. Visiškai nusekusiomis smegenimis.

Greičiausiai Birgita niekada nepadėjo ant jos rašomojo stalo jokių šūdų. Galbūt ir Kristinos receptų knygelės nepavogė... Juk jai tikrai neužtektų pinigų, drausmingumo ir ryžto, kad atliktų

tokią sudėtingą operaciją, sumanytą pakenkti Margaretai. O Kristinai užtektų.

Šiam žaidimėliui ji turėjo skirti be galo daug laiko. Pirmiausia jai reikėjo pasiteirauti apie Margaretos kelionę į Geteborgą, paskui ten nuvažiuoti vien tam, kad galėtų ją sekioti ir laukti tinkamo momento. O kai Margareta sustojo išgerti kavos ir pasidairyti prie „Auksinės ūdros", ji, matyt, palindo po automobiliu ir gudriai paknebinėjo išmetamąją dujų sistemą...

Nuo šios minties Margareta atsitokėjusi santūriai prunkšteli. Juk tai juokinga! Argi galėjo Kristina, apsitaisiusi milo pelerina ir rūpestingai sulaidytu šilkiniu šaliku iš „Hermio" parduotuvės, pasidėti rankinuką ant automobilių aikštelės asfalto, argi galėjo kniūbsčia palįsti po automobiliu, argi galėjo su didžiausiu vargu apsiversti ant nugaros ir pradėti ardyti apatinę sankabą...

Nesąmonė. Taip negalėjo atsitikti. Jau vien todėl, kad tuomet Kristina būtų susitepusi rankas. O Kristinai nepakenčiamai nemalonu susitepti rankas. Ji nuo to suserga. Tikrąja žodžio prasme. Susivemia.

Galbūt ji pati kraustosi iš proto.

Niekai. Šiaip ar taip, ji nori išvažiuoti. Kiek galima greičiau.

Pasitikėjimas. Pasikliovimas. Viltis. Lūkestis. Saugumas. Apsauga. Ramybė. Žodžiai.

Galbūt jie ką nors reiškia kitame pasaulyje.

Jei ji būtų buvusi protingesnė šešiolikmetė – ar apskritai protingesnis žmogus, – šito niekada nebūtų įvykę. Jei būtų mokėjusi pažaboti savo nerimą, jei būtų susipratusi patylėti, jei nebūtų pravėrusi tos telefono būdelės durų, viskas būtų susiklostę, kaip buvo numatyta.

Teta Elena dar ir šiandien gyventų savo namuose Motaloje. Galbūt kas savaitę kelioms valandoms jai reikėtų pagalbininkės, ir kas tuomet ateitų, jei ne Birgita. Nes Birgita, be abejo, būtų apsiraminusi: baigiantis paauglystei, būtų susitikusi kokį nors Bilą, Laifą ar Kenetą, patikimą dirbtuvių meistrą, automobilių mechaniką arba statybininką. Ir, susilaukusi su juo dviejų vaikų – aišku,

berniukų, kitaip Birgitos atveju negalėjo būti, – į fabriką daugiau nebūtų grįžusi. Keletą metų būtų sėdėjusi namie trijų kambarių bute, šluosčiusi vaikams nosis ir virusi košes, sielvartavusi dėl savo motinos ir iliuzijų, ilsėjusis ir kaupusi jėgas, o Bilas, Laifas arba Kenetas kaip galėdami dažniau būtų dirbę viršvalandžius, stengdamiesi sukrapštyti pinigų pradiniam įnašui už tą mažytį namelį, apie kurį abu būtų svajoję. O nusipirkus namelį, Birgita būtų pradėjusi dirbti socialine darbuotoja – aišku, ne visą darbo dieną, – kad padėtų sumokėti eilinius įnašus. Jos nugara būtų atsitiesusi ir sena gėda išnykusi, rami ir šypsodama dabar ji važinėtųsi dviračiu Motalos gatvėmis, kaip kažkada teta Elena. Štai dviračiu atšvilpia Birgita Fredrikson (ar kaip ji dabar vadintųsi)! Garbingo darbininko garbinga žmona. Niekuo neišsiskirianti moteris.

Ir jei teta Elena kada nors būtų sunegalavusi – juk, šiaip ar taip, dabar jai būtų per aštuoniasdešimt, – Birgita būtų paskambinusi savo vyresnei seseriai Kristinai. Gydytojai. Ir Kristina po darbo dienos sėstų į savo nedidelį automobilį ir parvažiuotų pas tetą Eleną, pamatuotų jai kraujospūdį, pareguliuotų vaistus ir patartų nesijaudinti. Bet jai išėjus teta Elena, žinoma, skambintų Margaretai ir kiek maištingai imtų bambėti: ji vis tiek važiuosianti į metinį pensininkų sąjungos susitikimą, kad ir ką sakytų Kristina! O Margareta nusijuoktų ir linksmai pritartų tokiam revoliucingam požiūriui.

O per Kalėdas jos visos susirinktų tetos Elenos namuose. Birgita ateitų su savo Bilu, Laifu ar Kenetu ir sūnumis, dviem milžiniškais jaunuoliais plaštakomis sulig klozeto dangčiais ir besijuokiančiomis akimis. Jie apkabintų savo putnią mamą ir nesmarkiai spustelėtų, vadintų tetą Eleną močiute ir stulbintų ją dėstydami keistas technines detales, su kuriomis jie susiduria dirbtuvėje būdami be galo reikalingi darbuotojai. Birgitos berniukai turėtų būti saugūs, apginti nuo šių laikų nedarbo išsilavinimu, įmonė be jų paprasčiausiai neišsiverstų.

Kaip ir kadaise, jos būtų priverstos jaunimui padengti atskirą staliuką tetos Elenos valgomajame, ir iš vienos jo pusės sėdėtų Birgitos berniukai, iš kitos – be abejo, Kristinos mergaitės Osa su Tu-

ve, mat nors Kristinos profesorius ir turi keistybių, Margareta niekada nenorėtų išbraukti jo ir jo vaikų iš Kristinos gyvenimo. O trumpajame staliuko gale atsirastų vietos penktam vaikui. Jos pačios.

Tai būtų berniukas, kurį ji matė Limos vaikų namuose. Per Margaretą ir jos sūnų teta Elena taptų nesibaigiančios betėvių giminės senmote, vaikų, kurie karta iš kartos išskėstom rankom priglaustų kitus pamestinukus. Bet jis pats tuo metu dar tikrai nebūtų mažiausias pamestinukas. Sėdėtų ten – dailus variaspalvis indėnas, paslaptingas kaip Anderseno pasaka, – prie tetos Elenos kalėdinio stalo ir stebėtų savo pusbrolius siauromis juodomis akimis, nuolatos truputį šypsodamas po išoriniu rimtumu. O pačiame pietų viduryje sugautų Margaretos žvilgsnį, pakeltų savo kalėdinių vaisvandenių taurę ir palinkėtų: „*Por la vida,* motin!“ Ir Margareta šypsodama pati pakeltų taurę ir su juo susidaužtų. *Por la vida!* Už gyvenimą, už pasitikėjimą ir paguodą, viešpataujančius tetos Elenos namuose.

Taksi nesiskubina, Margareta sudrimba ant Postindustrinio Rojaus laiptų ir pasiremia smakrą. Ko man stinga? – svarsto. Ko mums visoms trims stinga? Kodėl visada esame pasirengusios kuo blogiausiai viena apie kitą manyti? Kaip tapome tokios šėtoniškai klastingos ir įtarios?

O turėjo būti kitaip. Juk augome ramiais laikais, laikais, kai kiekvienas saulėtekis buvo pergalė prieš vakarykščią dieną. Visos blogybės jau įvykusios, praeitis iškentėta, ištverta ir pergyventa, nūnai laukia vien begalinė eilė auštančių šviesių dienų... Juk šitai buvo žinoma. Visiems žinoma.

Bet galbūt viltis visada tėra naivumas, ir galbūt teisūs pasaulį užvaldę cinikai, tvirtinantys, kad nuo naivumo neatsiejama bukaprotystė. Mat nors Margareta buvo naivi mergaitė, gerai prisitaikiusi prie naivių laikų, to neužtenka norint ją apibūdinti tą akimirką, kai ji pravėrė telefono būdelės duris Kristinai. Ji buvo ir bukaprotė. Paikšė. Bemaž debilė.

Bet ne, ji nebuvo tik naivi. Be abejo, jau tada žinojo, kad pasaulis pilnas šešėlių. Kai kurie iš jų šmėkštelėdavo būties pa-

kraštų ir pranykdavo, kaip jos pačios ir Birgitos mamos, kiti grėsmingai laukė savo laiko, kaip kad Kristinos mama. Kartais šešėliai pasirodydavo net tetos Elenos veide. Manydama, kad niekas nemato, ji susmukdavo prie virtuvės stalo ir įkniaubdavo veidą į rankas, o kai vėl atidengdavo, šis būdavo nudryžuotas iš nosies tekančio kraujo ir ašarų.

Ir šešėlių būdavo ne tik tetos Elenos namuose. Viena mergaitė klasėje išgąstingai blizgančiomis akimis papasakojo apie vietą, kuri vadinosi Aušvicas, kur jos mama dvi paras gulėjusi prie dujų kameros laukdama mirties, kol kažkas baltu autobusu ją išgelbėjęs. O Susanė, kita klasės draugė, vieną popietę pravėrė šeimos baltinių spintą ir ištraukė paslaptį, pakištą po baltų užvalkalų šūsnim. Tai buvo nuotrauka. Nufotografuota maža užsimerkusi mergytė per galvą užvelkamu angoros megztuku.

– Tai mano sesuo, – sušnabždėjo Susanė. – Ji vardu Deizė.

Akimirką Margareta stebėjo mergaitę nuotraukoje, paskui irgi šnabždomis paklausė:

– Kodėl ji užsimerkusi?

– Akla.

Margareta krūptelėjo ir ėmė ieškoti paguodos žodžių.

– Vis dėlto ji daili. Baisiai daili.

– Anksčiau. Dabar ne, – sušnabždėjo Susanė ir vėl pakišo nuotrauką po užvalkalais. – Ji serga galvos smegenų vandene.

– Kas tai?

– Galva vis auga ir auga, ji pilna vandens... Mes aplankėme ją prieš trejus metus, ir tuomet galva buvo milžiniška... Kaip balionas. Ji negalėjo atsisėsti, galva buvo per sunki.

– Ar jai niekada neleidžiama parvažiuoti namo?

Susanė uždarė baltinių spintos duris ir užrakino. Staiga prašneko įprastu balsu, tarytum uždarius spintą nebebūtų prasmės šnabždėti. Juk jos vienos, Susanės mama su tėte išėję, o daugiau seserų ir brolių ji neturi.

– Ne. Neįmanoma. Mes jos net nebelankome.

– Kodėl?

– Ji labai rėkia. Mums išvažiavus rėkia keletą dienų.

Paskui Margareta parvažiavo tiesiai namo ir, nutrenkusi dviratį ant sodo tako, puolė į vidų. Teta Elena ją apibarė, bet, Margaretai papasakojus apie Deizę, nutilo ir nusigręžė.

Apie šešėlius nekalbėta. Be to, jie netrukus turėjo išnykti. Ateity jų nebebus.

Tik užaugusi ji suprato, kad Kristina su Birgita niekada nepalaikė jos vilčių, kad jos niekada taip neįsijautė į to meto tikėjimą ateitimi kaip ji. Galbūt todėl, kad jų vaikystės šešėliai buvo tamsesni už jos. Perprato šitai tą dieną prieš keletą metų, kai paskambino Kristinai norėdama išgirsti, kokia bausmė paskirta Birgitai už receptų knygelės vagystę ir vėlesnes apgavystes. Kristina piktai džiūgaudama pranešė, kad Birgita jau išsiųsta į Hinsenbergo moterų pataisos namus. Margareta nusivylė. Tikėjosi, kad nuteis lygtinai arba pasiųs į gydymo įstaigą.

– Tautos namai griūva, – pasakė.

– Lyg būtų ką prarasti, – atsakė Kristina.

Jos intonacijos užteko, kad prieš Margaretos akis staigiai blykstelėtų vaizdas. Aukštas namas. Pilko betono daugiaaukštis molio lauke. Tokie buvo Kristinos tautos namai. Ir ji įtarė, kad tokie pat pilki jie ir Birgitos galvoje. Jai tautos namai greičiausiai tėra nuobodi socialinio skyriaus kontorėlė. Bet pati Margareta tautos namus visada regėjo kitokius. Baltą namą žaliuojančiame sode. Namą, kuriame saugiai auga net pamesti vaikai.

Industrinis rojus.

– Važiuosi ar ne?

Taksistas suirzęs: palinkęs virš tuščios keleivių sėdynės, nuleidžia stiklą, matyt, pervažiavo visą Dainų gatvę, apsigręžė ir atsuko automobilio nosį reikiama kryptimi taip ir nepastebėtas.

Ji staiga nusišypso.

– Atsiprašau. Tikrai užsisvajojau...

Prieš dešimt metų nuo tokios šypsenos ir tokio pasiteisinimo jis būtų ištirpęs, būtų išjungęs variklį, išlipęs iš automobilio, įkėlęs lagaminą ir atidaręs priekines dureles norėdamas,

kad ji atsisėstų šalia. Dabar tik nekantriai į ją spokso pro pusiau nuleistą automobilio langą, leisdamas jai pačiai nusitempti lagaminą šaligatviu. Neprieštarauja, ir kai ji įsitaiso ant užpakalinės sėdynės. Margareta trupučiuką šypsosi: ne todėl, kad būtų kada nors žaidusi toje pačioje lygoje kaip Birgita, bet vis dėlto ištisus dešimtmečius jautėsi einanti per tankius vyriškų žvilgsnių ir rankų brūzgynus. Išties malonu, kad tie laikai baigėsi, kad pagaliau atsivėrė kraštovaizdis, kad ji gali vaikštinėti visai laisvai, nerizikuodama sijonu įstrigti krūmuose, nors tai reiškia, jog dabar gali pati tampytis lagaminus ir būti apšaukta surūgusių taksistų. Dabar jai nebereikia saugotis, gali sėdėti, stovėti ir eiti taip, kaip nori, nebijodama, kad kažkam ištrykš testosterono fontanai. Bet galbūt Birgitai šitai irgi nebuvo taip paprasta ir neskausminga...

Vos pagalvojusi apie Birgitą, ji ryžtasi. Taip. Nuvažiuos į Norčiopingą nieko nepaisydama. Net ir Birgitą parveš į Motalą.

Juk Margaretai nekelia baimės nei velniai, nei troliai. Kaip ir nė viena iš seserų.

Važiuodama iš dirbtuvių, meta žvilgsnį į prietaisų skydelio laikrodį: jei gerai paspaus, vėluos tik pusvalandį.

Tokią dieną kaip ši nuostabu skubėti, lėkti per dideliu greičiu siauru ir menkai važinėjamu Motalos keliu, nuleidus priekinį stiklą, kad plaukus taršytų saulėtas švilpiantis vėjas. Dangus viršuje aukštas ir giedras, žemė po ja drėgna ir laukianti.

Margaretos dešinė ranka užčiuopia automobilio radiją, ir pasukusi rankenėlę, iš nuostabos ji susijuokia. Juk automobilin liejasi Klaso balsas, ji sėdi sename Klaso automobilyje ir klausosi jo balso! Kaip visada, jis raportuoja vis tuo pačiu *staccato:* ypatinga kalbos melodija, regis, būdinga visiems pasaulio užsienio korespondentams. Tik po kurio laiko ji tikrai išgirsta, ką jis sako. Bosnijos kalnuose aptikta dar viena masinė kapavietė: keturiasdešimt keturi kūnai, greičiausiai vyrų ir vaikinų...

Sulėtinusi greitį, abiem rankom grabalioja cigarečių. Keturiasdešimt keturi kūnai. Ji regi jų tuščias akiduobes ir nuogas kauko-

lių šypsenas. Ir Klasą, stovintį jų kape su sunkiais pusbačiais ir mikrofonu panosėje.

Jis parsiras savaitgalį, ji pažadėjo jį pasitikti Arlandoje šeštadienio vakarą. Paskui jie išeis vakarieniauti, kaip visada, jis užsakė staliuką kvartalo restorane dar prieš išvažiuodamas. Ten kruopščiai darbuosis peiliu ir šakute, visą laiką pasakodamas, nors iš tikrųjų nieko nepapasakos. Klasas niekada nieko nepapasakoja. Nieko, kas būtų tikrai svarbu. Jokios tikros teisybės.

Ir ji pati nieko nepasako, bent jau nieko tikrai svarbaus ir jokios tikros teisybės. Juk ji nežino, kaip jis reaguotų. Kaip kad jis nežino, kaip ji reaguotų.

Jie vienas kitą guodžia. Bet vienas kitu nepasitiki. Nė akimirkos.

Pradėjusi dirbti kosmoso tyrimo institute, Margareta nugirdo, kad vienas iš mokslininkų kartais lankosi bažnyčioje. Nors tai nekrito į akis. Jis keikdavosi ir triukšmaudavo labiau už kitus, o kas pusmetį važiuodamas į Špicbergeną patikrinti savo instrumentų visada pasirūpindavo, kad visi žinotų jį ketinant į kuprinę įsikišti butelį viskio.

Jis buvo vardu Vikingas. Be visa ko.

Iš pradžių Margareta žiūrėdavo į jį su tam tikra baime. Juk visi tikintieji – kaip trubadūrai ar eilėraščių skaitytojai: niekada gerai nežinai, kada su jais pasijusi nejaukiai. Bet ji jautė ne tik baimę, mažumėlę gundėsi artimiau su juo susipažinti. Juk tariamai nemalonių žmonių privalumas tas, kad bendraudamas su jais gali mažiau saugotis ir pats trupučiuką pabjaurėti.

Ji pasidavė pagundai vieną vakarą, kai kažkam sukako penkiasdešimt ir institute įvyko puota siurprizas. Valgykloje buvo padengtas ilgasis stalas, o vėliau vakare surengti šokiai. Margareta išsmuko, kai magnetofone ėmė suktis pirmoji juostelė, skubiai užlipo laiptais į savo kabinetą, tarsi staiga prisiminusi kažkokį svarbų ir nebaigtą reikalą. Bet iš tikrųjų ketino tik pasiimti paltą. Kaip paprastai pavargusi nuo daugybės švenčiančių žmonių, dabar norėjo valandėlę pabūti viena, pasimėgauti dūmeliu ir pasamprotauti ant laboratorijos stogo.

Kabinete įsisupo į vatinį paltą, bet neužsitraukė užtrauktuko ir neapsiavė aulinių. Jai patikdavo matyti pėdas siauruose baliniuose bateliuose, su jais lengvai įsivaizduodavo esanti kažkokia kitokia, sudaryta vien iš paviršiaus ir fasado, gyvenanti visiškai kitokį ir tobulesnį nei jos gyvenimą.

Patekti ant stogo buvo nesudėtinga. Užlipdavai laipteliais ir išeidavai pro paprastas duris, ir viskas. Stogas turėjo būti lengvai pasiekiamas, nes buvo uždengtas plastikiniais burbulais, dideliais bjauriais burbulais, saugančiais į dangų nuolat atkreiptas kameras ir instrumentus.

Vos pravėrusi duris, išvydo šiaurės pašvaistę. Ši buvo milžiniška, tokia didelė, kad užėmė pusę dangaus, ir tokios spalvos, apie kokią iki tol ji buvo tik girdėjusi. Paprastai šiaurės pašvaistė būdavo balta arba mėlyna, bet šį vakarą dangumi ritosi tamsiai violetinės bangos, vingiuotos linijos atsirasdavo ir išnykdavo, didžiulės purpuro skiautės plazdėjo it vėjuotame sapne džiūstančios paklodės. O dangus atsispindėjo žemėje. Sniegas ant žemės ūmiai nusidažė alyvine spalva.

– O! – šūktelėjo Margareta sau pačiai ir sužavėta, ir nusivylusi. Išdirbusi Kirunoje porą metų, ji vis dar nebuvo įveikusi iracionalaus ilgesio, kad šiaurės pašvaistę galėtum išgirsti, kad Saulės elektronams ėmus šokinėti atmosferoje visa erdvė prisipildytų muzikos, kad pagal šiaurės pašvaistės draperijos linijas griežtų smuikai, kad vainikui nukreipus spindulius jos linkui sugriaudėtų timpanas ir dūdos, kad reginiui dylant kaip sidabrinė daina tyliai grotų fleita.

Bet, savaime aišku, šiaurės pašvaistės negalėjai išgirsti, net violetinės kaip šita. Spalvą lėmė tai, kad elektronai dideliu greičiu neįprastai giliai įsiskverbė į atmosferą. Tačiau vis tiek, ar jie įsiskverbė giliai, ar ne, ši violetinė šilko uždanga buvo stebuklas, o tapęs stebuklo liudytoju turi įkvėpti, uždėti ranką ant krūtinės ir pakelti veidą į dangų. Ji gali džiūgauti širdyje, bet turi tylėti, draudžiama išleisti net mažiausią garsą...

Et. Ji atitraukė ranką nuo krūtinės ir ėmė raustis kišenėje cigarečių. Jei privalai nutilti prieš stebuklą, visoje planetoje turėtų

viešpatauti mirtina tyla. Nes kas yra šis amžinas Kalėdų eglutės bumbulas, jei ne stebuklas? Užmirštas stebuklas, tačiau triukšmingas ir šiukšlinas, prikimštas klastočių ir banalybių, sulūžusių plastikinių ančių ir senų kalendorių, pėdkelnių nubėgusiomis akimis ir mazguotų akrilo megztinių, riebaus beverčio maisto ir dvokiančių mazgočių. Ir galbūt turime būti dėkingi šiam dėmesį atitraukiančiam šlamštui, pamanė Margareta, nes nuolatos prisimindami, kad mes, žmonės, gyvename stebuklo vidury, galbūt tapentume kaip naujųjų laikų fėjos iš Disnėjaus filmų, be galo rimtos, lieknos ir įsisupusios į mantijas, visą laiką aikčiodami iš nuostabos dėl mažiausio beržo lapelio ar žolės stiebo. Ar labai būtų smagu? Ji abejojo.

Margareta pasilenkė užsidegti cigaretės, už nugaros kažkas pastūmė duris, ir ji nuklupčiojo keletą žingsnių į priekį. Pro durų angą keturkampį veidą įkišo Vikingas.

– Op, op! – šūktelėjo. – Atsiprašau.

Margareta atgavo pusiausvyrą.

– Nieko baisaus. Eikš, šįvakar didingas reginys.

– Matau, – atsakė Vikingas ir ranka persibraukė veidą. – Nuostabus.

Jis vilkėjo tik marškinius. Be to, buvo pasiraitojęs rankoves.

– Ar tau nešalta? – paklausė Margareta.

– Ne. Man reikia atvėsti. Ten apačioj labai šilta, žmonės pradeda išsijudinti...

– Įsitaisysi plaučių uždegimą.

Vikingas nusikvatojo ir pasižiūrėjo į ją šnairomis.

– Nieko tokio. Juk aš tikiu pomirtiniu gyvenimu.

Margareta sumišusi sukikeno ir apglėbė save rankomis, kelis sykius treptelėjo prašmatniais bateliais, kad atsigautų pirštai.

– Aš pati, kaip matai, užsimetusi paltą...

– Taip. Bet esi be aulinių.

– Tikrai. Kai kurių iš mūsų niekada negali visiškai įtikinti. Net dėl temperatūros.

Valandėlę stojo tyla. Virš jų galvų puikavosi šiaurės pašvaistė.

– Ar gera tikėti? – paklausė Margareta. – Ar dėl to paprasčiau gyventi?

Vikingas lengvai atsiduso ir susikryžiavo rankas ant krūtinės.

– Tikslus atsakymas būtų „ne“. Tikėjimas nėra mėgavimosi priemonė ir nepadeda susirasti paprasto gyvenimo.

Margareta laukė, bet jis daugiau nieko nepasakė. Turėjo pati jį paraginti:

– O tikras atsakymas? Ne tikslusis?

– Tikras būtų „taip“. Tikėti gera. Tai daro gyvenimą paprastesnį. Tau tampa prieinama kita kalba.

Atsigręžė ir prisimerkęs pažvelgė jai į akis.

– Ar nesuklydau spėdamas, kad esi pasiklydusi humanitarė?

Margareta nusijuokė.

– Taip. Tikrai. Nors labiau pasiklydusi nei humanitarė. Jei supranti, ką turiu omeny...

– Ne. Kaip atsitiko, kad tapai fizike?

Margareta giliai užsitraukė cigaretę. Ar papasakoti? Ne. Ji galėtų įsivaizduoti, kaip prireikus atsigultų su Vikingu, bet jokiu būdu negalėtų jam papasakoti apie palydovines lėkštes Tanume. Yra ribos.

– Et, – suniurnėjo ji. – Juk žinai, kaip buvo aštuntą dešimtmetį. Bemaž niekas nenorėjo studijuoti fizikos, juk visi turėjo tapti sociologais. Gamtos mokslų įstaigos priimdavo visus netikėtai užklydusius... Matyt, ir aš tokia, pakeleivė. Iš tikrųjų ketinau tapti archeologe.

Atsirėmusi į sieną, nuspaudė cigaretę į batelio padą, akimirką prilipę pelenai juodavo šviesios odos fone, paskui suodžių apnašos nukrito ant sniego.

– Visuotinė trauka, – sukikeno Margareta. – Nuolatos toji visuotinė trauka...

Vikingas klausiamai kilstelėjo antakius, bet nieko nepasakė. Margareta išsitiesė, susikišo rankas į palto kišenes ir įtraukė kaklą ir smakrą į apykaklę.

– O ar aš savo ruožtu neklystu spėdama, kad ir tu dėjai šuolį? – paklausė ji. – Klasinį šuolį.

Jis šyptelėjo.

– Taip. Tėtušis buvo miško darbininkas. O tu?

– Savaime aišku. Mama buvo patronažo seselė. Paskui – namų šeimininkė.

– Mat kaip, – tarė Vikingas. – Na, ar ką nors pamatei ir pasimokei per šį šuolį?

– Šio bei to, – atsakė Margareta, kreivai šyptelėdama. – Ir to, kas buvo duota, ir kas ne.

Vikingas greitai apsidaužė rankomis norėdamas sušilti, iš jo šnervių kylantis garas priminė baltą plunksną.

– Ar turi galvoje savikliovą? Tą visuotinį spinduliavimą, kai pats esi norma, o visi kiti išimtys? Šito mums trūksta. Kaip ir sampratos, kad gimusieji gerovėje jos ir nusipelnę, o visi kiti nusipelnę vargo, kuriame gimė.

Margareta vyptelėjo.

– Užmiršai pranašumus. Laisvę. Mes turime laisvę, kurios jie niekada negaus.

Vikingas pasikišo rankas po pažastimis. Jis šalo ir buvo užmiršęs šiaurės pašvaistę.

– Galbūt.

– Tai ypač būdinga moterims, – tarė Margareta. – Graudu žiūrėti...

Vikingas ėmė šokinėti vietoje, vis dar pasikišęs rankas po pažastimis.

– Kodėl?

– Jos taip puikiai išauklėtos. Niekada nepakelia balso. Niekada nesijuokia išsižiojusios. Nebėga. Nesikarsto. Nefantazuoja. Tik sėdi suglaustais keliais tikėdamosi, kad niekam nekliūva. Lyg pusgyvės.

Nesiliaudamas šokinėti, Vikingas nukreipė žvilgsnį į save.

– Taip, – sutiko. – Tu, matyt, teisi. Tas pats pasakytina ir apie vyrus. Buržuazija reikalauja konformizmo. Bet juk ir darbininkų klasei jo reikia.

Margareta taip pat ėmė strykčioti, ji irgi šalo, bet vidun eiti nenorėjo. Buvo gera vieną kartą garbingai pasišnekėti su garbingu žmogumi. Jų kojos ritmingai stukseno į stogą.

– Bet mes, klasių perėjūnai, esam laisvi, – pasakė ji. – Viskuo išsiskiriame. Tai mūsų resursai.

Vikingo atodūsis pakibo virš burnos lyg debesis.

– Aš nežinau. Kartais, matyt, gera išgirsti tokių savaime suprantamų ir neapmąstytų dalykų.

Margareta užsimerkė ir keletą šuoliukų galvojo.

– Ne, – galiausiai pasakė ji. – Gera, kai jų neišgirsti.

– Tai tu nematai jokių trūkumų. Tik laisvę?

Margareta liovėsi šokinėjusi ir stipriai apglėbė save rankomis. Vikingas irgi sustojo, jo kvėpavimas pasunkėjo.

– Taip, – atsakė Margareta, – vieną trūkumą matau. Bet nesu žmogus, sugebantis išsiaiškinti, ar jis yra asmeninė psichologinė problema, ar priklauso nuo klasinio šuolio. Aš nepasitikiu. Niekuo nepasitikiu.

Vikingas akimirką stebeilijo į ją, paskui irgi apglėbė save rankomis.

– Nepasitiki? – paklausė jis. – Galbūt nėra pagrindo pasitikėti.

– Ar ir tu niekuo nepasitiki?

Vikingas pravėrė duris ir gestu tarytum stumtelėjo ją į šilumą.

– Aš pasitikiu Dievu, – atsakė. – Bet žmonėmis? Matyt, nėra pagrindo pasitikėti žmonėmis. Juk jie gali visko iškrėsti.

Norčiopingo policijos nuovada stovi prie Šiaurinės promenados lyg šauktukas. Margareta mato jį dar iš tolo, bet privažiavusi turi apsukti du kelio ringės ratus, kol susigaudo, kur reikia ieškoti automobilių aikštelės.

Norčiopingas toks kaip visada. Šviesa iš dangaus vis dar žalvario atspalvio, gatvėmis tebetarška tramvajai, o Norčiopingo gyventojai, regis, skuba kaip ir prieš trisdešimt metų. Ji mėgsta šį miestą. Čia nėra to verksmingo pasitenkinimo savimi, kartais varančio ją iš proto namie Kirunoje. Galbūt jai reikėtų įmesti savo disertaciją į popierių smulkintuvą ir persikelti čia, pasinaudoti kažkada įgytu pedagoginiu išsilavinimu, tapti kokios nors gimnazijos mokytoja ir įsitaisyti meilužį. Galbūt ūkininką šiurkščiais skruostais ir giliomis šaknimis Estjotlando juodžemyje. Tai būtų šis tas. Jei nepasektų Hubertsono pavyzdžiu ir kiekvieną ketvirtadienį neimtų vaikščioti į ganėtinai miesčioniškus šokius „Standard Hotell" viešbutyje. Tuomet kiekvieną penktadienį slankiotų plačiai išsišiepusi nelyginant Češyro katė*. Kaip kad atrodydavo jis.

Deja. Šitai neįmanoma. Ta, kuri yra išauklėta tetos Elenos, negali įmesti savo disertacijos į popierių smulkintuvą, o turi pabaigti, ką pradėjusi. Su Margaretos disertacija tas pats kaip su kažkada jos siuvinėtomis staltiesėlėmis: nors iš anksto matyda-

* Češyro katė – plačiai išsišiepusi katė, išpopuliarinta Lewiso Carollio knygos „Alisa stebuklų šalyje". Posakio kilmė neaiški.

ma, kad rezultatas bus apgailėtinas, vis tiek turėdavo jas baigti. Taip būdavo nuspręsta tetos Elenos. Arba Dievo. Arba vidurinės mokyklos.

Užtrenkusi ir užrakinusi automobilio dureles, apsidairo. Prie policijos nuovados durų tuščia, galbūt Birgita laukia viduje. Išsitraukia iš rankinės šepetį, skubiai susišukuoja, paskui pasitaiso skrandutę ir liežuviu perbraukia priekinius dantis. Eidama į policijos nuovadą turi atrodyti tvarkingai, ypač jei ten susidėsi su tokiu žmogumi kaip Birgita. Margareta privengia valdžios įstaigų. Šiaip jai atrodo savaime suprantama, kad vienur kitur turi būti policijos nuovadų ir socialinių kontorų, padedančių į bėdą patekusiems piliečiams, bet pati stengiasi su jomis neprasidėti. Įtaria, kad tiek policininkai, tiek socialiniai darbuotojai elgiasi kaip mitiniai barsukai: sukanda dantimis ir nepaleidžia, kol neišgirsta kaip trekšteli kaulai.

Ir už durų tuščia, viduje Birgita nestypso. Margareta dirsteli į savo laikrodį: atvažiavo greičiau, nei tikėjosi, vėluoja vos dvidešimt minučių. Birgitai turėjo užtekti proto palaukti. Galbūt sėdi priimamajame...

Ten daug žmonių. Visur stovi, sėdi ir bastosi pavargę piliečiai, visi nusitvėrę numeriukus, kaip kokiame pašte. Margareta irgi pasiima numeriuką ir vos nesudejuoja. Jos eilės numeris 73, o dabar prie stalo, murmėdamas savo reikalą, stovi dar tik 51 numeris. Ji pralauks pusę dienos.

Žvilgsnis nuslysta per patalpą: jau keleri metai, kaip nematė Birgitos, galbūt iškart ir neatpažintų. Bet ne. Čia nesama nė vieno žmogaus, bent kiek panašaus į Birgitą. Dauguma tylūs ir gerai išauklėti, tik viena žmogysta kažką bamba panosėje ir keikiasi. Tai galėtų būti Birgita, jei nebūtų akivaizdu, jog neaiški žmogysta yra vyras: jis ir barzdotas, ir išsitatuiravęs. Margareta pasirengusi tikėti veik visomis nuogirdomis apie savo seserį, tik ne tuo, kad ji pakeitė lytį. Birgita visada labai žavėjosi, kad yra moteris.

Staiga ji suvokia.

Štai kaip. Vadinasi, vėl nutiko tas pats. Du kartus per vieną parą ji išviliota nusidaužti ten, kur Birgitos nėra. Bet šįsyk dar keisčiau nei vakar. Kristina puikiausiai galėjo pameluoti apie tą telefono pokalbį, jei kokia nors nesuprantama dingstimi jai būtų patikę pusę nakties bėgioti pagūžomis iš vieno Motalos ligoninės skyriaus į kitą, bet šiandien su Birgita Margareta kalbėjo pati. Ir girdėjo Birgitos balsą. Be jokios abejonės. Kristina niekaip negalėtų taip gerai jo pamėgdžioti.

Tas pats šūdas. Vis dėlto dabar ji baigs šį žaidimą – kad ir kas jį žaistų, toliau galės apsieiti be Margaretos. Suglamžo numeriuką ir išmeta į šiukšliadėžę. Važiuos į Stokholmą. Tuoj pat.

Ji pasisuka taip staigiai, kad atsitrenkia į policininką, einantį įkypai priimamojo, ir vis dar pagauta impulso pastebi, kad yra uždėjusi jam ant peties ranką. Policininkui atsigręžus pamato, jog jis labai jaunas. Oda tokia pat lygi kaip ir marškiniai, tarsi kas nors per visą šį asmenį būtų pertraukęs garine laidyne.

– Atsiprašau, – kreipiasi Margareta, – aš tik norėčiau paklausti...

– Na?

Ji rūpestingai renka žodžius formuluodama mintis, kaip, jos manymu, formuluotų prižiūrėtojas ar socialinis sekretorius.

– Man reikia paimti asmenį iš Motalos. Asmenį, kuris tikriausiai šį rytą sėdėjo sulaikytas. Birgitą Fredrikson.

– Na?

– Bet aš jos nerandu. Jai buvo pasakyta laukti prie nuovados, tačiau jos nėra.

Išlaidytasis suraukia kaktą.

– Kaip ji atrodo?

Margareta dvejoja. Kaip iš tikrųjų nūnai atrodo Birgita?

– Penkiasdešimtmetė. Gana stipri. Kiek triukšminga.

Policininkas kreivokai nusišypso.

– Manau, kad žinau, ką turite galvoje. Prieš valandėlę turėjome ją išmesti.

Margaretai susileidžia keliai iš palengvėjimo. Birgitos čia būta, vadinasi, jos neapgavo. Kilsteli antakius ir klausiamai pažvelgia į išlaidytąjį.

– Išmesti?

Jis pasitempia.

– Ji čia sukėlė triukšmą, tad mes liepėme jai išeiti iš įstaigos. Aš su kolega ją išlydėjau.

Margareta ranka persibraukia kaktą, nesunku įsivaizduoti, kaip šitai įvyko. Gyvai.

– Ar nematei, kur ji nuėjo?

– Šiaurinės promenados link. Į geležinkelio stotį.

Ji turi du kartus pralaukti raudoną šviesą, kol pereina į reikiamą šaligatvį. Tai varo iš kantrybės, staiga ji ima skubėti, staiga jai pasidaro nesuprantamai svarbu susirasti Birgitą ir pasirūpinti, kad ji parsirastų į Motalą.

Pirmiausia imasi geležinkelio stoties, nuodugniai ją patikrina. Laukiamojoje salėje Birgitos nėra. Ji nestovi eilėje prie bilietų kasos. Jos nematyti perone. Ir išvažiuoti negalėjo, nes per paskutines dvi valandas į Motalą neišvyko joks traukinys. O laukiamosios salės tualetų užraktuose atsukta žalia spalva, vadinasi, jos nėra ir tualete. Antra vertus, jai sunku įsivaizduoti, kad Birgita mokėtų penkias kronas už tualetą. Tad geriau patikrinti.

Paauglė, avinti batais su decimetrinėmis platformomis, įtariai stebi, kaip ji eina nuo durų prie durų, įkiša į kiekvieną užraktą po penkkronį, praveria duris ir tučtuojau vėl jas uždaro. Birgitos nėra. Tik įprastos tualetinio popieriaus krūvos ant grindų.

Išėjusi ant geležinkelio stoties laiptų, sustoja ir apsidairo. Gal reikėtų patraukti į parką kitapus Šiaurinės promenados, ten kažkada būta užuoglaudos. O jei nieko nepeš, grįš į automobilį ir nuvažiuos į Saltengeną. Nežino, ar Saltengenas išlikęs toks pat kaip anksčiau, bet pakankamai gerai pažįsta Birgitą, kad žinotų ją mielai keliaujant savo pėdsakais.

Įėjusi į parką, žvilgteli kitapus gatvės ir sustoja vidury žingsnio: „Standard Hotell“ jau nebe „Standard Hotell“, ji nebegalėtų ten nueiti tuo pačiu reikalu kaip Hubertsonas ir išeiti to-

kia pat slapčiom patenkinta kaip jis. Niekis. Spiria priešais save į tako žvyrą ir nucampina toliau Karolio Jono parko kryptimi. Regis, ten ant suolo sėdi keletas stileivų. Ji trumparegiškai prisimerkia: lyg ir vieni vyrai, bet, antra vertus, gyvenimas ją išmokė, kad jauni vyrai ir senos moterys iš tolo būna apgaulingai panašūs.

Tačiau priėjusi arčiau, pamato, jog tai vienų vyrų kompanija. Trys įtartini pusamžiai vyrai, leidžiantys per rankas varganą alaus skardinėlę. Galbūt jie matė Birgitą, galbūt žino, kur ji... Bet ne. Margareta neketina klausti. Ne todėl, kad jų bijotų, o kad nežino, kaip reikėtų jais nusikratyti, jei prašnekins. Užtat apeina juos dideliu lankstu ir keliauja toliau.

Po kelių minučių įsitaiso ant plačių laiptų terasomis kylančioje krantinėje už seno „Krantinės" restorano, pirmo Norčiopingo naktinio klubo, ir žiūri į Motalos upę. Jaučiasi kaip namie, su draugėmis dažnai sėdėdavo ant šių laiptų žiūrėdamos į vandenį. O kartą „Krantinės" restorane buvo per studentų puotą. Andrė irgi buvo. Su žmona.

Margareta išsiviepia ir atsidaro rankinę ieškodama cigarečių. Koks šūdžius jis buvo! Atrodė, tiesiog kaifuoja suvedęs jiedvi į tą pačią salę, šokdindamas Margaretą, kai palikta žmona sėdi prie stalo viena, tai atsegdama, tai užsegdama vakarinio rankinuko sagtį. Ir kokia kvailelė buvo ji pati. Šypsanti ir laiminga, sudrėkusi ir pasirengusi, vos tik jis apskritai malonės atkreipti į ją žvilgsnį.

Pučia, ji turi ranka prilaikyti plaukus, kad šie neįplazdėtų į žiebtuvėlio ugnelę, bet, antra vertus, taip negali nuo vėjo apsaugoti liepsnos, vos plykstelėjusi čia pat vėl užgęsta. Bet plaukai svarbiau: prispaudžia smakrą prie krūtinės ir spragsi, spragsi ir spragsi žiebtuvėlį.

– Vis dėlto atvažiavai, – prabyla balsas už nugaros. – Buvo tikra velniava. Gal pasiūlytum ir cigaretę?

Būdama jaunesniąja Birgitos seserim, esi ir jos skudurinė lėlė, mėtoma šen bei ten užmerktomis akimis ir niekada gerai

nesuvokianti, kur atsidūrusi, kai vėl atsimerkia. Taip visada būdavo tetos Elenos sode; įprastas žaidimas staiga virsdavo kažkuo visiškai kitu, serbentų krūmai, ką tik buvę pieno parduotuvės sienomis, ištirpo ir atgijo kaip vaistinės lentynos. Margareta linksojo prie sodo kėdės, atstojančios prekystalį, ir maloniai šypsojosi ligotam klientui, atšlubuojančiam per žolę su įkišta į megztinį dešine ranka.

– Tiesą sakant, aš ką tik buvau profesorius, – tarė Birgita. – Toks truputėlį pasimaišiusio proto. Ir tuomet klausiau tavęs, ar jūs turite vaistinėje gyvačių nuodų...

– Gyvačių nuodų?

– Taip. Ir tuomet atsakei, kad neturite.

Margareta pakreipė galvą ir tūptelėjo.

– Deja. Gyvačių nuodų neturime.

Birgitos veidą iškreipė siaubinga grimasa, ištraukusi iš megztinio paslėptą ranką, ji pakratė stiklainėlį Margaretai prieš akis.

– Cha cha! Dabar turėsite. Mano stiklainėlyje yra gyvačiukų, kuriuos galite nusipirkti!

Margareta atsitraukė, gerkle jai kilo šleikštulys. Ji nematė, kas stiklainėlyje, bet užteko minties apie kažką besiraitantį ir pilką už spindinčio stiklo.

– Ne!

Birgita juokdamasi atmetė galvą, dabar ji iš tiesų buvo pamišęs profesorius.

– Taip. Tuomet pasakei „ne“ ir aš supykau. Jūs turite pirkti mano gyvates! Turite sumokėti tūkstantį kronų, kitaip jas paleisiu!

Margareta iškėlė rankas gindamasi nuo savo pačios baimės.

– Ne!

– Taip, pasakei „ne“. Ir tuomet aš taip supykau, kad atsukęs dangtelį išleidau gyvates!

Margareta suriko. Jos spigus pyptelėjimas išgąsdino paukščius vyšnioje, jie purptelėjo į dangų lyg šešėlis. Ji matė, kaip gyvatės iškrito iš stiklainio lyg pilkai dėmėtas gumulas, kaip jos vartėsi ir

rangėsi atsidūrusios ant prekystalio, kaip kelios žleptelėjo ant grindų, kaip raitėsi ir šliaužė prie jos, kaip viena užsikorė jai ant pėdos ir apsivijo apie čiurną... Ji pasilenkė ir ėmė mosuoti virš kojos rankomis, bet nedrįsdama prie jos prisiliesti.

– Ne! – rėkė ji. – Gana! Ne! Ne!

– Nestauk, – pasakė Birgita.– Pažiūrėkim, katra aukščiau įsikeberiosim į vyšnią? – Stiklainis stovėjo ant sodo kėdės. Jis buvo tuščias. Visą laiką tuščias.

Margareta apsikabina kelius ir stebi Birgitą; degdama cigaretę, Birgita jai atsako greitu žvilgsniu. Jame glūdi pasalūniškas įspėjimas. Aš puikiai žinau, kaip atrodau. Bet pasakyk apie tai nors žodį, kaipmat brinktelėsi nuo smūgio!

Jos pagurklis virtęs karančiu maišu. Paakiai mėlyni. Lūpos šerpetotos ir suskirdusios, plaukai dulksvi ir susiraitę nuo seno pusmetinio, kybo ant veido nelyginant pusiau užtraukta uždanga. Šlaunys tokios storos, kad džinsai ties tarpukoju išsitrynę. Vatinukas suplyšęs: baltas sintetinis kamšalas kyšo iš skylės vienoje kišenėje ir perdrėkstos rankovės. Raudonas audinys apsitraukęs lygiu purvo sluoksniu, tarsi visą striukę kažkas būtų apipurškęs pilkšvai rudais dažais.

– Velnias, kaip ilgai užtrukai, – sako Birgita. – Laukiau laukiau, galiausiai nuėjau.

– Automobilis buvo dirbtuvėse, – aiškinasi Margareta. – Sugaišau, kol pasiėmiau.

Bet Birgita jos negirdi.

– Farai šiame mieste, velniai rautų, bepročiai...

– Štai kaip.

– Pasirodo, kad čia neleidžiama net pereiti gatve... Aš nė girta nebuvau, o jie vis tiek mane supakavo. Nepadarius nė šūdo.

– O ką tu veiki Norčiopinge? Kaip čia pakliuvai?

Birgita giliai užsitraukia dūmo ir suplazda akių vokais.

– Buvo kaži kokia šventė. Gerai nežinau, vakar jaučiaus labai pavargusi... Bet buvau kaži kokiam vakariuke.

Atminties spragos, pamano Margareta. Greitai tavo smegenys bus skylėtos kaip šveicariškas sūris, miela sesute. Ir tu šitai žinai.

– Neprisimeni?

Birgita staigiai pašnairuoja į ją ir mėgina pažvalėti.

– Velnias. Tu žinai. Buvo velniškai drūtas vakariukas, sakyčiau...

Ji mėgina šieptis, bet išdidžios šypsenos neišspaudžia. Pasuka galvą ir žiūri į vandenį, kelis kartus greitai sumirksi.

Margareta apkabina ją ir prisitraukia leisdama padėti galvą ant savo peties.

Tik vieną kartą Margareta atsiliepė į telefono skambutį, nors iš tikrųjų tai buvo draudžiama. Vėlų žiemos vakarą, praėjus metams nuo to laiko, kai atsikėlė Birgita. Ketvirtadienio vakarą.

Tetos Elenos namuose ketvirtadienio vakarais būdavo maudomasi, tuomet visos mergaitės apsivilkdavo frotiniais chalatais ir žąsele nulipdavo paskui tetą Eleną į rūsį. Ir kol teta Elena mazgodavo vieną iš jų, kitos dvi sėdėdavo ant medinių grindų grotelių, laukdamos savo eilės.

Bet tą ketvirtadienio vakarą Margareta prie seserų neprisijungė, ji karščiavo, tad maudytis buvo pavojinga. Sėdėjo sukryžiuotomis kojomis ant savo lovos tuščiajame kambaryje, skaitydama romaniuką, kai suskambo telefonas.

Ji sukluso. Teta Elena pykdavo, kai Birgita nepaisydavo draudimo kelti ragelį, tačiau Birgita visada puldavo prie telefono vos šiam skimbtelėjus. Jei teta Elena plaudavo indus arba būdavo nešvariomis rankomis, Birgita pribėgdavo pirmoji ir paskui gaudavo barti.

Dabar Margareta dvejojo. Gal atsiliepti? Ar draudimas galioja, ir kai tetos Elenos nėra? Ne. Jei telefonas skamba, kas nors turi atsiliepti, o dabar ji vienintelė prisišaukiama. Skubiai užsimovė išdilusias vilnones puskojines – karščiuojant vaikščioti basomis buvo mirtinai uždrausta – ir nutapeno į prieškambarį.

– Alio, – tarė keldama juodą ragelį. Jis buvo toks didelis, kad turėjo laikyti abiem rankom.

– Brangute, – sukūkčiojo balsas jai į ausį. – Kaip gerai, kad atsiliepei tu... Taip bijojau, kad prieis ta pikčiurna, kuri visą laiką mane koneveikia...

– Alio, – pakartojo Margareta. – Kas čia?

Moteris vėl sukūkčiojo į ragelį:

– Bet ar tu negirdi, bobule? Ar nepažįsti mano balso? Juk čia tavo mamytė, mamulytė, tavo nuostabioji mamutė. Bet aš skambinu paskutinį kartą...

Balsas pakilo iki stūgavimo.

– Taip, mama skambina paškutinį kartą, nes dabar mama mirs! Viškas parengta. Čia ant stalo priešais mane stovi didelis buteliukas migdomųjų, o šalia jo guli peilis... Tuoj surysiu visas tabletes, o paskui peršipjaušiu riešą, supranti! Tuomet jie matys, tikrai, tie, kurie mudvi išskyrė, tie, kurie net neleidžia tau ateiti ir bent trupučiuką padėti savo mamai! Tuomet jie pasigailės!

Nuo karščio Margaretai susiūbavo grindys, ji turėjo įsitverti sienos, kad nepargriūtų.

– Kas čia? – vėl paklausė. – Alio! Kas čia?

Kūkčiojimai po sekundės perėjo į piktą šnypštimą:

– Neapsimetinėk, Birgita! Turbūt puikiai žinai, kas čia!

– Taip, bet... Čia ne Birgita. Čia Margareta.

Svetimas balsas staiga prablaivėjo ir tapo aiškus.

– Štai kaip, tokiu atveju... Ką gi.

Ragelyje trakštelėjo. Birgitos mama padėjo savąjį.

– Ne, po velnių, – po akimirkos pareiškia Birgita, atsitiesia ir nusikrato Margaretos rankos. – Juk čia negalima sėdėti, persišaldysi užpakalį...

Žinoma. Margareta pakyla, persikreipia per liemenį mėgindama pasižiūrėti, ar skranda ant sėdynės nesušlapusi.

– Ar valgei pietus? – paklausia atsitiesusi.

Birgita nusikvatoja:

– Pietus? Ne, pietų nevalgau. Ir vakarienės. O šiandien nė kąsnio neperkandau.

– Tai gal nueitume pavalgyti?

Birgita pasibjaurėjusi išsiviepia.

– Ne, aš nealkana...

– Bet aš alkana. Galėtume pasiimti tik picą. Ar ko nors kito?

Birgita gūžteli ir storais pirštais pagraibo „Blend“ pakelyje, tik po sekundės Margareta atitoksta, kad šis jos pačios. Birgita jį konfiskavo net nedvejodama, visi jos judesiai rodo, kad dabar pakelis priklauso jai ir kad ji gerokai susierzintų, jei kas nors kitas pareikštų į jį teises. Margareta sudirgsta dėl savo drovumo. Kodėl stypso čia kaip kokia idiotė, nedrįsdama pareikalauti savo cigarečių? Nusigręžia, susikiša rankas į kišenes ir pradeda eiti Karalienės gatvės link. Birgita nuskuba iš paskos, bet susverdėja prisivijusi Margaretą.

– Velnias, – nusikeikia. – Šitie batai netvirti.

Margareta akimis nuseka jos žvilgsnį: Birgitos kojos apautos senais juodais bateliais. Jie nukleipti, numinti ir akivaizdžiai per dideli. Ji pajudina savo kojų pirštus: jie saugiai įpakuoti į šiltus ir ganėtinai madingus pusbačius, bet vis tiek apstingę. Dar žiema.

– Nors, aišku, galime eiti pavalgyti, – sako Birgita. – Bet tu mokėsi. Aš neturiu nė kronos.

Makaronų restorane Karalienės gatvėje Birgita suraukia nosį. Spageti ji nemėgsta, jie lipnūs ir šlykštūs. Bet pripažįsta picos ir kepsnio ant iešmo derinį, įėjusi vidun net atrodo patenkinta.

– Tai bent! – šūkteli akimis naršydama svaigalų lentyną už baro.

Margareta junta, kaip viepiasi viršutinė lūpa. Vis dėlto neįprastai ilgai išsilaikė. Dažniausiai užtenka pabūti Birgitos draugijoje bent penkiolika minučių, kad imtų čiaupytis kaip kokia Kristina. Dabar praėjo veik pusvalandis.

– Mes tik pavalgysim. Daugiau nieko.

Birgita gindamasi pakelia rankas.

– Ar aš ką nors sakiau? Tuomet atsiprašau. Atsiprašau, dėl Dievo meilės.

Restoranas apytuštis, tačiau tik po kurio laiko padavėjas atneša valgiaraštį prie palangėje stovinčio jų staliuko. Birgita meta į padavėją pagarbų žvilgsnį: jis jaunas, tamsiaplaukis ir vilki akinamai baltus marškinius. Šis atsako atlaidžiai dirstelėdamas, paskui susideda abi rankas už nugaros ir nukreipia akis į gatvę.

– Na? – įsakmiai paklausia.

Margareta nutaiso labai pasipūtusios panelės balsą:

– Iš pradžių norėtume žvilgtelėti į valgiaraštį. Tad gal malonėtum ateiti po kelių minučių.

– O dabar atnešk porą butelių stipraus alaus, – priduria Birgita. – Kad turėtume ko gerti, kol apsispręsime.

Margareta padeda valgiaraštį į šalį ir atsidūsta.

Ji turėjo pasimokyti. Bėgant metams buvo patyrusi ganėtinai daug ūmių filantropijos priepuolių, kad suprastų, jog nepadės Birgitai nenubausta. Iš tikrųjų turėjo susiprotėti jau pirmą sykį. Bet tuomet ieškojo Birgitos norėdama padėti ne jai, bet sau pačiai.

Margota nustojo ja domėtis keletą savaičių po brandos egzamino. Ji nugirdo apie apleistą dvarą prie Brovikeno – keturiolika kambarių! tapytos lubos! nuosava teniso aikštelė! – ir kai Margareta tučtuojau neatsisakė planų studijuoti Geteborge archeologijos, užuot leidusis paverčiama išblyškusia dvaro panele, Margota ištisom dienom su ja nesikalbėdavo. Žinoma, ji ir toliau pietų stalą dengdavo trims, bet pieną ar druską Margaretos linkui pasiųsdavo sukaustytais ir trūkčiojamais judesiais. Dabar visas jos dėmesys buvo sutelktas į Henrį. Jos dvaro geismas buvo lazerio spindulys, nukreiptas jam tiesiai į kaktą.

Henris nebuvo nepatenkintas, tai krito į akis, nors jis šaipydamasis ilgai aiškindavo, kaip visos moterys neišmanančios verslo reikalų. Antra vertus, dėstė jis, ir aklai vištai pasitaiko grūdas, o toji klypena – galbūt visai nebloga investicija, jei Margita tvardysis remontuojant. Su statybine firma bendraus jis pats, Margita daugių daugiausia galės parinkti tapetų spalvą, o šiaip turės nepraverti burnos. Margota entuziastingai linktelėjo. Žinoma! Bet ar negalėtų rugpjūtį užsakyti kelionės į Londoną? Tuomet ji nueitų į tą nuostabią tapetų parduotuvę Oksfordo gatvėje, kol Henris sėdėtų savo pamėgtoje aludėje Soho. Henris nuolaidžiai linktelėjo, ir Margota suplojo rankomis iš susižavėjimo. Nuostabu!

Taigi Margareta daiktus kelionei į Geteborgą dėjosi likusi namie viena. Ji ilgai gaišo apsėsta abejonių, gerai nežinodama, ką daryti su visomis dovanomis, gautomis iš Margotos ir Henrio. Trejos Kalėdos, du gimtadieniai ir brandos egzaminas padarė jos papuošalų dėžutę sunkią kaip lobių skrynią. Bet ar šie papuošalai tikrai jos, ar ji galinti elgtis su jais kaip nori? Ir ką jai susipakuoti? Juk į šiuos namus atkako tik su mažu lagaminėliu, o dabar jame tilptų tik trečdalis jos drabužių. Ir iš ko gyvens nuvažiavusi į Geteborgą? Juk praeis ne viena savaitė, kol gaus stipendiją.

Maistas baigėsi trečią dieną. Stebėdama paskutinį sviestainėlį rankoje, Margareta nusprendė papuošalus laikyti savais. Buvo perskaičiusi pakankamai daug romanų, kad išmanytų, kas yra lombardas, be to, žinojo, kad tokios įstaigos vis dar esama Norčiopinge. Matė iškabą vieną pavasario popietę, kai tariamai išėjusi susitikti su pasakų karalaičiu iš tikrųjų slampinėjo gatvelėmis už rotušės.

Įžengusi į lombardą pasijuto lyg patekusi į romaną, staiga septintas dešimtmetis virto antru, o ji pati – nuo džiovos kiek negaluojančia heroje spausteliais užsegamais auliniais ir apsmukusia suknele, o ne mini sijonėliu ir medpadžiais. Vyriškis už prekystalio akivaizdžiai buvo to paties laiko figūra: jo sulinkęs kūnelis buvo įvilktas į nubrizgusį juodą kostiumą, o pirštai tokie balti, tarytum jis niekada nebūtų išėjęs iš šios tamsiai rudos patalpos ir regėjęs kitokios šviesos nei krintanti nuo purvinai geltonos lempos. Tylėdamas apžiūrėjo auksinį laikrodį, perlų auskarus bei vėrinį, kurį ji nusprendė paaukoti, ir pasiūlė kainą: trys šimtai dvidešimt penkios kronos. Mažas turtelis. Margareta tyliai linktelėjo ir entuziastingai čiupo plunksnakotį, kad pasirašytų kvitą. Įsikalbėta džiova praėjo, jautė, kaip širdis daužosi jauname ir visiškai sveikame kūne, kūne, kuris netrukus užkariaus pasaulį.

„Domus“ parduotuvėje nusipirko du naujus lagaminus ir įsėdo į tramvajų važiuoti namo, plaukai plaikstėsi vėjuje, pučiančiame pro atvirus langus. Vienu šuoliu iššokusi iš tramvajaus, parbėgo paskutinį galelį į pompastišką Margotos ir Henrio baltų plytų namą, trim ilgais žingsniais užlipo į viršutinį aukštą ir numetė lagaminus ant lovos. *Yes!* Dabar ji laisva. Pagaliau.

Susidėjusi daiktus į naujus lagaminus, padarė vieną nuolaidą praeičiai: paskambino Andrė, nors žinojo jį su žmona ir vaikais išvažiavus atostogų. Ilgokai stovėjo visiškai ramiai, prispaudusi ragelį prie ausies ir laidą apsivyniojusi aplink smilių, klausėsi signalų ir vaizdavosi, kaip jie aidi tarp tuščio namo sienų. Paskui iš lėto padėjo ragelį ir stvėrė lagaminus.

Nedelsdama važiuos į geležinkelio stotį, nors ir nepasižiūrėjusi traukinių tvarkaraščio. Kada nors traukinys vis tiek ateis.

Rudens semestrą porą kartų parašė Margotai su Henriu, bet atsakymo negavo. Tyla ją baugino, todėl antrą laišką pasiuntė dar labiau pritaukštą niekų ir meilesnį. Padėkojo už laiką, praleistą jų namuose, ir entuziastingai papasakojo apie savo naują gyvenimą: ji negavusi kambario studentų bendrabutyje, bet susiradusi pensiono kambarėlį miesto centre, netoli Hedeno. Geteborgas – jaukus miestas, nors jame dažnai pučia vėjai ir lyja. Studijos sekasi gerai. Pirmąjį egzaminą tikisi išlaikyti prieš Kalėdas. Žinoma, turėjo įterpti ir nedidelį melą: įsigijusi daug naujų draugų. Ypač vaikinų.

Parašė ir daugiau laiškų, trumpesnių ir panašesnių į tiesą, bet nevisiškai nuoširdžių. Niekada nepaminėdavo tuštumos paširdžiuose, nerasdavo kaip ją pavadinti. Užtat rašydavo Andrė apie meilę ir tetai Elenai – apie vienišus vakarus, Kristinai – apie studijas ir Birgitai – apie tai, kaip kartais baiminasi, o kartais ilgisi šeimos. Keletą mėnesių negavo jokio atsakymo, bet vieną gruodžio popietę, jai parėjus po vėlyvos paskaitos, atremtas į prieškambario lempą, stovėjo mažas atvirukas. Šeimininkė nusišypsojo išvydusi, su kokiu užsidegimu Margareta puolė prie atviruko, ir nepajėgė nuslėpti, kad jį jau perskaičiusi. Tai buvo nesvarbu, Margareta perbėgo akimis keletą eilučių ir su palengvėjusia širdimi irgi nusišypsojo šeimininkei. Jai nereikės švęsti Kalėdų pensiono kambaryje: Kristina ketina per Kalėdas važiuoti į Vadsteną. Ar nenorėtų Margareta apsigyventi viename kambaryje su ja vienuolių svečių namuose? Ir atšvęsti Kūčių su teta Elena ligoninėje?

Paskutinę Advento savaitę ji nunešė į lombardą žiedą su baltais akmenukais ir – kiek paabejojusi – priešpaskutinę auksinę apy-

rankę. Žiedas buvo vertingesnis, nei tikėjosi. Įsikišo pinigus į triušių kailinius, kuriuos Margota jai nupirko pereitą žiemą, ir patraukė į miestą, keletą valandų maklinėjo iš vieno Aveniu galo į kitą, kol aptiko prašmatnias dovanas. Rankomis austą šaliką iš namų amatų parduotuvės tetai Elenai. Avikailiu pamuštas pirštines Kristinai. Rožinį minkščiausios ėriukų vilnos megztinį Birgitai.

Tik įsėdus į traukinį, jai dingtelėjo, kad Birgita, savaime aišku, Kalėdų su jomis nešvęs.

Vis dėlto Kalėdos tapo susitaikymo švente. Stotyje ją pasitiko kita Kristina nei toji, su kuria prieš keletą metų išsiskyrė Norčiopingo geležinkelio stotyje. Ji tebebuvo išblyškusi ir liesa, tačiau neatrodė ligota, greičiau – Margareta ieškojo tinkamo žodžio – pasidabruota. Dabar Kristina būtų tikusi prie Margotos dvaro. Galbūt reikėtų jiedviem aptarti, tuomet Kristina galėtų vasarą padirbėti Brovikeno dvaro panele, sėdėtų sau su siuviniu prie stiklinių durų, atrodydama įprastai nuoširdi.

Jų kambarys svečių namuose buvo toks vienuoliškas, kokio tik galima tikėtis: blausi lempa palubėje, dvi siauros lovos su linguojančiomis spyruoklėmis ir krucifiksas ant sienos. Už aukšto lango jau tvyrojo gūdi sutema, nors tebebuvo ankstyva popietė; apšviestas vienišo gatvės žibinto, Kranto promenadoje sūkuriavo sniegas, o tolumoje šmėžavo juodas Veterno vanduo. Margareta ūmiai susigraudino: įrėmė kaktą į lango stiklą ir mėgino mirksėdama nuginti ašaras. Jai nepavyko, turėjo ilgokai pastovėti ta pačia poza, kol vogčiomis brūkštelėjo per skruostą smiliumi ir atsigręžė. Kristina nieko nepastebėjo. Labai susikaupusi traukė iš lagamino Margaretos drabužius ir kabino ant vielinių drabužinės pakabų. Kaip mama. Arba tikra vyresnioji sesuo.

– Iš tikrųjų buvau sumaniusi, kad pasiimsime ją namo, – pasakė ji ir brūkštelėjo ranka per baltą palaidinukę. – Kad atšvęsime Kalėdas namie Motaloje, kaip anksčiau. Juk ją būtų kelioms dienoms išleidę iš ligoninės, tai nėra neįprasta... Tačiau Lydžiažabtis Stigas išnuomojo namą ir visus jos baldus sukrovė sandėlyje. Juk jis yra jos patikėtinis.

– O jei ji pasveiks? Kur tuomet gyvens?

Kristina atsigręžė ir pasižiūrėjo į ją.

– Teta Elena negali pasveikti. Ar tu nesupratai?

Margareta vyptelėjo:

– Stebuklų pasitaiko...

– Ne, – atsakė Kristina. – Stebuklų niekada nepasitaiko.

Kristina viską buvo suplanavusi iki smulkmenų. Dar Advento pradžioje pasikalbėjo su ligoninės šeimininke ir gavo pažadą, kad galės tetos Elenos palatoje pateikti savą Kūčių vakarienę, taip pat prikalbino vienuoles vėlais vakarais įleisti ją į svečių namų virtuvę. Kūčių išvakarėse atsigulė tik ketvirtą valandą ryto, tačiau atrodė nė truputėlio nepavargusi, kai pravėrusi šaldytuvo dureles išdidžiai parodė, ką nuveikusi: Jansono pagunda ir marinuota silkė stiklainyje, kumpis ir mėsos kukulaičiai, raudonieji kopūstai ir kepti kiaulienos šonkauliukai, šaltiena, migdolinės geldelės ir sausainiai su prieskoniais. Be to, nupirkti visi gatavi valgiai: sūris ir kepenų paštetas, nykštukų dešrelės ir salyklinė duona. Viskas supakuota ir sudėta į itin mažas formeles ir sviestinio popieriaus ryšulėlius.

– O, – nusijuokė Margareta. – Tetos Elenos Kūčių stalas. Miniatiūrinis...

Kristina irgi susijuokė:

– Taigi. Pamaniau, kad šiemet mums reikėtų atšvęsti lėlių Kalėdas.

Ir teta Elena nusijuokė, kai jos įžengė su valgio pintinėmis: ji ėmė panėšėti į savo senąjį Aš: čia įžnybo Margaretai į veidą ir pavadino ją nevaleika, čia suraukė kaktą ir liepė Kristinai gerai valgyti, kad pagaliau užkrautų ant kaulų mažumėlę mėsos. Slaugės jai padėjo kalėdiškai išpuošti palatą, ant stalo, įkištos į kūgio formos vazą, stovėjo kelios eglišakės su mažais kalėdiniais bumbuliukais, o ant palangės degė trišakė žvakidė iš terapinio skyriaus. Bet atėjus metui išsidalyti kalėdines dovanėles, ji sumišo ir ėmė lementi:

– Jei būčiau galėjusi naudotis rankomis kaip anksčiau, – neaiškiai sumurmėjo Margaretai išskleidus savo ryšulėlį. – Tuomet būčiau tau padariusi ką nors gražaus...

Margareta žiūrėjo į vėrinėlį ryšuliuke, keletą paeiliui sudėliotų medžio baltumo pagaliukų ir rutuliukų.

– Bet jis gražus, – pasakė ir užsimovė vėrinį. – Labai gražus!

Kristina linktelėjo spausdama savo ryšuliuką.

– Jis puikiai dera prie šitos suknelės. O prie juodos bus stačiai nuostabu.

Ji nuvyniojo kalėdinį popierių – pora vąšeliu nertų puodkėlių.

– Rudenį išmokau nerti, – tarė teta Elena ir nusišypsojo kreiva šypsena. – Tam pakanka vienos rankos. Taigi kitąmet bus užtiesalas...

Margareta nusijuokė.

– Aš norėčiau geltono!

Kristinos akys žybtelėjo:

– O aš rožinio!

Teta Elena ilgai laikėsi, bet artėjant dešimtai pavargo. Neprotestavo, kai Kristina su Margareta išmugino ją iš puošnios suknelės ir apvilko naktiniais, o kai paskui jiedvi susėdo abipus lovos, atrodė net patenkinta. Jai užmigus jos atsargiai nustūmė kėdes į šalį ir nutapeno koridoriumi į darbuotojų virtuvėlę. Kristina pripylė vandens į kriauklę, kol Margareta ieškojo virtuvinio rankšluosčio.

– Kaip manai, ką tokį vakarą veikia Birgita? – paklausė.

Kristina gūžtelėjo.

– Nežinau. Man rodos, kaip paprastai.

Margareta atsargiai padėjo pirmą iššluostytą lėkštę.

– Bet gal ne šitokį vakarą?..

Kristina tebekalbėjo pusbalsiu, bet intonacija paaštrėjo:

– Kas gali žinoti, ką tokie tipai veikia per Kalėdas? Ir kas gali žinoti, kuo jie išvis užsiima? Nenoriu nė kalbėti. Šlykštu!

Kai jos išėjo į gatvę, vis dar snigo, šaltis žnaibė Margaretai kojas tarp triušių kailiniukų ir aulinių. Kristina, aišku, buvo protingiau apsirengusi: jos paltas veik siekė kelius, be to, prieš išeidama ji užsimovė vilnones kelnes. Margareta akimirką dvejojo, kol ryžosi užduoti klausimą, apie kurį galvojo pastarąją valandą.

– Ar eisime į Piemenėlių mišias?

Kristina išsprogino į ją akis, maudamasi naujas pirštines. Šios puikiai tiko ir spalva, ir dydžiu.

– Ne, – atsakė. – Ko mums ten eiti?

Man jų reikėtų, pamanė Margareta po valandėlės, kai jos atsigulė į linguojančias vienuolyno svečių namų lovas. Mano akys turi panirti į šventus paveikslus ir degančias žvakes, nes esu visiškai tuščia ir turiu prisipildyti vargonų aido ir giesmių, nes turiu atleisti ir pati gauti atleidimą...

Suspaudė akis nenorėdama prisiminti. Ji viską išmes lauk iš galvos ir po kelerių metų, pagalvojusi apie šį rudenį, bus viską užmiršusi, išskyrus studijas ir malonią kambario šeimininkę. Net labai stengdamasi neprisimins, kad įstojusi į universitetą buvo užklupta savotiškos gėdos ir kad ši gėda didžiuliu svoriu ją paralyžiavo, kad ji – skardžiabalsė, kvatojanti ir nuolat koketuojanti Margareta – mažne nedrįsdavo kreiptis į kurso draugus ir, užuot ėjusi į kraštiečių šventes ir suneštinius vakarėlius, vakarais bastydavosi gatvėmis dešinės rankos kumštį stipriai prispaudusi prie duobutės, kad atsigręžusi pažvelgdavo į akis svetimiems vyrams, šių prakalbinta. Ir kad tris sykius nusekusi iš paskos tyliai patenkino jų norus.

Ar pašnabždėti apie tai tamsoje Kristinai? Ar papasakoti, kaip stovėjo užpakaliniame kieme iki pusės nusmauktomis kelnaitėmis, skruostu prisiglaudusi prie nepažįstamo vyro skruosto? Kad praskėtė kojas porai grubių pirštų kine? Kad tylėdama nulydėjo bevardį vyrą į sujauktą pensiono kambarį? Kad jautė savotišką palengvėjimą, kol tai vyko, bet paskui gargaliavo iš baimės, kad daužė sau per veidą, bausdama už nepatirtą ramybę ir nuodėmės atleidimą, bausdama už tai, jog niekas jos netroško ilgiau nei valandėlę?

Ne. To negalėtų papasakoti. Kristinai. Bet galbūt Birgitai.

Aš skęstu, pamanė. Gelbėk mane, kad nepaskęsčiau!

Kristina turėjo grįžti į Lundą jau trečią Kalėdų dieną, jai reikėjo laikyti egzaminą vos prasidėjus pavasario semestrui. Margareta palydėjo ją į geležinkelio stotį, skubiai apsikabinusios jos atsisveikino ir pasižadėjo geriau palaikyti ryšį.

Paskui Margareta nuėjo į ligoninę, lietus buvo nuplovęs sniegą, ir teta Elena energingai linktelėjo, kai ji pasiūlė pasivaikščioti. Vėlesnėmis dienomis jos dažnai vaikštinėdavo, teta Elena ilgėjosi gaivaus oro ir nesikratydavo dulksnos, nei kandaus vėjo. Ji vėl ėmė panėšėti į save: popietėmis užsukdavo į Didžiosios aikštės konditeriją ir, Margaretai tyliai stovint už vežimėlio, šnekučiuodavo su moteriškėmis už prekystalio, teiraudavosi visų bandelių ir pyragaičių sudėties. Dieną prieš Naujųjų metų sutiktuves ji užsisakė milžinišką tortą ir, nors kitą priešpietę pliaupte pliaupė lietus, užsispyrė pati važiuoti su Margareta jo pasiimti. Ir reikėjo skubėti! Darbuotojai gerdavo kavą ketvirtą valandą, ir tuomet tortas jau turėjo stovėti savo vietoje. Grįžtant ji sėdėjo vežimėlyje gauždamasi ir drebėdama ir visą laiką niurnėjo Margaretai atsargiau važiuoti per grindinį, kad tortas dėžėje nesusikratytų. Margareta juokėsi. Pirštai sugrubo nuo šalčio, o triušio kailiniukai pasišiaušė ir apsunko nuo lietaus, tačiau gerai pažįstamas tetos Elenos burbėjimas ją šildė.

Vis dėlto galop atėjo šiokiadienis ir jai reikėjo išvažiuoti. Teta Elena paglostė skruostą atėjusiai atsisveikinti Margaretai, ši priglaudė skruostą prie rankos.

– Ar negalėtum kada nors parašyti?

– Bet rašant man labai dreba ranka, – atsakė teta Elena ir papurtė galvą. – Tu negalėsi perskaityti...

– Galėsiu, – paprieštaravo Margareta. – Taigi parašyk. Brangioji, parašyk man.

Teta Elena nubraukė jai nuo kaktos kirpčiukus.

– Taip taip, – pasakė. – Gal ir galėčiau parašyti. Jei taip jau baisiai svarbu...

Ji nesuvokė, kad buvo šitai suplanavusi, bet stovėdama perone suprato visai nelaukianti traukinio į Mjolbiu, kur turėtų persėsti norėdama važiuoti toliau, į Geteborgą. Pirmiau jai reikia kiton pusėn. Jos krepšy vis dar gulėjo nepraplėšta kalėdinė dovanėlė.

Motaloje irgi lijo, valandėlę ji stovėjo geležinkelio stoties laukiamojoje salėje ir žiūrėjo į parką vildamasi, kad lietus liausis,

paskui įtraukė smakrą į pasišiaušusią kailiniukų apykaklę ir pastūmė duris.

Kišenėje slypėjo susiglamžęs lapukas su adresu, prieš išsiunčiama į Norčiopingą išsiprašė jį iš Lydžiažabčio Stigo. Adresas atvedė į Senamiesčio pakraščio gatvelę, bet ji tik miglotai nutuokė, kuris namas galėtų būti Birgitos. Antra vertus, šiose vietose namai visada mažai skyrėsi: visi buvo panašiai suklypę ir perdžiūvę.

Tačiau praeitis iš Motalos buvo šluojama, šitai ji matė klajodama po miestą. Ten, kur anksčiau viena į kitą rėmėsi sukežusios senos lūšnos, dabar kilo nauji plytiniai ir betoniniai daugiabučiai. Ateitis žengė į priekį, kritiška kaip anyta. Tikėjosi, kad ten, kur įžengs, taps švaru ir tvarkinga.

Bet Birgitos gatvės ji dar nebuvo pasiekusi, tik pasiuntė pirmąją kregždę – neseniai atidarytą degalinę sename griaunamame sklype. Šiaip jis atrodė kaip anksčiau: sulūžusios tvoros palei šaligatvį, apsilaupę mediniai namų fasadai.

Margareta pastūmė laiptinės duris ir apsidairė. Sienos apmuštos rudomis dailylentėmis, o grindys – išsitrynusiu linoleumu. Jokių naujovių: net mėlyno skydelio su baltomis raidėmis, atskleidžiančio nuomininko pavardę. Antra vertus, ant sienos kybojo keturios senoviškos pašto dėžutės, galbūt viena iš jų Birgitos. Bet ne. Fredrikson pavardės ant jų nebuvo. Išvis jokių pavardžių.

– Nešdinkis velniop! Prakeikta kekše!

Viršutiniame aukšte prasivėrė durys, sugriaudėjo vyriškas balsas, po sekundės laiptais nubildėjo sunkūs žingsniai. Margareta prisispaudė prie sienos. Praeidamas jis užsitempė juodą odinę striukę, oda brūkštelėjo jai per veidą, bet jis, regis, jos nepastebėjo. Tik paspyrė laukujes duris ir pradingo. Prieš užsitrenkiant durims ji spėjo pamatyti jo striukės nugarą: ši buvo užklėsta didžiulio tigro paveikslu.

– Vaikas, – pamanė ji. – Birgita turi su šituo mažą berniuką.

Mat dabar suprato gerai atėjusi. Čia buvo Dogas, storesnis ir kiek labiau nusistekenęs nei tasai Dogas, kuris prieš keletą metų buvo šauniausias ragarų ordino riteris, tačiau neabejotinai jis. O ten, kur Dogas, greičiausiai gyvena ir Birgita.

•

Kažkur rėkė kūdikis, jo verksme girdėjosi nuovargis, kuris šiurpino laiptais lipančią Margaretą. Ji sustojo laiptų aikštelėje. Už katrų rudų durų galėjo rasti Birgitą? Negalvodama pasirinko dešines.

Nuaidėjus skambučiui, vaikas nutilo, bet po sekundės verksmas vėl pasigirdo, kažkam einant medinėmis grindimis.

– Prašom, – tarė Birgita ir atidarė duris. – Kas čia?

Butas buvo vėjuotas ir nešiuolaikiškas, be centrinio šildymo ir karšto vandens. Ant virtuvės grindų žioravo vienintelis elektrinis šildytuvas, o ant geležinės krosnies stovėjo viryklė. Ji kaito visą amžinybę, Birgita spėjo surūkyti tris Margaretos cigaretes, kol išvirė kava. Kažkur name teberėkė kūdikis, bet dabar dusliau ir ne taip beviltiškai.

Birgita vis dar buvo graži: plaukai tokie pat akinamai balti kaip ir anksčiau, oda tokia pat lygi ir minkšta tarsi aksomas, lūpos taip pat švelniai išlenktos. Bet pirštų galai virš nagų, nukramtytų iki mėsos, tebetino, o kirpčiukuose buvo žymu šukų palikti tarpeliai. Jai reikėjo trinkti galvą. Iš tikrųjų jai visai reikėjo nusiprausti: vėl kaip vaikystėje pilkavo purvo ruožas, jis juosė gerklę lyg geležinis antkaklis.

Birgita, pildama kavos, jos kritišką apžiūrą sutiko tokiu pačiu kritišku žvilgsniu.

– Atrodai kaip nuskandinta katė, – pasakė ir stumtelėjo džiūvėsių dubenį Margaretai. – Ką darei? Išplaukei čia?

– Lauke lyja, – atsakė Margareta, čiupdama džiūvėsį. – Ir nuo stoties visą kelią ėjau.

Birgita metė žvilgsnį į langą ir tarsi tik dabar pastebėjo pilką miglą lauke. Bet ši jai nerūpėjo, nusigręžusi nuo lango, sėdėdama ištiesė kojas ir apžiūrėjo tiesias blauzdas ir juodas nailonines kojines, kuriomis jos buvo aptemptos. Vaikas išvargęs kartais atsikvėpdavo, vėl pradėdavo rėkti jau laibesniu ir trapesniu balsu. Birgita, regis, jo negirdėjo.

– Ir kuo dabar užsiimi? – paklausė nuleisdama kojas.

– Mokausi. Geteborge. Juk rašiau tau laiške. Ar negavai?

Birgita trūktelėjo pečiais, degdamasi dar vieną cigaretę.

– Tai ką veiki Motaloje? Jei persikėlei į Geteborgą.

Margareta atkišo per stalą savo ryšulį, mėgindama nusišypsoti.

– Atnešiau tau kalėdinę dovanėlę.

Birgita spoksojo į ryšulį, kol įmetė nudegusį degtuką į peleninę, tačiau nė nemėgino jo paimti.

– Imk, – paragino Margareta. – Čia tau!

Birgita neryžtingai nutvėrė ryšulį viena ranka, paskui įsikišo cigaretę į lūpų kamputį ir visa sujudusi nuplėšė dovanos kaspiną, vienu gaistu nudrėskė lipnią juostelę.

– O! – šūktelėjo ir išpūtė pro lūpų kamputį dūmų debesį, laikydama rožinį megztinį priešais save. Jis buvo su trikampe iškirpte, dabar nebemadinga ir kone juokinga, bet Margareta nujautė, kad Birgita vis dar mėgsta būti sekso bomba su megztiniu trikampe iškirpte ir aptemptu sijonėliu.

Birgita pasidėjo megztinį ant kelių, ištraukė cigaretę iš lūpų kampo ir įtariai išpūtė dūmus.

– Ar atvažiavai net iš Geteborgo tik tam, kad padovanotum man megztinį?

Margareta pakėlė puodelį staiga mažumėlę sumišusi.

– Ne. Per Kalėdas buvau Vadstenoje. Pas tetą Eleną.

Birgita suraukė kaktą.

– Ar senė persikraustė? Dabar gyvena Vadstenoje?

Margareta gurkštelėjo kavos.

– Ji guli Vadstenos ligoninėje.

Birgita atrodė nustebusi:

– Ar tebeserga?

Margareta linktelėjo ir nudelbė akis į stalą. Klijuotė buvo sutrūkinėjusi, pro plyšius galėjai įžiūrėti balto audinio siūlus.

– Ji paralyžiuota. Pusė kūno. Niekada nepasveiks.

Birgita stipriai užsitraukė cigaretę ir nusuko žvilgsnį į šalį, jos balsas nuskambėjo šaižiai:

– Aš dėl to nekalta.

Margareta nuleido akis nežinodama, ką atsakyti. Valandėlę tvyrojo tyla, lietus šnabždeno į stiklą, vaiko verksmas virto išsekusiu

upeliuku kažkur tolumoje. Margareta dėbsojo į kavos puodelį, staiga labai pavargusi. Beviltiška. Net Birgitai negalės papasakoti, kas jai nutiko rudenį, o jei ir galėtų, iš Birgitos nesusilauktų nei paguodos, nei kokių nors paaiškinimų. Ji per daug įklimpusi į savo pačios gyvenimą. Vaikas atsikvėpė, po sekundės jo rauda išsiveržė lyg beviltiškas klyksmas.

– Prakeiktas vaikištys!

Birgita nustūmė į šalį puodelį ir atsistojusi vienomis kojinėmis per virtuvę nubėgo į prieškambarį, dingo iš akių. Bet buvo girdėti, kaip atplėšė duris.

– Nutilk! – suspiegė. – Užmušiu, jei nenutilsi!

Margareta atsistojo taip staigiai, kad už nugaros apvertė kėdę, tik dabar sumojusi, kad vaikas iš tikrųjų yra Birgitos bute. Trim ilgais žingsniais perlėkė virtuvę ir ant prieškambario skudurų tako vos neišgriuvusi įsitvėrė staktos.

Birgita stovėjo tamsiame kambarėlyje. Matyt, čia buvo jos miegamasis: žaliuzės nuleistos, o prie sienos priglausta neklota lova, ant grindų, ant čiužinio gulėjo numestos kelios suplyšusios antklodės. Vidury kambarėlio stovėjo vaikiška lovelė. Iš jos baisiai dvokė: kažkuo saldžiu ir šūdinu.

Birgita prie lovelės stovėjo keista poza, tarsi kareivis po komandos „ramiai". Nugara buvo tiesi kaip strėlė, rankos prispaustos prie kūno, o žvilgsnis įremtas į lubas.

– Nutilk! – suriko. – Nutilk, velnio išpera, kol neišvedei manęs iš kantrybės!

Šaižus klyksmas pasigirdo iš lovelės, sumosavo maža rankytė. Margareta neryžtingai įžengė į kambarėlį.

– Birgita, ar tu įsitaisei vaiką? – paklausė.

Birgita apsisuko ir įsistebeilijo į ją.

– Taip, ką, po velnių, manai?

Jai pavyko viską paversti žaidimu, apsimetus maža sesyte, prašančia pažaisti su nuostabia vyresnės sesers lėle. Berniukas buvo tik trijų mėnesių ir jos glėby veik besvoris, tačiau keldama jį ir guldydama ant lovos jo žvilgsnyje ji tarsi pastebėjo be galo sąmo-

ningą baimę. Užpakaliukas buvo tamsiai raudonas, bemaž violetinis, tai ji pamatė šluostydama išmatas šliaužtinukų kraštu. Tačiau šie buvo beviltiškai sugadinti: išmatos seniai prasiveržusios pro palutę ir nutekėjusios kojomis.

Nubėgusi į virtuvę, sudrėkino šliaužtinukus, vėliau jais plovė ir šluostė, išgriozdusi kambarį aptiko lignino ryšulį, suglamžė keletą lapų, kaip kažkada vystydama savo lėles, ir įgrūdo į plastikines kelnaites. Plastikas iš senumo buvo pastiręs, o siūlės rudos nuo senų išmatų. Įsuko kūdikį į antklodę, jis gulėjo jai ant rankos kaip kopūstainis, vis dar rėkdamas, bet dabar silpniau ir užsimerkęs. Apvali kaktytė buvo šlapia nuo prakaito.

Margareta atsistojo tarpdury pakreipusi galvą, Birgita sėdėjo prie virtuvės stalo, rūkydama naują cigaretę.

– Galbūt jis alkanas?

Birgita išrietė viršutinę lūpą ir nupurtė pelenus.

– Nealkanas. Tik darkosi.

– Bet paklausyk, – tarė Margareta. – Aš niekada nesu girdžiusi kūdikio iš buteliuko. Ar negalėčiau pamėginti?

Birgita linktelėjo, bet nežiūrėdama į ją.

Ji turėjo pati susiieškoti košės pakelį ir prisipilti vandens į prikaistuvį, susirasti plakiklį ir išsiplauti priskretusį buteliuką. Sekėsi ne itin puikiai. Buvo neįmanoma laikytis deramos švaros tik su šaltu vandeniu iš čiaupo ir dirbant viena ranka. Ji nedrįso padėti kūdikio, jis vis dar rėkė, o Birgita sėdėjo rankomis užsikišusi ausis. Dievažin, ką ji būtų padariusi, jei berniukas būtų gulėjęs ant virtuvės grindų? Bet laikant berniuką buvo sunku maišyti, košė sušoko.

Galų gale ji vis dėlto klektelėjo ant virtuvės stalo ir įkišo buteliuką su čiulptuku berniukui į burną, jis atsimerkė ir pažvelgė į ją tuščiomis akimis, paskui palengva užsimerkė ir ėmė žįsti. Bute susyk stojo mirtina tyla; Birgita tebesėdėjo įsirėmusi į virtuvės stalą ir rankomis užsispaudusi ausis.

– Kuo jis vardu? – atsargiai paklausė Margareta.

Birgita atitraukė rankas nuo ausų ir gūžtelėjo. Ji sugraibė ant klijuotės cigarečių pakelį, bet tučtuojau jį paleido.

– Klausyk, – pasakė. – Ar negalėtum valandą pasaugoti vaiko? Man reikėtų apsipirkti. Ir esu užsirašiusi socrūpyboje, turiu pasiimti pinigų nueiti pas gydytoją.

Margareta dvejodama pasižiūrėjo į laikrodį. Birgitos balsas pažvalėjo, ji palinko į priekį.

– Aš neturiu vaikui vežimėlio, supranti... Todėl jei niekas jo nepasaugo, negaliu išeiti. O namie nė kąsnio. Ir man tikrai reikia nueiti pas gydytoją, taip velniškai skauda!

Margareta linktelėjo. Ji gailėjo Birgitos. Gailėjo berniuko. Reikia padėti.

– Bet iki penkių sugrįžk. Turiu spėt į traukinį.

Birgita jau buvo ant kojų, ranka braukėsi plaukus.

– Nebijok, po poros valandų parsirasiu. Tu velniškai gera, Margareta. Visada tokia buvai!

Margareta nudelbė akis. Gera? Taip. Gal ir tokia. Tikriausiai.

Birgita nusitraukė juodą megztinį, nusviedė į kertę, apsivilko rožinį ir nuskubėjo į prieškambarį. Kai vėl įkišo galvą virtuvėn, akys buvo apvedžiotos juodu pieštuku, o lūpos šviesiai rožinės.

– Tik porą valandų, – pasakė ir nusišypsojo. – Širdele!

Aštuntą vakaro Margareta ėmė verkti. Dešimtą liovėsi ir pradėjo vardyti visus žinomus keiksmažodžius, po vieną kiekvienam žingsniui virtuvės grindimis. Antrą nakties užmigo su berniuku ant rankos. Pusę septynių ryto kažkas purtydamas ją pažadino.

– Pasitrauk, po galais, – pasakė Birgita. – Čia mano lova. Ir aš šuniškai nusivariusi.

– Nesivaipyk taip rūgščiai, – taria Birgita ir prisipila bokalą. – Čia tik alus.

Margareta žvelgia į šalį: ji vėl gailisi, visada gailisi. Kitą sykį, panorusi būti gera katrai nors iš seserų, patrauks save į šalį ir gerai įspirs į užpakalį. Kad prisimintų.

– Aš nesivaipau, – atsako, bet vis tiek raižoku balsu. – Tik maniau, kad nebegirtuokliauji. Juk sakei, kai pernai paskambinau.

Birgita pakelia bokalą ir pasižiūri į gintarinį skystį.

– Aš negirtuokliauju, – atsako. – Geriu tik vieną alaus. Nepulk į isteriją.

Isteriją? Margareta prunkšteli ir atsiverčia valgiaraštį.

– Ką valgysi? Picą? Ar ko nors kito?

Birgita neatsiliepia, užsimerkusi kliukina alų mėgaudamasi ilgais gurkšniais.

– Vis dėlto pasiimsiu lašišos, – sako Margareta, dėdama į šalį valgiaraštį. – Ant grotelių keptos lašišos.

Birgita pastato bokalą ir nusilaižo putas nuo viršutinės lūpos.

– Lašišos? Velniai žino, aš ne itin alkana...

Nevalgydama ji pasigers, o su pasigėrusia bus vienas vargas. Margaretai stoja prieš akis, kaip ji eina Karalienės gatve, bandydama susitvarkyti su rėkaujančia ir klupinėjančia Birgita. Tokio pažeminimo ji nenori. Užsideda ant stalo abi rankas ir, palinkusi į priekį, iškošia pro dantis:

– Valgysi! Jei nieko nevalgysi, nevešiu tavęs į Motalą, galėsi kapstytis namo kaip nori!

Birgita atrodo nustebusi, bet tik akimirką.

– Velnias, kokia tu arši. Aišku, valgysiu, tik nemėgstu lašišos. Juk šitai galbūt neuždrausta?

Gurkšnodama alų, varto valgiaraštį.

– Lapuotis? – paklausia. – Ar tai ploni jautienos griežinėliai?

Margareta užsidega cigaretę, ranka tirta.

– Lapuotis yra slėgtos skerdyklos atliekos.

Ji nukanda replikos galą: lapuotis yra valgis, gaminamas tokiems žmonėms kaip tu ir tokių žmonių, kurie niekina tokius kaip tu. Bet Birgita negirdi nei jos minčių, nei žodžių.

– Su spirgintomis bulvėmis ir kiaušininiu padažu... Taip, velniai rautų. Imu šitą.

Vėl pakėlusi bokalą, nusišypso per jo kraštą.

– Velnias, kokia tu, Mage, gera. Visada viską sustatai į vietas!

Valandėlę tvyro tyla, Margareta žiūri pro langą jusdama, kaip atsileidžia pečiai. Karalienės gatvė skendi šešėlyje. Viskas atrodo kaip visada. Jei ne žmonių drabužiai ir tramvajų spalva, ji vis dar galėtų justis patekusi į septintą dešimtmetį. O pati lygiai sėkmingai galėtų būti septyniolikametė gimnazistė. Bent širdyje.

– Gyvendama Norčiopinge, buvau susidėjusi su mokytoju, – taria ji ir prisipila bokalą. Stebisi savimi, anksčiau niekada su nieku nekalbėdavo apie tai, kas atsitiko tarp jos ir Andrė. Bet Birgita, regis, nesiklauso, nusivylusi stebi bokalą, kurį Margareta kelia prie lūpų: galbūt tikėjosi, kad jai atiteks ir antras stipraus alaus butelis.

– Mes važinėdavome vakarais jo automobiliu, ieškodami vietos pabūti, kiekvieną kartą sustodavome vis kitur, kad niekas nepažintų. O paskui gulėdavome apsikabinę užpakalinėje sėdynėje.

Susidomėjusi Birgita nusikvatoja.

– Tai bent, šito iš tavęs nesitikėjau. Ar su juo buvo gerai?

– Gerai?

– Taip. Ar buvo gera dulkintis?

Margareta kilsteli viršutinę lūpą. Viešpatie.

– Greičiausiai. Bet ne tai svarbiausia. Aš buvau viena, man kažko trūko...

Ji nutyla, jaunas padavėjas padeda priešais ją lėkštę, ji abejingai stebeilija į lašišą. Birgita siekia druskinės ir plačiais mostais pasisūdo spirgintas bulves. Margareta atsikvėpusi pasakoja toliau:

– Tai, kas ištiko tetą Eleną, buvo taip baisu, man rodos, po to aš visus metus neatsipeikėjau nuo smūgio.

Birgita sustoja vidury judesio, jos akys susiaurėja.

– Aš dėl to nekalta!

Margareta ūmiai supyksta. Kodėl ji negali išklausyti?

– Ar aš tave kaltinau?

Birgita paleidžia druskinę ir graibo cigarečių, spragsėdama žiebtuvėliu, papučia lūpas.

– Jūs visada mane kaltinot! Visada!

Margareta įsmeigia šakutę į bulvę, staiga jai kyla noras įžeisti.

– Vieną vakarą mes tave matėme, mano mokytojas ir aš.

Birgitos žvilgsnis ima klaidžioti, paleidusi žiebtuvėlį, laisvąja ranka rausiasi džinsų kišenėje.

– Žiūrėk, – sako. – Kristinai ne visi namie, ji mane persekioja. Pažiūrėk, kokį velnišką laišką...

Ji meta ant stalo dusyk perlenktą geltoną popierėlį, drebančiomis rankomis mėgina jį atskleisti. Margareta ją stebi kreivai, truputėlį šypsodama, ji nesileis atitraukiama nuo pokalbio temos. Jai ir taip galutinai sumaišyta galva. Būti gera liovėsi. Net baimės nebejaučia.

– Taip, – kalba toliau. – Kaip sakiau. Vieną vakarą tave matėme, mano mokytojas ir aš. Tu tykojai Saltengene.

Birgita sekundę žiurkso į ją, paskui nuspaudžia cigaretę į lapuotį ir čiumpa geltonąjį popierėlį. Atsistoja ir ima tampyti ant kėdės atlošo kabančią striukę.

– Velniene, – sušnypščia per petį. – Prakeikta, suknista snobe! Ar abi susimokėt su Kristina?

Margareta šaltai žvelgia į ją. Tegul sau nešdinasi, greičiau nukaksiu Stokholman! Bet ji dar nebaigė: nori dar giliau suleisti dantis

į Birgitą ir atsiplėšti mėsos gabalėlį. Ranka pasirėmusi smakrą, kuo švelniausiu balsu paklausia:

– Ar Dogas buvo tavo suteneris? Ir kavalierius? Ar susiradai jį tarp savo klientų?

Birgita timpteli į save striukę ir užsimeta ant pečių, ši plevėsuoja it mantija, jai maunant prie durų. Bateliai tikrai per dideli, klepsi ir bemaž krinta nuo kojų.

Žinoma, Margaretai ims graužti sąžinę, bet tik suvalgius lašišą. Pulsas smarkiai tvinksi, ir ji greitai šlemščia. Kramto ir ryja, su kiekvienu kąsniu jausdamasi svaresnė ir tikresnė. Valgis gardus, gardesnis, nei tikėjosi, ypač po to, kai mostelėjusi padavėjui paliepė nunešt alų ir vietoj jo pristatyt butelį mineralinio vandens. Margareta niekada nemėgo alaus. Alus jai šlykštus, o alų geriantys žmonės dar šlykštesni. Iš tikrųjų.

Graužtis pradeda gerdama kavą, palinksta virš kavos ranka suėmusi kaktą ir sudreba. Kas jai užėjo? Kaip galėjo šitaip pasakyti? Ką iš tikrųjų žino apie Birgitos gyvenimą, iš ko sprendžia, kad ji irgi negalėjo vaikščioti ranka prispaudusi paširdžių, tarsi paplūdusi kraujais? Gal ir ji nerado kitokios paguodos, kaip susitikti su visiškai nepažįstamu žmogumi? Galbūt, kaip ir Margareta, stengėsi tik pasitvirtinti, jog iš tikrųjų egzistuoja?

Margareta perbraukia ranka per veidą ir atsitiesia. Ne. Tarp jos ir Birgitos nėra jokių panašumų. Vieną kartą turi sau atleisti už tai, kad pirmaisiais mėnesiais vos nepaslydo. Jau pavasario semestrą viskas pasikeitė. Kiekvieną savaitę iš Vadstenos ateidavo atvirukas su išsikraipiusiomis raidėmis ir trumpais telegrafiškais tekstais. *Artėja pavasaris! Rūpinkis savim!* Šie atvirukai ją tarsi pažadino, privertė sumirksėti ir apsidairyti lyg po ilgo miego. Juk taip baisiai neišsiskiria bjaurumu iš kitų kurso merginų, galbūt ir ji galėtų išdrįsti nueiti į kraštiečių šventes ir suneštinius vakarėlius? Taip jos pakriki lytiniai santykiai tapo socialiai priimtinesni, ji sužinojo, kad nerimą galima įveikti ir su savo amžiaus vaikinais. Eidavo su jais į kiną ir į Pietų Vietnamo išsivadavimo fronto mitingus, o po kurio laiko netgi susidėjo

su vienu iš jų, pragyveno kartu bemaž metus sename Majornos gubernatoriaus name, o paskui vieną rytą jį paliko taip, kaip vėliau gyvenime paliko dar keturis vyrus. Atsikėlė anksti rytą ir, tylutėliai susidėjusi daiktus, paliko miegantį ikivedybinėje lovoje ir išėjusi į pensiono kambarį atsidavė skubotai meilei su naujai paskirtu docentu. Bet, skirtingai nuo Birgitos, ji visada, netgi įpuolusi į giliausią krizę, jautė atsakomybę: stropiai gėrė tabletes nuo pastojimo.

Vis dėlto ji neturi jokios teisės išdidžiai žiūrėti į Birgitą, neturi jokios teisės smerkti. Nežino, kuo pati būtų tapusi, jei toji nepažįstama moteris nebūtų susiprotėjusi išeiti užuot pasilikusi, jei nebūtų jos pametusi skalbykloje, o linksojusi kaip šešėlis virš Margaretos vaikystės. Ji turi džiaugtis ir dėkoti Dievui – kad ir kas jis būtų, – jog pateko pas tetą Eleną ir gavo tai, ką gavo. Kad jai neteko patirti to, ką patyrė Birgita su Kristina.

Bet vienu atžvilgiu Birgita teisi. Jos visada ją kaltino. Kai Margareta save kaltindavo, kam pravėrusi tos telefono būdelės duris ir parodžiusi Kristinai ant sienos pakreigliotą dainušką, visą laiką kažkur slypėdavo kitas kaltinimas. Birgita! Jei ji nebūtų taip noriai nusismaukinėjusi kelnaičių viename ragarų automobilyje po kito. Jei nebūtų taip kvailai didžiavusis tuo, ką kiti laikė gėda. Jei būtų supratusi, kad jai pasisekė, kai nusikračiusi savo pakrikusios močios atsidūrė pas tetą Eleną. Ir visų svarbiausia: jei Birgita nebūtų pasakiusi ar padariusi to, ką greičiausiai pasakė ar padarė šnekėdamasi su teta Elena akis į akį, to nežinomo dalyko, nuo kurio tetai Elenai suvirpo širdis, pakilo kraujospūdis ir sprogo smegenų kraujagyslė; tuomet viskas – visas gyvenimas! – joms visoms keturioms būtų kitaip susiklostęs!

Kokia prakeikta puodgalvė!

Margareta nubraukia į šalį kirpčiukus ir stveria puodelį, rankos dreba. Žinoma, ji pyksta ant Birgitos! Siuto ant jos trisdešimt metų, nuo tos akimirkos, kai įžengusi pro tetos Elenos namų duris išgirdo spigų inkštimą:

– Aš nekalta, aš nekalta, aš nekalta!

Dar neuždariusi durų už nugaros ir neperėjusi tų kelių žingsnių per prieškambarį, dar neišvydusi tetos Elenos, gulinčios ant bendrojo kambario grindų, ji jau suprato, kad gyvenimas niekada nebebus toks kaip lig tol.

Teta Elena buvo išgriuvusi ant rudo Viltono kilimo ir jį apšlapinusi, amoniako kvapas trenkė Margaretai į nosį, kai ji parklupo šalia ir paėmė jai už rankos.

– Teta Elena! Kas atsitiko?

Teta Elena kilstelėjo voko kraštelį ir pakrutino lūpas, viršutinė buvo raudona nuo tekančio iš nosies kraujo, o ties kairiuoju lūpų kampučiu putojo trupučiukas seilių. Ji negalėjo kalbėti. Margareta pakėlė galvą ir pažvelgė į Birgitą, ši stovėjo spausdamasi prie sienos su langu, išsipusčiusi: stipriai susipurškusi suveltus plaukus, siauru sijonėliu ir aptemptu džemperiu. Visa panieka susilydė į vieną žėruojantį tašką Margaretos galvoje. Šliundra! Ji nurijo seilę.

– Kas atsitiko?

Birgita prisidengė ranka burną ir suinkštė pro pirštus:

– Aš nekalta!

Margaretos balsas virto šnabždesiu:

– Ar sumušei ją? Ar susimanei ją mušti, prakeiktoji...

Birgita dar stipriau prisispaudė prie sienos, neatitraukdama rankos nuo burnos.

– Ne! Aš jos nepaliečiau, prisiekiu... Mes susibarėme, ji riktelėjo ant manęs ir nuvirto. Aš nekalta!

Margareta padarė nebylią grimasą ir nudelbė akis, į šį padarą nevertėjo nė žiūrėti. Paleidusi tetos Elenos ranką, atnešė švedišku kryželiu raudonais ir žaliais siūlais kuo gražiausiai išsiuvinėtą pagalvėlę, atsargiai pakėlė tetą Eleną ir pakišo jai po galva.

– Nesijaudink, mamyte, – tarė glostydama tetai Elenai ranką. – Viskas bus gerai.

Tą pačią akimirką bendrojo kambario tarpdury išdygo Kristina. Vos girdimai sukuždėjo:

– Kas atsitiko?

Margareta pakėlė galvą, pasižiūrėjo į seserį ir pagaliau pravirko.

Birgita pasmerkta visam gyvenimui. Ir to nusipelnė.

Margareta graibo ant stalo ieškodama cigarečių, kol suvokia, kad jos dingusios. Matyt, Birgita nebuvo tiek susijaudinusi, kad neprisimintų jų nustverti. Nedidelė bėda. Dabar Margareta žino, ką turi padaryti. Ji susiras gėlių krautuvę, nupirks rožę ir kapinių žvakę ir grįš į Motalą. Viena. Nueis prie tetos Elenos kapo ir pasėdės ten valandėlę, pasišnekės su ja apie laiškus, ateinančius iš kažkur, apie tai, kaip viskas yra ir kaip galėjo būti. Taip. Ji papasakos tetai Elenai, ko niekam nėra pasakojusi: apie Andrė ir tą rudenį Geteborge, apie kelionę į Lotynų Ameriką su vyru, kurį paliko jau trečią dieną, apie vienišas klajones Limoje ir tą valandėlę, kai grįžusi į vaikų namus rado tuščią lovelę.

– Kur mano berniukas? – paklausė ir atsigręžusi įsistebeilijo į juodas vedėjos akis.

– Ak, senjorita, – atsakė moteriškė, kreivai šypsodama. – Berniukas ne jūsų. Šią popietę čia buvo jo motina su advokatu. Ji gavo už jį 500 dolerių. Ar jūs galėjote daugiau pasiūlyti?

Taip. Ji galėjo pasiūlyti daugiau, ji yra daug gavusi, todėl turi daug ką duoti. Tas paveldas, kurį ji perduotų nesibaigiančiai našlaičių giminei, būtų viršijęs bet kokios doleriais aptekusios amerikiečių šeimos pasiūlytą kainą. Bet berniukas jau buvo dingęs, vedėja atsisakė jai pasakyti advokato pavardę, ir todėl teta Elena niekada nebetaps našlaičių pramote, o Margareta Juhanson niekada nesusilauks palikuonių. Ji yra visiškai atsitiktinis dalelių gumulas, kuris išsisklaidys ir pereis į šimtus kitų tokių pačių atsitiktinių dalelių gumulų, nepalikdamas pėdsakų.

Išėjusi iš restorano, ji pasirenka saulėtą gatvės pusę, pakelia veidą į dangų ir leidžia vėjui kedenti plaukus. Oras vėsus ir kvepiantis, ji keletą kartų pauosto ir mėgina atpažinti į nosies gleivinę atsitrenkusias molekules, nusišypso, kai tai pavyksta. Ore pavasaris. *Es ist unsere in die Luft und die Löwen und die Bären springer aus**... Be abejo. Rytoj pavasario lygiadienis. Pavasario lygiadienio išvakarės – puiki diena tetai Elenai aplankyti.

*Ore mūsiškiai, ir liūtai su lokiais šokinėja. (*Vok.*)

Kitapus gatvės sušmėžuoja gėlių krautuvė, ji nuskuba prie perėjos, ir jai nuleidus koją ant grindinio, kažkas čiumpa už rankos. Atsigręžia ir įremia akis į pilką Birgitos veidą, sudribęs pagurklis tirta lūpoms veblenant:

– Aš dėl to nekalta. Turi manim patikėti, vieną kartą turi patikėti!

Margareta neatsako, tik ištraukia ranką ir nuskuba per gatvę. Turi bėgti: vos po kelių žingsnių užsidega raudona šviesoforo šviesa. Priešais grėsmingai suurzgia autobusas, ji negirdi, ką rėkia Birgita, kol neatsiduria kitapus gatvės.

– Ji melavo! Prakeikta senė! Tu nežinai, ką ji padarė!

Viskas nuspręsta. Birgita gali kapanotis į Motalą, kaip išmano.

ANT SVARSTYKLIŲ LĖKŠTĖS

O tu pati, žavi ir nuostabi gamta,
Kas gi esi, jei ne išpuoštas trolis,
Žudąs ir ryjantis savus vaikus,
Žiaurių glamonių tavo apgautus?
Tu – sykiu jų kapas ir paminklas
Prie amžinybės vartų, tu – Sfinksas
Mergelės veidu, liūto griaučiais,
Su šypsena mirties ir amžina tyla...
Tiek to! Smok vėl: bet leiski man suprast,
Kodėl aš gyvenau ir ką pasaulis mano reiškė!

Per Daniel Amadeus Atterbom

Aš nebegaliu ryti. Daugiau niekada nebegalėsiu ryti.

Ką tai reiškia? Kur nuvedė ši netektis?

Atsakas paprastas: prie nebūties krašto.

Šerstina Pirmoji išplazda iš palatos skambinti Hubertsonui. Būčiau galėjusi jai pasakyti, kad beprasmiška, kad Hubertsonas šiandien jau nebegrįš į slaugos centrą, bet ji taip toli nustūmusi kompiuterį, kad nepasiekiu kandiklio.

Ulrika pasiliko. Jos veidas persimainęs, profesinė šypsena užgesusi. Iš tikrųjų palatoje ji jau susitvarkiusi, pakeitusi mano naktinius ir paklodes, nupraususi man veidą muilinu, kvepiančiu, į drungną vandenį pamirkytu skudurėliu, ant spintelės sudėjusi pagal dydį knygas, kad visa krūvelė nenukristų ant grindų, bet vis tiek neprisiverčia išeiti, tyliai trinasi aplink lovą, be jokio reikalo taisinėja paklodę, itin kruopščiai lanksto korėtą antklodę.

Ji bijo. Ūmiai tapo tokia jauna ir baili, kad norėčiau ją paguosti. Bet mano kandiklis per toli.

Man negalima išsigąsti. Žinau, kas manęs laukia, ir kaip tik todėl negaliu išsigąsti. Kai esi praradęs gebėjimą ryti, belieka trys išeitys. Pirmoji: išvis nieko nedaryti. Tuomet trečią dieną mirštama nuo skysčių trūkumo. Antroji: prijungti lašintuvą, tuomet į kūną suleidžiama skysčių, cukraus ir tam tikrų druskų, bet jokio tikro maisto. Taigi po kelių mėnesių mirštama iš bado. Trečioji išeitis: pro nosį ir ryklę įstumti į skrandį žarnelę ir paskui kas trys valandos pripilti maitinamojo tirpalo. Tuomet galima gyventi amžinai. Amen.

Praise the Looord
I've seen the Light...*

Džiūgaujatys balsai koridoriumi smelkiasi į Marijos palatą. Man dingteli, kad virš ligoninės prasivėrė dangus ir kad giesmėmis mane vilioja arkangelai, serafai ir kerubai. Paskui prisimenu, jog dangus visada atviras ir šiandien į ligoninę turėjo ateiti choras. Jų džiūgavimas neša mane didelėn ramybėn. Žvelgiu į Marijos angelus. Ar jūs manęs ilgitės? Laukiat? Aš ateisiu. Netrukus.

Bet dar ne dabar.

Žinau, kad mano susidarytas Didžiojo Pokštininko paveikslas naivus. Bėgant metams, esu sutikusi pakankamai daug ligoninės pastorių, kad suprasčiau, jog nevisiškai *comme-il-faut*** jį vaizduotis kaip pasakišką erdvių karalių, baltabarzdį Jupiterį su žvaigždžių diadema, milžiną, kurio galaktikos sostas plevena tuštumoje anapus Paukščių Tako ir kurio mėlynas apsiaustas išpuoštas baltomis žvaigždėmis bei supernovomis, mirgančiais antidalelių debesimis ir žibančia tamsiąja materija. Jis daug mistiškesnis, sako pastoriai, jis – vidinė būties paslaptis.

Toks dievas yra taip abstraktus, kad turi būti užsisklendęs savo paties paslaptyje, kurčias ir bežadis, aklas ir nepaslankus. Nesuprantu, kaip su juo galėtum kalbėtis. O aš norėčiau pasišnekėti su Didžiuoju Pokštininku. Su kuo daugiau galėčiau susibarti, kam suversti kaltę? Bet aš netikiu. Nėra jokio reikalo tikėti. Fizika jau rengias atsakyti į paskutinį visų religijų triumfo klausimą: kaip gali pasaulis egzistuoti be kūrėjo? Kaip gali kas nors atsirasti iš nieko?

Materija gali rastis vakuume, jei šį pakankamai suslėgsime. Tai įrodyta. Taigi kas nors realu, pavyzdžiui, visata, gali atsirasti iš nieko. Antra vertus, juk slėgį reikėtų laikyti kažkuo. Galbūt ir vakuumą. Ar tuštuma yra kas nors realu? Nebūtis? Kas sukūrė Didįjį Pokštininką? Kas sukūrė Didžiojo Pokštininko kūrėją?

* Šlovinkit Viešpatį, aš išvydau šviesą. *(Angl.)*

** Derama *(pranc.)*.

Taip galima iki begalybės. Jei turi laiko. Ir jei nebeištveri mąstęs apie tai, ką jau žinome: kad kažkas gali virsti nieku. Pavyzdžiui, sąmonė. Protas. Būtis.

Užsimerkiu ir nugrimztu į stezolidą. Keistas nuovargis, ne švino sunkumo ir šleikštus kaip Birgitos, stovinčios ties perėja Norčiopinge, ne skausmingas ir budrus kaip Kristinos, užsimerkiančios gydytojo kabinete, net ne žiovaujantis ir mieguistas kaip Margaretos, laukiančios gėlių parduotuvės eilėje. Tai mano pačios nuovargis, toks pat lengvas ir perregimas, bet ir paralyžiuojantis. Tarytum kybočiau siūbuojančiame voratinklyje, neįstengdama iš jo išsivaduoti, neįstengdama net to panorėti.

Bet ne. Išsivaduoti norėčiau, jei tik pajėgčiau išlaikyti viltį. Ta būsena, kurią prieš keletą valandų paniekinamai atmečiau, dabar atrodo lyg rojus. O, kad galėčiau sėdėti lovoje ir pusryčiauti. O, kad galėčiau pakelti prie burnos drebantį šaukštą avižinės košės su obuolių putėsiais, o, kad galėčiau prispausti liežuvį prie gomurio ir gėrėtis kylančiais vaizdais! Vėlyva vasara. Virpančios avižų šluotelės, kvapūs obuoliai, mylių myliomis nusidriekusios Estjotos lygumos.

Taigi atvirukas.

Svetainėje choras vėl įsibėgėja pratrūkdamas sidabriniais balsais:

Search me Lord,
shine a light from heaven on my soul
Search me Lord
I wanna be right I wanna be saved
I wanna be whole...*

Ne, ačiū. Aš nejaučiu reikalo būti išganyta ir perkelta į saugų krantą, netrokštu šio amžinojo gyvenimo varianto. Vis dėlto man

* Surask mane, Viešpatie,/ apšviesk iš dangaus mano sielą/ Surask mane, Viešpatie,/ Aš noriu būti teisus, noriu būti išganytas, noriu būti nepaliestas... (*Angl.*)

patiktų atsistoti po mirties priešais Didįjį Pokštininką ir susumuoti, norėčiau, kad jis sėdėtų savo galaktikos soste su svarstyklėmis rankoje ir priverstų mane atsakyti už nuodėmes. Tą pačią valandėlę atgniaužčiau kumštį ir rasčiau jame tris juodus rutuliukus: vieną pavydo, vieną kartėlio ir vieną nepanaudotų gabumų.

– Klausyk! – šūktelėčiau ir padėčiau pavydo rutuliuką ant jo svarstyklių lėkštės. – Taip, esu kalta. Kiekvieną gyvenimo dieną troškau to, ką gavo kiti. Aš pavydėjau Tigrei Marijai, kad jai rašo motina, Agnetai – kad ji tokia meili ir visų mylima, Elsegerdai – kad gali vaikščioti, nors ir su ramentu. Pavydėjau joms, kad jos ištrūko iš invalidų prieglaudos, kiekviena saviškai. Bet kai po daugelio metų pati ištrūkau ir buvau grąžinta Esterjotlando leno landstingui, vis dėlto neapsidžiaugiau. Patekusi į Linčiopingą ir tapusi neurochirurgų jūrų kiaulyte, pavydėjau kitiems ligoniams, kad jie sveiksta. Neurochirurgai pradarydavo jiems galvas ir jose pasirausdavo, paskui viskas būdavo gerai. Mačiau, kaip vienas po kito jie pakildavo iš lovos, žengdavo pirmuosius netvirtus žingsnius grindimis, o aš pati tebegulėdavau žiūrėdama į juos primerktomis akimis. Aš irgi norėjau vaikščioti!

Žengčiau žingsnį atgal ir atloščiau galvą, kad galėčiau pažvelgti jam į akis.

– Kodėl padarei nuodėme pavydą, o ne pavyduliavimą? Turėtų būti priešingai. Turėtų būti didesnė nuodėmė sakyti: *Jai negalima turėti!* nei: *Ir aš norėčiau!* Kodėl tas, iš kurio viskas atimta, negali net norėti?

Paskui padėčiau ant svarstyklių lėkštės antrą rutuliuką.

– Tai kartėlis. Tuo irgi nusikaltau. Ir jo pateisinti negaliu, jis yra ir išliks nuodėmė. Bet leisk man pasiaiškinti, leisk pabandyti parodyti, kas tai yra iš tikrųjų.

Ir prašnekčiau tyliau, kone pašnabždom:

– Kartėlis yra ligos padarinys. Jis ištinka tą, kuris neišverkė savo sielvarto. O aš atėjau į gyvenimą laiku, kuris nepripažino sielvarto, laiku, kuris verčiau ieškojo problemų. Problemas įveikti papraščiau, joms esama priemonių, o sielvartą reikia išgyventi.

Be to, sielvartas užkrečiamas, o tai žmones gąsdina, užtat jie pasirengę pulti į kraštutinumus, kad tik neleistų sielvartauti tam, kuris iš tikrųjų turi dėl ko sielvartauti. Jie meluoja. Moralizuoja. Šaukia ir juokiasi spigiais balsais, kad tik tave perrėktų. Aš turėjau daug priežasčių sielvartauti, todėl juos gąsdinau. Jie pyko ant manęs, kad mano būklė beviltiška. Todėl buvau spiriama iš pradžių būti dėkinga, kad išvis gaunu valgyti ir drapanų, vėliau – susitaikyti su savo likimu ir tapti realiste, pamažėle imti žiūrėti į savo negalę kaip nepatogią būseną, bet ne tragediją. Bet tai buvo tragedija! Nemokėti vaikščioti ir kalbėti yra tragedija, tai kur kas blogiau nei nepatogi būsena. Kiekvienas, ištiktas tokios nelaimės, turėtų teisę grūmoti kumščiu dangui viso pasaulio akivaizdoje, burnoti ir keikti, rėkti ir trankytis, griūti ant žemės, spardyti ir iš visų jėgų daužyti ją kumščiais, verkti, kol išverks visas ašaras. Tik tuomet pajėgsi matyti pasaulį. Tuomet galėsi dar pagulėti valandėlę, žvilgsniu nulydėdamas į savo namus šiaudą velkančią skruzdę, tik tuomet susitaikysi, kad daugiau iš gyvenimo niekada nieko negausi, tačiau ir to, ką turi, į valias. Tik tuomet pripažinsi, kad yra laimė apskritai gyventi. .

Dar sykį pažvelgčiau į Didįjį Pokštininką, jis pešteltų sau barzdą, pažvelgtų į mane ir linktelėtų duodamas ženklą tęsti. Ir aš kalbėčiau, nes dabar niekas manęs nesustabdytų:

– Tačiau ne vien todėl, kad man nebuvo leista iki galo iškentėti savo sielvarto, tapau gaiži. Ir daugiau dėl ko. Aš niekada nebuvau svarbiausia. Niekada niekam pasaulyje nebuvau visų svarbiausia. Net kai gimiau, nes Elenai Hugo mirtis buvo svarbiau nei mano gyvybė. O vėliau niekada nesutikau nė vieno žmogaus, į kurį gal būčiau galėjusi pareikšti savo teises, nebuvo jokio pagrindo, kad būčiau kam nors svarbi. Tai tik logiška: tasai, kuris nebuvo svarbiausias pasaulyje savo motinai, niekada netaps iš tikrųjų svarbus kam nors kitam. Net sau pačiam.

Didžiojo Pokštininko balsas nudundėtų erdvėse:

– O Hubertsonas?

Aš pažvelgčiau į jį griežtai, mikrobo pyktis užkluptų visatos valdovą.

– Nutilk! Vieną kartą paklausyk! Prie Hubertsono aš prieisiu. Paskui. Bet prieš tai ant tavo svarstyklių lėkštės padėsiu trečią rutuliuką: nuodėmę nepanaudoti savo gabumų.

Atsitiesčiau ir susidėčiau rankas už nugaros, krenkštelėčiau ir tada kalbėčiau toliau:

– Tu nepalikai manęs visai bedalės. Aš gavau aštrias akis ir žvitrų protą. Tad vis dėlto kodėl nesusikūriau gyvenimo? Kodėl netapau Stefenu Hokingu, pasaulinės šlovės mokslininku? Ar bent vidutiniška universiteto studente? Kodėl drybsojau lovoje jausdamasi apvogta savo seserų, užuot tęsusi studijas?

Jis linktelėtų. Taip. Kodėl?

– Tuomet grįžk su manim į Linčiopingą, į tuos metus, kai buvau maža neurochirurgų jūrų kiaulytė ir sumani idiotė. O, kokia buvau sumani! O, kaip man patiko būti sumaniai! Švytėdavau lyg saulė, kai mane girdavo: „Pažiūrėkit į sumanią mažąją Dezirė, slaugos ligoninėje sėdinčią vežimėlyje ir laikančią ant kelių paskutinį laišką iš Hermodo mokyklos. Dabar ji įveikė anglų kalbos užduotį! Dabar ji parašė specialų darbą apie Tomsoną ir elektroną! Bet dabar jai teks atidėti knygas į šalį, nes dabar ją vešime į neurologinį skyrių ir vėl pragręšime jai kiaušą."

Čia vėl pakelčiau į jį akis.

– Ar Tu, Visažini Didysis Pokštininke, žinai, kiek sykių jie mane operavo? Aš nežinau. Žinau tik, jog maniau, kad daugybė operacijų – tai ženklas, rodantis chirurgus netrukus atrasiant tą magišką nervų galūnėlę, kuri buvo viso blogio šaknis, kad jie mikliais pirštais ir aštriais kaip yla instrumentais ją pataisys ir paskui aš galėsiu atlikti tokius dalykus, apie kuriuos net nedrįsdavau svajoti. Dainuoti. Šokti. Bėgioti. Aš ruošiausi naujam gyvenimui, todėl palenkdavau savo nuskustą galvą prie vadovėlių praėjus vos kelioms dienoms po eilinės operacijos, todėl niekada nesiskųsdavau, jog, nespėjus užsitraukti vienai žaizdai, jie paimdavo mane iš slaugos skyriaus ir vėl nusiveždavo į neurologinį, kad vėl sužalotų. Juk manęs laukė gyvenimas.

Giliai atsikvėpčiau, kad balsas nesudrebėtų.

– Paskui atėjo diena, kai išlaikiau brandos egzaminą. Pats aukštas Hermodo mokyklos atstovas atvažiavo į skyrių su mano pažymė-

jimu ir balta studentės kepuraite, iš kitų palatos ligonių gavau gėlių ir puotą su tortu nuo darbuotojų. „Östgöta-Correspondenten" laikraštis irgi atsiuntė savo komandą, mane apkamšė vežimėlyje su visomis gėlėmis, fotografas padarė nuotrauką, o reporteris stovėjo už nugaros geranoriškai šypsodamas... Buvau laiminga. Pirmą sykį iš tiesų pastebėta ir pirmą sykį tikrai laiminga. Po kelių valandų pasirodė Lundbergas.

Čia greičiausiai turėčiau stipriai nuryti seilę, kad išvis galėčiau kalbėti.

– Manau, prisimeni daktarą Lundbergą. Vyresnįjį gydytoją. Na, aišku, prisimeni, juk esi visažinis. Tuomet žinai, ir ką jis atėjęs pasakė, pirma pareigingai įteikęs knygą, kaip dovaną po egzamino. Jis pareiškė ketinąs perpjauti man smegenis. Norėjo skalpeliu atskirti mano smegenų pusrutulius. Tai būtina, pasakė, norint, kad epilepsija labiau nepažeistų smegenų. Ir tai buvo viskas, ką jie galėjo man padaryti, jis tikėjosi, jog aš suprantanti, kad jie negali išgydyti ir sukurti ko nors naujo, jie tik gali užkirsti kelią kitiems pažeidimams. Smegenis perskirti, žinoma, neįprasta, bet metodas esąs išbandytas, JAV taikomas nuo penkto dešimtmečio.

Čia dar labiau nuleisčiau balsą.

– Aš nuvytau. Taip atsitinka praradus viltį. Nuvysti. Ir aš jutau, kaip tai įvyko: tarytum vos per keletą minučių mano kauluose būtų nebelikę čiulpų, tarytum būčiau praradusi paskutines jėgų ir tvirtybės kruopelytes. Jis nori perpjauti man smegenis! Atskirti jausmus nuo proto, raides nuo skaičių, sąmonę nuo nesąmoningumo. Jis nori atimti iš manęs asmenybę, kad ji nepadarytų didesnės žalos. Aš padėjau jo dovaną į šalį ir pažvelgiau į jį susyk prisiminusi, kad jis man niekada nieko nežadėjo, kad aš pati apsigavau. Daugiau taip niekada neatsitiks. Ko galėjau tikėtis? Dainuoti? Šokti? Bėgioti? Ne. Darbo archyve, jei pasisektų. Keturių, šešių arba aštuonių valandų per dieną vežimėlyje, užkištame dulkinos bibliotekos labirintuose. Amžinas nedarbas, jei nepasisektų. O atrodė visai tikėtina, kad mane ir toliau lydės nesėkmės. Sutelkiau paskutinius kaulų čiulpus, savo jėgų likučius ištarti vieninteliam žodžiui: „Ne". Jis neperskirs man smegenų. Aš neleidau to padaryti.

Čia vėl pažvelgčiau Didžiajam Pokštininkui į akis.

– Buvau pasirengusi nuleisti rankas. Mirti. Lioviausi kalbėjusi ir skaičiusi, lioviausi valgiusi ir gėrusi, surikdavau iš siaubo, vos prieš akis sušmėžuodavo neurochirurgas. Taip tapau nebeįdomi, ir landstingas perkėlė mane į Vadsteną pigesnei ir ne tokiai sudėtingai slaugai. Ir gyvenimas padarė staigų posūkį: mano kelyje pasimaišė Hubertsonas, ir aš supratau, kad esu šis tas daugiau, nei maniau iki tol. Sielai išaugo sparnai, jei atleisi man už tokią nuvalkiotą metaforą...

Didysis Pokštininkas suniurnėtų. Prie reikalo!

– Daugiau neturiu ko pasakyti. Turėjau tapti jo paciente, jei norėjau būti šalia. Naktimis išskrisdavau į pasaulį, o dienomis ramiai gulėdavau savo lovoje, ir man to pakako. Tačiau daugiau nebesimokiau, tačiau niekada netapau Stefenu Hokingu.

Čia nusišypsočiau ir atlikčiau savo fokusą: iš įkapių išsitraukčiau ketvirtą rutuliuką – auksu tviskantį kamuolį, didesnį nei tie trys, kartu sudėti.

– Žiūrėk, – pasakyčiau, – pasilenk ir pasižiūrėk į mano rutuliuką! Aš padėsiu jį ant kitos svarstyklių lėkštės. Ar jis atsvers mano nuodėmes?

Tada paleisčiau rutuliuką nuo delno ant svarstyklių lėkštės, jis tviskėtų ir spindėtų ir dar jam nesustojus paaiškėtų, kad yra sunkesnis už visas Didžiojo Pokštininko žvaigždes.

– Žiūrėk, – pasakyčiau, – žiūrėk, kaip linksta svarstyklės nuo mano rutuliuko svorio, kaip bemaž lūžta svarstyklių lėkštės metalas...

Didysis Pokštininkas pasilenktų, padėtų priešais mane savo didingą delną, o aš žengčiau žingsnį į priekį, drebėdama ir išsigandusi, bet ryžtinga. Iš lėto kilčiau per dangų, Dievo rankos nešama prie Dievo veido. Prie jo atsakymo.

– Aš žinau, – atsakytų jis, – mylimoji.

Šerstina Pirmoji ir Ulrika vėl sugrįžusios į mano palatą, jos šmėžuoja pro primerktus vokus. Niekada nesu jų tokių mačiusi. Šerstina Pirmoji susitaršiusiais plaukais, Ulrika žvelgia tuščiomis akimis ir yra susinervinusi. Jos paaukština mano lovos galvūgalį,

pakelia mane ir pataiso po nugara marškinius. Puiku. Raukšlės gali tapti kankyne, kai esi priverstas valandų valandas į jas remtis.

– Dezirė, – kreipiasi Šerstina Pirmoji visiškai kitu ir kur kas žemesniu balsu nei paprastai. – Dezirė! Ar girdi mane?

Atsimerkiu ir pasižiūriu į ją.

– Aš nesugaunu Hubertsono. Skambinau ir į slaugos centrą, ir jam į namus, bet negaliu jo surasti. Ar nori, kad kol kas pakviesčiau daktarę Vulf?

Ne. Nenoriu. Jai esu suplanavusi kitką. Užsimerkiu ir krusteliu galvą. Pirmą kartą Šerstina Pirmoji pripažįsta matanti vieną iš mano nemėšlungiškų judesių.

– Nori palaukti Hubertsono? Gerai. Pažadu vėl paskambinti. O jei nepavyks prisiskambinti iki mano dienos pabaigos, pasakysiu Šerstinai Antrajai. *Okei?*

Okei. Tikrai *okei*.

Nežinau, ką pasakysiu Hubertsonui, kai jis ateis. Reikia apsispręsti. Ištesėti pažadą.

Be abejo, esame kalbėję apie pagalbą numirti, ypač pastaraisiais metais, kai žodis „eutanazija" imtas sieti ne vien su nacizmu ir mirties lageriais, bet ir su naujais pažangios technologijos laikų sprendimais. Ne tik Olandijoje ieškoma naujų kelių. Australijoje išrasta nauja pagalbos priemonė nejudriesiems. Mirties kompiuteris. Pristumi vežimėlį prie kompiuterio, pritrauki švirkštą nuodų ir įleidi pertvertą adatą į aukos ranką. Ekrane kas trisdešimt sekundžių kartojamas klausimas:

– Ar tikrai nori mirti?

Enter.

– Ar tikrai nori mirti?

Enter.

– Ar tikrai nori mirti?

Tris kartus užduodamas klausimas, ir tris kartus turi paspausti *Enter* klavišą, po trisdešimties sekundžių adatos pertvara nusileidžia ir nuodai susimaišo su krauju. Paprasta ir higieniška. Jokio budelio, tik auka. Ir sutaupytos mokesčių kronos.

Choras svetainėje pasiekė finalą, dabar jie sušilę ir įsijautę, perimti giesmės. Jie taip garsiai ploja į taktą, kad išgirstu tik trumpą teksto fragmentą:

*No one else can calm my fear**...

Pavydžiu jiems. Aš irgi norėčiau giedoti. Kaip tik šią dabar jų giedamą giesmę norėčiau sugiedoti Hubertsonui.

Apie Hubertsoną žinau daugiau, nei jis mano. Žinau, kokio skonio jo kaklo oda, kai palieti ją liežuviu, ką pajunti pirštais braukydama plaukus ant jo krūtinės, kaip pasiekęs orgazmą jis užsimerkia ir prasižioja. Bet prisiminimai skysti ir trapūs, slėpiau juos, kad ilgiau užtektų, saugojaus per daug nenudilinti. Bet dabar nebesvarbu: ateitis trumpa.

Vienintelį kartą palydėjau Hubertsoną į Norčiopingo „Standard Hotell“ viešbutį. Tai atsitiko vieną sausio ketvirtadienį, kaip tik tuo metu, kai mano aukštyn kylanti kreivė ėmė trūkinėti, kai priepuoliai padažnėjo, kai iš lūpų sklindantys garsai ir murmesys vis mažiau panėšėdavo į žodžius ir sakinius. Tuo metu dažnai netekdavau kantrybės ir supykdavau ant savo pagalbininkų, manydavau, kad jie darkosi, kai nesuprasdami, ką noriu pasakyti, atbėga su alfabetu ir rūpestingai priverčia išskiemenuoti kiekvieną žodeliuką. Bedžioti pagaliuku buvo lygiai sunku kaip ir kalbėti: plaštakos blaškydavos po alfabetą ir mano pareiškimai išeidavo mįslingi ir nesuprantami net man pačiai. Galiausiai pabandžiau įsikišti pagaliuką į burną, bet sekėsi nekąą geriau.

Taigi nutilau ir nugrimzdau į save, gulėdavau lovoje kone kiaurą dieną, miegodavau arba apsimesdavau mieganti, šnypšdavau ant visų atsargių jų pastangų išvežti mane iš namų. Gatvėse sniegas ir šalta! Ką aš veiksiu lauke?

Pagalbininkai po kurio laiko apsiprato, atsisėsdavo su knygomis ir laikraščiais mano bendrajame kambaryje, tik retkarčiais prityki-

*Daugiau niekas nenumaldys mano baimės. (*Angl.*)

nę praverdavo uždarytas miegamojo duris pasižiūrėti, ar manęs netampo mėšlungis. Jie nustojo kalbėtis su manim, o aš tik to ir norėjau. Išvengusi grėsmės būti prakalbinta, galėdavau leistis į kelią.

Buvau susiradusi puikų nešėją – senstelėjusią varną, pasirodžiusią pušyje už mano lango baigiantis lapkričiui ir dabar pavertusią ją savo namais. Mane tenkino jos jausmų pobūdis, dažniausiai ji būdavo užsispyrusi ir piktoka, bet iš esmės itin praktiškas padaras. Pastebėjusi mane įsitaisius už jos akies, nepuldavo į paniką kaip kitos varnos, bet greitai įvertindavo padėtį. Aš, žinoma, buvau už ją stipresnė, bet ji suprato esanti man reikalinga. Taigi tarp mūsų vyraus savotiška pusiausvyra. Sustiprinau jos apskaičiavimus savo naudai, pūstelėdama į jos gyslas tikrumo: jei darysianti taip, kaip aš noriu, išgyvensianti iki pavasario, o atėjus pavasariui paliksiu ją ramiai tupėti ant kiaušinių.

Iš pradžių elgiausi su ja atsargiai, tik liepdavau porą kartų per dieną pernešti mane per Vadsteną. Niekada neversdavau jos skristi virš Veterno – ją gąsdino tarp pakrančių lyčių šmėkščiojantis juodas vanduo, – tik pasitenkindavau nuo pilies bokšto ir prieplaukos parko medžių viršūnių žvilgtelėjusi į ežerą. Paskui liepdavau jai nunešti mane ant medžio priešais slaugos centrą, kur paskui tupėdavau stebėdama tai Hubertsoną, tai Kristiną, priiminėjančius pacientus. Pamažėle įdrąsėjau, valandėlę išlipusi iš varnos pailsėdavau polaidžio vandens laše ant šakos, liepdavau jai pakilti ir nusileisti ant kito medžio. Ji niekada toli nenuskrisdavo ir po kelių dienų parsirasdavo, vos mintimis ją pasišaukdavau. Vis dėlto ir toliau ruošiausi, gindavau savo varną per Estjotos lygumas vis platesniais ir platesniais ratais, sustodavau miškuose ir giraitėse, persikeldavau į lapę ar kiškį, įlįsdavau į miegantį ežį ir sapnuodavau kartu, paskui vasaros prisiminimais paguosdavau sušalusią voveraitę, kol vėl pašaukdavau savo paukštę. Ji atskrisdavo greitai, nors laukusi valandų valandas. Ji buvo mano. Prijaukinta ir paruošta naudotis.

Ketvirtadieniais visada nubusdavau kupina nerimo: šiandien Hubertsonas išlėks paskubom išgėręs puodelį kavos, o rytoj pasirodys labai vėlai, jei išvis pasirodys. Ketvirtadienių rytais daug nekalbėdavo jau užsisvajojęs apie būsimąją naktį. Man tai nepati-

ko. Pernelyg mažai žinojau apie jo ketvirtadienius ir penktadienio naktis, net nežinojau, ar kas savaitę matosi su ta pačia moterim, ar kiekvieną kartą pasirenka naują. Ir tikrai neketinau jo pasiklausti, tai būtų pažeidę visus mūsų sutarties punktus. Negalėjau ir tenkintis vien stebėdama jį iš tolo, sekdama paskui jį po savo akių vokais, kaip tuo metu sekdavau paskui seseris. Nenorėjau žiūrėti Hubertsono akimis, norėjau būti jomis matoma.

Taigi pagaliau atėjo lauktasis ketvirtadienis, rytą Hubertsonas išsiblaškęs pamojavo portfeliu atsisveikindamas ir išnyko pro duris, nulydėjau jį akimis ir ryžausi pagaliau surizikuoti. Dieną buvau miela ir sukalbama, net leidausi pavežiojama lauke, kad nuraminčiau pagalbininkę, bet jau apie penktą užsiožiavau ir sėkmingai ją įtikinau norinti atsigulti. Šeštą keitėsi pamaina ir naujas pagalbininkas, jaunas stropus dailininkas, pravėręs miegamojo duris, patenkintas įsitikino, kad aš ramiai miegu. Atsivertė eskizų bloknotą ir čiupo pieštuką. Šįvakar spės daug nuveikti.

Jau man pasukus varną į šiaurės rytus, ji, regis, suprato, jog šis atvejis ypatingas: pakilo aukštai juodų vakaro stogų link ir sukrankė, aš susijuokiau jos galvoje atsakydama ir priverčiau padidinti greitį. Tačiau praėjo daug valandų, kol pagaliau nusileidome ant žibinto stulpo priešais Norčiopingo „Standard Hotell“. Varna buvo pailsusi ir kraipė galvą norėdama tučtuojau pakišti ją po sparnu. Aš ją sulaikiau, man reikėjo jos akių nešėjui susirasti. Prie durų buvo tuščia, pralaukiau bemaž dvidešimt minučių, kol išdygo vienišas vėlyvas svečias. Tai buvo pusamžis vyras, manęs jis nepastebėjo, tik stabtelėjo vidury žingsnio ir susverdėjo lyg apsvaigęs, kai nutūpiau. Drabužinėje jis susidūrė su moterim, einančia į tualetą. Nespėjau į ją nė įsižiūrėti prieš dėdama šuolį.

Ji turėjo jaukų kūną, lengvą ir minkštą nešti. Jos plaučiai buvo švelniai rožiniai, kvėpavimo takų plaukeliai plaikstėsi it guveiniai jūros dugne, seilės burnoje buvo švarios tarsi vaiko. Aš beregint apsisprendžiau. Čia norėčiau būti.

Ji buvo trupučiuką išgėrusi ir pastebėjo mane tik atsisėdusi tualete, tuomet pakėlė akis nuo baltų medvilninių savo kelnaičių ir įbedė žvilgsnį į sieną, galvoje pralėkė klausimas. Ar ten kas nors yra?

– Aš noriu šokti, – sušnabždėjau.

Ji nusijuokė ir pakartojo mano žodžius:

– Aš noriu šokti!

Mudviem einant iš tualeto, spėjau apžiūrėti jos atspindį veidrodyje. Ji buvo gražių spalvų: geltonplaukė ir žaliaakė, bet veidas dar jaunas ir ne visai susiformavęs, skruostai lygūs, akys apvalios ir klausiančios. Galbūt Hubertsonui per jauna.

– Bet norėčiau būti lengva po jo svoriu, – pamaniau.

Ji nusišypsojo savo atspindžiui ir pakreipė galvą.

– Lengva po jo svoriu...

Po sekundės plekštelėjo ranka sau per burną ir įsispoksojo į save. Kas man darosi?

– Kuo tu vardu? – sušnabždėjau.

Ji atitraukė rankas nuo burnos ir sukuždėjo:

– Kas tu?

– Sapnas ir pasaka. Kuo tu vardu?

Jos balse suvirpėjo panika.

– Kas tu?

Vienos iš tualeto pertvarų durys atsidarė, kikendama išėjo mergina.

– Kas tau, Kamila, atsitiko? Ar šnekiesi su savimi?

Kamila susiūbavo ir nusijuokė, jos juokas buvo krištolinis, skaidrus kaip stiklas ir spindintis. Hubertsonui ji patiktų.

– Kažkaip keistai jaučiuosi. Tarytum savo kūne būčiau ne viena...

Antroji mergina sukikeno:

– Matyt, seniai ne viena... Kaip atrodo.

Vulgarus tipas. Gerai, kad jos nepasirinkau.

Prie restorano durų, norėdama apsidairyti, Kamilą akimirką sustabdžiau. Krištolo sietynai ir prigesintos lempos, raudonos aksomo užuolaidos ir parketas šokiams. Ant estrados elektrifikuotas, bet santūrus kvartetas juodais švarkais. Bemaž kaip tikėjausi.

Hubertsonas, vienišas ir atsirėmęs į atkaltę, sėdėjo prie staliuko palei langą. Veidas buvo rimtas, tačiau laikysena arogantiška, kojos sukryžiuotos, dešinė ranka atmesta už nugaros ant tuščios

gretimos kėdės. Jis atrodė tarsi kažkur nuklydęs, tarsi nepastebįs šviesų ir garsų aplinkui.

Kamilos draugė, jau priėjusi restorano vidurį, atsigręžė ir įsakmiai pamojo, Kamila žengė žingsnį jos pusėn, bet aš sustabdžiau.

– Jis, – sušnabždėjau. – Vienišas vyras ten pakrašty.

Nosį laužianti paniekos banga persirito per jos smegenis. Senis! Sušnypščiau ir išsikėtojau plačiau, merginos Aš bailiai susitraukė, ir ji pasuko mano parinkta linkme. Įrėmiau žaliąsias akis į Hubertsono, brūkštelėjau pirštais jo staliuko staltiesę ir praeidama šyptelėjau.

Pavyko. Tą akimirką, kai atsisėdau Kamilos vieton, jis uždėjo man ant peties ranką. Nutrenkiau vakarinį Kamilos rankinuką ant staliuko ir atsistojau, jis paėmė man už parankės ir nusivedė į šokių aikštelę.

O!

Pagaliau prisiglausti skruostu prie Hubertsono skruosto ir nusišypsoti iš tą akimirką nervais perbėgusio virpuliuko, leisti pieno baltumo kūnui tampriomis sausgyslėmis pranykti jo glėbyje, tarytum atsitiktinai šlaunim įslysti jam tarp šlaunų.

Jis šoko gerai, man tereikėjo kiek įmanoma atsipalaidavus parimti jam ant rankų ir duotis vedžiojamai. Aš neradau progos prabilti, kaip ir jis, jis vedžiojo mane parketu šokis po šokio, netardamas nė žodžio. Kamilos draugė šokdama keletą kartų prasilenkė su mumis, klausiamai pakėlė antakius, bet aš užmerkiau Kamilos akis, kad jos nepamatytų. Pati Kamila buvo veik visai nustumta. Sėdėjo išpūtusi akis, stebėdamasi savo pačios kamputyje ir bandė įsikalbėti, kad sapnuoja.

Aš atėjau vėlai, netrukus šokiai baigėsi. Hubertsonas įsakmiai uždėjo ranką man ant nugaros ir prisitraukė mane, aš atsakiau sukikendama jam prie kaklo. „Taip“, – sušnabždėjau, ir mano pačios balsas, toks, koks būtų buvęs, jei viskas būtų susiklostę kitaip, ūmiai išsiveržė Kamilai iš gerklės:

– Taip. Taip. Taip.

Hubertsonas nusijuokė ir paglostė man nugarą.

– Taip, – pakartojo jis pats. – Taip. Galutinai.

Jo viešbučio kambarys buvo parengtas laikantis tam tikros rutinos. Stalinė lempa uždegta, kad jis nesugadintų nuotaikos užde-

gęs sietyną, užuolaidos užtrauktos, lova paklota. Ant pagalvės gulėjo dvi mažos šokolado plytelės, jis paėmė vieną ir nerūpestingai pametėjo man. Sugavau ją skėstelėjusi pirštus ir nusijuokiau. Kamila, matyt, moka žaisti kamuoliu.

Ant stalo stovėjo pora taurių ir vyno butelis. Mane nustebino, kad jis taip kruopščiai apgalvojęs detales: tai buvo ne stiklinės iš vonios kambario, bet tikros vyno taurės su kojytėmis.

Stovėjau suglaudusi kojas vidury kambario, kai jis atkimšo butelį. Staiga ėmiau nervintis. Ar pakaks to, ką išmokau iš knygų ir žiūrėdama televizorių?

– Na, – tarė Hubertsonas, paduodamas man taurę. – Kas tu esi, Kamila?

Pakėliau taurę ir atsakiau kažką panašaus į teisybę:

– Nežinau. O tu?

Jis pastatė taurę ir nusitraukė švarką. Akys sužvilgo, žaidimas jam patiko.

– Prašalaitis. Ar tuo pasitenkinsim?

– Taip, – atsakiau. – Ko tu, prašalaiti, iš manęs nori?

– Visko, – atsakė Hubertsonas. – Ir nieko.

Mane nustebino, kad jis taip noriai man atsidavė, kad įstengė nekrustelėdamas sėdėti vieninteliame kambario fotelyje, kol aš jį apžergusi atsagsčiau marškinių sagas, kad atlošė galvą ir užsimerkė, kai paliepiau Kamilos pirštams glostyti plaukuotą krūtinę, o paskui prikišau jos ausį, kad pasiklausyčiau, kaip plaka jo širdis. Staiga virtau žvėrimi, godžiu plėšrūnu, geidžiančiu laižyti ir kandžiotis, kramsnoti aštriais dantimis migdolais kvepiančią jo kaklo odą, kol ims aimanuoti. Paskui nuslydau nuo jo, parklupau tarp kojų ir pradėjau knebinėti iš kilpos kostiuminių kelnių kabliuką, jutau, kaip jis kilstelėjo papilvę, bet aš nenorėjau skubėti, priverčiau jį palaukti kelias sekundes, o paskui labai atsargiai patraukiau užtrauktuką ir leidau išsiveržti tam, kas slėpėsi po baltu medvilniniu triko.

– O! – neaiškiai šūktelėjo Hubertsonas, kai ant jo nusileidau. – O! Kas tu?

Visą naktį išbuvau bevardė, kai gulėjau po juo ant grindų tarsi nukryžiuota, kai nelyginant vienas padaras ridenomės nuo vieno dvigulės lovos krašto iki kito, kai lyg vilkė stovėjau ant visų keturių ir staugiau. Kambario oras tirštai prisigėrė mūsų kvapų, Kamilos plaukai susitaršė ir sudrėko nuo prakaito, aš stebeilijau pro jų kuokštus į Hubertsono veidą – šlapias lūpas, išplėstas šnerves, primerktas akis – ir šiepiau plėšrūno dantis. Viską! Duok man viską ir nieko!

Jis nepastebėjo, kad aš išėjau, miegojo kaip užmuštas, kai atsikėlusi surankiojau Kamilos išmėtytus daiktus: vakarinį rankinuką, kelnaites, liemenuką ir suglamžytą suknelę. Dabar ji ėmė spyriotis, dejavo, inkštė ir mėgino ištrūkti. Bet aš dar nebuvau visko atlikusi. Užklojau paklode nuogus Hubertsono pečius ir pasilenkusi paskutinį kartą pabučiavau jo šerius, užgesinau lempą, o paskui išėjau kuo atsargiausiai uždarydama kambario duris.

Nenorėjau, kad Kamila išvystų rūgščią rūbininko šypseną, todėl, ir toliau gana pareigingai vadovaudama, pati paėmiau jos paltą. Ji atsipeikėjo išklupčiojusi ant šaligatvio. Ten ją sustabdžiau ir pasišaukiau varną. Ši tupėjo Geležinkelio parko medyje, tučtuojau pakluso ir išskleidė sparnus. Paleidusi Kamilą, pakilau į dangų pripildydama varną džiaugsmo ir angelų giesmės. Ji atsakė kimiai nusijuokdama.

O prie Norčiopingo „Standard Hotell“ liko stovėti rankomis save apglėbusi Kamila.

Po kelių valandų Hubertsonas paskambino į mano duris, išgąsdindamas rytinę pagalbininkę.

– Kur ji? – paklausė.

– Kas?

– Be abejo, Dezirė.

– Savo lovoje. O ką manei?

Jis žengė prie miegamojo durų, pagalbininkė nutipeno minkštomis kojinėmis iš paskos.

– Ji miega. Mes tavęs nelaukėme, penktadieniais taip anksti neateini...

Ištiesusi ranką, mėgino jį sulaikyti.

– Duok jai ramybę, vakar buvo taip pavargusi.

Jis nustūmė ją į šalį, pravėrė duris, dirstelėjo į kambarį ir atsigręžė į pagalbininkę.

– Juk ji tamposi! O tu nei matai, nei girdi!

Brangiai susimokėjau už meilės naktį su Hubertsonu: keturios dienos dažnai sugrįžtančių uraganų, kai pasaulis kratydavosi ir pleišėdavo man prieš akis. Tik vargais negalais retkarčiais pavykdavo išsikepurnėti tikrovės paviršiun ir trūktelėti oro prieš vėl nugrimztant.

Penktą dieną pabudau jau nebe namie, gulėjau svetimoje lovoje ir svetimame kambaryje. Tik po valandėlės susigaudžiau vėl sugrįžusi į tą ligoninę, kur pirmąsyk susitikau Hubertsoną. Jis atėjo po kelių valandų krypuodamas ir be galo pasenęs.

– *Status epilepticus,* – ištarė ir atsistojo kojūgalyje. – Vos per plauką. Ar žinai, kur esi?

Bandžiau atsakyti, bet iš burnos išsiveržė tik dejonė.

– Ką?

Sukaupusi jėgas, galvoje sudėliojau žodį, išridenau smegenų vingiais, taukštelėjau ant balso stygų ir prasižiojau. Pasigirdo burbesys. Hubertsonas pakėlė nuo spintelės alfabetą ir įkišo man į burną pieštuką, nuo įtampos paskaudusia galva išspaudžiau trumpučiuką žodelį. „Taip“.

– Ar tau sunku kalbėti?

Kaktą spaudė deginantis sunkulys, vis dėlto mėginau neužsimerkti, kol neišbedžiosiu dar sepynių raidžių. „Negaliu“.

– Negali? Visai nebegali?

Užsimerkusi ėmiau graibyti jo rankos, paspaudžiau ją du sykius ir paleidau: ne, nebegaliu kalbėti. Jo ranka glebnai iškrito iš manosios. Jis ilgokai stovėjo nejudėdamas prie mano lovos, paskui išgirdau, kaip sušiugždėjo audinys, ir supratau, kad jis susikišo rankas į kišenes.

– Pabūsi čia keletą dienų, – pasakė. – Bet galėsi grįžti namo. Mes tik pritaikysim vaistus.

Neatsimerkiau ir nestvėriau jo rankos, man nebuvo ko pridurti ir skaudėjo galvą. Jo padai subrūkšėjo į grindis, jis ėjo prie durų, pravėrė jas, bet neuždarė. Praėjo kiek laiko, kol vėl prašneko ir jo balse sukirbėjo itin nepadorus juokelis:

– Ketvirtadienį tave sapnavau. Visą naktį.

Nusišypsojau po užmerktais vokais. Buvo verta tokios kainos.

Tą kartą išėjau iš ligoninės jau po kokios savaitės. Šįkart grįžimas labiau abejotinas. Hubertsonas vengia šios temos, kai mėginu užsiminti.

Bet mielai dar kartą parvažiuočiau į savo butą. Norėčiau sėdėti saulėtame bendrajame kambaryje už tylaus pagalbininko – geriausiai dailininko, labai malonu būti netoliese, kai jis susikaupęs piešia eskizus, – akiračio ir klausytis Grygo. Man patinka Grygas. Jis nėra nei neryžtingas, nei drovus, jis užima savo vietą ir užsispyręs tvirtina, kaip įprasta vyrams, bet tuo pačiu metu išsiskiria iš jų gebėjimu pasijuokti iš savęs. Kaip Hubertsonas.

Mano bendrasis kambarys gražus, kur kas gražesnis nei kuris nors iš seserų kambarių. Net melzgano Kristinos rojaus nesulyginsi su manuoju. Pro langus krinta šviesa, akinamai skaisti vasaros rytais ir kibirkščiuojanti žiemos priešpiečiais. Galbūt labiausiai šviesa metų metais kas rytą į mano butą atviliodavo Hubertsoną. Tikriausiai ne gražiosios mano užuolaidos.

Barėmės visą pusmetį, kai po kasmetinio apsilankymo Technikos muziejuje priverčiau jį nuvežti mane į „Švedų alavo" saloną. Jis jautėsi apgautas. Ar pasiprašiau dar sykį pasižiūrėti Vilsono kameros tik trokšdama paskui įsliūkinti į šitą Estermalmo bobų įstaigą? Ką? Be to, nepadoru pirkti užuolaidas už penkis tūkstančius kronų. Pasauly esama žmonių, šią dieną neturinčių ko valgyti. Ar aš nežinanti? Aš tik prunkštelėdavau iš jo barimosi. Josefo Franko užuolaidų ėmiau trokšti vos įsikėlusi į butą, šimtus kartų vaizduodavausi, kaip gėlės atsimuš ant sienos, ir keletą metų taupiau iš pensijos, kad galėčiau jas įsigyti. Kas Hubertsonui darbo, kiek kainavo mano užuolaidos? Ką? Negi aš su Josefu Franku ištraukiau kąsnį skurstantiesiems iš burnos?

Aš ilgiuosi namų. Savo užuolaidų ir kitų dalykų. Paskutinį sykį norėčiau pasėdėti savo bendrajame kambaryje anksti rytą, jusdama bute sklindantį kavos aromatą, dar sykį norėčiau duoti ženklą pagalbininkei įjungti mikrobangų krosnelę tą akimirką, kai į duris paskambins Hubertsonas, kad ant jo lėkštutės dedamos prancūziškos bandelės būtų pakankamai šiltos.

Hubertsonas ir aš. Mūsų barniai dėl užuolaidų. Mūsų rytai su stipria kava ir šiltomis prancūziškomis bandelėmis. Mūsų ilga tyla ir reti pokalbiai. Mūsų išvykos į Technikos muziejų. Mūsų vienintelis Naujųjų metų vakaras, kai, pakėlusi taurę drebančio „Pommac", susidaužiau su juo šampano taure ir palinkėjau laimingų Naujųjų metų.

Vis dėlto galbūt tai buvo gyvenimas. Tasai, kurį gyvenau.

Taip. Norėčiau, kad dabar ateitų Hubertsonas, kai popiečio šviesa mėlsta pranašaudama prieblandą, norėčiau, kad jis paimtų mane glėbin ir nuneštų per Vadsteną į mano butą. Ten paguldytų mane ant raudonos sofos, užklotų kūną baltu pledu, kad nesimatytų, jog aš – į krantą išplautas rąstgalys, mažumėlę atitrauktų Josefo Franko užuolaidas, įleisdamas sutemas. O paskui sėdėtume susiėmę rankomis tris ištisas paras. Vieni. Bet kartu.

Rytoj pavasario lygiadienis, tačiau *benandanti* žygiuos eisenoje be manęs. Aš pasiliksiu savame kūne, noriu pailsėti įdavusi Hubertsonui ranką ir paskutinėmis paromis įteikti jam vienintelį dalyką, kurį galiu: užbaigtą pasakojimą.

Nė viena iš mano seserų nepavogė man skirto gyvenimo. Aš gyvenau tą gyvenimą, kuris man buvo skirtas. Vis dėlto dar kurį laiką jas sulaikysiu, dar negaliu leisti Kristinai, Margaretai ir Birgitai išskubėti kiekvienai savo keliu.

Hubertsonas iškėlė klausimą. Jis gaus atsakymą, kol viskas pasibaigs.

MEAN WOMAN BLUES*

Sometimes, being a bitch is the only thing a woman has to hold on to*

Stephen King

* Nedoros moters bliuzas (*Angl.*)

** Kartais moteriai nelieka nieko kito, kaip būti kale (*Angl.*)

Pravažiuojantis autobusas užstoja Margaretą, kai nurieda, jos nebematyti. Būdinga Margaretai. Vieną valandėlę čia, kitą jau dingusi. Ji, kaip niekas kitas, gabi išnykti. Ypač tokiomis valandėlėmis kaip dabar, kai sugundė Birgitą aiškintis ir teisintis, kai tiek įpykino, kad ji pagaliau yra pasirengusi atkapstyti galvoje, kas tąsyk atsitiko. Ir šit Margareta pabėga, išmauna tirtančia nosimi lyg bailus triušis. Ji mėgsta užgaulioti ir laidyti užuominas, bet lemiamu momentu išsigąsta to, ką sužinos.

Kaip skaudu!

Birgita prispaudžia ranką prie duobutės ir įsiremia į šviesoforą. Velnias. Atrodo, lups ožius, taip, jaučia, kaip lyg niekur nieko iš skrandžio kyla vėmulį visada pranašaujantis burbuliukas, kaip jis plečiasi gerklėje versdamas prasižioti. Ji praskečia kojas ir pasilenkia, bet, kovojant su šleikštuliu, galvoje prašliaužia visiškai blaivus klausimėlis. Iš kur, po galais, šie bateliai? Ir kur dėjos jos pačios batai?

Margareta mano, kaip neseniai buvo matyti iš jos akių, jog Birgita visai nesusigaudo. Bet ji, be abejo, šį bei tą prisimena iš vakarykščios dienos. Pavyzdžiui, kad keletą valandų gulėjo ant čiužinio sunki kaip švinas ir apdujusi, nepajėgdama nei atsikelti, nei užmigti, o Rodžeris drybsojo ant grindų ir knarkė. Apie pietus jie susibarė, jis, aišku, patempė lūpą, kai ji atsisakė ištraukti daugiau alaus. Žinoma. Štai kaip buvo. Ir pagaliau ji su malonumu išniukino neūžaugą į prieškambarį, atidarė duris ir ištėškė lauk. Tada jai pakilo ūpas. Velniškai pakilo. Turėjo pamokyti ištižą, kad Birgitos neaprėksi, kad ji visą gyvenimą nesidavė laikoma po padu.

Vieną kartą laikraštyje buvo parašyta, kad esanti Motalos narkomanų karalienė, ir tai buvo teisybė, bent jau tuo metu. Niekada nebuvo kokia nors eilinė kinkas drebinanti kvaišūnų merga, kuri už amfetamino dėžutę bet kam praskiria kojas, ji pati buvo platintoja ir tvarkė savo likimą. Taip nusiteikusi patraukė į miestą ir susitiko Korę, seną kvaišūną, medžiojantį rohipnolį, su juo davės iš kvartalo į kvartalą. Vienoje vietoje jie užšoko ant sumauto juodžio, turinčio automobilį, ir visa kompanija – Korė su Sesana, ji pati ir Šelė Rudis – suvirtę į automobilį nusitrenkė kažkur į vakariuką. Į Norčiopingą. Tikriausiai į Norčiopingą, nes šįryt ji prabudo Norčiopinge ir šiuo metu yra jame. O naktį kokia nors Kiaulytės Mimi kopija iškvoklino pasisavinusi Birgitos sportbačius. Vienas padas su skyle, spėjamoji dama šiuo metu jau turėtų būti tai pastebėjusi. Tikėtina, kad ji nušalo pirštus, kad jie nudužo jai nuo pėdų it cingsintys ledukai, vos nusiavus batus.

Po velnių. Jau tampo vyma.

Birgita kukteli ir taip išsivemia, kad net tyška ant asfalto, akys apsiašaroja, bet ji mato, kaip moteris, laukianti žalios šviesos, pašoka keletą žingsnių atgal. Prakeikta snobė!

Vėmalų nedaug, juk susivertė tik vieną varganą alaus buteliuką. Birgita pakelia galvą ir įsiremia į stulpą, sekundę užsimerkia, mėgina sau priminti, jog praktiškai yra blaivi. Muktelėjo tik vieną buteliuką, iš tikrųjų ožius lupa vien iš nuovargio ir skausmo pilve. Velnias. Kad taip būtų savo urve, kad galėtų atsigulti ant nuosavo čiužinio, apstatyto lengvai pasiekiamomis alaus skardinėmis. Tuomet tysotų valandų valandas nė nekrustelėdama, tysotų ramut ramutėlė ir spoksotų į lubas.

Jai reikia namo! Ir Margareta, prakeikta mergiščia, ją parveš. Pažadėjo ir, po plynių, nuo pažado neišsisuks.

Birgita mėgina dar sykį apžvelgti gatvę, ši gaubiasi ir siūbuoja lyg Juokų kambario grindys, bet jai nusispjaut, nei šilta, nei šalta. Išsivėmus visada sukasi galva. Po kelių minučių praeis: pastovės čia įsitvėrusi stulpo ir palūkės apsimesdama paprasta ponia Svenson, užklupta nedidelio blogumo, tačiau ganėtinai gerai išauklėta, kad palauktų žalios šviesos.

Nors iš tikrųjų ką ji mėgina apmauti? Save pačią. Daugiau niekam nešautų į galvą, kad ji yra paprasta ponia Svenson. Štai ties perėja stovi visas pulkas svensonų, trys moterys ir du vyrai, visi susibūrę kiek galima toliau nuo jos. Ir visi stengiasi į ją nežiūrėti, vaizduoja nekantriai laukią, kol persijungs šviesoforas. Tik laiko klausimas, kada visa šutvė ims švilpiniuoti norėdama aiškiai pabrėžti nei mačiusi jos, nei girdėjusi.

– Sumyžtos žiurkės! – drebia Birgita pusbalsiu ir nusijuokia išvydusi, kaip per grupelę nubėga virpuliukas. Jie bijo: visas penketas ryžtingai įspyrę akis į gatvę, bet moterys tvirčiau prisispaudžia rankines, o vyrai susigrūda kumščius dar giliau į kišenes.

Birgita niekinamai prunkšteli ir ima raustis kišenėje cigarečių. Ko iš tikrųjų jie bijo? Ar kad ji juos suės?

Buvo metas, kai jai patikdavo svensonų atsiribojimas, tuomet pasijusdavo išdidi ir narsi. Kaip per tas vasarvidžio išvakares, kai iš Motalos į Mantorpą patraukė visas karavanas su Dogo „Chrysler" priekyje. Ji pati vilkėjo naujus baltus džinsus ir Bardo atvaizdais išmargintą liemenuką po rožine palaidinuke. Buvo tokia daili! Ant kuodo ryšėjo rožinę skarytę ir timptelėjo mazgą, vos uždariusi vartus. O dingusi iš senės Elenos namų akiračio, išsitraukė iš džinsų ir palaidinukę, susirišo virš liemens. Rąžantis išlįsdavo bamba, todėl, išvydusi Dogą laukiantį savajame „Chrysler" keletas kvartalų už Elenos namo, pamojavo tikrai aukštai iškelta ranka. Dogas nesusilaikė nenusišypsojęs. Paprastai jis elgdavosi su ja griežtai. Ypač iš pradžių, kai jie susibloškė pirmą kartą.

Jie pasirinko kelią per Mjolbiu, užsuko net į miestą, nors ir darydami lankstą, aštuonių didžiulių automobilių kolona iš miesto pakraščių nuriedėjo Didžiosios aikštės kryptimi. Iš pradžių bemaž niekas jų nepastebėjo: sekmadieniškai tuščias miestas ramiai maudėsi saulės spinduliuose, nors buvo priešpietis ir vasarvidžio karčių dar nespėta iškelti. Miestas atrodė ką tik iškuoptas, tarytum Elena su Kristina, ištiktos nepaprastai stipraus švarinimosi priepuolio, būtų perėjusios per visą Mjolbiu su šveitimo ir blizginimo skudurais, tarytum Kristina būtų su-

šukavusi vejas ir apkirpusi manikiūrinėmis žirklutėmis, o senė pati nubrūžinusi namų fasadus šepečiu ir kiekvieną beržo lapelį nutrynusi sidabro valikliu.

Artėjant prie centro, žmonių kiek padaugėjo, juk krautuvės tebebuvo atviros. Dogas vairą laikė tik kaire ranka, kita ramiai ir natūraliai ilsėjosi ant Birgitos sėdynės atkaltės. Jis neapkabino jos, tik pabrėžė, kad ši pana, tokia panaši į Mariliną Monro, yra jo. Birgita atsilošė ir sprandu prisilietė prie jo rankos. Tai ir yra gyvenimas, taip turėtų būti visada. Jei esama dangaus karalystės, tai ji kaip amžinas vasarvidžio išvakarių priešpietis, kai spindinčiu kabrioletu slysti per niekingą miestuką, užpakalyje ant grindų skimbčioja buteliai, o tu tvirtai tiki, kad artimiausia para pasiūlys pašėlusiai šaunią, niekada nesibaigiančią puotą.

Tačiau kažko trūko, ir Dogas, be abejo, suprato, ko: jis įspaudė plokštelę į prašmatnų mažutį „Chrysler" magnetofoną, Birgitos nupirktą jam „Luksore" su darbuotojams taikoma nuolaida, ir padidino garsą. Karavanui užšliaužus ant Svartono tilto, virš vandens nugrumėjo gerai pažįstamas balsas:

Well since my baby left me
I found a new place to dwell
it's down at the end of Lonely Street
at Heartbreak Hotel... *

Rodės, lyg nuo šio balso būtų suklusęs ir pastėręs visas Mjolbiu. Ūkininkai Didžiojoje aikštėje pakėlė akis nuo vaisių ir daržovių, išdėliotų ant turgaus prekystalių, ir vogčiomis šastelėjo prie pinigų skrynelių, vyrai naujais, „Algots" parduotuvėje pirktais vasariniais marškiniais sukrenkšėjo ir suraukę kaktas peržvelgė gatvę, o atsilikusių pažiūrų jų žmonos pusmetinėmis šukuosenomis ir smėliniais apsiaustais ūmiai tarsi suledėjo nusitvėrusios kartonines pirmųjų braškių dėžutes, net nebepajėgdamos susikišti jų į regztes.

*Ir kai mergytė mane paliko,/ Radau kitą vietą gyvent/ pačiam Vienišosios gatvės gale,/ „Sudužusių širdžių" viešbutyje (*Angl.*)

Birgita su Dogu sėdėjo atvirame automobilyje nieko nesakančiais veidais, kaip reikalavo jų rangas, bet kompanija automobiliuose už nugaros jau buvo atsikimšusi butelius ir įsismaginusi. Nuleidę stiklus, jie kekėmis aplipo langus, klykavo ir dainavo, rėkė ir juokėsi. Metęs žvilgsnį į užpakalinio vaizdo veidrodėlį, Dogas įsitikino, kad visas karavanas jau pervažiavo tiltą, ir sustabdė automobilį prie Didžiosios aikštės.

Birgita su Dogu išlipo pirmieji, Dogas mestelėjo raktelius į orą ir itin mitriai sugavo, Birgita nusitraukė skarelę ir ranka persibraukė kuodą, tada ėmė eiti.

– Ar nenupirktum ledų? – paklausė ji ir prisiglaudė prie Dogo įsprausdama ranką už parankės. Šiandien jis irgi buvo neįprastai išsidabinęs: vilkėjo naują juodą žvilgančio satino striukę, plaukai ant kaktos pūpsojo vaizdingai išriesti karamelinio kremo garbana. Striukę buvo užsisakęs paštu iš „Hollywood" firmos Stokholme ir keletą savaičių nekantriai laukė, kol galiausiai ji atėjo dieną prieš vasarvidžio išvakares. Ant nugaros buvo išpaišytas erelis. Visame Esterjotlande joks kitas ragaras neturėjo striukės su ereliu ant nugaros.

– Aišku, po kelmais, – tarė Dogas ir išsitraukė piniginę.

Birgita pasistiebė ant pirštų galų priešais ledų kioską, aplinkui skardeno balsai ir trinksėjo durelės kitiems lipant iš automobilių, vis dėlto ji žinojo, kad visi aikštės svensonai vėpso būtent į ją. Į ją ir į Dogą.

Dogas irgi juto jų žvilgsnius, tai buvo matyti iš jo laikysenos, kai, prisikišęs prie langelio, jis numetė vienkronį ir pasakė:

– Vieną „Cilindrą"!

Birgita uždėjo ranką jam ant nugaros.

– Ar tu ledų nevalgysi?

– Ne, velniai rautų, – niekinamai prunkštelėjo jis. – Tokia terla tik boboms... Ar norėsi ir braškių?

Braškių? Kodėl turi norėti braškių? Paskui prisiminė: Dogas mėgo pasirodyti dosnus. Jie draugavo dar vos mėnesį, o ji jau buvo išmokusi išsižioti ir nutilti iš nuostabos, kai jį pagaudavo didžiausio išlaidumo šišas. Neseniai vieną vakarą turėjo sukimšti

tris porcijas dešros su bulvių koše, kol jį patenkino. Kai paskui abu atsigulė, jai rodės, kad jos gerklė pilna agurkinio majonezo ir pomidorų tyrės, tačiau ji nurijo šleikštulį ir net nesusiraukė. Nesunkiai įsivaizdavo, ką padarytų Dogas tam, kuris užpakalinę jo „Chrysler“ sėdynę apvemtų pomidorų tyre ir agurkiniu majonezu. Jis dar nebuvo jos kaip reikiant prilupęs, tik atgalia ranka aptalžė skruostą, kai ji per ilgai neužčiaupė koserės. Nuo smūgių tarpukojy plykstelėjo geismo liepsnelė, bet ji nebuvo tokia kvaila ir suvokė, jog nepatirtų itin didelio smagumo, jei jis kaip reikiant pasidarbuotų kumščiais.

Dogui braunantis prie turgaus prekystalio, vis dar su pinigine rankoje, žmogeliai traukėsi į šalį. Ji pati kiceno iš paskos – su dirželių basutėmis aukštais smailiais kulneliais negalėjai nekicenti – stropiai laižydama kartoninį ledų dangtelį. Į ją smaksojo visi turgaus vyrai, todėl ji iškišo nepaprastai ilgą ir smailų liežuvį ir, laižydama dangtelį ilgais švelniais lyžiais, sušlemštė visus šokolado ir uogienės likučius.

Prie Dogo pasirinkto prekystalio stovėjo svensonų pulkelis, tačiau jie klusniai prasiskyrė ir neprieštaraudami praleido jį į priekį. Birgita grūdosi iš paskos, laižydama vaflinį piltuvėlį.

– Braškių! – užriaumojo Dogas.

Ūkininkas už prekystalio skubiai stvėrė dėžutę ir atkišo pažiūrėti, Birgita nusigręžė ir tingiai nužvelgė artimiausius svensonus. Jų budrumas jau blėso, jie tyliai šnekėjosi ir palengva vėl susiglaudė. Prie pat Birgitos stovėjo moteris, labai panaši į senę Eleną: medvilninė suknelė pilkomis gėlėmis po tvarkingai susagstytu poplino apsiaustu, smulkios stangrios pusmetinio garbanėlės ant kaktos ir tinklelis, užtrauktas ant pakaušio. Įbraklinusi rudą krepšelį į regztę, ji atkišo ją vyrui, stovinčiam kitapus Birgitos. Jis ištiesė ranką ir skubiai trūktelėjo prie savęs regztę.

– Velnias! – suriko Birgita. – Prakeiktas bobius!

Dogas atsisuko.

– Jis grybštelėjo man krūtis!

Birgita kaltindama bakstelėjo pirštu į senį su regzte, jau spėjusi save įtikinti, kad tikrai taip atsitiko. Žinoma, atsitiko! Ar

kitaip jos balsas būtų taip raižiai suspiegęs, ar būtų širdis sudrebėjusi iš susijaudinimo?

– Kas? – paklausė Dogas ir patraukė aukštyn striukės rankoves. Rankogaliai buvo su gumelėmis, todėl plaukuotus dilbius atidengė neatraitojęs ir nesuglamžęs juodojo satino.

– Štai tas! Su kepe!

Nepažįstamai moteriai kaklą išmušė raudonos dėmės, pralindusi pro Birgitą, ji atsistojo priešais senį.

– Nekrėsk juokų, – šnirpštelėjo. – Egonas niekada niekam nėra palietęs krūtų...

– Negali žinoti, sene. Šitaip atrodydama! – sušuko Sigė Širšilas.

Ir likusi kompanija jau buvo prasispraudusi į priekį, vaikinai pusračiu apprietė svensonus. Sigė Širšilas stovėjo vidury, liesas ir smėlinis lyg driežas, rankas susikryžiavęs ant odinės liemenės. Kiek toliau piktai mostagavo panos: ištvirkėlis grybštelėjo Birgitai krūtis! Po paraliais! Ar šitaip galima?

– Pasitrauk, sene, – niūriausiu balsu drėbė Dogas, nustumdamas moterį į šalį.

Kaip filme, pamanė Birgita. Su Dogu visada jautiesi kaip filme. O kadangi buvo sukamas filmas, ji pasiruošė atlikti savo vaidmenį. Abiem rankomis lyg replėmis suspaudė Dogui ranką, pasilenkė ir greitai sumirksėjo tarsi tramdydama ašaras.

– Eime, brangusis! Mes pasitrauksim. Palik tą ištvirkėlį!

– Nė velnio! – atsakė Dogas ir patempė aukštyn striukės rankovę dar centimetrą, gerai nusitaikė į senį ir kirto.

– Ooo! – sušuko jo žmona ir bumbtelėjo ant žemės.

Užklupta prisiminimų, Birgita išsiviepia ir, rausdamasi džinsų kišenėse žiebtuvėlio, pamažiukais kėbžlina per gatvę. Svensonų pulkelis nuskubėjo pirmas ir jau skirstosi kitame šaligatvyje, antraip būtų susistabdžiusi kurį nors iš jų ir paprašiusi ugnies, bent jau iš smagumo pasižiūrėti, kaip jie skėsčioja rankomis tarytum išgąsdintos vištos sparnais. Bet apsieina ir be jų: pirštai užgriebia kišenėje, ko ieškoję. Ji išsižergia vidury gatvės ir suskliaudžia delną virš liepsnos, kol užsidega cigaretę ir užsitraukia. Iš kairės ir-

zliai suurzgia automobilis, ji išpučia dūmų sruogelę ir piktai dėbteli į vairuotoją. Kurių galų čia stūgauji? Juk vis dar žalia šviesa!

Toji istorija Mjolbiu buvo jos debiutas kriminaliniame pasaulyje, nors iš tikrųjų nieko nebuvo padariusi. Tačiau kaip tik tąsyk pirmąsyk išvydo cypę iš vidaus. Vedamas per aikštę su antrankiais ir kitkuo, Dogas suriko kompanijai nešti kailį į Mantorpą, bet nesipriešino, kad ir ją apklaustų. Tai paglostė jai savimeilę, nors ji būgštavo, kad gandai pasieks Motalą, kad senė Elena išgirs Birgitą patekus į policininkų rankas. Tuomet ji pakeltų vėją. Be jokios abejonės. Mat nors senė pastaraisiais metais ir įgavo mažumėlę proto – pavyzdžiui, tik nebyliai linktelėjo galvą, kai Birgita pareiškė šiemet nenorinti per vasarvidžio išvakares dalyvauti giminės puotoje ir net neketinanti naktį parsirasti namo, – tikriausiai gautų apopleksiją, jei išgirstų, kad vieną jos mergaičių sučiupo policija.

Nors kraujas į smegenis vis tiek išsiliejo. Kai po daugelio mėnesių pagaliau įvyko Dogo teismas, viskas jau buvo po viskam. Tarytum ruduo tais metais būtų prasidėjęs jau per vasarvidžio išvakares ir lyg jau tada būtų buvę aišku, kad jis atneš liūdesį.

Bet iš pradžių sekėsi gerai. Vakare juos paleido, ir kai juodu išėjo ant policijos nuovados laiptų, Dogas sugriebė Birgitai plaštaką ir skubiai paspaudė, o paskui, kaip paprastai, suėmė už riešo. Sutemos buvo sodriai rožinės, miestas priešais juos dryksojo šiltas ir sustingęs it mieganti katė, bet ramybė ir pastelinės spalvos veiklos ištroškusio Dogo netenkino. Dabar jie tučtuojau važiuos į Mantorpą įpūsti gyvybės šventei.

Kai po valandos jie įriedėjo į kempingą, visu garsu pasileidę Elvį, Motalos kompanija užriaumojo sveikindama juos kaip nugalėtojus. Dogas kilstelėjo saulės akinius ant kaktos ir kreivai nusišypsojo, Birgita garsiai nusikvatojo pasirengusi lengvai ir nerūpestingai atsakyti į panų klausimus apie tai, ką jie patyrė, kaip viskas vyko, ką policininkai sakė ir darė.

Ir vis dėlto vos po kelių valandų nuotaika persimainė. Žinoma, dėl Sigės Širšilo, kaip paprastai, neužčiaupiančio didelių savo žabtų,

regi: kažkas spirte spyrė jį atšlitiniuoti prie Dogo, apkabinti ir šlapiomis lūpomis sublerbti į ausį:

– Po paraliais, Dogai! Pašėlusiai šaunu, nė velnio nebūčiau patikėjęs, kad vieninteliu smūgiu gali pardrėbti bobą...

Savaime aišku, Dogas įsiuto, atsistojo ir nusiplėšė striukę. Sigė Širšilas parklupo priešais ir susidėjo rankas it maldai.

– Nemušk manęs, gerasis pone! Verčiau primušk mano simpatiją!

Žaibiškai jis vėl pašoko, mitriai kaip beždžionė šmurkštelėjo už Anitos ir apsimetė pasislėpęs.

– Mušk ją! Taip! Ji galiūnė. Kitaip rytoj važiuosime į Šeningę pasiieškoti kokio senioko, pasižadu išspirti jam lazdą, kad galėtum trinktelėti, kai virs!

Dogas, tuo metu išblyškęs ir nuo įsiūčio veik išsiblaivęs, kietai sučiaupė lūpas ir ėmė šnopšti lyg bulius, gniaužydamas kumščius, o paskui, palengva suriesdamas pirštus, pasirengė. Vienu matu nustūmęs Anitą į šalį, puolė Sigę Širšilą, stvėrė už marškinių krūtinės, iškėlė į viršų, valandėlę palaikė mataruojančiomis kojomis, paskui paleido ir rėžė kumščiu. Sigė riokterėjo atbulas ir išsitiesė paslikas, išsproginęs akis į melsvai pilką vasarvidžio dangų, iš pradžių lyg ir nepastebėdamas iš vienos šnervės rivuliuojančio kraujo. Iš lėto pakėlęs ranką, apsišluostė panosę ir žvilgtelėjo į kraują, paskui įsikišo smilių burnon ir paklibino priekinį dantį. Atsirėmęs alkūne pasilenkė ir nusispjovė į žolę, seilės buvo sumišusios su krauju.

– Rupke, – nusikeikė ir vėl susmuko žolėn. – Nemaniau, kad tu, Dogai, šitaip paimsi į širdį...

Dogas tebestovėjo priešais vis dar sugniaužęs kumščius ir šnopuodamas kaip bulius. Vieno smūgio neužteko pykčiui išlieti, jis norėjo žiebti dar sykį, ir stipriau, bet, savaime aišku, negalėjo mušti to, kuris ir taip tysojo ant žemės, ypač po įvykio Mjolbiu Didžiojoje aikštėje. O Sigė mokėjo pasinaudoti savo galia, vėl ramiai susitvarkęs prisidėjo prie kaktos ranką, krestelėjo galvą iš tariamo sielvarto taip, kad panosėje suvirpėjusi kraujo srovelė pakeitė kryptį.

– Ne, – pasakė. – Man nė nedingtelėjo, kad tu, Dogai, šitaip paimsi į širdį. Toks vaikinas kaip tu, turintis puikiausią „Chrys-

ler" visoje Motaloje ir geriausią sugulovę visame mieste... Rupke, juk mes tau pavydim, ar nesupratai?! Juk tau pasisekė. Jei nebūtum netikėtai išdygęs, visa šutvė būtų turėjusi iš eilės perguléti su Birgita, ji buvo tik įpusėjusi, kai tu pasirodei ir uždarei būdelę. Rupke, turi mus suprasti, ne vienas iš mūsų veltui varvina seilę.

Vasarvidžio blankuma nuslopino visas spalvas, viskas susyk nupilko: žolė, automobiliai, rožinė Birgitos palaidinė. Aplinkui įsivyravo tyla, tarytum Motalos kompaniją iš dangaus būtų užvožęs stiklo kupolas, kuris privertė juos susiglausti ratu ir užkirto kelią visiems garsams ir šauksmams iš kitų kempingo kompanijų.

Kažkas nusijuokė, greitai sušnairavusi Birgita pamatė, jog tai Larutis, nauja pana pašonėje pritarė kimiai prunkštelėdama. Ratas dar susiaurėjo, ir staiga Birgita išvydo, kad ji nebėra viena iš jų, o apsupta kaip ir Dogas su Sige Širšilu. Kiti atsitraukė per žingsnį ir susiglaudė jai už nugaros.

Dogas tebestovėjo sustingęs, bet lūpos nebebuvo taip kietai sučiauptos, o plaštakos karojo atgniaužtos ir bejėgės. Sigė Širšilas sulenkė vieną koją, kitą užsimetė ant viršaus, atrodė, lyg drunytų paplūdimyje. Dar sykį brūkštelėjo per panosę, pasižiūrėjo į kraują, atitraukė kitą ranką nuo kaktos ir ėmė ploti.

– Jei lindėčiau...

Jo balsas buvo tylus ir kimus, bet pakankamai garsus, kad išgirstų visa kompanija. Akimirksniu stiklo kupolas prisipildė ritmiško plojimo, staiga visos rankos ėmė pliaukšėti į tą patį taktą, visiems šnabždant vienu balsu, balsu, per keletą sekundžių iš ramaus brizo išaugusiu iki šniokščiančio vėjo:

... Birgitos aš kaily,
Pasimuščiau putytę tik oda.
Išsitrenkčiau bastytis po šalį
Ir be vargo mylėčiaus bet kada.

Akies krašteliu Birgita matė, kaip Sigė Širšilas pamažėle atsisėdo, kaip nenustodamas ploti ir neišsimušdamas iš ritmo atsistojo, iš lėto apsisuko ir vėl užtraukė bleibynę, kaip klupčiodamas ir

išsišiepęs apėjo visą ratą spartindamas taktą ir stiprindamas balsus, kol stiklo kupolas sprogo ir pažiro ant jų šimtais aštrių šukelių. Ratas išsklido, vienas balsas beregint išsiskyrė į daugybę balsų, akys, dar neseniai buvusios skaidrios lyg stiklas ir spindinčios, ūmiai pažliugo kaip ir prieš užsivožiant stiklo kupolui. Tuomet Sigė Širšilas pergalingai iškėlė ranką, sugniaužė kruvina plaštaka butelio kaklelį, stūgtelėjo: „Į sveikatą!“ ir išgėrė.

Tik Dogas su Birgita tebestovėjo vėpsodami vienas į kitą.

Taip pirmąsyk nutrūko jų draugystė. Rudenį jie keletą kartų matėsi iš tolo, bet nesikalbėjo. Vis dėlto Birgita liudijo jo naudai, kai pagaliau įvyko teismas dėl tos istorijos Mjolbiu, pareiškė, kad senė buvusi pati kalta, be reikalo kišo snapą, kai Dogas tik truputėlį kumštelėjo orui. Tačiau Birgita gavo parvažiuoti namo viena, Dogą išsiuntė tiesiai į paauglių koloniją, nes staiga prireikė kuo skubiausiai jį nubausti, nors kone pusmetį jis trainiojosi namie Motaloje. O gal ir gerai: būtų buvę blogiau, jei paleistas būtų atsisakęs ją parvežti namo, jei po teismo būtų žvelgęs į ją tokiomis pat tuščiomis ir abejingomis akimis, kaip jai išeinant iš liudininkų užtvaro.

Tą vakarą parsiradusi į Motalą, ji baisiai keistai elgėsi, lyg būtų apkvaišusi, nors tuo metu net nenutuokė, kad esama tokių dalykų kaip hašišas ir amfetaminas. Iš pradžių nuvažiavo namo į senąjį Gertrūdos butą ir ėmė daužytis į užrakintas duris, kažkokia mada įsigudrinusi pamiršti, kad Gertrūda mirusi, ir atitoko tik, kai duris atidarė išsigandęs svetimas žmogus. Tuomet atsitraukė ir nurūko į gretimą autobusų stotelę, o paskui autobusu nuvažiavo į miesto pakraštį, į senės Elenos namus. Ir tik uždėjusi ranką ant vartelių prisiminė, kad ir čia viskas pasikeitę. Tik viršutiniame aukšte degė šviesa: Hubertsonas tebegyveno, bet pati senė Elena gulėjo Linčiopinge tyli kaip žuvis. Juk dabar Birgita turi savą kampą, išvėsusią urkštynę senamiestyje. Parvažiavo tenai, bet neįstengė atsigulti, sėdėjo prie virtuvės stalo kiaurą naktį ir spoksojo į žioruojantį šildytuvą priešais, rūkydama cigaretę po cigaretės.

Kitą dieną neišėjo į darbą, ir kadangi tą rudenį tai buvo šešta pravaikšta, ją atleido. Velniškai neteisingai. Kaip ji galėjo pranešti apie ligą? Juk neturi telefono.

Perėjusi į kitą pusę, Birgita sustoja ir apsidairo. Gatvė nebesiūbuoja, tačiau yra tokia ankšta ir prigrūsta, kad net kvapą gniaužia. Ir šalta, aukšti namai meta šešėlį ant visos gatvės. Motaloje kitaip, ten visur šviesu ir atvira. Be to, Motaloje nėra tramvajų. Birgita tramvajų nemėgsta, jie ją gąsdina. Kažkodėl daug lengviau įsivaizduoti, ką justų papuolusi po tramvajum, nei po autobusu, žino net, kokiais garsais metaliniai tramvajaus ratai įsipjautų į kūną. Čiukšt, čiukšt, čiukšt. Lipnus ir neįprastai kruvinas čiukšt. Nors tai, ką ji regi galvoje, niekada neįvyksta, taigi ir tramvajus niekada nesuvažinės. O jei ši mintis magiška? Jei netikėsi, kad tai, ką įsikalbėjai, iš tikrųjų gali įvykti, galbūt ir įvyks...

Et! Geriausia išvis nieko negalvoti.

Kur dėjos Margareta? Juk negalėjo pavirsti dūmu ir išsisklaidyti. Greičiausiai mėgina pasislėpti užduryje arba kokioje nors krautuvėje. Jos toks stilius.

Šiaip Margaretos išties neįmanoma supaisyti. Arba ji perdėm apsimetinėja, arba tiesiog yra kuoktelėjusi. Su Kristina paprasčiau: ji nuoseklesnė snobė ir pikčiurna. Žinai, ką sumaniusi. O Margareta čia meilutėlė ir visų geriausia draugė, kikena, juokiasi, tarška ir lipšniai šnekina, čia jau loja kaip sumautas rotveileris ir kandžiojasi. Šimtus kartų įtikindavo Birgitą, kad pasirengusi padėti, kad tenori būti užtarėja vyresnei įseserei, o paskui tik čekšt – įkirpdavo lyg žirklėmis ir nueidavo nosį užrietusi. Bet ji ne iš kelmo spirta: kai pakreipia galvutę, atrodo tokia geruolė, kad bemat užmiršti, kokia velniška yra iš tikrųjų.

Kas jai darbo, kad Birgita kurį laiką vaikščiojo Saltengene? Ar jos reikalas? Ir ko pati taip susijaudino? Juk praėjo šimtas metų, viskas seniai turėtų būti mirę ir palaidota. Birgita kažkur skaitė, kad visas kūnas atsinaujina kas septyneri metai; taigi ji nebeturi nė nago, nė plauko, nė vieno odos lopinėlio tokio, kaip toji mergiotė, vaikštinėjusi Saltengene. Ūmiai galvoje plyksteli pyktis. Taigi!

Šiandien ji visiškai kita būtybė, snobės negali kaltinti šiandieninės Birgitos dėl to, kas nutiko Elenai. Beje, ar ir taip senė nebūtų seniai mirusi? Galbūt jos mano, kad ji būtų amžinai gyvenusi, jei ne Birgita? Arba kad pati Elena nebuvo niekuo dėta? Cha! Bet dabar Margareta išgirs visą teisybę, dabar, velniai rautų, turės išklausyti ir pripažinti, kad Birgita dėl to nekalta!

Ji sustoja priešais vitriną ir įbeda akis. Gal Margareta užėjo į šią elegantišką parduotuvę ir pasislėpė matavimosi kabinoj? Ji turbūt ganėtinai prašmatni, kad tiktų snobei, vitrinoje guli palaidinė, kainuojanti dvylika šimtų kronų. Birgita įsivaizduoja, kaip ištįstų Ulos, jos globėjos, veidas, jei ji išdidžiai įbrūkšėtų į socialinį skyrių tokia palaidine, bet Margaretai galbūt tai įprastas daiktas, ji greičiausiai taško tūkstantines į kairę ir į dešinę it smulkius pinigus. Jau nekalbant apie Kristiną: kai atplazdėjo į teismą liudyti prieš Birgitą, vilkėjo kostiumėlį, stačiai rėkiantį apie pinigus, nors bobišką ir bjaurų. Be to, mūvėjo tris storas apyrankes, Birgita spoksojo į apyrankes per visą jos liudijimą, spoksojo mėgindama apskaičiuoti, kiek gautų už jas amfetamino dėžučių.

Kumšteli duris ir žengia į parduotuvę, viduje tuščia, net pardavėjos nėra. Sustojusi apsižvalgo. Kur matavimosi kabina?

Parduotuvės gale subanguoja užuolaida, išeina džiūsna, skubiai kramtanti kąsnį. Tipiška užuita krautuvės vergė, mėginanti per pertraukas tarp klientų įsimesti į skrandį maisto. Nors plaukai garbanoti kaip didžiausios aristokratės, o nugara tokia tiesi, jog vos negriūva kūlvirsčia.

– Ko pageidaujate? – paklausia keldama antakius. Akivaizdu, kad Birgitos ji nelaiko galima pirkėja, nes kalba su kąsniu. Neatrodo net išsigandusi: pakelti antakiai tarsi priklijuoti per centimetrą nuo plaukų pakraščio. Tą pačią akimirką veidrodyje prie sienos Birgita pamato savo pačios atspindį. Plaukai nutįsę, veidas pilkas, šlaunys nerangios ir storos kaip medžių kamienai.

– Iš tikrųjų čia rūkyti draudžiama, – pareiškia moteris, nenuleisdama antakių. – Ir pagal socialinio skyriaus užsakymus prekių neišduodame.

Birgita prasižioja atsakyti, bet nepratarią nė žodžio. Velnias! Ką jai veikti šioje parduotuvėje? Juk čia Margaretos nėra. Apsisukusi trūkteli duris, varpelis sutilindžiuoja, tačiau jai tarytum pasigirsta, kaip moteris užkviečia dar kada nors užeiti.

Gatvė vėl siūbuoja: pakyla ir nusileidžia jai po kojų. Turi atsiremti į namo sieną, kad neparvirstų, ir staiga pasijunta, lyg būtų apleidusios visos jėgos. Keliai linksta, o ir ji pati tenori pasiduoti: griūti, išsitiesti siūbuojančioje gatvėje ir užmigti.

Kad nors taip baisiai neskaudėtų!

Prispaudžia ranką prie duobutės ir knapena toliau. Gerai, kad skauda, kitaip užmigtų. Tokiu metų laiku pavojinga lauke užmigti, galima negyvai sušalti. Niekas jos neapklotų antklode ir nepakištų pagalvės, svensonai tik perliptų ją lyg niekur nieko. Ji gali pasitikėti tik savimi, užtat įremia nugarą į vitriną ir įsispiria delnais į stiklą. Valandėlę pastovės, pailsės, sukaups jėgas ir leisis toliau ieškoti Margaretos.

Kažkas atidaro gretimos krautuvėlės duris ir išeina į šaligatvį. Birgita iš pradžių nepajėgia prasimerkti, kad pasižiūrėtų, kas ten stypso, bet kai toji žmogysta aiškiai neketina nueiti, vokus milimetrą kilsteli. Priešais, maudamasi pirštines, stovi Margareta. Ant rankos užkartas popierinis krepšys. Ji nusipirko gėlių.

– Norėčiau atgauti savo cigaretes, – pareiškia. – Beje, tau nebūtina nutaisyti tokio tragiško veido. Vis tiek neketinu tavęs užjausti.

Užjausti?

Ar Birgita kada nors prašė užuojautos? Niekada. Nė akimirkos. Tačiau visą gyvenimą su ja buvo elgiamasi lyg su sugadintu egzemplioriumi, tarsi ji būtų raiša, kuprota, kurčia ar bežadė. Iš tikrųjų tik Elena ir Kristina jos nesigailėjo. Ir, žinoma, močiutė. Močiutė visą gyvenimą buvo visiška nenaudėlė, tik kvaknodavo ir sakydavo, kad, šiaip ar taip, gyvenimas esąs gana teisingas. Apskritai žmonės gauną, ko nusipelnę. Ypač artėjant galui.

Kartais Birgita prabudusi naktį tarsi girdi šį juoką, bet, aišku, jai tik rodosi. Močiutė mirusi begalės metų, ir Birgitai sunku įsivaizduoti, kad ji galėtų vaidentis. Ji visada niekinamai sukikendavo, kai parvažiavusi Gertrūda pasakodavo istorijas apie vaiduoklius, ir tikriausiai nepasikeitė po mirties. Greičiausiai sėdi kur nors ant debesies sučiaupusi lūpas ir susidėjusi rankas ant krūtinės: jei pasakė, kad jokių vaiduoklių nėra, taip ir yra, nesivaidens jau vien nenorėdama to paneigti.

Tačiau nors ir rūgšna, močiutė daug juokdavosi. Kad ir rytais šukuodamasi prieš veidrodį.

– Nagi, labas rytas! – visada pasveikindavo savo atspindį veidrodyje ir nusijuokdavo. – O jau kokia šiandien esi jauna ir graži!

Birgita žiūrėdavo į ją sėdėdama ant virtuvės kanapos. Visiškai mažytei jai atrodydavo keista, kad močiutė tariasi esanti jauna ir graži, ji neįžvelgdavo jokio grožio beformiame kūne ir blyškios tešlos veide. Nė plaukai nebuvo gražūs, kuriais močiutė šiaip, regis, baisiai didžiavosi. Kai išleisdavo nakčiai kasą ir per-

braukdavo pirštais, plaukai nubėgdavo nugara silpnučiai ir susiploję. Jie neturėjo jokios spalvos, buvo vieninteliai pasaulyje visiškai bespalviai plaukai. Kai po daugelio metų Birgita kažkurioje gydykloje užsisukusi televizorių netikėtai išgirdo amerikietį astronautą sakant, jog būdingiausia Mėnulio paviršiui tai, kad jam trūksta spalvų, ji prisiminė močiutę. Tai buvo moteris Mėnulio spalvos plaukais.

Bet močiutė niekada su plaukais itin ilgai nesiterliodavo, tik paskubom sušukuodavo, suglostydavo viršugalvyje, surišdavo ant sprando į kietą dešrelę ir, užsitempusi senus aulinius, išeidavo dirstelėti į liniją.

Senelis buvo geležinkelio prižiūrėtojas, ir jie gyveno sarginėje prie pat bėgių, raudonoje trobelėje Estjotos lygumos vidury, per kilometrą nuo tikro kelio ir pusę mylios nuo artimiausios ūkininko sodybos. Iš tikrųjų net ne sodybos, greičiau dvaro: jo laukai ėjo iki pat sarginės sodo tvoros. Močiutė kalbėdavo, kad ten toli, dideliame baltame name, esama vaikų, bet tegu Birgita vilčių nededa. Tokie vaikai su sargo vaikais nežaidžia.

Jai nebuvo leidžiama ir vienai žaisti sode, per daug pavojinga. Juk bet kurią akimirką ji galėjo nukurti ant bėgių, kaip kartą dar visai mažytė buvo padariusi. Močiutė ją rado gulinčią ant žuolio į kvapnią dervuotą medieną įspausta nosimi. Bėgiai jau zvimbė, močiutė ją atplėšė paskutinę sekundę. Birgita būtų tapusi giltinės ėriuku, jei ne močiutė, šitai turėtų įsidėti galvon.

Kai paskui jiedvi parėjo namo, Birgita ištarė pirmuosius savo žodžius, dažnai pasakodavo močiutė. Iš pradžių išperta pagal nuopelnus, ji nukepėstavo į kambario vidurį, sustojo ir garsiai sucypė:

– Gita nekvaila!

Ji buvo keistas vaikas, sakydavo močiutė. Jai niekada nebuvo tekę girdėti, kad vaikai šitaip pradėtų kalbėti, dauguma keletą metų memendavo ma-ma ir te-te, kol sudėdavo kokį suprantamą žodį. Tik ne Birgita: ji ištylėjo net iki trejų metų, o tada prašneko kone visiškai švariai. Ir vaikščioti pradėjo kažkaip keistai. Visą laiką kibilduodavo įsitvėrusi močiutės prijuostės, bet vieną dieną močiutei

atsibodo jos painiojimasis po kojų ir ji nusirišo prijuostę. Birgita net nepastebėjo, tik pašėlusiai greitai nukuldeno virtuvės grindimis, nepargriuvo ir nė trupučiuko neužsigavo. Bet kai močiutė atėmė prijuostę, davės ant užpakalio ir paleido dūdas. Tarytum būtų įsitikinusi, kad negalės vaikščioti nenusitvėrusi to skuduro.

Šiaip Birgita ne kažkiek prisimena iš laiko, praleisto sarginėje, lyg šešetą metų būtų prasėdėjusi ant virtuvės kanapos nieko neveikdama. Senelio veik nematydavo. Rytais jis ilgai miegodavo, o kai pagaliau prabusdavo, turėdavo daug darbo ir parsirasdavo namo tik vakarienei. Birgitai rodės, kad jis kiauras dienas važinėja savo drezina pirmyn ir atgal. Ji mielai būtų kartu važinėjusis, bet senelis jos neimdavo, tai ne vaikams.

Senelio trys vienos rankos pirštai buvo sulenkti, jis negalėjo jų ištiesti. Kartą užsikėlė Birgitą ant kelių, ir ji, stipriai sugriebusi, mėgino atlaužti jo rudą bevardį, bet nepasisekė. Pirštai buvo seniai pastirę ir pavertę plaštaką kabliu. Apsilankiusi Gertrūda šeptelėjo Birgitai, kad senis pats esąs dėl to kaltas, nes persipjovė pirštų sausgysles, kai sykį girtas apvertė virtuvės stalą. Visos grindys buvusios nusėtos porceliano šukėmis, užtat persipjovęs ranką dribdamas į makalynę. Močiutė jo nekėlusi, nes kaip tik to ir buvo užsitarnavęs.

Birgitai patikdavo, kai apsilankydavo Gertrūda. Vos jai atsistojus tarpduryje, sarginėje, regis, pasikeisdavo oras ir spalvos, tarytum jos geltoni plaukai viską šviesintų. Be to, vieną sykį ji atvažiavo baltu kostiumėliu: švarkelis apspaudęs laibą liemenį, ilgas sijonas banguoja kaip karalaitės. Po švarkeliu vilkėjo žydrą palaidinukę, o ant galvos puikavosi skrybėlaitė su žibuoklėmis, Birgitai rodėsi, kad jos kvepia lyg tikros gėlės, kai Gertrūda pasilenkusi ją apkabino. Bet močiutei naujasis Gertrūdos kostiumėlis nepatiko, tik dėbtelėjo į jį ir vėl nusigręžė į viryklę.

– Jei turi galvoje bent kiek proto, persirenk, kol neparėjo tėvas, – pasakė. – Jis ne toks kvailas, kad nesuprastų, kaip įsitaisei šį prašmatnų apdarą...

Birgita nučiuožė nuo virtuvės kanapos ir nusekė paskui Gertrūdą, lipančią į palėpę. Parvažiavusi namo, Gertrūda visada mie-

godavo palėpėje, nors žiemą ten būdavo tikra ledainė. Ji mielai šaldavo, kad tik atsikratytų tų rukenų, kaip sakydavo taip išviepdama veidą, kad Birgitą suimdavo juokas. Bet dabar buvo vasara ir kambarėlyje labai karšta, taip karšta, kad kvepėjo lentinių sienų mediena. Gertrūda atlapojo langą ir sudribo ant lovos, degdama cigaretę.

– Viešpatie! – sušuko ir taip niuktelėjo skrybėlaitę, kad ši pakrypo. – Ir vėl sugrįžau į viduramžius...

Birgita gerai nesuprato, ką ji turėjo galvoje, ar iš tikrųjų čia kitas laikas nei Motaloje, kur Gertrūda gyvena ir dirba, bet vis tiek uoliai linktelėjo ir susikišo rankas tarp kelių, sėdėdama ant lentelių kėdės šalia lovos. Gertrūda nusišypsojo ir žnybtelėjo jai į nosį.

– Tik dėl tavęs parvažiuoju, – pasakė. – Nes tu – mano angeliukas...

Staiga nustūmė cigaretę į burnos kamputį ir išskėtė rankas.

– Eikš! Aš tave bučiuosiu, bučiuosiu ir bučiuosiu!

Birgita tikėjosi, kad Gertrūda prieš bučiuodama užgesins cigaretę, bet ji užmiršo, užmiršo išsitraukti iš burnos net prieš ją apkabindama. Birgita pyptelėjo ir suskliaudė delną virš skruosto.

– O Viešpatie! – šūktelėjo Gertrūda ir nusijuokė. – Ar nudeginau?

– Tik trupučiuką...

Ji tikėjosi, kad Gertrūda bučiuos ją ir užgesinusi cigaretę, bet ji atsistojo nuo linguojančios lovos ir pradėjo sagstytis švarkelį.

– Tuomet geriau persirengti, – pasakė imdama pakabą nuo sienos kablio. – Kad senio neištiktų priepuolis... Pažiūrėk, ar nepamatysi jo!

Birgita užsikeberiojo keliais ant kėdės ir persisvėrė pro langą. Sodas iš viršaus buvo kur kas gražesnis nei pro virtuvės langą, čia nesimatė, kad alyvų žiedai jau parudusiais krašteliais, jie vis dar atrodė drėgni ir švieži. Paskutiniai vyšnių žiedlapiai plazdeno ore kaip mažučiai drugeliai, o ne padrikai, kaip tvirtino močiutė. Ant geležinkelio pylimo jau skleidėsi builiai, kai ji prisimerkdavo, žolė tarytum apsitraukdavo nėriniais. Birgita mėgo builius, bet niekada jų neskindavo. Tai piktžolė, aiškindavo močiutė. Jei parsineši

jų į virtuvę, žiedeliai nubyra ant stalo lyg balti miltai, o močiutei ir taip užtenka darbo valyti ir tvarkyti paskui senelį ir Birgitą, ji tikrai neketina temptis į namus dar ir piktžolių.

Iš lauko sklido gardus kvapas. Saulė įkaitino žuolius, ir visa linija kvepėjo derva. Birgita traukė į šnerves kvapą, bandydama jį sulaikyti kone nurijo ir staiga pajuto maudulį kaktoje. Baisiai keista: jai visada suskausdavo galvą nuo žuolių kvapo, nors taip jį mėgo.

– Aš jo nematau, – pasakė, atsisuko ir vėl klektelėjo ant kėdės.

Gertrūda stovėjo priešais nedidelį veidrodėlį ant sienos ir šukavosi vilkėdama tik apatinuką. Prašmatnusis kostiumėlis su pakaba kabėjo ant kablio jai už nugaros, sijonas bangavo pasieny it apversta gėlė. Taip, išties. Atrodė nelyginant išsiskleidusi tulpė, tulpė, kurios balti lapeliai beregint atsiskirs ir išlakstys pavėjui.

– Puiku, – tarė Gertrūda ir palinkusi prie veidrodžio apžiūrėjo veidą, mėgindama prispausti garbaną prie kaktos.

– Šiūšė, – pasakė atsigręždama. – Ar tau gražu?

– Aš dar nemoku skaičiuoti, – atsakė Birgita.

– Turiu galvoje garbanas. Ar nematai? Ant kaktos dvi šiūšės. Madinga.

Birgita sumišo. Kokia kvailė, kad iškart nesuprato. Bet Gertrūdai, regis, buvo vis vien, ji vėl įsispitrėjo į veidrodį, suvasnojo antakiais ir paskutinįsyk priplojo šiūšes.

– Šiaip ar taip, Lenartui baisiai gražu.

Birgita pakėlė akis.

– Kas jis toks?

Gertrūda gūžtelėjo, regis, visas baltas kūnas suburkavo.

– Mano naujas kavalierius. Pasiutusiai šaunus. Tikras saldainiukas. – Klastelėjo šalia Birgitos ir paėmė jai už rankos. – Ar išlaikysi paslaptį?

Birgita rimtai linktelėjo.

– Mirtina paslaptis, neprasitark rukenoms nė žodeliu, – sušvabeno Gertrūda. – Tai va, rudeniop mudu su Lenartu susituoksime.

Birgita kvėptelėjo. Gertrūda pasilenkusi taip prisikišo prie Birgitos, kad pūstelėjo kvapą jai į skruostą.

– Jau kalbėjausi su juo apie tave, jis žino, kad tu esi. Sako, kad jam nemaišo, kad tu galėsi su mumis gyventi, kai paūgėsi. Jam patinka vaikai.

Akimirką ji nutilo, sukluso, lyg išgirdusi kažką slypinant palėpės laiptais, ir prašneko dar tyliau.

– Jis išsiskirs, jau be dviejų mėnesių metai, kai kartu negyvena. Ir namą išlaikys, pasiutusiai puikų, keturis kambarius su virtuve ir tikru vonios kambariu. Ir šaldytuvą turi.

Birgita linktelėjo: ji buvo mačiusi šaldytuvą „Iliustruotame visos šeimos žurnale" ir žinojo, kas tai per daiktas.

– Būsiu namų šeimininkė, Lenartas sako, jog taip geriausia. Jis nori, kad kas nors visą laiką juo rūpintųsi. Mes gyvensime puikiai. Tu gausi atskirą kambarį, už virtuvės yra toks mažuliukas, kuris bus tau kaip tik...

Paleidusi Birgitos ranką, ji užsidegė naują cigaretę, mostelėjo ranka gesindama degtuką ir staiga prabilo normalaus pokalbio tonu:

– Taigi čia paslaptis. Jei tu bent žioptelėsi apie tai rukenoms, liksi, kur esi. Supratai?

Birgita linktelėjo ir sučiaupė lūpas. Suprato.

Visą rudenį ji sėdėjo prispaudusi nosį prie lango stiklo ir laukė. Tiksliai žinojo, kaip viskas atrodys. Vieną dieną Gertrūda su Lenartu pareis takeliu nuo vieškelio. Gertrūda vilkės vestuvinę suknelę su tiulio šydu, Lenartas – fraką. Jis bus aukštas ir stilingas, sagos kilpoje kyšos baltas gvazdikas...

Vieną dieną ji nusprendė nupiešti Gertrūdos vestuves, juk tai ne kokios paskalos. Močiutė niurnėjo, kai ji paprašė popieriaus, vis dėlto, nusišluosčiusi į prijuostę rankas, ištraukė pieštuką ir lakštą laiškinio popieriaus. Birgita atsisėdo prie virtuvės stalo ryžtingu veidu, tiksliai žinodama, kaip turi nupiešti. „Iliustruotame šeimos žurnale" ir nuotakų, ir jaunikių buvo mačiusi daugybę kartų.

Bet jos piešinys nė trupučiuko nepanėšėjo į šio žurnalo iliustracijas. Gertrūda išėjo pernelyg didelė, o Lenartas kažkoks keistas, ji turėjo nupiešti jį išsižergusį, kad matytųsi frako uodega, todėl atrodė, tarsi jam tarp kojų kabotų maišas. Birgita nutrenkė pieštuką ir prisispaudė rankas prie akių, staiga užsinorėjo tik verkti.

– Sarmatykis, vaike! – subarė įsisprendusi močiutė. – Tučtuojau pakelk pieštuką.

Gertrūda parvažiavo Kalėdų, tačiau be vestuvinės suknelės. Nevilkėjo net baltojo kostiumėlio, tik rudą paltą, o ant galvos ryšėjo mėlyną skarelę. Galbūt dėl skarelės tą sykį nepasikeitė spalvos: virtuvėje liko ta pati žiemos prieblanda kaip ir prieš jai įeinant.

Birgita nusekė iš paskos į palėpę, bet Gertrūda jos tarsi nepastebėjo. Pašiurpusi įtraukė rankas į megztinio rankoves, atsisėdo. Padvejojusi, Birgita sušnabždėjo savo klausimą:

– Ar galiu pasižiūrėt į žiedą?

Gertrūda susigūžė ir išpūtė į ją akis.

– Kokį žiedą?

– Vestuvinį.

Gertrūda susiraukė ir nubraukė plaukus nuo kaktos, šiūšės buvo išsitiesusios.

– A, tąjį... Neišdegė. Jis grįžo pas žmoną. Jie visada taip elgiasi.

Vis dėlto kitą vasarą Birgita persikėlė į Motalą. Ji turėjo pradėti lankyti mokyklą ir nebegalėjo gyventi sarginėje, sakė močiutė. Iki artimiausios mokyklos keletas mylių, o mokyklinis autobusas nevažinėja.

– Be to, aš savo padariau, ir net daugiau, – pareiškė ir atkišo Gertrūdai Birgitos lagaminą. – Dabar pati rūpinkis.

Gertrūda ne iškart stvėrė lagaminą, močiutė ilgokai stovėjo jį atkišusi, kol ji dūsaudama nusileido.

– Bet pas mane taip ankšta, – pasakė. – Ir dirbu vakarais mažiausiai tris kartus per savaitę.

– Tuomet galbūt reikia keisti darbą, – tarė senelis. Jis buvo ką tik prisikimšęs pypkę, dabar palengva susilankstė tabako ryšuliuką ir ėmė grabinėti ant virtuvės stalo degtukų.

– Viešpatie! – irzliai šūktelėjo Gertrūda, joms einant plentu į autobusų stotelę. – Senis tikrai beprotis, tebegyvena devynioliktame amžiuje...

Birgita paspartino žingsnį. Vienos kojinės gumelės buvo išsitampiusios, kojinė nuslydo ir susigarankščiavo po pėda, bet Birgita net nedrįso sustoti jos užsitraukti. Nenorėjo atsilikti, kad nereikėtų grįžti į sarginę, norėjo važiuoti su Gertrūda į Motalą, nors ir negaus atskiro kambario. Gertrūda sakėsi turinti tik vieno kambario butelį su virtuvės kampu, Birgita gerai nežinojo, ką tai reiškia, bet buvo pasirengusi gyventi net ir puodų spintoje, kad tik kartu su Gertrūda.

– Ar žinai, ką jis vakar pasakė? – paklausė Gertrūda, statydama ant žemės lagaminus. – Jis pareiškė, kad padavėjos ne geresnės už cigarmerges. O kai paklausiau, kas tos cigarmergės, paaiškino, kad tai savotiškos kekšės ir kad tokių būdavę jo jaunystėje. Matai!

Birgita prisivijo, Gertrūda vėl pradėjo eiti. Jos bateliai jau buvo pilki nuo kelio dulkių, aukšti kulniukai giliai smigo į žvyrą.

– Cigarmergės! Viešpatie! Matyt, kada nors vis tiek pareikalaus, kad prasidėčiau su korsetu ir užsegamais aulinukais.

– Prakeiktas senis, – atsargiai sukuždėjo Birgita.

– Tikrai, – patvirtino Gertrūda. – Jis – prakeiktas senis.

Gyvendama sarginėje, Birgita neišeidavo į lauką, o Motaloje jai neleisdavo būti namie.

– Ar negalėtum trupučiuką išeiti į lauką? – paklausė Gertrūda, parėjusi iš darbo kitą dieną ir nusispyrusi batus.

– Išeiti? – perklausė Birgita.

Jai net nedingtelėjo, kad ją galėtų išleisti vieną tokiame dideliame mieste kaip Motala. Kol Gertrūda buvo darbe, ji iššniukštinėjo visą butą, ištraukė kiekvieną komodos stalčių ir išrausė apatinių baltinių ir skarelių, nailono kojinių ir kaklajuosčių maišalienę. Paskui pravėrė visas virtuvės kampo spinteles, nudžiovė keletą razinų iš raudono krepšelio ir du gabaliukus cukraus iš cukrinės, kol prisireikė į tualetą. Išbuvo ten kone valandą. Jai buvo smagu nuleidinėti vandenį, lyg kokie burtai. Klozetu naudojosi tik du sykius gyvenime, ir tuomet juodą bumbuliuką pakėlė močiutė, Birgita gerai ir nematė, kas nutiko. Bet dabar ji mėtė tualetinio popieriaus skiauteles ir žiūrėjo, kaip jos sukiojasi ir šokinėja, kol įsiurbtos pranyksta.

Gertrūda trinktelėjo ant lovos aukštielninka, po ja sugirgždėjo spyruoklės.

– Na, išeik pažaisti, juk vaikai taip daro...

Birgita išsižiojo:

– Bet kur aš eisiu?

Gertrūda piktai susiraukė.

– Viešpatie! Eik į kiemą. Arba į kioską ar dar kur nors...

Pasiraususi baltos striukės kišenėje, sužvejojo vienkronį.

– Štai! Bėk nusipirkti saldainių!

Birgita niekada nebuvo pirkusi saldainių, bet žinojo, kas tai. Keletą kartų senelis iš Bendrovės parnešė jai ledinukų, o močiutė pačiame sandėliuko viršuje laikydavo dubenėlį kietų karamelių. Bet kur kioskas? Išėjusi į kiemą, ji neryžtingai sustojo ir apsidairė. Kieme nebuvo jokio kiosko, tik šiukšliadėžės ir kelios virvės kabaluojančių baltų paklodžių. Keletas vaikų žaidė prie vartų į gatvę, jie karstėsi ant blankiai pilko metalinio stovo. Vienas berniukas taip patraukė šoninį virbą, kad viršutinis strypas pakilo ir nusileido, o mergaitė laipiojo kažkokiu daiktu, panašiu į grotas.

Staiga prasivėrė vieno gatvės namo langas ir išlindo moters veidas.

– Vaikai, pasitraukit nuo dulkinimo stovo! – suriko. – Čia ne žaislas.

Vis dėlto kaip tik ant šito dulkinimo stovo kiek vėliau jie susėdo, visa kirbinė. Visi laikėsi atstu nuo Birgitos, nes nė vienas kiemo vaikas niekada nebuvo gavęs visos kronos saldainiams. Paprastą dieną dažniausiai išsikaulydavo dešimt erių. Jų pakakdavo dviem penkiaeriams šokoladiniams pinigėliams, dešimčiai marmeladų arba dėžutei saldymedžio pastilių. Pastilių užtenka ilgiausiai, lyriškai papasakojo viena mergaitė, kai visa kirbinė patraukė į kioską. Įsiberi juodų ritinėlių į burną, makteli ant liežuvio, prispaudi prie gomurio ir čiulpi. Po valandėlės pro lūpų kampučius nutįsta juodos seilės, nelabai daug, tik toks šešėlis. Tuomet seiles reikia nuryti, kad aitrumas nuslystų ryklėje, paskui jau gali kramtyti. Saldymedis būna suminkštėjęs ir poglitis.

Bet Birgita nepirko pastilių, tik deginto cukraus ir marmelado pelyčių, tąsiukų ir šokoladinių žirnelių. Dabar ji užsuko krepšelį ir stipriai sugniaužė. Oras buvo apyšiltis, nors jau temo, vaikų balsai mišo su automobilių garsais gatvėje. Iš laimės nugara jai perbėgo šiurpuliukas. Buvo vakaras, o ji lauke, sėdi ant dulkinimo stovo Motalos vidury su pilnu krepšeliu saldainių ant kelių.

Ji nustebo, kai ėmė atsidarinėti vienas langas po kito, tiek kiemo, tiek gatvės namo, kai moterys, viena po kitos persisvėrusios šaukė, kad valgyt išvirta. Ji susijuokė: lyg senelio laikrodis su gegute, o visos šios moterys – tarsi gegutės išdažytais snapais. Vienas vaikas po kito nusirabždino nuo dulkinimo stovo ir pradingo, tik didžiausias berniukas išdrįso trupučiuką pasilikti, nes norėjo išsikaulyti dar vieną saldainį.

Jam nuėjus Birgita valandėlę sėdėjo mataškuodama kojomis. Gal ir Gertrūda netrukus pravers langą ir šūktels, kad valgyt išvirta. Na, ir kas, kad reikia palaukti. Ji jau nealkana.

Gertrūda neišgalėjo nupirkti Birgitai lovos, todėl jai teko miegoti ant fotelių. Jos perstatydavo kambario baldus kas vakarą ir kas rytą: dieną foteliai stovėdavo abipus staliuko metaliniu viršumi – tai buvo tikras turkiškas rūkomasis stalelis, aiškino Gertrūda, – bet vakare jie būdavo sustumiami ir pasidarydavo lovytė. Birgita atsigulusi negalėdavo ištiesti kojų, bet nesuko dėl to sau galvos, jai vis tiek patiko miegoti ant fotelių, Gertrūdos namuose viskas patiko.

Kartais Gertrūdos būdavo gaila. Ji pareidavo iš darbo paskaudusiomis pėdomis ir nusiminusi. Vadinasi, kas nors iš svečių snobų netikusiai su ja elgėsi, skundėsi maistu arba išdidžiai šaipėsi. Ypač bobos: nesą piktesnių žmonių už snobes, Birgitai vertėtų šitai įsidėmėti. Bet iš tikrųjų joms nesą ko riesti nosies, dauguma bjaurios lyg išsigimėlės, o jų vyrai visiškai tokie patys kaip ir visi kiti, jie žnaibo Gertrūdai užpakalį ir čiumpa už krūtų, vos jų bobos nukreipia žvilgsnį į šalį.

Gertrūdai pasakojant tokius dalykus, Birgita gulėdavo lovoje šalia jos. Jai patikdavo: Gertrūda skaniai kvepėdavo kvepalais ir

tabaku, kartais kvapas iš jos burnos pakutendavo ir puikaus likerio priemaišėle. Kai Gertrūdai reikėdavo nukratyti pelenus, Birgita nukurnėdavo prie turkiško rūkomojo stalelio ir paduodavo peleninę, o kai šią reikėdavo ištuštinti, nunešdavo į plovyklės kriauklę. Tuomet ji Gertrūdai atrodydavo gera, iš tikrųjų Birgita buvo vienintelis geras žmogus, jos sutiktas per daugelį metų, galbūt išskyrus Lenartą, bet juk jis nebuvo tikrai geras: neįvykdė pažado vesti ir sugrįžo pas žmoną. Nors Gertrūda vis tiek manė jį užkibus ant jos kabliuko, nes, atėjęs su verslo draugais pietaut į „Miesto viešbutį", taip ilgai į ją žiūrėdavo...

Jos gulėdavo lovoje valandų valandas, kol Gertrūda susizgribdavo, kad greitai reikės eiti į darbą. Tuomet Birgita turėdavo jai padėti skubiai susiruošti, įpilti į prikaistuvį vandens kavai, užtepti sviestainių, kol Gertrūda lakstydavo po kambarį ieškodama sveikų kojinių ir dvidešimtpenkiaerio, kuris atstotų kojaraiščio segtuką. Paskui užsitempdavo baltą padavėjos švarkelį ir juodą sijoną, nusijuokdavo iš storų ir kreivų Birgitos atriektų duonos riekių, susiversdavo puodelį kavos ir puldavo prie durų. Tuomet Birgita likdavo viena ir galėdavo daryti ką nori, jei tik neparsitempdavo į butą visos gaujos vaikigalių ir jo nesujaukdavo.

Valgyti jos retai gamindavosi, juk Gertrūda pavalgydavo darbe ir kartais parnešdavo mažų formelių Birgitai. Blogiausia, kad jos neturėjo šaldytuvo, todėl Birgita turėdavo tučtuojau viską sušveisti, maisto pasilaikyti negalėjai. Tarpais Gertrūda dirbdavo naktį, ir tuomet Birgita vakarienę suvalgydavo per pusryčius.

Būdavo keistoka sėdėti prie turkiško rūkomojo stalelio ir knėboti pašildytą „Rūmų kepsnį" apsitaisius vienais naktiniais.

Naktį prieš Birgitai pradedant lankyti mokyklą Gertrūda parsirado namo tik apie trečią, kaip pasakojo vėliau. Bet Birgita jau rytą suprato, kad ji neįprastai nusivariusi, nes užmigo su drabužiais ir pamiršo užsistatyti žadintuvą. Tikra laimė, kad Birgita pati pabudo be penkiolikos aštuntą ir prisiminė, jog aštuntą mokykloje pirmokus šauks pavardėmis. Ji pabandė prituskinti Gertrū-

dą, tačiau nesėkmingai: ši tik apsivertė ant nugaros, užsidėjo ant galvos ranką ir užknarkė.

Laimė, kad Birgita vilkėjo gražiausius savo naktinius: jie buvo medvilninio krepo ir panašūs į suknelę. Močiutė juos pasiuvo iš pakavimui skirtos atraižos, užtat jie siekė tik kelius, o ne pėdas, kaip visi kiti naktiniai. Birgita tik užsivilko megztinį, apsiavė kojines ir batelius ir jau galėjo pulti pro duris kaip Gertrūda.

Ji žinojo, kur mokykla, reikėjo tik nubėgti gatve ir ties artimiausiu skersgatviu pasukti į dešinę. Busė jai buvo parodęs. Jis gyveno name iš gatvės ir turėjo lankyti tą pačią klasę. Matyt, priešais šaligatviu jis ir ėjo įsitvėręs mamai į ranką. Bet Birgita nebuvo visiškai tikra. Busės plaukai paprastai šėpsodavo ant marškinių apykaklės it paukščio sturpliukas, o šito berniuko sprandas buvo veik nuskustas, pro padaigas baltavo oda.

– Buse! – vis tiek sušuko ji, nes prie mokyklos tvoros pasijuto kiek nedrąsiai. Dar neseniai kažkurį vakarą juodai asfaltuotas mokyklos kiemas dryksojo tuščias, o dabar buvo išmargintas žmonių dėmėmis. Birgita niekada nebuvo mačiusi tiek daug žmonių, nors Motaloje gyveno kone visą mėnesį.

Berniukas su teta, einantys priekyje, jau žengė pro grotuotus mokyklos vartus, berniukas pasuko galvą ir pasižiūrėjo į ją.

– Buse! – vėl suriko Birgita ir pamojo ranka: dabar ji nė kiek neabejojo, kad tai iš tiesų Busė, nors apkirptas, baltais marškiniais ir kaklaraiščiu virš kelnaičių. Jo motina, dėvinti skrybėlę ir lietpaltį, stipriai spaudė prie savęs rankinę lyg baimindamasi, kad kas nepavogtų. Dirstelėjusi į Birgitą sušuko:

– O Viešpatie! Vargšas vaikas!

Štai kaip viskas prasidėjo. Busės mama viską išpūtė: prikišusi galvą prie kitų mamų, susirūpinusi kažką šepsėjo, mokytojai šūktelėjus Birgitos vardą, bejėgiškai palingavo galvą, paskui liko klasėje ir, maudamasi baltas medvilnines pirštines, susišnabždėjo sú mokytoja. Jos lietpaltis buvo reto bjaurumo, dukslus nelyginant palapinė, trintų bruknių su pienu spalvos. Gyvendama sarginėje Birgita gaudavo bruknių su pienu vakarienei, bet paskutinius šaukš-

tus išsriuobdavo užsimerkusi, kad išvis galėtų valgyti. Spalva buvo tokia bjauri, kad jai darydavosi šleikštu. Busės mama irgi buvo tokia bjauri, jog jai darėsi šleikštu.

Po trijų dienų Gertrūda pirmąsyk tapo laikrodžio gegute: persisvėrė pro langą kaip kitos mamos ir pasišaukė Birgitą. Keistoka, juk ji ką tik grįžo iš darbo ir išsiuntė Birgitą pažaisti skųsdamasi esanti velniškai pavargusi ir kad jai taip skaudą galvą, jog turinti pabūti ramiai ir valandžiukę pamiegoti. Bet kai Birgita pravėrė buto duris, ji stovėjo prieškambaryje ir kažkodėl avėsi batus. Keista. Paprastai Gertrūda namie vaikščiodavo tik su kojinėmis, nes po darbo jai visada skaudėdavo sutinusias pėdas. Be to, ji buvo susivėlusi ir piktai dėbtelėjo į Birgitą, paskui mostelėjo galva kambario link ir prisidėjo prie lūpų smilių. Birgita turinti laikytis tyliai. Tiek ji suprato, nors gerai nesusigaudė, kodėl Gertrūda tokia pikta.

Įsirėmusi durų staktos, Birgita žvilgtelėjo į kambarį. Viename fotelyje sėdėjo moteris mėlynu kostiumėliu ir balta iki pat kaklo užsagstyta palaidinuke. Sijonas bangavo apie ją taip išsklidęs, kad veik lietė grindis. Ji nematė Birgitos, pasirausė rudame odiniame portfelyje, gulinčiame ant kelių, ir išsitraukusi akinius iš lėto kruopščiai nuvalė ir užsidėjo.

– Labą dieną, – pasisveikino. – Ar tu būsi Birgita? Aš vardu Marianė. Esu iš vaikų globos komisijos.

Nelaimę užtraukė Birgita, vėliau dažnai kartodavo Gertrūda. Jei Birgita nebūtų taip kvailai nušovusi į mokyklą tik su naktiniais, šitoji Marianė niekada nebūtų pradėjusi landžioti į jų namus. Bet dabar ji pasirodydavo kone kiekvieną savaitę ir po kurio laiko nesivaržydama net ištraukdavo komodos stalčių patikrinti Birgitos apatinių drabužių arba nueidavo į tualetą pasižiūrėti, ar Birgita turi atskirą dantų šepetuką. Ji neturėjo. Gertrūda teisinosi, kad atsitiktinumas, kad senasis šepetukas išsitrynė ir ji jau ruošėsi pirkti naują, bet tai buvo netiesa. Atvažiavusi į Motalą, Birgita nė karto nevalė dantų, ir Marianė, regis, šitai suprato, ji susiraukė, kai pražiodžiusi Birgitą patikrino burną. Pranešianti mokyklai, kad Birgitą mokyklos dantistas priimtų be eilės.

Dantistas liepė nesispyrioti, kai ji išsigando švirkšto, paskui ištraukė tris pieninius dantis, įkišo burnon kažką balta ir išsiuntė ją lauk. Baltasis daiktas po valandėlės visiškai sumirko, Birgita sustojusi išspjovė jį ant šaligatvio. Baltasis daiktas buvo jau ne baltas, o raudonas nuo kraujo. Ir dabar pajuto, kaip į burną vėl kliuktelėjo kraujas, pasilenkusi išspjovė, bet nepadėjo, kraujas bėgo, bėgo ir bėgo. Kad nestovėtų visą amžinybę spjaudydama kraują, turės jį ryti. Nuo šios minties po kojų ėmė slysti šaligatvis, ji šniurkštelėjo, pasilenkė, čiupo kruviną tamponą ir vėl įsigrūdo į burną. Tamponas buvo mažumėlę apkibęs žvyru, bet ji dėl to nesijaudino. Šiaip ar taip, burnoje nebesirinko kraujo.

Vakare ji nenorėjo eiti pažaisti – kai atsileido vaistų surakintos dantenos, jai labai skaudėjo. Gertrūda prunkštelėjo, sutaisė grogo su degtine ir limonadu ir pasakė, kad pati esanti kalta.

Vis dėlto ji, regis, suprato, kad Birgitai iš tiesų skauda. Jau ankstų vakarą sustūmė fotelius ir leido Birgitai atsigulti, sutemus netgi pati išnešė į šiukšliadėžę tuščius butelius. Dabar ji rūpindavosi išmesti butelius, nors už juos buvo galima gauti pinigų. Nenorėjo, kad jie stovėtų spintelėje po plovykle ir atėjusi Marianė galėtų juos suskaičiuoti. Marianė jau užsimindavo, nors ir neaiškiai, apie blaivybės komisiją.

Gertrūdai grįžus iš kiemo, Birgita išsitraukė iš burnos nykštį, užsimerkė ir apsimetė mieganti. Ji apsisprendė. Rytoj Busei iš nosies žliaugs kraujas.

Mat jis dėl visko kaltas. Jis ir jo bjauri močia.

Birgita sumirksi lyg ką tik pabudusi.

– Kokias cigaretes? – paklausia.

– Mano, – atsako Margareta, suraukdama kaktą. – Tas, kur neseniai pasisavinai.

Margareta pasitaiso ant peties rankinės diržą ir ištiesia ranką. Nors ir piktai susiraukusi, atrodo apydailiai ir savotiškai tauriai. Lyg vienetinio kirpimo. Keistoka. Juk Margareta jaunystėje niekada nebuvo saldainiukas – plokščia kaip lenta ir pūstažandė lyg mažvaikis net baigiantis paauglystei – ir dabar neturėtų būti dailesnė, sulaukusi visų keturiasdešimt penkerių. Matyt, tai priklauso nuo pinigų, tikriausiai turi iš ko nusipirkti stebuklingų kremų ir naujų drabužių kas ketvirtį. Visos jos drapanos atrodo naujos: balta avikailių apykaklė be dėmelės, džinsai vis dar standūs. Birgitai patinka standūs džinsai, bet kas iš to? Jos pačios džinsai vis tiek nutrinti ir subliuškę.

Galvoje šmėkšteli dar visai neseni prisiminimai. Atspindys veidrodyje. Iš tos snobų parduotuvės veidrodžio žiūrėjo socialinės rūpybos numylėtinė Birgita.

Prieš dešimtmetį to nebuvo matyti. Ne tik todėl, kad tada ji platino kvaišalus, juk vis tiek vaikščiojo į socialinį skyrių. Tuomet užtekdavo, kad striukės rankogaliai apibrigztų, ir gaudavai naują, dabar turi vaikštinėti senais drabužiais, kol visai suplyšta. Galbūt kad iš tikrųjų matytųsi, kokios nepasiekiamos šaunuolės yra tokios kaip Kristina su Margareta ir kokios išskirtinės netikšos visos kitos. Suplyšusios vatinukės – padugnėms, avikailiai ir odinės rankinės – snobėms.

Birgita ne snobė, ji nesivilktų tetulių kostiumėlio ar avikailių net ir turėdama begales pinigų. Verčiau nusipirktų juodą odinę striukę iš juodžio, paprastai stovinčio Motalos turguje šeštadieniais. Jo striukės ir baisiai dailios, ir pigios, tačiau Ula, jos rėmėja iš socialinio skyriaus, net nesileido į kalbas, kai Birgita kuo atsargiausiai apie tai užsiminė. Birgita turėtų mokėti susilopyti vatinuką, pasakė. Ir išsiskalbti. Jos viršininkas pasakęs, kad jau laikas puode skaičiuoti kruopas, o Ula – toji triznė – visada daro, kaip jai liepiama. Užtat paskutiniu metu Birgitos puodas tuštokas. Net neužkerta sočiai. Bet galbūt tai užmaskuota palaima, apie kurią kalbėdavo Gertrūda, nes dabar Birgitą ima tampyti vėmulys vien pagalvojus apie valgį. Tačiau būtų ne pro šalį papildomai gauti keletą kronų takios formos kalorijoms. Iš tikrųjų šią akimirką už alų ji pasirengusi paaukoti dešinę ranką.

– Na, – paragina Margareta.

Birgita sumirksi. Ką ji turi galvoje? Ir kodėl tokia surūgusi? Margareta nekantriai atsikvepia ir palinksta į priekį prikišdama veidą prie Birgitos.

– Gal malonėtum grąžinti mano cigaretes? – pareiškia itin aiškiai ištardama kiekvieną žodį, lyg Birgita turėtų kokią kliaudą – negirdėtų ar neįstengtų suprasti.

– Kokias cigaretes? – nustemba Birgita, vėl susmukdama prie vitrinos ir užsimerkdama. Ji pavargo. Labai pavargo.

– Neišsisukinėk! – sušnypščia Margareta. – Tu paėmei pakelį geltono „Blend“, kurį pirkau tame restorane. Noriu atgauti.

Žinoma. Dabar ji prisimena. Aišku, dama turi atgauti cigaretes, kitaip galbūt neištvertų tokio didelio finansinio nuostolio. O jei ir ištvertų, tikriausiai lakstytų paskui Birgitą dar trisdešimt metų, kankintų skundais policijai ir anoniminiais laiškais, stypsotų vakarais prie jos buto ir spygautų: „Tu buvai kalta, tu kalta!“ Savaime aišku, ji atgaus cigaretes!

Vis dar užsimerkusi, Birgita rausiasi striukės kišenėje, ši irgi su skyle, bet mažyte, cigarečių pakelis neiškrito. Ištraukusi atkiša, ore graibydama Margaretos rankos, nes vis dar neįstengia atsimerkti. Arba, tikriau, *nenori* atsimerkti ir išvysti susiraukusią sno-

bę, spoksančią jai tiesiai į snapą. Ji tikrai pareikalaus sumokėti už apgailėtinas cigaretpalaikes, kurias Birgita spėjo surūkyti. Birgitai turbūt teks pasiūlyti mokėjimo planą. Tokios kaip ji turi tenkintis savos gamybos suktinėmis, jei išvis dar nori rūkyti.

Margareta stveria pakelį, Birgita girdi, kaip ji trūkteli rankinės užtrauktuką ir įsikiša cigaretes. Dabar jai derėtų nueiti užrietus nosį, kad Birgita galėtų atsimerkusi apsižvalgyti, bet ji nenueina. Birgita vis dar girdi jos šnopavimą.

– Ar dabar viena susitvarkysi? – klausia Margareta. Balsas pasikeitęs, mažumėlę neryžtingas ir ne toks aštrus kaip ką tik.

Birgita linkteli. Puikiausiai, labai ačiū, jei tik Margareta bus tokia velniškai maloni ir kuo greičiausiai pasišalins su savo avikailiais, cigaretėmis ir visais sproklei apsimazgoti skirtais variokais. Bet Margareta nieko nenutuokia, uždeda delną Birgitai ant rankos ir lengvai ją papurto.

– Ei, – sako, – kaip iš tikrųjų jautiesi? Juk negali čia stovėdama užmigti...

Tau tikriausiai nusipjaut, pamano Birgita, bet neištaria, stovi bežadė ir užsimerkusi, nugara įsirėmusi į vitriną. Stiklo šaltis jau smelkiasi po striuke, palengva ropšdamasis prie nugaros. Ji pasilenkia ir pakeičia pozą, pasikiša plaštakas po pažastimis. Pirštai visiškai sugrubę. Ir kojoms šalta.

– Tuomet okei, – taria Margareta ir atsidūsta. – Galbūt parvešiu tave į Motalą. Bet nenoriu skandalų.

Birgita atsimerkia. Kas ketina skandalyti? Ar kas nors čia ketina skandalyti? Tik jau ne Birgita Fredrikson.

No way. Never. *

Margareta demžia Karalienės gatve, Birgita šlepsinčiais bateliais nespėja, užtat mažumėlę atsilieka. O netrukus jos gerokai nutolsta viena nuo kitos.

Greičiausiai Margareta tyčia taip skuodžia pagūžomis, turbūt nenori eiti šalia senos kekšės. Birgita niekinamai prunkšteli. Lyg

* Nieku gyvu. Niekada. (*Angl.*)

Margareta būtų daug geresnė. Jai užteko įžūlumo dar mokykloje dulkintis su mokytoju, o nuo to laiko greičiausiai spėjo ir daugiau nuveikti. Juk bėgant metams, Birgita šį bei tą perprato, Margareta kartais paskambindavo, o kai prašnekdavo apie vaikinus, visad apie naują. Ji, regis, visą gyvenimą keisdavo partnerius kas pusmetį.

Margareta, jau nuplastėjusi iki tilto, pastebi, kad Birgita čiūžina toli iš paskos, sustoja ir greitai apsidairo prieš vėl įsibėgėdama. Ko ji taip skuba? Nejau nemato, kad Birgita lutena Kiaulytės Mimi bateliais nelyginant prakeiktas Bembis? Jei būtų tokia begalinė geruolė ir humanistė, kokia dedasi, leistų Birgitai nuėjus pasėdėti parke ant suolo, kol pati privažiuotų automobiliu...

Vis dėlto dabar ji ramiai stypso ties perėja. Įtempusi visas jėgas, Birgita mėgina pabėgėti, bet nieko neišeina, įstengia vos keletą žingsnelių. Velnias. Ji prastos formos. Tikriausiai prakeiktos kepenys. O gal plaučiai. Arba inkstai. Ar širdis. Kai prieš keletą savaičių ją išrašė iš ligoninės, daktaras pasakė, jog stebuklas, kad ji apskritai stovi ant kojų.

– Užtat, kad esu labai stipri, – atsakė Birgita, juk negalėjo išsiduoti, ką iš tikrųjų mananti, tuomet būtų akimirksniu įkišta į pamišėlių namus.

Daktaras nusijuokė iš jos, nusisuko prie kompiuterio, paspaudė mygtuką ir išrideno į ekraną jos ligos istoriją.

– Matyt, esi, – pripažino kratydamas galvą. – Bet dabar atėjo laikas gyventi kiek ramiau. Jei ketini dar bent truputį pasenti.

Daktaras buvo nepaprastas kietuolis, bemaž kaip Hubertsonas, bet nutuokė ne daugiau už kitus. Birgita visiškai neplanuoja mirti ir niekada neketino pasenti, ji net nežino, ką reikia daryti, kad pasentum. Juk Gertrūda nesulaukė nė trisdešimt penkerių.

Nors aišku, kad Gertrūda niekada nebuvo tokia tvirta kaip Birgita. Tai krito į akis. Nesuprantamai laiba ir perregima, ji panėšėjo į porcelianinę šokėją, stovėjusią ant močiutės spintelės. Močiutė labai saugojo šokėją. Kai aptiko Birgitą užsiropštusią ant kėdės ir ją čiupinėjančią, davė Birgitai antausį, kuris skambėjo ausyse keletą valandų. Statulėlė – ne žaislas!

Birgitai nerūpėjo paaiškinti, kad ji tikrai ne tokia kvaila ir nė neketinusi žaisti su šokėja, tik norėjusi pasižiūrėti, kaip iš arti atrodo porceliano tiulis, ir jį pačiupinėti. Norėjo ir krimstelėti, bet močiutės užklupta nespėjo. Taigi dūlinėdavo po kambarį ir toliau geisdama porceliano tiulio, tvirtai įsitikinusi, kad šis toks pat saldus kaip ledinukai.

Sykį jai šovė į galvą paragauti ir Gertrūdos. Pamėgino prieš pat iškeliama pas senę Eleną, taigi turėjo būti jau ketvirtoje klasėje. Gertrūda nebedirbo, ją išmetė iš „Miesto viešbučio", o kitokio doro padavėjos darbo Motaloje neatsirado. Gertrūda tikrai neketino rankioti indų kokiame nors „Žiedo" bare, kad ir kiek zyztų Marianė bei kitos socialinio skyriaus tetos, nes turėjo profesiją ir ja didžiavosi. Be to, netrukus ji žadėjo ištekėti už Osvaldo ir būti šeimininke trijų kambarių bute, kurį jis greitai gaus. O užsimovusi žiedą pirmiausia paprašys Marianę ir jos šutvę duoti žinią kojoms.

Birgita laukė vestuvių, nors Osvaldo nemėgo. Jis buvo toks didelis ir nerangus, kad jam pasirodžius bute jai tarytum nelikdavo vietos. Be to, turėjo keistų įpročių. Niekada nesisveikindavo ir, vos įžengęs pro duris, nusiaudavo batus ir nusitraukdavo prakaituotas puskojines, užsimesdavo ant pečių ir įtykindavo į kambarį basas. Išsidrėbdavo fotelyje ir nepakildavo visą vakarą. Tačiau kaip niekas gebėjo viską sujaukti. Vos po valandėlės visos taurės būdavo pridergtos ir visos peleninės sklidinos, o ant žemės ridinėdavosi begalė butelių. Birgita nė tada neturėjo manijos tvarkytis, bet Osvaldas iš tikrųjų elgdavosi kaip paršas, garsiai riaugėdavo ir spjaudydavo ant grindų, sukikendavo garsiai pagadinęs orą, kuris taip smirdėdavo, kad Birgita neiškęsdavo nepravėrusi lango. Be to, jis niekada nesusiprasdavo išeiti, riogsodavo fotelyje visą amžinybę. Birgita negalėdavo normaliai atsigulti, pasimesdavo prieškambaryje ant grindų drabužių ir įsiraususi šiaip taip užmigdavo. Susiruošęs namo, Osvaldas ją visada prižadindavo, trūktelėdavo drabužių krūvelę ir nusikeikdavo, kad ji atsigulusi ant jo striukės.

Jam išėjus Gertrūdą apimdavo nerimas, ji pradėdavo kūkčioti ir verkti, prisispausdavo Birgitą prie krūtinės ir vadindavo angeliuku, vienintele savo draugužė pasaulyje. Visi norį jas išskirti, ir Osvaldas,

tasai nepraustaburnis, bet Gertrūda neketina pasiduoti. Juk ji yra motina, o gera motina vaiką myli labiau už vyrą. Jei Osvaldas jos nori, turės priimti ir Birgitą, nes Gertrūda neištvers be savo angelo, o Birgita turbūt nenorėtų išsiskirti su mamulyte. O gal nori? Gertrūda pravirkdavo: taip, be jokios abejonės, ji nori, Birgita tikriausiai trokšta, kad Gertrūda numirtų ir būtų palaidota. Juk tuomet Birgita galėtų persikelti pas kurią nors iš solidžių šeimų, visą laiką minimų Marianės, šeimų, kur gautų atskirą lovą, atskirą kambarį ir visa kita. Tada tikriausiai greitai pamirštų savo neturtingą mamutę ir...

Tada Birgita pati nesulaikydavo ašarų, jos plūstelėdavo į akis ir mirksint risdavosi skruostais. Šliurpsėdama parklupdavo ji prie Gertrūdos lovos, suspausdavo jai ranką ir prisiekdavo nenorinti būti atiduota į jokius sušiktus šeimyninius namus, nenorinti jokio atskiro kambario ir jokios atskiros lovos. Visi jie kvailiai: Osvaldas ir Marianė, Busės mama ir mokytoja. Nė vienas nesupranta, kad Birgitai viskas gerai, kad ji turi brangiausią mamą pasaulyje... Jos kūnas imdavo kratytis nuo kūkčiojimo, žodžiai užsikirsdavo, o iš burnos dideliais burbulais tikšdavo seilės, tačiau Gertrūda jos tarytum negirdėdavo. Gertrūda ir toliau verkdavo ir šaukdavo, patraukdavo ranką ir daužydavo ja sau veidą, o visą trapų jos kūną tampydavo traukuliai.

– Taiiip! – šaukdavo Gertrūda, spardydama čiužinį ir į visas puses mėsčiodama galvą. – Taiiip! Be abejo, nori, kad mirčiau, aš žinau! Visi manęs nekenčia! Aš žinau, žinau! Bet tikrai jums visiems parodysiu, rytoj, kai išeisi į mokyklą, aš nusižudysiu, prisiekiu, kad nusižudysiu! Paimsiu didįjį virtuvinį peilį ir ir susivarysiu į pilvą...

Birgita griūdavo ant jos, užsiropšdavo į lovą ir apsivydavo rankomis kaklą, tarsi mėgindama ją sulaikyti, priversti likti gyvą.

– Mama! – surikdavo ir staiga imdavo mikčioti. – Mama, mama, mama... Nedrįsk mirti! Tau negalima mirti, geroji mamyte, nemirk!

Gertrūda aprimdavo, kai Birgita, prisispaudusi šlapiu skruostu jai prie skruosto, imdavo raudoti taip pat garsiai kaip ir ji. Tuomet nustodavo spardytis ir mėtyti galvą, po valandėlės net nebe-

rėkdavo, tik šniurksėdavo retkarčiais sukūkčiodama, kol galva pamažėle nuknebdavo ir ji užmigdavo. Tuomet Birgita nebegalėdavo šniurkščioti, turėdavo nuryti verksmą, kad šis taptų kietu mazgeliu gerklėje, antraip Gertrūda prabustų ir vėl susijaudintų.

Birgita pagulėdavo visiškai sustingusi, kol nebegirdėdavo Gertrūdos kvėpavimo, tada atsargiai atitraukdavo rankas nuo Gertrūdos kaklo ir atsikeldavo. Ji turėdavo šį bei tą nuveikti prieš miegą. Pirmiausia reikėdavo paraikyti duonos pusryčiams, tada suslėpti visus peilius. Jos turėjo tik tris peilius, tad paslėpti būtų buvę lengva, jei ji nebūtų taip drebėjusi. Vieną užkišdavo už vamzdžio plovyklės spintelėje, kitą įmesdavo į klozeto bakelį, nors būdavo kebloka atsukti plastmasinį bumbulą ir pakelti dangtį, trečią tvirtai pakabindavo už prieškambario veidrodžio. Senės Elenos namuose jai pasidarė silpna, kai vieną pirmųjų dienų ištraukusi virtuvės stalčių įbedė akis į vienuolika aštrių peilių – suskaičiavo juos per sekundę – ir akimirksniu jai dingtelėjo, kad jiems reikės surasti dvylika slaptynių. Tačiau to nereikėjo. O Gertrūdos namuose pamažėle tai tapo įpročiu. Pati Gertrūda, regis, niekada nepastebėdavo, kad peiliai pradingsta ir, Birgitai parėjus iš mokyklos, staiga atsiranda.

Suslapsčiusi peilius, ji surinkdavo į medžiaginį maišelį visus butelius ir pasistatydavo prieškambaryje po drabužių lentyna. Rytais dumdama į mokyklą, ji pastverdavo maišelį, pribėgdavo prie šiukšliadėžių ir iškračiusi suglemždavo į kamuoliuką, kurį įsikišdavo į portfelį. Kaimynės, šnipinėjančios ją pro spindinčius langus, tikriausiai vaizduodavosi, kad ji butelius išmetė, bet ji tik paslėpdavo už šiukšliadėžės. Juk už juos galėjai gauti pinigų, o Birgita nebuvo tokia kvaila, kad praleistų progą užsidirbti. Žinoma, Gertrūda gera, bet nūnai ji ne kažką duodavo, o Birgitą nuolat graužte graužsaid saldumynų magulys. Tarytum pilve būtų tupėjusi cukrinė žiurkė, pikta ilgauodegė žiurkė, grasinanti, gąsdinanti ir švabenanti, kad suleis geltonus dantis Birgitai į žarnas ir sudraskys į skutus, jei ji jos nepašers.

Galbūt cukrinė žiurkė vieną naktį ją privertė paragauti Gertrūdos. Jau suslapsčiusi peilius ir surinkusi visus butelius, Birgita atsistojo prie turkiško rūkomojo stalelio kaip atlyginimą pasisemti saują cukraus gabaliukų.

Gertrūda ramiai miegojo susirietusi prie sienos, balta ranka dryksojo ant šlaunies. Birgita žiūrėjo į ją, kol cukraus gabaliukai iš pradžių išakijo, paskui pamažiukais ištirpo burnoje. Cukrinė žiurkė nekantriai sušnypštė: ji norėjo kažko kito, geriausia šokolado, visos pieniško „Marabous" šokolado plytos, tokios lipnios ir minkštos, sušildytos saulės kiosko vitrinoje. Arba ledų, taip, ji galėtų pagalvoti ir apie ledus, visą pakelį tirpstančių vanilinių ledų su braškių uogienės gyslelėmis, maloniai kutenančių gomurį...

Už žaliuzių jau aušo, kambary palengva šviesėjo. Baldai ir daiktai ėmė tirpti, darėsi padūmavę ir išsklidusių kontūrų, ir pati Birgita nebesuvaldė savo kūno. Ji jautė, kaip liežuvis nuslydo dantimis sugriebdamas paskutinius cukraus kristalus, kaip rankos nušluostė ašarotą snarglį po nosimi ir kaip ėmė dėliotis pėdos. Rodės, kad iš visų pusių ją supa vanduo ir šviesa, kad ji eina jūra, šniokščiančių bangų ritmo genama prie lovos.

Giliai įmigusi Gertrūda nepastebėjo, kad Birgita pakėlė jos ranką. Pirmiausia perbraukė smiliumi baltus gyvaplaukius pažastyje, ir pilve godžiai sukrutėjo cukrinė žiurkė: kiekvienas Gertrūdos rankos plaukelis atrodė suverptas iš cukraus. Ji prisiminė baltą purę, kažkada nusipirktą pramogų parke, ir burna susyk prisipildė seilių, ryklę kuteno, dilgino ir stingdė cukraus magulys...

Birgita užsimerkė ir šlapiu liežuviu nuliežė visą Gertrūdos ranką, nuo riešo iki peties. Paskui labai atsargiai vėl priglaudė ranką prie šlaunies, atsitiesė ir užsimerkusi palaukė staigaus skonio pojūčio gomuryje.

Bet Gertrūda nebuvo gardi kaip šokoladas ar vanilė. Ji atsidavė druska. Kaip saldymedis.

Margareta nuleidžia koją ant gatvės vos tik Birgita prisiveja, šviesoforas net nespėja persijungti į žalią šviesą.

– Palauk! – uždususi surinka Birgita, bet Margareta jau vidury gatvės.

Prakeikimas! Birgita nuklupčioja gatve – suknisti šūdbačiai! – vėl mėgindama prisivyti. Margareta skuta tyčia, ji nori pabėgti nuo Birgitos! Jei Birgitos nesimatys, pasiekusi automobilį, Mar-

gareta galės įšokti į jį ir ramiausia sąžine paleisti variklį. Taip, tikrai taip, Birgita puikiai įsivaizduoja, net regi piktą Margaretos šypsenėlę, su kuria ji netrukus pravažiuos pro nevilties apimtą sudužėlę dykomis kišenėmis, tarytum jos nė nepastebėdama. Be to, regi, kaip Margareta, suraukusi marmūzę, nutaisys nustebusią miną joms vėl susitikus ir Birgitai priminus šį įvykį. Ką? Margareta Birgitos neapvylė! Ji nepaspruko! Tikrai laukė ir laukė, bet kai Birgita nepasirodė, turėjo nuvažiuoti. Kaip gaila!

Margareta jau įlėkė į Geležinkelio parką, o Birgita vis dar ant šaligatvio. Širdis smarkiai daužosi, regis, tuoj sprogs krūtinės ląsta. Tačiau jai reikia skubėti toliau. Galbūt nuo šios įstangos ji numirs, galbūt jau pumpuojamas į širdį ar į smegenis krešuliukas, žaibiškai sudraskysiantis kraujagyslę.

Taip. Tikrai taip. Ji tiksliai žino, kas nutiks, aiškiai mato: Birgita Fredrikson griebiasi už širdies ir sustoja vidury žingsnio, pasisuka ant vienos pėdos, – kitą iškėlusi lyg šokti, – akimirką spunkso į melsvą kaip ledas kovo dangų, paskui iš lėto susmunka ant žemės. Žmonės plūsta iš visų pusių, šaukia susijaudinusiais balsais, grąžo rankas. Ar ji mirė? O ne, nenumarinkint jos! Juk čia Birgita Fredrikson, kažkada buvusi tokia gražuolė! Ji, be jokios abejonės, taptų pasaulinio garso fotomodeliu, švedišku Anos Nikolės Smit variantu, jei šiandien būtų jauna! Ak, jei tik gyvenimas nebūtų buvęs jai toks žiaurus!

Minčių žaidimas. Iš tikrųjų Birgita mirtimi netiki. Nė akimirkos.

Žinoma, ji šimtus kartų vaizdavosi dramatiškas aplinkybes ir sielvartą, kaltės jausmą ir raudas, kuriuos jos baigtis sukels snobėms ir kitiems, tačiau nepajėgia iš tikrųjų patikėti, kad vieną kartą numirs, liausis buvusi. Kiti galbūt, bet tik ne ji. Birgita Fredrikson gyvens amžinai, ko nors kito neįmanoma įsivaizduoti.

Vaikystėje ji mėgino išdėstyti savo įsitikinimą suaugusiesiems, bet niekas rimtai į ją nežiūrėjo.

– Aš ketinu pasiimti į karstą lopetą, – pasakė močiutei. – Ir kai visi pareis iš laidotuvių namo, aš išsikasiu...

Močiutė sukvakėjo garsiai nelyginant dykumoje:

– Negalėsi. Miręs esi miręs ir išsikasti nebegali...

– Aš galėsiu.

Močiutė atmetė galvą ir nusikvatojo dar garsiau, vos nesutraiškydama sarginės stiklų. Matyt, nieko juokingesnio nebuvo girdėjusi daugelį metų.

– Matysi! – sukvakšėjo. – Matysi!

Gertrūda supyko. Buvo ankstyvas vakaras, bet ji jau spėjusi nukaušti, vis dėlto pasikėlė lovoje ant alkūnės ir sušnypštė:

– Ar tu nevisprotė, ką? Kuo esi ypatinga, kad kaip tik tu išsisuktum?

Birgita neatsakė. Ji tarsi turėjo mygtuką, mažytį „iš tikrųjų to neįvyks" mygtuką, kurį nuspausdavo Gertrūdai supykus. Jis nepadėdavo, kai Gertrūda verkdavo ir liūdėdavo, tik kai šnypšdavo ir keikdavosi. Kaip dabar.

– Veeelnias! – sušnypštė Gertrūda, vėl virsdama ant pagalvės. – Ką blogo aš padariau? Ką? Guliu čia sumyžto miesto sumyžtame butpalaikyje be pinigų būtiniausioms prekėms, ir dar pasirodo, kad vaikas yra idiotas! Bet saugokis, įspėju tave, jei bastysies riesdama žmonėms tokias pasakas, Marianė bemat įtupdys tave į kvailyną. Įsidėk galvon!

Senė Elena nesijuokė ir nerėkė, tik pakėlė akis nuo nėrimo pagalvėlės ir valandėlę spygsojo į Birgitą.

– Štai kaip, – pasakė ir, vėl nuleidusi akis, taip greitai pervėrė keletą ritelių, kad Birgita net nespėjo sumatyti. – Vadinasi, esi nemirtinga... Visai prastai.

Birgita stebėjo ją prisimerkusi, laukdama tolesnių žodžių, bet jų neišgirdo. Elena tik įsikišo į burną virbalą ir palinko prie nėrimo pagalvėlės norėdama geriau įsižiūrėti.

– Aš atmerksiu vieną akį, – pridūrė Birgita, – kad matyčiau, kas dedasi.

Elena dirstelėjo į ją ir greit nusišypsojo. Birgita nekantriai krenkštelėjo. Prakeikta sene! Sakyk ką nors! Išsiviepė ir, iškėlusi rankas, surietė pirštus lyg pabaisa.

– Ir jei mėgins mane užkasti, suriksiu kaip vaiduoklis...

Elena išsitraukė iš burnos virbalą ir sukvakšėjo.

– Nė kiek neabejoju, – pasakė. – Bet kadangi dar nenumirei, galėtum nusiprausti. Tavo rankos murglinos.

Net ir šiandien Birgita mirtį vaizduojasi kaip spektaklį, kuriame ji atlieka ir pagrindinį vaidmenį, ir yra žiūrovė. Ji gulės karste su visa sąmone, tik prisimerkusi, kad galėtų stebėti laidotuvininkus, o šiems išsiskirsčius nustums dangtį ir atsisės kaip Drakula. Ji nenori būti sudeginta, išdėstė Ulai iš socialinio skyriaus, bet nededa didelių vilčių, kad į jos pageidavimą bus atsižvelgta. Jei Ulos viršininkas pareikš, kad komuna norinti visas atmatas sudeginti, Ula pasirūpins Birgitą sudeginti. Todėl vidinėje savo drabužinės durų pusėje ji priklijavo lapuką: *Užkasti į žemę, jokiomis aplinkybėmis nepageidauju būti sudeginta. Birgita Fredrikson.* Ji tikisi, kad paskutinę valandėlę netikėtai išdygs snobės. Taip, įsivaizduoja, kaip tai įvyks, regi, kaip jos išvysta lapuką, kaip susižvalgo ašarų pilnomis akimis – pagaliau supranta, kaip blogai su ja elgėsi! – ir kaip paskui nudūmusios prie kapinių ir krematoriumo sulaiko į krosnį stumiamą karstą...

Nors tikriausiai šito nebus, Birgitos seserimis negalima pasitikėti. Mat kai po valandėlės Birgitą, tarsi nukryžiuotą brinksančią ant žvyruoto Geležinkelio parko tako, apsups žmonės, bent jau vieno asmens tarp jų nebus. Margaretos. Ji tikriausiai pagūromis nupleškės toliau. Prakeikta mergiščia!

Birgita įsivažiuoja, surenka iš gerklugalio visus balso išteklius ir užbliauna:

– PALAAAUK!

Daug metų nerėkė taip garsiai, bet vis dar išgali. Regis, ji sustabdė visą Norčiopingą, tarytum per tą keletą sekundžių, kol jos balsas aidėjo tarp senojo „Standard Hotell" viešbučio ir Tautos namų, būtų liovęsi burgzti visi varikliai ir nutrūkę visi pokalbiai. Birgita pasilenkia, įsiremia rankomis į šlaunis lyg ką tik finišo juostelę nutraukęs sprinteris ir žiūri, kaip ten priekyje Margareta tarsi suledėja, kaip atsitiesia jos nugara ir kaip ji sustingsta. Birgita šnopuoja, ne, dar blogiau – ji švarkščia, o širdis taip daužosi, kad junta pulsą visame kūne: galvoje, pirštuose, pakinkliuose. Širdis

trinksi net ausų lezgeliuose. Tuomet tikrai esi pavargęs. Tuomet tikrai turi teisę valandėlę atsipūsti.

Dabar išgirsta Margaretos žingsnius, snobiškai santūriai ji atgurgžda per žvyrą ir tirpstantį sniegą.

– Kas atsitiko? – paklausia dusliai, lyg tikėdamasi, kad pačiai pritilus prislops nuskardėjęs Birgitos riksmas. – Ko plyšauji?

Birgita tebestovi rankomis įsirėmusi į šlaunis, tačiau pakelia galvą ir išsiviepia.

– Velnias! Ar manei, kad bėgsime visą kelią iki Motalos?

Margareta truputį palinguoja ant kulnų ir nusuka žvilgsnį.

– Tikriausiai pabėgėti tau būtų ne pro šalį. Atrodai, lyg turėtum mažumėlę išsijudinti...

Kas jai užėjo? Ar negali šiandien prasižioti neleptelėdama kokios šlykštynės? Ji tikrai nebuvo tokia bjauri nuo tos dienos, kai Birgita išsikraustė iš prašmatnios Lydžiažabčio Stigo vilos. Nei Margareta, nei Kristina per tas savaites, kurias jos gyveno pobūvių kampelyje, Birgitai nepratarė nė žodžio, o kai ji panoro išsikraustyti, neatsakė nė į atsisveikinimą, tik stebeilijo į ją tuščiomis akimis. Užtat Birgita nustebo, kai po kelerių metų Margareta pradėjo jai rašyti. Ji manė, kad jos visam gyvenimui tapo priešėmis. Bet Margaretai, matyt, taip neatrodė, nes netikėtai į Birgitos laiškų dėžutę ėmė šlepsėti vienas sveikinamasis epas po kito. Ir, beje, ar neišdygo Margareta jos namuose praėjus vos mėnesiui po to, kai ji susilaukė berniuko? Taip. Dabar prisimena, visiškai aiškiai, kaip Margareta sėdėjo prie virtuvės stalo maitindama jį iš buteliuko...

Aha! Štai kodėl Margareta šiandien tokia bjauri. Matyt, joms sėdint tame restorane prisiminė berniuką, taip, tikriausiai pamanė, kad Birgita turi viską, ko ji pati niekada negavo. Birgita gavo ir motiną, ir vyrą, ir vaiką, o Margareta visame pasaulyje niekada nesutiko artimo žmogaus. Niekas jos nenorėjo mažytės ir dabar nenori, ir nieko keisto, nes yra klaikiai pikta klimaksuojanti ragana. Paprasčiausiai Margareta pavydi. Bet neprisipažintų net grasinama pistoletu. Kai buvo mažytės, Margareta visada vengdavo kalbų apie savo mistinę mamą ir visada nueidavo šalin, Birgitai prašnekus apie Gertrūdą. Pavydėjo tada ir dabar pavydi. Štai kaip.

Vis dėlto ji tikrai turėtų suprasti, kad Birgitai bus skaudu, kad nuo Margaretos svaidymosi šlykštynėmis jai jau dabar akyse renkasi ašaros ir virpa lūpų kampučiai.

– Velnias, Mage, – taria atsitiesdama. – Aš iš tikrųjų ne visai sveika, nepajėgiu skuosti kaip tu. Užsitraukiau ant galvos kepenų cirozę, supranti... Gulėjau ligoninėje, išėjau prieš dvi savaites.

Margaretos veidas pašvelnėja, bet ne tiek, kad Birgita pasijustų ant tvirtos žemės. Galimas daiktas, Margareta nežino, kas yra kepenų cirozė, – o Birgita tikrai neketina jos supažindinti su kasdieniu savo ligos pavadinimu, – užtat nesupranta viso jos padėties rimtumo. Pagrindą reikia sustiprinti.

– Aišku, aš pati dėl to kalta, – sako sukdama prie parko suolo, velka kojas, net žvirgždas čeža. – Priklausydamas banditų pasauliui, senatvės nesulauksi. Daktaras sako, kad man likęs pusmetis. Jei pasiseks...

Atsisėda ir skubiai dirsteli į Margaretą. Ta jau įstojo į vėžes – išsižioja, žiurkso į Birgitą žibančiomis akimis.

– Bet juk tu mane pažįsti, – priduria Birgita ir karčiai sukrizena. – Aš nesugebu pasirūpinti savimi. Net jei panorėčiau...

Margareta užčiaupia vėpsančią burną ir nuryja seilę.

– Ar teisybė?

Aišku, teisybė. Ką ji iš tikrųjų mano, negi jai atrodo, kad Birgita sėdi čia ir meluoja? Žinoma, po paraliais, daktaras sakė, kad ji numirs per pusmetį ar metus, jei nepaliaus maukti!

– Žinoma, teisybė, – patvirtina ir nudelbia akis mėgindama nuslėpti, kad vis dėlto meluoja. Žinoma, meluoja. Birgita Fredrikson nemirs. Negali mirti.

Palengva abi dūlina iš parko geležinkelio stoties linkui, Margareta pakišusi ranką Birgitai po pažasčia, prilaiko ją it senelę.

– Jei atsisėstum ant suoliuko čia, priešais geležinkelio stotį, aš atvaryčiau automobilį, – pasiūlo. – Ilgai neužtruks, automobilis stovi už policijos nuovados...

Birgita linkteli užsimerkusi, leidžiasi pamažiukais pervedama per gatvę. Kiek šlubtelėjusi atitoksta. Jai negalima perlenkti laz-

dos: nuo raukšlėtų kepenų nešlubuojama. Matyt, turėtų žinoti, dėl prakeiktų kepenų pusantrų metų išsibastė po ligonines ir vis tiek neapšlubo. Tiesiog ji niekada negalvoja apie savo kepenis, tik retkarčiais, vemdama. Tuomet dirsteli pro blakstienas, ar nematyti kraujo, nes šiam pasirodžius ją gabens į ligoninę, o ten atsidurti nenori. Birgitai nepatinka drybsoti ligoninėje. Iš tikrųjų ligoninės ji bijo.

– Oi, – aikteli Margareta, joms priėjus prie suolo. Jis apyšlapis nuo tirpstančio sniego. – Čia per daug šlapia ir šalta. Luktelk, kioske nupirksiu laikraštį, kad galėtum atsisėsti...

Akimirksniu grįžta, patiesia ant suolo storą laikraštį su daugybe priedų ir, Birgitai atsisėdus, atkiša skardinę.

– Štai, – taria. – Čia tau truputis atsigerti, kol manęs nebus. Bet ilgai neužtruksiu. Vos porą minučių...

Birgita užgniaužia grimasą – „Coca-Cola Light“. Tipiška. Iš tikrųjų jai reikia alaus. Bet jei jo paprašytų, Margareta turbūt vėl užvampsėtų lyg rotveileris.

– Ar išsiversi be manęs? – klausia Margareta.

Birgita kinkteli ir užsimerkia, bet po akimirkos vėl atsimerkia.

– Klausyk, – taria ir maldaujamai nusišypso. – Gal duotum ir cigaretę?

O juk puikus oras, kaip anksčiau apie tai nepagalvojo. Birgita atsilošia ir, brukdama cigarečių pakelį į kišenę, atkiša veidą į saulę. Ne taip jau kvaila sėdėti čia pavasario saulėje ir pūsti dūmus.

Birgita visada mėgo būti lauke, visą gyvenimą verčiau eidavo į lauką, nei tupėdavo namie, nesvarbu, ar byra kruša, ar pliaupia lietus. Kitomis aplinkybėmis gal būtų tapusi gamtos mylėtoja. Prunkšteli iš šios minties. Įsivaizduoja tapusi obuolžandžiu pelėnu su grybų krepšiu ant rankos ir linksmai spindinčiomis akimis. Vajėzau! Gerai, kad taip nepuolė.

Nors didelio pavojaus niekada nebuvo, močiutė, kad ir visą gyvenimą praleidusi įgrūsta į chlorofilą, į gamtą žiūrėjo įtartinai, o Gertrūda buvo užkietėjusi asfalto gėlė. Birgita iš tikrųjų miške iškylavo tik vieną kartą, kai Elena išsivedė visas tris mergaites grybauti, kitaip jai niekada nebūtų šovę galvon eiti į mišką. Bet Lydžiažabčiui Stigui, žinoma, turėjo sukakti keturiasdešimt metų ir Elena pasižadėjo prisidėti prie vaišių. Užkandai ji ketino taukuose išvirti voveraitėmis įdarytų auselių, ir kadangi konservuotos voveraitės kainavo žvėriškai brangiai, o Elena buvo šykšti, teliko leistis į mišką ir prisirinkti jų ten, kur nereikia mokėti. Taip ji manė. Iš tikrųjų jos nerado nė mažiausio grybekšio.

Bet kaip jos atrodė, žąsele pro vartelius išėjusios į plentą! Birgita prisimena kuo aiškiausiai: pirmoji žygiavo Elena, apsitaisiusi guminiais, chalatu ir megztiniu, tuoj už jos, panašia apranga, kiceno Kristina, įsigąsdinusi ir drebanti, tarsi bijotų, kad po kojų prasiskirs kelias ir ją praris. Margareta krivuliavo iš paskos. Ji ne-

įstengė eiti tiesiai, nes slapčia buvo į pintinę įsimetusi romaniuką ir pradėjo skaityti vos nusisukus Elenai. Jai buvo pasimaišęs protas dėl knygų, skaitydavo ir skaitydavo, nors ir Elena, ir Kristina su Birgita tik pakeldavo akis į dangų ir įspėdavo ją, kad nenormalu visą laiką ir visur skaityti. Nieko negelbėjo: ji ir toliau krivuliavo per gyvenimą nuolatos įsitvėrusi vis kitą knygą. Tą kartą ji atsirėmė į Birgitą, kad neįgarmėtų į griovį. Birgita neprieštaravo, nes jai buvo smagu ir linksma. Kišenėse pūpsojo popieriniai krepšeliai grybams: rastų grybų ji tikrai neketino paaukoti kažkokio senpalaikio šimtmečio puotai, o tik brangiai pardavusi paversti skanėstais. Be to, per didžiąją pertrauką ji buvo parbėgusi pas Gertrūdą, ir ši, kone blaivi, pažadėjo pasišiaušti prieš Marianę kaip ežys, kad Birgita vėl sugrįžtų namo. Tuo metu Birgita pas Eleną buvo išgyvenusi lygiai devynis mėnesius ir dvylika dienų. Niekas nežinojo, kad ji taip kruopščiai registruoja laiką, kad pradėjo skaičiuoti dienas, valandas ir minutes it koks kalinys jau tą dieną, kai pirmąsyk atsidūrė Elenos namuose.

Ją atvedė Marianė. Vieną penktadienį atėjo į mokyklą per paskutinę pamoką, pabeldė į klasės duris ir tyliai pasikvietė mokytoją Stenbergą. Jis kariškai atidavė pagarbą prisidėdamas prie peties rodomąją lazdelę ir, sumurmėjęs sėdėti ramiai ir tylėti, išėjo į koridorių.

Nė vienas klasės vaikų Marianės nepažino, net Busė, kuris gyveno tame pačiame kieme kaip Birgita ir kuris, kaip ir visi kiemo vaikai, tetai iš vaikų globos komisijos atžingsniavus su berete ir portfeliu, paprastai taip spoksodavo, jog, rodydavos, akys iššoks ant kaktos. Jie spoksodavo ne tik baimindamiesi vaikų globos komisijos, bet ir dėl Marianės keistos išvaizdos. Nė viena kita teta visoje Motaloje nenešiojo beretės ir nesitampydavo porfelio, šitaip apsijuokti buvo vyrų privilegija. Bet šiandien Marianė buvo be beretės, o su skrybėlaite, matyt, todėl Busė jos ir neatpažino.

Birgita ant suolo buvo atsivertusi gamtos vadovėlį ir vogčiomis pervertusi nuo skyriaus „Ežiai“ iki kur kas įdomesnio „Dauginimasis“. Žinoma, šis buvo užšifruotas ir nesuprantamas, bet ne tiek, kad tokios būtybės kaip ji – jaunos būtybės išpūstomis aki-

mis ir ausimis – iš pasakojimų apie žinduolius nepasidarytų tam tikrų išvadų apie žmonių elgesį. Birgita veik neabejojo, kad žmonės yra žinduoliai. Juk buvo tvirtinama, kad visi vaikai atsiradę iš mamos pilvo, nors ji pati gerai nesuprato, kaip tai gali atsitikti. Gertrūdos pilvas buvo visiškai plokščias, ji neįsivaizdavo, kad kažkada galėjo ten gulėti. Gertrūdai pilvas būtų sprogęs, tikrai, o Gertrūdos pilvas visai neatrodė sutrūkinėjęs. Galbūt gamta parūpina dar vieną odą, galbūt kūdikis mamos pilve apmautas ja tarytum nailono kojine. Taip, tikriausiai. Juk nailono kojinės permatomos, užtat mama pamato kūdikį ir supranta esanti nėščia, nes jei kūdikis slypėtų viduriuose, ji nežinotų, kad jo laukiasi...

Velnias! Ji ilgiau neištvers, nebegali galvoti apie ką nors kita. Užvertė gamtos vadovėlį ir atsistojo, kėdė brūžtelėjo į grindis, klasėje akimirksniu nutilo šnekos ir šnabždesiai. Visi sužiuro į ją, visi klasės vaikai sužiuro į Birgitą laukdami, ką ši darys.

Bet Birgita nieko negalėjo padaryti. Ji buvo paralyžiuota. Stovėjo išsitempusi ir sustingusi prie savo suolo, nepajėgdama pastatyti pėdos prieš pėdą, nepajėgdama nueiti ir atidaryti durų, nepajėgdama pareikalauti atsakymo, kodėl Marianė atėjo į mokyklą. Juk ji suprato.

Šiąnakt pamiršo suslėpti peilius, miegojo lyg užmušta! O dabar Gertrūda mirusi, susivariusi didįjį virtuvinį peilį į pilvą.

Laikas sustojo. Greitai prasiskirs žemė.

– Ji anaiptol nemirusi, – po valandėlės pasakė Marianė. – Iš kur ištraukei? Netrukus su ja susitiksi ir pasisveikinsi.

Ji tiesiog vilkte vilko Birgitą mokyklos kiemu, tvirtai tempė už rankos. Birgita perkeldavo pėdas tik būtinai prireikus, kad nepargriūtų. Ką tik mėgino įkąsti Marianei į ranką, kuri it grandinė buvo suspaudusi jai riešą, bet nepavyko. Marianė buvo stipresnė – perpratusi Birgitos kėslus, patraukė ranką neatleisdama gniaužto. Tačiau ir to nebūtinai reikėjo: ji mūvėjo storas pirštines, Birgitos dantys vis tiek nebūtų jų perkandę. Bet įspirti jai į blauzdą galėjo.

– Baik ožiuotis! – užriaumojo Marianė ir taip stipriai trūktelėjo Birgitą, kad ši suklupo ir vos neprarado pusiausvyros. Prakeikta boba! Naujoji skrybėlė užsmuko ant kaktos kaip kokiai pamišėlei!

Aplinkui plytėjo tuščias ir apleistas kiemas, skambutis nuaidės tik po dešimties minučių. Ją išleido anksčiau. Rytoj šeštadienis ir pamokų diena, bet mokytojas Birgitą paleido, kad apsiprastų naujuose namuose. Tačiau pirmadienį lauks jos kaip paprastai, nebūtina keisti mokyklos, nors šalia naujųjų namų esama kitos. Ir direktorius, ir maloni ponia iš vaikų globos komisijos mano, jog Birgitai geriau likti su senaisiais klasės draugais ir senuoju mokytoju.

Lyg jai jie rūpėtų. Lyg, be Gertrūdos, jai kas nors rūpėtų daugiau nei pernykštis sniegas!

Butas trenkė vėmalais.

Nauja rūgšti smarvė buvo tokia šlykšti, kad, Marianei pravėrus duris, Birgitai pačiai supyko širdis. Bet iš tikrųjų Birgita prie vėmalų buvo pripratusi, juk Gertrūdai sublogavus iššluostydavo ji, tad gal ir būtų apsikentusi, jei butas nebūtų buvęs toks pasikeitęs.

Ji sustojo tarpduryje ir pažvelgė į kambarį. Nesuprantama! Iš ryto atrodė kaip paprastai jai išeinant į mokyklą, galbūt kiek labiau suverstas, nes Osvaldas iš vakaro buvo atsivedęs kelis draugelius ir itin gerklingą moterėlę, vis dėlto beveik toks kaip paprastai. Birgita pabudo vėlai, matyt, Osvaldui ir kitiems išeinant nerūpėjo viršutiniai drabužiai, tad ji tebegulėjo ant drabužių krūvos prieškambaryje. Kad jau vėlu, pamatė įtykinusi į kambarį pasižiūrėti, ar tebėra Gertrūda. Tebėra. Miegojo kuo ramiausiai, kol Birgita lakstė po kambarį ieškodama savo drabužių. Iš tikrųjų miegojo taip giliai, kad Birgita mažumėlę nusigando ir segdamasi kojinę pasilenkė prie Gertrūdos pasižiūrėti, ar tebekvėpuoja. Kvėpuoja. Jokio pavojaus. Birgita čiupo portfelį, įsikišo striukės kišenėn keletą cukraus gabaliukų ir puolė pro duris. Nespėjo surinkti butelių, bet jai atrodė nesvarbu, nes Marianė buvo vakar. Ji niekada neateidavo dvi dienas iš eilės.

Bet, matyt, atėjo. Ir, matyt, pertvarkė visą butą. Iš įprastos Birgitos ir Gertrūdos tvarkos nebeliko nieko. Žaliuzės pakeltos, užuolaidos atitrauktos, į kambarį plūdo pilka dienos šviesa, nuo kurios Birgitą krėtė šaltis. Be to, Marianė sustatė butelius ant žemės prie komodos, atrodė, kad jie laukia, kol juos pripils ir puota vėl pra-

sidės. Galbūt bus šokiai. Susuktas takas tarsi gėdydamasis spaudėsi prie sienos. Padury ant grindų gulėjo dar kažkas, Birgita pasilenkė pažiūrėti. Užtiesalas. Visiškai šlapias ir todėl dar tamsesnis nei paprastai. Kodėl Marianė sušlapino užtiesalą? Ir kodėl šalia riogso Birgitos drabužių prikimšta regztė?

Gertrūda miegojo lovoje, veidas atrodė labai keistai, kone toks pat pilkas ir dėmėtas kaip kibiras prie lovos. Juk tai buvo pamazginis kibiras, kuris daužydavosi į kojas Birgitai išbėgus su šiukšlėmis! Po galais, kodėl Marianė pamazginį kibirą pastatė ant grindų, juk jo vieta spintelėje po kriaukle? Ar ji nesuprato? Ar yra kvanktelėjusi?

Marianė uždėjo ranką Birgitai ant galvos ir sušnabždėjo:

– Mama serga, Birgita. Ji mūsų prašė pasirūpinti tavimi, jai reikia pailsėti.

Už šį šlykštų melą ji bemat susilaukė bausmės. Mat dabar, Marianei nusimovus pirštines, plaštakos liko nuogos ir neapsaugotos.

Birgita pasirinko dešinę ir žaibiškai suleido aštrius dantis. Apsidžiaugė, kad Marianė taip garsiai suklіko.

Buvo keista pirmadienį grįžti į mokyklą, viskas atrodė kaip ir anksčiau ir vis dėlto buvo pasikeitę: namai, gatvė, klasės draugai. Net klasė pasikeitė per savaitgalį, ji gerai nesuprato kaip, bet spalvos ir dydžiai rodės nebe tie. Tarytum viskas būtų padidėję, taip pat ir langai, ir vis dėlto nuo penktadienio viskas patamsėjo. Gal Stenbergas savaitgalį klasę perdažė norėdamas pabrėžti, kad pasaulyje įvyko didžiulės permainos, bet tuomet jis buvo nekoks dažytojas. Plyšys sienos viršuje buvo likęs. Ir šviesūs lopinėliai nuo pernykščių piešinių.

Per pertrauką ją apspito kiemo vaikai. Kas atsitiko? Kur dingo Birgita? Ar ji žino, kad jiedviem su Mariane išvažiavus pasirodė greitoji ir kad Gertrūdą išnešė neštuvais?

Aišku, žino, pasakė Birgita ir papurtė galvą, lyg būtų turėjusi iš tikrųjų ilgus plaukus, kuriuos galėtų kresčioti. Galbūt akimirką išsiblaškiusi ji neišgirdo, kas sukuždėjo tą žodį, žodį, kuris it užnuodyta strėlė perskrodė orą ir įsmigo ausyje. *Baltoji karštligė!* Ji atsikeršijo stovinčiajam arčiausiai, stvėrė už pirmo pasitaikiusio

kuodo ir patraukė; jog nuskriaudė bailiukę Britą Mari, pastebėjo tik išgirdusi jos riksmą.

Paprastu atveju, dar jai nepaleidus kuodo, kiti vaikai būtų pasileidę į mokytojų kambarį pranešti Stenbergui, šis būtų ją išbaręs, įrašęs pastabą ir galbūt net sušėręs rodomąja lazdele. Bet ne šiandien. Gunila, bailių vadė ir pataikūnių karalienė, apkabino verkiančią Britą Mari ir paprašė kitus neskųsti. Jiems reikėtų pagailėti Birgitos, nes niekada neturėjo tėtės, o dabar neteko ir mamos! Akimirką Birgita svarstė, ar nespjauti Gunilai į plaukus, o gal ir nuskalpuoti, bet nespėjo nieko pradėti. Nuaidėjo skambutis, ir visas pulkelis bemat išsiskirstė, pataikūnės puolė prie durų bijodamos pavėluoti. Ji palauks kitos pertraukos.

Bet kitą pertrauką ji negalėjo išeiti, besispraudžiančią su kitais prie klasės durų ją pasikvietė Stenbergas. Norėtų su ja pasišnekėti, gal ji malonėtų prieiti prie mokytojo stalo. Kreipėsi neįprastai, lyg ji galėtų pasirinkti, šiaip išamsėdavo jos vardą lyg komandą: „Bir-gi-ta! Sėdėk ramiai! Tylėk! Nusišluostyk snarglį ir eik nusimazgoti rankų!“ Sykį net pavadino ją purvina kiaule, išgirdo visa klasė.

Bet dabar ji nebebuvo paprasta murzė, iš karto matyti. Dabar tapo tikra šaunuole, bet šaunuole, kurios vis tiek truputėlį gaila. Stenbergas pakreipė galvą kaip senė ir prašneko dirbtiniu balsu, kokiu šiaip kalbėdavo su tokiomis aukselėmis kaip Gunila ir Brita Mari. Džiugu žiūrėti, kokia Birgita šiandien švari. Nejau ji ir naujais drabužiais? Tikrai džiugu. Dabar matysianti, kaip viskas kuo puikiausiai susitvarkys, dabar tikriausiai rasianti laiko ir jėgų iš tikrųjų stvertis mokslų. Mat jis, Stenbergas, tikrai pastebėjęs, kad Birgita anaiptol ne žioplė. Galėtų būti sumani mokinė, jei gerai pasistengtų. Ir tikriausiai pasistengs, ar ne, dabar, kai aplink truputėlį daugiau tvarkos? Ar ne? Ar ne? Ar ne?

Birgita pritariamai tūptelėjo, ji nebuvo tokia kvaila, kad keltų balsą prieš Stenbergą. Kartą mėgino ir po to vos galėjo pasėdėti. Apžiūrėjusi nudryžuotą jos užpakalį, Gertrūda žadėjo senį įskųsti tiek Vyriausiajai mokyklų valdybai, tiek Medicinos valdybai bei Katedros kapitulai, bet paskui užmiršo. O kai Birgita reikalą priminė, girta ir pikta pareiškė, kad Birgita pati buvusi kalta.

Per ilgąją pertrauką išeiti iš mokyklos kiemo uždrausta, tačiau niekas netikrindavo, ar draudimo laikomasi. Mokytojai turbūt sėdėdavo mokytojų kambaryje čepsendami grietinėlės tortą ir minkštus sviestainius su sūriu: mokyklos kieme sklido kalbos, kad jie gauna grietinėlės torto ir minkštų sviestainių su sūriu kiekvieną dieną. Niekas negalėjo patikrinti, nes mokinių į mokytojų kambarį neįleisdavo, tik palaukęs drabužinėje galėdavai užmesti akį į prabangą viduje, durims atsidarant ir užsidarant. Mokytojai turėjo fotelių, Birgita pati matė. Didelių rudų fotelių ir rudų stalelių, ant kurių stovėdavo kavos puodeliai. Taigi, iš visa ko sprendžiant, gandai pasitvirtino: mokytojai šlemščia minkštus sviestainius ir grietinėlės tortą, o mokiniai turi sėdėti valgykloje ir žlebenti traškią duoną su troškintom kepenėlėm.

Bet šiandien Birgita mokytojams nepavydėjo nei grietinėlės torto, nei minkštų fotelių, taip, visos jų trokštamos prabangos, jei tik jie nepasirodys mokyklos kieme. Vikriai kaip žebenkštis ji šmurkštelėjo pro vartus ir nurūko į savo gatvę ir tikruosius namus.

Valandėlę pabuvo už vartelių, patikrino, ar smalsios bobos kieme nedaužo kilimų, ar vaikų globos komisija neišstačiusi sargybinių, neleidžiančių vaikams pareiti pas mamas. Bet visur buvo tuščia ir tylu, tarytum tą valandėlę, kai rėkianti Birgita buvo išvesta gatvėn, nebeliko žmonių nei kiemo, nei gatvės namuose. Nors Gertrūda tikrai namie, be abejo, savaitgalį ligoninėje buvo operuota ir dabar pasveiko. Šiuo metu turbūt vaikštinėja po butą apsivilkusi kimono ir ieško sveikų nailono kojinių, nes, savaime aišku, kad turi mūvėti sveikomis kojinėmis eidama į Marianės kontorą išsireikalauti Birgitos. Kaip apsidžiaugs, kai Birgita ateis pati, tikriausiai išskės rankas, kaip įžengusi į sarginę, ir sušuks, kad nori pabučiuoti Birgitą. Bučiuoti, bučiuoti ir bučiuoti!

Birgita nebegalėjo ilgiau laukti, greitai perbėgo kiemą, taip greitai, kad net it vanagas akyla Busės močia jos nepamatė: patraukė laukujes namo duris ir užklupčiojo laiptais, griūdama ir tuoj pat keldamasi, nors skaudėjo kelį, nors iš tikrųjų baisiai skaudėjo...

Durys buvo užrakintos ir paskambinus niekas neatidarė, bet ji tebeturėjo raktą. Jau važiuodama taksi į šeimyninius vaikų na-

mus, nusmaukė nuo galvos baltą gumbuotą raištelį su raktu ir įsikišo į kišenę. Marianė ničnieko nepastebėjo, visą kelią sėdėjo žiūrėdama į dešinę ranką, trynė smiliumi mėlynas Birgitos dantų žymes odoje ir dūsavo. Niekas nepatikrino Birgitos striukės kišenių, net toji senė, pas kurią pateko. Marianei išėjus, ji sudėjo visus Birgitos drabužius ant virtuvės stalo, prisikišusi prie lango apžiūrėjo kiekvieną drapanėlę priešais šviesą ir įgrūdo pirštą į kiekvieną skylę lyg mėgindama dar labiau ją praurbinti. Bet striukę pamiršo, ši liko kaboti prieškambaryje neliesta ir nepatikrinta. Todėl Birgita, nieko nepaisydama, išliko rami, todėl nesudaužė visų šių namų daiktų. Ji turi raktą, gali pareiti namo.

Įkišo raktą į spyną, bet nepajėgė jo pasukti. Viltis, laikiusi ją ant kojų nuo penktadienio, suglaudė žiedlapius it gėlė tamsoje. Ji įrėmė galvą į duris ir sulaikė kvapą. Gal išgirs Gertrūdą, vaikštinėjančią po kambarį, niūniuojančią ir ieškančią kojinės. Bet už durų tvyrojo visiška tyla. Galvoje greitai it vėjelio pūstelėjimas nubėgo mintis: o jei vis dėlto Gertrūdos nėra, jei ji niekada nebegrįš...

Birgita ištraukė raktą ir nudulkėjo laiptais jusdama, kaip maskatuoja kojos, tarsi nė nesiekiančios laiptų. Ją vijo šmėklos ir vaiduokliai, turėjo bėgti lauk, tolyn, kiek tik įkerta kojos...

Birgita niekada nebuvo mačiusi tokios bailės kaip toji Kristina. Apmaudu, bet prakeiktoji vėdarėlė buvo tokia baugšti, kad, rodės, net neprabildavo garsiai, išdrįsdavo vien šepšėti. Dažniausiai išvis nekalbėdavo, tik spoksodavo į žmones išpūtusi pilkas akis. Tiesiog galėdavo išvesti iš proto.

Buvo užsitarnavusi gauti per marmūzę. Kartą arba du. Bet pirmadienį po pietų Birgita tik kumštelėjo jai į nugarą: ji pargriuvo ir prakiurdė kojinės kelį.

Štai kaip atsitinka. Jei esi per didelė bailė.

Senės Elenos namuose mergaitės rytais turėdavo keltis dar be penkiolikos septintą. Paskui iš Birgitos būdavo laukiama, kad ji įsisups į prakeiktą chalatą, įkiš, kaip ir kitos, kojas į šlepetes (anksčiau jai niekada neprireikdavo nei chalato, nei šlepečių –

kurių galų?) ir atžygiuos į virtuvę. Ten, kaip visada, senė Elena stovėdavo prie viryklės. Lyg negalėtų nuo jos atsitraukti, lyg ištisą parą maišytų puodus. Ji įkrėtė Birgitai į lėkštę gleivėtos avižinės košės ir pareiškė, kad šiuose namuose nuo stalo pakylama tik viską suvalgius. Dėbtelėjusi iš po kirpčiukų, Birgita susilaikė nebambėjusi, jau pirmą sykį ji suprato, kad valgis čia kažkuo ypatingas, kad galima triukšmauti dėl drabužių, prausimosi ir lovos klojimo, bet niekada – dėl valgio. Tuomet senė tikrai partrenktų žemėn košės samčiu. Taigi Birgita suburzlojo gleives, bet tik užsibėrusi visą kalną cukraus. Žiurkė cypė pilve, jau po poros dienų senės Elenos namuose sulysusi ir įsišėlusi kaip plėšrūnė. Birgita nė nebežinojo, iš kur gauti pinigų jai numaldyti, jau apšniukštinėjo ir sandėliuką, ir spintelę po kriaukle, bet nerado nė butelio. Reikės sumanyti ką kita.

Kitos mergaitės kabino košę, lyg ši būtų gardi. Elena įsitaisė šalia Margaretos, kuri aiškiai buvo jos numylėtinė. Kristina kitapus stalo viena ranka nervingai tampė staltiesę, o kita kabino košę. Elena stumtelėjo jai duoninę, abi viena kitai nusišypsojo. Kažkokia keista šypsena, tarytum abi būtų suaugusios, tarytum Kristina nebūtų tokia pat dešimtmetė šūdeliukė kaip ir Birgita. Tačiau šnekėjo Kristina lyg vaikas. Padėjo šaukštą į lėkštę ir paėmė pusryčių bandelę.

– Šviežia? – šeptelėjo su vis dar stipriai prilipusia blankia šypsena ant tokio pat blankaus veido.

– Mmm, – sumurmėjo Elena. – Ar dar šiltos?

Kristina linktelėjo, Elena apkabino Margaretą ir prisispaudė.

– Gal ir tu nori grūdėtos bandelės? Jos šiltos.

Margareta linktelėjo pilna burna ir siekė duoninės. Kai ant šiltos bandelės pradėjo tirpti sviestas, ji iškišo liežuvį, nulaižė didžiulį gurgulą ir vėl užsitepė. Elena nusijuokė ir įžnybo jai į skruostą.

– Nevaleika!

Štai kaip. Vadinasi, šitaip elgiamasi šiuose namuose. Arba turi meilintis it kačiukas, kaip daro Margareta, arba žaisti suaugusią kaip Kristina. Be to, kimšti į pilvą kiek tik lenda.

Tos mergaitės – išdavikės. Elena nė vienai nėra močia, jos greičiausiai kažkur turi tikras mamas, bet, matyt, atsisakė jų nė nepagalvojusios.

O Birgita neišdavė. Ir niekada neišduos.

Elena Birgitos nemėgo, iš tikrųjų nenorėjo jos priimti. Tai paaiškėjo pirmą dieną, kai ji Birgitą nutempė į vonios kambarį rūsyje ir ėmėsi taip grandyti, kad ko nenudyrė odos. Per visą laiką nė nenusišypsojo, tik suraukusi kaktą trumpai komandavo atsukti nugarą ir pakelti rankas, kad galėtų visur prieiti. Birgita pareiškė, kad ir pati gali tai padaryti, kad tikrai moka pati nusiprausti ir jai nereikia padėti kaip mažam vaikui, bet senė tik šnirpštelėjo ir subambėjo, jog Birgita tikriausiai nesimaudžiusi keletą metų. Bet tai buvo šlykštus melas, Birgita, be abejo, maudėsi pastaraisiais metais. Pereitą vasarą vieną dieną ji savarankiškai nuvažiavo į Varamobadeną ir pasinėrė į Veterno ežerą. Tačiau nesvarbu, senė vis tiek neturėjo teisės nudirti jos šiurkščiu šepečiu.

Elena buvo itin neatlaidi, sakytum negalėjo dovanoti Birgitai už pirmą dieną, kai ji atsisakė gerti jos geltoną gėrimą ir pavadino myžalais. Po šio įvykio neatstodavo nuo Birgitos ir rėkdavo veik dėl visko: kad netyčia numetė valgomajame porceliano statulėlę, kad žaisdama per garsiai šūkauja ir per greitai laksto, kad nesupranta, jog negalima vaikščioti nešvariais drabužiais ir privalu kasdien šepetėliu valyti dantis. Net du sykius. Kartais nuo pykčio sukeždavo ir paplūsdavo kraujais. Kitos mergaitės baisiai susijaudindavo, kai taip atsitikdavo, lyg žemė būtų joms išslydusi iš po kojų. Kristina nubidzendavo į virtuvę, atnešdavo dubenėlį vandens ir suvilgydavo Elenai kaktą, o Margareta surasdavo vatos senei įsigrūsti į nosį ir susirangydavo jai ant kelių. Abi skersakiuodavo į Birgitą, lyg dėl jos kaltės senei kliūstelėdavo iš nosies kraujas.

Šiaip Margareta didesnių trūkumų neturėjo. Buvo bailoka, bet ne tokia kiškiaširdė pataikūnė kaip Kristina. Mėgo pagūromis bėgioti po namą ir žaisti, tik nutvėrusi naują knygą tapdavo nesukalbama. Tuomet sėdėdavo įsikniaubusi ant lovos tuščiajame kambaryje, tarsi nė nepastebėdama, kaip skaitydama bjau-

riai pirštu rakinėja nosį. Vis dėlto ji skaitydavo greitai ir, knygą užvertusi, puldavo ieškoti Birgitos. Ji visada norėdavo pamėgdžioti ką tik perskaitytą nuotykį, ypač pigių romaniukų. Birgita kartais sutikdavo žaisti kartu, bet tik kai pati būdavo Žoržas. Beje, kitaip būtų buvę juokinga. Margareta negalėjo tapti Žoržu, kad ir būtų mėginusi.

Tik į vasaros pabaigą Elena ėmė elgtis su Birgita kaip su žmogumi, bet jau buvo pats laikas. Jai, regis, padarė nepaprastą įspūdį, jog Birgita užsikabarojo į vyšnią aukščiausiai, o Birgitai visai nerūpėjo paaiškinti, kad yra užlipusi ir aukščiau, kad ji su draugais rudenį nusitrenkdavo į Varamobadeną ir neprižiūrimuose užrakintų vasarnamių soduose prisitutindavo kišenes vaisių. Elena taip susižavėjo, kad net nufotografavo medžio viršūnėje sėdinčią Birgitą. Kitos mergaitės irgi pateko į nuotrauką, vėliau Elena atidavė ją padidinti ir padažyti, nupirko jai spindinčius rėmelius ir pastatė savo kambaryje ant spintos.

Birgitai patiko, kad nuotrauka ten stovi, ji įtykindavo į Elenos kambarį, kai niekas nemato, ir pasižiūrėdavo į save. Rožine suknele ir baltais plaukais buvo iš tikrųjų labai daili.

Dabar ji siūdavo Birgitai drabužius, ir ši neturėdavo kuo skųstis. Mergaitės pačios pasirinkdavo spalvas ir fasonus, Birgita irgi. Tik susigalvojus akivaizdžių kvailysčių, tokių kaip žieminiai šortai ir vasarinės kaklaskarės, sukvakšėdavo ir atsisakydavo, o šiaip dažniausiai pasiūdavo, kaip norėdavai. Todėl per egzaminą ketvirtoje klasėje Birgita vilkėjo puošniausią suknelę. Baltą su rausvais rožių pumpurėliais ir raukiniais ant sijono. Nė viena pataikūnė neturėjo rožyčių ir raukinių ant sijono.

Pagaliau ji joms atsilygino.

Vis dėlto toji suknelė tapo tikra nelaime.

Gegužės pabaigoje Busė pranešė, kad parsirado Gertrūda. Jo vanagakė močia matė ją prieš dieną velkant krepšį per kiemą.

Gerai, kad jis pasakė per ilgąją pertrauką lipant laiptais į vaikų valgyklą, antraip Birgita būtų turėjusi bėgti iš pamokų. Dabar už-

teko truputį pasitraukti į šoną, nepastebimai nuslinkti prie vartelių ir duoti į kojas.

Rakto neturėjo, užkasė jį Elenos sode po krūmu vos išėjus įšalui. Bet nesvarbu. Gertrūda namie ir duris atidarys. Vienas džiaugsmas gyventi.

Paskutinėmis pavasario semestro savaitėmis ji nė karto nebuvo nuėjusi į valgyklą. Vos nuaidėjus ilgosios pertraukos skambučiui, ji nerdavo iš kiemo į gatvę. Po kelių dienų net nebesisaugodavo, būtų galėjusi peršokti ir direktorių, ir Stenbergą. Juk reikėjo parlėkti namo pas Gertrūdą.

Gertrūda, kaip ir anksčiau, gulėdavo lovoje, tačiau buvo šiek tiek pasikeitusi. Veidas papilnėjo, bet neatrodė sveika, kažkaip papilkusi. Tarytum visa būtų buvus patempta žemyn: plaukai, veido bruožai, vangiai po kimono kadaruojančios krūtys. Bet atėjus Birgitai, apsidžiaugė ir nusišypsojo, tučtuojau pasiuntė į kioską cigarečių, saldainių, laikraščių ir limonado. Birgita pas Gertrūdą valgydavo saldainius, bet ji pati, kol būdavo Birgita, niekada neskaitydavo atneštų laikraščių ir net nesusimaišydavo grogo. Tik atsigulusi ant lovos kalbėdama patraukdavo dūmo.

Gertrūdai pastarieji mėnesiai nebuvo lengvi. Iš pradžių keletą savaičių ji gulėjo ligoninėje, o paskui buvo išsiųsta į kažkokią sumautą įstaigą, kraupią skylę, išlaikomą šutvės baisiai piktų ir veidmainiškų Gelbėjimo Armijos kareivių. Toje įstaigoje Gertrūda gaudavo kukulienės ir turėdavo bendrauti su daugybe girtuoklių. Dėl visko kalta Marianė, ši moteris visiška besmegenė, ir tikra nelaimė, kad ji išvis įsibrovė į Gertrūdos gyvenimą. Tik tokiai moralistei tetulei galėjo šauti mintis įkišti Gertrūdą įstaigon...

Gertrūdai prašnekus apie tai, kaip Marianė įsibrovė į jos gyvenimą, Birgita prisėdo savo rankas ir dirstelėjo į žadintuvą. Greit turės dumti.

– Atleisk, – pasakė slysdama nuo kėdės. – Stenbergas mane primuš, jei pavėluosiu...

Gertrūdai virptelėjo apatinė lūpa, ji užsimerkė.

– Gali eiti, – pasakė. – Juk tau maža džiaugsmo sėdėti čia ir klausytis mamytės rypavimų...

Birgita sustojo prie lovos lyg nebedrįsdama apkabinti Gertrūdos, tik delnu palietė jai dilbį.

– Kada galėsiu parvažiuoti namo? – paklausė. Balsas užlūžo, ji turėjo nuryti. – Ar kalbėjai su Mariane?

Gertrūda užsidengė veidą ranka ir sušnypštė:

– Greitai! Juk sakiau, kad greit pasišnekėsiu!

Egzaminų dienos rytą senė Elena atsiduso, kad negalėsianti nueiti į abi mokyklas, deja, deja, nespėtų nulėkti iš Kristinos ir Margaretos mokyklos į Birgitos. Tarytum būtų maniusi, kad Birgita baisiai dėl to nusimins, bet Birgita nė neketino liūdėti. Anaiptol. Tik baikščios kalikės ateidavo į egzaminą suaugusiųjų lydimos, o Birgita ne tokia. Be to, negalėtų vėliau nudulkėti pas Gertrūdą, jei ant kulnų liptų Elena.

Buvo bemaž įpratusi skambinti į Gertrūdos duris. Kasė ir kasė Elenos sode visą popietę, negalėdama rasti rakto, kol galiausiai į sodą atžygiavo pati jos didenybė Elena ir liepė baigti kurmių žaidimus. Gertrūda jai pažadėjo naują raktą, bet kol kas nesukrapštė jam pinigų. O Birgita nenorėjo zyzti: Gertrūdai ir taip užtenka rūpesčių.

Durų niekas neatidarė, bet ji girdėjo viduje balsus. Gertrūda namie, bet greičiausiai ne viena. Birgita tikėjosi, kad Gertrūdą aplankė kuri nors senų jos draugių, tuomet susižavėjusios suknele rankomis suplotų dviese. Pasitaisė sijoną ir vėl paspaudė skambutį; nesulaukusi atsako, trūktelėjo rankeną.

Ne draugė. Osvaldas.

Kaip paprastai, jis sėdėjo fotelyje, bet šįsyk Gertrūda buvo įsitaisiusi jam ant kelių. Abu geismingomis akimis, viena Gertrūdos kojinė nusmukusi karojo ant kelio it šydas. Lūpų dažais išterliota burna Gertrūda tarsi nematė, kad Osvaldas įkišęs stambią savo ranką jai po sijonu. Birgitai įžengus į kambarį, abu sumirksėjo ir atsigręžė, valandėlę spoksojo į ją nuščiuvę ir pastėrę. Suknelė juos apstulbino.

– Ar čia tu? – paklausė Gertrūda, lenkdamasi cigarečių. Osvaldas ištraukė ranką ir ėmė graibyti taurės ore virš turkiško rūkomojo staliuko.

– Mmm, – sumurmėjo Birgita.

– Ir šitaip išsipusčiusi, velniai rautų... – pridūrė Gertrūda ir prisimerkė išpūsdama dūmus. – Iš kur gavai tokį puošnų apdarą?

– Iš tetos Elenos.

– Elenos? Kokios dar suknistos tetos Elenos?

– Pas kurią gyvenu.

Gertrūda išsiviepė, atsistojo ir, su maskatuojančia kojine nuėjusi prie lovos, atsisėdo. Spyruoklės girgždėjo kaip paprastai. Viskas buvo kaip paprastai. Visiškai. Niekas nepasikeitė.

– Tai ji išgali tau pirkti tokias žavingas sukneles? – paklausė Gertrūda, papūsdama lūpas.

Birgita nežinojo, ką atsakyti, bet nieko tokio, Gertrūda toliau kalbėjo pati. Nukračiusi pelenus į saują, nusijuokė:

– Taip, po velnių, aišku, kad išgali pirkti tau sukneles... Jai tikriausiai moka už rūpinimąsi kitų vaikais. Kaip tu manai, Osvaldai?

Osvaldas pritariamai burbtelėjo iš fotelio. Gertrūda įsikišo cigaretę tarp lūpų ir dar sykį apžiūrėjo Birgitą.

– Taip, tikrai pašėlusiai žavinga. Tiesiog mažoji Širlė Templ... Tai galbūt esi patenkinta? Tikriausiai nori likti pas tą Eleną? Kad kiekvieną dieną vaikščiotum išsipusčiusi šilkais ir aksomais?

Birgita sučiaupė lūpas ir papurtė galvą. Ne! Ji nori grįžti pas Gertrūdą, juk sakė šimtus kartų! Bet gal per tyliai, gal Gertrūda neišgirdo. Jai norėjos, kad rožėta suknelė perplyštų per siūles ir nukristų nuo kūno kaip skarmalai, kad ji galėtų pakrutėti ir prašnekti. Tačiau suknelė kabėjo ant Birgitos kaip kabėjusi ir ji negalėjo pakrutėti. Nebegalėjo net kalbėti.

– Beje, kokia tai senė? – paklausė Gertrūda ir atsilošusi alkūne atsirėmė į pagalvę. Ji pamiršo, kad prieš valandėlę į saują nukratė pelenus, – ant užtiesalo atsirado pilka dėmelė. Bet Birgita nesijaudino, pelenai buvo užgesę, o dėmelę ji nuvalys šepečiu, kai tik galės pakrutėti.

– Ar žinai, Osvaldai? – vėl paklausė Gertrūda. – Ar žinai, pas ką dabar gyvena Birgita?

Osvaldas gurkštelėjo grogo ir atsirūgo.

– Aišku, – atsakė. – Pas Eleną Juhanson, kaip žinai. Ji priima auginti vaikus, man rodos, šiuo metu turi tris ar keturis globotinius.

Gertrūda suraukė kaktą.

– Kokią Eleną Juhanson?

– Hugo Juhansono našlę. Tau žinomo bonzos, mirusio prieš kokį dešimtmetį...

Osvaldas nusijuokė, dar sykį mūktelėjo ir pasikasė krūtinę.

– Pasiutusiai apsukri boba. Mažiausiai dvidešimt metų už jį jaunesnė. Jie buvo vedę vos metai, kai jis padžiovė kojas, o paskui ji užsėdo ir jo namą, ir pinigus... O jo, matyt, nebūta vargetos.

Gertrūda atsisėdo lovoje tiesi kaip styga.

– Ar nuo vėžio? Ar mirė nuo vėžio?

Osvaldas gūžtelėjo. Iš kur jam žinoti. Bet Gertrūdai buvo nė motais, ji spėjo pati atsakyti.

– Be abejo, velniai rautų! Dabar žinau, kas ji. Maža šiek tiek sustumta moteriukė... Cha!

Giliai užsitraukė cigaretę ir prisimerkusi pažvelgė į Birgitą.

– Gali perduoti jai nuo manęs linkėjimų. Pasakyk, kad prisimenu ir ją, ir jos išgamą. Kažkada gimdymo namuose gulėjome toje pačioje palatoje.

– Kietas automobilis, – taria Birgita, pagaliau užsisegusi saugos diržą.

Margareta susijuokia, lyg ji būtų pasakiusi kažką smagaus.

– Ne taip jau baisiai. Jau pradeda klerti, vakar pagedo dujų išmetamoji sistema. Užtat turėjau pasiimti iš dirbtuvių...

Ar automobilis buvo dirbtuvėse? Ar ji tikisi, kad Birgita ką nors apie tai nutuokia? Tikriausiai, Margareta, regis, mano ją esant informuotą. Žmonėms dažnai taip atrodo, ji pastebėjo. Matyt, Birgita Fredrikson pagarsėjo kaip minčių spėjikė. Tokiu atveju ji neketina išsiduoti ir būtų saugiau pokalbio temą pakeisti.

– Ar visą kelią iš samų pragaro važiavai?

Margareta papurto galvą, iškišusi liežuvio galiuką ji tarytum juo vairuoja mėgindama įsukti į ringį priešais policijos nuovadą.

– Ne, iš Kirunos į Stokholmą atskridau. Automobilis ne mano, tik pasiskolinau.

Birgita rausiasi kišenėje cigarečių.

– Iš ko?

Margareta vėl nusišypso.

– Iš pažįstamo vaikino. Jis vardu Klasas.

Birgita pakelia antakius ir iškrapšto „Blend“ pakelį. Cigarečių nebedaug.

– Kietas tipas?

– Ganėtinai. Taip, greičiausiai tikras kietuolis.

– Ar tuoksitės?

Margareta nusijuokia staiga baisiausiai pralinksmėjusi.

– Vargu. Nė vienas mūsų nėra *the marrying kind...**

Kas per velnias jai užėjo? Ar nebemoka šnekėti švediškai? Birgita užmiršusi kone visą mokyklinę anglų kalbą, paskutinių žodžių nesuprato, bet tikrai neketina išsiduoti vien todėl, kad Margareta taip labai nešasi. Taigi nutyli ir užsidega cigaretę.

– Aš irgi užsirūkysiu, – taria Margareta ir atkiša ranką neatitraukdama žvilgsnio nuo gatvės. Birgita pasižiūri į pakelį.

– Man nedaug beliko.

Ir tučtuojau suvokia ne taip pasakiusi. Pažadino rotveilerį.

– Iš tikrųjų cigaretės mano! – sušnypščia Margareta ir trūkteli į save pakelį.

Tikrai puiku sėdėti sau automobilyje ir būti vežamai, nors vairuotoja mažumėlę kandžiojasi. Birgita nusižiovauja ir pasirąžo. Po velnių, galų gale parsiras savo urvan ir susivers porą skardinių alaus, sumerks blakstienas ir užmigs kaip negyva. O kai iš ryto prabus, nebeprisimins nei anoniminio laiško, nei snobių ir apskritai nieko.

– Ar tu pavargai?

Margaretos balsas aštrokas, matyt, vis dar įsiutusi, nors cigarečių pakelis dabar jos pašonėje, Birgitai nepasiekiamas. Be to, ir cigaretė tarp lūpų, turėtų būti patenkinta ir taip neniurzgėti. Birgita neketina atsakyti, atsilošia ir užsimerkia. Bet Margareta greičiausiai nesupranta, kad ji ruošiasi numigti, ir toliau tarška.

– Iš tikrųjų ir aš gerokai pavargau. Nežinau, ar šįvakar nusikasiu į Stokholmą. Turbūt užmigsiu prie vairo.

Štai kaip. Žavu. Labai įdomu. Bet Birgita dabar tikrai nori miego, turi savų rūpesčių ir nė truputėlio nenusiteikusi klausytis Margaretos. Beje, katra iš jų yra leisgyvė ir todėl nusipelno dėmesio? Ką? Ji tik svarsto. Bet tikrai neketina praverti snapo ir paklausti. Tuomet, matyt, akimirksniu taptų rotveileriui putra.

Bet Margareta tebetarška.

– Taip, – sako tuo pačiu aštriu balsu. – Ši naktis labai prailgo. Mes nesudėjome bluosto. Kaip tu tikriausiai supranti.

*Linkęs tuoktis (*angl.*).

Ką? Birgita atsimerkia ir sumirksi.

– Ką turi galvoje?

Margareta pasilenkusi vis neatitraukia akių nuo kelio. Birgitos, matyt, tikrai nusnūsta, jos jau toli nuvažiavusios autostrada, kone pusę kelio į Linčiopingą.

– Neapsimetinėk, – įspėja Margareta. – Tikriausiai žinai, ką turiu galvoje.

Birgita pasikelia aukščiau ant sėdynės.

– Apie ką, po velnių, čia tauziji?

Margareta tikriausiai padidino greitį, spidometro rodyklė dreba netoli šimto trisdešimties. Birgitos galvoje šmėsteli Didžiosios autoavarijos vaizdas, bet ji nustumia jį į šalį. Dabar nėra laiko filmams.

– Ką? – vėl paklausia. – Apie ką tauziji?

Margareta neišleidžia iš akių kelio, bet kuo kruopščiausiai užgesina peleninėje nuorūką ir bemat užsidega naują cigaretę.

– Kalbu apie žaidimuką, kuriuo užsiėmei vakar vakare.

Kokį žaidimuką? Birgita neprisimena jokio žaidimo, tik neaiškiai akyse stovi kažkoks vakariukas nežinia kokioje vietoje. Norčiopinge. Taip! Jis buvo Norčiopinge.

– Kalbu apie telefono skambutį Kristinos namuose apie pusę dvylikos, – baisiai oriai pareiškia Margareta.

– Telefono skambutį? – sukvakši Birgita. – Kada?

Margareta jos tarsi negirdi, tik kalba toliau:

– Kažkas tvirtino, kad esi sumušta, kad guli Motalos ligoninėje ir lauki mirties. Tu norėjusi paskutinį kartą mus pamatyti ir mudvi su Kristina tikrai nuvažiavome. Tokios esame patiklios. O kai pasirodė, kad tavęs ligoninėje nėra, visą naktį važinėjome po Motalą tavęs ieškodamos.

Ji giliai užsitraukia cigaretę ir užsičiaupia, lyg ketindama dūmus nuryti. Nepavyksta, dūmai skverbiasi pro šnerves. Kai vėl prašnenka, balsas švelnesnis, atrodo, tarsi kalbėtų sau pačiai.

– Prieš porą valandų maniau, kad kvaištelėjo Kristina, bet kai tu ėmei sekti pasakas apie savo ligas ir, mane apmovusi, įsitaisei ant suolo priešais saulutę, o aš laksčiau automobilio, supratau. Užteko valandėlės, per kurią įkrito žetonas. Bet tau reikėtų paį-

vairinti savo metodus. Juk negalima vieną dieną tavęs gailėtis, kad esi kone mirtinai sumušta, o kitą – kad miršti nuo surukusių kepenų. Mudvi su Kristina nesame visiškos vištos.

Ji išleidžia iš akių kelią ir greitai žvilgteli į Birgitą.

– Viešpatie, – taria trūktelėdama pečiais. – Tu girtuokliauji ir vartoji kvaišalus. Meluoji ir vagi. Nelegaliai platini kvaišalus ir apgaudinėji. Ant Kristinos rašomojo stalo net maišelį savo šūdų padėjai. Ką? Lyg ji būtų kada tave nuskriaudusi. O dabar užsiimi anoniminiais laiškais ir paslaptingais telefono pokalbiais. Ar niekada nesvarstei, kad reikėtų suaugti?

Valandėlę sėdi tylėdama, pučia dūmus, paskui išsitraukia iš burnos cigaretę ir užgesina į peleninę.

– Parvešiu tave į Motalą, nes vis tiek turiu ten nusigauti ir padėti gėlę ant tetos Elenos kapo. Laikyk tai paskutine paslauga. Kai išlipsi iš šio automobilio, daugiau niekada nebenorėsiu tavęs matyti. Tu man bjauri.

Birgita užsimerkia. Margaretai nutilus, ji jau kitame laike ir girdi kitą balsą.

– Jei būtum elgusis kaip suaugusi, į tave būtų žiūrima kaip į suaugusią, – pasakė Marianė ir uždėjo baltą ranką ant Birgitos virtuvės stalo. Birgita garsiai rėkė, skruostais riedėjo tikrų tikriausios ašaros.

– Bet aš nekalta! Kodėl mane baudžiate? Juk mušė Dogas, ne aš!

Marianė pasilenkė, pabarbeno krumpliais į stalą.

– Dogas, kiek žinau, mušė tave, o ne berniuką. Už tai ir daugybę kitų dalykų jis bus teisiamas. Juk mes negalėjome palikti berniuko bute vieno, kai tu išrūkai greitąja, o Dogas – policijos automobiliu? Turėjome juo pasirūpinti, tikriausiai supranti.

Kumščiais tratydama stalą nelyginant būgną, Birgita suriko:

– Bet aš noriu jį susigrąžinti! Jis mano vaikas!

Marianė atsilošė kėdėje ir pakratė galvą.

– Baik darkytis, Birgita. Nepadės. Gerai pagalvok. Berniukas aštuonių mėnesių, bet sveria ne daugiau kaip keturių. Kai atidavėme įtėviams, jo šlaunys buvo išmargintos mėlynėmis, o užpakaliukas iššutęs. Mama, gailestingoji seselė, suprato, kad vaikui gresia pavojus

likti sužalotam visą gyvenimą, ir tučtuojau nuvežė jį į ligoninę. Jis ir dabar ten guli, o įtėviai jį lanko kas dieną, mama sėdi visą laiką...

Birgita čiupo už suvelto savo kuodo ir ėmė draskyti, staiga jos balsas sukranksėjo kaip raganos.

– Ji jam ne mama. Suprask, prakeikta išpera! Aš esu jo mama! Aš! Ir niekas kitas!

Atrodė, kad Marianė pravirks, įpykusi Birgita iš tikrųjų tai matė: pirmąsyk per tiek metų Marianė iš vaikų globos komisijos neatrėmė jos sumautu savo protu ir moralais. Atsegė rankinę ir, išsitraukusi nosinę, apsivijo smilių it kokia velnio grafienė!

– Jie geri žmonės, Birgita. Myli jį. Judu su Dogu net vardo neįstengėt jam sugalvoti, užtat sugalvojo jie. Vadina jį Benjaminu.

Benjaminas! Koks sušiktas vardas! Juk jį reikėtų vadinti Styvu. Arba Diku. O gal Roniu. Juodu su Dogu buvo taip nusprendę dar jai vaikštant nėščiai. Kas Marianei darbo, kad jie galutinai vis neapsisprendė!

– Miela Birgita, – kreipėsi Marianė ir nosine nusišluostė panosę, – suprantu, kad esi nusiminusi ir susijaudinusi, bet tau tik devyniolika metų ir prieš akis visas gyvenimas. Po kelerių metų suvoksi. Mažam vaikui negerai augti tokioje aplinkoje, kur visą laiką rėkiama ir triukšmaujama, o juk judu su Dogu pastaraisiais metais, kiek suprantu, nesutariat. Be to...

Marianė nuleido balsą ir palinkusi pabarbeno į stalą.

– Be to, kaip supratau, tu kartais nuvažiuoji į Norčiopingą. Į Saltengeną. Eini savo mamos pėdomis ir vienon, ir kiton pusėn. Įstatymai nedraudžia, aš žinau, mūsų socialinė komisija nedaug gali nuveikti šiuo klausimu. Bet palikti kūdikį vieną daugiau nei parą yra didelis nerūpestingumas ir baisus aplaidumas. O, pasak kaimynų, tu taip darydavai, ir ne vieną kartą, kai išvažiuodavai į Norčiopingą. Užtat pagaliau turėjome įsikišti. Dėl berniuko.

Ji vėl atsilošė ir, įgrūdusi nosinę, užsegė rankinę. Netikros ašaros, matyt, išdžiūvo: akys buvo sausut sausutėlės, kai jas pakėlusi tarė Birgitai:

– Palik jį ten, kur jis yra, Birgita. Jam bus gerai. Juk tikriausiai nenori, kad jis gautų tai, ką tu gavai?

Birgita tikėjosi, kad paskui faraonai nugabens ją į daboklę, bet jie nuvežė į Vadstenos beprotnamį. Besimušančios moterėlės tuo metu buvo laikomos pamišusiomis, niekam neateidavo į galvą, kad mergina, galinti vožti per snukį, yra sveiko proto. O Birgita porą kartų gerai trinktelėjo Marianei, pargriovė ją ant grindų ir apspjaudė, aptalžė veidą. Sklido kalbos, kad paskui Marianė prarado norą dirbti ir, prieš laiką išėjusi į pensiją, išsikraustė iš miesto. Gal ir teisybė. Šiaip ar taip, Birgita daugiau jos niekada nebematė, ir velniškai puiku. Būtų gerai nusikratyti ir šitos šventeivos Margaretos. Nors išsiskiriant ir jai reikėtų užvožti per snukį, bet kitaip. Būtų kvaila smogti vairuotojui vidury autostrados. Bet sudužusios iliuzijos kartais skaudina taip pat kaip sudaužytas žandikaulis. Pasiklauskit Birgitos. Ji žino. Išbandžiusi ir viena, ir kita.

– Ko kikeni? – klausia Margareta. – Ar tau atrodo juokinga?

Birgita barbena pirštais į instrumetų skydelį, tyliai niūniuodama panosėje. Cigaretės guli prie kairio Margaretos šono, galbūt atsisegusi saugos diržą jas pasiektų.

– Ką sumanei? – išsigandusi paklausia Margareta, Birgitai jį atsegus. Birgita neatsako, tik ramiai persisveria per vairą ir stveria geltonąjį pakelį. Margareta taip staigiai sustabdo automobilį, kad šis net slysteli, ir ima rėkti:

– Ar iš proto išsikraustei!

Vis nieko neatsakydama, Birgita palengva atsisėda ir vėl užsisega saugos diržą.

– Beprote! Galėjom nusiristi į griovį!

Viešpatie. Šaukia kaip kvailė. Bemaž isteriškai.

Pakelyje tik viena cigaretė, Birgita ją užsidega ir ilgai mėgaujasi traukdama dūmus, paskui pakelį suglamžo ir nusviedžia ant grindų. Tai ženklas: tegul Margareta žino, kad cigaretės baigėsi, tegul trupučiuką pakenčia...

– Na, – pagaliau prašnenka Birgita ir trupučiuką pasitempia. – Beje, dėl tų anoniminių laiškų... Aš irgi turėjau garbės jį gauti. Kristina ir man atsiuntė. Net užrašiusi savo pavardę...

– Tuomet, po velnių, joks anoniminis, – sušnypščia Margareta. – Anoniminiam laiškui būdinga, kad nežinai, kas jį parašė.

Vaje, vaje! Moteriškė ėmė keiktis. Jei Birgita turėtų rašiklį, galėtų įbrėžti kryžiuką automobilio lubose. Iškelia pirštą ir greitai kryžium brūkšteli baltą plastiką. Bet Margareta nieko nepastebi, kone užgulusi vairą dar labiau padidina greitį. Dabar tikrai spaudžia per šimtą trisdešimt. Jos vairuotojo pažymėjimas išnyktų kaip dūmas, jei pamatytų faras. Pirmą kartą gyvenime Birgita tikrai atiduotų vieną ar dvi skardines alaus, jei tik netoliese išdygtų farų automobilis.

– Ant anoniminio laiško tikrai gali būti pavardė, – taria ji labai ramiai ir rūpestingai rinkdama žodžius, kalba veik taip pat šaltai ir apgalvotai kaip teisme. Vis dėlto gyvenimas ją šio bei to išmokė: kai kada išlikdamas ramus suduodi smarkiau.

– Kristina laiško nepasirašė. Neužrašė savo pavardės. Bet užrašė ją ant receptų blankų, paikša!

Velnias! Reikia valdytis. Ji užsimerkia, įkvepia, sugniaužia kumštį ir keletą kartų dunksteli į lango stiklą.

– Ir? – klausia Margareta

Kodėl „ir"? Birgita prunkšteli ir giliai užsitraukia cigaretę, išpučia dūmus į Margaretą. Efektinga. Ji apsiašaroja ir pradeda mosuoti viena ranka. Jautri dūmams. Atseit rūkalė, taigi.

– Man rodos, stengies, kad atsidurtume griovyje, – prikiša Margareta.

– Užčiaupk kakarinę, – drebia Birgita. – Jau net pilvą raižo nuo tavo prakeikto amsėjimo...

Teisybė. Kažkas nagais drasko vidurius. Galbūt senoji saldumynų žiurkė galiausiai nusprendė suplėšyti žarnas. Nors trisdešimt metų geidė tikrai ne saldumynų. Jos skonis tobulėjo ta pačia kryptimi kaip ir Birgitos...

– Ir kaip tau neatsibosta? – vėl prabyla Margareta. – Daugiau nebesusuksi man galvos savo gudrybėmis. Ar nesupratai?

Birgita neatsako. Pasilenkia ir susivemia tarp išskėstų kojų.

Kai vėl pažiūri aukštyn, automobilis stovi. Margareta užvažiavo į degalinę, dabar traukia Birgitai iš po kojų guminį kilimėlį ir šnypščia:

– Ar negali bent kojų pakelti?

Birgita kilsteli kojas, bet, Margaretai ištraukus kilimėlį, tučtuojau nuleidžia. Velnias. Taip pavargusi nebuvo per visą gyvenimą. Net kai gulėjo ligoninėje su lašintuvu, švirkštais ir visa kita.

Margareta stovi kiek toliau prie čiaupo ir plauna guminį kilimėlį. Automobilio durys praviros, Birgita įsiremia į instrumentų skydelį ir pasiverčia, kad išlįstų kojos, paskui vargais negalais atsistoja. Pastovi atsišliejusi į automobilį, kad praeitų svaigulys ir galėtų žengti žingsnį.

– Kur droži? – sušunka Margareta jai už nugaros.

Birgita neatsako, tik šaltai mosteli ir nušlepsena prie degalinės. Ar negalima net į išvietę, ką?

Viduje bemaž tuščia, nė vieno kliento. Vienišas vaikinas, stovintis prie prekystalio ir kalbantis telefonu, tik dirsteli į Birgitą. Ji pasitempusi, stengiasi laikytis tiesiai ir neprasižioti. Iš tolo tikriausiai niekuo neišsiskiria.

Tualetai pačiame gale, o kelias iki jų kaip rojuje: visai netoli kėpso krūvelė „Mėlynojo Pripso". Birgita skubiai meta žvilgsnį į vaikiną. Taip, Dievas yra! Mat dabar vaikinas iš lėto pasisuka prie ausies prisiglaudęs telefoną, palinksta prie lango ir pasižiūri laukan. Jis negali jos matyti, nieku gyvu negali pamatyti, kaip Birgita iškiša ranką iš striukės kišenės ir, dūlindama tualeto link, nugvelbia šešias supakuotas vidutinio stiprumo liaudiško alaus skardines.

Kai Birgita išeina, Margareta stovi prie prekystalio už kažką mokėdama, atsigręžia ir kone maloniai taria:

– Štai kaip, tu čia. Ar geriau jautiesi?

Klausimas retorinis, Margareta kreipiasi vien norėdama vaikinui pasirodyti šaunuolė. Taigi Birgita neatsako, tik linkteli ir susilaiko neatsirūgusi. Taip, jaučiasi kur kas geriau. Liaudiškas alus, žinoma, yra šlykštūs myžalai, bet nepalyginti geresni nei „Coca-Cola Light", kurį Margareta privertė išsiurbti Norčiopinge.

– Ar nenorėtum ko atsigerti?

Be abejo, ji turi galvoje ne alų. Aviečių limonadą, vaisvandenį ar ką nors panašaus. Bet dabar gana, vaikinas jau tikrai įtikintas, kad Margareta – neprilygstama šaunuolė, jai nėra ko taip nertis iš kai-

lio. Birgita tik pakrato galvą ir išeina pro duris. Nei skuba, nei pernelyg gaišuoja, pėdina prie automobilio visiškai normaliu tempu.

Kai išdygsta Margareta, ji gražiai ir tvarkingai sėdi savo vietoje, užsisegusi saugos diržą. Margareta atrodo patenkinta, numeta Birgitai ant kelių geltoną „Blend" pakelį ir sukikena.

– Čia tau, – taria. – Aš turiu savo.

Štai kaip. O kaip ji turėtų atsilyginti? Pašokti iš džiaugsmo ir pratrūkti liaupsėmis? O gal iš dėkingumo išsivolioti tirpstančiame sniege ir benzino baloje? Žinoma, Birgita kažkada parsidavinėjo. Daug kartų. Bet taip pigiai, už „Blend" pakelį, jos atleidimo nenupirksi.

Šlykštu! Ji tikrai pažįsta šlykščius žmones. Ir tokius, kurie išsijuosę meluoja tiek sau, tiek kitiems.

Pirmą skardinę iš striukės išsitraukia tik pravažiavus Linčiopingą, keturias susivertė tulike, tad labai aštraus poreikio nejaučia. Dabar gali pasimėgauti dviem paskutinėmis, pajusti jų skonį ir nusilaižyti putas nuo lūpų.

Skardinei šnypštelėjus, automobilis pakrypsta. Margareta nuo šio garso pastyra, užsimiršusi atitraukia akis nuo kelio, o paskui – ir rankas nuo vairo. Keletą sekundžių jos skrieja į griovį, visa laimė, kad yra įsukusios į kairę kelio juostą, o dešinė atsitiktinai tuščia.

– Saugokis! – įspėja Birgita. Ji nerėkia, balsas duslus ir prislopintas. Margareta suvaldo automobilį ir, sumažinusi greitį, brūkšteli ranka per kaktą.

– Iš kur gavai alaus? – paklausia tokiu drebančiu balsu, jog galėtum pamanyti ją buvus pasaulinės katastrofos ar panašaus įvykio liudytoja. Birgita linkteli kelio pusėn.

– Čia turėtum pasukti. Ar nematei rodyklės? O gal nebevažiuoji į Motalą?

Margareta greitai dirsteli į veidrodėlį ir įjungia signalinį žibintą, viršutinė lūpa suprakaitavusi. Vis dėlto ji – tikra klimaksuojanti ragana, nors apsitaisiusi žavingais drabužiais. Birgita šypteli, paskui pakelia skardinę ir priglaudžia prie lūpų. Ak! Bemaž galė-

tum pamanyti, kad tikras alus, o ne sumyžtas liaudiškas. Bet jei saldumynų žiurkė apsiramintų ir pasitenkintų, kol jos atvažiuos į Motalą, ir ji per daug neburbėtų. Kai nėra duonos, tenka valgyti džiūvėsius, kaip sakydavo senė Elena.

Margareta sustoja prie posūkio į Motalos kelią. Kelias visiškai tuščias, nematyti nė vieno automobilio, bet Margareta toliau nevažiuoja, išjungia variklį ir nė neketina pasukti raktelio, tik susmunka ant vairo ir sudejuoja:

– Tu jas pavogei! Įėjai į degalinę ir pavogei alaus!

Kai vėl pakelia akis, visas veidas užkaitęs.

– Tikriausiai supranti, kad grįždama į Stokholmą turėsiu užšokti į tą degalinę ir sumokėti už tavo alų? Ką? Turėsiu įeiti ir pasisakyti, kad nežinia kelintą sykį leidausi apgaunama senos kvaišos!

Ji pamažu palinguoja galvą.

– Per visą gyvenimą nesu patyrusi tokio pažeminimo!

Birgita neatsako, tik pasimėgaudama ilgais gurkšniais maukia alų ir laukia, kad Margareta vėl paleistų variklį.

Šiaip galėtų šį bei tą papasakoti apie pažeminimus.

Pavyzdžiui, papasakotų, ką jauti pavadinta kekše. Galėtų palyginti, maža prakalbėle išaiškinti skirtumą, kai tave pavadina kekše keturiolikos metų ir skaisčią ir kai esi septyniolikos ir iš tikrųjų kekšė. Ji puikiausiai apsakytų, ką jauti pavadinta sena kekše, tokia bjauria, jog veidą jai reikia pridengti ranka, kad nesuglebtų pimpas.

Kada blogiausia?

Et. Žinoma, skonio reikalas, bet pati Birgita labiau linkusi manyti, kad blogiau iš tikrųjų būti kekše, nei tik tokia pavadinta. Gali eiti per fabriką iškelta galva ir vaizduotis, kad tau už nugaros oras zvimbia nuo šnabždesių tik dėl senų pirdylų geidulių, nors žinai, jog seniai siūbuoja ir šaiposi tau už nugaros. Juk žinai, kas esi: skaisti keturiolikmetė pūpsančiomis krūtimis ir lelijų baltumo oda – gėlė, kurią nuskinti svajoja visi pasaulio vyrai ir todėl atsiduria jos valdžioje.

Blogiau po kelerių metų, kai žinaisi esanti kekšė, suvoki protu ir matai įrodymus, besikaupiančius piniginėje bei gonorėjos išskyromis suteptose kelnaitėse. Leidiesi peniciliną kaip išmintinga mergaitė, prausiesi, prausiesi ir prausiesi ir vis tiek niekada nebūni pakankamai švari, kad mylėtumeis su tuo, kurį iš tikrųjų myli, ir kad jis tau atleistų. Negali išsiduoti, jog iš tikrųjų norėtum tik padėti galvą jam ant krūtinės ir pasiklausyti, kaip plaka jo širdis. Užtat turi jį nuolat gundyti, mataškuoti nuogomis krūtimis jam prieš veidą, stverti jam už rankos, atsisėdusi šalia automobilyje, ir įsprausti ją sau tarp šlaunų, leisti jam pajusti, kad po siauru sijonėliu iš tikrųjų nėra kelnaičių. Ir todėl kartais jis sustaugia iš nevilties ir bejėgiško geismo, sugniaužia kumštį ir trenkia kekšei į smilkinį kaip tik tą akimirką, kai ji pasijunta saugi ir bemaž užmiršta, kas yra iš tikrųjų. Jai niekada negalima pamiršti. Ir jam negalima. Užtat jie turi mylėtis ir nekęsti vienas kito, rėkti ir muštis diena iš dienos, metai iš metų, kol vieną dieną susileidęs vienu švirkštu per daug, jis paliks ją su kalte vieną. Mat dėl visko kalta ji, ji nuvarė jį į kapus, būdama tuo, kas yra. Kekšė.

O kai esi sena kekšė, tokia bjauri, kad...

Et. Retkarčiais sukyli prieš visą pasaulį, pasitaikius progai apspjaudai policininką, išmeti lauk nedraugišką prieplaką, per ilgai tysojusį tavo lindynėje, ir voži tam, kuris tave pravirkdė. Paskui išgeri alaus, nes nėra geresnės priemonės nuo pažeminimų už alų. Be to, jis gardus.

Birgita brūkšteli ranka per viršutinę lūpą ir nusišluosto putelę sužvairuodama į Margaretą. Ši vėl paleidžia variklį, bet važiuoja lėčiau. Ar jai nenulėptų rožinės ausytės, jei Birgita papasakotų, jei atskleistų, kaip iš tikrųjų atrodo pažeminimas?

Tikriausiai nulėptų. Birgita įsispraudžia skardinę tarp kelių ir ima čiupnoti cigarečių pakelį, praplėšia celofaną norėdama nutraukti. Nežino, iš kur randasi žodžiai, todėl staiga nesulaikomai išsiveržia iš gerklės:

– Benkartas. Mergvaikis. Šikvaikis. Šėtono išpera. Šūdparšis. Nevidonas. Kluikšas. Sutrius. Šiukšlė. Šlykštynė. Šėtonvaikis. Mušeika. Girtuoklės vaikšis...

Margareta atsuka galvą.

– Ką čia mali?

Bet Birgita negali atsakyti, burnoje nėra vietos kitokiems žodžiams nei tie, kurie per dešimtmečius įstrigo gerklėje ir dabar savaime kyla burbulais. Jie verčiasi it vėmalai, ji tikrai nieko negali padaryti.

– Šliundra. Kekšė. Prasmirdusi kiokė. Mižė. Nuvalkiota pimpė. Gleivėta rukė. Priebezdas. Šavalka. Kvaišūnų priekara. Parsidavinėjanti kvaišūnė. Kvaišūnų mergšė. Amfetamininė putė. Blia...bliablia...blia putė.

– Nutilk! – sušnypščia Margareta. – Tuoj pat nutilk!

Bet Birgita negali sulaikyti žodžių, jie spraudžiasi ir stumdosi gerklėje, verčia ją tavalioti cigarečių pakelį, lyg šis būtų apsaugotas nuo ilgapirščių. Ji plėšo ir drasko permatomą plėvelę, bet nieko neišeina, ji nebegali net atsidaryti cigarečių pakelio. Rankos per daug dreba, o burna atsisako tylėti.

– Ragana. Gyvatė. Siurbėlė. Kiaulė. Bjaurybė. Girtuoklė. Prasilakėlė. Pabaisa. Parsidavėlė. Sukčiuvienė. Socrūpybos numylėtinė. Elgeta. Akiplėša. Apgavikė. Vagišė. Galvažudė. Žudikė. Melagė! Melagė! Melagė!

Margareta kone surinka:

– Nutilk! Ar negali nutilti!

Ir Birgita nutyla, atsiremia į atlošą ir užsimerkia. Žodžiai išlėkė, rankos nebedreba. Pagaliau ji prisikasė prie tiesos.

Tą rytą namie buvo neįprastai tylu, Elena, Kristina ir Margareta sėdėjo prie virtuvės stalo pasišiaušusios it sušalusių žvirblių pulkelis, kai Birgita įkišo galvą į virtuvę ir pasisveikino. Tik Elena išmurmėjo atsakymą, Kristina su Margareta vien linktelėjo. Žinoma, pavargusios. Nors tik lankė mokyklą ir nesikeldavo taip anksti kaip Birgita.

Lauke lynojo, rudeniškas oras buvo vėsus ir lengvas kvėpuoti, bet privažiavęs autobusas tvokstelėjo jai į veidą dvokiančiu kvapu. Ji išsiviepė ir nusuko galvą kaip ir kiti keleiviai stotelėje. Laukė tie patys: senis Nilsonas su sene Blada ir dar keli. Visi dirbo „Luksore“, „Motalos dirbtuvių“ darbininkai buvo nuvažiavę ankstesniu autobusu. Senis Nilsonas, gavęs progą, atsisėsdavo prie Birgitos, skaitydavo dienraštį lyg netyčiomis kartu spausdamasis jai prie šlaunies. Birgita dažniausiai nekreipdavo dėmesio, nors jis buvo šlykštus, visada sudrėkusiomis lūpomis ir geltonomis apnašomis ant priekinių dantų. Juk jis – viršininkas, valdė valandas ir minutes, laiko žymeklį ir darbo užmokesčio išskaitas.

Jis sukikeno pamatęs, kad ji atsisėdo prie lango palikdama tuščią vietą pašonėje.

– Labas rytas, – pasisveikino ir atsisėdo šalia. Išsiskleidė ant kelių „Motala Tidning“ ir, kaip galėjai tikėtis, prisispaudė šlaunimi. Birgita sėdėjo nejudėdama, nenusišypsojo, bet ir nepasitraukė. Tik dėbtelėjo į jo laikraštį, o paskui nusigręžė, valandėlę ste-

bėjo lietų ir pilką miglą ir tik tada suvokė, ką pamatė. Dar sykį pasilenkė prie laikraščio, senis sulaikė kvapą, kai prasiskyrė jos striukė ir atsiskleidė prasegta palaidinė ir griovelis tarp krūtų. Taip. Ji pamatė gerai. Šiandien spalio penkta. Gertrūdos mirties trečiosios metinės. Kaip tik šiandien.

– Klausyk, – pusbalsiu kreipėsi ji ir, atsargiai pakišusi ranką po laikraščiu, uždėjo Nilsonui ant šlaunies. Jis sumirksėjo ir įsistebeilijo į laikraštį, tarsi išvydęs kažką ypač svarbaus, neregėtai įdomų straipsnį, pakeisiantį visą jo gyvenimą. Birgita kuo skubiausiai spustelėjo ranką.

– Ar negalėtum patvarkyti, kad šiandien išsprukčiau truputėlį anksčiau? Kad niekas nepastebėtų?

Nilsonas suniurzgė ir atsivertė kitą puslapį į ją nepasižiūrėjęs, tačiau atrodė, kad jam akys iššoks ant kaktos. Prieš atitraukdama ranką, Birgita švelniai paglostė jam šlaunį.

– Ačiū, – sušvabeno ji. – Tu nuostabus. Aš nepamiršiu.

Taigi jau po pietų, dar nesutemus, ji galėjo nueiti į kapus. Pernai išsiruošė tik po darbo, kaip pusprotė nuskuodė iš fabriko į gėlių parduotuvę, bet įėjusi niekaip neapsisprendė, ar pirkti raudonas, ar baltas rožes, taip ilgai dvejojo, kad galiausiai apsiašarojo iš įtampos. O kai išėjo iš parduotuvės su įvyniotomis gėlėmis, jau buvo uždegti visi gatvės žibintai ir bemaž tamsu. Jai už nugaros kažkas pasuko raktą. Gėlių parduotuvė jau uždaroma. Visos parduotuvės uždaromos.

Einant į kapines, dar labiau sutemo. Motalos gatvės ištuštėjo, ji girdėjo savo žingsnius, aidinčius tarp namų sienų, ir matė savo šešėlį, ištįstantį ir susitraukiantį gatvės žibintų šviesoje. Širdis daužėsi, rodės, kad ji nebepajėgia giliau atsikvėpti.

Ji neišdrįso įeiti. Kapinėse nebuvo žibintų, užtat ji neišdrįso įeiti, tik ilgokai stovėjo šalia vartelių, prispaudusi gėles prie krūtinės. Ir staiga tarytum išgirdo juoką, sidabrinį moters juoką, besiveržiantį pro tamsą. Lyg kažkas gulėtų kapinėse ir juoktųsi iš jos, viliotų skambiu sidabriniu balsu, įkapėse užslėpęs peilį.

Ji įmetė gėles pro vartelius ir pabėgo. Pasielgė kaip visiška idiotė. Bet šiemet bus kitaip.

Nilsonas linktelėjo ir nusigręžė, kad ji galėtų išmauti, jis pasirūpins, kad jos kortelė būtų pažymėta reikiamu laiku. Galbūt kurią nors dieną pareikalaus susimokėti tualete, bet tai ne per daug. Juk jis geidžia tik jos kūno.

Ji nulėkė aikšte į gėlių parduotuvę. Šiemet nedvejos, jau apsisprendė. Raudonų rožių. Savaime aišku, kad Gertrūdai ant kapo padės raudonų rožių.

Jau treji metai, kaip Gertrūda mirusi, tačiau Birgita matydavo ją kiekvieną dieną. Atpažindavo iš svetimos moters sprando autobuse, praeinančios nepažįstamosios judesio, tolumoje nuskardėjusio juoko; kartais pajusdavo, kaip įsižiebia viltis, atsigręždavo ir nusivildavo. Gertrūda mirusi. Ji niekada nebegrįš.

Sustojo prie kapinių vartų ir giliai atsikvėpė. Buvo dar nesutemę, bet popietė pilka ir ūkanota. Medžiai atrodė it šešėliai, užgulę debesys rengėsi juos ištirpdyti ir pradanginti.

Niekis. Jei prireiktų, debesys pradangintų ir Birgitą. Ji nueis pas Gertrūdą. Padės raudonų rožių nugeltusioje atminimo giraitės žolėje, nuleidusi galvą pastovės valandėlę ir prisimins.

Elena nustebo jai parėjus. Sėdėjo bendrajame kambaryje ir, kaip paprastai, siuvinėjo, kai Birgita išdygo tarpduryje; ji pakėlė akis, prisimerkė virš akinių ir nuleido siuvinėjimo lankelį.

– Jau parėjai?

Birgita linktelėjo, atsirišo skarelę ir sagstydamasi striukę atsakė:

– Taip. Šiandien išėjau keletą valandų anksčiau.

Elena suraukė kaktą.

– Ar tave išleido?

Birgita nusivilko striukę ir mosikuodama ant smiliaus nuėjo pakabinti į prieškambarį. Vakarienei, matyt, bus balandėliai, iš virtuvės sklido neabejotinas kvapas. Ji sugrįžo į bendrąjį kambarį, sėsdamasi ant sofos ranka brūkštelėjo suveltą kuodą.

– Man pasisekė. Niekas nieko nesakė.

Prisikišusi prie krūtinės lankelį, Elena vėl pradėjo siuvinėti, po kiekvieno dygsnio ištraukdama siūlą lyg raudoną brūkšnį.

– Ar tau neišskaičiuos iš algos?

Birgita papurtė galvą. Ne. Viskas bus gerai. Bet Elena neatitraukė nuo jos žvilgsnio, tarytum rankos pačios siuvinėtų, jai spoksant per akinių viršų į Birgitą. Veriančiu žvilgsniu. Ar ne taip Margareta vadindavo tokį žvilgsnį, pasakodama istorijas iš savo knygų?

– Tai kodėl išėjai anksčiau?

Birgita pasižiūrėjo į savo rankas – staiga pastebėjo, kad sėdi ant paties sofos krašto, lyg susiruošęs pakilti svečias.

– Norėjau aplankyti kapines. Šiandien treji metai. Pernai nuėjau po darbo, bet buvo labai tamsu. Šiemet norėjau suspėti dar nepradėjus temti.

Elena linktelėjo, bet nenuleido žvilgsnio nuo Birgitos.

– Ar nupirkai gėlę? – paklausė.

Birgita linktelėjo.

– Kokią?

Kas jai darbo? Gal čia Birgitos ir Gertrūdos reikalas. Tačiau atsakyti turi, šiuose namuose visada turėdavai atsakyti. Prisėdusi rankas Birgita pražiojo burną.

– Rožių. Tris raudonas rožes.

Elena linktelėjo. Matyt, gerai pasirinko. Pripažinta be jokių priekaištų.

Valandėlę kambaryje tvyrojo tyla, tik sieninis laikrodis tiksėjo. Birgita atsirėmė į sofos atkaltę ir apsidairė. Nuo to laiko, kai atsikėlė į šiuos namus, kambarys nė trupučiuko nepasikeitė. Viskas buvo visiškai taip pat, kiekviena gėlė, kiekvienas baldas, kiekvienas papuošalas stovėjo tose pačiose vietose. Laikrodis tiksėjo kaip tiksėjęs, nors laikas buvo sustojęs, lietus teškėjo į stiklą kaip visada.

Pasitaisiusi akinius, Elena ėmė grabinėti žirklių, nukirpo siūlą ir apžiūrėjo savo darbą. Matyt, kaip paprastai, buvo tobulas. Reik manyti.

Ūmiai Birgita užsimanė parūkyti. Rankinėje gulėjo veik visas „Prince" pakelis, bet ji nedrįso eiti į prieškambarį jo atsinešti. Elenos namuose ji niekada nerūkydavo, nors griežtai nebuvo draudžiama. Gal sprukti į sodą ir ten pasislėpus patraukti dūmo? Atsispyrusi krumpliais, atsikėlė nuo sofos.

– Kur eini?

Birgita vėl sudribo ant sofos.

– Niekur. Tik į tuščiąjį kambarį.

Elena padėjo į šalį lankelį su žirklėmis ir nusiėmė akinius.

– Palūkėk, – tarė ir persibraukė ranka veidą; suglaudusi smilių su nykščiu, pasitrynė akinių įspaustas žymes prie nosies šaknies. – Norėčiau su tavim pasikalbėti.

Birgita ištiesė nugarą, vėl pasikišo rankas po šlaunimis.

– Pasišnekėti? Apie ką?

– Apie tavo elgesį. Nugirdau ne itin malonių dalykų. Ką, pavyzdžiui, veikei šeštadienį?

Birgita sučiaupė ir skaudžiai prikando lūpą.

– Na? – paklausė Elena.

Birgita pasiraivė.

– Šeštadienį nieko ypatingo neveikiau. Ar ir vėl Margareta su Kristina priskiedė apie mane visokių nesąmonių? Velnias, jos visą laiką mane persekioja, meluoja ir kabinėjasi. Nesuprantu, ko jos neatstoja...

Elena atsiduso.

– Niekas tavęs, Birgita, neapkalbinėja. Nurimk. Esu šį bei tą girdėjusi tiek iš mergaičių, tiek iš kitų, ir norėčiau žinoti, ar teisybė.

Birgita palinko į priekį vis dar pakišusi rankas po šlaunimis, jos balsas virto šnabždesiu.

– Ką girdėjai?

Elena krenkštelėjo ir dar sykį pasitrynė akinių žymes ant nosies.

– Šiandien šnekėjausi su Mariane iš vaikų globos komisijos. Ji sakė, kad apie tave mieste visi pašaliai skamba. Tiesiogine prasme. Pasklidusi kažkokia dainuška. Kristina su Margareta

irgi ją girdėjo, bet nenorėjo man pasakyti, apie ką ji ir kaip skamba...

Paleidusi nosį, nuleido ranką ant kelių, atsikvėpė ir nudelbė akis sau į kelius.

– Po pietų skambino dėdė Stigas. Jis irgi girdėjęs šią dainušką. Mokėjo ją atmintinai. Be to, sakė, kad šeštadienį tu gulėjai su trim vaikinais. Jis pats šnekėjosi su mergaite, kuri tai matė. Ja pasirūpino vaikų globos komisija, Stigas pats ją nuvežė į kažkokius mergaičių namus. Jis sako, kad automobilyje ji papasakojusi apie tave daugybę dalykų. Ypač apie tai, kas įvyko šeštadienį. Kad tu buvai girta. Kad gulėjai ant žolės Varamone ir neprieštaravai, kad taip atsitiktų, leidai vienam vaikinui po kito...

Balsas jai užlūžo, ji prisidėjo ranką prie kaklo, nebepajėgdama toliau kalbėti.

Birgita susirietė gale sofos, susitraukė į kamuoliuką kaip budrus žvėriukas, pasirengęs šuoliui. Bet kol kas nesijudino, nekrutėjo ir nekalbėjo, tik jautė pro dantis besiveržiantį šnypštesį.

Marianė! Lydžiažabtis Stigas! Kristina su Margareta! Kažkokia prakeikta mergaičių namų vėpla muilina terle! Kada jų atsikratys? Kada, po paraliais, atsikratys visų prakeiktų išperų, užsibrėžusių suėsti jai gyvenimą, kaip kažkada suėdė Gertrūdai? Jie norėtų ją užmušti, visa šutvė! Norėtų sudraskyti ją į gabalus, kaip sudraskė Gertrūdą savo pykčiu ir apkalbomis, savo blaivybės ir vaikų globos komisijų nuosprendžiais! Ko jie neapsiramina? Kodėl negalėjo palikti jos ir Gertrūdos ramybėje, kodėl turėjo atplėšti Birgitą nuo vienintelio žmogaus, su kuriuo ji norėjo gyventi? Juk todėl Gertrūda turėjo viena gulėti ir mirti savo bute: jei Birgita nebūtų išsikėlusi, jei jie nebūtų jos nutempę pas senę Eleną ir privertę ten pasilikti, taip niekada nebūtų atsitikę. Mat Birgita apversdavo Gertrūdą, kai ši susirgdavo ir subloguodavo, dar maža ji žinojo, kad ištuštinusi vieną ar dvi taureles degtinės Gertrūda turi gulėti kniūbsčia, kad negalima leisti jai išsitiesti aukštielninkai. Bet Birgitos ten nebuvo. Jie nužudė

Gertrūdą atimdami iš jos Birgitą! O dabar atėjo Birgitos eilė, dabar ją reikia sudraskyti į gabalus!

Ir šit išsiveržė žodžiai. Pagaliau. Birgita juto, kaip jie kyla gerkle, kimūs ir užsikertantys, bet jie biro jai iš burnos vienas po kito, kaip pridera.

– Jūs! Nužudėte! Ją!

Elena atšlijo.

– Ką turi galvoje? Kas mirė?

Birgita nusikvatojo, kamštis iššoko iš gerklės ir pliūptelėjo žodžiai.

– Nevaidink kvailės, sene! Aišku, Gertrūda. Jūs ją nužudėt, tu ir tavo šėtono sėbrai. Tu su Mariane ir Lydžiažabčiu!

Elena sumirksėjo.

– Ką turi galvoje? Nužudėme? Lydžiažabtis?

Birgita pakilo nuo sofos, regis, juto, kaip auga. Greit pasieks lubas, suskaldys jas ir augs toliau, jos kūnas prasispraus pro Hubertsono butą ir pakils į palėpę, ji nukels šėtono stogą nuo šėtono namo!

Ji nuvirsnojo į kambario vidurį, atsistojo išsižergusi, kiek tik leido siauras sijonėlis, ir rūsčiai bakstelėjo pirštu į fotelį. Balsas, lyg bręstančio berniuko, nuo dusliausio boso perėjo į šaižų riksmą.

– Užčiaupk snukį, šikbobe! Man taip atsibodai su visa savo šutve. Jei tu su Lydžiažabčiu Stigu ir Mariane nebūtumėt kišę nosies į svetimus reikalus, Gertrūda dar ir šiandien gyventų. Jei man būtų buvę leista pas ją gyventi, būti su ja, globoti ją taip, kaip noriu! Tuomet nebūtų mirusi. Tuomet būčiau pasirūpinusi, kad ji gyventų!

Elenai persimainė veidas, ji išblyško, paraudo ir vėl išblyško, kol vargais negalais pasikėlė iš fotelio kaip sena moteris ir atkišo į priekį rankas.

– Bet, vaikeli! Birgitėle, aš nežinojau...

Birgita sumosavo priešais save, ji nenorėjo, kad ją paliestų šios rankos. Kad ir kas atsitiktų, bet tik ne šitai, Birgita niekada neleis, kad ją paliestų kaip tik šios rankos! Šiaip ją gali liesti kas tik nori, kiti žmonės gali elgtis su jos kūnu kaip tinkami, bet tik ne ji! Ne ji! Nieku gyvu ne ji!

Senė prabliuvo, didelės ašaros ritosi skruostais, o ji tebestovėjo atkišusi rankas.

– Vargšele, – sušepseno. – Vargše Birgitėle! Žinoma, būtum galėjusi grįžti namo, bet tavo mama nenorėjo. Aš pati su ja kalbėjausi, ji sakė nepajėgianti.

Melas! Velnio boba stovi ir meluoja tiesiai į akis! Ji matė. Birgita tikrai matė, kaip melas atskrieja oru nelyginant iki baltumo įkaitusi ugnies kulka. Ji aklai mosavo ore priešais save, bet veltui, akys apžilpo ir išdegė iki pelenų, oda užsiliepsnojo ir suanglėjo per sekundę.

Jai taip skauda!

Birgita trinktelėjo ranka į pilvą, susilenkė dvilinka ir sukliegė, tiesiog užkaukė be žodžių ir prasmės. Ji pratrūko! Dabar suprato, ką reiškia būti draskomai į gabalus, netrukus susmuks ant grindų ir numirs... Paleiskit! Paleiskit! Paleiskit!

Bet ji nemirė. Juto, kaip atslūgo pirmas pašėlęs skausmas ir kaip nutilo riksmas. Palengva atsitiesė ir pažvelgė į Eleną. Senė tebestovėjo, bet buvo nuleidusi rankas, dabar jos karojo suglebusios ir atgniaužtos. Skruostais vis dar riedėjo ašaros, o po nosimi sruveno kraujo upeliukas.

– Kaip tu jos ilgiesi, – tarė Elena ir pakratė galvą. – Nenujaučiau, kad tu vis dar jos taip ilgiesi...

Ji žengė žingsnį į priekį, Birgita išsigandusi atatupsta prisitraukė arčiau sienos su langu, gindamasi iškėlė ranką ir sušnypštė:

– Sakau tau, neliesk manęs! Girdi? Neliesk manęs! Nes puikiai žinau, kas tu tokia, prakeikta veidmaine!

Elena sustojo ir susverdėjo, akys budriai žybtelėjo.

– Ką turi galvoje? – paklausė ir ranka nusišluostė ašaras nuo skruosto. – Ką turi galvoje, Birgita?

Birgita atsitraukė dar žingsnį ir spjovė ant grindų priešais save.

– Puikiai žinau!

Kraujo srovelė Elenai panosėje sutirštėjo, o veidas, rodės, stingo kas sekundę, nors ji vis stengėsi apsimesti nesijaudinanti ir nieko nežinanti.

– Nurimk, Birgita. Ką tu žinai?

Birgita brūkštelėjo ranka panosę ir išsniaukrojo:

– Išgamą! Aš viską žinau apie tavo prakeiktą išgamą!

Elena išblyško, Birgita matė, kaip tai atsitiko, – akimirksniu. Elena susverdėjo, bet nieko nepasakė. Birgita prajuko.

– Gertrūda gulėjo gretimoje lovoje, mulke! Ji visą laiką žinojo, kas tu per paukštis, kad pametei savo išgamą vien todėl, kad per sunku tokią turėti namuose! Buvai per didelė tinginė. Ir gobšė. Norėjai sveikų vaikų. Tokių, už kuriuos moka!

Elena stovėjo sustingusi, Birgita atsitraukė dar žingsnį nuo rankų, kurios nebesiekė jos, ir atsirėmė į sieną. Vėl nusijuokė, garsiai ir skambiai, ir staiga tiesiog prapliupo juoku, kvatojo prorėksmiais, taip, kad net paskaudo pilvas ir akys pritvinko ašarų. Turėjo atsikvėpti ir nusišluostyti akis, kol vėl įstengė prašnekti.

– Slampinėjai čia tiek metų kaip kokia prakeikta šventoji! Margareta su Kristina iš kailio nėrėsi šokinėdamos aplink tave, bučiuodamos tau kojas ir laižydamos subinę. Mat tu esi nuostabi, nė trupučiuko nepanaši į jų sušiktas močias. O aš visą laiką žinojau... Visą laiką žinojau, kad esi lygiai tokia pati kaip jų pačių močios!

Birgita vėl prajuko, nebegalėjo susilaikyti, juokėsi taip, jog turėjo sukryžiuoti kojas, kad neapsišlapintų. Juokėsi ir juokėsi, keliai linko, ji turėjo užsimerkti ir įsiremti į sieną, kad neparvirstų. Kalbėti veik nebepajėgė, reikėjo išties įtempti visas jėgas.

– O aš visą laiką žinojau! – išrėkė dusdama ir brūkštelėjo ranka panosę. – Visus tuos metus žinojau, kokia iš tikrųjų buvai šūdė... Gali neabejoti!

Atsimerkusi pažvelgė į Eleną. Visa senės panosė buvo raudona, ji buvo išsiterliojusi krauju. Bet dabar Elena nejudėjo, stovėjo visiškai sustingusi ir šnabždėjo:

– Aš žinau. Bet tu nesupranti...

Daugiau pasakyti nesuspėjo, tik išsprogino akis ir sudejavo. Ištiesė ranką grabaliodama ore nesamos atramos, paskui kojos sulinko ir ji tėškės ant grindų.

Kiek laiko Birgita stovėjo prisispaudusi prie sienos ir spoksodama į Elenos kūną? Porą minučių? Porą valandų? Porą metų?

Ji nežino. Tik žino, jog tą valandėlę ją užplūdo tikrumas, užpildęs visas jos kūno ląsteles, tikrumas, kad sudužo visos viltys, kad yra nuteista iki gyvos galvos. Nematomi teisėjai šnabždėjo ir šnypštė per sienas, balsais įsiliedami į sieninio laikrodžio tiksėjimą, lietaus teškėjimą į lango stiklą: *kalta, kalta, kalta!* Nieko negelbėjo, kad ji mėgino gintis iškėlusi rankas ir spausdamasi prie sienos, kad inkšdama spiegė:

– Aš nekalta! Aš nekalta! Aš dėl to nekalta!

Meluoji, – pareiškia Margareta ir sumažina greitį.

Birgita neatsako, tik atsidususi atsidaro kitą alaus skardinę. Žinoma, meluoja. Savaime aišku. Juk visą gyvenimą vien melavo. Iš tikrųjų tąsyk išsitraukė iš rankinės gyvatę ir taip išgąsdino tetulę Eleną, kad šiai išsiliejo kraujas į smegenis. Savaime aišku. Lankydama Visuotinio bjaurumo šviečiamuosius darbininkų sąjungos kursus ir rengdamasi tapti išsilavinusia apgavike, Birgita išmoko visada nešiotis rankinėje gyvačių tumulą, jei kartais užšoktų ant žmogaus, su kuriuo būtų malonu susirieti. Žinoma. Jei tik Elenos mirtinai neišgąsdino visiškai netikėtai bendruoju kambariu praselinusi Baltoji Moteris*. O gal teta užsikabino už neiššukuotų kilimo kutų ir pykštelėjo galvą į grindis? Visaip galima aiškinti.

Iš abiejų pusių suspaustas miško, kelias susiaurėjo ir pajuodo. Netrukus vėl pašviesės, atsivers lygumos ir kelias praplatės. Tuomet bus bemaž privažiavusios Motalą. Birgita leidžia sau išklиukinti tariamąjį alų, nes greitai parsiras namo ir iš slėptuvės išsitrauks tikro.

– Vadinasi, Elena galėjo turėti vaiką, – taria Margareta ir papurto galvą. – Neįmanoma. Juk ji niekada nė žodžiu neužsiminė... Ir kiti ne.

* Pasak padavimų, daugelyje pilių ir dvarų pasirodanti baltai apsitaisiusios moters su plevėsuojančiu šydu šmėkla, pranašaujanti svarbius įvykius.

– Galimas daiktas, – burbteli Birgita, tyrinėdama mišką, po medžiais vis dar baltuoja sniegas. – Bet kūdikį vis dėlto turėjo. Tą, kurį pametė.

Margareta prikanda lūpą ir papurto galvą, bet ilgokai nieko nesako. Kai vėl prasižioja, apatinė lūpa mažumėlę kraujuoja.

– Juk jis galėjo mirti, – taria ir skubiai nuliežia kraują. – Jei buvo toks nesveikas.

– Jis nemirė, – paneigia Birgita. – Mirė Hugas, bet ne kūdikis.

Margareta meta į ją niekinamą žvilgsnį ir padidina greitį.

– Ir šitai žinai?

Birgita linkteli, nusišluosto burną. Taip, tikrai. Žino.

– Žinau, ir kuo ji buvo vardu.

Bet Margareta neklausia vardo, įsikiša į burną cigaretę ir, didindama greitį, graibo žiebtuvėlio. Tikrai pavojinga gyvybei, ir grynai egoistiniais sumetimais Birgita palinkusi uždega jai cigaretę. Ji neturi jokio noro prilipti prie pušies lyg pleistras – dabar, kai taip arti mielų namučių. Netrukus susirangys ant savo čiužinio ir mėgausis tamsa. Vėl užkabins tą antklodę, kurią Rodžeris nutraukė nuo lango, kai vakar juodu susipliekė. Žinoma, jau temsta, bet Birgita neketina prabusti tekant saulei. Žada miegoti ir prašvitus.

Bet dabar ji džiaugiasi, kai sutemos prasiskirsto. Mišką pakeičia lygumos, greit ir Motala. Birgita atsilošia. Ji pavargusi. Labai pavargusi. Galėtų bemat užsnūsti.

Prasimerkia važiuojant pro senus Tautos namus, paima alaus skardinę ir pavertusi patikrina, ar dar likęs gurkšnelis. Likęs. Iš tikrųjų net daugiau, nei tikėjosi, skardinė smagiai teliūškuoja.

– Turėsi pasukti į kairę, – primena ir, nurijusi pirmą gurkšnį, nusišluosto burną. – Nors ne dabar. Kai įvažiuosi į Šarlotenborgo kelią. Aš gyvenu Šarlotenborge.

Margareta neatsako. Ji nutaisė panelės miną, kol Birgita miegojo, sėdi akmeniniu veidu, užrietusi nosį. Pfu! Gali sau džiūgauti baigdama vežti, paskui jiedvi amžinai išsiskirs.

– Į tavo sveikatą, sesute, – taria Birgita ir kilsteli skardinę priešais Margaretą. – Bus velniškai malonu daugiau tavęs nebesusitikti. Suk į kairę!

Bet Margareta į kairę nepasuka, pražiopso įvažiavimą ir toliau varo tiesiai į priekį. Velnias! Birgita trenkia kumščiu į instrumentų skydelį. Ji nenori nemalonumų – dabar, kai yra taip arti namų!

– Tu pamiršai pasukti, žiople!

Margareta atsigręžia ir greitai dirsteli į ją.

– Anaiptol. Aš nepamiršau pasukti.

– Tai kodėl? Juk aš gyvenu Šarlotenborge, o šis į kairę. Kokį velnią čia sugalvojai?

Margareta greit vėl atsigręžia ir tikrai draugiškai nusišypso.

– Bet mes nevažiuojam į tavo namus. Važiuojam į Vadsteną. Pamaniau, kad tavo istoriją turėtų išgirsti Kristina. Ir kad tu pati vieną kartą atsakytum už savo žodžius.

Pagrobimas. Ne kas kita!

Kai užsidegus raudonai šviesai Margareta sustoja, Birgita patraukia už rankenos, bet durų neatplėšia. Margareta nekantriai spaudo pedalą, išgaudama iš variklio tylų burzgimą. Į Birgitą nė nepasižiūri.

– Netampyk rankenos, – tepasako. – Gali sulūžti. Užrakinau pagrindinę spyną, tad vis tiek neišlipsi.

Šviesa persijungia, ir automobilis pradeda riedėti, Margareta, regis, prisimena kelią, tikrai nė kiek nedvejodama pasuka į kairę. Galbūt ne taip ir keista. Kažkada šiuo keliu eidavo į mokyklą. Netoliese stovi Elenos namas.

Važiuojant pro namą, Margareta atmeta galvą, tarytum įsikalusi, kad lėkdama tokiu greičiu pamatys daugiau nei baltą šešėlį, paskui nusisuka ir prisimerkusi stebi kelią. Vairuoja lyg automobilių vagišė, suknista trumparegė automobilių vagišė. Birgita galės džiaugtis, jei atsiras Vadstenoje gyva, nors neturi nė mažiausio noro susidurti su antrąja šaltaake snobe.

– Tu mane pagrobei, – pareiškia prieš pakeldama alaus skardinę ir susiversdama paskutinį gurkšnį. – Rytoj įskųsiu policijai.

Margareta nusijuokia.

– Taip, būtinai pasiskųsk. Žiūrėsim, katra iš mūsų policija labiau tiki.

Daugiau jos neturi ko viena kitai pasakyti, ir automobilyje įsivyrauja tyla.

Dabar ima sparčiai temti, naktis, atrodo, kyla iš pačios žemės. Laukai ir retos giraitės lygumoje visiškai pajuodusios, bet dangus virš jų vis dar blyškus. Jis tokios pat spalvos kaip nuvytusios alyvos. Birgita šypteli prisiminusi. Močiutės namuose prieš vysdamos alyvos visad nublykšdavo, pasidarydavo bemaž baltos.

Margaretos veido bruožai išdilo, Birgita nebeįžiūri jos akių, nei veido išraiškos, tik šešėlį. Birgita įlaužia alaus skardinę ir dėbso į tamsą. Niekada nesigailinti pamelavusi, dabar gailisi, kad pasakė teisybę. Ne dėl pagrobimo, šį tikriausiai iškęstų, gal ir nėra baisaus pavojaus būti nuvežtai į Vadsteną, bet kad tikrovė vėl trenkė jai per nosį. Akimirką – vos pradėjus pasakoti – jai užteko kvailumo įsivaizduoti, kad ja patikės ir kad teisybė ką nors pakeis. Bet dabar viskas pasakyta, ir vis tiek niekas nepasikeitė. Nuosprendis nesusvyravo. Pasigailėjimas neįmanomas.

Birgita prunkšteli ir užsidega cigaretę. Lyg trokštų jų atleidimo! Poros sušiktų snobių.

Atvažiavus į Vadsteną ir Margaretai sustojus prie seno namo, ji lieka sėdėti automobilyje. Matyt, čia Kristina gyvena, Margareta paskambino į priekines duris, paskui nuėjo į sodą ieškoti kitų durų. Ir kaip ji netingi. Juk kiekvienam aišku, kad namie nieko nėra, langai juodi ir tušti.

Birgita ilsisi atsilošusi į atkaltę, ūmiai pajunta keistą šilumą, išsiskleidžiančią kūne nelyginant gėlę tekant saulei. Jaučia, kaip susmunka pečiai, kaip atsigniaužia kumščiai, kaip vis lėčiau plaka širdis. Tikriausiai dėl tylos. Vadstenoje taip tylu, ji negirdi nė

garso. Jokio automobilių burzgesio. Jokių žmonių balsų. Jokių paukščių riksmų.

Pasaulyje seniai nebuvo taip tylu.

Užsidega lemputė, Margareta pradariusi duris įmeta rankinę. Prasižioja kažko sakyti, bet pažvelgusi į Birgitą susilaiko. Netardama nė žodžio, atsisėda savo vieton ir pasuka starterio raktelį. Tačiau prieš pradėdama važiuoti atsigręžia ir staigiai paglosto seseriai skruostą.

MIRUSIŲJŲ EISENA

Kaip greitai nublykšta skruostai.
Eikš, pabučiuok mane vandens lūpomis.
Žiūrėk, žuvėdros rašo kreida
Eilėraštį juodoje naktyje.

Stig Dagerman

Iš žemės kylant sutemoms, per Vadsteną traukia būgną mušantis berniukas. Jis labai susikaupęs: akys bemaž užmerktos, išlindęs liežuvio galiukas, burna vaiposi į daužomo būgno taktą. Berniukas sumanus, nors dar visai mažas, vargu ar vyresnis nei dešimties metų. Jo putnūs piršteliai, ryžtingai suspaudę lazdeles, labai primena saugusiojo grybšnį, jis barbena į odą nė trupučiuko nedvejodamas. Užmerkęs akis, panosėje šnabžda dainelę, paprastą dainelę, padedančią laikytis takto:

Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyvenimas.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyvenimas.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi.

Mušti būgną išmoko komunos muzikos mokykloje, bet ne dainelę. Jis yra *benandante*, tačiau to nežino. Žino tik, kad pavakare užsirangė mamai ant kelių, – paprastai taip nesielgia, nors vilki juodą megztinį su *Iron Maiden* atvaizdu ant pilvo, – įrėmė baltą garbanotą galvutę jai į krūtinę. Jautėsi keistai. Lyg jį būtų traukę prie miego. Mama pabučiavo jam į kaktą ir pasakė, kad yra karštokas, kad galbūt peršalo ir galbūt jam geriausia atsigulti, nors dar labai anksti. Pasėdėjo valandėlę ant lovos krašto laikydama jo ranką ir, peržvelgusi ant sienų iškabintas nuotraukas, šyptelėjo iš jų pagyrūniškų vyriškumo svajonių. *Kiss. Iron Maiden.* AC/DC. Odos. Kniedės. Grimasos. Pasi-

žiūrėjo į jo putnią rankytę, besiilsinčią jos plaštakoje, perbraukė smiliumi minkštą odą ir pagalvojo apie vyro rankos pumpurą, užsimezgusį po ja. Kokiu vyru taps jos sūnus? Ji žino, kad geru, nes jo širdis gera. Jie abu su jaunesniu broliuku gimę gyventi muzika ir pasakojimais, dainomis ir paveikslais. Ji atsistojo, paglostė jam kaktą ir vėl nusišypsojo. Nuo pat gimimo miegodamas jis prakaituoja.

Jau tada ji žinojo, kad viskas bus gerai: juk jis gimė po laiminga žvaigžde.

Ir štai berniukas, dar nežinantis, kad jis yra *benandante*, traukia Vadstenos gatvėmis ir skersgatviais su būgnu. Jam rodos, kad sapnuoja, rodos, kad tebeguli lovoje, kad iš tikrųjų miega saugomas sunkiojo roko žvaigždžių žvilgsnių ir kad būtybės, kartais sušmėžuojančios po primerktais vokais, tėra sapnų šešėliai. Jis nesupranta, kodėl būgnija. Nesupranta, kad jam patikėta užduotis sukviesti eisenon visus *benandanti* ir visus per anksti mirusiuosius. Rytoj pavasario lygiadienis. Šiąnakt mirusieji apdainuos gyvenimą.

Girdžiu jį labai aiškiai, nors vis dar esu savame kūne. Absoliuti tyla; tik retkarčiais mane sutampo mėšlungis, šiaip galiu gulėti lovoje visiškai atsipalaidavusi, klausytis būgno dūžių ir stebėti pasaulį.

Marija džiaugiasi sugrįžusi į savo kambarį. Sėdi prie stalo stalinės lempos kūgyje ir niūniuoja kirpdama dar vieną angelo sparną iš landstingo palikto kartono. Į palatą įsėlinusios sutemos tarsi šaliu gaubia jai pečius ir nugarą. Angelai ant sienos, atsitraukę per žingsnį, pakreipia galvas ir žiūri į ją, šypsosi ir moja palengva grimzdami į tamsą.

Bet dar ne naktis. Dangus už lango vis dar bemaž to paties atspalvio kaip Birgitos vystančios alyvos. Taip būna visada. Paskutinė žiemos diena gęsta palengva. Taigi dar galiu, gulėdama lovoje, pasižiūrėti į lauką, galiu savomis akimis apžvelgti automobilių aikštelę ir slaugos centrą. Klevas vejoje miegūstai pasirąžo, tarsi norėdamas juodomis šakomis pasiekti dangų.

Oras tikriausiai malonus kvėpuoti; Šerstina Pirmoji ir Ulrika, po darbo dienos eidamos namo, stabtelėjo automobilių aikštelė-

je lyg apmirusios ir traukia jį į save nesišypsodamos ir nesišnekėdamos, paskui iš lėto kilstelėjo rankas atsisveikinti ir išsiskyrė.

Atėjo Šerstina Antroji. Porą sykių užsuko į palatą pažiūrėti, ar mudvi su Marija gerai laikomės, ar katros nepurto naujos audros. Kai paskutinį kartą pravėrė duris, atnešė puodelį kavos Marijai ir kavos aromato man. Pastačiusi puodelį ant Marijos stalo, priėjo prie manęs, pakėlė lovos galvūgalį, palenkė mane į priekį ir perbraukė nugarą vėsiu drėgnu skudurėliu. Pasijutau puikiai. Buvau labai suprakaitavusi.

– Mes visą laiką skambiname Hubertsonui į namus, – dusliai pasakė. – Vis nekelia ragelio, bet greit atsilieps. O tada ateis pas tave, kaip žinai.

Aš linktelėjau. Jis ateis. Aišku, Hubertsonas ateis.

Šią valandėlę noriu ilsėtis savame kūne, neturiu jėgų pasigauti žuvėdros ar varnos ir skraidyti po Vadsteną vaikydamasi Hubertsoną. Be to, šiuo metu tikrai trūksta tiek žuvėdrų, tiek varnų, nes visos Vadstenos butuose ir namuose vyrai ir moterys – visi, kažkada gimę po laiminga žvaigžde, – stovi prie langų tyliai prisivilioję būsimuosius nešėjus. Dabar jų paukščiai tupi ant nuogų šakų laukdami, kol užeis naktis ir jie neš savo ponus į Didžiąją aikštę. Iš patirties žino, kad jų užduotis lengvai įvykdoma. Atsidūrę aikštėje, *benandanti* pakeičia pavidalą ir tampa savarankiškais šešėliais. Tik vienas paukštis išlieka nešėju kiaurą naktį, tik vienas paukštis sklando virš Mirusiųjų eisenos. Mano. Bet šįvakar aš neatskrisiu. *Benandanti* ir per anksti mirusieji keliaus gatvėmis ir skersgatviais be manęs, pirmąsyk per daugelį metų jie išžygiuos iš miesto į lygumas be juodo paukščio, skrajojančio virš galvų ir rėkiančio apie senų laikų badą. Niekis. Sužavėti mažojo būgnininko, jie net nepastebės, kad manęs nėra. Jau labai seniai jie neturėjo mažo būgnininko.

Mane visada stebino, kad Hubertsonas nėra *benandante*, nors gimęs po laiminga žvaigžde. Niekada nepastebėjau jo šešėlio tarp kitų. Nesvarbu, ar pažvelgdavau savo, ar kitų akimis, jis kiekvieną kartą būdavo tvirtų kontūrų. Šiaip tikriausiai būtų tapęs puikiu *benandanti* kapitonu. Regiu jį stovintį Didžiojoje aikštėje ir rikiuo-

jantį eiles, davinėjantį įsakymus pavaldiniams ir uždedantį ranką ne laiku mirusiesiems, guodžiantį juos lyg savo ligonius.

Jie visada labai sutrikę, šitos luošos autoavarijų aukos ir išblyškę savižudžiai, šitie buvę vėžininkai ir infarktininkai. Jie žiūri išpūtę akis, bet nesuvokia, ką mato. Dabar taip neįprasta neišgyventi savo gyvenimo iki galo, kad žmonės nebežino, jog laikas matuojamas kitaip, nei jie mano, o mirusiajam leidžiama palikti pasaulį tik po visų tų metų, kurie jam buvo skirti gyventi.

Elena prisitaikė gana gerai, net neišsigando. Tik nustebusi apsidairė, greitai nusišypsojo ir brūkštelėjo delnu tai, kas kažkada buvo jos pačios ranka. Surimtėjo tik, kai virš galvos ėmė rėkti paukštis, juodas paukštis, skardenantis apie senų laikų badą.

Ji niekada nesužinojo, kas aš. O dabar ji už šio pasaulio.

Man rodos, Marija girdi mažąjį būgnininką, ji pradėjo niūniuoti jo dainelę: *Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi. Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi...* Grįžusi iš svetainės nepratarė man nė žodžio, bet dabar atsigręžia ir greitai nusišypso iškėlusi paskutinį angelą, kad pasižiūrėčiau, koks dailus. Aš linkteliu ir pakeliu ranką pamosuoti. Iš tikrųjų dailus. Ji nublizgino pilką landstingo kartoną.

Kristina vis dar slaugos centre, žinau, nors tūnau savo kūne nuo to laiko, kai palikau seseris prie Postindustrinio Rojaus. Man nerūpėjo užsimerkti, kad ją išvysčiau, bet jos languose dega šviesa. Antra vertus, šviečia visi slaugos centro langai, net ir Hubertsono, nors jo ten nėra. Kaip visą laiką tvirtindavo Helena tiek Šerstinai Pirmajai, tiek Šerstinai Antrajai. Galbūt Helena buvo užėjusi į jo kabinetą, uždegė šviesą ir sutvarkė popierius. Mat ji tikrai neišėjusi. Mačiau ją prieš valandėlę rakinant duris. Slaugos centras uždarytas, bet Helena namo neskuba. Jos niekas nelaukia.

Atpažįstu variklio burzgesį. Dar jų nematydama žinau, kad Margareta su Birgita atvažiuoja. Vis dėlto jos užtruko ilgiau, nei tikėjausi. Gal klaidžiojo, nors Birgita galėtų prisiminti kelią iki Kristinos kabineto ir jos rašomojo stalo, o Margaretai derėtų prisiminti kelią į namus, kuriuose mirė teta Elena.

Palaida pusnis automobilių aikštelės pakraštyje atgyja sužibusi prožektorių šviesoje. Margareta automobilį stato aplaidokai, lyg staiga ėmusi skubėti, ir atidaro dar neatsisegusi saugos diržo. Birgita tebesėdi atsilošusi priekinėje sėdynėje, bet šįsyk, regis, neketina likti automobilyje, kol Margareta ieškos Kristinos. Ji jau atsileido saugos diržą, praveria duris ir sunkiai pakyla nuo sėdynės. Akimirką pasijunta pervertinusi savo jėgas. Palinksta į priekį, užsikvempia rankomis ant automobilio stogo ir nukaria galvą.

Tolumoje berniukas tratina būgną. Marija niūniuoja į taktą.

– Ar tau padėti? – klausia Margareta.

Birgita pakelia akis ir papurto galvą.

– Aš tik trupučiuką apsvaigau.

– Ar dabar geriau?

Taip. Geriau. Birgita linkteli ir užtrenkia dureles, Margareta jas užrakina.

– Ar manai, kad tokiu metu atidaryta? – klausia Birgita. Ji tarsi abejoja. Matyt, jai kažkas atsitiko. Daug ką galima pasakyti apie Birgitą ir daug yra pasakyta, bet jokiu būdu ne tai, kad ji neryžtinga. Net išsigandusi niekada nepuola priešo labiau paklaikusi, nei iš tikrųjų jo bijo.

– Ne, bet tikriausiai Kristina neišėjusi, – atsako Margareta. – Juk dabar, kai Erikas išvažiavęs, jai nereikia grįžti laiku...

Rankas susikišusi giliai į kišenes, ji stovi geltonos šviesos langelyje. Asfalte atsispindi apšviesti Hubertsono langai. Margaretos sprandas prislėgtas sunkios naštos, ir tai matyti: ji atrodo pavargusi. Jau daugiau nei para, kaip viskas prasidėjo, ir dar ne galas.

Margaretai lipant prie slaugos centro durų, Birgita sustoja ant asfalto. Ūmiai, regis, ji irgi pastebi stovinti lango šviesoje ir pasitraukia į šalį, įsiterpia lyg šešėlis tarp kitų šešėlių.

Durys iš tikrųjų užrakintos, bet Margareta vis tiek keletą kartų jas trūkteli prieš pabarbendama į stiklą. Atrodo, kad niekas jos negirdi, nors netrukus ji barbena jau ne smiliaus galu, o krumpliu. Beldžia ilgai, bet koridorius vis toks pat apšviestas ir tuščias.

– Alio! – šaukia Margareta. – Alio!

Ir pagaliau kažkas ateina.

Helena tik praveria duris, jos akys užraudusios, o veidas liepsnoja. Galbūt ji mažumėlę peršalusi, gal mažutis virusas nuo ligonio galvos peršoko ant Helenos.

– Uždaryta, – sumarma ji. – Jei liga ūmi, važiuokite į Motalą.

Margareta kuo mandagiausiai nusišypso.

– Atleiskite, kad trukdome. Mes ne ligoniai, mes Kristinos seserys. Neradom namie, pamanėme, kad ji darbe.

Helena spokso į Margaretą, lyg ši meluotų.

– Kristinos čia nėra, – pagaliau taria ir šniurkšteli.

Margareta išsiviepia.

– Tuomet prasilenkėm. Tuomet reikės vėl užsukti į namus. Vis tiek ačiū.

Jai nusisukus ir jau statant koją ant pirmo laiptelio, Helena priduria:

– Kristinos nėra namie. Ji neišvažiavo namo.

Margareta nustebusi atsigręžia.

– Tai kur ji?

Helena pravirkusi plačiai atidaro duris.

– Prieplaukos parke. Skambino iš policijos ir pranešė, kad Hubertsonas rastas Prieplaukos parke. Ir kad miręs!

Margareta pasileidžia laiptais ir tekina nubėga automobilių aikštele, Birgita, išnirusi iš šešėlių, nuseka iš paskos, Helenos aimana perrėžia orą joms už nugaros:

– Jis miręs! Jie pranešė, kad jis miręs!

Ne!

Ne taip turėjo viskas susiklostyti! Hubertsonas neturėjo mirti, ne dabar! Jis turėjo sėdėti prie mano lovos, tris dienas ir tris naktis prie mano lovos, iki pat galo, ir šypsodamas skaityti ekranu slystantį pasakojimą apie mano seseris.

Jam negalima mirti! Negalima manęs palikti! Kaip man išgyventi tris dienas, jei Hubertsonas miręs?

Paskutinė žiemos audra švaistosi Estjotos lygumoje, atslinkusi iš šiaurės ir labai šalta. Ten, kur ji užgriebia, žemė sušąla akimirks-

niu, besikalanti žaluma, kuri slepiasi po lapais ir pernykščia žole, nuvysta ir žūva akimirksniu. Brūzgynai ir krūmai tūpčioja ir meilinasi, šiaurus vėjas juokiasi iš jų, priploja prie žemės, paskui vėl atverčia ir taip papurto, kad trapios šakos lūžta ir pakimba kaip netesėti pažadai. Lapuočiai lankstosi ir prašo pasigailėjimo, bet ši audra jų nepasigaili, taip drebina ir lenkia, blaško į šalis, kad siauri jų liemenys skyla apnuogindami baltą medieną. Tuomet vėjas stabtelėjęs juos apspjaudo, užverčia žaizdas žemėmis, smėliu ir sūkuriuojančiais plonais kaip voratinklis pernykščio rudens lapais, paskui vėl įsisiautėja ir lyg padūkęs milžinas įpuola į pušyną.

Pušys stovi nebylios ir tiesios kaip kareiviai, jos atsisako melsti malonės. Audra nusijuokia iš jų išdidumo, valandėlę kvatoja ir šaiposi, paskui vieną po kitos pargriauna ant šono, išrauna su šaknimis ir išverčia atidengdama šimtus žemėje po šaknimis besislepiančių gyvių. Ir nė vienas šių gyvių neišgyvena ilgiau nei akimirką, valandėlę užtrukusi šalna sužnybia ir sutraiško juos lediniais pirštais, o audra nudumia lyguma toliau, miesto ir ligoninės pusėn.

Ten akimirką stabteli, atsikvepia ir sukaupia galybę, tada naujomis jėgomis užgriūva geltonąjį pastatą, iš pamatų supurto taip sukrėsdama, kad čerpės kaukšteli viena į kitą, kad sienos sutrinksi ir sugirgžduoja, kad langų stiklai išsigaubia ir tuoj tuoj subyrės...

Marija verkia. Stovi prie lovos ir mėgina sugauti plastančią mano ranką, verkia, kad taip sunku ją sugauti ir kad mano kūną purto audra. Marija žino, ką reiškia būti pagautai audros ir nuplėštai nuo šakos nelyginant nuvytęs lapas, blaškytis ore, o paskui nukristi žemėn.

– Šerstina! – šaukia. – Šerstina! Ateik!

Ir Šerstina Antroji ateina.

Šerstina Antroji man patinka. Patinka, nes tokia tvirta ir kresna, nes retai šypsosi, bet dažnai kvatoja, nes jai prajukus tarytum suburkuoja balandėlė, susisukusi lizdą gerklėje, nes kartais prisimerkusi pasižiūrėdavo į mane per akinių viršų.

Bet dabar ji nesijuokia, gerklėje neburkuoja balandėlė. Prikanda lūpą ir, apglėbusi mane, stipriai prispaudžia prie savęs. Ji kan-

kinasi. Negali suleisti man daugiau stezolido, nei jau esu gavusi, ir neranda nė vieno gydytojo, kuris prijungtų lašintuvą. Kristinos slaugos centre nebėra, o Hubertsonas išėjęs kažkur kitur.

Tūkstantąją sekundės dalį tarp traukulių laikas sustoja, audra nurimsta ir mano kūnas nebesipurto. Šioje laiko skylėje guliu prie Šerstinos Antrosios balto chalato prispausta galva ir staiga išgirstu, kaip plaka jos širdis. Visi pasaulio laikrodžiai sustoję, visi visatos elektronai įšalę vieninteléje padėtyje, bet Šerstinai Antrajai nė motais. Jos širdis ir toliau vienodai tvaksi. Ir staiga suvokiu, kad nebėra dingsčių delsti, kad galiu ištrūkti iš ligoninės jau šią valandėlę ir iškeliauti kur panorėjusi. Kitos širdys plaks vietoj manosios. Visada atsiras plakančių širdžių.

Užsimerkiu ir paleidžiu lyną. Audra praėjo.

Kleve manęs nelaukia nei žuvėdra akinamai baltomis plunksnomis, nei juodai žvilgantis varnas auksiniu žvilgsniu ar varna plieno pilkumo rainelėmis. Tik pilkas paukštelis. Baikštus žvirbliukas pasišiaušusiomis plunksnomis.

Bet kaip jis skrieja! Jis iškelia mane aukštai virš Vadstenos gatvių ir skersgatvių, aukščiau, nei kada nors buvau skridusi. Juokdamasis suka mane ore plačiais ratais, kyla vis aukščiau ir aukščiau, kol mudu bemaž liečiame debesis, debesis, kurie dabar baltesni už patį dangų. Toli vakaruose, kur ką tik nusileido saulė, it sidabru žėrintis fejerverkas spragsi Halio ir Bopo kometa. Šiandien šventė, paskutinė žiemos naktis visada būna šventė. Tamsa paskutinį sykį įtempia jėgas, tačiau mudu su paukščiu apgaubti šviesos. Vienas žvaigždėtas dangus blykčioja viršum mūsų, kitas – apačioje: Veterną supantys miestai įžiebė savo žiburius.

Akimirką plevenu tarp dangaus ir žemės, akimirką man leidžiama rinktis.

Pasirenku žemę. Visada rinksiuos žemę.

Mažasis būgnininkas jau atėjo. Stovi pasitempęs, tiesia nugara Didžiojoje aikštėje ir daužo būgną, o aplinkui tirštėja šešėliai ir šimtai balsų ritmiškai kužda:

Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyvenimas.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyvenimas.
Gyvenimas. Gyvenimas. Gyventi.

Nė vienas *benandante* nemato manęs, skrajojančios virš aikštės. Aš – tik tylus žvirbliukas, o ne didelis juodas paukštis. Neberėkiu apie senų laikų badą.

Mano seserys stovi Prieplaukos parke. Jas gobia tamsa. Pro medžius neprasiskverbia nei gatvių žibintų, nei melsvai mirksinti gatve artėjančios greitosios šviesa.

Susiglaudusios jos stebi, kaip greitosios sanitarai guldo Hubertsono kūną ant neštuvų. Nė viena neverkia, nė viena nekalba, tik Margareta ūmiai palinksta ir stipriau apkamšo jį antklode, tarsi pamaniusi, kad jam šalta. Kai ji atsitiesia, Kristina čiumpa jai už rankos ir lengvai spusteli, Margareta pasižiūri į ją, paskui kita ranka čiumpa už rankos Birgitai. Ir staiga jų rankomis tarytum perlekia akimirksniu jas suvienijanti mintis.

– Jis paskutinis, – taria Kristina. – Dabar nebeliko nė vieno žmogaus, kuris mūsų vaikystėje buvo suaugęs.

– Nė vieno, prisimenančio tetą Eleną taip kaip mes, – priduria Margareta.

– Jis tikriausiai žinojo daugiau, nei mes manėme, – burbteli Birgita.

Margareta mėgina trūktelti ranką, bet Birgita jos nepaleidžia. Kristina nepastebi, kaip grumiasi jų rankos.

– Būčiau norėjus ją susitikti, – sako ji, – kaip vienmetę. Būčiau norėjus pažinti ją jau suaugusi... Kartais sapnuoju, kad mudvi sėdime kavinėje. Bet kalbu tik aš. Ji niekada nieko nesako.

Margaretos plaštaka nebesisukalioja sugniaužta Birgitos.

– Ji jautė tuštumą, – pusbalsiu taria Margareta. – Tokią tuštumą, apie kurią mes niekada nesužinojome.

Kristinos veidu perbėga šypsnys.

– Bet juk mes užpildėme tuštumą!

Birgita pasvyra į priekį ir nusispjauna į žvyrą.

– Kai kurios tuštumos neužpildomos, – sako ji. – Niekada. Kad ir kaip stengtumeis.

Akimirką jos stovi tylėdamos, kol sanitarai pakelia neštuvus, linkteli trims moterims ir pradeda eiti. Tuomet Birgita paleidžia Margaretos, o Margareta – Kristinos ranką. Jos nežiūri viena į kitą.

– Mums reikėtų parvažiuoti į Postindustrinį Rojų ir išgerti po puodelį arbatos su sviestainiu, – pasiūlo Kristina ir balta ranka nubraukia nuo kaktos kirpčiukus, pelerina pakartoja jos judesius. Nusigręžusi ji ima žingsniuoti į gatvę, paskui priduria: – Kad ką nors įsimestumėt į pilvą prieš vėl leisdamosi į kelią.

Margareta nusijuokia ir nuseka jai iš paskos, supratusi užuominą.

– Mielai, – taria Kristinos nugarai. – Jei per daug neapsunkinsime.

Birgita akimirką stovi, paskui nupėdina paskui kitas. Eidama piktai spardo žvyrą, Kiaulytės Mimi bateliai smukčioja. Arbatos šlerpalas ir sviestainiai! Tipiška! Jai reikia alaus.

Hubertsonas sėdi ant parko suolo šešėlyje. Veidas rimtas, bet laikysena arogantiška, kojos ištiestos ir sukryžiuotos, dešinė ranka užmesta ant suolo atlošo. Stabtelėjusi tamsoje, sekundę dvejoju. Jis dar neįžiūri manęs. Nemato manęs tokios, kokia būčiau buvusi, jei viskas būtų susiklostę kitaip.

Toli aikštėje berniukas tvatija būgną. Dabar jo galingi garsai dunda gatvėmis ir skersgatviais, atsimuša į vienuolyno stogą ir bažnyčios sienas, it pavasario vėjas nugrumena virš Veterno.

Bet Hubertsonas neišgirsta kvietimo, nepakyla ir nenueina į Didžiąją aikštę. Ramiai tebesėdi ant suolo laukdamas, kol išnirsiu iš tamsos.

Šioje serijoje numatoma išleisti:

TORGNY LINDGREN	Tapytojas Margalapis
INGMAR BERGMAN	Geri ketinimai
URS FAES	Ombra
JOHN FOWLES	Vikšras
OSCAR MIŁOSZ	Įšventinimas į meilę. Zborovskiai
LAWRENCE DURRELL	Aleksandrijos kvartetas. Džastina
SALMAN RUSHDIE	Žemė po tavo kojom
JOHN IRVING	Našlė vieneriems metams
WILLIAM STYRON	Sofijos pasirinkimas
JAVIER MARIAS	Rytojaus mūšyje galvok apie mane
MAJGULL AXELSSON	Balandžio ragana
ROBERT GRAVES	Aš, Klaudijus

Šioje serijoje jau išleista:

KAZUO ISHIGURO	Dienos likučiai
ISABEL ALLENDE	Dvasių namai
THOMAS WOLFE	Žvelk, angele, į savo būstą
HERBJØRG WASSMO	Karnos kraitis
ALESSANDRO BARICCO	Aistrų pilis
SALMAN RUSHDIE	Paskutinis Mauro atodūsis
	Vidurnakčio vaikai
	Gėda
ARUNDHATI ROY	Mažmožių dievas
LAWRENCE DURRELL	Aleksandrijos kvartetas. Baltazaras
DONNA TART	Slapta istorija
SIGRID UNDSET	Ulavas, Auduno sūnus
CARSON McCULLERS	Vestuvininkė
WALTER WANGERIN	Dievo knyga
KATE ATKINSON	Anapus fotografijų
BEN OKRI	Pavojinga meilė
THOMAS BERNHARD	Grimzdėjas
PHILIP ROTH	Amerikietiška pastoralė
JAVIER MARIAS	Tokia blyški širdis

Axelsson, Majgull

Ax–01 Balandžio ragana: romanas / Majgull Axelsson; iš švedų kalbos vertė Giedrė Žirgulytė. – Vilnius: Alma littera, 2001. – 432 p. – (XX amžiaus aukso fondas)

ISBN 9986–02–960–0

„Balandžio ragana“ (1997) susilaukė nepaprasto pasisekimo Švedijoje ir išversta į keliolika kalbų. Romano tema – fasadinės gerovės šešėlyje atsidūrusių žmonių tragedija. Jo herojės, keturios moterys, kiekviena savaip kabinasi į gyvenimą ir kovoja dėl savo vietos pasaulyje. Autorė puikiai suderina modernias raiškos priemones su didžiule įtaiga ir atviru jausmingumu.

UDK 839.7–3

MAJGULL AXELSSON
BALANDŽIO RAGANA
Romanas

Iš švedų kalbos vertė
GIEDRĖ ŽIRGULYTĖ

Serijos dailininkas JOKŪBAS JACOVSKIS
Redaktorė ZITA MARIENĖ
Techninė redaktorė BIRUTĖ TOLVAIŠIENĖ
Kompiuteriu maketavo ZITA PIKTURNIENĖ

SL 412. Užsakymas 144
Išleido leidykla „Alma littera“, Šermukšnių g. 3, 2600 Vilnius
Puslapis internete: http://www.almali.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, 3000 Kaunas

DVIDEŠIMTO AMŽIAUS AUKSO FONDAS

Šiuolaikinės švedų rašytojos Majgull Axelsson romanas „Balandžio ragana“ (1997, prestižinė Augusto premija) yra neįtikėtinai populiarus Švedijoje, išverstas į keliolika kalbų. Pavadinimas pasiskolintas iš R. Bradbury, vieno iš M. Axelsson „literatūrinių krikštatėvių“, tad romanas turi ir alegorinę prasmę: Dezirė, „balandžio ragana“, simbolizuoja magiškąją literatūros jėgą.

Romano tema – fasadinės gerovės šešėlyje atsidūrusių žmonių tragedija. Jo herojės, keturios moterys, kiekviena savaip kabinasi į gyvenimą ir kovoja dėl savo vietos pasaulyje. Ironiška, bet autorė veikėjoms davė velionio Švedijos karaliaus anūkių vardus.

M. Axelsson apie tamsiąją, skaudžiąją gyvenimo pusę kalba be moralų, be sentimentalių stereotipų, o modernias raiškos priemones puikiai suderina su didžiule įtaiga ir atviru jausmingumu.

“ Literatūriniai „Balandžio raganos“ nuopelnai – nepaprasta intelektualinė įtampa, išradinga kompozicija ir pasakojimo jausmingumas, kokio seniai nebuvome matę“.

Birgit Munkhammar
Dagens Nyheter

“ Niekada nesu skaičiusi taip įžvalgiai aprašytos namų neturėjimo, vidinės laisvės ir nuolatinio pasirengimo peržengti įprastas normas būsenos, kurioje atsiduria asmenys, bandantys peršokti iš vienos visuomenės klasės į kitą. Ir niekada taip taikliai nebuvo nušviestas represinis globos ir socialinės rūpybos sistemų pobūdis“.

Gia Bergström-Edvards
Aftonbladet

ISBN 9986-02-960-0

Viršelyje panaudota Frans Zakrisson (Danija) iliustracija